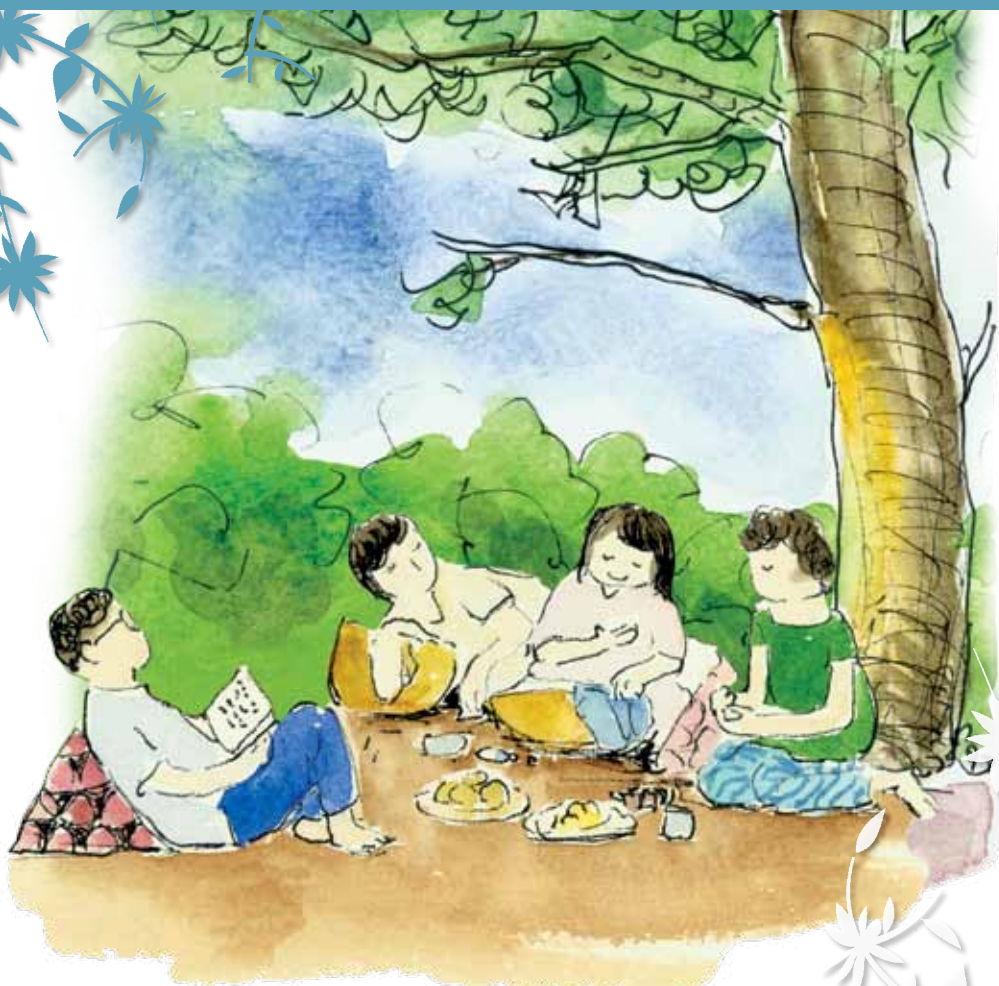

พ่อผมเป็นมหา

อ. วศิน อินทสระ

พ่อผมเป็นมหา

อ. วศิน อินทสระ

พ่อแม่เป็นมหา

อ. วศิณ อินทสระ

ชมรมกัลยาณธรรม

หนังสือคัลาคับที่ ๗๖

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย

ชมรมกัลยาณธรรม ๑๐๐ ถนนประโคนชัย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรปราการ ๑๐๒๗๐ โทรศัพท์ ๐-๒๗๐๒-๗๓๕๓ และ ๐-๒๗๐๒-๘๖๒๔

ภาพประกอบ โลลู่ทายี

ออกแบบปก / รูปเล่ม คนข้างหลัง

พิสูจน์อักษร ทีมงานกัลยาณธรรม

เพลด บริษัทนครแผ่นพิมพ์ จำกัด โทร. ๐-๒๔๓๘-๘๔๐๘

พิมพ์ บริษัทสำนักพิมพ์สุภา จำกัด ๑๑๘ ซอย ๖๘ ถนนเจริญสุขนิทวงศ์
เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐ โทร. ๐-๒๔๓๕-๘๕๓๐

สัพพทานัง อัมมทานัง ชินาคิ

การให้ธรรมะเป็นทาน ย่อมชนะการให้ทั้งปวง

www.kanlayanatam.com

Facebook : Kanlayanatam

Dhammaintrend ร่วมเผยแพร่และแบ่งปันเป็นธรรมทาน

คำอนุโมทนา

ชมรมกัลยาณธรรมโดยทันตแพทย์หญิงอัจฉรา กลิ่นสุวรรณ ผู้เป็นประธานชมรมฯ ได้ขออนุญาติพิมพ์คตินิยายเรื่อง "พ่อผมเป็นมหา" ซึ่งได้พิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๑๗ โดยสำนักพิมพ์บรรณาคาร ข้าพเจ้าอนุญาติด้วยความยินดียิ่ง

คตินิยายเรื่องนี้ เน้นหนักไปในทางให้เห็นความสำคัญของธรรม เพื่อความสุขของปัจเจกชน ครอบครัว และสังคม ตามพระพุทธพจน์ที่ว่า "ดูก่อน วาเสฏฐะและภราทวาชะ ธรรมนั้นแลประเสริฐที่สุดในหมู่ชนทั้งในปัจจุบันและภายหน้า" (อัคคัณฺฐสูตร)

พระพุทธองค์ยังตรัสไว้อีกว่า

"พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งในอดีต อนาคตก และปัจจุบันทรงเคารพธรรม ข้อนี้เป็นธรรมคาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เพราะฉะนั้น บุคคลผู้รักคน หวังความเป็นผู้ยิ่งใหญ่โดยคุณธรรม เมื่อระลึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายอยู่ จึงควรเคารพธรรม"

(อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับบาลี

เล่ม ๒๑ หน้า ๒๗)

"เมื่อบุคคลให้สิ่งที่ให้ได้ยากอยู่ ทำสิ่งที่ทำได้ยากอยู่ อสัตบุรุษทำตามไม่ได้ เพราะว่าธรรมของสัตบุรุษทำตามได้ยาก เพราะฉะนั้น สัตบุรุษกับอสัตบุรุษเมื่อจากโลกนี้ไปแล้ว จึงมีคติต่างกัน

อสัตบุรุษไปนรก สัตบุรุษไปสวรรค์ อธรรมและอธรรมทั้งสองนี้
มีผลไม่เหมือนกัน อธรรมนำไปสู่นรก แต่ธรรมนำไปสู่สวรรค์"

(จุฬททนิทายชาดก ทุกนิบาต พระไตรปิฎกฉบับบาลี

เล่ม ๒๗ หน้า ๖๓)

"ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ธรรมที่ประพฤติดีแล้วนำสุข
มาให้ นี่เป็นอานิสงส์ในธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ผู้ประพฤติธรรม
ย่อมไม่ไปสู่ทุกข์"

(จุฬททนิทายชาดก ทุกนิบาต พระไตรปิฎกบาลีเล่ม

เล่ม ๒๗ หน้า ๒๕๐)

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ บุคคลจึงควรเคารพธรรม ให้เกียรติธรรม
ประพฤติธรรมตามสมควรแก่ฐานะของตนๆ เพื่อประโยชน์สุขของ
ตนเองและสังคมส่วนรวม บัณฑิตบางท่านได้กล่าวไว้อย่างหนักแน่น
และมั่นใจว่า "แม้คนทั้งหลายจะทอดทิ้งเราไปหมดแล้ว เราก็จะไม่ทิ้ง
ธรรม"

คำใดที่จะฟังกล่าววนอกจากนี้ ได้บอกเล่าไว้แล้วในคำนำของการ
พิมพ์ครั้งที่ ๑ ซึ่งได้นำมารวมพิมพ์ไว้ในที่นี้ด้วยแล้ว ขออนุโมทนา
ต่อกุศลเจตนาของชมรมภัลยานธรรม และขอให้ท่านผู้อ่านประสบ
ความสุขความสำเร็จในชีวิตตามสมควรแก่ธรรมที่ได้ประพฤติดีแล้ว
ทั่วหน้ากัน

ด้วยความปรารถนาดีอย่างยิ่ง

๘ มิถุนายน ๒๕๕๘

คำนำของ ชมรมกัลยาณธรรม

ท่านที่ได้ติดตามผลงานของท่านอาจารย์วาทิน อินทสระ คงจะได้เห็น
อัจฉริยภาพของท่านในความเป็นพหูสูตผู้รอบรู้ทางธรรมแห่งยุค ที่ได้
สะสมบ่มเพาะปัญญาบารมีมาแต่เยาว์วัย มีใจรักในงานศึกษาหาความรู้
ทางธรรมอย่างค้ำค้ำในมหาสมุทรแห่งนานารัตนะ จนถือได้ว่า "ธรรม"
เป็นคุจชีวิตเลือดเนื้อจิตวิญญาณของท่าน ท่านมีความกตัญญูต่อ
อุปการคุณของพระศาสนาและฆราวาสญาติโยมผู้อุปถัมภ์บำรุงพระ
ศาสนาและตัวท่านมาตั้งแต่ยังปฐมวัย ท่านจึงมีปณิธานที่มั่นคงในการ
รับใช้พระธรรมด้วยจิตวิญญาณของ "ครู" ทำงานเผยแผ่ธรรมมา
อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตจวบจนบัดนี้ โดยท่านมีพรสวรรค์ในการ
นำเสนอสาระแห่งธรรมที่ถูกต้องได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการอธิบาย
ขยายความหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้กลายเป็นเรื่องที่ทำความเข้าใจง่าย
ตั้งแต่ในระดับที่คนทั่วไปนำไปใช้เป็นประโยชน์ปฏิบัติดำเนินชีวิตได้ตาม
หลักธรรม ไปจนถึงในระดับที่นักการศึกษาและครูบาอาจารย์ได้อาศัย
แนวอธิบายหลักธรรมของท่านเป็นหลักอ้างอิงในการศึกษาธรรมที่
ลึกซึ้งได้ ทั้งในรูปแบบวรรณกรรมและบรรยายธรรมก็มีความสามารถ
อย่างยอดเยี่ยมไม่แพ้กัน นับได้ว่าท่านเป็นปูชนียบุคคลทางพระพุทธ
ศาสนาผู้รอบรู้ลึกที่หาได้ยากยิ่งในยุคนี้

ชมรมกัลยาณธรรมมีโอกาสได้เผยแพร่ผลงานของท่านอาจารย์ให้เข้าถึงสาธุชนได้กว้างขวางขึ้นตามกำลังและโอกาสที่ทำได้ ทั้งในระดับวรรณกรรมที่โลกยกย่อง พระอานนท์ พุทธอนุชา จนถึงผลงานใหม่ๆ อันทรงคุณค่า เช่น พุทธอุทยาน, ความสุขจากการไม่เห็นแก่ตัว, สิ่งที่เราควรทำความเข้าใจกันใหม่เพื่อความถูกต้อง และ สนทนาธรรมกับอาจารย์วศิน อินทสระ เป็นต้น แต่ไม่ว่าเราจะได้เผยแพร่ผลงานหนังสือและเสียงบรรยายเรื่องใดอันยอดเยี่ยมทั้งหมดแล้วนั้น ก็คงไม่มีเรื่องไหนพิเศษเท่าเล่มที่ท่านถืออยู่ในมือนี้ พ่อดมเป็นมหา เป็นความภูมิใจอย่างยิ่งของคณะศิษย์ที่ได้รับโอกาสจัดพิมพ์เล่มนี้ใหม่อีกครั้ง หลังจากขาดตลาดไปนานและสำนักพิมพ์บรรณาคารได้ปิดตัวลงแล้ว บัดนี้ความฝันของพวกเราได้เป็นความจริง สำเร็จตามความตั้งใจ ท่านจึงได้ถือหนังสืออยู่ในมือขณะนี้แล้ว

ท่านที่ไม่มีโอกาสได้รู้จัก ไกล่ชิดท่านอาจารย์ อาจจินตนาการไม่ออกว่าหนังสือเล่มนี้มีความสำคัญและพิเศษอย่างไร แต่สำหรับข้าพเจ้าที่มีบุญวาสนาได้รับใช้ใกล้ชิดท่านอาจารย์บ้างตามโอกาส และได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์เปรียบประดุจบิดาที่ห่วงใยบุตรสาวคนหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงได้เห็น ได้สัมผัส ได้ชิมซับ ทั้งบุคลิกลักษณะท่าทาง น้ำเสียงการพูดจา จริยาภายนอก และแนวคิด คุณธรรม อุดมคติภายในของท่านบ้างพอประมาณ เมื่อได้อ่านเรื่อง พ่อดมเป็นมหา แล้ว ก็เกิดความรู้สึกว่า "นี่ไง ท่านละ" หนังสือเล่มนี้เหมือนเป็นสื่อแทนสิ่งที่ท่านอยากบอก อยากสอน ให้ลูกทุกคนได้นำไปใช้ อยากให้คนรู้จักและจดจำความเป็นท่านไว้ ข้าพเจ้าจึงรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจเห็นคุณค่าของงานวรรณกรรมนี้อย่างมาก เพราะนี่คือสิ่งหนึ่งที่แทนอัตลักษณ์บางส่วนของท่านที่จะอยู่ต่อไปในโลกนี้

ข้าพเจ้าจึงรู้สึกประจุกำลังนั่งสนทนาอย่างอบอุ่นกันเอง สบายๆ ในสิ่งอันเป็นประโยชน์แก่ชีวิต กับบิดาที่รักยิ่ง ผู้ทรงคุณธรรมความรู้ และเปี่ยมด้วยเมตตา ถึงแม้ในคำนำ ท่านก็ออกตัวก่อนว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องสมมติและไม่เกี่ยวอะไรกับเรื่องจริง ทั้งส่วนตัวและครอบครัวของท่าน แต่ข้าพเจ้าขอแอบเฉลยความจริงและยืนยันว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ คือตัวแทนท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ในส่วนที่เป็นธรรมชาติแบบบุคคลธรรมดาๆ คนหนึ่ง ที่มีตัวตนเสมือนจริงไม่ใช่วรรณกรรมแบบอิงบรรยากาศสมัยพุทธกาลเหมือน *ผู้สละโลก* ไม่ใช่วรรณกรรมแบบอิงหลักธรรมโดยสมมติตัวละครเจ้าหญิงเจ้าชาย เช่น *ชีวิตนี้มีอะไร* หรือ *ภาพจำลองชีวิต* ...แต่ก็คือ "พ่อยิ้ม" (ซึ่งยิ้มยากเหมือนท่านอาจารย์) ผู้ผ่านการบวชเรียนจนมีฉายาว่า "มหา" เป็นผู้ทรงภูมิธรรมคุณธรรมความรู้ที่กว้างขวางและเปี่ยมด้วยอาหารเมตตาปราณีต่อเพื่อนมนุษย์ รักความยุติธรรม มีความสมถะ ถ่อมตน เป็นผู้มีความอันเย็น และมีชีวิตอยู่ด้วยธรรม สิ่งเหล่านี้ถอดแบบจำลองความเป็นท่านอาจารย์มาไม่ใช่หน่อยเลย

การดำเนินเรื่องของวรรณกรรม *พ่อผมเป็นมหา* แสดงให้เห็นอัจฉริยภาพในการนำเสนอหลักธรรมด้วยบทสนทนาและการดำเนินเรื่องที่แยบคาย ชวนติดตาม อ่านสบายๆ เพลินในธรรม ไม่หนักเกินไป โดยมี "พ่อยิ้ม" เป็นตัวแทนคนรุ่นเก่าที่ไม่ล้าสมัย และมี "กศัญญ" ลูกชายผู้ไฝ่รู้ เป็นตัวแทนคนรุ่นใหม่ การนำเสนอประเด็นต่างๆ ในแต่ละบทล้วนน่าสนใจและท่านยังสามารถเลือกประเด็นที่ควรจะเป็นคำถามให้กศัญญถามพ่อยิ้มได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์และตรงใจผู้อ่านได้อย่างน่าอัศจรรย์ ซึ่งตามที่ท่านเล่าไว้้นั้น เวลาท่านเขียนเรื่องวรรณกรรมต่างๆ ท่านจะไม่มีพล็อตเรื่องไว้ล่วงหน้า แต่จะคิดไป

เขียนไป แต่เขียนอะไรแล้ว ไม่เคยต้องแก้ไขหรือลบข้อความว่า "ค่อยๆ ทำ แต่ทำทีเดียวก่อนงานจบไปเลย" นับว่าท่านเป็นผู้มีพรสวรรค์ทางงานเขียนวรรณกรรมที่ถึงพร้อมด้วยความแตกฉานในธรรมอย่างหาที่เปรียบได้ยากยิ่ง

ชมรมกัลยาณธรรมขอมอบวรรณกรรมอิงคติธรรม *พ่อดีใจเป็นมหา* เป็นธรรมบรรณาการรับศักราช ๒๕๕๘ แก่สาธุชนทุกท่าน และขอน้อมบูชาอาจริยคุณแก่ท่านอาจารย์วศิน อินทสระ ปิยาจารย์ผู้เป็นที่เคารพรักอย่างสูง ธรรมได้อันพระศาสนาได้ถึงแล้ว ขอธรรมนั้นจงบังเกิดแก่ท่านอาจารย์ คุณมโนปนิธานอันประเสริฐที่ท่านได้สละเวลาเกือบทั้งชีวิตเพื่อเป็นแนวหน้าทางงานเผยแผ่ธรรม มีธรรมเป็นธง มีธรรมเป็นตรา มีธรรมเป็นใหญ่ ตลอดชีวิตที่ผ่านมา บุญกุศลใดพึงบังเกิดจากงานเผยแผ่ธรรมอันท่านอาจารย์และคณะศิษย์ทั้งหลายได้มีส่วนน้อยใหญ่ร่วมสร้างสรรค์กันมา จงมาเป็นพลังกุศลบารมีคุ้มครองอภิบาลรักษาท่านอาจารย์ ให้สมคั่งคั่งปรารถนาไว้ในธรรม ทุกข์ภัยอุปสรรคปัญหาทั้งหลายอย่ามาแผ้วพาน ขอท่านอาจารย์อยู่มนสิการธรรมอย่างเป็นสุขทุกวันคืนจนถึงที่สุดแห่งทุกข์คือพระนิพพานโดยเร็วพลัน และข้าพเจ้าหวังว่าสาธุชนทุกท่านจะเปิดใจพร้อมรับธรรมบรรณาการอันพิเศษสุดนี้ไว้เป็นมงคลแก่ชีวิตในศักราชใหม่นี้ อย่างมีสาระและรื่นรมย์

และบัดนี้ได้เวลาแด่คร่อมเย็นแล้วละ ขอเชิญทุกท่านล้อมวงเข้ามา สนทนาธรรมกับ "พ่อยิ้ม" ของพวกเราได้เลย

กราบอนุโมทนาและกราบสวัสดีปีใหม่ ๒๕๕๘

ทพญ.อัจฉรา กลิ่นสุวรรณ
ประธานชมรมกัลยาณธรรม

คำนำ

ในการพิมพ์ครั้งแรก

เรื่อง "พ่อผมเป็นมหา" นี้ ข้าพเจ้าเขียนขึ้นเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างทางความคิดของบุคคลสองวัย และมีภูมิหลังแห่งการศึกษาที่ไม่เหมือนกัน คือลูกซึ่งอยู่ในมหาวิทยาลัย และพ่อซึ่งเป็นเปรียญ

อนึ่ง แม้จะมีอายุพอกัน แต่อุปนิสัยอันเป็นทุนเดิมต่างกัน ก็ย่อมจะมีความเห็นและความเข้าใจต่างกันไปได้ เช่น เพื่อนของอิม คือ นายนวล

ความจริงแล้ว "มหา" นั้นเป็นได้เฉพาะพระ, ขรवासเป็นไม่ได้ เพราะ "มหา" เป็นสมณศักดิ์ คือ เป็นศักดิ์สำหรับพระ แม้พระองค์ที่ถูกถอดยศ ลดตำแหน่งแล้ว และเป็นพระราชอาคันตุกะชั้นสูง แค่งเหลื่อ แต่ "พระ ก เปรียญ" หรือ "พระ ข เปรียญ" เท่านั้น ไม่ต้องผูกถึงที่สึกออกมาเป็นขรवासแล้ว ความเป็นมหาย่อมสิ้นสุดลงพร้อมกับการเปลื้องผ้าเหลืองออกจากกาย แต่คนทั้งหลายที่ยังเรียก "มหา" อยู่ก็ด้วยความเคยชิน แต่ส่วนมากไม่ได้เรียก มักเรียก "คุณ" ตามสมัยนิยม และคุณพอจะเป็นที่พอใจของผู้ที่เคยเป็น "มหา" มามากกว่า บางคนใครเรียกมหาก็ถึงกับโกรธเอาทีเดียว มนุษย์ที่เข้าใจในมนุษย์สัมพันธ์ดี เมื่อรู้ว่าสิ่งใดเขาไม่ชอบ เรียกอย่างใดเขาไม่ชอบ ถึงคว้นการเรียกอย่างนั้นเสีย เรื่องอะไรจะต้องไปสร้างศัตรูโดยไม่จำเป็น ยังมีคำอื่นเรียกอีกมากมาย

เมื่อข้าพเจ้าเดินทางไปอินเดีย ไปพบนักศึกษาจากประเทศลาวหลายท่านซึ่งเป็นเปรียญจากประเทศลาวสิกแล้วไปศึกษาต่อในอินเดีย นิยมใช้คำว่า M. นำหน้าชื่อเสมอ เช่น M.C. บ้าง M.K. บ้าง แล้วต่อด้วยนามสกุล ตัวอย่าง M.C. Thepavong หมายถึงมหาจันทร์ เทพาวงศ์ เมื่อถามเขา เขาบอกว่าในประเทศลาวนิยมใช้กัน และคนทั้งหลายยกย่องให้เกียรติผู้ที่มี M. นำหน้าชื่อ เขาภูมิใจในความเป็น M. ของเขา ฟังแล้วชื่นใจดีเหมือนกัน

เป็นการแน่นอนว่า ทรรศนะคติของโลกชาวเมืองนั้น ย่อมมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของปัจเจกชน มากหรือน้อยแล้วแต่กำลังใจ กำลังความคิดของปัจเจกชนนั้น คนส่วนมากยอมมอบน้อมให้แก่มติของชาวเมือง ชาวเมืองนิยมยกย่องสิ่งใด ปัจเจกชนก็มักพอใจทำตนเป็นอย่างนั้น ทั้งนี้เพราะสัญชาตญาณเรื่อง "ความกระหายให้ผู้อื่นยกย่อง" นั่นเอง

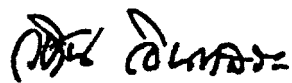
ข้าพเจ้าได้คุ้นเคยกับนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในเมืองไทยเป็นอันมาก รวมทั้งคนหนุ่มซึ่งมิได้ศึกษาในมหาวิทยาลัยด้วย เด็กหนุ่มเหล่านี้มีความสนใจทางศาสนา ต้องการที่พึ่งทางใจ แต่เนื่องจากชีวิตของเขาเพิ่งเริ่มต้น จึงเต็มไปด้วยความสงสัยในสิ่งต่างๆ มากมาย และเนื่องจากมีประสบการณ์ในชีวิตยังน้อยอยู่ จึงมักหุ่มเห่ความเชื่อให้กับหลักการและคำสอนอันเขายกย่องว่าเป็น Scientific (ศาสตร์ที่มีเหตุผล) โดยมีขอมยืมคหุ่่นให้กับอะไรเลย ตัวอย่างเช่นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ในเมืองไทย เขาเห็นว่าไม่จำเป็น เพราะเมื่อสมัยพุทธกาลไม่มีสมณศักดิ์ ดังนี้ เป็นต้น

ความคิดเห็นของกตัญญู บุตรชายของยืมในเรื่องนี้ เป็นทำนองเดียวกับความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษาทั่วไป

อาจมีผู้สงสัยว่า เรื่องนี้คงมีส่วนพัวพันกับเกี่ยวข้องกับครอบครัวของข้าพเจ้าบ้าง ข้าพเจ้าขอปฏิเสธ เพราะขณะข้าพเจ้าเขียนคำนำนี้ บุตรชายคนแรกของข้าพเจ้าเพิ่งมีอายุได้ ๓ เดือนกับ ๒๘ วันเท่านั้น

ข้าพเจ้าขออุทิศความดีงามทั้งปวงแห่งหนังสือเรื่องนี้แก่ท่านผู้เป็นเปรียญที่วราชาอาณาจักรไทย ซึ่งได้อาศัยร่วมเงาแห่งพระพุทธศาสนา แล้วได้ช่วยส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา โดยการปฏิบัติชอบบ้าง โดยการเผยแพร่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบ้าง และขอได้โปรดได้รับความเคารพนับถือจากข้าพเจ้าโดยทั่วกัน

อนึ่ง สำหรับท่านผู้อ่านทั่วไป หากเห็นว่าข้อความในหนังสือเรื่องนี้ตอนใดขัดหูขัดตาท่าน ก็ขอได้โปรดอภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย อาจเป็นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือหย่อนความรู้ในเรื่องนั้นก็ได้ ที่กล้าแสดงออกก็ด้วยเชื่อว่าคนมีเจตนาดีและบริสุทธิ์ต่อบุคคลทุกฝ่าย และขอได้โปรดทักท้วงในข้อบกพร่อง เพื่อความสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๓

สารบัญ

ตอนที่ ๑.....	๑๔
ตอนที่ ๒.....	๒๓
ตอนที่ ๓.....	๓๑
ตอนที่ ๔.....	๔๑
ตอนที่ ๕.....	๔๘
ตอนที่ ๖.....	๕๗
ตอนที่ ๗.....	๖๕
ตอนที่ ๘.....	๗๑
ตอนที่ ๙.....	๗๘
ตอนที่ ๑๐.....	๘๗
ตอนที่ ๑๑.....	๙๔
ตอนที่ ๑๒.....	๑๐๑
ตอนที่ ๑๓.....	๑๐๘
ตอนที่ ๑๔.....	๑๑๗
ตอนที่ ๑๕.....	๑๒๕
ตอนที่ ๑๖.....	๑๓๒
ตอนที่ ๑๗.....	๑๔๑
ตอนที่ ๑๘.....	๑๔๘
ตอนที่ ๑๙.....	๑๕๗
ตอนที่ ๒๐.....	๑๖๓
ตอนที่ ๒๑.....	๑๗๑
ตอนที่ ๒๒.....	๑๗๘
ตอนที่ ๒๓.....	๑๘๕
ตอนที่ ๒๔.....	๑๙๓
ตอนที่ ๒๕.....	๒๐๓

ตอนที่ ๒๖.....	๒๑๓
ตอนที่ ๒๗.....	๒๒๑
ตอนที่ ๒๘.....	๒๓๔
ตอนที่ ๒๙.....	๒๔๓
ตอนที่ ๓๐.....	๒๕๑
ตอนที่ ๓๑.....	๒๕๘
ตอนที่ ๓๒.....	๒๖๗
ตอนที่ ๓๓.....	๒๗๖
ตอนที่ ๓๔.....	๒๘๗
ตอนที่ ๓๕.....	๒๙๕
ตอนที่ ๓๖.....	๓๐๗
ตอนที่ ๓๗.....	๓๑๗
ตอนที่ ๓๘.....	๓๒๘
ตอนที่ ๓๙.....	๓๓๗
ตอนที่ ๔๐.....	๓๔๘
ตอนที่ ๔๑.....	๓๕๘
ตอนที่ ๔๒.....	๓๖๘
ตอนที่ ๔๓.....	๓๗๘
ตอนที่ ๔๔.....	๓๘๘
ตอนที่ ๔๕.....	๓๙๘
ตอนที่ ๔๖.....	๔๐๗
ตอนที่ ๔๗.....	๔๑๕
ตอนที่ ๔๘.....	๔๒๗
ตอนที่ ๔๙.....	๔๓๕
ตอนที่ ๕๐.....	๔๔๗

ตอนที่

พ่อผมเป็นมหา เมื่อผมยังเด็กอายุ ๖-๗ ขวบ ผมจำความได้ แต่ผมไม่รู้
ว่า "มหา" นั้นหมายความว่าอย่างไร พ่อของเพื่อนๆ ผมได้ยินเขาเรียกชื่อ
เฉยๆ บ้าง มีคุณน้าหน้าบ้าง แต่พ่อผมใครๆ ก็เรียก "มหา" นำหน้า
ชื่อ

พ่อผมชื่อ "ยิ้ม" คนในละแวกนั้นจึงเรียกท่านว่า มหายิ้ม เฉยๆ
บ้าง บางคนเรียก พี่มหายิ้ม ลุงมหายิ้ม แล้วแต่ศักดิ์หรืออายุของผู้
เรียก

เมื่อผมเติบโตขึ้นเรียนหนังสือแล้ว อายุประมาณ ๑๕-๑๖ ผมก็รู้
และเข้าใจความหมายแห่งคำนำหน้าชื่อพ่อผมเป็นอย่างดี

เพราะความรู้อันนี้ ทำให้ผมละอายที่พ่อผมเป็นมหา ผมไม่อยาก

LOLV TAVFE 2016

IAAO

ให้ใครเรียกพ่อผมอย่างนั้น แต่ก็เหลือที่จะห้ามได้เสียแล้ว เพราะเรียกกันตั้งแต่รุ่นคุณยายคุณตาลงมา จนถึงรุ่นผมและเด็กที่อ่อนกว่าผม

ผมรู้สึกว่ พ่อของคนอื่นเขาเป็นคนมีเกียรติ มีหน้ามีตา บางคนจบจากมหาวิทยาลัยที่เขาภาคภูมิใจที่สุดในเมืองไทย บางคนได้รับปริญญามาจากอังกฤษ อเมริกา มาทำงานในเมืองไทยอย่างเชิดหน้าชูตามาก เป็นหัวหน้ากอง หัวหน้าแผนก เป็นหัวหน้าหมวดวิชา เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย เป็นนายร้อย นายพัน ฯลฯ ลูกๆ เขาพูดถึงพ่อแม่เขาด้วยความนิยมชมชื่น เขาบอกว่าเขาจะเรียนอย่างพ่อเขา เขาจะทำงานอย่างพ่อเขา และเขาจะเอาอย่างพ่อเขา

เพื่อนๆ ที่สนิทถามผมเสมอว่าพ่อผมเป็นอะไร ทำงานอยู่ที่ไหน เมื่อตอนแรกๆ ผมไม่ค่อยรู้เรื่องก็บอกเพื่อนว่า พ่อผมเป็นมหา เพื่อนๆ จึงจำกันได้ว่า พ่อผมเป็นมหา

ผมเคยถามพ่อว่า ทำไมพ่อไม่เลือกเรียนอย่างอื่น เช่นที่มหาวิทยาลัยจุฬา หรือธรรมศาสตร์ หรือวิทยาลัยครู หรืออื่นๆ ทำไมพ่อถึงเรียนที่สำเร็จออกมาเป็นมหา

พ่อของผมชื่อยิ้ม แต่ท่านไม่ค่อยยิ้มบ่อยนัก นานๆ ผมจึงจะเห็นท่านยิ้มสักทีหนึ่ง แต่ทุกครั้งที่ผมถามปัญหานี้กับท่าน ท่านจะยิ้มหน่อยหนึ่งพลางพูดว่า

"เป็นมหาเสียเกียรติหนักหรือลูก ?"

เมื่อท่านพูดอย่างนี้ ผมก็ไม่รู้จะถามท่านอย่างไรต่อไป จึงได้แต่นิ่ง ระหว่างที่ผมนั่งอยู่นั้น ท่านจะพูดอะไรต่อไปอีกนิดหน่อยเป็นต้นว่า

"เกียรติของคนอยู่ที่ความดีนะลูกจำไว้ คุณค่าของคนอยู่ที่ผลงาน มนุษย์เราจะมีความสุขหรือทุกข์อยู่ที่ใจของเราเอง ไม่ใช่อยู่ที่คนทั้งหลายนี่"

ซึ่งผมรู้เรื่องบ้างไม่รู้บ้าง แล้วท่านก็บอกให้ไปคูหนังสือ หรือ

อาบน้ำหรือเข้านอน แล้วแต่เวลาอันควร อย่างไรก็ตาม ผมรู้สึกว่
พ่อของผมพูดสิ่งที่คนอื่นเขาไม่ค่อยพูดกัน ผมอยากซัดคอป้อเหมือนกัน
แต่หาจังหวะไม่ค่อยได้ ที่สำคัญคือไม่รู้ว่าจะซัดท่านอย่างไร

ผมเติบโตขึ้นทุกวัน เรียนเลื่อนชั้นทุกปี ร่างกายและจิตใจของผม
ก็เปลี่ยนแปลงไปมาก แต่พ้อยังคงเป็นคนเดิม พูคน้อย ยิ้มน้อย แต่
ดูเหมือนท่านจะทำงานมาก พ้อไม่ค่อยมีเวลาว่างเลย นอกจากเวลาท่าน
อบรมสั่งสอน แต่ก็ไม่บ่อยนัก

เมื่อผมอายุ ๑๘ และได้เข้ามหาวิทยาลัยปีแรก ผมรู้สึกภาคภูมิใจ
อย่างเหลือเกินที่ได้เป็นสมาชิกของมหาวิทยาลัย ผมนึกคุณพ้ออยู่ในใจ
เหมือนกันที่พ้อผมไม่เคยเหยียบย่างเข้าไปศึกษาในมหาวิทยาลัย

ตอนนี้ผมเถียงพ้อเป็น ผมมีเหตุผลมาก ผมเห็นพ้อเป็นคนล้าหลัง
ไม่ทันสมัย ผมอยากให้พ้อผมเป็นอย่างพ้อของเพื่อนๆ ผมหลายคนที
โก้หูอยู่ในสังคม ทำทางปราดเปรียว ทันสมัย เต็มร่าแก่ง วางท่าโก้
ขับรถคันงาม กินอาหารภัตตาคารหรูๆ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

เพื่อนๆ เขาพูดกันถึงสิ่งเหล่านี้ และผมก็เห็นว่าเขาเป็นอย่างนั้น
จริงๆ

นายพันเอกนิรันดร์ พ้อของวิเชียร

หัวหน้ากองประมุข พ้อของปราโมช

นายสุรีย พ้อของสุรคัน

ล้วนแต่เป็นคนโก้ ทันสมัย สังคมยกย่อง ผมเองก็มีความรู้สึก
อย่างนั้นเหมือนกัน

แต่พ้อผม พอผมนึกถึงพ้อ ผมใจคอผมห่อเหี่ยว พ้อผมไม่มีอะไร
ที่จะอวดใครได้ นอกจากนี้พ้อผมยังคิดข้างที่เรียกกันสมัยนี้ว่า "เซย"
เสียอีกด้วย

ผมนึกประหลาดใจว่าอะไรทำให้แม่ผมมาแต่งงานกับพ้อผมได้

ผมสังเกตเห็น รู้สึกว่าแม่ผมรักพ่อผมคือ ผมไม่เคยได้ยินพ่อกับแม่เถียงกัน วันเสาร์อาทิตย์ ผมเห็นพ่อผมนั่งอ่านหนังสือธรรมะวางเล่มนี้จับเล่มโน้นอยู่เรื่อย บางทีผมเห็นแล้วรำคาญ จึงแก้งถามพ่อว่า

"พ่ออ่านหนังสือพวกนี้ได้อะไรขึ้นมาบ้าง"

"ได้ซิลู" พ่อตอบ ถอดแว่นลงวางตรงหน้า

"ได้อะไรครับพ่อ"

"ได้ความรู้"

"พ่อได้ความรู้ได้อย่างไรครับ? เวลาพ่อวางหนังสือไว้ ผมเคยหยิบขึ้นมาอ่านไม่เห็นรู้เรื่องเลย" ผมพูดทำนองว่า เมื่อนักศึกษาชั้นผมอ่านไม่รู้เรื่อง พ่อจะอ่านรู้เรื่องอะไร

พ่อมองหน้าผมแวบหนึ่งเหมือนสำรวจจะไรบางอย่างแล้วพูดว่า

"ได้ความรู้ว่าคนที่มีความรู้น้อย มักทะนงตนว่าเป็นคนรู้มาก"

"หนังสือธรรมะมีเรื่องทำนองนี้ด้วยหรือครับพ่อ?"

พ่อไม่ตอบคำถามผม แต่กลับบอกให้ผมนั่งลง แล้วท่านก็เล่านิทานให้ฟังว่า

"นานมาแล้วมีลาตัวหนึ่ง มันได้ยืมคนพุดถึงทะเลอยู่เสมอ เขาพุดกันว่าทะเลนั้นกว้าง น้ำทะเลก็เค็ม มันอยากเห็นทะเล และอยากดื่มน้ำทะเล เพราะมันเป็นสัตว์ที่ค่อน มันไม่เชื่อว่าจะมีน้ำอะไรเค็มในโลกนี้ เพราะน้ำที่กินอยู่ประจําวันจืด

"มันจึงขอร้องเจ้าของให้นำมันไปเที่ยวทะเลบ้าง และลองนำน้ำทะเลมาให้มันดื่มน้ำบ้าง มันรบเร้าอยู่ทุกวันจนเจ้าของรำคาญ"

"วันหนึ่งเจ้าของไปธุระต่างตำบล เมื่อกลับมาลาภก็ขอร้องวิงวอนอย่างเค็มอีก เจ้าของจึงบอกว่าวันนี้เขาไปเที่ยวทะเลมา และได้นำน้ำทะเลมาให้ดื่ย"

"ลาดีใจระโคคโลกเด่นเป็นการใหญ่ เมื่อคีมน้ำทะเลแล้วก็เที่ยวไปคุยกับเพื่อนลาด้วยกันว่า มันเก่งกว่าใครหมด เพราะได้คีมน้ำทะเลที่พวกลาด้วยกันไม่เคยคีมมาเลย มันคุยเฟื่องทับถมเพื่อนมันตลอดเวลาว่าเก่งไม่เท่ามัน"

"ความจริงน้ำที่มันคีมเข้าไปนั้นไม่ใช่ น้ำทะเล" พ่อผมสรุปตอนท้าย

"น้ำอะไรพ่อ?" ผมถาม

"น้ำเกลือ" พ่อตอบ "เจ้าของลาเกิดรำคาญขึ้นมา จึงเอาน้ำเกลือใส่อย่างให้มันกิน ผสมสีเขียวลงนิดหน่อย หลอกลามัน"

"แต่निทานของพ่อมันเป็นไปไม่ได้ เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้"

ผมพูด มองพ่ออย่างเขี่ยหยัน

"เรื่องอะไรเป็นไปไม่ได้?" พ่อถาม

"มีอย่างไหนลาพูดได้" ผมว่า นึกว่าพ่อต้องจนแน่

"ลาจะพูดได้หรือไม่ได้ล่ะไม่สำคัญคอกลูก" พ่อว่า "แต่คนที่คล้ายลาตัวนั้นมียู่มากในเมืองเรา"

"ผมไม่ค่อยเข้าใจครับ พ่อ"

"อีกหน่อยลูกก็จะเข้าใจ" พ่อพูด "ลูกจำนิทานของพ่อไว้ก็แล้วกัน"

ตกลงผมไม่ได้รับความรู้แจ่มแจ้งนัก แต่ผมก็จำนิทานของพ่อได้ แม้จะเป็นนิทานที่ผมรู้สึกว่ายาว ผมคิดอย่างคนสมัยใหม่ว่า นิทานนกพูดได้ ลาพูดได้ และนิทานชาคกทั้งหลายนั้นเป็นเรื่องเหลวไหลหลอกลวงไร้สาระไม่น่าจะนำมาเล่าประกอบในสมัยนี้ แต่พ่อผมก็ชอบเล่าเสมอ แม่ผมชอบฟัง, ผมรำคาญ ผมอยากให้พ่อผมทันสมัย แต่ผมมาไม่ทัน พ่อผมยังเดินค็อกแต่ก้อยู่ในบรรยากาศอันสะลิมสะลือด้วยปรัชญาเก่าๆ สมัย ๓ พันปี พ่อผมไม่มีความรู้สมัยใหม่

มีห้องอยู่ห้องหนึ่ง พ่อไม่ยอมให้ใครเข้าไป เมื่อพ่อเข้าไปแล้ว ก็ปิดประตูเงียบอยู่คนเดียว วันละหลายชั่วโมง เมื่อออกมาพ่อก็ใส่ กุญแจแข็งแรง ในห้องนั้นแม้แต่แม่ก็เข้าไปยุ่งไม่ได้ การทำความสะอาด พ่อก็ทำเอง

ผมไม่รู้ว่าเป็นห้องอะไรของพ่อ ผมคิดว่าอาจเป็นห้องที่พ่อหลบ เข้าไปนอน บางวันคุณพ่ออยู่ในห้องนั้นครึ่งวัน หรือเกือบเต็มวันก็มี ผมคิดว่าผมจะพยายามลักลอบเข้าไปดูห้องนี้ให้ได้สักวันหนึ่ง

พ่อไม่ค่อยพูดกับผมบ่อยนัก กับแม่ พ่อก็ไม่ค่อยพูด แต่พ่อเป็นคนใจดีคนหนึ่งเท่าที่ผมได้พบมา เวลาผมถามอะไรพ่อก็ตอบให้ด้วยความยินดีเสมอ ที่สำคัญที่สุดผมไม่เคยเห็นพ่อโกรธใครเลย ผมได้เรียนรู้มาจากมหาวิทยาลัยของผมว่า มนุษย์เรา มีโลก โกรธ หลง ภาษา ของนักการศึกษาตะวันตกว่าอารมณฺ์โลก อารมณฺ์โกรธ อารมณฺ์หลง ผมไม่รู้ว่าเป็นพ่อผมเป็นมนุษย์ชนิดใด จึงไม่เคยเห็นโกรธ ผมรู้ว่าพ่อผมเป็นมหา ผมจะต้องหาเพื่อนที่พ่อเป็นมหาเหมือนกัน เพื่อจะได้ทดสอบ คว้า พ่อผมกับพ่อของเพื่อนผมจะมีอะไร เหมือนกันหรือไม่ ถ้าเหมือนกันสัก ๒-๓ คน ผมก็จะถือเป็นผู้คิดว่าที่เขาเรียกกันว่า "มหา" นั้นเป็น อย่างนี้เอง คือที่ท่านเป็นอย่างนั้น เพราะท่านเป็นมหาโดยแท้ ถ้าต่างกัน ก็แสดงว่าเป็นเพราะอุปนิสัยของแต่ละคน

วันหนึ่งเป็นวันอาทิตย์ผมเห็นพ่อวิ่งอยู่กับงาน ผมจึงถามพ่อว่า ทำไมพ่อจึงไม่ไปเที่ยวเสียบ้าง คนส่วนมากพอเย็นวันศุกร์เขาก็ออก เที่ยวกันแล้ว คนมั่งมีหน่อยก็ไปไกล คนปานกลางก็เข้าโรงหนัง โรงละคร เสาร์อาทิตย์เขาก็พักผ่อนกันเป็นล่ำเป็นสัน

"พ่ออายุคนจีน" พ่อว่า

"มันเกี่ยวอะไรกันครับพ่อ?" ผมถาม

"ถ้าลูกสังเกตจะเห็นว่าเวลานี้ จีนเต็มเมืองไทยแล้ว คนชาติจีน

ขยันขันแข็ง ทำงานไม่มีเสาร์อาทิตย์ ปีหนึ่งหยุดเพียง ๓ วัน เฉพาะ
ตรุษจีน แต่พวกเราหยุดสัปดาห์ละ ๒ วัน บางสัปดาห์ ๓-๔ วันก็มี ลูก
ลองคิดดูปีหนึ่งเราหยุดเท่าไร เรื่องการสร้างเนื้อสร้างตัวเราจึงสู้เขา
ไม่ได้ แล้วเรายังมัวหลงตัวเองหลับไหลอยู่อย่างนี้ หาทางจ่ายเงินอย่าง
ฟุ่มเฟือยสัปดาห์ละ ๒ วันอยู่อย่างนี้ พอลึกว่าอีกไม่นานนักคนจีนจะ
ปกครองเมืองไทย เราไม่มีทางหนีแล้วลูก ไม่มีทางไปแล้วถ้าเงินมีอำนาจ
เหนือเราขึ้นมา เราก็คงยอมเป็นข้าเขาอย่างแน่นอน"

"เมื่อตรุษจีนที่ผ่านมาไม่กี่วันนี้ เมื่อเดือนที่แล้วนี่เองลูกเห็น
หรือไม่ รถในกรุงเทพฯ ว่างอย่างผิดปกติ ไปถนนไหนรถก็ไม่จอด เพราะ
คนจีนออกไปเที่ยวต่างจังหวัดกันมาก มิฉะนั้นก็เข้าโรงหนัง แต่พอ
จวนค่ำหรือย่ำค่ำ ทางสะพานพุทธฝั่งธนบุรี รถติดตั้งแถวเวียนใหญ่
มาถึงสะพานพุทธ คนจีนเขากลับจากเที่ยวกัน เขาเที่ยวกันปีละ ๓ วัน
เท่านั้น

"ลูกได้ความคิดหรือไม่ว่า รถยนต์ส่วนตัวที่เขาวิ่งวักไขว่อยู่ใน
กรุงเทพฯ เวลาที่ ถนนจอแจไปหมดเหมือนจะเดินบนหลังคารถได้นั้น
ส่วนใหญ่เป็นรถของคนจีน พอคนจีนออกไปเที่ยวข้างนอกกันเสียถนน
จึงว่าง พ่อเห็นเด็กไทยอายุ ๑๖-๑๗ ปี นั่งที่หน้าเบาะรถเมล์อยู่ ๒-๓
คน พ่อสืใจที่คนไทยรู้จักทำมาหากิน แต่พอเหลือบตาคุที่โต๊ะ ผู้ที่
นั่งเป็นบัญชีงานอยู่เป็นคนจีน ใจคอของพ่อห่อเหี่ยว"

"คนไทยเป็นช่างคดคม คนเก็บเงินเป็นคนจีน คนไทยจับแท็กซี่
เจ้าของรถเป็นคนจีน คนไทยเป็นกรรมกรทำงานก่อสร้าง นายจ้าง
รับเหมาเป็นคนจีน เจ้าของร้านโอ้อ่าหรูหราตามย่านการค้าต่างๆ เป็น
คนจีน แม้ค้าไทยได้แต่เพียงอาศัยวางหาบขายหน้าร้านแอบๆ เอา ลูก
นึกเอาเองบ้าง อย่าให้พ่อต้องจระไนเลย"

"ผมว่า ที่คนไทยต้องเป็นอย่างนี้ก็เพราะพระพุทธรูปศาสนามีส่วน

สำคัญอยู่ด้วย พระพุทธศาสนามีส่วนทำให้คนไทยเกียจคร้าน อาจารย์บางท่านของผมที่มหาวิทยาลัยยังบอกอย่างนี้ อาจารย์ผมไม่ได้ไปเรียนเมืองนอกมาแล้ว เคยไปเที่ยวรอบโลกได้รู้เห็นอะไรทุกสิ่งทุกอย่าง ยังพูดอย่างนี้เลยพ่อ"

พ่อผมนิ่ง, เมื่่อมองออกไปนอกหน้าต่าง ทำทางท่านหม่นหมอง ในที่สุดท่านกล่าวขึ้นว่า

"ไม่คอกลูก, คนเข้าใจผิดไปเอง ลูกเห็นพ่อเป็นคนเกียจคร้านหรือ?"

"ไม่เลย พ่อ" ผมตอบ "พ่อเป็นคนขยันที่สุดคนหนึ่งเท่าที่ผมได้เห็นมา"

"พ่อนับถือพระพุทธศาสนามีใช่หรือ?"

ผมได้คิด, พ่อผมย้อนถามผมแบบตรรกวิทยาไม่มีผิดเลย ผมสงสัยว่าพ่อผมได้ตอบปัญหาแบบตรรกวิทยาได้อย่างไร ผมเชื่อว่าพ่อผมไม่ได้เรียน ถ้าผมพูดว่า "ตรรกวิทยา" ให้พ่อได้ยิน พ่ออาจถามผมว่า เป็นสินค้าจากญี่ปุ่นหรือฝรั่งเศสเป็นแน่ ผมจึงนิ่งเสีย วันหลังผมจะเล่าเรื่องพ่อผมให้ฟังอีก

ค อ น ที่

๒

ผมยังไม่ได้บอกท่านว่า ผมชื่ออะไร นามสกุลอะไร ผมขอถือโอกาสบอกเสียเลยว่า ผมชื่อ กัตัญญ พุทธรัศ ทั้งชื่อและนามสกุลผมมีความหมายไปในทางพระพุทธ พระธรรม พ่อผมเป็นคนรักพระรัตนตรัยอย่างสุดซึ้ง แม้จะตั้งชื่อลูกก็ตั้งให้มีความหมายในทางธรรม

ผมไม่รักทั้งชื่อและนามสกุล แต่ก็ไม่ถึงกับเกลียดเพียงแค่นี้เท่านั้น ผมอยากให้ชื่อและนามสกุลผมกระเด็นๆ ไปทางฝรั่งหน่อยๆ ผมรู้สึกโก้ แต่พ่อผมไม่ชอบทำอะไรอย่างฝรั่ง นอกจากกรณีที่ต้องจำเป็นจริงๆ เท่านั้น พ่อผมไม่ชอบผูกเนคไทใส่เสื้อนอก ท่านบอกว่าร้อน เป็นเครื่องแต่งกายของคนเมืองหนาว แต่ท่านยอมใส่เหมือนกันเมื่อจำเป็น

พ่อผมทำงานอยู่กรมประชาสัมพันธ์ นี่สี่ยท่านเหมาะมาก สำหรับทำงานในกรมนี้ เรื่องการสงเคราะห์คน ช่วยเหลือคนแล้ว พ่อผม เป็นอดใจไม่ได้ ญาติพี่น้องมายืมเงินทองพ่อไม่เคยขัด เห็นเพื่อนหน้า เศร้าๆ มานั่งคุย พ่อผมทนายใจถูก ถามว่าเงินพอใช้ตลอดเดือนไหม? เพื่อนพ่อได้โอกาสจึงออกปากยืม ๒๐๐-๓๐๐ พ่อผมให้ทันที พอเขา เอาเงินมาคืนให้ พ่อผมถามว่าไม่เคียดร้อหรือ? พ่อได้ยินเขาบอกว่า หากันแทบแย่กว่าจะครบจำนวนมาคืนให้ตามกำหนดวันที่พูดไว้ พ่อยังให้ เขาไปฟรีๆ ๒๐ บาท ๔๐ บาท พร้อมทั้งขอบใจเขาที่อุทิศสำหรับเอาเงิน มาคืนให้ เรื่องขอทานแล้วพ่อไม่เคยขัด บางทีให้เสียจนขอทาน ประหลาดใจ พ่อเห็นเด็กวิ่งขายดอกไม้ขายหนังสือพิมพ์ ขอบใจนึกว่า มันรู้จักทำมาหากินช่วยพ่อช่วยแม่ บางทีให้ส탕ค์แถมๆ โดยไม่รับ หนังสือพิมพ์

เรื่องทั้งหมดนี้ ผมเห็นว่า พ่อทำอะไรมากเกินไป ผมไม่เห็นว่าเป็น ถ้าคนส่วนใหญ่เป็นอย่างพ่อผม คนเกียจคร้านในเมืองไทยก็สบาย เพียง แค่ออยแบ่มือขอก็พอกินพอใช้ นานเข้าอาจรวยกว่าคนให้เสียอีก ผม เคยคุยกับพ่อในเรื่องนี้ ผมบอกพ่อว่าพ่อทำไม่ถูก แทนที่พ่อจะโกรธผม ว่าสู้รู้เกินผู้ใหญ่ พ่อผมกลับพูดเรียบๆ ว่า

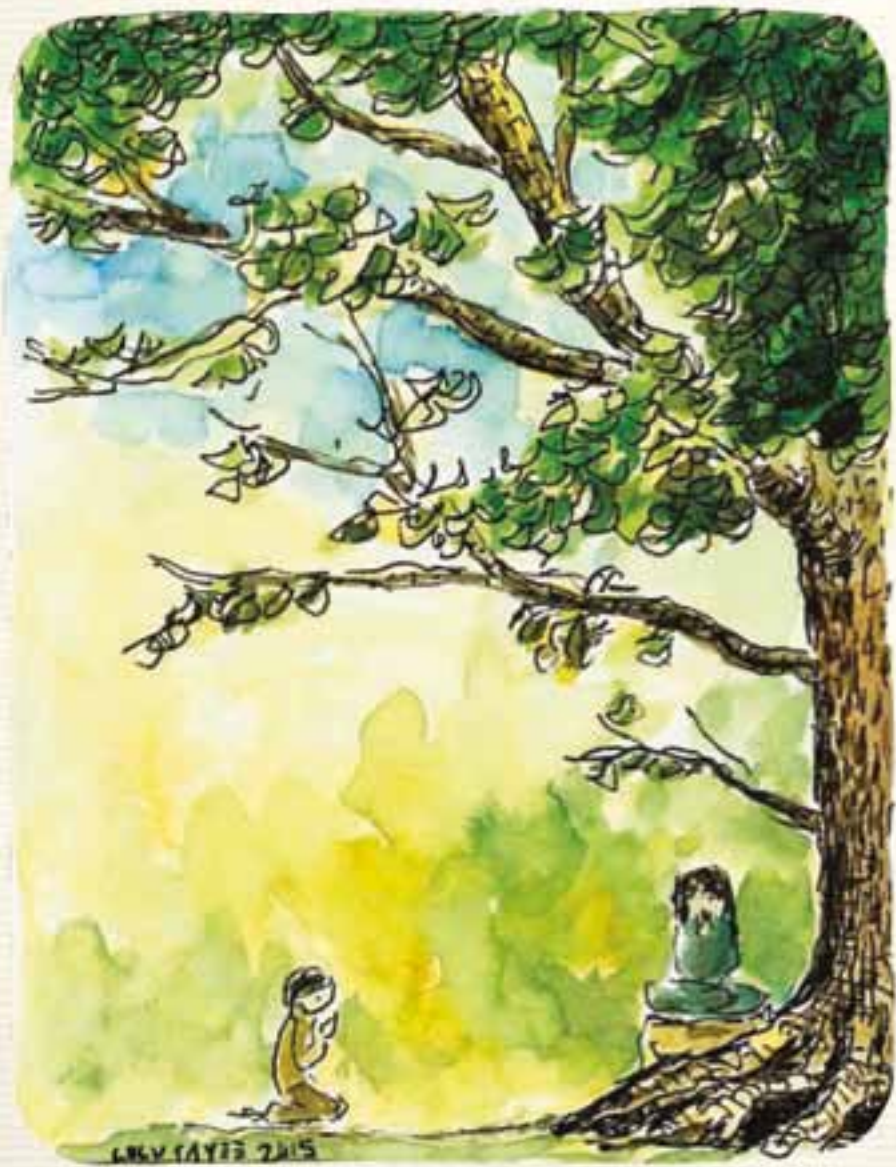
"คนที่เขาบากหน้ามาขอความช่วยเหลือจากเรานั้น เขาต้อง เคียดร้อ, ลูกเคยเห็นคนมั่งมีศรีสุขมาขอความช่วยเหลือจากเราบ้าง หรือ? การช่วยปัดเป่าความเคียดร้อของเพื่อนมนุษย์นั้นเป็นบุญ เวลาเราเคียดร้อบ้างก็คงมีคนช่วยเหลือเหมือนกัน"

"ผมไม่เคยเห็นใครมาช่วยเหลือเรา" ผมเถียงพ่อ

"ก็เพราะเรายังไม่เคียดร้อสิลูก" พ่อตอบ

นั่งกันไปครู่หนึ่ง พ่อจึงพูดต่อไปว่า

"ลูกเกิดมาที่หลังลูกอาจไม่รู้ ชีวิตพ่อมันเป็นตัวเป็นตนขึ้นมาได้

อย่างนี้ก็เพราะความช่วยเหลือของคนเป็นจำนวนมาก โดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง คนที่พูดว่าเจริญเติบโตขึ้นมาโดยไม่มีใครช่วยเหลือมันโกหกเชื่อไม่ได้ คนเราต้องมีครูบาอาจารย์ ต้องมีผู้อุปการะมากหรือน้อยเป็นคณา ไป คนที่อยู่ในสังคมคนเป็นแสนเป็นล้าน ไม่มีใครช่วยเหลือเลยก็แสดงว่าเป็นคนที่ไม่มีความต้องการคบ

"มีคนไม่น้อยชอบพูดอย่างภาคภูมิใจว่า เขาดีขึ้นมาประสบผลสำเร็จขึ้นเองไม่มีใครช่วยเหลือ ที่เขาพูดเช่นนั้นก็ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องข้างโก้เก๋ แต่ผู้รู้จะมองเห็นว่าผู้นั้นไม่รู้จักคุณคน"

"ถ้าอย่างนั้นพระพุทธเจ้าเองก็รู้จักคุณคน เพราะใครถามที่ไรก็ตรัสตอบว่า ตรัสรู้เอง ไม่มีใครเป็นครูอาจารย์" ผมทะเลาะกลางปล้องขึ้นมา

พ่อไม่ตอบโดยตรง แต่กลับถามผมว่า ใครเป็นคนค้นพบสูตรปรมาณู ผมตอบว่าไอน์สไตน์

"ไอน์สไตน์ เคยเรียนวิทยาศาสตร์กับอาจารย์อื่นๆ หรือไม่?"

"เคยเรียนมาตั้งแต่เด็กๆ" ผมตอบ

"ความรู้เรื่องสูตรปรมาณูนั้น ใครสอนไอน์สไตน์?"

"ไม่มี" ผมตอบ

"แล้วไอน์สไตน์รู้ได้อย่างไร?" พ่อถาม

ผมงงอยู่พักหนึ่ง แล้วตอบพ่อว่า "ไอน์สไตน์ประมวลเอาความรู้ต่างๆ ที่เคยศึกษามาเอามาเป็นพื้นฐาน แล้วค้นพบสิ่งใหม่ซึ่งไม่เคยมีใครพบมาก่อนเลย"

"เมื่อลูกเข้าใจเรื่องของไอน์สไตน์ได้ ลูกก็ควรจะเข้าใจเรื่องการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าได้ จริงอยู่พระพุทธเจ้าเคยศึกษาในสำนักอาจารย์ต่างๆ เหมือนกัน แต่ความรู้ที่จะทำให้พระองค์เป็นพระพุทธเจ้านั้น มิได้ทรงศึกษาจากใคร ทรงค้นพบเอง จึงไม่ทราบจะอ้างใครว่าเป็นศาสดา

"ข้อที่แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้ามิใช่คนไม่รู้คุณคน แต่ทรงหนักแน่นในกตัญญูกตเวที มีมากมายหลายเรื่อง เช่น เรื่องทรงปรารถนาจะเสด็จไปโปรดท่านดาบสทั้งสอง คืออาฬาระ และอุททกะ, เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ เสด็จไปโปรดพระพุทธบิดา และอื่นๆ อีกมากมาย พรรณานาไม่หมดสิ้น"

ผมยอมแพ้พ่อในประเด็นนี้ ไม่รู้จะเถียงพ่ออย่างไร แต่ผมยังไม่เห็นด้วยกับการที่พ่อผมใจดีกับคนเกินไป ผมจึงวกกลับมาหาเรื่องเดิมอีก

"ผมว่า ถ้าเราลำบากจะไม่มีใครช่วยเรา" ผมพูด, "ผมเชื่ออย่างนั้นจริงๆ ผมมองไม่เห็นหน้าไหนจะยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือเราได้ มีแต่คนเอาตัวไม่รอด และเห็นแก่ตัว"

"ลูกคุณถูกน้ำใจคนมากเกินไป" พ่อว่า **"พ่อเชื่อพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตรัสว่า คนที่ช่วยคนที่ควรช่วย เมื่อถึงคราวลำบาก ย่อมจะได้สหาย คือได้คนช่วยเหมือนกัน"**

"ถ้าอย่างนั้น ผมสงสัยว่าพ่อทำความดีช่วยเหลือคนอื่นด้วยใจเสียสละจริงๆ หรือพ่อหวังผลตอบแทนเพื่อให้คนอื่นช่วยพ่อบ้าง?"

"ทั้งสองอย่างแหละลูก" พ่อตอบ "พ่อหวังผลตอบแทนบ้างเหมือนกัน หากเขาตอบแทนไม่ได้ก็แล้วไป เขาจะตอบแทนได้หรือไม่ได้ **เราก็ต้องช่วยคนที่ควรช่วยอยู่นั่นเอง"**

"แล้วจะมีผลคืออย่างไร?" ผมถาม

พ่อไม่ค่อยตอบปัญหาตรงๆ พ่อเล่านิทานให้ผมฟังว่า ครั้งสมัยหนึ่ง พระราชาแห่งโกศล ทรงเป็นที่พึ่งพำนักของผู้ไร้ญาติ ขาดมิตร และยากจนคนแค้น พระทัยของพระองค์เปี่ยมด้วยพระกรุณาหาที่สุดมิได้

แม้ประชาชนชาวกาสิก็ยังคงเคารพยกย่องราชาแห่งโกศลงยิ่งกว่า

พระราชทานแห่งกาสิเอง

ข้อนี้ทำให้พระราชทานแห่งกาสิเกิดรู้สึกริษยา คิดจะกำจัดพระเจ้าโกศลเสีย จึงรับสั่งให้จักษกกองทัพเพื่อรบแคว้นโกศล พระองค์ทรงประกาศว่า คาบเท่า นั้นจะพิสูจนได้ว่า ใครยิ่งใหญ่กว่ากัน

การรบพุ่งได้สิ้นสุดลงภายในเวลาไม่กี่วันนัก พระราชทานแห่งโกศลเป็นฝ่ายแพ้ ทรงหนีเข้าป่าไป ผู้ชนะประกาศว่า "ผู้มีอำนาจทางอาวุธเท่านั้นที่จะพึงทำคนเป็นคนใจบุญสุนทานได้"

ประชาชนทั้งประเทศพากันเศร้าสลด เพราะเห็นว่าผู้มีศีลธรรมกลับต้องได้รับภัยพิบัติต่างๆ

พระราชทานแห่งกาสิซึ่งบัดนี้ได้ครองโกศลอีกแคว้นหนึ่ง ทรงทราบถึงความอาลัยของประชาชนที่มีต่อพระเจ้าโกศลแล้วทรงไม่พอพระทัยมากขึ้น จึงประกาศไปทั่วนครว่าใครสามารถจับพระราชทานแห่งโกศลที่หนีไปได้ จะได้รับรางวัลเหรียญทองหนึ่งร้อยเหรียญ

แต่ประชาชนต่างพากันปิดหูปิดตา ไม่ให้ความร่วมมือเลย

พระราชทานแห่งโกศลผู้พ่ายแพ้ ต้องระหกระเหินใช้ชีวิตอยู่ในป่าในรูปของนักพรตผู้พอใจในวิเวก

วันหนึ่งมีคนเดินทางผู้หนึ่งมาพบพระองค์เข้า แต่ไม่รู้ว่าเป็นผู้ใดคืออดีตราชาแห่งโกศล เขาถามถึงทางที่จะไปสู่ราชธานีแห่งโกศลคือสาวัดดี

"ท่านต้องการไปสู่นครนั้นด้วยเหตุใตฤาษหาย?" พระเจ้าโกศลตรัสถาม

คนเดินทางนั้นตอบว่า "ข้าพเจ้ามีอาชีพเป็นพ่อค้าทางเรือ เรือของข้าพเจ้าอัปปางลงในทะเลลึก ข้าพเจ้าสิ้นเนื้อประดาตัว ต้องเที่ยวเร่ร่อนขอทานเขากิน ข้าพเจ้าทราบมาว่า พระราชทานแห่งโกศลทรงเป็นที่พึ่งของผู้ไร้ญาติขาดมิตร พระองค์คงจักช่วยข้าพเจ้าได้บ้างไม่มากนักน้อย"

นักพรตผืนยิ้มออกมาเพื่อกลบซ่อนน้ำตาของคนมิให้ใครสังเกตเห็น ได้ ครุ่นคิดอยู่ครู่หนึ่ง ถอนใจใหญ่ แล้วพูดว่า "มา, ไปกับเราเถิด เรา จะพาท่านไปหาผู้ที่พอจะช่วยท่านได้"

นักพรตนั้นนำชายผู้สิ้นเนื้อประดาตัวเข้าสู่ราชฐาน ค้อมศีรษะ ให้แก่พระเจ้ากาสิแล้วพูดว่า

"อาตมภาพคือราชาแห่งแคว้นโกศล มหาบพิตรได้เคยทรงสัญญา ไว้ว่า จะพระราชทานเงินหนึ่งร้อยเหรียญทองแก่ผู้ที่นำอาตมภาพ มาถวายได้ บัดนี้ขอพระองค์จงพระราชทานรางวัลนั้นแก่สหายผู้นี้ ของอาตมภาพด้วยเถิด"

พระราชากาสิทรงจ้องมองคุณักพรตแปลกหน้าอยู่ครู่ใหญ่ แล้ว ประทับยืนขึ้นจากราชบัลลังก์ ทรงพระสรวลก้อง

"เราจะทำลายความหวังอันเฟริศพรายของท่านเสียวันนี้ เราจะ ต้องชนะท่าน" ทรงหยุคนิคหนึ่ง แล้วรับสั่งต่อไปว่า

"ราชัน! ได้โปรดรับแคว้นโกศลของพระองค์กลับคืนไปเถิด **และขอได้รับจงใจของข้าพเจ้าไปพร้อมกับดินแดนแห่งนี้ด้วย"**

รับสั่งเสร็จ ทรงจับพระหัตถ์ทั้งสองของนักพรต ทรงจูงดำเนิน ไปยังราชบัลลังก์แล้วทรงสวมมงกุฎประดับเพชรไว้บนเศียรของนักพรต ผู้ซึ่งขณะนั้นแปดเปื้อนไปด้วยฝุ่นละออง

"พ่อเล่าเรื่องนี้เพื่อให้ผมได้รับคหิข้อไหน?"

"ข้าอ้อว่า การช่วยเหลือคนที่ควรช่วยนั้น ย่อมจะได้รับผลดีเสมอ ผู้ที่เราช่วยอาจช่วยเราตอบแทนไม่ได้ เพราะกำลังน้อย แต่บุญกุศลย่อม ชักนำให้ผู้ที่มีกำลังพอช่วยเหลือเราได้มาช่วยเรา พระเจ้าโกศลได้รับ แคว้นคืนเพราะพระทัยอันเปี่ยมด้วยเมตตาต่อผู้ยากไร้ ใครเป็นคนช่วย เหลือพระเจ้าโกศลให้ได้รับรัชสมบัติคืน? ลุกลองคิดดู"

พ่อผมมีความเชื่อเรื่องอย่างนี้มาก พ่อเชื่อเรื่องบุญบาป เรื่องผู้ฆ่า

ยอมได้รับการฆ่าตบ ผู้บูชายอมได้รับการบูชาตบ หรือผู้ทำความดียอมได้รับผลดี ทำความชั่วยอมได้รับผลชั่ว ความเชื่อของพ่อในเรื่องนี้มีอีกมาก ผมเห็นว่า พ่อควรจะถูกกาลเทศะและสมัยบ้าง สมัยนี้คนทำดีเกินไปก็มักได้ชั่ว ส่วนคนทำชั่ว หากทำให้เหมาะๆ ก็จะได้ดี ผมนึกว่า เพราะพ่อผมเป็นมหา เชื่อตามตำราเก่าๆ ที่คนเมื่อพันสองพันปีก่อนแต่งไว้ ความเชื่อของพ่อจึงไม่เข้ากับกาลเทศะ ยึดสุจริตเป็นทางดำเนินชีวิตจนกลายเป็นคนโง่ในสังคม แต่พอผมพูดถึงเรื่องนี้ทีไร พ่อผมก็พูดอยู่อย่างเดียวว่า "แกต้องการให้คนอื่นประพฤติสุจริตต่อแกหรือ? ถ้าแกต้องการให้คนอื่นสุจริตต่อแก ทำไมแกจึงไม่ทำสิ่งที่แกต้องการให้คนอื่นทำกับแก"

ค อ น ที่

"ถ้าไม่หวังอะไรจากเขา ก็คบคนได้ทุกคน" พ่อผมพูดคำนี้เสมอ เมื่อใครมาพูดให้พ่อได้ยินว่า คนนั้นคบได้คนนี้คบไม่ได้ คำพูดหรือคตินิยมของพ่อผมว่าไม่ค่อยถูกนัก เพราะคนเรากลับกันก็ต้องหวังพึ่งพาอาศัยกันทางใดทางหนึ่ง แต่พ่อผมบอกว่าคนที่เลิกคบกันก็เพราะหวังมากเกินไป คือหวังว่าเขาควรจะเป็นอย่างนั้นกับเรา เขาควรช่วยเหลือเรา พ่อเขาไม่ช่วยเหลือสมตามที่เราหวัง เราก็โทมัสเห็นว่าเขาเป็นคนที่คบไม่ได้ ก่อนที่เขาจะคบเรา เราจะคบเขา เขาก็ไม่ได้บอกว่า เขาเป็นคนคบได้ หรือคบไม่ได้ เราไปคบเขาเอง พ่อผมเลยสอนผมต่อว่า

LOLUTAYEE 2015

"อย่าเหลียวหาที่พึ่งให้บ่อยนัก จงหัดพึ่งตัวเองจนสุดความสามารถ เสียก่อน คนอื่นเห็นความพยายามของเราแล้ว หากเขาเห็นสมควรก็จะโอบอุ้มช่วยเหลือเอง"

เพราะพ่อผมมีอุดมคติอย่างนี้ พ่อผมจึงไม่ร่ำรวยเท่าที่ควรจะรวยตามธรรมดาคนที่จะอาศัยยืมไม้จะต้องเดินเข้าไปหาต้นไม้ แต่พ่อผมไม่ทำอย่างนั้น ซึ่งเป็นการผิดกฎธรรมดา พ่อผมไม่เดินเข้าไปหาต้นไม้ แต่พ่อมักประสบผลสำเร็จในเรื่องนี้ โดยที่ต้นไม้เดินเข้ามาให้ความร่มเย็นแก่พ่อเอง พ่อบอกว่า **"ทำหน้าที่ไป ความสำเร็จจะมีมาเอง"** พังคูเป็นคำพูดของคนเชื่อมั่นในตัวเองเสียจริง เรื่องนี้พ่อผมเก่งมาก ผมยอมชมพ่อในเรื่องนี้

แม่ผมเป็นคนไม่มีปาก ไม่มีเสียง พ่อว่าอย่างไร ก็อย่างนั้น แม่ผมเป็นคนจริงจัง คนหนึ่ง แต่เหตุการณ์ในชีวิตแม่ มักชักจูงไปให้แม่ต้องพบจังหวะชีวิตที่ต้องลำบากทั้งกายและใจอยู่เสมอๆ

เมื่อคับใจเรื่องใด แม่ก็หันเข้าหาน้ำตาเป็นเครื่องปลอบใจ บางคราวพ่อผมอยากจะบำเพ็ญตนเป็นฤๅษีไม่พูดกับแม่เสียเฉยๆ ตั้งวันสองวัน แม่ถามก็ไม่พูด ใครถามก็ไม่พูด แยกมากก็ไม่ยอมพูด เขาถามอะไร อยากรู้อะไร เขียนใส่กระดาษให้อ่าน

บางทีแม่ผมซัดใจร้องไห้ แต่ไม่ว่าอะไรพ่อสักคำเดียวทั้งต่อหน้าลับหลัง

"ความลำบากเป็นสมบัติประจำชีวิตมนุษย์" พ่อผมพูดกับแม่หลังจากไม่พูดมา ๒-๓ วันแล้ว "ร้องไห้เสียบ้างก็ดี น้ำตาเป็นเครื่องระบายความอึดอัดคับแค้นชนิดเดียวที่ธรรมชาติได้ให้มาสำหรับแก้ปัญหาลำบากเมื่อคับขัน"

ผมนึกว่า ถ้าผมเป็นแม่ ผมจะหยิกพ่อให้แขนเขียวไปทั้งสองแขน มีอย่างไหนคนร้องไห้ แทนที่จะปลอบ กลับบอกว่าร้องไห้เสีย

บ้างก็ดี แต่แม่ผมยืนฟังพ่อพูดอย่างสำรวมเหมือนพสกนิกรยื่นต่อหน้า พระราชาอันเป็นที่รักของคุณ

พ่อเป็นคนมีเพื่อนมาก รู้สึกเพื่อน ๆ ของท่านจะถือพ่อเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะ แต่ไม่มีใครสักคนที่สนิทสนมกับพ่อผมเป็นพิเศษแบบที่คนทั่วๆ ไปมักจะมี ทุกคนอยู่ในระดับที่เสมอๆ กัน ไม่มีเพื่อนคนใดที่สนิทขนาดพูดอ้าว ลื้อ มึง ฎ กับพ่อ ผมเคยถามพ่อในเรื่องนี้เหมือนกัน แต่พ่อไม่ตอบ เมื่อพ่อไม่ตอบ ผมก็ต้องสันนิษฐานว่า ผมเข้าใจว่าอาจเป็นด้วยเหตุ ๒ ประการคือ ประการแรก พ่อผมไม่ประพุดคือนั้นกับใคร ไม่ว่าเพื่อนหรือคนใช้ หรือเสมียนที่ทำงาน ประการที่สอง ผมสังเกตว่า คนรุ่นเดียวกับพ่อก็นับถือพ่อเสียอีก คนรุ่นใหญ่กว่าพ่อก็เกรงใจพ่อ พ่อเองก็ไม่ชอบเฮฮาปาร์ตี้ จึงหาเพื่อนที่สนิทสนม มี ฎ ไม่ได้ แต่คุณพ่อก็ไม่เคียดแค้นในเรื่องนี้ ไม่เพียงเรื่องนี้ เรื่องเดียวเท่านั้น เรื่องอะไรๆ พ่อคุณไม่เคียดแค้นทั้งนั้น บางทีแม่วิตกกังวลเรื่องอะไร พ่อก็บอกว่า "อย่าให้ทุกข์มันกินเปล่า เวลาทุกข์จริงๆ คนมีปัญญายังหาความสุขได้ เรื่องอะไรจะต้องมาทุกข์ แม้ในเวลาที่ไม่ควรระทุกข์ มันทำความดี มันทำใจให้ผ่องใส ความทุกข์มันกลัว"

แม่ผมเป็นคนว่าง่ายก็เลยเลิกทุกข์ มีอะไรข้างหน้าค่อยแก้ปัญหากันไป แต่ผมเชื่อว่าพ่อและแม่ผมไม่ใช่เป็นคนไม่มีโครงการในการดำเนินชีวิต ผมสังเกตคุณพูดอย่างเป็นไปตามโครงการตามระยะเวลาอันควร

ผมคุยกับพ่อว่า ผมเห็นคนอื่นๆ ที่เป็นผู้ใหญ่ เมื่อพูดกับผู้น้อย เช่น หัวหน้ากองพูดกับเสมียน หรือนายทหารพูดกับพลทหาร หรือนายสิบก็มักพูด อ้าว ลื้อ มึง ฎ เพราะเห็นว่าคนพวกนั้นเป็นคนต่ำ แต่คนพวกนั้นจะพูดอ้าว ลื้อ มึง ฎ กับท่านเหล่านั้นไม่ได้ แต่ผมไม่เห็นพ่อพูดกับใคร พ่อตอบผมว่า

"เสมียนบางคนแก่คราวพี่คราวน้องของหัวหน้ากอง นายสิบหรือจ่าบางคนแก่คราวพ่อของนายทหารสัญญาบัตร ทำไมเราจะให้เกียรติในวัยวุฒิเขาบ้างไม่ได้ มนุษย์เราเสมอกันโดยความเป็นมนุษย์ เกียรติแห่งความเป็นมนุษย์นั้น ใครจะเหยียบย่ำไม่ได้ นายบางคนค่าลูกน้องซึ่งเป็นชั้นเสมียน นายสิบว่า "สิ่งอะไรเหมือนสิ่งควาย, พุคกับหมายังรู้เรื่องกว่า" นายคนใดพูดอย่างนี้ นายคนนั้นถ้าไม่เป็นควายก็เป็นหมา เพราะใครที่จะสามารถพูดกับหมารู้เรื่องได้เท่าพวกหมาด้วยกันเองเป็นไม่มี ไม่รู้ปกครองคนอย่างไร ปกครองไปๆ กลายเป็นควายเป็นหมาไปหมด สงสัยว่านายคนนั้นต้องเป็นควายเป็นหมามาก่อน พอมาปกครองคนเขาก็เห็นว่าไหนๆ ได้นายเป็นควายเป็นหมา แล้วก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับนายได้ ผู้ปกครองคนควรจะต้องเห็นผู้อยู่ใต้ปกครองเป็นผู้ควรสงเคราะห์ ควรเอ็นดู ควรเมตตากรุณา แล้วก็ทำพุดคิดด้วยเมตตากรุณาผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นคุณความดีของนายแล้วพากันยกย่องด้วยน้ำใสใจจริง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนเป็นคนดี

"มนุษย์เราต้องเห็นใจกัน ให้เกียรติกัน จึงจะอยู่ร่วมกันได้โดยผาสุก"

พุดเรื่องทำนองนี้ที่ไร พ่อผมเป็นต้องพุดยาวทุกที คุณเหมือนท่านจะมีปมอะไรสำคัญอยู่อย่างหนึ่งฝังอยู่ในใจ ท่านอาจเคยได้รับความอยุติธรรม การถูกทอดทิ้ง และการถูกคูหมิ่นเหยียดหยามมาก่อน สิ่งนั้นทับถมอยู่ในจิตใจของพ่อผม อาจนานจนท่านรู้สึกเกลียดชังความอยุติธรรม การคูหมิ่นเหยียดหยามผู้อื่นอย่างมาก

ตามปกติ พ่อผมเป็นคนมีเมตตากรุณา แต่แววแห่งความโหดร้ายของท่านจะฉายออกมาทุกทีที่ท่านได้เห็นหรือได้ฟังเรื่องความอยุติธรรม ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นกับใคร ผมสังเกตเวลาท่านคุมวயปล้ำทางทีวี ถ้าคู่ต่อสู้ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันอย่างยุติธรรม รวมทั้งกรรมการก็

ให้ความเป็นธรรม ท่านจะนั่งดูเฉยๆ หรืออย่างมากก็เพียงพูดว่า "ทำกันแรงๆ อย่างนี้น่าตาย" รู้สึกว่าท่านจะสงสารมาก

ถ้าคุณใดที่ฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบฝ่ายหนึ่งอย่างชัดเจน กรรมกรก็พลอยเป็นไปด้วย รู้สึกอารมณ์ของท่านเปลี่ยนเป็นเครียดทันที พอคนที่ถูกเอาเปรียบฟื้นตัวขึ้นมาได้และฟาดเอาคูปริบักซ์บ้าง ท่านสามใจและพูดเสมอว่า "เอาให้ตาย เอาให้ตาย"

นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่ผมยกมา ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกมาก ผมเชื่อว่าพ่อผมไม่ใช่คนโหดร้าย แต่ท่านไม่ชอบความอยุติธรรมเอามากๆ และผมเชื่อว่าท่านจะกลายเป็นคนอีกคนหนึ่ง หากได้รับความอยุติธรรมสิ่งเหนี่ยวรั้งนิสัยโหดเหี้ยมของพ่อผมที่ปลุกขึ้นมาเป็นครั้งคราวไว้ได้ นั้น คงจะต้องเป็นพระธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน

ไม่มีใครเข้าใจพ่อผมได้ดีเท่าแม่ คุณเหมือนแม่ผมจะอ่านพ่อออกทุกอย่าง แม่ผมเป็นคนมีความอดทนและเชื่อฟังพ่อเสมอ พ่อบอกอะไรก็เชื่อ ปรีกษาอะไรพ่อ พ่อบอกอะไรให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้แม่ก็ทำไม่เคยโต้แย้ง รู้สึกแม่จะมีความเชื่อมั่นในตัวพ่อมาก

ว่างๆ ส่วนมากเป็นเสาร์หรืออาทิตย์ ผมไปหาเพื่อนผมคือวิเชียร ลูกนายพันเอกนิรันดร์ ปราโมชลูกหัวหน้ากองประมุข หรือสุรศักดิ์ นายสุรชัยพ่อค้าใหญ่

ผมชื่นชมยินดีกับความใหญ่โตโอโถงของบ้านของเพื่อนผมห้องรับแขกที่มีเฟอร์นิเจอร์ราคาแพง ตู้โชว์ที่มีเหล่าชนิดต่างๆ วางเรียงราย และเครื่องอำนวยความสะดวกอื่นๆ อีกมาก

แต่สิ่งหนึ่งซึ่งผมไม่ชื่นชมเลย คือการทะเลาะเบาะแว้งของเจ้าของบ้านซึ่งมีอยู่เสมอ ผมนึกว่าคนที่มั่งคั่งพร้อมอย่างพ่อแม่ของเพื่อนผม ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร แต่ก็หวังไม่ได้

มาในระยะหลัง เมื่อสุรศักดิ์ วิเชียร และปราโมชเติบโตขึ้นอยู่ใน

ระดับมหาวิทยาลัย รู้จักคิดแล้ว คุณเหมือนเขาจะเห่อพ่อน้อยลง ไม่เคย
พูดอีกเลยว่า เขาจะเอาอย่างพ่อ ทำงานอย่างพ่อ เพราะ

พ่อของสุรค์นั้เจ้าชู้มาก มีเมียเก็บไว้มากมายจนไม่รู้เก็บไว้ที่ไหน
บ้าง ตามประสาคนมีเงินส่วนมากในเมืองไทย

พ่อของวิเชียร เที้ยวมาก เมามาก เล่นมาก ทรัพย์สมบัติเท่าที่
มีอยู่ันั้นเป็นมรดกตกทอดมา

พ่อของปราโมชไม่เอาใจใส่ต่อลูกเค้าเลย จะอยู่อย่างไร กิน
อย่างไร เรียนอะไรแล้วแต่แม่ ลูกเจ็บไข้ไม่สบายก็ได้แต่ถามว่า ค่อย
ยังชั่วแล้วยัง หายแล้วยัง

ผมได้ยิน ได้เห็น และได้รับรู้เรื่องเหล่านี้อยู่เสมอจากเพื่อนผม
แลแล้วผมก็ย้อนกลับมามองครอบครัวของผม

พ่อผมไม่ได้เป็นพ่อค้าใหญ่ แต่พ่อผมก็ไม่ได้เป็นคนเจ้าชู้

พ่อผมไม่ได้เป็นพันเอก แต่พ่อผมก็ไม่เที้ยว ไม่เมา ไม่เล่น

พ่อผมไม่ได้เป็นหัวหน้ากอง แต่พ่อผมก็ไม่เป็นคนเฉยเมย ไม่
เอาใจใส่ต่อลูกเค้า

พ่อแม่ผมไม่ร่ำรวย แต่ท่านก็ไม่เคยทะเลาะกัน โกรธเคืองกัน
พ่อแม่ผมครองชีวิตอย่างเรียบง่ายและราบเรียบ เรียบเสียนจน
ผมรู้สึกว่ บ้านผมเงียบเหงาวังเวง แต่พ่อคุ่นกับสภาพนั้นเข้าก็กลายเป็น
เป็นความสงบสุข

"ความสงบสุขนั้นเป็นพรอันประเสริฐของชีวิต" พ่อผมพูดอย่าง
นี้เสมอ "ความมั่งคั่ง ความมียศสูง การมีชื่อเสียง มีหน้ามีตา ถ้าปราศจาก
ความสงบสุขเสียแล้ว จะมีไปทำไมให้อายนกอายุคามัน"

ผมว่า พ่อผมเป็นนักจิตนิยมจัดเกินไป นั่นคือความคิดของผม
สมัยเมื่อผมอยู่ในวัยหนุ่มและเรียนอยู่มหาวิทยาลัย แต่พ่อผมเป็นผู้ใหญ่
จึ้นบ้าง มีหน้าที่ต้องปกครองคน ต้องอบรมสั่งสอนคนอื่น ผมจึงได้รู้ว่า

สุขภาพจิตนั้นมีความสำคัญเพียงใด ถ้าสุขภาพจิตเสื่อมเสียแล้ว ความ
มั่งคั่งก็ตาม การมียศสูงและมีชื่อเสียงก็ตาม จะช่วยอะไรไม่ได้เลย

"คนที่กำลังปวดท้องขนาดหนัก จะแฉ่งกายให้สวຍอย่างไรก็คง
ไม่รู้รู้สึกสุข" พ่อผมว่าอย่างนี้ "สุขภาพจิตกับสิ่งภายนอกก็ทำนองเดียว
กัน"

พ่อผมเคารพบนอบต่อพระสงฆ์เสมอคั่นเสมอปลาย เคารพ
มากด้วย ใครไปว่าพระเจ้าท่านก็ออกรับแทน ท่านว่าพวกเราชาวบ้าน
ศีล ๕ ก็ยังรักษาให้ครบยาก จะไปว่าพระท่านทำไม

แต่เรื่องนี้ผมไม่เห็นด้วยกับพ่อ ผมไปเห็นพระทำอะไรไม่เข้าเรื่อง
ผมนำมาเล่าให้พ่อฟังแล้วผมก็คิดเคียน ถ้าพ่อไม่มีทางเถียงพ่อก็เฉยเสีย
หากมีทางสักหน่อยพ่อเป็นแก้แทนทันที

ผมไปกุฎิท่านเจ้าคุณองค์หนึ่ง ไปกับเพื่อนผม ท่านเอาน้ำแช่
ตู้เย็นมาเลี้ยงพวกเรา ท่านมีตู้เย็น ผมว่าท่านมีของฟุ่มเฟือยไม่สมควร

"พระฉันน้ำเย็นได้หรือเปล่า?" พ่อผมถาม

"ได้ครับ" ผมตอบ

"น้ำแข็งล่ะ?"

"ได้เหมือนกัน"

"เมื่อท่านจำเป็นต้องฉันน้ำเย็น น้ำแข็งอยู่เป็นประจำ การมีตู้เย็น
จะเสียหายอะไร หากท่านไม่มี ท่านก็ต้องรบกวนเด็กให้วิ่งซื้อโอเลี้ยง,
น้ำแข็ง เวลามีแขกก็ร่วนวาย อย่างนี้กว่าเป็นพระแล้วไม่ต้องต้อนรับใคร
การเคารพในปฏิสันถารนั้นเป็นสิริมงคลแก่ผู้ทำ แก่สถานที่อยู่ และ
พระพุทธรเจ้าทรงสรรเสริญ"

"ถ้าอย่างนั้น เมื่อพระจำเป็นต้องฉันข้าว พระก็ควรทำนา เมื่อ
ท่านจำเป็นต้องมีลูกศิษย์ พระก็ควรมีเมีย อย่างนั้นซีพ่อ" ผมเถียง

"ลูกก็จำเป็นต้องกินข้าวเหมือนกัน ทำไมลูกไม่ทำนาล่ะ?" พ่อผม

ปฏิบัติจนทันที
ผมนี่

พ่อผมพูดต่อไปว่า "ลูกคิดมากเกินไป คิดไม่เข้าเรื่อง ลูกมีข้อบกพร่องเยอะแยะ ลูกไม่พูดถึงตัวเอง แต่พระทำอะไรผิดหุ้ผิดตาหน่อย ก็ก่อนขอคอย่างนั้นอย่างนี้ ตัวเราเองนะเป็นพุทธศาสนิกที่ตีพอควรแล้วหรือ?" พระมีคู้เ็นผิควินัยข้อไหน?"

"ผมเห็นมีทีวี่ค้วยพ่อ"

ค อ น ที่

๕

พ่อผมไม่พูดอะไร ท่านนั่งอยู่ครู่หนึ่ง ผมก็ชักใจไม่ดีเหมือนกันเกรง
ท่านจะหาว่าผมก้าวร้าวไม่เข้าเรื่อง ท่านถอนใจใหญ่แรงเหมือนระบาย
ความหนักใจออก ในที่สุดท่านพูดว่า

"การสำรวจเป็นหน้าที่ของพระ การทำบุญเป็นหน้าที่ของผู้
ต้องการบุญ เราแบ่งหน้าที่กันแล้ว"

"ผมอยากได้บุญเหมือนกันพ่อ" ผมว่า "แต่พระไม่เคร่ง ผมว่า
ทำบุญก็ได้บุญ เสียข้าวเสียของเปล่า"

"ลูกว่าให้ของกินขอทานขี้เรื้อนขาด่วนได้บุญไหม?" พ่อถาม
"ได้ซิพ่อ"

"พระที่ไม่เคร่งยังคิดว่าขอทาน แม้จะเสียวินัยไปบางข้อ แต่ก็ยัง
รักษาได้มาก มากกว่าลูกค้าย"

"แต่พระมีทีวี ผมว่าไม่เหมาะ" ผมพูดต่อไป

"ลูกก็เลือกทำบุญกับองค์ที่ไม่มีทีวีเสียซิ เลือกไหว้เอาเฉพาะองค์ที่ไม่มีทีวี ลูกพบพระพบเจ้าจะไหว้สักที่ต้องเข้าไปถามท่านเสียก่อนว่า มีทีวีหรือเปล่า พอท่านตอบว่าไม่มีแล้วจึงค่อยไหว้" พ่อพูดประชดผม

"ผมอยากให้พระเครื่องนะพ่อ" ผมพูด

"ลูกไม่ต้องปฏิบัติเองนี่ ก็อยากเอาตามสบาย" พ่อว่าผม "คนที่เครื่องวินัยเป็นที่หนึ่งก็คือชาวบ้านนี้แหละ รองลงมาก็เด็กวัด แล้วเงรที่เครื่องเอาได้ก็เพราะไม่ต้องปฏิบัติเอง เครื่องเอาแต่ปาก รองลงไปก็พระบวชใหม่ ๓ เดือน เพราะมีเวลาปฏิบัติน้อย เหมือนทหารใหม่ หรือทหารที่ยืนนิ่งเพียง ๓ นาที ก็ดูทำได้ดี ถ้าจะให้ยืนนิ่งถึง ๘-๘ ชั่วโมง ก็น่าจะต้องลอบกระตุกกระดิกบ้าง

"พ่อว่า แม้แต่พระชั้นเลขที่สูงสุดก็ยังคิดว่าฆราวาสเป็นส่วนมาก" พ่อพูดสรุป

"ทำไมพ่อว่าอย่างนั้น?" ผมถาม

"ลูกว่าเด็กเก่งที่สุดชั้น ป.๗ กับเด็กอ่อนที่สุดชั้นมหาวิทยาลัย เอามาสอบแข่งกัน ใครจะได้คะแนนมากกว่า ใครจะเก่งกว่า" พ่อปฏิบัติจดา

ผมเข้าใจคำตอบของพ่อโดยแจ่มแจ้ง พ่อผมมักมีวิธีถามย้อน (ปฏิบัติจดา) ให้ผมต้องยอมจำนน พร้อมทั้งเข้าใจเรื่องราวได้ดีเสมอ

เนื่องจากผมกับพ่อคิดพินกันอยู่เรื่องทำบุญทำทาน พอมีประกาศว่าสำนักอบรมธรรมแห่งหนึ่งจะมีอภิปรายเรื่องวิธีทำบุญอย่างไรจึงจะได้บุญ พ่อจึงชวนผมไปฟังทันที วันนั้นเป็นวันเสาร์กลางเดือนมีนาคม

ขณะที่ผมและพ่อไปถึง มีคนฟังอยู่เพียง ๘-๑๐ คน ที่นั่งโหล่งเหรง แต่พอถึงเวลาผู้ดำเนินการก็จุกจุกเทียบนบูชาพระรัตนตรัย

แล้วคณะผู้อภิปรายก็เข้าประจำที่ ผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าคณะได้พูดปรารภเป็นเชิงน้อยใจว่ามีคนมาฟังน้อย และตัวเขาเองก็ไม่อยากมา เพราะร้อน นอนอยู่บ้านสบายกว่า

แต่คนค่อยๆ ททยอกันเข้ามาเรื่อยๆ จนมากพอควร คือประมาณ ๕๐-๖๐ คน ผู้อภิปรายค่อยมีกำลังใจขึ้นและดูพูดฉะฉานขึ้นไม่เนือยเหมือนคอนต้นๆ คณะอภิปรายพูดเหมือนซักซ้อมกันมาแล้วคือพูดเหมือนๆ กันทั้ง ๓ คน

สาระสำคัญมีว่า คนเดี๋ยวนี้นำบุญไม่เป็น คือชาวบ้านทำบุญอย่างเห็นแก่ตัว ทำบุญนิกนอยอยากได้ผลบุญมากๆ อยากขึ้นสวรรค์ อยากมีความสุขในชาติหน้า ซึ่งชาติหน้าจะมีจริงหรือไม่ก็ไม่รู้ *ไม่ใช่ทำบุญให้ แต่เป็นการทำบุญเอา* มีความโลภ ไม่ใช่เสียสละ ทำบุญอย่างนี้ไม่ได้บุญ ถ้าจะทำบุญให้ได้บุญ ต้องทำโดยไม่หวังอะไร ไม่หวังผลตอบแทนเลย

ทางวัดก็ชักชวนคนให้ทำบุญผิดทาง มีการแจกเครื่องรางของขลัง แลกกับเงิน คนที่ทำบุญอย่างนั้นก็ไม่ได้บุญ

พูดกันไป ๒ ชั่วโมง ก็มีสาระสำคัญอย่างนี้

ผมและพ่อกลับมาถึงบ้าน อาน้ำกันเสร็จแล้ว คឹมน้ำเย็นพอลืมคอชุ่มใจแล้ว ผมก็เริ่มคุยถึงเรื่องที่ฟังมาที่เดียว พ่อผมครั้งนั่งครั้งนอนอยู่บนเก้าอี้โยก

"คณะอภิปรายพูดอ่อย ผมเห็นด้วย ผมว่าเขาควรปฏิวัติวิธีทำบุญกันเสียทีแล้ว" ผมเริ่มคุย "พ่อเห็นด้วยไหม?"

"ปฏิวัติอย่างไร?" พ่อถาม

"คือถ้าจะทำบุญก็ไม่ควรหวังอะไรตอบแทน" ผมว่า

"แม้แต่ผลบุญนะหรือ?" พ่อถาม

ผมงง!

"คือไม่ควรทำชนิดหว่านพืชหวังผล หรือทำกำออยากได้กอบ ทำ ๑๐ ออยากได้ผล ๑๐๐ ผล ๑๐๐๐"

"มันก็ตรงตามกฎธรรมชาติแล้วมิใช่หรือ?" พ่อว่า

"อย่างไรครับพ่อ?"

"ข้าวหนึ่งเมล็ด มันออกเป็นรวงใช่หรือไม่?"

"ใช่ครับพ่อ" ผมเริ่มจนตรอกพ่ออีกตามเคย

"ลูกปลูกมะม่วงลงในดินหนึ่งเมล็ด เวลามันออกลูก มันออกมา ลูกเดียวหรือ?"

"ออกเป็นพันๆ ครับพ่อ"

"ถ้าข้าวเปลือกที่ทำพันธุ์หนึ่งเมล็ดที่เราหว่านลงไปไม่นานมันออกมาหนึ่งเมล็ดเท่าเดิม หรือมะม่วงหนึ่งเมล็ดมันออกลูกๆ เดียวแล้วลูกจะปลูกข้าว ปลูกมะม่วงให้มันเหนียวแรงทำไม เก็บไว้กินไม่ดีกว่าหรือ?"

"ทำไมผลมันจึงไม่สมดุลกับเหตุล่ะพ่อ?"

"สมधि" พ่อว่า

"สมอย่างไรครับ ข้าวเปลือกหนึ่งเมล็ดออกมาเป็นรวง มะม่วงหนึ่งผล ออกมาเป็นร้อยเป็นพัน"

"ลูกไม่คิดค่าแรงบ้างหรือ? ค่าเสียเวลาล่ะ? ความตั้งใจล่ะ ครูบางคนสอนลูกเพียง ๒ ปี ลูกนับถือครูไปตลอดชีวิต อาจจะมี ๕๐-๕๐ ปีก็ได้, คนบางคนพูดจําให้ลูกเจ็บใจเพียง ๒ นาที ลูกเจ็บไป ๖๐ ปี นั่นมันอะไร?"

"ผมงงใหญ่แล้วครับพ่อ" ผมพูด พ่อสรุปให้ผมสั้นๆ คีกว่าครับ"

"ทุกอย่างที่คนทำลงไป ย่อมมีผล ๒ อย่างเสมอ คือ ผลโดยตรง และผลโดยอ้อม" พ่ออธิบาย

"ขอตัวอย่าง?"

"ลูกเรียนหนังสือจนได้ปริญญา ผลโดยตรงคือความรู้ ผลโดย

อ้อม คือเกียรติ ความนับหน้าถือตา ความภาคภูมิใจอีกแยะ นึกเอาเองบ้าง

"คนทำบุญ ผลโดยตรงคือความสุขใจ ว่าคนได้ทำดี, ผลโดยอ้อมคือ ความเจริญรุ่งเรือง ความเป็นที่ไว้วางใจของเพื่อนบ้าน ลาก และชื่อเสียง ถึงไม่หวังมันก็ได้ แม้หวัง ถ้ายังไม่ถึงคราวก็ไม่ได้"

"แล้วพ่อว่าอย่างไร เรื่องทำบุญที่ไม่ได้บุญ"

"ทำบุญก็ต้องได้บุญชิลูก จะได้มากหรือน้อยนั่นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก แล้วแต่องค์ประกอบ ตัวกรรมมันบอกชัดแจ่มอยู่แล้วว่า "บุญ" เมื่อตัวการกระทำมันเป็นบุญ ผลมันจะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้"

"แล้วถ้าทำบุญเพื่อเอาหน้าล่ะครับ ?" ผมถาม

"ก็ยังคงคิดว่าคนไม่ทำบุญ" พ่อตอบทันที "เด็กที่อาบน้ำ หรือทำการบ้านเพื่อให้ผู้ใหญ่ชม ก็ยังคงคิดว่าเด็กที่ไม่ทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งย่อมคิดว่าคนทำชั่วอย่างแน่นอน"

"การทำ 'เพื่ออะไร' ยังสำคัญน้อยกว่า 'การทำอะไร' ถ้าทำชั่ว ถึงจะทำเพื่ออะไรมันก็ชั่วอยู่นั่นเอง ทำดีก็เหมือนกัน จะทำเพื่ออะไรก็ขอให้ทำไว้ก่อน"

"แล้วที่เขาวา ถ้าทำบุญเพื่อหวังผลในชาติหน้า แล้วไม่ได้บุญหรือไม่เป็นบุญ และเขาวาชาติหน้าจะมีจริงหรือเปล่าก็ไม่รู้ พ่อว่าอย่างไร ?"

พ่อนิ่งอยู่ครู่หนึ่ง แล้วตอบผมสั้นๆ ว่า

"พ่อเชื่อพระพุทธเจ้า ลูกจะเชื่อใครก็ตามใจ"

"พระพุทธเจ้ายืนยันหรือครับว่าชาติหน้ามีจริง ?"

"ยืนยันซิ" พ่อตอบ

"ได้ยินเขาอ้างกาลามสูตรว่า พระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ยืนยันแน่นอน พระองค์เพียงแต่ตรัสว่า ถ้าชาติหน้ามีจริงก็จะได้ไม่เดือดร้อน

เพราะทำชั่วไว้ ถ้าชาติหน้าไม่มีก็ได้ชื่อว่าบริหารคนให้บริสุทธิ์ มีความสุขและความปลอดภัย ไม่มีเวร ไม่มีภัยอยู่ในชาตินี้"

"เขาอ้างถูก" พ่อว่า "พ่อก็เชื่อพระพุทธเจ้า แต่ที่พระพุทธเจ้า ตรัสยืนยันไว้ในที่อื่นมากมายทั่วพระไตรปิฎก ทำไมเขาจึงไม่หยิบยก ขึ้นมาอ้างบ้าง"

ว่าแล้วพ่อก็เปิดข้อความในพระไตรปิฎกมากมายให้ผมดู ผมได้เห็นด้วยตาตนเอง เพราะเป็นพระไตรปิฎกที่แปลเป็นภาษาไทยแล้ว ผมอ่านออก และเห็นว่าข้อความที่ยืนยันเรื่องชาติหน้า และเรื่องนรก สวรรค์นั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้จริง

"ในกาลามสูตร พระพุทธเจ้าสอนไม่ให้เชื่อคำรา, มิให้อ้างคำรา มิใช่หรือพ่อ?" ผมค้นหุ้่งต่อไปอีก

ผมคิดว่าคราวนี้ พ่อต้องคิด, มิฉะนั้นก็ต้องอธิบายยืคยาวต้องหา เหตุผลมาอธิบายผม แบบซักแม่น้ำทั้งห้า ก็ไม่พออย่างแน่นอน แต่ที่ไหน ได้ พ่อถามย้อนผมคำเดียว ผมถึงงเป็นไก่ตาแตก

"กาลามสูตรเป็นคำราหรือไม่?" พ่อถาม

"เป็นซิพ่อ" ผมตอบ

"แล้วเขาอ้างทำไมล่ะ?" พ่อว่า หัวเราะหึหึในลำคอ "เขาควรจะไม่เชื่อกาลามสูตรด้วย"

ได้โอกาสพ่อจึงอธิบายให้ผมฟังต่อไปว่า การที่เรารับเชื่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งนั้นด้วยเหตุหลายประการ เช่น

๑. เราได้รู้เอง เห็นเอง ได้ยินเอง, คนพอศึพอร้ายมาบอกว่า ลูกขโมยสตางค์คุณยายขายขนมข้างบ้านเรา ๕ บาท พ่อไม่เชื่อ พ่อ ต้องได้เห็นเองจึงเชื่อ เพราะคนอย่างลูก พ่อไม่เชื่อว่าขโมยสตางค์ ๕ บาทของคุณยายได้

๒. พยาน คือคำบอกเล่าของคนทีพ่อเชื่อถือได้ เช่น พระผู้มีศีล

มีธรรมพุดว่า ท่านได้เห็นขณะที่ลูกขโมยสคางค์คุณยายอยู่ พยานขนาดนี้ถ้าพ่อไม่เชื่ออีก พ่อก็หลงลูกเต็มทน

๓. *หลักฐาน* คือร่องรอยแห่งการกระทำ หรือคำราคัมภีร์ทางศาสนา หลักวิชาอันได้พิสูจน์มาแล้วมากมาย

๔. *อนุমান* คือการคาดคะเน *จากผลไปหาเหตุ* เช่นเห็นหน้าลูกยิ้มแฉ้มเบิกบานก็อนุมานเอาว่าลูกคงมีความสุขเพราะสอบได้ หรือเพราะแม่สาวตอบรับรักลูกเข้าแล้ว *จากเหตุไปหาผล* เช่นเห็นใครคนหนึ่งเล่นการพนันทุกชนิด หรือเห็นลูกกินเหล้าหามรุ่งหามค่ำ ก็คาดคะเนได้ว่า ไม่ช้าคนนั้น หรือลูกต้องฉิบหาย

รวมความว่า ความรู้ หรือสิ่งที่เราต้องรับเชื่อนั้นมาจากสองประการ คือโดยตรง หรือโดยอ้อม *โดยตรง* คือประการที่หนึ่ง ที่นักวิชาการเขาเรียกกันว่า ความรู้ประจักษ์ *โดยอ้อม* ได้แก่ ๓ ประการหลัง

คนเราเกิดมาอายุก็สั้น เวลาก็น้อย จะให้รู้อะไรเองเสียหมดทุกอย่าง เวลามันไม่พอ จึงต้องอาศัยการคาดคะเนเอาบ้าง พยานบ้าง หลักฐานบ้าง

บรรดาพยานที่พอจะเชื่อถือได้ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าทรงเป็นยอด พ่อเชื่อพระพุทธเจ้า และเชื่อคำราทาทางพระพุทธศาสนา

มนุษย์ได้พิสูจน์มานานักแล้ว ได้ความรู้แน่ชัดว่า สิ่งใดพระพุทธเจ้า ครัสว่ามี สิ่งนั้นมีจริง สิ่งใดพระองค์ ครัสว่ามีคุณสิ่งนั้นเป็นคุณจริง สิ่งใดครัสว่าเป็นโทษ สิ่งนั้นใครทำเข้าได้รับอันตรายจริง

เรายิ่งมองเห็นธรรมมากขึ้นเพียงไร เรายิ่งจะยิ่งเข้าใจถึงพระปัญญาคุณอันอยู่ในระดับสูงยิ่งของพระพุทธเจ้ามากขึ้นเพียงนั้น ✨

ค อ น ที่

ค อ น ที่ อ

ผมเป็นคนสมัยใหม่ เชื่อในวิชาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ฝรั่งเศส
ยอมรับ อะไรที่ฝรั่งเศสยังไม่ยอมรับ ผมก็ลังเลด้วยเหมือนกัน ผมเชื่อว่า
ฝรั่งเศสเป็นชนชาติที่ฉลาดที่สุด เก่งที่สุด มิฉะนั้นแล้วเขาจะเจริญก้าวหน้า
อย่างใหญ่หลวงได้อย่างไร ผมมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่ผมจะไป
เรียนต่อเมืองฝรั่งเศส อังกฤษหรืออเมริกาให้ได้ ถ้าพ่อผมยินยอม ผมจะ
ไปคูเบียงหลังแห่งความยิ่งใหญ่ของมนุษย์พวกนี้ ที่คนอื่นพูดให้ฟังก็
ไม่เหมือนได้เห็นด้วยเอง

5102 E. 4th St. 2015

ผมมีความชื่นชมยินดีต่อสุภาชิตฝรั่ง รู้สึกว่าคมคายและ practical (ปฏิบัติตามได้ ไม่สูงเกินไปสำหรับสามัญชน) แต่พ่อผมไม่ค่อยสนใจ พ่อบอกว่าธรรมคาเกินไป สุภาชิตที่คมคายสู้นักปราชญ์ทาง ตะวันออกไม่ได้ พ่อบอกว่า พระพุทธเจ้านั้นเป็นยอดปราชญ์ ใหญ่ ยิ่งกว่าปราชญ์ใดหมดไม่ว่าตะวันออกหรือตะวันตก พ่อคงได้รับการ อบรมมาอย่างนี้จึงมีความเห็นอย่างนี้ พ่อสนใจแต่เรื่องของพระพุทธ- เจ้า เรื่องศาสนาพุทธ พ่อไม่สนใจคำสอนของนักปราชญ์อื่นบ้าง จึงคง ไม่มีโอกาสได้เปรียบเทียบ

เพื่อจะเตือนพ่อในเรื่องนี้ วันหนึ่งผมจึงคุยกับพ่อว่า

"คนที่ได้รับบรมมาให้สนใจแต่ในสิ่งๆ เดียว พ่อว่าดีไหม?"

"ก็แล้วแต่ว่าสิ่งนั้นคืออะไร?" พ่อตอบ "ถ้าสิ่งนั้นดีที่สุดแล้วก็ไม่เห็นเสียหายอะไร"

"ผมว่าทำให้ความรู้แคบ" ผมพูด

"ถ้ามีโอกาสทำให้ความรู้กว้างได้ก็ดี" พ่อว่า "แต่ถ้าแคบก็ให้ลึก เอาไว้ก็ดีเหมือนกัน อย่างที่ท่านสุนทรภู่ว่า *"อันความรู้ รู้กระจ่างแต่อย่างเดียว แต่ให้เชี่ยวชาญเกิดจะเกิดผล"* ความรู้กว้างแต่ถ้าไม่มีอะไร ลึกสักอย่างเดียวก็เอาเป็นที่พึ่งไม่ได้ มันพรวดไปหมด เหมือนแม่น้ำกว้าง และตื้น เข้าลักษณะนทีโทษจะเอาเป็นที่พึ่งไม่ได้ ทั้งหน้าแล้งหน้าฝน หน้าแล้งน้ำก็แห้งขอด หน้าฝนก็ท่วมท้นล้นหลากท่วมเรือกสวนไร่นา สู้น้ำบ่อซึ่งแคบแต่ลึกไม่ได้ หน้าน้ำก็ขังน้ำไว้เต็ม หน้าแล้งก็ยังพอมีน้ำให้อาศัยรอดฝน"

"สุนทรภู่นักกลอนตลาดจี่มา เอาตัวไม่รอด พ่อยังเลื่อมใสกลอนของเขา จนถึงยกมาอ้างอิงเชียวหรือพ่อ?" ผมว่า

"ลูกเคยอ่านกลอนของสุนทรภู่มกหรือ?"

"อ่านบ้างครับ แต่ก็ไม่เห็นมีอะไรน่าสนใจ มันเทียบกันไม่ได้กับ

นักปราชญ์ฝรั่ง เช่น วอลแตร์ หรือมิลเลย์ (Millay) และเชคสเปียร์ เป็นต้น ท่านเหล่านี้พูดคมาๆ ทั้งนั้น ไม่เคยเหมือนสุนทรภู่"

"ลูกจะยกย่องนักปราชญ์ต่างชาติ ก็ไม่ควรดูหมิ่นนักปราชญ์ชาติเดียวกัน" พ่อพูด ท่าทางเครียด "ลูกเกิดมาเป็นคนไทย ลูกจะพยายามสักเท่าไร ก็เป็นฝรั่งไม่ได้ ถ้าจะเป็นให้ได้ ก็เป็นได้อย่างดีก็เพียงนกเขมขานเท่านั้น"

"ผมยังไม่เข้าใจครับพ่อ"

พ่อจึงเล่าว่า

กาตัวหนึ่ง เห็นนกยูงมีขนสีสวย เห็นขนของตัวสีดำไม่งาม จึงเที่ยวเก็บขนนกยูงมาแซมขนของตัวเอง แล้วเที่ยวปะปนไปกับนกยูง มันชื่นชมยินดีนักที่เข้าฝูงนกยูงได้ มันดูถูกพวกกาด้วยกันว่าโง่เง่าไม่รู้จักหาขนมาแซมเช่นมัน ต่อมาไม่นานนกยูงทั้งหลายก็จับได้ว่า ขนที่ดูงามนั้นมีใช้ขนแท้ แต่เป็นขนเทียม นกนั้นปลอมเข้ามา จึงช่วยกันจิกตีขับไล่ไม่ให้เข้าพวก มันจึงกลับไปหาพวกกา แต่กาก็ไม่ยอมรับเข้าพวกเช่นกัน เพราะมันดูถูกพวกตัวเองไว้มาก มันจึงต้องเที่ยวระหกระเหินไป

กาเฒ่าตัวหนึ่งพูดออกมาว่า "ถ้ากาตัวนั้นไม่เหยียดพยายามพวกตัวเอง ไม่อยากเป็นในสิ่งที่ตัวเองเป็นไปไม่ได้ ก็คงไม่ต้องประสบภัยพิบัติถึงปานนี้"

"พ่อไม่ได้หมายความว่าคนไทยเหมือนกา ฝรั่งเหมือนนกยูง" พ่อพูดต่อไป "แต่พ่อต้องการให้ลูกรับรู้เอาไว้ว่า คนที่ดูหมิ่นพวกของตัวเอง หรือชาติของตัวเอง ก็จะต้องประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับกานินิทาน"

"ทำไมพ่อจึงไม่ยอมรับว่าฝรั่งเป็นชาติที่ประเสริฐ ในเมื่อสรรพวิชาการต่างๆ เวลานี้ทั่วโลกต้องไปเล่าเรียนจากฝรั่งทั้งสิ้น ไม่ว่าวิชาการในด้านใด?"

"พ่อไม่ได้ว่าฝรั่งเศสเป็นชาติที่ต่ำต้อย หรือเลวทราม แต่พ่อก็ไม่เห็นฝรั่งเศสเป็นมนุษย์ที่เลิศลอยกว่ามนุษย์ทั้งหลาย พ่อมองฝรั่งเศสเป็นมนุษย์เหมือนมนุษย์ทั้งหลายอื่นทั่วโลก พ่อไม่ได้เห่อภาษาฝรั่งเศสที่เห็นภาษาไทยเป็นภาษาป่าเถื่อนจนไม่อยากจะเรียนรู้ ฝรั่งเศสก็เป็นเพียงมนุษย์ที่ยังมีความเกียจคร้าน แก่ เจ็บคายน มีกินมีนอน มีความใคร่ในการสืบพันธุ์ ฝรั่งเศสไหนทำเลวก็เป็นคนเลว คนไหนทำดีก็เป็นคนดี เหมือนกับมนุษย์อื่นๆ ทั่วโลก"

"พ่อยังไม่ได้ตอบผมว่า ทำไมเวลานี้ทั่วโลกจึงต้องไปเรียนไปเอาความรู้จากเมืองฝรั่งเศสกันทั้งนั้น ใครยังไปอยู่เมืองฝรั่งเศสนาน ก็ยังได้รับความนับถือมาก จบวิชาการอะไรมาในเอเชีย หรือจากทวีปอื่น คนก็เฉยๆ มีท่าทีเหยียดเสียอีก แต่พอบอกว่าจบมาจากอังกฤษ หรืออเมริกา โอ้โฮ, ชื่นชมกันเป็นการใหญ่ ทำไม ทำไม จึงเป็นอย่างนั้นพ่อ? ผมดูพ่อไม่ค่อยยินดียินร้ายต่อเสียงชื่นชมเหล่านั้นเลย"

พ่อเล่านิทานให้ผมฟังว่า

ชายสองคนพ่อลูกซ้อนลาไปขายในเมือง เมื่อเขาเดินมาไม่ไกลก็ได้พบหญิงสาวกลุ่มหนึ่งเดินสวนทางมา หญิงคนหนึ่งหัวเราะและพูดกับเพื่อนว่า ชายสองคนพ่อลูกนั้นโง่จริง เดินตามหลังลาไป ทั้งๆ ที่มันพอจะขี่ได้

ชายชราผู้เป็นบิดาได้ฟังดังนั้นจึงให้ลูกขึ้นขี่หลังลา ตัวเองเดินตามไป อีกพักหนึ่งมาพบสุภาพบุรุษสูงอายุกกลุ่มหนึ่งอีก สุภาพบุรุษคนหนึ่งพูดขึ้นว่า

"เห็นไหมล่ะท่าน ข้าพเจ้าพูดมาหยกๆ นี้เองว่าเด็กสมัยนี้ไม่เอาใจใส่ต่อคนเฒ่าคนแก่ คนเฒ่าคนแก่จะลำบากก็ไม่ใช่ไร ขอให้ตัวสบายเท่านั้น คุณเด็กคนนั้นซิ นั่งอยู่บนหลังลาอย่างสบาย ปล่อยให้พ่อซึ่งแก่แล้วเดินตามต้อยๆ"

ชายชราได้ยืนคั่งนั้น จึงให้ลูกลงจากหลังลา ตัวขึ้นไปนั่งเอง ให้ลูกเดินตามหลัง อีกครู่หนึ่งเขาทั้งสองมาเจอผู้หญิงและเด็ก ได้มีเสียงพูดออกมาจากคนกลุ่มนั้นว่า

"คุณเถิด, คุณคนแก่เกียจคร้าน เอาเปรียบเด็ก ตัวเองนั่งบนหลังลาอย่างสบาย ปล่อยให้เด็กตัวเล็กๆ เดินตามหลังลา"

ชายชราได้ฟังคั่งนั้น จึงให้ลูกขึ้นมานั่งบนหลังลาข้างหลังคนพ่อลูกจึงนั่งไปบนหลังลาค้วยกัน พอใกล้จะถึงเมืองมีคนคนหนึ่งมาบอกลให้หยุดแล้วถามว่า

"ขอโทษเถอะครับ ลาดตัวนี้เป็นของท่านหรือ?"

"ใช่แล้ว" ชายชราตอบ

อาคันตุกะผู้นั้นจึงกล่าวว่า "ท่านใช้งานมันหนักเกินไป ลาดตัวนิดเดียว ขึ้นไปก็อยู่ได้ทั้งพ่อทั้งลูก ไม่เมตตาสัตว์เลย ท่านควรระแวกมันบ้าง"

"เพื่อให้เป็นที่พอใจของท่าน ข้าพเจ้าจะแบกลาไป" ชายชราเจ้าของลาตอบ

ว่าแล้วเขาก็เอาเชือกมามัดขาลา เอาไม้มาท่อนหนึ่งสอดเข้าไปแล้วหามลานั้น วิธีการอย่างนี้เป็นเรื่องประหลาดสำหรับคนทั่วไป คนทั้งหลายก็วิ่งตามดูกันเป็นกลุ่มใหญ่ และส่งเสียงเกรียวกราว ขณะที่เขากำลังหามลาลาข้ามสะพานแห่งหนึ่ง ลาดซึ่งไม่ชอบเสียงเอะอะ และตัวมันเองก็อึดอัดเพราะถูกมัด จึงคืบอย่างแรงจนเชือกขาดและตกลงไปในแม่น้ำ

เจ้าของลารู้สึกตัว และละอายมาก จึงรีบกลับบ้านพลากรำพึงว่า การพยายามทำอะไรเพียงแต่ให้เป็นที่พอใจคนทุกคนนั้นไม่เป็นผลสำเร็จ และยังคงต้องสูญเสียลาอีกด้วย

"พ่อเล่าเรื่องนี้ให้ผมฟังทำไม? นั่นเป็นเรื่องของคนแก่โง่ๆ คน

หนึ่งกับลูกที่ไม่มีมันสมอง" ผมว่า

"ระวังลูกจะเหมือนคนแก่งี้ๆ คนนั้น" พ่อตอบ

"ทำไมครับ เป็นไปไม่ได้ ผมจะเป็นอย่างนั้นไม่ได้" ผมเถียง

"ลูกไม่มีความเป็นตัวของตัวเองเลย จะนิยมอะไรก็เพราะฝรั่ง เานิยม จะเลื่อมใสอยากเป็นอย่างไรก็เพราะคนอื่นเขาห่อกัน คอยฟัง แต่เสียงเขาว่า ลูกไม่ได้ทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกับลูก หรือเหมาะสมแก่ตัวเอง ใครเฮอะไรก็เฮด้วย ถ้าลูกเป็นช่างก็มีแต่จะถูกหลอกเข้าเพนียด เพราะเดินตามกันเป็นโหลงๆ ลูกจะเรียนวิชาอะไร เมืองไหน ก็ไม่ได้พิจารณาว่ามันมีคุณค่าอย่างไร แต่ลูกคอยฟังเสียงคนอื่นว่า ถ้าลูกเรียนวิชาอย่างนั้น ในเมืองนั้นแล้ว คนทั้งหลายจะนิยมชมชอบ เท่านั้นเอง คนไทยที่ไปเล่าเรียนเมืองฝรั่งมาเท่าไรแล้ว ก็ล้าแล้ว ที่กลับมาทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองของตัวมีสักกี่คน นอกนั้นก็ไปเพื่อ "ยกคนข่มคนอื่น" และเพื่อได้เงินเดือนแพงกว่าคนอื่น ไข่หรือไข่?" ถ้าลูกศึกษาเล่าเรียนและทำงาน เพียงเพื่อได้เงินมากินมาใช้ให้สุขสำราญเพียงอย่างเดียวแล้ว ลูกจะมีปัญญาต่างกว่านกออย่างไร เพราะนกมันก็หากินของมันได้มนุษย์เราก็น่าจะมีอคมคคิอะไรสูงกวานั้น"

"บางคนไปเรียนเมืองฝรั่งมา ๘ เดือน คุยฟุงอยู่ ๘ ปี ไม่รู้จักจบ ทำไมคนเอเชียเราจึงคหมันพวกกันเอง ไม่นิยมยกย่องพวกกันเอง อะไรที่ฝรั่งทำฝรั่งพูดแล้ว เห็นคิเห็นงามไปเสียหมด ถึงเราจะยกย่องฝรั่งอย่างไร ฝรั่งก็คงไม่ยกย่องพวกเราอยู่นั้นเอง ลูกอย่าหลงฝรั่งให้มากไป อย่าคหมันเหยียดคหามคนชาติคิเดียวกัน สุนทรภู่ นั้นเป็นปราชญ์ที่คนทั้งเมืองยกย่องแล้ว พ่อเองก็เห็นว่สุนทรภู่เป็นคนที่ควรยกย่อง ถ้าลูกคหมันสุนทรภู่ ลูกก็คหมันคนทั้งเมืองว่ามีคหามีแว้วไม่ ลูกอ่านกลอนของสุนทรภู่ให้จบคิ แล้วจะเห็นว่สุนทรภู่ได้ทั้งอะไรไว้ให้ชาติไทย"

ผมยังนั่งอยู่ พ่อจึงพูดต่อไปว่า

"บางคน ไม่เคยนึกสนใจพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของตัว แต่พ่อฝรั่งสนใจ และบอกว่าเป็นศาสนาที่ดีและมีเหตุผลที่สุดเท่าที่นั่น ก็คืนเค้นใหญ่รับหาคำราทางศาสนามาอ่าน ข้อความใดที่นักปราชญ์ทางไทยและฝรั่งมีทรรศนะขัดแย้งกัน เขาจะเชื่อฝรั่ง และที่น่าประหลาดใจที่สุดก็คือเขาเชื่อฝรั่งมากกว่าเชื่อพระพุทธเจ้าเสียอีก อะไรที่พระพุทธเจ้าคริสต์ไว้ ถ้าเป็นเรื่องเหนือธรรมดาไปหน่อย (แต่เป็นเรื่องธรรมดาของท่านผู้ได้ฉานหรืออภิญญา) เขาจะลังเล และในที่สุดก็ปฏิเสธว่าเป็นเรื่องเหลวไหล ไร้สาระ คนภายหลังเขียนขึ้นเพื่อหลอกคนโง่ แต่จะหลอกคนชั้นเขาไม่ได้

"แต่เรื่องเดียวกันนั้น พ่อฝรั่งพูดออกมาและฝรั่งเชื่อเท่านั้น เขาก็เชื่อด้วย มีเหตุผลแพรวพราวไปหมด อะไร ที่ไปทางข้างฝรั่งแล้ว คูนันโก้ไปหมด แม้แต่เรื่องเลวทรามบางอย่างที่ฝรั่งชั้นดีเขารังเกียจ คนบางพวกก็ยังเห็นเป็นเรื่องโก้ จึงประพฤติดตาม"

"เรื่องความเจริญทางด้านวัตถุ และความมีอำนาจรวมทั้งวิชาการต่างๆ นั้น พ่อยอมรับว่าเวลานี้ทางฝรั่งเขาเจริญมาก ในเอเชียก็เห็นแต่ญี่ปุ่นเท่านั้นที่พอสู้ฝรั่งได้ เราควรปรบมือให้ญี่ปุ่นสักพันครั้ง แต่เราต้องไม่ลืมว่าความเจริญทางด้านวัตถุก็ตาม ความมีอำนาจและความรุ่งเรืองทางวิชาการก็ตาม เป็นไปตามสมัยตามคราว หมุนไปสู่จุดต่างๆ ของโลกอยู่เสมอ ไม่มีชาติใดรุ่งเรืองอยู่ได้ตลอดไป ในที่สุดก็ต้องเสื่อมลง ชาติอื่นก็รุ่งเรืองขึ้นแทน ลูกเรียนประวัติศาสตร์มาแล้วทั้งประวัติศาสตร์ไทยและต่างประเทศ พ่อไม่ต้องจาระไนก็ได้ว่าชาติใดได้เคยรุ่งเรืองมาแล้วบ้างในอดีต และเสื่อมลง เพราะเหตุไร ? **โดยธรรมชาติที่เจริญแล้วจะกลายเป็นฝ่ายอนุรักษนิยม สกัคกันความคิดใหม่และหยุดเจริญ ครั้นแล้วจะล่มจมด้วยน้ำมือของชนชาติที่ไม่เจริญ**

เท่า แต่สามารถพัฒนาความคิดใหม่ขึ้นได้ อาณาจักรและจักรวรรดิ
ทั้งหลายได้เจริญขึ้นและล่มลงตามกฎข้อนี้ของสังคมมนุษย์ และไม่มี
ข้อยกเว้นด้วย

"ใครจะเป็นคนประกันว่า ยุโรปและอเมริกาจะเจริญรุ่งเรืองอยู่
ได้ตลอดไปจนกว่าโลกจะแตกดับ อเมริกานั้นเป็นประเทศใหม่ มีอายุ
เพียง ๒๐๐-๓๐๐ ปีเท่านั้น ต่อไปอาจมีสภาพที่ตรงกันข้ามกับปัจจุบัน
ก็ได้

"ใครจะกล้ารับรองว่า กรุงเทพฯ จะเป็นเมืองหลวงเมืองที่คับคั่ง
ของประเทศไทยอยู่ตลอดไป อีกไม่กี่ร้อยปีต่อไปภายหน้ากรุงเทพฯ
อาจมีสภาพเหมือนสุโขทัย หรืออยุธยาเวลานี้ก็ได้

"บ้านใด เมืองใด เจริญขึ้นชั่วคราว คนก็เห่อกันไปพักหนึ่ง
อะไรๆ ก็ต้องที่นั่น บ่อน้ำที่คนไปใช้มากนั้นก็ต้องสกปรกมากขึ้น
หนักเข้าก็เน่าเหม็น เป็นพิษเป็นภัย ทำนองเดียวกับภัยอันมากมาย
ของเมืองใหญ่ๆ ทั่วโลกทุกวันนี้"

ค อ น ที่

๖

ผมมีน้องสาวคนหนึ่งอ่อนกว่าผมสองปี ขณะที่ผมเรียนมหาวิทยาลัย ปีที่หนึ่ง น้องสาวผมเรียน ม.ศ. ๔ หรือ ม. ๗ เดิม น้องสาวผมชื่อ วีรดี พ่อบอกว่าจะมีความหมาย "เว้น" คือเว้นจากบาป พ่อผมตั้งชื่อลูก ต้องมีความหมายทางธรรมเสมอ

วีรดีเป็นคนผิวขาว ร่างโปร่ง ปากบาง คอระหง มือและเท้าเรียวงาม ไม่มีอะไรเหมือนพ่อหรือแม่ในด้านรูปร่างลักษณะ ผมเคยถามพ่อในเรื่องนี้ว่า ทำไมวีรดีมีลักษณะรูปร่างไม่เหมือนพ่อหรือแม่ หรือจะเหมือนบรรพบุรุษคนใดคนหนึ่งตามหลักชีวิตที่ว่า ลักษณะของปู่ย่าตายายอาจมาได้ใน generation ใด generation หนึ่ง ชั้นหลานเหลน แต่พ่อบอกว่าเท่าที่พ่อรู้ได้ วีรดีไม่เหมือนใครเลย ผมว่าต้องมีใครสักคน

หนึ่งในอคติที่มีลักษณะเหมือนวีรคติ ผมกับพ่อจึงซัดคอกันอีกในทฤษฎีทางชีวะกับทฤษฎีเรื่องกรรมของพ่อ

"ทางชีววิทยาได้พิสูจน์แล้วว่า ทั้งเรื่องคน สัตว์และพืช หรือพฤกษว่า ทุกสิ่งทุกอย่างได้รับอิทธิพลทางพันธุกรรมไม่ช่วงใดก็ช่วงหนึ่ง" ผมว่า

"ลูกว่าชีวิตของคนเรา ทั้งร่างกายและจิตใจจะเป็นอย่างไร เพราะเหตุก็อย่าง?" พ่อถาม

"สองอย่าง" ผมตอบ

"อะไร?"

"คือพันธุกรรม หรือที่ฝรั่งเรียกว่า heredity กับสิ่งแวดล้อม ที่ฝรั่งเรียกว่า environment"

"ไม่ต้องใส่อย่างที่ฝรั่งเรียกว่า ไม่ได้หรือ ถึงใส่เข้ามาก็ไม่ทำให้พ่อเข้าใจคึ้น คำว่า "พันธุกรรม" และ "สิ่งแวดล้อม" พ่อก็เข้าใจคึ้นแล้ว ลูกแน่ใจหรือว่าชีวิตจิตใจคนจะเป็นอย่างไรกั้แล้วแต่สองประการนี้"

"ผมแน่ใจรับพ่อ"

"อะไรทำให้ลูกแน่ใจอย่างนั้น"

"อาจารย์ผมสอน อาจารย์ทุกคนสอนอย่างนี้ทั้งนั้น" พอมาถึงเรื่องนี้ ผมตอบอย่างมั่นใจ

"ลูกลองอธิบาย คำว่าพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อมให้ฟังหน่อยซิ"

"พันธุกรรม หรือกรรมพันธุ์ หรือที่ฝรั่งเรียกว่า..."

"ไม่ต้อง" พ่อค้คึ้น "ไม่ต้องเอาที่ฝรั่งเรียก"

"ก็ได้ครับ" ผมตอบ "พันธุกรรม คือสิ่งที่ได้รับจากมารดาบิดา หรือบรรพบุรุษ"

"เช่นอะไรบ้าง?" พ่อถาม

"เช่น สีของผิวหนัง ลักษณะดวงตาสีของดวงตา โครงสร้างของ

กระดุก คือคนร่างใหญ่หรือเล็ก และความโน้มเอียงบางอย่าง เช่นความสามารถทางดนตรี หรือ development of musical ability

"หัวล้านเป็นพันธุกรรมหรือเปล่า?" พ่อถาม

ผมตอบไม่ได้ ไม่รู้จริงๆ ว่าหัวล้านเป็นพันธุกรรมหรือไม่ ผมบอกว่าจะลองไปถามอาจารย์คุณก่อน แต่พ่อก็เปรยขึ้นว่า

"ไม่เป็นพันธุกรรมกระมัง"

"พ่อแน่ใจ หรือพ่อพูดเล่น"

"ไม่รู้ซี ลูกไปถามอาจารย์ของลูกก็แล้วกัน" พ่อว่า "ลูกว่าความโน้มเอียงบางอย่างเช่นความสามารถทางดนตรีเป็นพันธุกรรม ก็หมายความว่า ถ้าพ่อเป็นนักดนตรี ลูกก็เป็นนักดนตรีด้วยอย่างนั้นหรือ?"

"ส่วนมากเป็นอย่างนั้น" ผมตอบ

"ถ้าพ่อเป็นนักปราชญ์ ลูกจะเป็นด้วยหรือเปล่า?"

"ส่วนมากจะเป็นอย่างนั้น" ผมตอบ

"ลูกลองนึกดู ลองนึกถึงชีวิตประวัติดิของนักดนตรี และนักประพันธ์ในเมืองไทย เวลานี้ที่มีพ่อหรือแม่เป็นนักดนตรี หรือนักประพันธ์มีสักกี่คน มีมากหรือน้อยกว่าคนที่ตัวเองโดยพ่อแม่และบรรพบุรุษไม่ได้เป็น"

ผมลองนึกและทำบัญชีกับพ่อ ก็ต้องประหลาดใจว่านักดนตรีและนักประพันธ์ที่พ่อแม่เป็นนักดนตรีและนักประพันธ์มาก่อนนั้นมีจำนวนน้อยเหลือเกิน จนเทียบกันไม่ได้กับคนที่ตัวเอง เป็นโดยตัวของตัวเอง

"แต่ผมว่าไม่พันหลักที่สอง ซึ่งทางจิตวิทยาได้วิเคราะห์แล้ว"

ผมพูด

"อะไรหลักที่สอง?" พ่อถาม

"เรื่องสิ่งแวดล้อม" ผมตอบ "คนจะเป็นอย่างไรต้องแล้วแต่"

สิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือความนิยมของสังคม"

"ถ้าอย่างนั้น คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันก็ควรจะเหมือนกัน"

"ก็พันธุกรรมเขาไม่เหมือนกัน จะให้เหมือนกันได้อย่างไร?" ผมว่า

"ลูกเรไปหาพันธุกรรมอีก สักครู่นี้พูดคุยกันเรื่องพันธุกรรม ลูกไม่รู้จะออกทางไหน จึงเรมาอาศัยสิ่งแวดล้อม พอพูดคุยกันถึงสิ่งแวดล้อม ลูกจนอีก ลูกก็ไปขอพืงพันธุกรรม"

"ก็ต้องอาศัยกันทั้งสองอย่าง" ผมว่า

"พูดเรื่องลูกกับยายวิก็แล้วกัน ตัวอย่างใกล้ เห็นง่าย" พ่อว่า "ทั้งพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเหมือนกันทุกอย่าง ทำไมลูกกับยายวิจึงไม่มีอะไรเหมือนกันทั้งร่างกายและจิตใจ และความโน้มเอียงทางร่างกาย ลูกอ้วน ผิวสองสี แต่ยายวิ ขาวโปร่ง ทางจิตใจก็ไม่เหมือนกันอีก ความโน้มเอียงก็ไม่เหมือนกัน อัยยาศัยยายวิเขาก็ประณิดกกว่าลูก เพราะอะไร? ลูกรู้หรือเปล่า?"

"ผมว่าไม่มีอะไรแล้ว นอกจาก ๒ อย่างนี้ เพราะสิ่งแวดล้อมย่อมรวมทั้งการอบรมศึกษาและ factor ต่างๆ ที่แวดล้อมชีวิตอยู่"

"มีชี คือมีอะไรอีกอย่างหนึ่ง"

"อะไรพ่อ?"

"กรรมของแต่ละคนชี"

"ผมนึกแล้วว่าพ่อจะต้องออกทางนี้"

"หรือลูกว่าไม่จริง?"

"มันมองไม่เห็นพ่อ"

"เชื้อโรคมันก็มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ทำไมลูกเชื่อว่ามี?"

"ใช้กล้องจุลทรรศน์มองเห็นนี่พ่อ"

"เรื่องกรรมลูกก็ต้องใช้กล้องปัญญาส่องดูเหมือนกัน ถ้าลูก

ไม่มีปัญญาก็ไม่เห็น ต้องมีปัญญานิเคละเอียคจึงจะเห็นได้ อย่างที่
พระพุทเจ้าท่านทรงเห็นแล้ว ทรงบอกพวกเราไว้"

"พ่อพูดต่อไปเถอะ"

"เชื่อหรือไม่ก็ตาม แต่กรรมที่คนเคยทำเคยสะสมมันจะต้อง
มีปฏิกริยาต่อชีวิต เหมือนเชื้อโรคเมื่อเข้าสู่ร่างกายจะต้องมีปฏิกริยา
ต่อร่างกายมากหรือน้อย แล้วแต่กำลังของเชื้อโรคและกำลังต้านทาน
ในร่างกาย"

"ที่เขาเรียกว่า 'immunity' ใหม่มั?" ผมต่อให้

"ไม่รู้" พ่อพูด "จะเรียกว่าอะไรก็ตามใจ แต่หมายถึงกำลัง
ต้านทานโรคในร่างกายนั้นแหละ ให้พ่อพูดต่อไปดีกว่า ลูกนั่งฟังเฉยๆ
สัก ๕ นาทีได้ไหม?"

"ได้ครับพ่อ"

"ทุกคนได้สะสมเชื้อแห่งกุศลกรรม คือบารมี และเชื้อแห่งอกุศล
กรรม คืออาสวะมาไม่เหมือนกัน จึงแตกต่างกันทั้งรูปร่างและนิสัยใจคอ
ตลอดถึงความโน้มเอียงทุกคนเป็นไปตามแรงแห่งกรรมที่คนได้สะสม
ไว้ วิญญาณของเขาเองได้สร้างรูปของเขา จะสร้างอย่างไรแล้วแต่
การสนับสนุนแห่งกรรม คนจึงออกมาไม่เหมือนกัน มีความเป็นอยู่
ไม่เหมือนกัน จิตใจไม่เหมือนกัน จะสอนอย่างไร จะอบรมอย่างไร ก็
จะให้คนฉลาดเท่ากันไม่ได้ เพราะทุนเขาไม่เท่ากัน ลองให้เครื่องแต่งตัว
ที่สวยเท่ากัน ตัศเย็บแบบเดียวกันจากร้านเดียวกัน และเนื้อผ้าอย่าง
เดียวกันให้คนสองคนแต่ง ถ้าทุนเดิมคือความสวยงามของคนไม่เท่ากัน
แล้ว จะให้แต่งอย่างไร คนก็สวยเท่ากันไม่ได้"

"พ่อสอนลูกกับยายวิ ก็สอนเหมือนๆ กัน แต่ลูกไปอย่างหนึ่ง
ยายวิไปอีกอย่างหนึ่ง เพราะเชื้อคิในตัวมีไม่เท่ากัน ท่านจึงว่า ให้สอน
คนตามวาสนา อย่าปลูกหญ้าให้เทียมตาล เมื่อมันเกิดมาเป็นหญ้า

เสียแล้ว จะทำอะไรก็ให้มันสูงเทียมศาลไม้ได้ แต่คันตาลถ้าเอามา
ปลูกในกระถางเล็กๆ มันก็ใหญ่ไม่ได้เช่นกัน ต้องลงดินมันจึงจะเจริญ
เติบโตได้ตามขนาดที่มันควรจะเป็น การที่เราสอนคนอบรมคนก็ด้วย
หวังว่าเขาอาจเป็นพันธุ์ไม้ใหญ่ ถ้ารู้แน่ว่าเขาเป็นต้นหญ้าก็เลี้ยงเขา
อบรมเขาอย่างต้นหญ้า จะไปเสียเวลาปลูกต้นหญ้าแข่งกับต้นตาลหรือ
ต้นสักทำไม?"

"ถ้าอย่างนั้น คนที่เป็นเหมือนต้นหญ้า ก็เป็นต้นหญ้าอยู่ตลอด
ไป ที่เป็นต้นตาลก็เป็นตาลอยู่เสมอไปหรือพ่อ? ผมหมายความว่า คน
ที่มีเชื่อก็มีปัญญาดี จะเป็นอย่างนั้นอยู่เรื่อยไป ส่วนคนที่มีเชื่อเลวและ
ปัญญาทึบ ก็คงโง่อยู่ตลอดไป?"

LOLUTAYE 2015

ตอนที่

๗

พ่อผมนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วกล่าวว่า

"ไม่ใช่อย่างนั้นดอกลูก สติปัญญาของคนเราพัฒนาให้เจริญถึงขีดสุดได้ แต่ต้องใช้ระยะเวลา แบบเดียวกันกับที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้มาแล้ว กุศลกรรมและอกุศลกรรมหมดไปได้ ถ้าคนไม่คอยทำเพิ่ม และเพิ่มพูนขึ้นได้ หากเขาคอยสะสม แม้ทีละน้อย"

"ที่พ่อเปรียบคนด้วยต้นหญ้าและต้นตาลนั้น พ่อหมายถึงขีดความสามารถ และวาสนาในชาติหนึ่งของคน"

"แต่บางที การที่สติปัญญาของคนไม่พุ่งไหลงเท่าที่ควร ก็เป็นเพราะไปพัฒนาไม่ถูกจุดที่สติปัญญาของบุคคลผู้นั้นพุ่งไปหา อย่างนี้เป็นได้ไหมพ่อ?"

"พ่อยังไม่เข้าใจคำพูดของลูก ยกตัวอย่างหน่อยซิ"

"คือผมหมายความว่า" ผมว่า "บางคนสติปัญญา หรืออุปนิสัยพุ่งไปทางวิศวกรรม หรือมีแนวโน้มไปทางเครื่องยนตร์กลไก แต่เอาเขาไปพัฒนาทางเกษตรก็เลยหมดหวัง เหมือนเอาเลื่อยไปใช้"

แทนขวาน"

"ลูกเก่งมาก กตัญญู" พ่อพูด "ตั้งแต่คุยกันมาพ่อเพิ่งเห็นเพิ่งได้ยินลูกพูดเข้าเรื่องเข้าราว ลูกต้องคอนี่เอง ลูกฉลาดขึ้นมาก หรือฉลาดอยู่ก่อนแล้วแต่ผมในฝัก?"

"ผมลูกพ่อครับ" ผมว่า

"เอาเถอะ จะลูกพ่อหรือลูกใครก็ตามใจ ถ้าลูกพูดอะไรถูกมันก็ถูก พูดอะไรผิดมันก็ผิดวันยังค่ำ ไม่ใช่ว่าถ้าลูกเป็นลูกนายกรัฐมนตรี้แล้วจะพูดอะไรไม่ผิด พ่อขอพูดต่อที่ลูกพูดค้างไว้ หรือลูกจะพูดต่อเอง"

"ผมต่อเองก็ได้ครับพ่อ, คือผมว่าคนเรานอกจากจะมีความสามารถประจำตัวทุกคนแล้ว ถ้าสามารถพัฒนาให้ตรงตามความสามารถของเขาแล้วก็จะไปได้ไกลมาก"

"พูดสำคัญ" พ่อชมเชยผม ยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ "ความสามารถเดิม หรือกรรมเดิมของคนเรา มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในปัจจุบันไม่น้อยเลย"

"กรรมเดิม" ผมอุทาน "อะไรของพ่อ" "กรรมเดิม" ผมว่าความสามารถพิเศษในทางใด หรือ tendency หมายถึงความโน้มเอียงของคนย่อมติดมากับ gene แล้วทั้งสิ้น กรรมเดิมของพ่อหมายถึงอะไร?"

"เริ่มจะพูดกันไม่รู้เรื่องเสียอีกแล้ว" พ่อพูดหน้าเฉย "ยีนอะไรของลูก พ่อไม่เข้าใจเหมือนกัน"

"gene หมายถึงสิ่งหนึ่งซึ่งรวมเอาคุณสมบัติ คุณลักษณะในตัวคนไว้ มันมีของมันอยู่แล้วในเชื้อชีวิต"

"แล้วทำไม เชื้อชีวิตของคนๆ เดียวกัน ไฉนมันจึงไม่เหมือนกัน บางยีนออกมาซี่โมโฮ โทโฮ เอาแต่ใจตัวเอง ไร้เหตุผล บางยีนออกมาเรียบร้อยมีเหตุมีผล พูดอะไรเข้าใจง่าย เรียนอะไรรู้เร็ว บางยีน

ก็โง่คักคาน ลูกอธิบายให้พ่อฟังหน่อยได้ไหม?"

"เอาอย่างนี้ดีกว่าพ่อ คือพ่ออธิบายเรื่อง 'กรรมเดิม' อะไรของพ่อให้ผมเข้าใจก่อนดีกว่า"

"กรรมเดิม พ่อหมายถึงกรรมในชาติก่อนๆ ที่คนแต่ละคนเคยสะสมมา เป็นของเฉพาะตนของเขา เช่นเขาเคยสะสมมามากทางคณิตศาสตร์ พอเกิดมาในชาตินี้แกก็เรียนคณิตศาสตร์ได้เร็วกว่าคนอื่น สะสมมามากทางไหนเมื่อมาเรียนหรือมาทำสิ่งนั้นเขาก็สำเร็จได้เร็ว บางทีเขาเรียกกันว่ามี 'พรสวรรค์' หรือมีทุนเดิมมามากและดี บางคนมีทุนมาทางดนตรี จึงสามารถเล่นดนตรียากๆ ได้ ตั้งแต่อายุยังน้อย เรื่องทำนองนี้มีปรากฏอยู่ทั่วไปทุกมุมโลก ในบางรายสืบสาวขึ้นไปหาบรรพบุรุษก็ไม่ปรากฏว่ามีบรรพบุรุษคนใดเคยมีความสามารถทางคณิตศาสตร์หรือทางดนตรีเลย"

"อาจเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมจูงใจก็ได้" ผมว่า

"ทำไมคนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันจึงไม่เป็นอย่างเดียวกันหมด?" พ่อว่า "กรรมเดิม คือสิ่งที่เขาสะสมมาหลายชาติย่อมคิดมาเป็นอุปนิสัย คือแววของใจ หรือแนวโน้มเมื่อได้รับภาวะอันเหมาะสม สิ่งนั้นย่อมเจริญเติบโตโดยพลัน ที่คนชอบเรียกกันว่าพรสวรรค์"

"ทำไมจึงเรียกว่า 'พรสวรรค์' สวรรค์ประทานพรนั้นมา ทำนองเดียวกับพรของพระเจ้าอย่างนั้นหรือ?" ผมถาม

"พรสวรรค์ ไม่ใช่พรที่พระเจ้าประทานมา แต่เป็นพรที่แต่ละคนได้สะสมของคนไว้ อาจสะสมหรือศึกษาขณะที่อยู่สวรรค์ก็ได้ เมื่อลงมาเกิดในโลกมนุษย์ สิ่งที่คุณเคยชำนาญก็ได้สูญหายไป คงสภาพเป็นอุปนิสัยแห่งตนอยู่ ลูกเชื่อสวรรค์มิใช่หรือ?"

"ไม่เชื่อครับพ่อ"

"งั้นฟังต่อไป" พ่อว่า "ตามทรรศนะทางพระพุทธศาสนา พระ-

พุทธเจ้าทรงรับรองเรื่องนรกสวรรค์"

"สวรรค์ในอก นรกในใจ ใช่ไหมพ่อ?"

"นั่นก็อย่างหนึ่ง ที่คนไทยโบราณกล่าวพังเพยไว้ เพื่อให้เห็นง่ายว่าเวลาใครใจดีใครอ่อน เวลานั้นเหมือนตกนรก เวลาใครใจสลาย เหมือนได้สวรรค์ แต่นรกสวรรค์จริงๆ ซึ่งเป็นอีกภพหนึ่งจะต้องมีอย่างแน่นอน พระพุทธเจ้าตรัสว่า 'คนบางพวกเกิดในครรภ์ คนทำชั่วยอมไปนรก คนทำดีไปสวรรค์ ส่วนท่านผู้สิ้นกิเลสแล้วยอมไปนิพพาน'"

"และในสวรรค์นั้น มีการศึกษาเล่าเรียนทุกอย่าง เขาเรียนกันด้วยใจรัก ไม่ใช่เรียนเพื่อประกอบอาชีพ ผู้สอนก็เป็นผู้เชี่ยวชาญจริง สอนเพื่อสะสมบารมีของตน มิใช่เพื่อสินจ้างรางวัล ผู้ศึกษาจึงมีความรู้จริง เมื่อถึงวาระที่จะต้องมาเกิดเป็นมนุษย์ ความรู้อันนั้นก็ไม่ได้ลืंसูดูไป เมื่อได้ภาวะอันเหมาะสมจึงเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว อย่างนี้แหละเรียกว่าพรสวรรค์ เหมือนลูกทบทวนวิชาที่เพิ่งจะเลื่อนไป ความจำยอมพื้นขึ้นเร็วกว่าคนที่ไม่เคยผ่านวิชานั้นมาเลย"

"พ่อเป็นเอามาก" ผมนึกในใจ ไม่กล้าพูด ไม่ใช่เพราะกลัวโดนตบ แต่เพราะอะไรไม่ทราบ ดูเหมือนในตัวพ่อมีอะไรอยู่อย่างหนึ่งที่ทำให้ผมและใครต่อใครมีความยำเกรง

เมื่อผมนั่งอยู่ พ่อจึงพูดออกไปว่า

"ถ้าชาติหน้ามี นรก-สวรรค์ก็ต้องมี นรกสำหรับลงโทษคนบาปที่ยังไม่ได้ชำระโทษในโลกมนุษย์ หรือได้ชำระไปบ้างแล้ว แต่ยังไม่สมแก่กรรมที่เขาทำ ต้องยกยอดไปลงโทษกันในชาติหน้า หรือในนรกแล้วแต่กรณี ส่วนสวรรค์นั้นสำหรับให้ความสุขแก่คนดีมีศีลมีธรรม ซึ่งบางที่ยังไม่ได้รับผลแห่งความดีเต็มที่ในโลกมนุษย์ หรือได้รับแล้วแต่พลังแห่งความดียังไม่สุกสิ้น จึงต้องยกยอดกันไปอีก ระยะเวลาในชีวิตมนุษย์เพียงชาติเดียวสั้นเกินไป ไม่พอให้กรรมให้ผลจนหมดสิ้นได้ ไม่ว่า

กรรมดีหรือกรรมชั่ว"

"ผมมองไม่เห็นว่าคุณสอนเรื่องนรก-สวรรค์จะมีประโยชน์อะไร? นอกจากความเพ้อฝัน การปลอบใจตัวเองและหลอกตัวเองให้กลัวในสิ่งอันไม่มีตัวตน หรือไม่อาจพิสูจน์ได้ คนที่เชื่อเรื่องนรก-สวรรค์จึงมักเป็นคนขากจนจมอยู่ในอุคมคติอันล้าหลัง ไม่ช่วยตัวให้ดีขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ทำอะไรนึกหนอยก็เกรงอาชญาแห่งนรก จึงเปิดโอกาสให้คนที่ไม่กลัวนรกกอบโกยเอาผลประโยชน์ได้ตามใจชอบ แล้วร่ำรวยมีหน้ามีตาในสังคม ใครๆ ก็เคารพนบไหว้ มีความเป็นอยู่อย่างสุขสำราญ มนุษย์โดยทั่วไปย่อมคัดสินคุณค่าของคนจากสิ่งที่มองเห็นได้ มีเครื่องวัด ตัวอย่างเช่น นาย ก. มีบ้านหรูหรามีรถยนต์คันงามราคาเป็นแสน มีที่ดินมากมาย เป็นประธานกรรมการบริษัทที่มีรายได้เดือนละล้านบาท ส่วนนาย ข. ใส่รองเท้าแตะ นุ่งกางเกงปะ เดินค็อกแต๊กๆ อยู่ริมถนน อยู่บ้านเช่าราคาเช่า ๑๐๐ บาท ต่อเดือนทำงานที่สุจริต ๑๐๐% รายได้เดือนละ ๕๐๐ บาท ใจบุญสุนทานไม่ฉ้อโกงใคร แม้แต่ในความคิด เพราะเกรงอาชญาแห่งนรก เพื่อฝันถึงความสุขในสวรรค์เมื่อตายแล้ว ส่วนนาย ก. ไม่เคยกลัวนรก มีทางใดที่จะหาเงินได้ สร้างความมั่งคั่งได้ นาย ก. เป็นเอาที่นั่น

"ตามตัวอย่างนี้ เมื่อพูดถึงคุณค่าของจิตใจแล้ว นาย ข. เหนือ นาย ก. มาก แต่คุณค่าทางสังคม ทางด้านความรู้สึกยอมรับของสังคมแล้ว นาย ข. ไม่มีทางทาบนาย ก. ได้เลย ห่างกันเหมือนฟ้ากับดิน

"พ่อลองเองก็ได้ พ่อลองใส่รองเท้าแตะ นุ่งกางเกงปะ ใส่เสื้อฮาวายเก่าๆ สักตัวหนึ่งแล้วเข้าไปสั่งอาหารที่ภัตตาคารไชนีสสักแห่งหนึ่ง เลือกที่หรูๆ นั่งรับประทาน

"อีกวันหนึ่งพ่อแต่งกายด้วยเสื้อผ้าราคาแพง ขับรถเบนซ์รุ่นใหม่เอี่ยมไปจอดหน้าภัตตาคาร แล้วลงไปนั่งรับประทานอาหาร แล้ว

พ่อลองสังเกตอาการของบ๊วย พ่อจะเห็นว่าอาการของเขาในวันก่อนกับวันหลังจะห่างกันมาก ทั้งๆ ที่ทั้งสองวันพ่อมีสตาจค์ในกระเป๋าเท่ากัน พร้อมทั้งจะชำระค่าอาหารเท่าที่สั่งมารับประทาน ผมค่อให้วันก่อนพ่อมีสตาจค์ในกระเป๋าเป็นหมื่น และวันหลังมีเพียง ๒๐๐ เท่านั้น เขาก็จะค้อนรับพ่อผิคกันลิปลิป นอกจากเขาจะจำพ่อได้เสียแล้วว่า เศรษฐีคนนี้บางวันก็แกล้งทำเป็นคนยากจน

"คนส่วนมาก คัดสินคน วัดค่าของคนด้วยสิ่งที่มองเห็นได้ เพราะคนส่วนใหญ่ยังเป็น materialist ตกอยู่ใต้อำนาจของ material หรือ materialism หมายถึงนิยมวัตถุ ทำให้จริงเป็นอย่างนั้น? เพราะวัตถุสามารถสนองความต้องการของเขาได้ สามารถแลกเปลี่ยนเอาสิ่งอันพึงใจได้ เช่น พ่อมีเงินมาก พ่อจะเอาเงินไปแลกเปลี่ยนเอาอะไรก็ได้ นี่แหละคือสาเหตุใหญ่ทำให้คนหาเงินและชอบเงิน เพราะมันสามารถให้ความพอใจ หรือสิ่งที่พอใจทันตาเห็น ทันอกทันใจคีนัก แต่คุณธรรมภายในใครเป็นคนเห็น เอาไปแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของที่อำนวยความสะดวกสบายแห่งชีวิตไม่ได้ ปัญหาความขัดข้องต่างๆ ในชีวิตทุกวันนี้ ขึ้นอยู่กับ 'เงิน' เสียเป็นส่วนมาก ผมว่าถึง ๘๕% มีเงินเสียอย่างเดียว แก้ปัญหาได้หมด เมื่อเป็นคังนี้ จะไม่ให้คนชอบเงินได้อย่างไร คนจึงกระเสือกกระสนทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน"

"เงินทำให้พ่อกลับเป็นหนุ่มได้ไหม?" พ่อทนฟังผมพูดไม่ได้ จึงขัดแย้งขึ้นมา ขณะที่ผมยังพูดไม่จบ

"ถึงพ่อจะเป็นหนุ่มไม่ได้เหมือน ๒๐ ปีก่อน แต่พ่อก็หาความสุขได้ยิ่งกว่าคนหนุ่มที่ไม่มีเงินเสียอีก ผมกล้าท้าพนันได้เลย"

พ่อผมนิง ผมกลัวความนิงของพ่อผม เพราะคำพูดของท่านหลังจากการนิง ทำให้ผมยอมจำนนมาหลายหนหลายครั้งแล้ว ✨

ค อ น ที่

หลังจากนึ่งไปครู่หนึ่งแล้ว พ่อผมจึงพูดว่า

"ลูกก็เหมือนคนจำนวนมาก ที่เห็นเงินเป็นแก้วสารพัดนึก แต่ลูกหาเฉลียวใจไม่เลยว่า เงินเป็นรากฐานแห่งความชั่วทั้งปวง และมีอยู่เหมือนกันไม่น้อยที่เงินไม่สามารถช่วยบำบัดทุกข์ของคนได้ พ่อจะพுகี้ให้ลูกฟัง ให้ลูกตั้งใจฟังให้ดี อย่ารีบขัดคอพ่อก่อนพูกจบ

"การคอร์รัปชันซึ่งระบาดอยู่ทั่วประเทศ, การปล้น, การลักเล็กขโมยน้อย การฟ่องร้องในคดีแพ่งและคดีอาญาบางคดี เช่น การฆ่าคนตายเพื่อชิงทรัพย์, การกลั่นแกล้งชิงไหวชิงพริบกันระหว่างคนมีอาชีพ

LOLUTAYEE 2016

เดียวกัน ใส่ร้ายป้ายสีกัน การที่พี่น้องซึ่งเคยรักกันมา ต้องกลายเป็น ศัตรูกันในกรณีแบ่งมรดก การรับจ้างฆ่าคน แม้ที่ไม่มีความผิด ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่เพื่อเงิน หรือทรัพย์สินสมบัติทั้งสิ้น

"เงินทำให้คนที่ไม่เคยคิดทำชั่ว ไม่ต้องการทำชั่ว ต้องทำชั่ว ต้องยอมเสียเกียรติยศ เสียศักดิ์ศรี เพื่อต้องการเงิน เงินทำให้ผู้หญิงดีๆ ต้องยอมอุทิศตัวลงไปคลุกเคล้ากับคาวโลกีย์อันโสมม เพื่อแลกเอา มันมา ผู้หญิงเหล่านั้นต้องจบชีวิตลงในแหล่งอันเป็นที่เสื่อมโทรมทาง จิตใจ"

"เพื่อเงิน ทำให้มนุษย์ไม่น้อยต้องละทิ้งมนุษยธรรม ต้องยอม เป็นทาสแห่งอบายมุขคือการพนันขันต่อ เงินทำให้มนุษย์คู่มือนมนุษย์ ค้ำยันกัน มันแบ่งแยกมนุษย์พวกหนึ่งกับอีกพวกหนึ่งให้ห่างเหินกัน และ มองกันด้วยสายตาที่แฝงไว้ซึ่งความรังเกียจเหยียดหยาม

"เงินทำให้คนผิดเป็นคนถูก เป็นตัวทำลายความยุติธรรมใน สังคม มันทำให้มนุษย์ละเมิดกฎหมาย และศีลธรรมจรรยาอันดีงาม ของมนุษย์ นอกจากนี้มันยังทำให้มนุษย์ตกอยู่ในอาการมึนเมา ลุ่มหลง ยิ่งคนนับถือมันมากเท่าใด มันยิ่งแสดงความทารุณโหดร้ายออกมามาก เท่านั้น ฯลฯ

"นี่คือเหตุผลประกอบคำว่า เงินเป็นรากฐานแห่งความชั่วทั้งปวง เพราะเงินทำให้คนโลภ ความโลภเป็นอกุศลมูล ตามพระคำรัสแห่ง พระบรมศาสดา"

"จริงอยู่ เงินช่วยบำบัดทุกข์ได้บ้าง แต่ไม่ใช่ทุกอย่างไป ลูกู้จัก คุณหญิงสุขมีโชหรือ เงินของท่านมากมายก่ายกอง แต่มันไม่สามารถ ช่วยให้คุณพ้นจากความทุกข์ทรมานเพราะมะเร็งในลำคอได้ ข้าวปลา อาหารจะกินสักเท่าไรก็ได้ ประณีตแค่ไหนก็ได้ แต่กินไม่ได้เลย เพราะ มะเร็งมันค้ำอยู่ที่ลำคอ มนุษย์เรานั้นมีเรื่องที่จะต้องทุกข์อยู่มากมาย

คนที่ไม่ต้องทุกข์เพราะเรื่องทำมาหากินก็ต้องทุกข์เรื่องอื่น ซึ่งมีอยู่ อย่างน้อยอีก ๔ เรื่อง มิฉะนั้นแล้วเศรษฐีบางคนจะฆ่าตัวตายทำไม นี่ คือเหตุผลประกอบคำว่ามีอยู่เหมือนกันที่เงินไม่สามารถบำบัดทุกข์ ของคนได้เสมอไป

"ส่วนคำพูดอันยืดยาวของคุณเรื่องเกียรติยศ เกียรติศักดิ์ของ คนผู้ไม่เคยเกรงอาชญากร และร่ำรวย มีคนเคารพบอไหว้ ตลอดถึง มีความสุข ความรุ่งเรืองอยู่ในสังคมนั้น คำพูดของคุณเป็นการดูถูกคน ทั้งเมืองว่า คนที่มั่งมีั่งคั่งและมีความสุขอยู่ในสังคมได้ ต้องเป็นคนทุจริต คดโกง คนสุจริตเป็นคนดีมีศีลธรรมจะต้องยากจน ลูกไม่นึกบ้างเลย หรือว่าคนที่มั่งมีศรีสุขอยู่ทุกวันนี้ หรือในอดีต เพราะประกอบกิจการงาน โดยสุจริตก็มีอยู่มาก เมื่อคนทุจริตก็รวยได้ คนสุจริตก็รวยได้ ทำไมลูก ไม่เลือกนิยมคนที่ร่ำรวยโดยทางสุจริต และเอาอย่างคนเหล่านั้น เป็น ความร่ำรวยสุขสบายโดยไม่ต้องระแวง ไม่ต้องเคียดแค้นภายหลัง ไม่ ต้องสะดุ้งหวาดเสียว

"พ่อเองนั้น จะพยายามทำใจอย่างไร ให้อ้างเฉยและแม่เมตตา ให้คนที่คอร์รัปชัน ก็ทำไม่สำเร็จ เมื่อรู้ว่าว่าคนนั้นคนนี่ร่ำรวยขึ้นมา โดยการคอร์รัปชัน ก็มีแต่ความเกลียดชัง ไม่เคยนึกว่าคนพวกนั้นเป็น คนมีเกียรติ ไม่เคยยกย่องสรรเสริญ แต่บางทีก็ปลงสังเวชได้บ้างว่า เขาจะต้องประจักษ์และปรากฏด้วยกรรมของเขาเอง ไม่เร็วก็ช้า ไม่ โลกนี้ก็โลกหน้า ลูกเคยนึกบ้างหรือไม่ว่าภาวะสังคมพิการที่เกิดขึ้น ในบ้านเมืองของเราหรือเมืองไหนๆ ก็ตามเกิดจากการกระทำของคน ที่ไม่ยอมรับเรื่องกฎแห่งกรรม เรื่องนรกสวรรค์ และเรื่องชาติก่อน ชาติหน้าเป็นส่วนใหญ่ เพราะคนพวกนี้มีความคิดอยู่ว่า ถ้าจับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน โทษนั้นก็สูญเปล่า หรือทำความดีไม่มีคนเห็นก็เป็นหมัน จึง ไม่ละอายบาป ไม่เกรงกลัวต่อบาป มีการโกงเล็กโกงน้อยไปถึงโกงใหญ่

ข้าราชการที่โงงนั้นหาใช้โงงคนอื่นไม่ แต่โงงพ่อแม่ปู่ย่าตายาย และญาติพี่น้องของตัวเอง เพราะเงินนั้นเป็นเงินภาษีอากรที่พ่อแม่ พี่น้อง ปู่ย่า ตายายของตัว สละหยาดเหงื่อแรงงานเสียมา

"เรื่องคนมั่งคั่ง แม้เป็นคนไม่ดี ก็เป็นที่ยอมรับของสังคมและคนยากจน แม้จะเป็นคนดีก็ไม่ใช่ที่ยอมรับของสังคมตามที่ลูกพูด และยกตัวอย่างมามากมายนั้น เป็นการแสดงให้เห็นว่าเงินมีความชั่วอยู่เพียงใด ตามที่พ่อพูดมาแล้ว มันแยกมนุษย์ออกจากมนุษย์ด้วยกัน มันทำให้มนุษย์พวกหนึ่งดูหมิ่นมนุษย์พวกหนึ่ง มันทำให้ช่องว่างระหว่างมนุษย์ด้วยกันกว้างไกลออกไป มันทำให้มนุษย์หลงผิด คิดว่าเงินอยู่กับคนใดแล้วทำให้คนนั้นวิเศษเกินคน จนถึงกับบางคนพูดออกมาอย่างไว้อ่านาจว่า "ฉันไม่ได้ใช้คน ฉันใช้เงินของฉันต่างหาก แกก็ต้องทำได้ทุกอย่างที่ฉันต้องการ เพราะฉันใช้เงินของฉัน" คนอย่างนี้จะต้องเอาเงินปาหน้าแล้วตบซ้ำสัก ๑๐๐ ครั้ง จึงจะสาสมกับที่เขาดูหมิ่นเกียรติแห่งมนุษย์

"จริงอยู่ เงินย่อมมีประโยชน์ ใช้ทำประโยชน์ได้ต่อเมื่อมันอยู่กับคนดี มีศีลธรรม เหมือนมีคแล่มเดียวกัน เมื่ออยู่ในมือโจรย่อมนำไปสู่ฆาตกรรม แต่เมื่อมันอยู่ในมือแม่ครัว มันช่วยทำอาหารเลี้ยงคนได้ ทางดีและทางเสียของเงินมีอยู่อย่างนี้ ลูกจะเห็นว่า ความสำคัญอยู่ที่คนผู้ใช้เงินเสียแล้ว หาใช่อยู่ที่เงินไม่

"ทำนองเดียวกับการเมือง การเมืองจะไม่ดีในตัวมันเอง ก็หาไม่ได้ แต่มันจะดีหรือไม่ดี อยู่ที่คนผู้เข้าไปเกี่ยวข้องกับเมืองต่างหาก คือนักการเมืองมีธรรมหรือไม่มีธรรม ดังที่ท่านมหาคณคานธีกล่าวไว้ว่า

"การเมืองที่ปราศจากหลักธรรมทางศาสนา ก็เป็นเรื่องของความโสมมที่ประชาชนควรละทิ้งเสียเป็นอย่างยิ่ง การเมืองเป็นเรื่อง

ของประเทศชาติ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของประชาชนนั้น ต้องเป็นเรื่องของผู้มีศีลธรรมประจำใจ เพราะฉะนั้นเราต้องเอาศาสนา-จักรไปสถาปนาไว้ในวงการเมืองด้วย"

"ลูกจะเห็นจริง ถ้าพิจารณาด้วยใจที่เป็นธรรมว่า ศีลธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของความเจริญ ทั้งทางส่วนตัวและสังคม เหมือนรากไม้มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของต้นไม้ แต่คนมิได้เห็นส่วนสำคัญนี้ทันทีทันใดที่เห็นต้นไม้ เพราะมันอยู่ในดิน ลองให้รากเน่าคุดิ ต้นไม้นั้นจะทรงตัวอยู่ได้อย่างไร ทำนองเดียวกัน ความพิการทางสังคมนั้นไปจากความเสื่อมทางศีลธรรมก่อน และเป็นอย่างนั้นอย่างแน่นอน"

พ่อผมพูดอย่างมั่นใจที่สุด คำพูดของพ่อเป็นจังหวะและนุ่มนวล ถ้าเป็นปาฐกถา ปาฐกถาของพ่อครั้งนี้น่าฟังที่สุด ผมเอง ทั้งๆ ที่มีความเห็นขัดแย้งกับพ่ออยู่ก็ยังไม่อยากฟัง และฟังแล้วก็ใจเอียงไปเหมือนกัน ผมนึกถึงคนที่ใจยังเป็นกลางอยู่ หรือมีแนวโน้มทำนองเดียวกับพ่อ จะต้องเชื่อพ่ออย่างแน่นแฟ้นแน่นอน

คำพูดพ่อนี้ก็นับว่ามีประโยชน์กับผมมาก อย่างน้อยที่สุด ทำให้ผมลังเล ไม่แน่ใจว่าวัตถุนิยมที่ผมหลงยึดว่าเป็นสิ่งมีคุณค่าสูงนั้น จะมีค่าจริงหรือไม่ จากคำพูดของพ่อนี้ เมื่อผมได้พบเห็น หรือได้ยินได้ฟังเรื่องยุ่งยากใดๆ ก็ตามที่มีเงินเป็นมูลเหตุแล้ว ผมเป็นต้องนึกถึงพ่อและคำพูดของพ่อทุกครั้งไป

พ่อผมเกลียดชังการคดโกงเหยียดหยามคน พ่อผมไม่เคยพูดหรือแสดงอาการดูหมิ่นคนยากจน ชนชั้นกรรมาชีพเลยแม้แต่น้อย ใครดูหมิ่นให้เข้าหู ท่านเป็นขัคคอกทุกที ท่านบอกวามมนุษย์ไม่ควรดูหมิ่นมนุษย์ด้วยกัน แม้เขาจะยากจนหรือทำงานด้วยแรงกายอันคนบางพวกถือว่าเป็นงานชั้นต่ำแต่เขาก็มีความเป็นมนุษย์ และบางที

มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์กว่าคนบางคนที่ชอบเรียกตัวเองว่า "ชั้นสูง" เสียอีก คนจนส่วนมากมีน้ำใจเสียสละ เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์และ จี้เกรงใจ มีความเจียมเนื้อเจียมตัว ใครให้อะไรก็มักไม่ค่อยยกล้ำรับ หากรับก็รับแต่พอประมาณ แต่คนมั่งมีต่างหากเล่าที่มักไม่ค่อยรู้จัก เกรงใจคน มีความอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด ใ้รับอะไรไปก็ไม่ค่อยรู้จักพอ คล้ายทะเลที่ไม่ค่อยรู้จักอ้อมหรือเต็มด้วยน้ำ แต่หลุมเท้าโคนนั้นพอน้ำ าลงไปแม้เพียงเล็กน้อยก็เต็มล้น

พอบอกว่าได้สังเกตเห็นมานานักแล้ว เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มั่งมี มักเป็นเหมือนทะเล ส่วนเด็กที่เกิดอยู่ในครอบครัวที่ยากจน มักเป็นเหมือนหลุมเท้าโค ดังที่กล่าวมาแล้ว

ใครที่มั่งมีแล้ว ไปไหนก็มักมีคนต้อนรับขับสู้ดี พอใจให้มันให้นี้ ถ้าลูกคนใดคบเพื่อนที่มั่งมี พ่อแม่ก็ยินดีสนับสนุน ลูกคนใดคบเพื่อนที่ ยากจนกว่า ผู้ใหญ่ก็มักห้ามปรามว่าไม่มีประโยชน์อะไรแก่ตัว มีแต่ทาง เสีย เด็กที่ยากจนอยู่โดยปกติจึงไม่ค่อยได้รับการเอาใจใส่จากใคร เข้าที่ไหนก็ได้พบเห็นแต่ความเฉยเมยของผู้อื่น ถึงกระนั้นเด็กพวกนี้ มักประพฤติตัวดี เรียบเก่ง ทำงานได้ทุกอย่างเพื่อให้ผู้ใหญ่รัก และเป็น ทางพึ่งตัวเองต่อไปภายหลัง

พอบอกว่าสังคมของเรามักอยู่ในลักษณะ "เถื่อนเนื้อหนุไปใส่ เนื้อช้าง" อยู่เสมอ คนที่จนอยู่แล้วจึงยิ่งจนหนักลงไปอีก คนที่มั่งมีอยู่ แล้วก็มั่งมีกันต่อไป จะทำอย่างไร ? เราจะทำอย่างไร ?

ค อ น ที่

วันหนึ่ง น้องวีรศิพาเพื่อนสองคนมาเที่ยวบ้านเรา พ่อเพื่อนกลับแล้ว
พ่อก็เรียกน้องวีรศิมาคุยด้วย

"เพื่อนรักกันมากหรือ?" พ่อถาม

"รักกันมากค่ะพ่อ" น้องวีรศิตอบ "เขาศึกกับวิทุกอย่าง เขารัก
วิมาก"

"เพื่อนร่วมโรงเรียนกันหรือ?"

"ใช่ค่ะ"

"ท่าทางสำรวย หยิบโหยง คิดแต่จะเที่ยวสนุก เรียนหนังสือ
ไม่เก่ง"

"ทำไมพ่อรู้คะ?" น้องวีรศิตถามอย่างตื่นเต้น

"คุณครูแต่งกาย คุณกริยา วาจา ท่าทางที่แสดงออกมันบอก
สิ่งภายในของคน"

"แต่งกายอย่างไร กริยาวาจาอย่างไรคะ ที่แสดงว่าเป็นคนสำรวย
หยิบหย่อง คิดแต่เที่ยวสนุก เรียนไม่เก่ง?"

"ลูกวีศิตที่เพื่อนของคุณนั่นแหละ คึกว่าให้พ่ออธิบายเสียอีก แล้ว
ลูกคอยสังเกตว่าที่พ่อพูดถูกหรือไม่ ถ้าวันหลังลูกพาเพื่อนซุกอื่นมาอีก
ที่ยืนยันแจ่มแจ้ง เรียนดี พ่อจะบอกให้ก็ได้"

"ซุกนี้ พ่อทายถูกแล้วคะ" น้องวีรศิตยอมรับ "แต่เขาบอกว่า เขา
เป็นเพื่อนตายของวีคะ"

"ทั้งสองคนหรือ?"

"คนเดียวคะ"

"คนไหน?"

"คนขาวสูง ผอม เหวบางร่างน้อยนั่นแหละคะ"

พ่อผมหัวเราะเสียงดัง นานๆ พวกเราจึงจะได้ยินท่านหัวเราะ
อย่างนี้ทีหนึ่ง ธรรมดาแม้แต่ยิ้มท่านยังไม่ค่อยยิ้ม

เมื่อเห็นพ่อหัวเราะอย่างนั้น น้องวีหน้าเสีย

"อะไรคะพ่อ?"

"ฉันซึลูก" พ่อว่า

"ฉันอะไรคะ?"

"ฉันเพื่อนตายของลูก"

"ทำไมคะ?"

"คนอย่างนั้นะ อย่าว่าแต่จะเป็นเพื่อนตายเลย ขนาดเพื่อนเตือน
ก็ไม่ได้ เขาเคยเตือนลูกเรื่องอะไรบ้างหรือเปล่า?"

"ไม่เคยเลยคะ ก็ลูกไม่เคยทำอะไรผิดนี่คะ"

"อย่าหาเพื่อนตายเลยลูกเอ๋ย ในชีวิตคนเรามีเพียงเพื่อนเดือน
ก็โชคดีแล้ว ้วยอย่างลูกวีนี่จะมีเพื่อนเยอะเยอะ กตัญญูก็เหมือนกัน
เด็กวีนี่รักเพื่อนยิ่งกว่าพ่อแม่เสียอีก โทหกพ่อแม่ก็ได้ หลอกเอาเงิน
พ่อแม่ก็ได้ เพื่อเอาใจเพื่อน ทำตามเพื่อน ไม่ให้ผิคนักเพื่อน แต่ไปๆ
เพื่อนเหล่านั้นก็ค่อยๆ หมดไปที่ละคนสองคน จะเลือกคบกันก็เฉพาะ
ที่มีประโยชน์ต่อกัน พอพึ่งพาอาศัยกันได้ นอกจากนั้นจะถูกตัดออก
ไปหมด"

"พ่อไม่มองเพื่อนวีนแฉ่งร้ายไปหรือคะ?" น้องวิถามพ่อ

"ไม่คอกลูก พ่อพูดตามความเป็นจริง ลูกโตขึ้น มีวัยสูงกว่านี้ จะ
มองเห็น ลูกอยากลองก็ได้ พ่อจะร่วมมือ ลูกลองบอกเพื่อนตายของลูก
ว่า พ่อออกจากราชการแล้ว จะไปหางานทำต่างจังหวัด แต่วีไปช่วย
ไม่ได้ เพราะยังเรียนหนังสืออยู่กรุงเทพฯ แต่ไม่รู้จะไปอยู่ไหน ครอบครัว
จะต้องไปต่างจังหวัดกันหมด พี่ชายก็จะเข้าอยู่หอพักชายไปชั่วคราว
ก่อน ลองดูซิว่าเขาจะชวนไปอยู่บ้านเขาไหม? ถ้าเขาไม่ชวน ลองขอ
อยู่เขาดู ถ้าเขายินยอม ลองไปอยู่จริงๆ คุณสึกเดือนสองเดือน บ้านเขา
ใหญ่โตกว้างขวางอยู่มีใช้หรือ?"

"เฉพาะห้องของเพื่อนห้องเดียวก็อยู่ได้ถึง ๓ คนค่ะ ถ้าเจ้าของ
ห้องเต็มใจ"

น้องวีรีก็ได้ทำตามคำแนะนำของพ่อ อีก ๒-๓ วัน ค่อมาน้องวี
จึงมาเล่าให้พ่อฟัง วันนั้นเราอยู่กันพร้อมคุณแม่ด้วย

น้องวีเล่าว่า

เบื้องต้นเขาพูดเป็นเชิงตำหนิพ่อว่า ลาออกจากราชการเสีย
ทำไม เหมือนไม่เห็นแก่นาคคของลูก เมื่อครอบครัวไปอยู่ต่างจังหวัด
แล้ว ลูกทั้งสองก็ต้องอยู่อย่างว่าเหวและลำบาก อยู่กับใครจะให้อบอุ่น
สุขสบายเหมือนอยู่กับพ่อแม่เป็นไม่มี

"เขาพูดมาถึงตอนนี้ วิญญาณก็ขึ้นมาทันที" น้องวิพุกีให้พ่อแม่ฟัง "วีบอกว่า วีจะต้องอยู่กรุงเทพฯ เพราะการศึกษาระดับนี้ที่กรุงเทพฯ ดีกว่าต่างจังหวัด แต่ยังไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน"

"เขาชวนไปอยู่บ้านเขาไหม?" พ่อถาม

"เขาบอกว่า ความจริงเขาอยากชวนไปอยู่กับเขา แต่ที่บ้านเขา แออัดคับแออัด ห้องทุกห้องมีคนอยู่หมด ถ้าจะไปรวมห้องกับเขา เกรงวีจะไม่ได้รับความสะดวก อีกประการหนึ่ง เขาไม่รู้ว่าคุณพ่อคุณแม่เขา จะว่าอย่างไร ท่านพูดอยู่เสมอว่า ท่านมีลูกอยู่หลายคนแล้ว ไม่ต้องการให้คนภายนอกมาอยู่รวม"

"แปลว่าเขาพูดทำนองปฏิเสธใช่ไหม?" พ่อถาม

"ใช่ค่ะ" น้องวีตอบ "วีนึกไม่ถึงจริงๆ ค่ะพ่อ, ว่าเพื่อนของวีจะเป็นอย่างนั้น นี่ถ้าวีไปอยู่กับเขาจริงๆ จะมิแยหหรือ?"

"คบเพื่อนอย่าหวังอะไรมาเลยลูก" พ่อสอน "เพียงแต่เขาเป็นเพื่อนที่ซื่อสัตย์ต่อเรา ไม่ทรยศคดโกงเรา เมื่อพบกันก็คุยกันได้อย่างเพลิดเพลินสนุกสนานก็พอแล้ว ใครเป็นมิตรอุปการะช่วยเหลือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ เนะประโยชน์ เราก็ยกย่องเชิดชูมิตรอย่างนั้นว่าเป็นมิตรแท้ของเรา ใครไม่ทำ เราก็ดูเป็นเพียงเป็นเพื่อนคุยเสีย ก็หมดเรื่อง"

แม่เสริมว่า "แม่อีกมีเพื่อนมากเหมือนกัน เมื่อสาว ๆ แม่คบเพื่อนมีแต่ต้องบริการเขา เพราะมือไว เปิดกระเป๋าเร็ว ไปพักที่บ้านใครไม่ได้ นานคืนเดียวก็ลา เพราะเกรงใจ แต่เพื่อน ๆ มาพักบ้านแม่ทีละเดือนสองเดือนอย่างสบาย ไม่ต้องอาหารร้อนใจเรื่องอะไร เคี้ยวนี้ห่างกันไปหมดแล้ว เพราะต่างก็มีภาระเรื่องลูกเรื่องตัวของตัว นาน ๆ พบกันทีก็แสดงท่าทีชื่นชมต่อกัน พอสักแต่ว่าเป็นกิริยาโดยธรรมเนียมโลก"

"เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก" ผมว่า

"อย่าไปหาเพื่อนตายเลย เพียงเพื่อนเตือนก็พอแล้ว" พ่อผมพูดบ้าง "อย่าไปหวังอะไรจากใคร เราจะได้ไม่ผิดหวัง เพื่อนที่กินของเรา ก็เพราะเรามีจะให้กิน ถ้าเราไม่มี เขาก็ไม่รู้ว่ากินอะไร หมคไปเอง ไม่ต้องเคือคร้อน"

"มีกินก็กินกันไป เก็บไว้ตายแล้วเอาไปไม่ได้" น้องวีรคิดว่า

"จริง ตายแล้วเอาไปไม่ได้ แต่ก่อนตายซิจะอด" ผมแย้ง "ใครเขาจะให้เรากิน ไปฟังคนอื่นก็มีแต่เขาจะดูหมิ่น ใครจะนึกชมเชยเราว่า 'ศิจริง เสียสละจนหมดตัว' แล้วฝนเงินฝนทองที่ตกลงมาเต็มบ้านเรา อย่างโนนิทาน"

"หมั่นทำความดีไว้ไม่อดหรอกลูก" แม่ว่า "บุญกุศลย่อมช่วยเรา ลองดูเจ้าแก้มหงวนซิ ทำบุญทำทานปีหนึ่งมากมาย เขาก็รวยขึ้นเรื่อยๆ เคยบอกแม่ว่าทำไปเถอะอย่างลัวจน ทำไปเท่าไร มันจะกลับมามากกว่าที่ทำไป บางทีเขาทำจนเงินหมดบ้าน แล้วรุ่งขึ้นก็ได้มาอีกมากมายกำยกอง

"เจ้าแก้มหงวนนะแม่ เขาเป็นเจ้าของโรงเลื่อย เจ้าของโรงน้ำแข็ง เจ้าของโรงสี อยู่ในกรุงบ้าง ต่างจังหวัดบ้าง ไม่รู้จักก็โรง เขามีแหล่งเกิดของทรัพย์ มีบ่อเงินบ่อทองอยู่ เขาก็ทำจนหมดตัวได้ รุ่งขึ้นรายได้ก็ไหลมาเทมาอีก และที่เขาว่าทำจนเงินหมดบ้านนะผมเชื่อ เพราะมันเป็นเพียงเศษเงินของเขา แล้วเงินในธนาคารล่ะ มีไม่รู้จักก็สิบล้าน อย่างนี้เขาจะกลัวอะไร เราลองทำอย่างเขาซิ ผลบุญจะสนองเราบ้างหรือเปล่า เงินที่เสียสละไปจะกลับมาทันหรือ สมมติว่าเดือนนี้วันนี้วันที่ ๑๑ มีเงินเท่าไร เราทำบุญหมด เหลือเวลาอีก ๑๘ วัน จะสิ้นเดือน คุณพ่อจึงจะเบิกเงินเดือนใหม่ เราจะเอาเงินไหนใช้ ที่ไหนกิน ผมว่าสถานะของคนไม่เหมือนกัน จะทำบุญให้เหมือนกันไม่ได้ ผมเชื่อว่าคนทำบุญ ผลบุญย่อมตอบสนอง แต่ผมเกรงว่าจะ

กลับมาไม่ทัน แล้วเราจะออก"

"วีว่าเราต้องทำตามฐานะของเรา เท่าที่พอจะทำได้ ทำบุญให้ทานต้องไม่ให้กระทบคนและผู้อื่น คุณพ่อเคยพูดอย่างนี้ใช่ไหมคะ?" ภาษาบาลีจำไม่ได้เสียแล้ว"

พ่อผมยิ้ม ก่อนพูดว่า

"ไม่ใช่คำพูดของพ่อหรอกลูก, พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า ให้ทานอย่าให้กระทบคนและผู้อื่น"

"หมายความว่าอย่างไรคะ ที่ว่าไม่กระทบคนและผู้อื่น?" แม่ถาม

"หมายความว่าไม่ให้คนและผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เบียดเบียนคนและผู้อื่น ไม่ทำเพื่อยกตนข่มผู้อื่น"

"พระเวสสันดร ทำไม่ถูก" ผมว่า "ทำบุญทำทานจนตัวเองต้องเดือดร้อน ลูกเมียก็เดือดร้อน ชาวบ้านชาวเมืองก็เดือดร้อน กระทบคนกระทบครอบครัว กระทบทั้งบ้านทั้งเมือง"

พ่อไม่ตอบทันที ท่านลุกขึ้นไปค้นหนังสือดูก็ก้อยู่ครู่หนึ่ง ได้หนังสือมา ๒ เล่ม แล้วส่งให้ผมอ่าน

"เฮ้ คำตอบอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้ว" พ่อว่า "อ่านเสียแล้วค่อยคุยกันใหม่ ลูกวีอ่านเสียด้วย แม่เขาไม่ต้องอ่านก็ได้ เพราะเคยอ่านแล้ว"

ผมพลิกดู เล่มหนึ่งเป็นหนังสือนิตยสารรายเดือน *ศุภมิตร* ประจำเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๒ คอลัมน์ของ พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์ เรื่อง *"ความจริงเรื่องพระเวสสันดร"*

อีกเล่มหนึ่ง เรื่อง *"จากราวถึงนภาพร"* ตอนที่ ๒๒ ระหว่างหน้า ๒๘๔-๒๘๒ ในหัวเรื่องว่าพระเวสสันดรเห็นแก่ตัวนักหรือ? และก็มีข้อข้องใจเกี่ยวกับพระเวสสันดร สำนักพิมพ์บรรณาการพิมพ์จำหน่าย

อีกหลายวันต่อมา น้องวีรศิเล่าให้พ่อแม่และผมฟังว่า เพื่อนของเธอพยายามตีตนออกห่างจากเธอ กิริยาอาการผิดไปจากเดิมเหมือนไม่ต้องการคบเธอ เพราะเกรงเธอจะไปฟังพาท้ายเขา นี่ขนาดเขาบอกน้องวีว่าเขาเป็นเพื่อนตาย

"วีจิตใจเหลือเกินที่พ่อให้วีทดลองดู มิฉะนั้นวีคงเข้าใจผิดไปอีกนาน" น้องวีพูด น้ำเสียงฟังไม่ออกว่ามีความดีใจล้นๆ หรือมีความเสียใจคลุกเคล้าอยู่ด้วย

"เด็กวัยนี้เหมือนๆ กันทุกคน" พ่อว่า "รักเพื่อนแต่เอาจริงเข้าก็ช่วยอะไรเพื่อนไม่ค่อยได้ เพราะไม่รู้จะช่วยอย่างไร ยังไม่เคยรับภาระ จึงมักให้คำมั่นสัญญาอะไรง่ายๆ ด้วยนึกว่าจะทำได้ เอาเข้าจริง ทำไม่ได้ คนที่ไม่คิดจะปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา มักจะให้คำมั่นสัญญาแก่ใครๆ ได้ง่ายเสมอ ตรงกันข้าม คนที่ถือคำมั่นสัญญาเป็นเรื่องผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตาม จะสัญญาอะไรสักครั้งหนึ่งก็คิดแล้วคิดอีก มักยินดีทำโดยไม่ต้องมีสัญญาเสียมากกว่า ทำได้เท่าไร ก็เท่านั้น"

LOLUTAYE 2015

ค อ น ที่

พ่อมีญาติอยู่ในกรุงเทพฯ หลายคน แต่ส่วนมากไม่ค่อยได้ไปมาหาสู่กัน เพราะธุรกิจของแต่ละคนบ้าง เพราะเหตุอื่นบ้าง มีบางคนแม้จะเป็นญาติใกล้ชิด แต่สังเกตดูว่า พ่อผมไม่อยากจะคบ เมื่อผมถามถึงเรื่องนี้ พ่อได้ชี้แจงว่า

"แม้จะเป็นญาติ แต่ไม่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน คิดเอาแต่ประโยชน์ของตัวเอง ไม่ช่วยเป็นธุระในความจำเป็น ชอบพูดกระแนะกระแหน แต่ให้กระเทือนใจ หยาบคายและเห็นแก่ตัว ก็เหมือนไม่ใช่ญาติ แต่คนที่ไม่ใช่ญาติ แต่เอาใจใส่ในทุกข์สุข คอยช่วยเหลือในกาลอันควร เป็นที่รองรับทุกข์ได้ในคราวมีทุกข์ นั้นแหละดีกว่าญาติเสียอีก โรคในกายจะมีประโยชน์อะไร คั้นไม้ที่เป็นยาแม้อยู่ไกล คนก็อุคสำหรับ คั้นคั้นไปหา

"อัยยาศัยไม่ต้องกัน อย่าคบกันใกล้ซิคคึกว่า คบแล้วมีเรื่อง ร้อนใจ ไม่เย็นใจเมื่อเข้าใกล้"

ผมเห็นใจพ่อผมในเรื่องนี้ คนที่พ่อผมไม่ยอมคบนั้น ต้องเป็น คนที่เลวเกินจริงๆ แต่ถึงกระนั้น ถ้าเขาบากหน้ามาหา พ่อก็ต้องช่วย เขาอีก ไม่เคยเว้นได้ ผมจำได้ว่ามีญาติอยู่คนหนึ่ง พ่อช่วยเขามาก คราวหนึ่งพ่อมีงาน ซึ่งต้องการความช่วยเหลือจากคนจำนวนไม่น้อย คนบ้านนั้นทั้งๆ ที่รู้อยู่ ไม่มีใครเผลอหน้ามาเลยสักคนเดียว ทั้งๆ ที่เขามีคนอยู่ไม่น้อยกว่า ๘ คน และบ้านอยู่ห่างกันไม่ถึงกิโลเมตรกับบ้านเรา จริงอยู่ที่บ้านนั้นมีงานทำ อาจอ้างว่าไม่มีคนว่าง ก็ใครเล่าจะว่าง ทุกคนมีงานของตัวทั้งนั้น คนอื่นๆ ที่เขาไปช่วยเรา ก็สละธุรกิจส่วนตัวไป ทั้งสิ้น อยู่ที่น้ำใจต่างหาก คนไม่มีน้ำใจ เป็นคนที่ผมเองไม่ยอมคบและ จะไม่ช่วยอะไรเป็นอันขาด แต่พ่อผมอดไม่ได้ ครั้งใดที่เขามาขอความช่วยเหลือ พ่อก็ช่วยเขาอีก ใครพูดจาให้เจ็บช้ำน้ำใจ พ่อผมก็ได้ตอบ ไม่ทันเขา ได้แต่นิ่งไว้ อัดไว้ ผมรู้ว่าบางเรื่องพ่อเจ็บใจมาก แต่พ่อก็สู้ทน ไม่พูดตอบให้ใครเจ็บใจ

"ปล่อยไว้มันหายไปเอง" พ่อว่า คนอย่างเราวิเศษสักเพียงใด ขนาดพระพุทธเจ้ายังมีคนคำว่าเสียคสี, สิ่งชั่วออกมาจากคนใด มันก็ กลับเข้าไปหาคนนั้น สิ่งดีก็ทำนองเดียวกัน"

แม้ผมมีปฏิปทาไม่ผิดจากพ่อผมในเรื่องนี้ ตั้งแต่ผมจำความได้ มาจนบัดนี้ ผมไม่เคยได้ยินแม่พูดจาเกรี้ยวกราดหยาบคายกับใครเลย แม้แต่กับคนรับใช้ คนทำครัว

ผมทราบเมื่อผมเป็นผู้ใหญ่แล้วว่า เรื่องการไม่เกรี้ยวกราดกับ คนอยู่ใต้ปกครองนั้นเป็นเรื่องทำยาก เพราะต้องมีความอดทน ความ ข่มใจอยู่มีใช้น้อย คนอยู่ใต้ปกครองล้วนมีอัยยาศัยต่างกัน มีจิตใจ ต่างกัน ทั้งการอบรมศึกษาและพื้นเพก็ต่างกัน มาจากครอบครัวที่ต่าง

ชั้นต่างตระกูล การที่จะปรับคนเหล่านั้นให้อยู่ในระดับเดียวกันเป็นการยากเพียงไร ผู้ปกครองจึงต้องมีความอดทน เมื่อเหลือนทนเข้าก็เกรี้ยวกราดออกไปเสียครั้งหนึ่ง ความเกรี้ยวกราดนั้น ผู้ผู้ได้ปกครองไม่ต้องการ อาจเกลียดชังหรือเบียดเบียน แต่เมื่อผู้นั้นโตขึ้นไปเป็นผู้ปกครองคนอื่นเข้าบ้างก็จะหวนระลึกถึงผู้ที่เคยพูดว่ากล่าวตนมา

โดยปกติคนที่จะพูดว่ากล่าวคนอื่นนั้น จะต้องคิดแล้วคิดอีกจะเตือนใครสักทีก็คิดอยู่นาน เกรงเขาจะโกรธ แล้วเขาจะหาว่าเลือกพูดในสิ่งที่มีข้อสุจริตของตน ใครกล้าเตือนเราแสดงว่าคนนั้นมีใจสุจริตต่อเรา ควรขอบคุณเขาอย่างสูง พระพุทธเจ้าตรัสว่า "คนตักเตือนชี้โทษ เหมือนคนบอกขุมทรัพย์ให้"

ว่ากันตามความเป็นจริง คนเรากว่าจะดีขึ้นมาได้แต่ละคน ล้วนแต่ต้องผ่านการถูกตักเตือนสั่งสอนกันมาคนละมากๆ พ่อแม่สอน, ครูบาอาจารย์สอน เหตุการณ์ที่ได้ประสบพบเห็นสอน, หนังสือที่เรียนที่อ่านสอน ฯลฯ มิฉะนั้นศิษย์ แม้จะมีสิ่งต่างๆ สอนอยู่มากมายอย่างนี้แล้ว คนบางคนก็ยังเอาดีไม่ได้ คำว่าเอาดีไม่ได้นั้น ผมหมายความว่า "ไม่เป็นคนดี"

เมื่อผมถามพ่อในเรื่องนี้ พ่อตอบว่า

"คนที่ไม่มีเชื่อคืออยู่ในตัวแล้ว ศิษย์ ทำนองเดียวกัน คนที่ไม่มีเชื่อชั่วอยู่ในสันดาน ก็ชั่วยากเหมือนกัน"

"คำว่าเชื่อคือ เชื่อชั่วนะ พ่อหมายถึงอะไรครับ?"

"หมายถึงบารมี และอาสวะ"

"อะไรคือบารมี อะไรคืออาสวะ"

"บารมี คือกรรมดีที่คนทำได้ สะสมไว้ มันเป็นเชื่ออยู่ในจิตใจ อาสวะ คือกิเลส หรือกรรมชั่วที่คนทำได้สะสมไว้ มันเป็นเชื่ออยู่ในจิตใจเช่นกัน คนมีเชื่อชั่ว-ชั่วได้ง่าย ศิษย์ คนมีเชื่อดี-ดีง่าย ชั่วยาก ลูกเคย

รู้เคยเห็นมีไข้หรือ คนทำน้ำตาลเมา ถ้าในกระบอกน้ำตาล มีเชื้อเมา อยู่แล้ว น้ำตาลก็เมาเร็ว ถ้าไม่มีเชื้อเมาอยู่ที่เมาช้า คนไม่มีนิสัยทางขั้ว นั้น ขั้วยากมาก แต่ถ้ามีนิสัยอยู่แล้ว กระทบอะไรนิดอะไรหน่อยก็ขั้ว ได้ทันใจนัก ทำนองเดียวกับคนมีนิสัยทางดี ย่อมดีได้เร็วทันนอกทันใจ เหมือนกัน เหมือนต้นไม้ที่เมล็ดพืชสมบูรณ์ได้ปุ๋ยดี เจริญงอกงาม ได้เร็ว

"เพราะฉะนั้น ไม่ควรประมาทยินยอมให้เชื้อขั้วมันคกหล่นอยู่ในสันคานด้วยเห็นว่าเป็นเล็กน้อยเพราะมันเจริญเติบโตได้แพร่ได้เหมือนเชื้อโรค และทำนองเดียวกันอย่าดูหมิ่นเมล็ดพืชแห่งกรรมดีว่าเล็กน้อย แล้วเพิกเฉยเสีย ทางที่ถูก กรรมดีแม้เพียงเล็กน้อยก็ค่อยสะสม มันจะกลายเป็นเชื้อที่อยู่ในจิตใจ เมื่อได้โอกาสอันเหมาะสมก็จะแพร่หลาย เจริญเติบโตต่อไปจนถึงที่สุด"

คำพูดของพ่อทำให้ผมนึกถึงคนที่รับการศึกษาดีบางคน แต่ไม่เป็นคนดี ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น? บางคนมีการศึกษาไม่มาก แต่เป็นคนดีเหลือเกิน นำเคารพกราบไหว้ ผมถามพ่ออีกว่าการศึกษามีส่วนช่วยให้คนดีขึ้นมาอย่างน้อยเพียงใด? พ่อตอบว่า

"ก็มีส่วนช่วยบ้างเหมือนกัน ถ้ามะม่วงมันไม่เน่า" พ่อตอบ

"พ่อหมายความว่าอย่างไรครับ?"

"หมายความว่า มะม่วงคงถ้ามะม่วงมันเน่าเสียแล้ว จะคงด้วยน้ำเกลือราคาเท่าไร มันก็ไม่น่าเป็นรสอยู่นั่นเอง ทำนองเดียวกัน คนเราถึงศึกษาเล่าเรียนมาเท่าไร ถ้านิสัยเสีย ใจไม่มีธรรมเสียแล้วก็เหมือนมะม่วงเน่า เปรียบอีกทีหนึ่ง ดินจะดีมีปุ๋ยสมบูรณ์เท่าไร แต่เมล็ดพืชมันเสียเสียแล้ว ก็คงไม่ได้เรื่องเช่นกัน

"คนใจไม่มีศีลมีธรรม ยิ่งเล่าเรียนมาก ตำแหน่งสูงมากก็ยิ่งเป็นภัยแก่สังคมมากขึ้น เปรียบเหมือนลิง ยิ่งขึ้นต้นไม้สูงยิ่งแสดงความ

เป็นลิงมากขึ้น เพราะมันไม่กลัวคนตะมัน"

"ถ้าอย่างนั้น เราให้คนเรียนกันทำไมพ่อ? รัฐบาลลงทุนปีหนึ่ง เป็นร้อยเป็นพันล้านเพื่อการศึกษาของชาติก็ด้วยหวังว่า 'โดยการศึกษานี้ คนจะดีขึ้น' พ่อแม่พยายามอาบเหงื่อต่างน้ำ หาเงินทองมาเพื่อส่งเสีย ให้ลูกเรียน ถ้าการเรียนไม่ทำให้คนดีได้ หรือเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ก็เรียนมันทำไม สบายดีเสียอีก"

"ลูกต้องทราบเสียก่อนว่า คนบางพวกได้ศึกษาเล่าเรียนจึงจะดี ได้ บางพวกได้ศึกษาหรือไม่ได้ศึกษาก็ไม่ได้ ที่เราพยายามให้การศึกษา ก็เพื่อบุคคลประเภทแรก คนประเภทที่สองจึงพลอยได้ศึกษาไปด้วย เรา ต้องการดองมะม่วงที่ยังไม่เน่าเท่านั้น"

"อนึ่ง เข็มแห่งการศึกษาส่วนใหญ่ มุ่งไปทางประกอบอาชีพเป็นหลัก มิได้มุ่งไปเพื่อความเป็นคนดี บางคนก็เลือกอาชีพที่พอจะมีทาง โกงได้เสียด้วย เขาคิดจะโกงกันตั้งแต่พอจะเริ่มเข้าเรียน เมื่อสำเร็จ ออกมา จึงโกงทันทีเมื่อมีโอกาส"

"เมื่อเข็มการศึกษาเป็นอย่างนี้ การที่คนจะดีหรือไม่ จึงเป็นเรื่องส่วนบุคคลไป ใครทำผิดค่อยลงโทษกันภายหลัง การศึกษาจึงช่วย คนให้ดีได้เฉพาะบางคน ไม่ทุกคนไป เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษา เท่าที่กระทำกันอยู่ ก็เพื่อให้คนมีความรู้ออกไปประกอบอาชีพได้เป็นหลัก มิใช่มุ่งความเป็นคนดีเป็นหลัก"

"ผมว่าของเขาดูชนะพ่อ" ผมพูด "คนที่มีอาชีพเป็นหลักฐาน มีกินมีใช้ ไม่ต้องลำบากเรื่องการครองชีพแล้ว ย่อมประพฤติคิดได้ง่าย ความเป็นคนดีย่อมตามมาเอง เรื่องอาชีพและการเงินเป็นเรื่องสำคัญของเรา คนยากจนไม่มีอะไรกิน ถึงไม่ยอมประพฤติชั่วบางอย่างก็ ต้องประพฤติเพื่อเอาตัวรอดไว้ก่อน เพื่อปากและท้องของตัว เมื่อท้อง หิวอยู่ ใครจะไปนั่งนึกถึงศีลธรรม คนท้องอืดต่างหากที่พูดถึงศีลธรรม

ประพศิตตามศีลธรรมได้สะดวก"

"พ่อนี้แหละลูก จะนึกถึงศีลธรรม ทั้งๆ ที่ต้องพ่อหิวอยู่ พ่อจะยอมให้หิวจนไส้ขาดไปก็ได้ แต่การที่จะไปฉ้อโกงเขามากินนั้นพ่อทำไม่ได้ พ่อจะยอมตาย, อย่างว่าแต่ฉ้อโกงเลยลูกเอ๋ย แม้แต่จะไปขอใครกินพ่อก็จะไม่ยอม พ่อจะยอมอดตาย พ่อจะยอมสละชีวิตเพื่อธรรม แทนการสละธรรมเพื่อความอยู่รอด หรือเพื่อชีวิตอันเป็นของสาธารณณ์ เมื่อปราศจากธรรมเสียแล้ว ชีวิตก็เป็นของต่ำทราม แม้จะสง่าผ่าเผย อยู่ท่ามกลางมนุษย์ แต่ก็ถูกเทวดาผู้มีธรรมคำหนิ เหมือนมนุษย์คำหนิ เสือว่าเป็นสัตว์โหดร้ายขาดความปราณี

"การคิดเอาชีวิตรอด โดยไม่คำนึงถึงความดีชั่วถูกผิดนั้น เป็นสัญชาตญาณต่ำๆ ที่มีอยู่แก่สัตว์ผู้มิได้อบรมจิตใจทั่วไป ตลอดจนไปถึงปู ปลา กุ้ง หอย หากมนุษย์คนใดมีความคิดเพียงเพื่อเอาตัวรอดโดยมิได้คำนึงถึงศีลธรรมและความถูกต้องแล้ว มนุษย์นั้นจะประเสริฐไปกว่าสัตว์ทั่วไป เช่น ปู ปลา กุ้ง หอย ได้อย่างไร

"เรื่องทฤษฎีที่ว่า 'เมื่อท้องอืดแล้ว ศีลธรรมจะมีเอง' นั้น ไม่เป็นจริงเลย ลูกลองคิดดูว่า คนที่คอร์ปชั่นฉ้อราษฎร์บังหลวงอยู่ทุกวันนี้ เป็นคนท้องอืด หรือท้องหิวกันแน่ พ่อว่าเป็นคนท้องอืด แต่ 'ใจหิว' ต่างหาก แม้โจรผู้ร้ายในชนบทก็มีใจเป็นโจรเพราะไม่มีอะไรจะกิน แต่เป็นโจรเพราะสันดานมันเสีย หรืออย่างน้อยก็เพราะฝึการพนันมันเข้าสิงก่อน หมกคั่วเป็นหนี้เป็นสินเข้า จึงใช้วิธีหาเงินด้วยการจับปล้น ฆ่าคนชิงทรัพย์ ขโมยวัวควาย ปิดป้าย ทุบเรียกค่าไถ่ต่างๆ จนเคือคร้อกันทั่วไปหมด ลูกลองคิดดูให้ดี มันท้องหิว หรือใจหิวกันแน่"

"ในระบบการศึกษา วัฒนธรรมใหม่ อารยธรรมใหม่อันเอียงเทไปทางวัตถุนิยมจกอย่างเช่นที่เป็นอยู่ นี้ มีวันแต่จะทำให้จิตใจคนเสื่อมทรามลง ใครจะเป็นคนรับผิดชอบต่อสังคม ในเมื่อคนเป็นอันมาก

ภาวนาอยู่แต่คาถา 'รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี' อยู่เช่นนี้"

"พ่อได้ตำหนิผมแต่ต้นว่า ไม่เลื่อมใสสุนทรภู่ ปราชญ์ทางกวีของไทย แต่กลอนรู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดีนั้น ผมจำได้ว่า เป็นของสุนทรภู่ในเรื่องพระอภัยมณี ตอน ฤๅษีหรือโยคีที่รุ่งพุ่งออกมา มาช่วยสุคตศากร ตอนซีเปลือยผลักลงเหว แล้วเอาขึ้นไปบนบรรพต แล้วสอนสุคตศากรเสียมากมาย เช่น ไม่ให้ไว้ใจมนุษย์เพราะคบเคี้ยวยิ่งกว่าเงาวัลย์ และว่าถ้าใครรักให้รักตอบ ใครชังให้ชังตอบ แล้วลงท้ายว่า

'รู้สิ่งใดไม่สู้รู้วิชา รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี' แต่มาตอนนี้ทำไมพ่อจึงพูดเป็นทำนองคำหนักกลอนของสุนทรภู่"

พ่อผมนี่

"ผมว่า กลอนของสุนทรภู่ตรงนี้คมคายดี และตรงตามคติโลก"

"ว่าต่อไป" พ่อพูด ยิ้มอย่างพอใจในคำแย้งของผม

"ผมว่าคนเราจะมีวิชาความรู้ มียศฐาบรรดาศักดิ์คืออะไร ถ้าเอาตัวไม่รอดเสียแล้ว ใครจะนับถือ ต้องเอาตัวรอดก่อน เรื่องอื่นค่อยพูดกันทีหลัง, สาเหตุหนึ่งที่ผมไม่ค่อยเลื่อมใสกลอนของสุนทรภู่ ก็คือตัวสุนทรภู่เองเอาตัวไม่รอด เทียนกลอนสอนคนอื่นได้ทั่วบ้านทั่วเมือง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ไม่ทรงเลื่อมใสตำราเศรษฐศาสตร์ของอาคัม สมิธ ก็ด้วยเหตุเดียวกัน คือคร่ำว่า ตัวอาคัม สมิธ เองก็ไม่ได้ร่ำรวย"

พ่อผมนี่อยู่นาน บอกให้ผมพูดต่อไป แต่เมื่อผมบอกว่าไม่มีอะไรพูดแล้ว พ่อจึงพูดว่า

"ลูกคิดว่ สุนทรภู่เชื่อจริงๆ หรือว่า 'โยคีที่รุ่ง' ออกมาได้"

ค อ น ที่

"เป็นไปได้นี่พ่อ ที่โยคีจะขี้อู้ออกมาได้" ผมตอบ

"แล้วลูกเชื่อไหมว่า สุนทรภู่ก็รู้เหมือนกันว่า โยคีขี้อู้อไม่ได้?"

"แน่นอนครับ, สุนทรภู่ต้องรู้แน่ๆ"

"แปลว่า สุนทรภู่ไม่ได้เชื่อว่าโยคีขี้อู้อได้อย่างนั้นใช่ไหม?"

"ใช่ครับพ่อ"

"แล้วทำไม สุนทรภู่จึงเขียนออกมาได้ล่ะ?"

"ก็เป็นเพียงนิยายนี้ครับพ่อ จะให้ขี้อู้อ จี๊พระอาทิตย์ พระจันทร์ ก็ได้ทั้งนั้น คุณแค่เรื่องรามเกียรติ์ซิคครับ ทศกัณฐ์ถอดดวงใจฝากฤาษีโคบุตรไว้ก็ได้ ไม่ตาย แล้วแต่คนเขียนต่างหาก เรื่องอื่นๆ อีกเยอะที่เป็นไปไม่ได้ แต่ก็สนุกดี"

"ดี, ลูกเห็นเป็นเรื่องสนุกเสียได้ก็ดี จะได้ไม่คิดฟุ้งซ่านเหมือนคนหัวสมัยใหม่บางคนที่เป็นเนคกะคีฟ ดีแต่ปฏิบัติเสถียรปฏิบัติเสถียรนี้ตะบันไป แต่สร้างอะไรไม่เป็น"

"พ่อรู้ภาษาฝรั่งเศสเหมือนกันหรือครับพ่อ?" ผมถามอย่างตื่นเต้น
คุยกันมา ไม่เคยได้ยินพ่อพูดคำฝรั่งเศสสักทีเลย

"เปล่า" พ่อรีบปฏิเสธ, "พ่อได้ยินพระท่านพูด แล้วจำเอามา
ต่างหากล่ะ"

"ตกลงเรื่องกลอนสุนทรภู่ ตอนรู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดีนะ ตก
อย่างไรครับพ่อ? ถูกหรือผิดกันแน่?"

"มันแล้วแต่วิธีการต่างหากล่ะ ถ้ารักษาตัวรอดโดยไม่เบียดเบียน
ใคร ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ไม่เอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่คนอื่น ก็ไม่เห็น
เป็นไร การรักษาตัวรอดที่น่ารังเกียจก็คือ การเอาตัวรอดโดยวิธีชั่ว

เช่นโยนบาปให้คนอื่น หรืออยู่ในหมู่คณะ เมื่อภัยพิบัติเกิดขึ้นแก่คณะ ก็ไม่คิดหาทางช่วยเหลือ ปล่อยให้หมู่คณะต้องระส่ำระสายเดือดร้อน เอาแต่ตัวรอดอย่างเดียว หรือคนที่สร้างความร่ำรวยจากความยากจน ของผู้อื่น ใครจะเดือดร้อนอย่างไรช่างเขา ตัวต้องมั่งคั่งและมีความสุข อย่างนี้แหละเป็นการเอาตัวรอดอย่างน่ารังเกียจ เป็นคนอับปรีย์ คนอย่างนี้สักวันหนึ่งจะปรากฏด้วยกรรมของตน

"เปรียบไป ก็เหมือนเมื่อไฟกำลังไหม้โคนไม้ คนหนึ่งคิดว่าตัวฉลาด รีบปีนขึ้นไปอยู่เสียบนปลายไม้ ไม่ช่วยดับไฟ ไฟมันไหม้จน รากไม้และโคนไม้แห้งเกรียม และล้มลง คนบนยอดไม้ก็รอดไปไม่ได้ ต้องล้มพาดลงมาด้วยอย่างแน่นอน ฉนใด

"คนเราทุกคนต้องอาศัยสังคมอยู่ เราทำเองผลิตเองไม่ได้ทุกอย่าง หน้าที่ประการหนึ่งของคนเราก็คือ การพิทักษ์สังคม มีภัยพิบัติอะไร เกิดขึ้นแก่สังคมต้องช่วยกันขจัดปิดเป่า และช่วยบำรุงรักษาสังคมให้อยู่ ในสภาพเรียบร้อย หากไม่สามารถเช่นนั้นก็ไม่ควรก่อความเดือดร้อน แก่สังคม เช่น การทุจริตคดโกง การเบียดเบียน ประหัตประหารซึ่ง กันและกัน ความเกียจคร้าน ไม่ทำมาหากิน ไม่ทำหน้าที่ให้สมกับเป็น สมาชิกของสังคม เป็นต้น ไปพักบ้านใคร เมื่อไม่ช่วยเขาทำความสะอาด ก็ไม่ควรทำสกปรก ทางที่ถูกต้องช่วยเขาทำความสะอาด นอกจาก เจ้าของบ้านจะขอร้องไม่ให้ทำ ก็ช่วยเขาบ้างในทางอื่นต่อไป

"พ่อเชื่อว่า สุนทรภู่งไม่เจตนาสอนให้เด็กเอาตัวรอดในทาง ผิดๆ แม้ในเรื่องพระอภัยมณี ตอนที่โยคีให้อิวาทสังสอนสุคตศาคร เรื่อง ให้รักษาตัวรอด ก็เพราะสุคตศาครถูกผลักลงแหวแล้ว โดยเล่ห์ลั่นลมलग ของซีเปลือย ที่พ่อเกลียดชังคนรักษาตัวรอด ก็หมายถึงคนที่เอาดีใส่ ตัวเอง เอาชั่วใส่คนอื่น เอาตัวรอดโดยการให้โทษให้ทุกข์แก่ผู้อื่น หรือ ไม่มีน้ำใจเสียสละบ้างเลย เห็นแก่ตัวฝ่ายเดียว ในทางประวัติศาสตร์

คนที่เอาตัวรอดโดยการขายชาตินั้น ไม่เคยรอดจริงสักรายเดียว ต่างชาติเขารู้เหมือนกันว่าคนอย่างนั้นเลี้ยงไม่ได้ จีนเลี้ยงเจ้าจะต้องขายชาติของเขาอีก เมื่อเสรีจตุระของเขาแล้ว เขาจึงมักทำลายเสีย

"พ่อเองได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับความเสียสละ ความกตัญญู เป็นต้นแล้ว ให้ปีติปราโมช แม้ไม่ใช่เรื่องคนจริงเป็นเพียงนิยาย นิทานอะไรก็ยิ่งเอบอิมใจ พ่อจะเล่าให้ฟังสักเรื่องหนึ่งสั้นๆ อยากรับฟังไหม?"

"ดีครับ พ่อ" ผมรับ

"ลูกคงเคยได้ยินคำว่าสารนาถ ซึ่งนักภาษาศาสตร์ลงความเห็นกันว่า เพี้ยนมาจากคำว่าสารังคนาถ แปลว่า เป็นที่พึ่งของสารังคะ คือ กวาง นี่คือสถานที่แสดงปฐมเทศนาของพระพุทธเจ้าสมัยนั้น เรียก อิลิปตนะ มิคทายะ คำว่า 'มิคทายะ' นั้นแปลว่าป่าเนื้อ นักศึกษาในเมืองไทยมักแปลโอบความ ตามประวัติว่าป่าเป็นที่พระราชทานอภัยแก่เนื้อ คือหมูเนื้อที่อยู่ในเขานั้นจะไม่มีใครทำอันตราย มีเรื่องตามชาดกว่า

"มีอยู่สมัยหนึ่ง เมื่อพระพุทธเจ้าเสวยพระชาติเป็นกวาง และเป็นนายฝูง สมัยนั้นพระเจ้ากรุงพาราณสีทรงโปรดการล่าสัตว์ เป็นเหตุให้สัตว์ ณ ป่านั้นล้มตายลงเป็นจำนวนมาก และก่อความลำบากแก่หมู่กวางทั่วหน้า"

"กวางโพธิสัตว์จึงทูลพระราชว่า อย่าต้องทรงลำบากในการล่าเลย พวกตนจะผลัดเปลี่ยนกันมาให้ล่าวันละตัว และก็ได้ทำคังนั้นเสมอมา"

"จนกระทั่งถึงวาระของกวางตัวเมียท้องแก่ตัวหนึ่ง แม่กวางได้ขอร้องหัวหน้าฝูงว่า ถ้าคนจะต้องถูกฆ่าตอนนี้ ลูกในท้องก็จะได้รับอันตรายด้วย จึงใคร่ขอผลัดไป ให้คลอดลูกเสียก่อน ขอให้กวางตัวอื่นช่วยรับภาระอันนี้ไปก่อน เมื่อคลอดลูกแล้ววันใด จะเดินไปให้พระราชาล่าทันที"

"กวางโพธิสัตว์ เห็นน้ำใจของแม่กวางประเสริฐนัก จึงรับอาสาไปตายแทน พระราชาถามหัวหน้ากวางว่า กวางอื่นๆ หมคแล้วหรือ จึงต้องมาเอง กวางโพธิสัตว์จึงทูลเรื่องทั้งปวงให้พระราชาทรงทราบ

"พระราชาทรงสังเวชสลดพระทัย และทรงปราโมทย์ในกรกระทำของแม่กวางและหัวหน้ากวาง ทรงเห็นน้ำใจอันประเสริฐประกอบด้วยความเสียสละมีอยู่แม้ในหมู่มสัตว์ จึงทรงประกาศพระราชทานอภัยชีวิตแก่หมู่มเนื้อทั้งมวลที่อาศัยอยู่ในป่า นั้น ป่านี้แหละคือสร้างคนาถหรือสารนาถ

"ลูกจะเห็นว่า ไม่ว่าในหมู่มสัตว์หรือในหมู่มคน ถ้าได้หัวหน้าที่ประกอบด้วยความเสียสละแล้ว หมู่มยอมเจริญและถึงซึ่งความสุขดีทุกแห่งไป กวางหัวหน้าฝูงไม่ยอมรักษาตัวรอด แต่ตรงข้าม ยอมรับเคราะห์แทนแม่กวาง จะมีหัวหน้าสักกี่คนในโลกอันกว้างใหญ่นี้ ที่ยอมรับเคราะห์กรรมแทนลูกน้อง จะมีนักรบเมืองสักกี่คนที่ยอมตายกับผืนแผ่นดินที่ตนเคยมีอำนาจ ในเมื่อความปราชัยมาถึงตัวส่วนมากเห็นหนี เกรียมหนี ฝากเงินทองไว้ต่างประเทศ เพื่อจะได้หนีไปสุขสำราญต่อไปเมื่อคราวคับขัน ไม่นึกเลงจริง พุคแต่ปากว่ารักชาติและประชาชน เอาจริงเข้าก็หนี ปล่อยให้ประชาชนต้องต่อสู้ดิ้นรนกับอำนาจแห่งอธรรมต่างๆ สู้กับความอคอยากแร้นแค้น โรคภัยไข้เจ็บ เมื่อครองอำนาจอยู่ก็สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้แก่ตนและพวกพ้อง ความมั่งคั่งอันนั้น ก็มาจากหยาดเหงื่อแรงงานของประชาชน แต่พอภัยมาถึงชาติและประชาชนหรือมาถึงตัวเข้า กลับหนีเอาตัวรอดทิ้งชาติ ลืมประชาชน แม้จริงอยู่เป็นคนสุกทำยชิ พุคออกมาอย่างอาจหาญชิวว่า ขอให้ประชาชนหนีให้หมคเสียก่อน แล้วข้าพเจ้าจะหนีเป็นคนสุกทำยชิ นี่อะไรได้ หนีเอาตัวรอดก่อนแทบทุกรายไป ประชาชนจะเป็นอย่างไร ช่างมัน

"ถ้าโจรเข้าปล้นวัด สมภารยกบริหารหนี ปล่อยให้ลูกวัดต่อสู้จนชนะโจรแล้ว สมภารนั้นก็กลับมาครองวัดอีก ถ้าลูกเป็นพระลูกวัด ลูกจะยอมให้สมภารอย่างนั้นครองวัดอยู่ต่อไปหรือ จี้ฆาลาด เห็นแก่ตัว"

"พ่อพูกอะไรครับ?" ผมถาม

พ่อผมทำท่าเหมือนเพิ่งรู้สึกตัว ยิ้มออกมาหน่อยหนึ่ง

"เออ, ไม่รู้เหมือนกัน ทำไมมันจึงเถลไถลมาทางนี้ได้"

"ผมฟังแล้วเหมือนไม่ใช่พ่อพูก"

"แล้วเหมือนใคร?"

"ไม่ทราบครับ แต่ไม่ใช่พ่อ"

พ่อหัวเราะชอบใจ

มีบางครั้งเหมือนกัน ที่พ่อมีอารมณ์รุนแรงเกี่ยวกับเรื่องการบริหารการเมือง ระบอบการปกครองที่มีแต่เรื่องจี้ฉ้อคอแหลล หากความซื่อสัตย์สุจริตได้ยาก แต่ไม่นานนักอารมณ์นั้นก็สงบลง แล้วพ่อก็เป็นคนเยือกเย็นต่อไปอย่างเดิม

ไม่มีใครเข้าใจพ่อผมดีเท่าแม่ผม ครอบครัวอย่างนี้เป็นพื้นฐานอันดียิ่งสำหรับผมและน้องวีรดีต่อไปภายหลัง ครอบครัวที่ไม่ระหองระแหงกัน มีแต่ความเข้าใจอันดีต่อกัน ถึงครอบครัวของผมจะไม่หรูหราฟู่ฟ่า แต่ผมแน่ใจว่าครอบครัวของผมมีความสุขสงบดี ผมได้เคยอ่านจดหมายเก่าๆ ที่เพื่อนๆ ของพ่อและของแม่เขียนมา สมัยพ่อและแม่แต่งงานใหม่ๆ จดหมายเหล่านั้นล้วนแสดงความหวังว่าชีวิตคู่ของพ่อและแม่จะต้องเป็นไปโดยราบรื่นและมีความสุขครอบครัวหนึ่งในโลก

ท่านเหล่านั้นไม่ผิดหวังเลย

ความยากจนนั้นเป็นสิ่งที่พ่อแก้ไขได้ ถ้าคนในครอบครัวเข้าใจกันดี

LOLUTAYI 2015

ค อ น ที่

๑๒

สถานที่ซึ่งพ่อผมชอบพามาไปเสมอคือวัด ในวันพระบ้าง วันมหา-
วิไลกษิตกาล เช่น มาฆะ วิสาขะ วันเข้าพรรษา ออกพรรษาบ้าง และ
ไปคุยกับพระในวันปกติบ้าง บางทีเราก็กินกันหมดทั้ง ๔ คน คือผม พ่อ
แม่ และน้องวีรดี

เวลาไปวัดนั้น แม่และน้องวีรดีจะต้องแต่งตัวเรียบร้อยเป็นพิเศษ
มิฉะนั้นพ่อจะไล่ให้ไปแต่งใหม่ และพูดว่า

"เข้าวัดไปหาพระ เราต้องให้เกียรติแก่ปูชนียสถานและปูชนีย
บุคคล วัดนั้นเป็นปูชนียสถาน พระเล่าก็เป็นปูชนียบุคคล ผู้หญิงต้อง
แต่งกายมิดชิดทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง ต้องนั่งได้สะดวกโดยไม่ต้อง
มีกระเป๋าทือหรือกระดาชช่วยปกปิด บางคนไปวัด นุ่งกระโปรงสั้นไป

แล้วก็นั่งตั้งให้มาปิดเต่า คิงเท่าไรมันก็ลงมาไม่ได้ เพราะมันมีเท่านั้น"

แม่และน้องก็เชื่อฟังพ่อโดยดี ในบ้านผมมีผมคนเดียวเท่านั้นที่ขัดคอพ่ออยู่บ้าง นอกนั้นไม่มีใครขัดเลย พ่อว่าอย่างไรก็อย่างนั้น คำพูดของพ่อเป็นคำที่ทุกคนรับฟังโดยไม่ตั้งข้อโต้แย้ง

วันนั้น พ่อพาพวกเราไปหาพระราชอาคันตุกะผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง มีสมณศักดิ์ชั้นหิรัญบัฏหรือชั้นธรรมพิเศษ เลื่อนอีกครั้งเดียวก็เป็นสมเด็จพระราชาคณะ

ท่านเป็นพระที่มีศีลาจารวัตรดี ใครคุ้นเคยเข้าก็เลื่อมใส มีอชฌาศัยประณีต อาการของท่านสุภาพเป็นกันเอง น้องวีรดิบบอกว่าชอบฟังท่านพูด

เมื่อพวกเราไปถึง ท่านก็ลุกไปห่มจีวรแล้วมานั่งที่ของท่าน การที่ท่านลุกไปห่มจีวรนั้นแสดงว่าท่านให้เกียรติแก่แขกผู้มาหา เป็นกิริยาอันหนึ่งที่ทำให้แขกรู้สึกประทับใจตั้งแต่ครั้งแรก

อีกครู่หนึ่ง คงจะเป็นพระเวรหรือพระอุปัชฌาย์ ก็นำน้ำชามาถวายท่าน และน้ำแข็งใส่ยาอุทัยมาสำหรับพวกเรา ๔ คน พวกเราไปทุกครั้ง จะได้รับการต้อนรับอย่างนี้เสมอมา ประกอบด้วยอชฌาศัยไมตรี ความไม่มากไม่น้อยของท่านเจ้าของดินเข้าด้วย ทำให้รู้สึกมีความอบอุ่น และมีความสุขเหมือนได้เข้าใกล้ญาติผู้ใหญ่ที่มีศีลธรรมและมีใจกรุณา

จากความสังเกตของผมรู้สึกท่านสนิทสนมกับพ่อและกรุณาพ่อมาก ในฐานะอย่างไรผมเข้าใจไม่ได้ และความกรุณานั้นก็แผ่มาถึงลูกๆ ของพ่อด้วย

การรับแขกนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่ง พ่อผมสอนผมและน้องเสมอ ใครบกพร่องในเรื่องนี้แล้วพ่อไม่สบายใจและตำหนิมาก

จากที่ผมตระเวนไปหลายวัดกับพ่อ ผมได้เห็นว่ามีบางวัด บาง

รูปไม่นำพาต่อการต้อนรับแขกเลย อาจเป็นเพราะท่านเห็นไปว่าการเอื้อเฟื้อ (แม้เพียงเล็กๆ น้อยๆ) เป็นหน้าที่ของคฤหัสถ์ ที่จะพึงมีต่อพระฝ่ายเดียว พระไม่จำเป็นต้องแสดงอาการเอื้อเฟื้อทางสิ่งของ แม้เพียงน้ำดื่มสักถ้วยหนึ่งแก่คฤหัสถ์ก็ได้ ดังนั้นเมื่อพระไปที่บ้านคฤหัสถ์ ก็เตรียมน้ำร้อนน้ำชา หรือปานะชนิดอื่นๆ ถวายแล้วแต่กรณี และเมื่อคฤหัสถ์มาหาพระที่วัด ก็มีน้ำปานะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาหารคิคมือไปถวาย การที่คฤหัสถ์ทำเช่นนั้นเป็นความชอบของคฤหัสถ์ แล้วควรหรือไม่ที่พระจะแสดงความเอื้อเฟื้อแก่คฤหัสถ์บ้าง แม้เพียงให้น้ำร้อนน้ำเย็นสักถ้วยหนึ่ง พอระงับความกระหายหากเขาต้องการ แต่ถ้าเป็นการยุ่งยากุ่นวายนักจะไม่ทำก็ได้ นี่เป็นความคิดเห็นของผมนคนเดียว ยังไม่ได้ถามพ่อ

พ่อผมย้ำเสมอว่า "น้ำดื่ม ๑ ฟุ้งคัม ๑ น้ำคำอันไพเราะ ๑ ย่อมไม่ขาดในบ้านสาธุชน" พ่อจะเอาคำพูดนี้มาจากไหนผมไม่ทราบ แต่เมื่อพ่อย้ำอยู่เสมอ เราก็ต้องเห็นสำคัญและต้องปฏิบัติตาม แยกที่บ้านเราจึงไม่เคยขาดเลย ไม่มีเลยสักวันที่ไม่มีแขกมาหา ต้องมีอย่างน้อย ๑ ชุค อย่างมากไม่มีกำหนด แต่ไม่เคยเกิน ๑๐ ที่แม่รู้สึกลำบากใจอยู่บ้างมีอยู่ประการเดียว คือ แยกแต่ละชุกมักอยู่นานเกินไป เมื่อแม่ปรารภเรื่องนี้กับพ่อ พ่อก็มักหัวเราะ กล่าวพลางเล่นพลางจริงๆว่า

"เรามีเสน่ห์ ใครได้คุยด้วยก็อยากคุยนาน"

แล้วพ่อกับแม่ก็หัวเราะขึ้นพร้อมกัน แม่ปรารภเรื่องนี้ที่ไร ผมจะต้องได้ยินพ่อตอบอย่างนี้ทุกครั้งเหมือนกัน แต่พ่อผมไปไหนไม่เคยอยู่นาน เสร็จธุระแล้วก็รีบกลับ ไม่เคยอ้อยอิ่ง พูดเพื่อเจ้อ เมื่อหมกเรื่องจะพูด

ความจริงการไปบ้านคนอื่นแล้วนั่งนานนั้น จะต้องก่อความ

รำคาญให้เจ้าของบ้านอยู่บ้างไม่มากก็น้อย เพราะหมกเรื่องจะคุยบ้าง เพราะเขาทำธุระอะไรไม่ได้สะดวกบ้าง ต้องเสียเวลาเสียงานบ้าง จะอยู่นานก็ได้ในกรณีที่สนิทกันจริงๆ ซึ่งเจ้าของบ้านไม่ต้องเป็นภาระในการต้อนรับผู้เป็นแขก

ผมรู้สึกจะพุดมากไปเสียแล้ว เล่าเรื่องพ่อผมดีกว่า

วันนั้นพ่อผมและท่านเจ้าคุณใช้เวลา ๑ ชั่วโมง คุยกันหลายเรื่อง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ท่านแสดงความยินดีที่พวกเปรียญสมัยนี้สึกไปแล้วก็ได้ทำประโยชน์แก่ตน ประเทศชาติ และศาสนา ไม่ลืม ไม่ทอดทิ้ง ทั้งนี้ก็ด้วยมีกตัญญูทศเวทเป็นพื้นฐานของจิตใจ ทำให้ระลึกถึงพระคุณของศาสนาที่เคยให้ความรู้ให้การอบรม ในหลักศีลธรรมและการครองชีวิตอันถูกต้อง **คนที่มิวายสูง เคยงาน เคยการมามาก จึงจะเห็นแจ้วว่ากตัญญูทศเวท นั้นมีคุณเพียงไร** ผู้มีความกตัญญูทศเวท ย่อมมีคุณธรรมอื่นๆ ติดตามมาอีกมาก และเป็นคนคบได้ ไว้วางใจได้ ท่านเจ้าคุณได้กล่าวซ้ำๆ ต่อไปว่า

"ความจริง หากคิดย้อนหลังไป ก็จะต้องเห็นพระคุณของพระศาสนามากขึ้น เปรียญส่วนมากเป็นคนต่างจังหวัด เป็นลูกชาวนา ชาวสวน เมื่อบวชอยู่ต่างจังหวัดแล้ว เห็นว่าพอเรียนต่อได้ อุปัชฌายะ อาจารย์ก็สนับสนุนส่งมาให้ศึกษาเล่าเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ได้เปรียญสูงๆ ก็มาก จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ไม่น้อย ที่อยู่ในผ้าเหลืองได้ตลอดก็ได้สมณศักดิ์สูงๆ ที่เป็นถึงสมเด็จพระราชาคณะก็มี ได้รับการบำรุง เคารพยกย่องจากคนโดยทั่วไป นับแต่พระมหากษัตริย์ลงมา

"บางท่านบวชอยู่ไม่ได้ สึกหาลาพรตไป ก็ไปศรัทธาเป็นหลักฐาน เป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อยู่ในเวลานี้ก็มาก เป็นพ่อค้า นักธุรกิจ ก็มี เป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ก็ไม่น้อย ควรจะภูมิใจ เพราะได้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นเหมือน

คนมีนัยต์ค่าที่ทั้งสองข้าง ความรู้ทางธรรมนั้นไม่ใช่คนจะเข้าถึงได้โดยง่าย การรู้ธรรมเข้าใจธรรมเป็นलगอันหนึ่งของชีวิต ทำให้รู้สึกว่ชีวิตมีค่าขึ้นกว่าเดิม เวลาที่บวชอยู่เป็นโอกาสอันประเสริฐในการศึกษาธรรม เมื่อสึกหาลาพรตไปแล้วได้มีโอกาสนำธรรมนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน การบวชชานนั้นเป็นलगอันหนึ่งของชีวิต นี้พระพุทเจ้าทรงแสดงไว้ในอังคตฺตฺรณิกาย ตอนที่ทรงแสดงถึงलग ๑๖ ประการ

"การมีความรู้แต่ทางโลกอย่างเดียนั้น อาจใช้เป็นเครื่องมือทำมาหากินได้ แต่เมื่อมีความทุกข์ทางใจเกิดขึ้น ก็ไม่อาจแก้ปัญหาความทุกข์นั้นได้ นอกจากนี้ยังทำความชั่วได้ง่าย เพราะเล่นเกินไป (อติธวันโต) ปัญหาท่วมสติ ขาดการยับยั้งควบคุมตน ทำให้สิ้นไถลไปทางเสื่อมได้ง่าย สติกับปัญญาจึงต้องควบคู่กันไป ไม่มากไม่น้อยกว่ากัน คนที่มีสติมากไปขาดปัญญาก็มักตัดสินใจอะไรไม่ได้ นี้อาตมาพูดถึงสติอย่างโลกๆ ไม่พูดถึงสติปฏฐาน คนที่เคยบวชเคยเรียนยอมผ่านการฝึกฝนอบรม การควบคุมตนเองมามาก จึงอาจอคทนต่ออำนาจยั่วชวนได้ดี มีแรงต้านทานทางอารมณ์อันจูงให้โลกให้หลงได้ดี มีความอดกลั้นเมื่อมีสิ่งไม่ถูกใจมากระทบ รู้จักหิบบกเอาสิ่งรอบตัวมาสอนตัว เป็นบทเรียนได้ทุกเรื่องไป เมื่อพบกับสิ่งสุควิสัยที่จะแก้ได้ก็ยกไปให้เวรกรรมซึ่งทุกคนได้เคยทำของตัวมา จึงไม่ต้องอะอะไววายวายเป็นที่รำคาญแก่ใคร นี้อีกำไรที่ได้จากการเคยบวชเรียนศึกษาพระธรรมของพระพุทเจ้า

"มีพระผู้ใหญ่ท่านหนึ่งเวลานี้อายุท่านสัก ๗๕ ได้แล้ว ท่านพูดอยู่เสมอว่เป็นเปรียญนั้นน้อยปคอบายได้ ๒ อย่าง คือ ไม่พ้อทานและไม่ติดคุก (ยกเว้นนักโทษการเมือง) หมายถึงติดคุกเพราะไปประกอบกรรมทำชั่ว เช่น ช่าคนตาย ลักขโมย เป็นต้น

"อนึ่ง การที่เคยเป็นเปรียญมา ทำให้มีความละอายบาป กลัว

บาป อาจปรารถน ปรารถนชาวบ้าน หรือปรารถนธรรม แล้วเว้นความชั่ว ประพฤติความดี นี่ก็เป็นกำไรอีกประการหนึ่ง เพราะการทำบาปนั้นเป็นการขาดทุนในชีวิตอย่างไม่มีอะไรเสมอเหมือน ตรงข้าม กำไรสุทธิของชีวิต ก็คือการทำทำความดี

"ใครจะว่าอย่างไรก็ช่างเถิด อย่าถือเป็นอารมณ์นัก เราสบายใจของเราอยู่แล้วกัน นรก สวรรค์ ลงแทน ขึ้นแทนกันไม่ได้"

ท่านเจ้าคุณพุดจบ ยกถ้วยน้ำชาขึ้นจิบ แล้วมองมาทางผม และน้องวีรดี และพุดอีกว่า

"เป็นไงกตัญญู ที่ฉันทพุดนี้ถูกไหม?"

เมื่อเห็นผมยังนั่งยิ้มอยู่ คุณแม่จึงกราบเรียนท่านว่า

"กตัญญูเป็นคนหัวสมัยใหม่เจ้าค่ะ"

"ก็ดี ท่านว่า "แต่อย่าให้เกินสมัยไปก็แล้วกัน เด็กๆ มันกลัวไม่ทันเพื่อน ไม่เหมือนเพื่อน น้อยหน้าเพื่อน จึงตามสมัยกัน ถ้าไม่ได้แต่ฟังผู้ใหญ่ เชื่อผู้ใหญ่ไว้บ้าง เพราะผู้ใหญ่เคยเป็นเด็กมาก่อน เคยผ่านความผิดพลาดบกพร่องมามาก ย่อมรู้ได้มากกว่าทางไหนควรเว้นทางไหนควรดำเนิน คุณพ่อของกตัญญูนั้นเป็นคนสุขุม เชื่อท่านไว้คงไม่พลาด"

"เขาเป็นคนเจ้าเหตุเจ้าผล ไม่ค่อยเชื่ออะไรง่าย" พ่อผมพุดถึงตัวผม

"ก็ดี" ท่านเจ้าคุณว่า "มาดีต้องพยศบ้าง คนฝึกต้องฉลาดจึงจะชี้หลังได้ แต่เมื่อฝึกได้แล้วมักใช้งานได้ดีเพราะฉลาด รู้อะไรได้เร็ว"

เมื่อกลับมาถึงบ้าน ผมได้ถามพ่อว่า

"สมณศักดิ์ ที่ท่านเจ้าคุณพุดถึง หมายถึงยศของพระใช้ไหมครับพ่อ?"

"ใช่" พ่อตอบ "ถ้าเป็นฆราวาสเขาเรียกยศ เป็นพระเรียก

'สมณศักดิ์'

"เช่นอย่างไรครับพ่อ?"

"เช่น มหา พระครู เจ้าคุณ (พระราชาคณะ) เป็นต้น นี่แหละ เรียกว่า 'สมณศักดิ์' ตลอดถึงสมเด็จพระสังฆราช ศักดิ์เหล่านี้ผู้เป็นพระเท่านั้นจึงจะเป็นได้ ขรवासเป็นไม่ได้"

"ถ้าอย่างนั้น พ่อก็ไม่ได้เป็นมหาแล้วสิครับ"

"ไม่ได้เป็น"

"นั่นสิครับ ผมไม่ได้ยินท่านเจ้าคุณเรียกพ่อว่า มหา สักคำ แต่เรียก 'คุณ' ทุกคำไป หรือคำพูดถึงมหาที่สึกไปแล้ว ท่านก็ใช้คำว่า 'เปรียญ' ทุกคำไป เปรียญหมายถึงอะไรครับ?"

"หมายถึง ประกาศนียบัตรที่ได้รับจากการศึกษา เช่น ป.ธ. ๓ ป.ธ. ๘ หมายถึงเปรียญธรรม ๓ เปรียญธรรม ๘ เป็นขั้นของการศึกษา อันนี้สึกแล้วก็ยังอยู่ เพราะเป็นวุฒิ เหมือน ป.ม. หรือวุฒิทางปริญญาอื่นๆ ลูกเคยอ่านหนังสือธรรมจักษุเคยเห็นมิใช่หรือ เรื่องพระสูตรสังยุตตนิคาย โดย น.อ. เมฆ อำไพจริต ป.ธ. ๘ อย่างนี้เป็นต้น"

พ่อไม่ค่อยสนใจอธิบายเรื่องนี้เท่าไรนัก ท่านกลับไปพูดถึงท่านเจ้าคุณอีกว่า

"ไปหาท่านเจ้าคุณทีไร มักได้ฟังอะไรดีๆ เสมอ ท่านเป็นพระนาคเรพ นี่แหละพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า การได้เห็นสมณะเป็นมงคลประการหนึ่ง"

ค อ น ที่

ค อ น ที่ ๑๘

เมื่อพ่อผมมีความสุข มีเงินทองมาก สะคาเฟื่องฟูนั้น พ่อมักนึกถึงเพื่อนฝูงมากหน้าหลายตา พาเขาไปกินเลี้ยง ชวนมาเลี้ยงที่บ้าน แต่มีบางครั้งบางคราวที่ถึงวาระคอกับ เงินขาดมือ รายได้ไม่พอรายจ่าย (ซึ่งส่วนมากหมกไปกับเรื่องคนอื่น) พ่อก็เก็บตัวเงียบอยู่กับบ้าน ออกไปก็เฉพาะไปทำงานที่กรมเท่านั้น แม่ผมก็ตีใจหาย ไม่เคยสักคำที่จะตำหนิติเตียนพ่อ ไม่ว่าต่อหน้าหรือลับหลัง

มีสิ่งหนึ่งซึ่งลุ่มๆ ภูมิจำได้ในตัวพ่อ คือพ่อไม่เคยเป็นหนี้เป็นสิน มีมากใช้มาก มีน้อยใช้น้อยคามกำลังเงิน พ่อผมอยู่ได้ทุกฐานะ ท่านบอกว่า **ปรับใจเสีย निकเดียวทุกอย่างก็เรียบร้อย** เหมือนอยู่ในห้องที่มีเครื่องปรับอากาศ เห็นว่าหนาวมากไปก็ลดเครื่องทำความเย็นเสีย ร้อน

ไปหน่อยก็เพิ่มขึ้น อากาศก็พอคืออยู่ได้ตลอดเวลา การดำเนินชีวิตอยู่ที่ การรู้จักปรับใจตามเหตุการณ์ เรือที่ลอยอยู่ได้เพราะมันไม่ผิมน้ำ คือ น้ำขึ้นก็ขึ้นตามน้ำ น้ำลงก็ลงตามน้ำ

เรื่องการปรับใจนี้ นับถือพ่อผมได้จริงๆ

เมื่อมีโอกาสเหมาะ ผมชวนพ่อคุยเรื่องสมณศักดิ์อีก ผมมีความเห็นว่า สมณศักดิ์ คือยศพระนั้นไม่เห็นจำเป็นต้องมี ผมว่าพระนั้นได้ สละแล้วซึ่งทรัพย์สินสมบัติ ลูกเมีย และยศศักดิ์อิศฐานทางโลกมาบวช จำเป็นอย่างไรจึงมารับสมณศักดิ์ก็คือยศตนเอง ซึ่งดูเหมือนจะร้ายเสีย ยิ่งกว่ายศของชาวบ้าน อนึ่ง พระก็สอนคนอื่นไม่ให้ยึดถือใน ลาภ ยศ สรรเสริญสุขอันเป็นโลกธรรม โฉนพระจึงมาคิดในยศศักดิ์กันเสียเอง

"ผมไม่เห็นจำเป็น"

"แล้วจะให้ทำอย่างไร?" พ่อถาม

"ก็บวชแล้วก็เป็นพระ ก. พระ ข. โครเรียนได้มากเท่าไรก็ เรียนไป ไม่เห็นจะต้องแบ่งชั้นว่า นั่นท่านมหา นี่ท่านพระครู และโน่น ท่านเจ้าคุณ โน่นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วก็พระธรรมราชา ความจริงควรจะเป็นพระ ธรรมคาเหมือนๆ กัน คือเป็นพระ"

"ลูกอายุยังน้อย" พ่อว่า "โตขึ้นลูกอาจเปลี่ยนความคิดก็ได้"

"ผมสังเกตดู ผู้ใหญ่พอแก้ปัญหาอะไรของผู้ nhỏ หรือของเด็ก ไม่ได้ก็มักเอาอายุมาขู่เสมอ ผมไม่เห็นเป็นทางออกที่ดี ถ้าพูดเหตุผล กันก็พอฟัง แต่เอาอายุมาขู่ล่ะ ผมไม่เชื่อ ผมไม่เชื่อว่าคนอายุมากจะมีเหตุผลอะไรดีกว่าคนอายุน้อยเสมอไป"

"แล้วลูกคิดว่า การมีสมณศักดิ์นี้ะ เสียหายอย่างไร?"

"เสียหายครับ" ผมตอบหนักแน่น "การบวชนั้นจุดประสงค์เพื่อ กำจัดกิเลส เพื่อไปให้ถึงนิพพาน สมณศักดิ์คือยศพระนั้นเป็นกำแพง อันหนึ่งที่ขวางกั้น และบังพระให้วนเวียนหลงอยู่ในสมณศักดิ์นั้น"

จนลืมนึกถึงจุดมุ่งหมายเดิม คิคลาก คิคยศกันจนไม่เป็นอันได้ทำสิ่ง
ซึ่งเป็นสมณกิจ"

"แล้วพระที่ไม่มีสมณศักดิ์ล่ะ กำจักกิเลสได้เท่าไรได้ไปถึงนิพพาน
ก็องค์ ลูกพอยกตัวอย่างได้ไหม?" พ่อว่า, หน้าพ่อเฉยเหมือนไม่ยินดี
ยินร้ายว่าผมจะพุดอย่างไรต่อไปอีก จะว่ารำคาญผมก็ไม่ใช่

"จริงของพ่อเหมือนกัน" ผมคิด "จะว่าสมณศักดิ์เป็นกำแพงกัน
ไม่ให้พระถึงนิพพาน ก็พระที่ไม่มีสมณศักดิ์ล่ะ มีมากกว่าพระมี
สมณศักดิ์เสียอีกหลายสิบเท่า นั้น ท่านเหล่านั้นได้ไปถึงนิพพานกัน
ทุกองค์หรือ หรือว่าได้ปฏิบัติชอบเป็นพิเศษกว่าพระที่มีสมณศักดิ์
ก็หาไม่ เรื่องเหล่านี้ น่าจะเป็นเรื่องของแต่ละบุคคลเสียแล้ว"

เมื่อเห็นผมนิ่งอยู่ พ่อจึงว่า

"ลูกอายุยังน้อย และรู้เรื่องทางศาสนา อาจคิดอะไรเพียงด้าน
เดียว จึงพุดออกมาอย่างที่พุดมาแล้ว

"ความจริงพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ก็ดี พระมหาเถระ
ผู้บริหารพระศาสนาสืบช่วงกันมาก็ดี คงได้พิจารณาถึงปัญหาอันนี้
หนักแล้ว ทรงเห็นและเห็นว่าการมีสมณศักดิ์นั้นมีผลดีมากกว่าผลเสีย
จึงให้มีกันตลอดมา

"จุดประสงค์ประการหนึ่ง ก็เพื่อสะดวกในการปกครองหรือ
บริหารหมู่คณะ ให้รู้จักยำเกรงกัน, อีกประการหนึ่งเพื่อยกย่องพระสงฆ์
ผู้ประพฤดีปฏิบัติชอบ เอาภาระธุระพระพุทธศาสนาให้ปรากฏแก่
คณะสงฆ์และประชาชนทั่วไป ลูกจะเห็นว่าพระที่มีสมณศักดิ์สูงๆ ก็
ล้วนแต่มีตำแหน่งหน้าที่บริหารหมู่คณะให้เจริญรุ่งเรือง เอาใจใส่ในการ
ศึกษาและปฏิบัติของพระเณร ท่านไม่ได้ให้กันสุมสุมหัว ต้องเป็น
พระที่เหมาะสม ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย แต่ก็อาจมีบ้างที่ปฏิบัติ
คนไม่สมควรแก่สมณศักดิ์ แต่มีจำนวนน้อย"

ว่าแล้วพ่อลูกไปหยิบหนังสือทำเนียบสมณศักดิ์ ฉบับที่รวบรวมเมื่อธันวาคม ๒๕๑๒ มาให้ผมดู และให้อ่านให้ฟัง ผมอ่านให้ฟังดังนี้จำนวนสมณศักดิ์^๑

สมเด็จพระสังฆราช	๑	พระองค์
สมเด็จพระราชาคณะ	๔	รูป
พระราชาคณะเจ้าคณะรอง	๗	รูป
พระราชาคณะชั้นธรรม	๒๕	รูป
พระราชาคณะชั้นเทพ	๔๒	รูป
พระราชาคณะชั้นราช	๑๐๕	รูป
พระราชาคณะชั้นสามัญ	๒๘๑	รูป
รวมทั้งสิ้น	๔๖๕	รูป

เมื่อผมอ่านจบ พ่อพูดต่อไปว่า

"ลูกเห็นแล้วว่าในจำนวนพระเถรในเมืองไทยจำนวน ๒ แสนเศษ และวัด ๒ หมื่นกว่าวัด มีพระที่มีสมณศักดิ์ตั้งแต่พระราชาคณะขึ้นไปเพียง ๔๖๕ เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีพระเปรียญและพระครูสัญญาบัตรบ้างอีก แต่ถึงอย่างไร เมื่อเทียบจำนวนพระทั้งหมด พระที่ได้สมณศักดิ์ก็มีจำนวนน้อย แสดงว่าท่านมิได้ให้กันสุ่มสี่สุ่มห้า ท่านต้องเลือกเฟ้นและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในสัญญาบัตรหรือหิรัญบัฏ หรือสุพรรณบัฏทั้งสิ้น

"การมีสมณศักดิ์นั้น ท่านมองเห็นแล้วว่าเป็นทางหนึ่งที่จะให้พระรักษาเกียรติแห่งความเป็นสมณะของคนไว้ ค้ำยันสำนึกว่าเป็นผู้ใหญ่ สมณศักดิ์สูง ควรจะต้องประพฤติตนให้เหมาะสมแก่เพศและภาวะแห่ง

^๑ ฉบับของกองศาสนูปถัมภ์ กรมการศาสนา พุทธศักราช ๒๕๑๒ รวบรวมโดยนายสนธิ์ แสงบุญ

คน จะเล่นเสเพลอย่างเค็กรอะไรอยู่ ส่วนมากท่านจึงประพฤติปฏิบัติชอบ ก็ด้วยสำนึกคังว่ามานี้

"อนึ่ง พระพุทธรูปนั้น จะวางที่ใด เราก็กราบได้ แต่ถ้าวางไว้บนแท่นอันสูงพอควร ก็ทำให้คุณสง่าขึ้น และกราบสะดวก

"พระสงฆ์ก็เช่นกัน ท่านมีศีล ๒๒๗ เสมอกัน ทั้งสมเด็จพระสังฆราชและพระบวชเพียงปีเดียว แต่ทำไมใจคนทั้งหลายจึงโน้มไปในทางเคารพเลื่อมใสสมเด็จพระสังฆราชยิ่งกว่าพระสามัญ พระองค์ท่านน่าจะมีคุณความดีอันควรแก่ตำแหน่งของพระองค์ท่านเป็นแน่แท้

"คำพูคอย่างเค็ยวกัน ถ้าพระ ก พุค คนชั้นรัฐมนตรืออาจไม่เชื่อถือ แต่ถ้าเป็นพระคํารัศของสมเด็จพระสังฆราช เขาก็ยินดีนำไปปฏิบัติตาม ประโยชน์ก็ตกแก่ท่านรัฐมนตรินั้นเอง หากคํานั้นเป็นคำชอบเป็นธรรม เป็นวินัย

"สมณศักดิ์เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่โลกและแก่ธรรมอยู่อย่างนี้ จึงยังจำเป็นต้องมี"

"แล้วพ่อว่า พระที่ไค้รับสมณศักดิ์นี้ะ ยินดีพอใจในสมณศักดิ์ไหม?" ผมถาม

"พ่อก็ไม่รู้เหมือนกัน สิ่งที่อยู่ใใจท่าน พ่อจะรู้ไค้อย่างไร"

"แต่ผมว่าค้องมี"

"ลูกเอาอะไรไปไว้ค"

"ผมเห็นท่านฉลองกันออกเอิกเกริก ยิ่งกว่าชาวบ้านที่เขาไค้ยศเสียอีก"

พ่อผมนั่งก้มหน้านั่ง ถอนหายใจยาวๆ ๓ ครั้ง สีหน้าของท่านหม่นหมองจนผมรู้สึกสงสาร ครู่หนึ่งพ่อผมลุกขึ้นหยิบรูปและเทียนไปนั่งคุกเข่าลงตรงหน้าทีบุชชา จุดรูปเทียนแล้วกราบลง ๓ ครั้ง แล้วนั่งจ้องมองพระพุทธรูปนั่งอยู่ อีกครู่หนึ่งจึงกราบพระอีก ๓ ครั้ง แล้วลุก

ขึ้นมานั่งที่เดิม

"พ่อไม่ต้องตอบผมก็ได้" ผมพูดอย่างสงสารและเห็นใจพ่อ

"ลูกรู้ไหม เวลาพระท่านฉลองยศหรือสมณศักดิ์นั้น ท่านทำอย่างไรบ้าง?"

"ผมเห็นท่านมีสวคมนตรีเข็น โดยนิมนต์พระผู้ใหญ่ที่เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาสมณศักดิ์ไปสวคมนตรี แล้ววันรุ่งขึ้นก็มีเลี้ยงเพลพระชุนั้นและพระในวัด และต่างวัดที่คุ้นเคย ข้าวปลาอาหารก็ได้มาจากอุบาสกอุบาสิกา และศิษยานุศิษย์ผู้คุ้นเคย คนละหม้อสองหม้อ แล้วแต่ใครจะทำเท่าไร ถ้าอยู่ต่างจังหวัดนิมนต์กรรมการมหาเถรสมาคม ไม่ได้ก็นิมนต์พระผู้ใหญ่ในจังหวัดนั้น" ผมตอบ เพราะเคยไปฉลองสมณศักดิ์กับพ่อมาหลายครั้งแล้ว

"ลูกเห็นหรือไม่ว่าทั้งหมดเป็นงานบุญงานกุศลของพระผู้นั้น และชักชวนให้ญาติโยมมาทำบุญกันตามแต่กำลังแห่งศรัทธาและไทยธรรม พระผู้นั้นมีกัปปิยภัณฑ์ (เงิน) เท่าไรก็มักทำบุญหมดในงานนี้

"ชาวบ้านเขาฉลองยศกัน เขาทำอย่างไร ลูกรู้ไหม?"

"ผมเห็นเลี้ยงกันมากเหมือนกัน" ผมตอบ

"เลี้ยงอะไร?" พ่อถาม

"เลี้ยงเหล้า เมากันน่าดู ถ้ายังเป็นคนใหญ่คนโตก็ยิ่งเมากันมาก"

"นั่นลูกเข้าใจถูก, ตอบเท่าที่รู้เห็น ลูกลองคิดทบทวนดูว่า พระฉลองสมณศักดิ์ด้วยการทำบุญกุศล กับชาวบ้านฉลองยศ ฉลองวันเกิดด้วยการเมาจนคลาน ไหนน่าจะดีกว่า **ความจริงพระพุทธเจ้าตรัสว่า การปรารถนาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วทำบุญ หรือชักชวนให้ผู้อื่นทำบุญนั้น เป็นวิสัยของบัณฑิต** ไม่ทรงคำหนิ การที่ปรารถนาการได้สมณศักดิ์ แล้วมานำเพ็ญกุศลก็ไม่น่าขัดกับธรรมอะไร

"ชาวบ้านเรา ชอบตำหนิพระโคยที่ไม่ค่อยได้คำนึงถึงศิลาจารวัตร
ของตนเอง จะให้พระเป็นพระที่ตีสมควรออยู่ แต่ควรสำรวจตนเองบ้าง
ว่าเราเป็นชาวพุทธที่ตีเพียงใดหรือไม่"

"แต่ชาวบ้านเขาฉลองยศ เขาออกทุนของเขาเองนะครับพ่อ
ส่วนพระฉลองยศ ฉลองศักดิ์ หรือทำบุญวันเกิดก็ต้องรบกวนชาวบ้าน
ข้าวหม้อแกงหม้อเสี้ยเรื่อยไป" ผมเถียงพ่อเพราะมีช่องให้เถียงอยู่บ้าง
อีก

"พระออกทุนของท่านเองเลี้ยงพระ เลี้ยงอุบาสกอุบาสิกาตั้ง
๒๐๐-๕๐๐ คน ท่านจะเอาเงินที่ไหนมา ถ้าองค์ไหนทำได้คนก็จะตำหนิ
ได้อีกเหมือนกันว่าพระรวย คงมีเงินเป็นหมื่นเป็นแสนกระมัง จึงทำได้
อย่างนี้ ครั้นท่านไปขอความอนุเคราะห์เล็กๆ น้อยๆ ก็ตำหนิท่านอีกว่า
รบกวนชาวบ้าน จะเอาอย่างไรกันดี

"ว่ากันความเป็นจริงแล้วข้าวหม้อหนึ่งราคาไม่เกิน ๖ บาท
หมายถึงข้าวที่เราหุงเอง แกงหม้อหนึ่งก็ประมาณ ๒๐ บาท ก็ประมาณ
๒๕-๒๖ บาทเท่านั้น เท่ากับเบียร์ ๒ ขวดไม่รวมกับแอลกอฮอล์ ราคาก็ว่านี่
คือ ๒๕-๒๖ บาทนั้น อาจลดลงหรือเพิ่มขึ้นบ้างเล็กน้อย ตามคุณภาพ
และปริมาณของข้าวหรือแกง พิจารณาดูแล้วก็ไม่กระไรนักมิใช่หรือ
ลูก อนึ่ง พระท่านก็ขอคนที่มิฐานะพอจะขอได้ ไม่ใช่ท่านบอกขอคนที่
ไม่มีแม้จะกินเอง นานที่ปีหนูลูกเฮ้ย ไม่น่าจะคิดอะไรมาก"

ผมและพ่อนั่งกันไปครู่หนึ่ง พ่อจึงพูดต่อไปว่า

"เกี่ยวกับการฉลองสมณศักดิ์นี้ บางทีพ่อก็ไม่ค่อยสบายใจอยู่
บ้าง เฉพาะบางแห่งที่ท่านฉลองกันเสี่ยสามวันสามคืน มีมหรสพหลาย
ชนิด โฆษณาเอิกเกริกไปหลายคั่งน้ำ แม้จะทำในนามของศิษยานุศิษย์
พ่อก็เห็นว่ามากเกินไปหน่อย การกระทำบางอย่างแม้จะควรแต่เมื่อ
มากเกินไปก็เกินควร ไม่ดีเหมือนกัน" ❀

ค อ น ที่

๑๔

ผมบอกแล้วว่า พ่อเป็นคนมีเพื่อนมาก และเพื่อนๆ ถึงพ่อเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะ มีอยู่เสมอที่พ่อให้ผมร่วมวงสนทนาด้วย และผมจะได้รับความรู้จากการฟังทุกครั้งไป พ่อคงมีจุดประสงค์อย่างนี้ จึงยอมให้ผมนั่งฟังอยู่ด้วยและออกความเห็นไปด้วย

ผมจำได้ เห็นวันอาทิตย์วันหนึ่งในเดือนเมษายน มีเพื่อนพ่อมาหา พ่อสองคน หญิงหนึ่งชายหนึ่งมาคนละครั้ง นั่งคุยอยู่ประมาณ ๒ ชั่วโมงเศษ เริ่มตั้งแต่ ๑๗.๐๐ น. จนถึง ๑๘.๐๐ น. เศษ

สตรีคือน้ำสายสวาท

ท่านสุภาพบุรุษคือน้ำโกเมน

น้ำโกเมนเป็นนักศึกษา ส่วนน้ำสายสวาทเป็นนักสังคมสงเคราะห์ "material เป็นสิ่งสำคัญในชีวิตมนุษย์" น้ำสายสวาทพูดในตอนหนึ่งแห่งการสนทนา "ปัญหาชีวิตของแต่ละคนอยู่ที่วัตถุ ถ้าวัตถุเพียงพอ ปัญหาทุกอย่างก็แก้ได้ ศีลธรรมก็ตามมาเองด้วย"

คำพูดอย่างนี้ถูกใจผม

"การสังคมสงเคราะห์นั้น สงเคราะห์วัตถุสิ่งของไปอย่างเดียว หรือมีการสืบไปหาต้นคอด้วย?" น้ำโกเมนถาม

"เราแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ใครมีความทุกข์ความเดือดร้อนเรื่องอะไร เราก็ช่วยเรื่องนั้นไป" น้ำสายสวาทตอบ

"ผมว่ามันจะเป็นการแก้ที่ปลายเหตุ" น้ำโกเมนพูด

"เราไม่มีเวลาสืบหาต้นเหตุ วิจัยต้นเหตุหรืออะไร เรื่องอย่างนั้นปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของฝ่ายอื่น เรามีหน้าที่ช่วยเหลือทางเสื้อผ้า อาหาร เราก็ช่วยเหลือเท่าที่พอจะช่วยได้" น้ำสายสวาทตอบ

"ถ้าเราจะแก้ปัญหาสังคม เราควรแก้ที่อะไรก่อนถึงจะถูกจุด ไม่เสียแรงเปล่า?" น้ำโกเมนถาม

"คิดฉันว่า เราสามารถทำให้คนพอกินพอใช้ได้ทั่วหน้ากัน ปัญหาสังคมก็เป็นอันตก เราต้องแก้กันที่ material" น้ำสายสวาทตอบ

พ่อผม : "เท่าไรจึงจะพอ แต่ละคนได้จำกัดความต้องการของตนเองไว้หรือเปล่า?"

น้ำโกเมน : "นั่นสิ คุณๆ ความต้องการทางวัตถุของคนไม่ค่อยมีขอบเขตเสียด้วย พอได้เท่านั้นแล้วต้องการเท่านี้ พอได้เท่านี้แล้วพอใจหรือ? ความอยากความต้องการวิ่งออกหน้าออกไปอีกจึงต้องวิ่งตาม"

พ่อผม : "ผมว่าที่วัตถุไม่พอนั้น เพราะวัตถุนั้นไม่กระจายเท่าที่ควร มันไปกองอยู่ที่ใดที่หนึ่งมากเกินไป บางที่จึงมีน้อยเกินไป ไม่พอความจำเป็น

"เงินหมุนเวียนก็ตาม ที่คืนที่สวนก็ตามมีจำกัด เมื่อไปอยู่ที่บุคคลหนึ่งมากเกินไป จำนวนที่เหลือก็น้อยลงทุกที เมื่อจำนวนที่เหลือซึ่งมีน้อยนั้นต้องมาแบ่งให้คนเป็นอันมาก ของนั้นจึงไม่พอ คนรวยก็รวยเกินไป เหลือกินเหลือใช้ คนจนจึงจนเกินไป ไม่พอกินพอใช้"

น้ำโกเมน : "วิธีการของคอมมิวนิสต์แก้ปัญหานี้ได้ไหม?"

พ่อผม : "ไม่ดี จะยิ่งลำบากหนักเข้าไปอีก"

น้ำสายสวาท : "ถ้าอย่างนั้นวิธีแก้ปัญหาสังคม ควรจะแก้ที่อะไรก่อน?"

พ่อผม : "ต้องแก้ที่จิตใจก่อน"

น้ำสายสวาท : "คุณยิ้มเป็น idealist ตรงข้ามกับ materialist"

พ่อผม : "ผมว่า idealist จะเป็นภาษาทางปรัชญา ไปใช้คำว่า spiritualist น่าจะเหมาะกว่า หรือคุณโกเมนว่าอย่างไร?"

น้ำโกเมน : "ผมก็ว่าอย่างนั้น ความจริงก็ถูกด้วยกันทั้งสองคำ แต่ดูเหมือน spiritualist จะเหมาะกว่า"

ผมรู้สึกงงๆ ต่อคำพูดของท่านทั้ง ๓ และผมยิ่งงงหนักขึ้นเมื่อได้ยินพ่อท้วงติงการใช้ภาษาอังกฤษทางวิชาการของน้ำสายสวาทว่าเป็นภาษาปรัชญาไป พ่อผมพูดต่อไปว่า

"จิตใจเป็นรากฐานของความเจริญอันมั่นคง เหมือนรากตึก ถ้าคนมั่งคั่งรู้จักจำกัดความต้องการของตัวเสียบ้าง วัตถุที่เหลืออยู่ก็กระจายไปยังคนที่ยากจนในราคาที่ไม่แพงเกินไป หรือคนที่มั่งคั่งนั่นเองมีจิตใจเสียสละเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม กระจายวัตถุนั้นเสียเอง ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยก็จะไม่มากเกินไป วิธีการนี้เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ผมเห็นว่าเป็นการแก้ปัญหาสังคมที่ดีที่สุด แม้เรื่องที่ดินที่แพงอยู่ลิบลัวเวลานี้ ก็เพราะคนมีอี่ยวสาวได้มากเกินไป แล้วเอามาตัดขายคนยากจน คุณลองคิดดูในขณะที่คนหนึ่งมีที่ดินเป็นพันๆ ไร่

คนจำนวนล้านไม่มีแม้แต่ที่คืนสัก ๑ ตารางวา เพียงพอมาดิ้นตายได้ คุณเห็นหรือไม่ว่าที่วัตถุไม่พอก็เพราะมันไม่กระจาย"

"แล้วจะอย่างไรให้มันกระจายออกได้" น้าสายสวาทถาม

"ถ้าคนที่มีที่ดินมากๆ จะมีจิตใจเสียสละที่เหล่านั้น ให้รัฐบาลหรือองค์การสาธารณกุศลแห่งใดแห่งหนึ่งช่วยจัดสรรให้คนยากจนซึ่งไม่มีที่จริงๆ ได้อยู่อาศัยก็จะช่วยได้มากทีเดียว" พ่อผมว่า

"กลัวจะเหมือนอาคารสงเคราะห์บางแห่งละซี" น้าโกเมนพูดพลางหัวเราะ ผมสนใจมากจึงถามว่า

"เป็นอย่างไรครับ น้า?"

"น้ำเห็นอาคารสงเคราะห์บางแห่งมีคนอยู่ ๕๐ กว่าครอบครัว มีรถยนต์จอดเกือบร้อยคัน รถพรีเมียร์ก็มี เบนซ์ก็มี สงเคราะห์ให้ใครกัน"

ทุกคนหัวเราะ แต่ผมหัวเราะไม่ออก

น้าโกเมนพูดต่อไปว่า

"พอรัฐบาลหรือองค์การสาธารณกุศล จัดสรรที่ดินราคาถูกจริงๆ ขึ้นมา เช่นตารางวาละ ๒ บาท ผมกลัวคนที่ได้รับจะเป็นคนรวยเสียอีก เพราะคนรวย มีเอี่ยว ตีนยาว หูไว คาไว ไปไหนเข้าไหนคล่องแคล่ว"

"เลิกพูดกันดีกว่า" พ่อผมว่า "เสียเวลา เปลืองสมอง เราคิดได้แต่ทำไม่ได้ คือไม่สามารถไปจับอะไรได้ คนที่พอจับได้ก็ไม่คิด เพราะสบายเสียแล้ว อย่าคิดเลย มานั่งคุยคนขายของกับคนเล่นละครกันดีกว่า เราทำแต่พอมีพอกิน คายแล้วเอาอะไรไปไม่ได้ ใครจะว่าความคิดอย่างนี้ทำให้ประเทศชาติไม่เจริญก็ช่างหัวมัน คนที่โกงจนมั่งมีทำบุญซีสมบัติไม่ไหวก็กินเท่านั้นนอนเท่านั้น แกสุขสำราญอยู่ได้ไม่กี่ปีหรอก ตายแล้วยมบาลคิดบัญชีกับแกเอง"

"หมายความว่าอย่างไรครับ ผมสนใจคำว่า 'คนเล่นละครกับคนขายของ' เข้าใจว่าคงมีความหมายอย่างอื่นไม่ตรงตัวทีเดียว" น้าโกเมนพูด

"ชีวิตมนุษย์เหมือนงานนักขัตฤกษ์ บางคนก็ไปแสดง บางคนก็ไปขายของ มีอีกพวกหนึ่ง ไปดูเพื่อให้รู้ว่ามီးอะไรกัน คนเล่นละครคือพวกทะเลาะทะเลยานอยากหาชื่อเสียง คนขายของคือพวกตั้งหน้าตั้งตากอบโกยแค่เงินทอง ส่วนพวกไปดูนั่น คือพวกนักปรัชญาแสวงหาแต่ความจริงแห่งชีวิต"

ทุกคนนิ่งครึกครอง

พ่อผมจึงพูดต่อไปว่า "ไม่ใช่ว่าทะเลาะของผมหรือคุณโกเมน คุณไพเทสโครัส (Pythagoras) เขาพูดไว้นานมาแล้ว ถึงจะไม่รู้สึกละไรนัก แต่พอสะกิดใจเราได้บ้างเท่านั้น"

"ไพเทสโครัส คือใครครับพ่อ" ผมถาม ผมประหลาดใจว่า ไฉนวันนี้พ่อจึงมีท่าที่ว่ารู้อะไรๆ นำทิ้งอยู่สำหรับผม เพราะผมไม่เคยได้ยินพ่อคุยทำนองนี้

"ไพเทสโครัสเป็นนักปรัชญาชาวกรีก สมัยก่อนยุคทองของกรีก เขามีชีวิตอยู่ระหว่าง ๕๗๐-๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ ก่อนพระพุทธเจ้านิพพาน ๒๗ ปี ถึงหลังพุทธปรินิพพาน ๔๗ ปี ขณะที่เขาเพิ่งเกิดนั้นพระพุทธเจ้ามีพระชนมายุถึง ๕๗ พรรษา เทียวเสด็จจาริกสั่งสอนประชาชนอยู่แล้ว พ่อไม่อยากจะพูดถึงเขามากกว่านี้ เอาแค่นี้พ่อในฐานะที่ถูกถามแล้ว พ่อผมพูด

"ทำไมพ่อจึงไม่เห็นด้วยกับการกระจายวัตถุตามวิธีการของคอมมิวนิสต์?" ผมยังคิดใจเรื่องกระจายวัตถุอยู่ จึงชวนวกไปหาเรื่องเก่าอีก ทั้งๆ ที่พ่อบอกว่าเลิกกันดีกว่า

"พ่อไม่ค่อยมีความรู้เรื่องคอมมิวนิสต์ แต่พ่อยังไม่เชื่อว่าลัทธิคอมมิวนิสต์จะแก้ปัญหาคความทุกข์ของประชาชนได้ มนุษย์ควรมีเสรีภาพพอสมควรในการเลือกศึกษา ประกอบอาชีพ และการอยู่อย่างสุขสงบหากเขาต้องการ ตัวอย่างเช่น พ่อทำงานไว้มาก เมื่อพ่อตาย

แล้วทิ้งมรดกไว้ให้ลูก ๕ แสนบาท ลูกเอาเงินนั้นไปฝากธนาคาร แล้วเอาดอกเบี้ยเป็นรายปีมาเลี้ยงชีพ ในระหว่างนั้นลูกก็ศึกษาแต่พระธรรม นั่งสมาธิ-วิปัสสนา ทำบุญกุศลตามโอกาส ลูกก็อยู่ได้โดยสงบ สุข ชีวิตไม่เร่าร้อนเกินไป แต่ในระบอบคอมมิวนิสต์ พ่อเกรงลูกจะ ทำอย่างนั้นไม่ได้"

"เสรีภาพนั้นมีค่าที่สุดในชีวิตมนุษย์ แต่มนุษย์มักจะรู้ค่ามันจริงๆ ค่อย่อมมันได้สูญเสียไปแล้ว"

"พ่อชอบเสรีภาพ ถ้ามันจะค้ำสูญเสียไป พ่อจะเอาชีวิตแลกมันคืนมา เพราะชีวิตที่ไม่มีเสรีภาพนั้น ยิ่งนานวันก็ยิ่งทรมานมากขึ้น"

"คุณยิ้มเมื่อมีใสการดำเนินชีวิต หรือการมีชีวิตอยู่แบบใด" น้า โโกเมนถาม

"ตอบง่ายมาก" พ่อว่า "มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญาครับ แล้วก็ครองชีวิตอยู่แบบชาวพุทธที่ดี ข้อความในวรรคแรกของพระพุทธรเจ้า ทรงตอบไว้เอง คือมีผู้มาถามว่ามีชีวิตอยู่อย่างไรจึงจะประเสริฐ ตรีศตอบว่า มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา ประเสริฐ (ปัญญาชีวิตี ชีวิตมาหุ เสฏฐิ)

"อยู่อย่างไรคะ เรียกว่าอยู่ด้วยปัญญา?" น้าสายสวาทถาม

"อยู่อย่างคนไปดูแลคน หรือยืนอยู่บนฝั่งทะเล" พ่อตอบ

"ส่วนการครองชีวิตแบบชาวพุทธนั้นคือการหัดคนให้เป็นคนมีชีวิตอยู่อย่างง่าย ๆ เสียบ้าง พยายามตัดสิ่งฟุ่มเฟือยไม่จำเป็นออกไปให้มากที่สุด แสวงหาความสุขทางจิตใจแทนการแสวงหาความสำเร็จทางวัตถุ โดยวิธีนี้มนุษย์เราจะมีมีความสุขเพิ่มขึ้นทันที และนอกจากนี้ การอวดศักดิ์คากันว่าใครแก่กว่าใครนั้นไม่ควรให้เกิดขึ้นในจิตใจเลย การอวดศักดิ์คากันนั้น อยู่ที่การเปรียบเทียบคุณสมบัติและความสามารถของคนนั้นกับคนนั้นในบางแห่งเท่านั้น เลิกเปรียบเทียบเสีย (มันผิดหลักความจริง) เพราะความจริงแล้วไม่มีใครจะเก่งกว่าใครไปหมดทุกด้าน

ทำและดำเนินในสิ่งอันเหมาะสมแก่ตัว ถ้าจะเปรียบเทียบก็เปรียบเทียบระหว่าง *อุคมคติ* กับ *คุณสมบัตินี้* ของคนว่ายังอยู่ห่างกันเท่าไร ถ้าเห็นว่ายังอยู่ห่างกันมาก ก็พยายามสร้างคุณสมบัตินี้เพิ่มเติม ให้ใกล้ชิดอุคมคติเข้าไปเข้าไปทุกที"

พ่อผมพูดฟังยากขึ้นทุกที ✨

LOLUTAVES 2015

ค อ น ที่

วันหนึ่งผมนั่งคุยกับพ่อเรื่องตลาดหนังสือในเมืองไทย คำว่า "ตลาดหนังสือ" นั้น น่าจะรวมบุคคลต่อไปนี้ คือ ผู้เขียน ผู้ขาย ผู้พิมพ์ และผู้ซื้ออ่าน ผู้ขายกับผู้พิมพ์นั้นรวมเป็นพวกเดียวกันได้ คือส่วนมากก็มักบอกไว้ว่า "สำนักพิมพ์... จัดพิมพ์จำหน่าย" ถ้ามีอีกพวกหนึ่งก็คือคนเดินตลาดซึ่งรับหนังสือจากสำนักพิมพ์ไปเดินขายได้เปอร์เซ็นต์

ผู้ที่ควรพูดถึงจริงๆ ก็มี ๓ พวก คือ คนเขียน คนพิมพ์ขาย และคนซื้ออ่าน ผมปรารถนาถึงว่าคนเขียนหนังสือไม่เห็นรอย อย่งดีก็พอมีพอกิน มิฉะนั้นก็ไร้แห่ง แต่พวกสำนักพิมพ์รับพิมพ์หนังสือรอยตามๆ กัน ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เมื่อสำนักพิมพ์รอย คนเขียนก็ควรจะ

ร่ายด้วย

"ลูกเคยเห็นชาวนาในเมืองไทยร่ายหรือ?" พ่อผมถามย้อน

"หายากมากพ่อ" ผมตอบ

"แต่คนรับซื้อและขายข่าวสารร่ายได้ใช่ไหม?"

"มากทีเดียวครับ" ผมตอบ "ทั้งๆ ที่ไม่ได้ผลิตเลย ไม่ต้องเหนียวมาก"

"เรื่องคนเขียนหนังสือ หรือนักประพันธ์ กับคนซื้อต้นฉบับแล้วไปพิมพ์ขาย หรือสำนักพิมพ์ก็เหมือนกัน" พ่อตอบ "ราคามันสมองในเมืองเรายังต่ำมาก นักประพันธ์ส่วนมากมีความรู้ลึกกว่าสำนักพิมพ์เอาเปรียบ บางคนเจ็บแค้นจนต้องเขียนเองพิมพ์เอง ไม่ยอมให้สำนักพิมพ์"

"แต่สำนักพิมพ์ก็ต้องลงทุนมากเหมือนกัน เท่าที่ผมทราบ เล่มหนึ่งต้องลงทุนถึง ๒-๓ หมื่นบาท และเงินที่ได้มาก็ได้มาอย่างค่อยๆ ได้ไม่เป็นกอบเป็นกำ เขาต้องเหน็ดเหนื่อยเรื่องการจัดพิมพ์จัดขายไม่น้อย เขาต้องได้กำไร มิฉะนั้นเขาจะทำไปทำไม"

"ก็ถูกเหมือนกัน" พ่อว่า แต่เมื่อคิดละเอียดแล้ว สำนักพิมพ์ยังได้กำไรมากกว่าผู้เขียนมาก สมมติว่าหนังสือเล่มหนึ่งราคาขายตามหน้าปกเล่มละ ๔๐ บาท ผู้เขียนขึ้นฝีมือดีแล้วได้ค่าเขียนประมาณ ๘,๐๐๐ บาท สำนักพิมพ์พิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม เล่มละ ๔๐ บาท เมื่อขายหมดสำนักพิมพ์ถึงจะได้เงินถึง ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาท) ถ้าทุนในการพิมพ์ ๓๐,๐๐๐ บาท สำนักพิมพ์ก็ยังได้กำไรถึง ๙๐,๐๐๐ บาท (เก้าหมื่นบาท) ผิดกันมาก สมมติว่าขาย ๒ ปีหมด สำนักพิมพ์ก็ยังได้กำไรถึงเดือนละ ๓,๗๕๐ เขาไม่ได้พิมพ์หนังสือเรื่องเดียว เขาพิมพ์เป็นร้อยๆ เรื่อง สมมติว่าวางขายอยู่ในตลาดร้อยเรื่อง ถ้วน แต่ละเรื่องเขาได้กำไรเดือนละ ๓,๗๕๐ บาท เอาร้อยคูณ เพิ่ม

ศูนย์อีก ๒ ตัว เป็นเงิน ๓๗๕,๐๐๐ (สามแสนเจ็ดหมื่นห้าพันบาท) คิดเป็นปียิงไปก้อนใหญ่ จะได้ถึงสี่ล้านเศษ แต่ค่าใช้จ่ายรายเดือนก็ไม่ค่อยเหมือนกัน แม้จะหักค่าใช้จ่ายไปแล้ว สำนักพิมพ์ก็ยังมีกำไรสุทธิอยู่ไม่น้อย มิฉะนั้นจะตั้งอยู่อย่างสง่าผ่าเผยได้อย่างไร

"พ่อไม่เคยทำงานเกี่ยวกับสำนักพิมพ์ อาจมีข้อผิดพลาดบ้างในเรื่องตัวเลข แต่ที่พ่อก็คิดให้คุณแนวทางว่าเป็นอย่างไร สำนักพิมพ์จึงรวยได้ คนเขียนจึงรวยยาก"

"เมื่อมองเห็นทางอยู่อย่างนี้ ทำไมคนจึงไม่ตั้งสำนักพิมพ์กันให้มากกว่านี้ล่ะพ่อ?"

"แม้จะมองเห็นทางแต่ไม่ใช่ทำได้ทุกคน ผู้จะประสบผลสำเร็จทางการค้า ต้องมีหัวทางการค้า มิฉะนั้นทำไปก็ขาดทุน นักการค้าต้องคล่องแคล่วว่องไว ไหวพริบดี เข้ากับคนเก่ง นอกจากนี้ยังต้องอาศัยโชควาสนาในการค้าอีกด้วย คนแต่ละคนมิใช่จะทำอะไรขึ้นไปเสียทุกอย่าง ทำอย่างหนึ่งสำเร็จ ไปทำอีกอย่างหนึ่งอาจไม่สำเร็จก็ได้"

"นักเขียนเวลานี้เป็นอย่างไรบ้างครับพ่อ?"

"ในด้านไหนล่ะ" พ่อถาม

"การครองชีพ และอุดมคติ"

"บางคนก็พอครองชีพไปได้ บางคนก็สร้างฐานะได้พอสมควร แต่บางคนก็ยังทุลักทุเลเต็มที นี่พูดเท่าที่พอสังเกตเห็น ส่วนอุดมคตินั้น พ่อรู้สึกว่านักเขียนเดี๋ยวนี้สู้เมื่อก่อนไม่ได้ และมีข้อน่าสังเกตอย่างหนึ่งว่า คนเขียนหนังสือลามกเพิ่มขึ้นทุกวัน แม้หนังสือพิมพ์ชั้นดีที่คนผู้ได้รับการศึกษาดียกย่องแล้วในสมัยหนึ่ง มาบัดนี้มีเรื่องลามกประดังประเดกันเข้ามาทุกสัปดาห์ เหมือนจะแข่งกันลามก ว่าใครจะเขียนได้ลามกเก่งกว่าใคร"

"น่าจะมีสาเหตุอะไรสักอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เกิดตลาดหนังสือ

ทำนองนี้ขึ้น" ผมว่า

"เท่าที่พ่อพอจะนึกได้เวลานี้ก็มีอยู่ ๒-๓ อย่าง คือ ประการแรก บรรณาธิการ หรือใครก็ตามที่ทำหน้าที่เสมือนบรรณาธิการ จัดเรื่องลง ควบคุมการจัดสรรเรื่องเป็นคนชอบทางนั้น ประการที่สอง มีคนเขียน เรื่องลามากอันถูกใจผู้จัดทำส่งมาให้ และประการที่สาม ได้รับการ สนับสนุนจากคนอ่าน คือยังมีคนซื้ออ่านอยู่ ถ้าไม่มีคนซื้ออ่านก็เลิก ไปเอง"

"เขาอาจเห็นเป็นศิลปะก็ได้นะครับพ่อ" ผมว่า

"ศิลปะกับอนาจารหรือลามากนั้น มันห่างกันเพียงเส้นยาแดงเดียว เหมือนพื้นที่สองอำเภอกันที่อยู่ติดต่อกัน เพียงมีคลองเล็กๆ คั่นอยู่เท่านั้น คนอ่านย่อมรู้ว่าอันไหนเป็นศิลปะ อันไหนเป็นลามาก ศิลปะย่อมเต็มไปด้วยภาษาและลีลาที่ละเมียดละไม แต่ภาษามันนี่ของนักเขียนบางคน มันหยาบคายเกินไป พ่อเห็นว่าการทำอย่างนี้เป็นกาโรปรยาพิษไป ทั่วเมือง มีผลในทางทำลายอย่างเดียว"

"ทำลายอะไรครับ?"

"ทำลายจิตใจคนชิลๆ จิตใจที่ยังไม่เข้มแข็งพอ เมื่อถูกข่มด้วย สิ่งลามาก มันก็จะโสมมขึ้นทุกวัน จากการเสพคุ้นข่มเห็นสิ่งลามากเป็น ของธรรมดา ต่อจากนั้นก็ทำกรรมอันลามกได้โดยเห็นเป็นกรรม ธรรมดา จิตใจที่คุ้นกับสิ่งลามาก ความลามก โดยไม่รู้สึกรังเกียจนั้นเป็น สภาพจิตที่น่ากลัว เพราะมันได้ถูกทำลายคุณค่าเสียแล้ว หากจะกลับสู่ สภาพเดิมก็ต้องมีการบำบัดทางวิญญาณกันเป็นการใหญ่ ต่อจากนั้น จะต้องมีการพักผ่อน และให้วิญญาณได้รับอาหารใหม่คือธรรม"

"พ่อพูดเหมือนวิญญาณหรือจิตมีการเจ็บป่วยเหมือนร่างกาย"

"อาการป่วยทางวิญญาณ น่ากลัวว่าการป่วยทางร่างกายมาก" พ่อตอบ "เพราะทำให้คนทำความชั่ว เห็นบาปเป็นเรื่องธรรมดา ก่อ

ความวุ่นวายแก่สังคมโดยเห็นเป็นเรื่องโก้ อาการป่วยทางจิตหรือ
วิญญูณของคนนั้น แสดงออกในรูปแบบที่ต่างกัน บางคนแสดงออกทาง
กอบโกยสมบัติไม่รู้จักอิ่ม บางคนโหดร้ายทารุณ พอใจแต่การประหัต
ประหารกัน บางคนหมกมุ่นแต่เรื่องลามกอนาจารอันน่าบัดสี สังคม
มนุษย์จึงรุ่งเรืองไปด้วยมนุษย์ที่จิตพิการพวกนี้ สางได้ยาก คนดีจึง
พลอยได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วย"

"ทำไมคนดีจึงต้องกระทบกระเทือน ในเมื่อเขาไม่ได้ก่อกรรม
ทำชั่วนั้น พ่อข้อย่อมเชื่อว่าคนทำดีย่อมได้รับผลดีและมีความสุข คน
ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วและมีความทุกข์" ผมพูด

"สังคมนมนุษย์เหมือนตาข่าย" พ่อตอบ "เมื่อเอาข้อนีลงจุดใด
จุดหนึ่ง ย่อมกระเทือนไปหมด หรือเหมือนทิ้งก้อนหินลงในสระ แม้ก้อน
หินจะลงเพียงจุดเดียว แต่แรงกระเพื่อมของน้ำย่อมไปทั่วสระ เราไม่ได้
ทำให้หมูแพง แต่เราก็พลอยได้รับความกระทบกระเทือนด้วย"

"ผมว่าเรามีส่วนทำให้หมูแพงด้วยเหมือนกัน"

"ทำไม?" พ่อถาม

"เพราะเรากินหมู" ผมตอบ "คนกินหมูทุกคนมีส่วนทำให้หมูแพง
ทั้งนั้น เลิกกินหมูกันให้หมด เอาหมูมาให้เปล่าก็ไม่มีใครเอา"

"ลูกพูดอย่างนี้เหมือนพูดให้เลิกมีตำรวจ"

"ทำไมครับ?"

"มีไว้ทำไม?" พ่อว่า

"ไว้จับขโมยสิครับ"

"จับเขาทำไมล่ะ?"

"ก็เพราะเขาไปขโมยของคนอื่น" ผมตอบ

"ถ้าไม่มีของไม่มีสมบัติ แกจะขโมยอะไร" พ่อว่า

"คิคอย่างนั้นก็ไม่ได้ถูก" ผมว่า

"ก็ทำนองเดียวกันกับเรื่องคนกินหมูของคุณ เราน่าจะจะมีเหตุและมาตการการแก้ไขที่คิดว่าอ้างว่า เพราะคนกินหมู หมูจึงแพง อ้างอย่างนี้ อะไรแพงขึ้นมาก็อ้างได้ทุกอย่าง บางคนยังอ้างว่าที่มีการคอร์ปชั่น ก็เพราะมีคนให้สินบนหรือมีของให้คอร์ปชั่นได้ ลูกลองคิดดู พูดอย่างนี้ถูกหรือ มันทำนองเดียวกับพูดว่า ไปตีหัวใครก็ไม่ผิดเพราะเขามีหัวให้ตี ที่บ้ครคุณภาพยนต์แพงขึ้นใจหายก็เพราะมีคนคุณภาพยนต์ ชวนกันเลิกดูให้หมด มันก็ถูกลงเอง อย่างนี้เป็นต้น"

"ภาพยนตร์เดี๋ยวนีนี้เป็นอย่างไรบ้างครับ? ตามความเห็นของพ่อ"

"ภาพยนตร์ไทยหรือฝรั่ง?"

"ทั้งสองครับ"

"ภาพยนตร์ไทยก็ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน ข้อเสียที่แก้ไม่หายก็คือตลกเสียเรื่อยไป ที่ไม่ควรตลกก็ตลก ตลกเปรอะไปหมดทั้งเรื่อง อยากหัวเราะก็ดูภาพยนตร์ไทย ดี"

"แล้วหนังฝรั่งล่ะครับ?" ผมถาม "หนังไทยผมมีความเห็นเหมือนพ่อ"

"หนังฝรั่งก็เห็นมีแต่การตีสรันพันแทง ยิงกันอูตุลุดทั้งเรื่อง แย่งสมบัติกัน ทรยศหักหลังกัน ตลอคไปจนถึงไปจนหมคยางอายุ พอมาถึงเมืองไทยก็ถูกคคออกเสียเยอะ ที่น่าสนใจก็มีหนังที่เอาชีวิตสัตว์มาทำเอาคนเป็นคัวประกอบ" พ่อถอนหายใจยาวลิก แล้วพูดต่อไปว่า

"จะหาหนังดู ที่เห็นแล้วคุณแล้วทำให้คนใจสงบเยือกเย็น เห็นคุณค่าของศีลธรรมจรรยา และปรารณาทำคิหนีชั่วนั้น หายากเหลือเกิน นึกไม่ออกว่าได้เคยคุณหนังเรื่องใดที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวแล้ว"

"อยากได้ออย่างนั้นจะไปดูหนังทำไมล่ะครับพ่อ ไปฟังเทศน์ ไปนั่งโบสถ์ หรือโคคนคันโพธิ์ของวัดใดวัดหนึ่งมีคิกว่าหรือ เงินก็ไม่ค้องเสีย ยังจะได้คิมน้ำร้อนน้ำเย็นฟรีเสียอีก"

"จะให้สมใจพ่อ ผมว่าต้องไปถ่ายภาพโบสถ์มาให้หมดทั่วประเทศ
เอาเสียงสวดมนต์แทนดนตรี เอาบทพระธรรมที่พระเทศน์มาเขียนเป็น
บทพากย์ จะมีคนอย่างพ่อเพียงไม่กี่คนเข้าคู โรงหนังก็เจ๊งกันไปหมด
แล้วคัดแปลงเป็นเวทีปาฐกถาธรรมทุกเสาร์อาทิตย์

"ผมว่า พ่อคิดมากไปเอง โรงหนังเขามีไว้สำหรับเจ้าของได้กำไร
สำหรับให้คนดูรื่นรมย์เปลิวเพลินและตื่นเต้น และสำหรับให้หนุ่มสาวที่
เพิ่งรักกันใหม่ๆ ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจบ้างตามสมควร"

ค อ น ที่

ค อ น ที่ ๑๖

"ผมและพ่อตื่นเกือบจะพร้อมกันในเช้าวันหนึ่ง เมื่ออาบน้ำเสร็จแล้วก็ออกมายืนรับลมอยู่ทางช่องหน้าต่าง ทอดสายตาลงไปยังถนน

เช้าวันนั้นมีรถยนต์หลายคันมาจอคริมถนนด้านตรงข้ามกับหน้าบ้านเรา มีรถเบนซ์ ๒ คัน นอกนั้นเป็นรถอื่นๆ ประมาณ ๕-๖ คัน ทุกคนแต่งชุดสากล

อีกครู่หนึ่งมีรถ BMW สีขาวมาจอดต่อท้ายรถเบนซ์ แต่ตรงนั้นเป็นป้ายรถเมล์พอดี พ่อชี้ให้ผมดูแล้วพูดว่า

"คนยังสบาย ยิ่งเห็นแก่ตัว ขาดความเห็นอกเห็นใจ คิดเอาแต่ความสะดวกของตัวเองเป็นที่ตั้ง ไม่เอาตน

6132 55467907

"พ่อหมายถึงเจ้าของรถ BMW คันนั้นใช่ใหม่อพ่อ?"

"รวมทั้งคนอื่นที่อยู่ในลักษณะเดียวกันกับเจ้าของรถคันนั้นด้วย ที่ยังมีอีกถมเถไม่จบค ไปจอดตรงป้ายรถเมล์พอดี ถ้าไม่มีที่จอดก็ยังมีพอเห็นใจกันได้บ้าง หน้ารถเป็นชั้นนั้นก็จอดรถได้อีกสัก ๒ คัน"

"ทำไมพ่อจึงไปสนใจเรื่องนี้?"

"พ่อไม่ชอบคนเห็นแก่ตัว คนบางคนยิ่งรวยยิ่งเห็นแก่ตัว ทำอะไรคามใจชอบ ไม่นึกถึงความขัดข้องลำบากของคนอื่น ใครจะเป็นอย่างไรก็ช่าง ฉันทสบายก็แล้วกัน ลูกคุณนั่นขับรถมาสิ" พ่อชี้ให้ผมดูรถคันหนึ่งบิบแตรคังลั่น ไม่ยอมจอดให้คนข้ามถนนที่ทางม้าลาย เขาจะไปของเขาทำเดี๋ยว

"ยิ่งคนรวยทำตัวอย่างนี้ ก็ยิ่งเป็นที่เกลียดชัง เจ็บแค้นของคนจนมากขึ้นทุกวัน คนที่สุภาพและที่เกรงใจคนอื่นนั้นมักเป็นคนจน คุณเด็กในวัยเดียวกันก็รู้"

"ทำไมคนมั่งคั่งซึ่งมีโอกาสดีกว่าในการทำความดีต่อเพื่อนมนุษย์ จึงไม่อาศัยโอกาสนั้นทำ?" ผมถาม

"ความลึมหาคิคุณ" พ่อตอบ "อาจถือตัวว่าเป็นมนุษย์พิเศษคนละชั้นกับคนอื่น ยังมีรถยนต์คันยาวมากเท่าไรก็มักยังแสวงหาผิดมนุษย์มากขึ้น ด้วยใจหึกเหิม หลงตัว เมาคัว"

"ความจริงรถยนต์ในเมืองไทยแพงมากนะพ่อ เราทำมาหากินอย่างไรจึงมีรถราคาแสนสองแสนได้ รถพวกนั้นผมทราบว่ายี่ห้อหนึ่งที่หนึ่งเป็นหมื่น"

รถประเภทรถนั้นมักเป็นของคน ๓ พวก พวกใดพวกหนึ่ง คือรถประจำตำแหน่งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ (ใหญ่มากๆ) หรือพ่อค้าใหญ่ หรือมิฉะนั้นก็พวกขี้โกง โกงรายใหญ่ๆ ทำความลำบากยากเข็ญแก่ผู้อื่น กอบโกยความสุขใส่ตัว"

"คุณพ่อจะเป็น Pessimist (มองในแง่ร้าย) ไป"

"เมื่อก่อน พ่อเป็น Optimist (มองในแง่ดี) มากทีเดียว"

"อะไรทำให้พ่อเปลี่ยนไปครับ?"

"เหตุการณ์และสิ่งที่ได้เห็น" พ่อตอบ "แต่ถึงกระนั้นพ่อก็ยังอยู่เพียงกลางๆ ยังไม่ถึง Pessimist ที่เดียว ควรเรียก Rationalist (เหตุผลนิยม) มากกว่า คือพูดและวิจารณ์ไปตามเหตุผล ทำอย่างไร จึงจะกวาดล้างความทุจริตคดโกงในวงการต่างๆ ให้หมดไป"

"ใครจะทำอย่างไรก็ตาม แต่อย่างน้อยพ่อก็สุจริตอยู่คนเดียวแล้ว"

"ต่อไปเมื่อทำงานทำการ ลูกต้องสุจริตด้วย เพื่อตัวลูกเอง เพื่อครอบครัว สังคมและชาติของเรา จะได้ไม่เป็นขี้ข้าใคร"

"อยู่ในโลกจะให้สุจริต ๑๐๐% นะ ยากมากนะครับพ่อ หากผมตกอยู่ในหมู่คนทุจริต หากผมจะทำงานที่นั่นต่อไป ผมก็ต้องทุจริตบ้าง อย่างน้อยถ้าพอตกเย็นก่อนเลิกงานเขาเอาเงินมาแจก ผมก็ต้องเอาผมจะไปเป็นแกะขาวในหมู่แกะดำได้อย่างไร"

"ถ้าลูกไม่ชอบความทุจริตคดโกง ลูกต้องเริ่มจากตัวลูกเองก่อน ต้องปราบตัวเองให้อยู่ก่อน ถ้าทุกคนคิดแต่จะเป็นคนดีคนสุจริตทำยของโลก โดยเกี่ยงให้คนอื่นดีให้หมดเสียก่อนแล้ว โลกเราจะขาดแคลนคนดีเป็นอันมาก เราไม่ควรคิดกันแต่ว่าเมื่อคนเป็นอันมากทุจริตกันอยู่ เราจะสุจริตไปทำไม เสียเปรียบคนอื่น ทำไมเราไม่คิดในทางตรงข้ามบ้างว่าคนสุจริตก็มีอยู่เหมือนกัน ทำไมเราไม่เป็นคนหนึ่งในบรรดาคนสุจริตทั้งหลาย"

"เมื่อผมเรียนสำเร็จแล้วออกทำงาน ผมอยากมีรถยนต์ใช้ส่วนตัวสักคันหนึ่ง"

"ลูกก็เก็บหอมรอมริบเอาได้"

"สักทีปีครบพ่อ? ปริญาตรีเงินเดือนพันกว่าบาท รวม พ.ค.ว. (เงินเพิ่มค่าวิชา) ด้วย เก็บโดยไม่ใช่เลขก็ต้องถึง ๖ ปี จึงจะซื้อรถยนต์ขนาดพอใช้ได้สักคันหนึ่ง ถ้าเก็บครึ่งใช้ครึ่งก็ต้อง ๑๒ ปี แต่ใครจะเก็บได้ถึงครึ่ง ในเมื่อเงินเดือนเพียงพันกว่าบาทเล็กน้อย พอใช้เดือนก็คิดมเกลแล้ว ส่วนมากไม่พอ แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาซื้อรถยนต์นั่ง ยูนานไปก็ต้องมีเมียมีลูกเพิ่มมาอีก ต้องหาเลี้ยงเมียและลูก อีกอย่างหนึ่ง รถยนต์ไม่ใช่เติมน้ำประปาแล้วจับได้ หรือเกิดเสียขึ้นมาแล้วซ่อมทีละ ๔-๕ บาทเหมือนหลอดไฟฟ้าขาดเสียเมื่อไร เพราะฉะนั้นคนจึงต้องหาเงินพิเศษนอกจากเงินเดือน เงินพิเศษที่หาได้ง่ายก็คือ...พ่อทราบอยู่แล้ว"

"คอร์ปชั่น" พ่อต่อให้

"ความจริงรถยนต์มันก็ไม่แพงเท่าไร" ผมพูดต่อ "แต่ที่แพงเพราะภาษีถึง ๑๑๐% สมมติว่าราคารถยนต์ที่สั่งมาจากต่างประเทศ ๓๐,๐๐๐ บาท เมื่อมาถึงเมืองไทยบวกภาษีอีก ๓๓,๐๐๐ บาท ยังมีค่าอะไรต่ออะไรอีก พ่อค้าเอากำไรบ้างอีก รถก็ตก ๗ หมื่นบาทแพงมาก รัฐบาลท่านบอกว่ารถยนต์เป็นสิ่งฟุ่มเฟือย จึงต้องเก็บภาษีหนัก แต่ที่บ้านท่านผู้ใหญ่มีรถยนต์บ้านหนึ่งตั้ง ๔-๕ คัน คันใหญ่ๆ ทั้งนั้น แดมค่าน้ำมันหลวง คนขับหลวง ใช้กันทั้งลูกทั้งเมีย รถตำแหน่ง รถหลวงส่วนกลางเรียกใช้ได้ทุกคน ไปส่งลูกเรียนหนังสือ ส่งเมียคนหนึ่ง เล่นม้า เสาร์-อาทิตย์พาเที่ยวเมืองชายทะเล รถหลวงน้ำมันหลวง ก็คือรถและน้ำมันของพ่อผมนี่เอง เพราะเอาเงินภาษีอากรไปซื้อ พุดแล้วเจ็บใจนะพ่อ"

"คุณประยูร จรรยาวัณษ์ แยกป้ายอยู่ในสยามรัฐสภาหวัจวรรณ์ จนลั่นห้อยมา ๓ ปีแล้ว ว่า 'การใช้รถหลวงป้ายคำเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวง เจ้าข้า' ทำนองนี้แหละ เขาเปลี่ยนคำของเขาไปเรื่อยแต่ความหมายทำนองนี้แหละ พ่อคุณบับล่าสุคนีชีศรีรับ คุณประยูรฯ ยกป้ายว่า 'รถราชการป้ายคำคือหนามคำอกคนไทย' แต่ไม่เห็นมีใครสะคั่ง

สะเทือนอะไร ราชการไม่เคยสนใจกับป้ายของคุณประยูรเลย ผมดูทุกสัปดาห์ สงสารแกจับบอกจับใจ"

"อย่าไปตำหนิรัฐบาลท่านเลยลูก" พ่อพูดเสียงเบา "ท่านอาจมีเหตุผลอะไรของท่านสักอย่างหนึ่ง จึงไม่ยอมเปลี่ยนป้ายรถประจำตำแหน่งหรือรถราชการ"

"เหตุผล! เหตุผล!" ผมระเบิดเสียงลั่นออกมาพร้อมกับหัวเราะ แต่เสียงหัวเราะของผม ใครฟังก็รู้ว่ามันเป็นเสียงของความคั่งแค้นมากกว่าความเบิกบานใจ

คุณแม่และน้องวีรตีวิ่งออกมาจากในห้อง

"อะไรก็คัญญู?" แม่ถาม "แม่ไม่เคยได้ยินเสียงลูกหัวเราะอย่างนี้"

น้องวีรตีก็มาจับแขนข้างหนึ่งของผม ถามเหมือนกัน แต่ผมและพ่อได้ยืนเหม่อมองออกไปข้างนอก นิ่ง, สงบ ไม่เคลื่อนไหวเลย จนแม่และน้องวีรตีถอยห่างออกไป

ครู่หนึ่งผ่านไป พ่อจึงเอ่ยขึ้นว่า

"ขงจื้อกล่าวว่า คนที่มีความรู้ แต่ไม่รู้จักใช้ความคิดนั้น ไม่สามารถทำอะไรให้สำเร็จได้ ส่วนผู้มีความคิดแต่ไม่มีความรู้นั้นเป็นอันตรายมาก" พ่อขอต่อคำขงจื้อสักประโยคหนึ่งว่า "คนที่มีอำนาจ แต่ขาดสติปัญญา นั้นมีแต่จะพาลาติไปสู่ความล่มจม"

"ผมไม่เข้าใจครับพ่อ"

"หมายความว่า" พ่ออธิบาย "คนบางคนเป็นนักรู้ ถือแต่ทฤษฎี เป็นสำคัญเกินไป โดยไม่พิจารณาถึงสภาพแวดล้อมและความเหมาะสมทางกาลเทศะ ส่วนคนบางพวกชอบคิดเอาเอง คิดแก้ปัญหาคณะพาหน้า เชื่อในความฉลาดของตัวเองโดยไม่ต้องอาศัยหลักวิชาหรือทฤษฎี อย่างหนึ่งอย่างใด และคู่มือ นักวิชาการว่ามีแต่ทฤษฎี"

"คนพวกแรกจะไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้ ส่วนคนพวกหลังเป็นอันตรายทั้งแก่คนและบ้านเมือง

"นักปกครองจะต้องเป็นคนมีทั้งความรู้ดีและความคิดดี ประสมประสานกัน จึงจะพาบ้านเมืองไปสู่ความมั่นคงสมบูรณ์ได้"

"ผมสนใจจริงๆ ครับ พ่อ ผมเป็นคนคิดมาก แต่คิดแล้วก็ตอบไม่ได้ว่า ทำอย่างไรประเทศบ้านเมืองและประชาชน จึงจะมีความเจริญผาสุกอย่างแท้จริง"

"ต้องมีรัฐบาลที่ดีจริงติดต่อกันไปสักร้อยปี" พ่อตอบ

"ร้อยปีเชียวหรือครับพ่อ?"

"อย่างน้อยต้องร้อยปี" พ่อยืนยัน "และต้องมีติดต่อกันด้วย จะดีบ้างไม่ดีบ้างไม่ได้ เพราะงานสร้างสังคมสร้างจิตใจคนนั้นต้องอาศัยการทำต่อเนื่องกัน รับช่วงกันไปเป็นทอดๆ ต้องให้การอบรมในทำนองเดียวกัน สิ่งนั้นจึงจะเข้าสู่สายเลือดอย่างเหนียวแน่นมั่นคง ลูกลองนึกเทียบสถาบันกษัตริย์ในเมืองเรา มันคง ประชาชนจงรักภักดีอย่างไม่เสื่อมคลาย ไม่ต้องพูดถึงในชนบทห่างไกล แม้ในพระนครนี้เอง ประชาชนก็ไม่อ้อมไม่เบือนในการที่จะเฝ้าชมพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เพราะเหตุใด? เพราะพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทุกพระองค์ล้วนทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดีทั้งนั้น ติดต่อกันมาถึง ๑๘๘ ปีแล้ว

"ถ้าเราได้รัฐบาลที่ดีจริงสัก ๑๐๐ ปี เมืองไทยจะต้องเป็นเมืองสวรรค์อย่างแน่นอน ประชาชนคนไทยนั้นหัวอ่อน พร้อมที่จะทำตามผู้นำคือรัฐบาล ขอแค่ให้รัฐบาลเป็นรัฐบาลที่ดีเท่านั้น"

"อย่างไรเรียกว่ารัฐบาลที่ดี?"

"คือรัฐบาลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ประชาชนเห็นสิทธิในความซื่อสัตย์สุจริต มีความเที่ยงธรรม ไม่เอาแต่ใจตัว ถือเหตุผลมากกว่าทฤษฎี

ผิดๆ และเห็นแก่ส่วนรวม

"ถ้าเราได้รับบาลีร้อยปีจริง ต่อจากนั้นทุกสิ่งทุกอย่างก็เรียบร้อย ศีลธรรมของพลเมืองจะดี ความเป็นอยู่ของพลเมืองจะผาสุกร่มรื่น"

"เรื่องรัฐบาลศีลร้อยปีนี้ เป็นความคิดความเข้าใจของพ่อ หรือมีคำร่าอย่างไร?"

"เป็นคำพูดของขงจื้อนะลูก" พ่อตอบ

พ่อกล่าวต่อไปว่า

"ขงจื้อ นักปราชญ์จีนนั้นไม่เพียงแต่จะพูดเป็นอย่างเดียว แต่เป็นผู้ปฏิบัติได้ด้วย เมื่อขงจื้อดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองซุงคูนัน เขาพยายามทำทุกอย่างที่ผู้ปกครองที่ดีจะพึงทำ และก็ได้ผลทำให้บ้านเมืองเรียบร้อย คนรัก นิยมมาก จนเจ้านครลู่ (เมืองซุงคูนันในแคว้นลู่) เห็นคุณความดี เลื่อนตำแหน่งขึ้นสู่ตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงอาชญา เขาทำงานได้ผลดีมาก โจรผู้ร้ายราบคาบ ศีลธรรมของพลเมืองดียิ่งขึ้น จนเขาได้เลื่อนขึ้นเป็นอัครมหาเสนาบดีแห่งแคว้นลู่ เขาย้ำแต่เรื่องความสุจริตเที่ยงธรรม ความบริสุทธิ์อ่อนหวาน ไม่ใช่สอนคนอื่นอย่างเดียว ตัวเขาเองก็ทำก่อนด้วย ทำให้คุณเป็นตัวอย่าง จนถึงกับถือเอาทีเดียวว่า ชีวิตคือความซื่อสัตย์ คนที่ไม่ซื่อสัตย์ถึงมีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายแล้ว

"เกี่ยวกับเรื่องเกียรติคุณนั้น ขงจื้อกล่าวว่า คนมีเกียรติคุณนั้นคือคนที่ไม่ยอมให้ตัวเป็นเครื่องมือของใคร มีชีวิตอยู่โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใคร เป็นคนเชื่อถือได้ทุกสถาน พุ่มเทความพากเพียรลงในการศึกษาหาความรู้และยึดมั่นในความดีจนกระทั่งดับจิต ผู้มีเกียรติ เมื่อต้องการอะไร เขาจะต้องเอาจากตัวของเขาเอง ส่วนผู้ที่ไม่มีเกียรติต้องการอะไรขึ้นมา ก็พยายามเอาจากคนอื่น

"ขงจื้อพอใจในการเป็นคนของประชาชน ไม่ใช่เอาประชาชน

เป็นเครื่องมือแสวงหาความยิ่งใหญ่ หรือเป็นบันไดพาคขึ้นสู่อำนาจ
ราชศักดิ์ เขาย้ำเสมอว่า 'การนั่งในหัวใจคน' นั้นเป็นความสุขสบาย
ที่สุดสำหรับเขา 'การนั่งบนหัวคน' นั้น เป็นสิ่งที่ขงจื้อไม่ปรารถนา

"ขงจื้อเกิดเมื่อ ๘ ปีก่อน พ.ศ หมายถึงว่าเขาเกิดหลัง
พระพุทธเจ้า ๗๒ หรือ ๗๓ ปี (พระพุทธเจ้านิพพานแล้ว ๑ ปีเต็ม จึง
นับเป็น พ.ศ ๑) และสิ้นชีพเมื่อ พ.ศ ๖๔ มีอายุยืนถึง ๗๒ ปี แต่ผู้เป็น
ปราชญ์ทั้งสองมีความเห็นในการปกครองบ้านเมืองทำนองเดียวกัน
**พระพุทธเจ้าทรงย้ำอยู่เสมอว่า ถ้าผู้ครองรัฐเป็นคนดีมีศีลธรรม
ประชาชนก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ไม่อยู่ร้อนนอนทุกข์** ทรงสอนคนไว้
ทุกประเภท คุได้จากทศ ๖ คือหน้าที่ของคน ๑๒ จำพวก หรือ ๖ คู่ที่
พึงปฏิบัติต่อกัน

"ขงจื้อได้วางหลักสำหรับผู้ปกครองไว้ว่า 'ถ้าอยากให้คนเคารพ
นับถือ ต้องมีเมตตาจิตต่อเขาอย่างแท้จริง ถ้าอยากให้คนจงรักภักดี
ต้องซื่อตรงต่อหน้าที่ของเรา ถ้าอยากให้คนอื่นมีกำลังใจช่วยเหลือ
เราต้องประพฤติตัวเป็นคนดีที่สุด คำสอนของขงจื้อเป็นคำสอนที่
เข้าใจง่าย และทำตามได้ไม่ยากสำหรับผู้ທີ່เต็มใจและตั้งใจปฏิบัติตาม"
พ่อกล่าวในที่สุด

ค อ น ที่

๑๗

เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนานั้น พ่อผมมักสอนผมด้วยวิชาการเท่าที่ปรากฏในตำราอย่างหนึ่ง และพาผมไปคูพิธินั้นจริงๆ อย่างหนึ่ง รวมความว่าให้ได้ทราบในภาคทฤษฎีก่อน แล้วพาไปคูการปฏิบัติจริงอีกต่อหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ผมได้ทั้งรู้และเห็น

เมื่อผมเป็นนักศึกษาปีสุดท้าย ผมอายุ ๒๑ ปี เพื่อนที่เคยเรียน ม.๖ มาด้วยกันคนหนึ่ง บวชในพรรษา และตั้งใจจะสึกเมื่อออกพรรษาแล้ว

ปีนั้นพ่อพาผมไปคูพิธีกรรมการเข้าพรรษาและออกพรรษาของพระ

พิธีกรรมของพระมักเริ่มต้นด้วยการสวดมนต์เสมอ และก็จบลงด้วยการสวดมนต์เช่นกัน

วันเข้าพรรษานั้นพระเจ้าจะต้องขอมาซึ่งกันและกันและกันเป็นทำนองที่ว่าเคยล่วงเกินกันมาด้วยกาย วาจา ใจ อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ขอให้ให้อภัยกัน ผู้น้อยจะขอผู้ใหญ่ก่อน ผู้ใหญ่บอกลให้อภัย แล้วก็ขอให้ผู้น้อยให้อภัยคนด้วย ถ้าหากมีกรรมที่เคยล่วงเกิน

ผู้ที่พรรษามากอยู่ต้นแถวก็ไม่สู้กระไรนัก ส่วนผู้พรรษาน้อยเพิ่งบวชในพรรษานั้น หรือสามเณรก็ต้องเที่ยวคลานขอมาผู้อื่นทุกรูปไป เหน็ดเหนื่อยไม่น้อย

วิธีทำก็คือ จะขอขมาพระรูปใด ก็เอาพานดอกไม้คลานเข้าไปหาพระรูปนั้น กราบลงสามครั้ง แล้วกล่าวว่า

"อายสมุแทน ปมาเทน ทวารคฺเชน กตํ สพฺพํ อปรารธํ ขมตุ เม ภนฺเต แปลว่า ความผิดพลาดทั้งปวงที่ข้าพเจ้าได้เคยกระทำต่อท่าน ด้วยทวารทั้ง ๓ (กาย วาจา ใจ) โดยความประมาท ขอท่านได้โปรดให้อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย"

พระผู้รับขมา กล่าวว่า *อหํ ขมามิ ตฺยายปิ เม ขมิตพฺพํ* แปลว่า ข้าพเจ้าให้อภัยแก่ท่าน ขอท่านได้ให้อภัยแก่ข้าพเจ้าด้วย"

รูปที่ขอขมาจะกล่าวอีกว่า *ขมามิ ภนฺเต* แปลว่า ข้าพเจ้าให้อภัยท่าน

แล้วกราบลงอีก ๓ ครั้ง ค่อยถอยออกมา เป็นเสร็จไปรูปหนึ่ง สมมติว่าในวัดนั้นมีพระและเณรอยู่ ๑๐๐ รูป สามเณรที่พรรษา น้อยที่สุดจะต้องทำอย่างนี้ถึง ๘๘ ครั้งตามลำดับลงมา

เพื่อย่นเวลาบ้าง ท่านมักจะรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มละ ๕ บ้าง ๑๐ บ้างไปรวมขอขมา เช่น ขอขมาเจ้าอาวาสเสร็จแล้ว รวมกันขอขมา รองเจ้าอาวาส และลงมาตามลำดับ

พระพุทธรูปประสงค์ในเรื่องนี้ น่าจะต้องการให้พระที่มาอยู่รวมกันในวัดเดียวกัน หมกความกินแหนงแคลงใจซึ่งกันและกัน เคยประพฤติกว้างเกินกันมาบ้างเพราะประมาทพลาดพลั้งก็ได้ขอขมาแล้ว ยกโทษให้กันแล้ว เป็นวิธีการที่ดีมาก ต่อไปก็จะมีแต่ความสามัคคี เป็นเบื้องหน้า มองกันด้วยสายตาที่แสดงไมตรีจิต

ทั้งหมดนี้ผมจำจากที่พ่ออธิบายให้ฟัง

แต่เท่าที่ผมสังเกตเห็นรู้สึก ว่าพอท่านทำไปนานๆ เข้า เหน็ดเหนื่อยมากขึ้น รูปหลังๆ จะปวดเข่าเพราะคลานอยู่ตลอด อาการของท่านกระวนกระวาย ต่อจากนั้นก็ทำเพียงสักแต่ว่าทำให้สิ้นเรื่อง

สิ้นราวไป มิได้มีจิตใจอ่อนโยนเยี่ยงผู้ขอมา รับมาด้วยความรู้สึก จากจิตใจจริงๆ

ผมถามพ่อในเรื่องนี้ว่าจะมีวิธีการอย่างไรหรือไม่ที่จะให้พระเจ้าทำได้ตรงตามพระพุทธรูปประสงค์ในการขอมารับมานี้

พ่อผมไม่ตอบ

ผมจึงแสดงความเห็นว่า ไม่น่าทำกันพร่ำเพรื่อ หรือโดยขอมา ไปทั้งที่เคยล่วงเกินและไม่เคยล่วงเกิน ทางที่ดีควรให้ทุกรูปประลึก สำนวณว่าตนได้เคยล่วงเกินท่านผู้ใดบ้าง แล้วขอมาเฉพาะรูปนั้น อย่างนี้อาจทำที่กุฏิก็ได้จะมีเวลาคุยกัน หากเคยมีเรื่องกันมาจริง ก็จะได้ปรับความเข้าใจกันได้จริงๆ ไม่เพียงแต่สักว่าทำตามพิธีการ แล้วยังโกรธยังตึงกันอยู่อย่างเดิม อย่างนี้ไม่สำเร็จประโยชน์ตามพุทธรูปประสงค์

พิธีการที่มีอายุเป็นพันๆ ปีนั้น น่าจะได้รับการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขได้บ้างตามควรแก่กาลเทศะและความเหมาะสมแก่สภาพแวดล้อม ที่สำคัญคือเพื่อเข้าไปให้ถึงจุดประสงค์อันแท้จริงของพิธีการนั้นๆ ดีกว่า ทำไปอย่างเถรสองบาตร

พ่อผมนิ่ง

ในวันออกพรรษา เป็นวันที่ทางศาสนาพุทธเรียกว่า วันมหาปวารณา พ่อได้พาผมไปคู่อธิการปวารณาของพระอิก

พ่ออธิบายว่า ปวารณานั้นหมายถึงเปิดโอกาสให้ตักเตือนว่ากล่าวกันได้ เพราะได้เห็น ได้ฟัง หรือรังเกียจสงสัยในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของพระด้วยกัน อันส่อไปในทางเสื่อมเสีย มีข้อความว่า

สงฆมกฺกนฺเต ปวาระมิตฺถิฏฺเฐน วา สุเตน วา ปริสงฺกาย วา
วทนฺตุ มํ อายสฺมณฺโศ อนุกมเป อูปาทาย ปสฺสนฺโต ปฏิกฺริสฺสามิ
แปลว่า ข้าพเจ้าขอปวารณาต่อสงฆ์ หากท่านทั้งหลายได้เห็น หรือ

ได้ยืนได้ฟังหรือรังเกียจสงสัย (ในกายกรรมเป็นคັນของข้าพเจ้า) ขอจง
ว่ากล่าวข้าพเจ้า เพื่ออนุเคราะห์แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเห็นอยู่ **จักทำคืน**
(หมายความว่า งดเว้นการกระทำอย่างนั้น)

ว่าอย่างนี้ ๗ ครั้ง ทุกรูปไป

พิธีกรรม เมื่อพระในวัดพร้อมแล้ว สวดมนต์เบื้องคันเสรีจแล้ว
พระก็ลุกขึ้นนั่งกระโห่ยกประนมมือ วิธีนั่งกระโห่ยกคือคุกเข่าลงจรด
พื้น นิ้วเท้าทั้งสิบ ยันพื้นและรับน้ำหนักตัว (คนที่มีน้ำหนักมากเพราะ
อ้วนจะเห็นค่อน้อยมากเป็นพิเศษในวันนี้) เริ่มปวารณาตั้งแต่เจ้าอาวาส
ซึ่งมีอาวุโสสูงสุด ลงไปจนถึงพระรูปสุดท้าย พิธีสามเณรไม่ต้องทำ

ผมสังเกตดู ท่านภรรยาภรรยาว่าวันเข้าพรรษาเสียอีก
เพราะต้องนั่งอยู่ท่าเดียวนี้ตลอด ยืนนานเข้าอาการปวดที่นิ้วเท้าก็รุนแรง
ขึ้น ทำให้หงุดหงิด โกรธง่าย และพอไปปลายแถว พระพรรษาน้อยบ้าง
เฟิงบวชใหม่บ้างว่าไม่ค่อยถูกเพราะประหม่าบ้าง ภรรยาภรรยาบ้าง
ตกใจเพราะถูกคู้บ้าง คุณเป็นเรื่องซุลมุนมากกว่าเรียบร้อยอันเป็นเหตุ
ก่อความเลื่อมใส คุณท่านปวารณาให้เสรีจไปโดยเร็วที่สุด

กลับมาถึงบ้านผมลองนั่งดูเพียง ๑๐ นาที แทบแยกไม่ไหว
อีกต่อไป เข้าสัน คิ้วสัน

ผมถามพ่อว่า ทำไมพระท่านจึงไม่เปลี่ยนแปลงพิธีการให้ทรมาณ
น้อยกว่านี้ นั่งคุกเข่าประนมมืออยู่ตั้ง ๑๐-๔๐ นาที (สุดแล้วแต่ว่า
พระน้อยหรือมาก) ไม่ใช่เรื่องสบาย สมมติว่าพระ ๖๐ รูป คิคฉลี่ย
รูปละนาทีก็ต้องใช้เวลารวมถึง ๖๐ นาที เท่ากับ ๑ ชั่วโมงพอดี ผม
ทราบว่าคุณพระวัชรบางรูปเป็นลมก็มี เมื่อทรมาณอย่างนี้ กุศลจิตใน
การประกอบพิธีกรรมจะมีได้อย่างไร

พ่อผมนี่

ผมจึงแสดงความคิดเห็นต่อไปว่า

"น่าจะนั่งคุกเข่าประนมมือเฉพาะรูปที่ปวารณาเท่านั้น นอกนั้น นั่งพับเพียบประนมมือก็พอ พอถึงวาระที่ตนจะปวารณาจึงค่อยลุกขึ้น นั่งกระโหย่งประนมมือ คุณเคนดีด้วยซ้ำไป เรื่องอย่างนี้น่าจะเปลี่ยนแปลง ได้บ้างตามสมควร พ่อไม่ออกความเห็นอะไรบ้างหรือ?"

"โบราณท่านว่า" พ่อผมพูด "ไม่มีผ้าเหลือง อย่าเจรจาความวัด ไม่มีสัญญาบัตร อย่าเจรจาความเมือง"

"ไม่มากเกินไปหรือครับพ่อ?" ผมถาม "สุภาจิกอย่างนี้น่าจะรุ่นเคียวกับ 'ไม่เป็นสมภารอย่าร้อ่านวินัย ยังไม่เป็นในใหญ่อย่าร้อสอนคน' น่าจะพันสมัยแล้ว"

"ลูกรู้ไหมว่า ทำไมเมื่อยังไม่เป็นสมภารท่านจึงห้ามอ่านวินัย?"

พ่อถาม

"ทราบครับ, ก็พ่อเคยพูดให้ผมฟังเองว่า สมัยก่อนนี้สมภาร หวงหนังสือวินัย ได้มาเล่มหนึ่งก็ไม่ยอมให้ใครอ่าน เพราะกลัวพระ ลูกวัดจะรู้เท่าตัว เมื่อตัวไปทำผิดพลาดขึ้น ลูกวัดจะรู้ว่าสมภารผิดวินัย อีกประการหนึ่งถ้าพระลูกวัดอ่านรู้เสียแล้ว สมภารก็ไม่มีอะไรสอน หมกความน่าที่ ทำนองการหวงวิชาของคนสมัยโบราณ"

"หนังสืออาจหายากในสมัยนั้น เมื่อวัดหนึ่งมีเพียงเล่มเดียว ถ้าเป็นอย่างนี้ก็ควรที่สมภารจะหวง หากให้ใครต่อใครยืม ถ้าหายไป สมภารก็ไม่มีคู่มือ จึงไว้ที่สมภารองค์เดียว ใครอยากรู้ก็มาถามสมภาร มาตอนหลังหนังสือมากขึ้น ท่านก็ไม่หวง ยังส่งเสริมให้อ่านเสียอีก"

"ผมยังไม่เชื่อเหตุผลของพ่อ" ผมว่า "พ่ออาจหาทางออกให้สมภารใจแคบก็ได้ เรื่องหาทางออกให้คน ผมยอมแพ้พ่อ แต่ผมจะเชื่อไม่เชื่อนั้นอีกเรื่องหนึ่ง และในประโยคที่สองว่า ยังไม่เป็นในใหญ่อย่าร้อสอนคนก็เหมือนกัน เป็นเรื่องที่ใหญ่กล่าวไว้เพื่อผูกขาดการสอนไว้เฉพาะตัว เพื่อผู้น้อยจะไม่ได้สอนตัวเมื่อทำผิด อีกอย่างหนึ่งที่ว่า ยัง

ไม่เป็นใหญ่อย่างาริสอนไครนั้น ผมสงสัยว่าแคไหนจึงเรียกว่าเป็นใหญ่ขนาดพอนี้ เรียกว่าเป็นใหญ่หรือยัง ?

"พ่อก็เป็นใหญ่แคในครอบครัวของเรา พ่อสอนได้แต่คนในครอบครัว คนอื่นพ่อไม่กล้าสอน กลัวเขาหมั่นไส้เอา ลูกเอ๊ย มนุษย์เรานั้นโดยปกติไม่ยอมทำให้ใครสอนหรือ เขาอาจเห็นเป็นเรื่องเสียเกียรติ เสียศักดิ์ศรี อะไรก็ไม่รู้แหละ

"เกี่ยวกับเรื่องนี้มีคำที่พ่อไม่ชอบอยู่คำหนึ่งซึ่งชาวบ้านชอบใช้คือคำว่า 'ถูกเทศน์' เช่นพ่อแม่เรียกไปคุ หรือผู้ใหญ่เรียกไปสั่งสอน ในเมื่อคนทำผิด ก็กลับมาบอกเพื่อนว่า 'วันนี้ถูกหัวหน้ากองเทศน์เสีย กัณฑ์ยาว' หรือ 'วันนี้คุณแม่เทศน์ผมเสียยกใหญ่' ความหมายไปในทำนองถูกคู้ว่ากล่าวทั้งสิ้น

คำว่า *เทศน์* นั้น ท่านใช้สำหรับ พระแสงธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ขรวาสที่ปาฐกถาธรรม ท่านยังไม่ใช่คำว่าเทศน์ ชาวบ้านบางคนที่ไม่เข้าใจ แต่เข้าใจว่า ตัวเก่งและเข้าใจ มักใช้คำนี้เสมอ คำเทศน์ จึงมีความทางเสียไป (โดยปริยายหนึ่ง) ยังมีอีกคำหนึ่ง คือคำว่า 'แก่วัด' ซึ่งชาวบ้านบางคนนำมาใช้กับเด็กที่เกเร รู้หลบเลี่ยงไม่ทำสิ่งที่ควรทำ คำว่าแก่วัด จึงเสียไปอีกคำหนึ่งอย่างน่าเสียดาย พ่อรับว่าได้ยินคำเหล่านี้ที่ไรแล้วไม่สบายใจที่นั่น วัดนั้นเป็นปูชนียสถานของชาวพุทธ พระสงฆ์ที่บวชชานแก่วัดเป็นเถระก็เป็นทีเคารพสักการะของมวลพุทธศาสนิก โฉนจึงเอาคำ 'แก่วัด' มาเรียกคนเกเร ฝืนระเบียบวินัย จะว่าพระบวชชาน รู้หลบเลี่ยงวินัยเก่ง ก็เป็นการดูหมิ่นพระสงฆ์ที่ท่านบวชชานและเคร่งอยู่ในศีลาจารวัตร ทางที่ควรคือเลิกใช้เสียดีกว่า มีคำอื่นให้ใช้มากมายอยู่แล้ว" ❀

9101 55AVN747

ค อ น ที่

๑๘

พ่อพูดกับผมเสมอว่า เรียนรู้อะไรต้องให้รู้จริงอย่างน้อยสักอย่างหนึ่ง ให้เป็นความรู้หลักเอาไว้ นอกนั้นก็ให้รู้ไว้บ้างเพื่อเป็นความรู้ประกอบ เหมือนเครื่องทองเครื่องเพชรเป็นสิ่งประกอบเครื่องแต่งกายคือเสื้อผ้า

พ่ออ้างวาทะของ**สวามี สัตยานันทบุรี** ว่า "ผู้มีความรู้จริง ไม่น่ากลัว เพราะมีความเข้าใจถูกต้อง (ลึกซึ้งตามความเป็นจริง) ผู้ไม่มีความรู้ ก็ไม่น่ากลัวเหมือนกัน เพราะไม่รู้อะไรเลย ส่วนผู้ที่รู้ครึ่งๆ กลางๆ คือ ฉลาดแกมโกงนั่นแหละ เป็นผู้ที่น่ากลัวที่สุด เพราะไม่เข้าใจก็ไม่ใช่ เข้าใจ ญกก็ไม่เชิง มีแต่เข้าใจถูกๆ ผิดๆ เหมือนอย่างว่า เมื่อมีความสว่างก็ไม่เห็นผี มีความมืดถึงกลัวก็ไม่เห็นผี แต่ที่ไหนความสว่างกับความมืดปนกัน ที่นั่นแหละ เราสร้างตัวผีขึ้นหลอกตัวเราเองบ่อยๆ"^๑

^๑ จากหนังสือ *ปมด้อย* หน้า ๘๔ โดย**สวามี สัตยานันทบุรี**

พ่อบอกว่า แม้ในเรื่องการทำงานทำก็เช่นเดียวกัน คนมีความรู้
ดีจริงก็ทำงานทำได้ง่าย คนไม่มีความรู้อะไรก็ทำงานทำได้ง่าย

ส่วนคนมีความรู้ครึ่งๆ กลางๆ นั้นแหละ ทำงานได้ยาก เพราะ
จะไปทำงานอย่างคนมีความรู้ก็ไม่ได้ ไม่มีใครเขาจ้าง ครั้นจะไปทำงาน
อย่างคนไม่มีความรู้ เช่น กรรมกรขุดดินขนหิน ตัวเองก็ไม่พอใจทำ
เห็นเป็นไม่สมเกียรติ หรือไม่สมกับที่ได้เล่าเรียนมาบ้าง ความรู้ครึ่งๆ
กลางๆ จึงลำบากอย่างนี้ ความรู้จริงจึงมีคุณค่าและประโยชน์แก่ชีวิต

"คนจะมีความรู้จริงก็ต้องทำคิดต่อสม่ำเสมอ ไม่เป็นคนจับจด
จับๆ วางๆ" พ่อพูดต่อไปเมื่อเห็นผมตั้งใจฟัง "มีวิริยารัมภะ คือความ
พากเพียรเสมอดั้นเสมอปลาย มีความบากบั่นมั่นคงไม่ถอยหลัง จะ
สำเร็จเมื่อไรนั่นอีกปัญหาหนึ่ง ขอแต่อย่าหยุดความเพียรเสีย ต้องเป็น
ผู้ไม่ใจร้อน, รู้จักรอคอยผลที่จะเกิดขึ้น สิ่งใดได้ทำไปแล้ว สิ่งนั้นจะต้อง
มีผลอย่างแน่นอน เร็วหรือช้าเท่านั้น ถ้าไม่ทำ ย่อมไม่ได้ผลเลย ใครๆ
ต้องยอมรับว่าการได้ผลช้า ดีกว่าการไม่ได้ผล คนที่พระพุทโธเจ้าตรัส
เรียกว่า 'อาร์ทะวิริยบุคคล' นั้น คือผู้มีลักษณะมีความเพียรมั่นคง
ไม่ถอยหลัง เมื่อใดความเพียรคลายลง ให้ระลึกถึงการสั่งสมน้ำผึ้งของ
ตัวผึ้ง การสร้างจอมปลวกของตัวปลวก ซึ่งเป็นไปทีละเล็กทีละน้อย
นานเข้าก็มากและใหญ่ได้ คนที่ประสบผลสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็
เหมือนกัน ย่อมได้จากการสั่งสมอบรมทีละน้อย นานปีเข้าสิ่งนั้นก็
พอกพูน"

"มีวิริยารัมภะ คือ ความเพียรเสมอดั้นเสมอปลายอย่างเดียว
เท่านั้นหรือพ่อ ที่จะทำให้คนบรรลุความสำเร็จในชีวิตอย่างไรอย่างหนึ่ง
ได้?" ผมตอบ

"มีอย่างเดียวไม่ได้ลูก" พ่อตอบ "แต่มีวิริยารัมภะมีความสำคัญ
มาก เป็นแกนสำคัญซึ่งจะขาดเสียมิได้ วิริยารัมภะเปรียบเหมือนปลา

คุณธรรมนอกนั้นเปรียบเหมือนเครื่องแกง"

"อย่างอื่นมีอะไรบ้างครับ?"

"เช่นการไต่อยู่ในที่อันเหมาะสม และความเป็นผู้ได้เคยทำบุญ เพื่อบรรลูลิขิตนั้นมาในชาติก่อนๆ อันท่านเรียกว่า ปฏิรูปเทส และ ปุพเพกคปัญญตา ตามลำดับ ตัวอย่างคนที่อยู่ทุ่งนา ไม่เคยเล่าเรียน ในบ้านในเมือง ประสงค์จะเป็นนายกเทศมนตรีก็ไม่อาจเป็นได้ จะเป็นไต่อย่างสูงสุดก็เพียงแค่งานัน คนที่มีความพยายามเสมอต้นเสมอปลายแล้ว ไต่อยู่ในที่อันเหมาะสมแล้ว ตั้งต้นไว้ชอบแล้ว แต่ถ้าขาด บุญสนับสนุน ก็ไม่อาจสำเร็จได้เหมือนกัน ทำไป ทำไป ให้เป็นอันมีสิ่ง มาศครอน เช่น โรคภัยไข้เจ็บหรืออุปัทวอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น จนไม่อาจให้พยายามต่อไปได้ คนที่สร้างเนื้อสร้างตัวก็เหมือนกัน ถ้า บุญไม่พอก็เป็นอันให้มีภัยมารบกวนศครอน เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ทรัพย์สมบัติเสียหายหมดไป

"สรุปว่า สุตรสำเร็จในชีวิตนั้นต้องประกอบด้วยคุณสมบัติหลาย ประการ เสมือนรถที่แล่นไปถึงจุดหมายปลายทางได้ ต้องเครื่องคิ ยางรถไม่รั่ว ไม่แตก คนขับมีฝีมือ ฉันทิคติฉันทัน"

"คนที่ทำอะไรไม่สำเร็จก็แสดงว่าไม่มีบุญ?"

"บางทีก็เป็นอย่างนั้น" พ่อบอก "แต่บางคนก็เพราะเกียจคร้าน หรือทำไม่เหมาะสม บุญนั้นเราไม่รู้ว่ามีหรือไม่มี แต่ความพยายาม เราจึงควรทำให้ดีที่สุด เพราะว่าบุญเรามีก็จะ ได้สำเร็จสมความมุ่งหมาย เมื่อเราได้พยายามแล้ว ถึงไม่สำเร็จ บัณฑิต ก็ไม่ติเตียน ตัวเราเองก็ติเตียนตัวเองไม่ได้ คนส่วนมากมักท้อใจ เสียก่อนลงมือพยายาม และพูดว่า 'มองไม่เห็นฝั่งแห่งความสำเร็จ' จึงไม่พยายามทั้งๆ ที่อยากได้ใคร่ถึง

"เรื่องของพระมหาชนกโพธิสัตว์เป็นตัวอย่างอันดีในเรื่องนี้

เมื่อเรือแตกในกลางมหาสมุทร คนอื่นมองไม่เห็นฝั่ง จึงยอมตายโดยง่าย ส่วนพระมหาชนกโพธิสัตว์ แม้มองไม่เห็นฝั่งก็ยังพยายามว่ายน้ำ จนในที่สุดเทพธิดาชื่อเมขลามาช่วย เพราะพอใจในความพยายามของพระมหาชนก ในที่สุดพระโพธิสัตว์ก็ถึงฝั่งได้ ยังได้เป็นพระราชานแห่งมิดิลานครอีกด้วย เมื่อทรงหวนระลึกถึงราชสมบัติอันพระองค์ได้เพราะความเพียรที่ว่ายน้ำในมหาสมุทรโดยแท้ จึงมีพระปิตุทรงแปลงอุทานสรรเสริญความพยายามนานาประการ เช่นว่า 'บุคคลผู้มีปัญญา แม้ประสบทุกข์ก็ไม่ควรสิ้นหวังในความสุข' 'ผู้เป็นบัณฑิตควรพยายามจำไป ไม่ควรเบื่อหน่าย' เป็นต้น"

"พ่อเชื่อว่านางเทพธิดาชื่อเมขลา มาช่วยพระมหาชนกจริงหรือ? และพ่อเชื่อหรือว่ามีราชรถมาเกยพระมหาชนกจริงจนได้เป็นพระราชานแห่งมิดิลานคร?"

พ่อตอบว่า "พ่อไม่คิดว่าเรื่องนั้นจริงหรือไม่จริง แต่พ่อชอบตัวอย่างของพระมหาชนกที่มีความเพียรดี ไม่ยอมท้อถอยง่าย ในชีวิตคนจริงปัจจุบัน **คนส่วนมากก็ชอบช่วยเหลือคนที่พยายามช่วยตัวเอง พ่อก็เหมือนกัน** ใครที่ไม่พยายามช่วยตัวเอง คอยหลีกเลี่ยงหาที่พึ่งอยู่เรื่อย พ่อก็ไม่อยากช่วย แต่พ่อมีความสุขใจ ชอบช่วยเหลือคนที่มีความพยายาม"

"เรื่องราชรถมาเกยนั้นไม่ใช่ของแปลก ในเมืองไทยเราก็มีอยู่บ่อยๆ บางคนได้รับเชิญให้เป็นนายกรัฐมนตรี, พระเจ้าแผ่นดินไทยที่ครองราชย์โดยได้รับอัญเชิญจากปวงชนก็มีอยู่ไม่น้อย

^๑ ทุกๆปีมีโตปี นโร สปณโณ

อาสา น ฉินเทยข สุขาคมาย

^๒ วายเมเถว ปุริโส น นิพพินเทยข ปณฺทิตโ

แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันก็เช่นกัน ทรงได้รับการเชื้อเชิญขึ้นครองราชย์ อย่างนี้ไม่เรียกว่าราชรถมาเกย จะเรียกว่าอะไร"

"พ่อพูดตอนหนึ่งว่า 'ความเป็นผู้ได้เคยทำบุญเพื่อบรรลุสิ่งนั้นมาในชาติก่อนๆ' หมายความว่าคนจะบรรลุถึงสิ่งใด จะต้องมีความปรารถนาและทำบุญ เพื่อให้ความปรารถนานั้นบรรลุผลสมความมุ่งหมาย ถ้าอย่างนั้นจะทำความพยายามทำไมอีกในชาติปัจจุบัน นอนรอคอยผลกรรมในอดีตจะมีดีกว่าหรือ?" ผมถามพ่อ

"ต้องประกอบกันทั้งสองอย่าง" พ่อตอบ **"คนที่เคยทำความดีไว้ในชาติก่อนแล้ว ต้องทำตนให้เหมาะสมในชาติปัจจุบัน เพื่อรองรับคุณความดี มิฉะนั้นความดีเก่าจะเสียไปด้วย** เปรียบเหมือนอาหารคาวรสเลิศ ควรได้ภาชนะที่สะอาดรองรับ ถ้าภาชนะรองรับเปื้อนด้วยสิ่งปฏิกูลเน่าเหม็น อาหารคาวก็พลอยเสียไป ฉะนั้น **อดีตกับปัจจุบันก็ต้องอาศัยกันสนับสนุนกัน"**

"พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงมีบุญญาธิการอันเคยสั่งสมมามาก ล้น เพื่อบรรลुरुคประสงค์คือความเป็นพระพุทธรเจ้า ถึงกระนั้นในชาติปัจจุบันก็ต้องทรงพยายามอย่างยิ่งอีกจึงสำเร็จได้ คนที่ไม่มีบุญญาธิการเพื่อมาเป็นพระพุทธรเจ้า แม้จะใช้ความพยายามเท่าพระองค์เพียง ในชาติปัจจุบัน ก็หาเป็นพระพุทธรเจ้าได้ไม่"

"ตัวอย่างเรื่องนี้นำไปแก้ปัญหาคือได้อีกหลายประการ เช่น ทำไมคนทำความเพียรเสมอกันในชาตินี้ จึงได้รับผลไม่เสมอกัน ทำไมคนทำความดีเท่ากันทำชั่วเหมือนกัน จึงได้รับผลดีผลชั่วไม่เท่ากัน"

"ผมว่าเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับความไม่ยุติธรรมของสังคมมากกว่า"

"นั่นอีกประการหนึ่ง" พ่อตอบ "แต่ประการที่สำคัญกว่านั้นก็คือ **กรรมดีกรรมชั่วในอดีตชาติของคนไม่เท่ากัน** ถ้าเราปฏิเสธกรรมดี

กรรมชั่วในอดีตเสียแล้ว เราจะเห็นความอยุติธรรมต่างๆ ในโลกนี้มากมาย อะไรๆ ก็ดูเหมือนจะเป็นความอยุติธรรมไปสิ้น แต่ความจริงประการหนึ่งที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลัง คือ **กรรมเค็ม**ของคนไม่เท่ากัน เมื่อทำกรรมในชาตินี้แม้จะเท่ากัน แต่เมื่อรวมผลแล้ว ผลรวมออกมาย่อมไม่เท่ากันอยู่ดี ยอดที่ยกมาไม่เท่ากัน"

"ที่พ่อว่ามากก็เป็นเหตุผลที่น่าฟังคืออยู่ แต่มันมองไม่เห็นครับ"

ผมได้ "แต่ความอยุติธรรมในสังคมนั้น มองเห็นได้ชัดแจ้ง"

"เช่นอย่างไร?" พ่อถาม

"เช่นคนรวย เกิดมารวย ย่อมจะได้เปรียบคนจนในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะทางการศึกษา, สังคม การอยู่ดีกินดี และโอกาสที่จะร่ำรวยต่อไป ในสังคมมนุษย์เรา คนรวยย่อมได้เปรียบคนจนเสมอ ไม่ว่าจะรวยโดยสุจริตหรือทุจริต การที่คนประกอบกรรมอย่างเดียวกัน แล้วได้รับผลไม่เหมือนกัน ผมว่าเพราะความไม่เป็นธรรมในสังคมมากกว่าอย่างอื่น"

"ว่าต่อไป" พ่อพูด

ผมจึงพูดต่อไปว่า

"นาย ก. กับ นาย ข. ไปปล้นทรัพย์ด้วยกัน นาย ก. คิดตระวาง นาย ข. ไม่คิด เพราะเหตุไร? เพราะนาย ก. ไม่มีเงิน ส่วนนาย ข. มีเงินวังเต้น อูคนั้นอูคนี่ เอาเงินหุ่่มลงไป กำแพงตระวางก็พัง เรื่องทำนองนี้มีอยู่ถมไป

"เด็กที่หัวสมองดี แต่ไม่มีโอกาสได้เรียน เพราะไม่มีเงินค่าเล่าเรียน ค่าแป๊ะเจี๊ยะเป็นพันเป็นหมื่น เด็กที่สมองดีไม่เท่าได้เรียน เพราะมีเงิน คนพวกนี้สอบเข้ามหาวิทยาลัยในเมืองไทยไม่ได้ ก็ไม่ต้องเคียด ร้อน ไปเรียนเสียเมืองอังกฤษ อเมริกา ๕-๖ ปีกลับมา มีอะไรๆ ดีกว่าคนจบมหาวิทยาลัยในเมืองไทยเป็นไหนๆ กลับมาเป็นนายเพื่อน รุ่นเดียวกัน ว่าจั้นเถอะ

"พ่อเชื่อไหมว่า ถ้าสังคมเรายังเป็นอย่างนี้ อีกสักหน่อยไม่นานนัก พวกทหารเกณฑ์แต่ละปีก็จะมีแต่คนโง่กับคนจน ส่วนคนมีเงินเอาตัวรอดได้หมด เจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองของเราทุกส่วนราชการกระหายเงิน แม้จะไม่ทุกคนแต่ก็ไม่น้อย จึงเป็นโอกาสให้ผู้มีเงิน เอาเงินเป็นเครื่องมือทำลายความยุติธรรมในสังคม ผลคือ ผลสำเร็จตกอยู่กับผู้มีเงิน

"เรื่องทั้งหลายเหล่านี้ เป็นความไม่เป็นธรรมในสังคม ไม่ใช่เรื่องกรรมเดิมกรรมใหม่อะไรของพ่อ ซึ่งมองไม่เห็น"

ผมคอยฟังพ่อ แต่พ่อผมไม่พูด นั่งหม่นไปหม่นมา อยู่บนเก้าอี้หม่นมีเท้าแขน สายตาพุ่งจับอยู่ที่ยอดธงโคหน้าบ้าน

COLUFAVES 2015

ค อ น ที่

๑๕

พ่อสั่งสอนผมนักหนาเรื่องให้เกรงกลัวต่อบาป เพราะมันตามแผดเผา ในภายหลังอย่างน่ากลัว ไม่ใช่แผดเผาอะไรอื่น แผดเผาใจของผู้ทำ นั้นเอง เมื่อใดความรู้สึกผิดชอบเกิดขึ้นจะหวนระลึกถึงอกุศลกรรมหรือ บาปที่เคยทำมา ผลบาปจะมาทรมานจิตใจให้เราร้อนกระวนกระวาย ปราศจากความสงบเย็น

การก่อกรรมชั่วอาจให้ความสุขความรื่นรมย์ใจในขณะที่ทำชั่ว ระยะเวลาเล็กน้อย แต่ผลที่ติดตามมาคือความทุกข์อันยึดเยื้อเป็นรอย แผลใจซึ่งยากที่จะลบเลือนได้ ขณะนั้นเราจะรู้สึกชังคนที่เป็นต้นเหตุ ให้เราต้องก่อกรรมทำชั่ว อย่างไรก็ตาม **คนที่ควรแก่การตำหนิที่สุดก็คือตัวเราเองที่หลงไป** (เพราะความโง่เขลาเบาปัญญา) รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเพราะการอยากรู้อยากลองก็ตาม

การหาบทเรียนจากการทำชั่วนั้นเป็นบทเรียนที่แพงเกินไป พ่อบอกว่าความสุขกายนั้นดำรงอยู่ชั่วระยะสั้น แต่ความสุขใจดำรงอยู่นาน บางทีอาจตลอดชีวิต เพราะฉะนั้นจึงควรมีสติระวัง อย่าแลกความสุขกายกับความสุขกาย เพราะจะเสียใจภายหลังอย่างแน่นอน แต่ถ้าสละความสุขกายเพื่อความสุขใจแล้วรีบกระทำผิด จะมีผลสงบเย็นในภายหลังเกี่ยวกับศีลทั้ง ๕ ข้อนั้น พ่อขอร้องแกมบังคับผมให้ผมละเว้นอย่างเด็ดขาดอยู่ ๒ ข้อ คือ ข้ออทินนาทานา คือการลักขโมย ฉ้อโกง หรืออะไรอื่นทำนองนี้ และข้อกาเมสุมิจจาจารา คือการล่วงประเวณีในภรรยาของผู้อื่น

พ่อบอกว่า การลักขโมยเขากินนั้นเป็นการเสียเกียรติภูมิของมนุษย์ ส่วนการล่วงประเวณีในภรรยาของผู้อื่นเป็นบาปที่ทรमानใจ เมื่อหวนระลึกขึ้นในภายหลัง เมื่อหายหลงแล้ว หายเห็นผิดเป็นชอบแล้ว คราวนี้คงเหลืออยู่แต่ความทรमानใจ ความพอใจใดๆ อันเคยได้รับไม่มีหลงเหลืออยู่อีกเลย

"ถ้าเขายินยอมและเป็นความสุขด้วยกันทั้งสองฝ่ายละครับ-พ่อ?" ผมถาม

"ตามธรรมคาก็ต้องร่วมใจกันทั้งสองฝ่าย แต่พ่อขอร้องให้ลูกเว้นอย่างเด็ดขาด" พ่อยืนยัน

"ไม่กลัวเขาว่าโง่ไปหรือพ่อ?"

"ช่างเถอะลูก **โง่แต่มีความสุขใจ ดีกว่าฉลาดแต่มีความสุขขยับเขยื้อน** สิ่งที่ทำไปแล้วจะไปทำคืนก็ไม่ได้เสียด้วย เช่นลูกไปประพฤติผิดศีลข้อกาเมสุมิจจาจารแล้วจะทำคืนอย่างไร เมื่อรู้สึกผิดชอบขึ้นก็มีแต่ความออดสู ความละอายตนเอง ละอายเทวดาผู้เป็นสัมมาทิฐิ"

"เราถือว่าคนนั้นเป็นคนเลวได้ไหม พ่อ?"

"อย่าพูดอย่างนั้นลูก" พ่อเตือน "เราพูดได้ว่าการกระทำอย่างนั้น

ของเขาเป็นความเลว (และต้องเฉพะเวลาที่เขาทำเท่านั้น) แต่เขา
ไม่ได้ทำความเลวอยู่ตลอดเวลา ย่อมจะต้องมีกาละอื่น เทศะอื่นที่เขา
ทำความดีประพาศชอบ ชนิดที่วิญญูชนสรรเสริญ เพราะฉะนั้นเขาย่อม
เป็นคนชั่วในเวลาที่ทำชั่ว และเขาย่อมจะต้องเป็นคนดีในเวลาทีประกอบ
กรรมดี ดูเหมือนจะไม่มีใครในโลกที่ทำแต่ความชั่วอย่างเดียวตลอดชีพ
หรือทำแต่ความดีอย่างเดียวตลอดชีวิต นอกจากพระอรหันต์

"คนที่สังคยมยอมรับแล้วว่าเป็นคนดี มีศีลธรรมก็น่าจะต้องเคย
ทำกรรมชั่วมาบ้างมากหรือน้อย แล้วแต่กรณีฉันใด คนที่ถูกเหยียด
หยามว่าเป็นคนชั่วน่าจะต้องเคยทำกรรมดีมาบ้างเหมือนกัน ฉะนั้น
ผู้ตัดสินมักตัดสินจากการกระทำในระยะที่ใกล้ที่สุด และจากผลรวม
ของการกระทำต่างๆ ทั้งทางดีทางชั่ว

"ด้วยเหตุนี้ คนๆ เดียวกัน บางคนอาจชมว่าดี บางคนอาจตำหนิ
ว่าเลว เพราะเพ่งเฉพะการกระทำที่เขาเห็นเท่านั้น อนึ่ง โดยปกติกรรม
ชั่ว คนมักปกปิดซ่อนเร้น ส่วนกรรมดีแม้เพียงเล็กน้อยคนก็ชอบเปิดเผย
ทำในที่เปิดเผย แต่ผลทางใจย่อมมีเท่ากันไม่ว่าทำในที่เร้นลับหรือที่
เปิดเผย"

พอลกลับมาพูดเรื่องกาเมสุมิจนจารอีกว่า

"โดยปกติ เรื่องกามารมณ์ แม้ที่เป็นไปตามทำนองคลองธรรมก็
เป็นเรื่องก่อกุศลก่อโทษมากอยู่แล้ว เป็นไปเพื่อการตั้งบ้านเรือน เพื่อ
ความยุ่งเหิงอันสลับซับซ้อน ถ้าผิดทำนองคลองธรรมเข้าอีกจะมีโทษ
ทวีขึ้นเพียงใด ลูกจะต้องห้วนเกรง หลีกห่างจากกาเมสุมิจนจาร
ขอให้เว้นขาด และที่ควรจะถือเคร่งจริงๆ ก็คือภรรยาของผู้อื่น ขึ้น
ประพาศลวง จะมีโทษทั้งในปัจจุบันและอนาคตทั้งชาตินี้และชาติหน้า"

"ถ้าใครเผลอทำไปแล้วละครับพ่อ จะทำอย่างไร?"

"เมื่อรู้สึกตัวก็รีบงดเว้นเสียโดยเร็วและอย่าทำอีกพยายามสร้าง

แต่บุญกุศล" พ่อตอบ

"บุญนั้นจะมาช่วยลบล้างบาปกาเมสุมิจนจารได้หรือพ่อ"

"เราไม่พูดว่าลบล้างดอกลูก" พ่อตอบ "แต่เราพูดว่าละลาย ถ้าทำความดีมากเข้า บาปเล็กน้อยซึ่งอยู่ในกองบุญเป็นอันมากก็จะเจือจางลง เปรียบเหมือนเกลือกับน้ำ เมื่อน้ำมากขึ้นโดยไม่เพิ่มเกลือ รสเค็มก็เจือจางลงไปทุกทีจนไม่มีรสเค็มเลย ทั้งที่เกลือก็ไม่ได้หายไปไหน แต่แปรสภาพเป็น อัมโพหาริก คือเหมือนไม่มี ทำนองเดียวกับน้ำในก้อนดินแห้งแข็ง ที่เรารู้ว่ามีน้ำก็เพราะเมื่อเผาไฟจะมีควันขึ้นมา ไฟที่ร้อนจัดไม่มีความชื้นอยู่เลยย่อมไม่มีควัน ลูกคงเคยเห็นแม่ของลูกรีดผ้าตรงไหนผ้าชื้นมาก เมื่อบางเตารีดลงไปจะมีควันขึ้นมา"

"เรื่องการเอาบุญละลายบาปนี้ พระพุทธเจ้าเคยตรัสไว้หรือไม่?"

ผมถาม

"มีพระพุทธภาษิตยืนยัน" พ่อตอบ "พระพุทธเจ้าตรัสไว้ปรากฏใน โฉนดกสูตร ติกนิบาต อังคุตตรนิกาย พระไตรปิฎกเล่ม ๒๐ หน้า ๗๒๑ ทำนองว่า

"ผู้ทำกรรมเท่ากันแต่รับผลไม่เท่ากัน คือบางคนตกนรก บางคนไม่ตก ผู้ที่ค้องคก เพราะไม่ได้อบรมกายด้วยดี ไม่มีศีล ไม่ได้อบรมจิตและปัญญา เป็นผู้มึนน้อย บุคคลอย่างนี้ทำกรรมเพียงเล็กน้อยก็ตกนรกได้ เปรียบเหมือนนำเกลือกำมือหนึ่งไปใส่ขันน้ำเล็กๆ เกลือย่อมมีรสเค็มมาก

"แต่คนบางคนทำกรรมอย่างเดียวกัน แต่เนื่องจากเป็นผู้อบรมกายด้วยดี มีศีลธรรม อบรมจิต อบรมปัญญา มีคุณมาก ได้รับผลกรรมทันตาเห็น แต่ไม่ตกนรก เปรียบเหมือนนำเกลือกำมือหนึ่งใส่ลงไปในแม่น้ำคงคา รสเค็มหาปรากฏไม่ เพราะแม่น้ำนั้นเป็นห้วงน้ำใหญ่"

"มีบางคืน พ่อเคยนอนร้องไห้" พ่อพูดต่อไป "เพราะหวนระลึกถึงกรรมบางอย่างซึ่งพ่อไม่ควรทำเลย แต่พ่อได้ทำไปแล้ว พ่อประหลาดใจว่า พ่อทำไปได้อย่างไร มาบัดนี้พ่อหวาดเสียว สะอึกกลัว จนบางครั้ง สะท้อนไปหมดทั้งกายและใจ รู้สึกละเอียดใจตนเองจนบอกไม่ถูก อารมณ์สลลลคหู่ เปรียบไปก็คล้ายคนที่เคยนอนในที่อันเกราะกรังไปด้วยเรือกและขุง เกลื่อนกล่นไปด้วยสิ่งปฏิกูล มีกลิ่นเหม็นและสาบ ในกาลต่อมา ได้มาอยู่ในคฤหาสน์อันโอ้อ่า มีที่นั่งที่นอนอันอ่อนนุ่มปราศจากเรือกและขุง เป็นที่ค้างแห่งความรื่นรมย์ มีกลิ่นหอมจากดอกไม้พันธุ์ต่างๆ อยู่เสมอ ไม่มีฝุ่นละอองแม้เพียงเล็กน้อย เมื่อหวนระลึกถึงที่นั่งที่นอนอันคนเคยอาศัยมาแต่ก่อน ย่อมรู้สึกแหยงรังเกียจ ไปนอนอีกไม่ได้ ฉันทิดก็ฉันทันั้น

"อีกอุปมาหนึ่ง เหมือนบุรุษหรือสตรีที่จมอยู่ในหลุมคูถ พอใจในคูถจะเพราะเหตุใดก็ตาม ในกาลต่อมา เขาขึ้นจากหลุมคูถแล้ว ประคับคกแต่งกายด้วยดอกไม้หอมนานาชนิด รู้ข้อแตกต่างระหว่างหลุมคูถกับของหอมแล้ว เมื่อหวนระลึกถึงสมัยที่ตนจมอยู่ในหลุมคูถนั้น ย่อมแหยงและรังเกียจ ไม่ปรารถนาหวนกลับไปอีก ฉันทิด

"คนที่เคยคลุกคลีกับบาปบางอย่างมาแล้ว เมื่อเห็นโทษของบาปนั้น เลิกละบาปนั้นได้แล้ว มีดวงจิตผ่องแผ้วประณีต ภูมิจิตอยู่ในระดับสูงแล้ว ย่อมสะอิดสะเอียนต่อบาปกรรมอันคนเคยทำมา ฉันทันั้น

"ธรรมที่จะป้องกันบาปก็คือ หิริ โอคตัมปะ และ สติ นั่นเอง สติมีมากไว้ไม่เป็นไร หากสติสมบูรณ์ บาปจะไม่มีทางเข้าได้เลย พระพุทธเจ้าตรัสว่า สติ เสด์ นิวารณั สติเป็นทำนบ เครื่องกันบาป"

"การที่ทรมาณใจก็เพราะเราไปนึกถึงมันเข้า" ผมพูด "เมื่อรู้อย่างนี้ เราไม่นึกถึงมันเสียก็หมดเรื่อง"

"ยากมากลูก" พ่ออธิบาย "ลักษณะของจิตประการหนึ่งคือ

ทฤษฎีนิवारย = ห้ามยาก บังคับยาก ว่าจงครีกรายนี้เกิด อย่าตรึก
อย่างนั้นเลย มันมักจะคิดในสิ่งอันเราไม่ยากให้คิด มันมักไปในที่
อันเราไม่ยากให้ไป ใครบังคับจิตใจของตนได้ คนนั้นก็เป็นมหาบุรุษ
แบบเดียวกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประเสริฐ

"ยังเกี่ยวกับบาปด้วยแล้ว ยิ่งเหมือนมีแรงอะไรบางอย่าง คอย
กระตุ้นให้ระลึกถึงอยู่เสมอ"

"ผมว่าเรื่องทำนองนี้จะเป็นแก่คนที่มีใจบริสุทธิ์สะอาดมากกว่า
คนธรรมดาที่มีใจโสมมอยู่เป็นปกติแล้ว ก็คงไม่คิดมาก"

"ลูกของลูกเหมือนกัน" พ่อรับ "เปรียบเทียบคนที่ใส่เสื้อเปื้อน
โคลนอยู่แล้ว ย่อมไม่กลัวโคลน โคลนกระเด็นมาถูกก็รู้สึกเฉยๆ ส่วน
คนที่ใส่เสื้อสะอาดหมดจด จะวิตกทุกข์ร้อนมากเมื่อมีสิ่งปฏิกูลกระเด็น
มากกระทบให้เสื้อแปดเปื้อน แต่คนที่ยังเดินอยู่บนถนนแห่งชีวิตของ
ชาวโลกนี่เป็นการยากเหลือเกินที่จะให้ชีวิตบริสุทธิ์ ไม่เคยทำอะไรอัน
เป็นเหตุให้เสียใจภายหลังเลย

"เมื่อความวิตกกังวล เรื่องบาปเกิดขึ้นจะทำใจอย่างไรครับพ่อ?"

ผมถาม

"ควรพิจารณาให้เห็นโทษของบาป แล้วตั้งใจว่าจะไม่ทำอีก ประการ
หนึ่ง, อีกประการหนึ่ง ควรคิดโดยแบบคายน่า ถึงจะวิตกกังวลไปเพียงใด
ความผิดที่ทำได้แล้วเมื่อ ๕ ปี ๑ ปีก่อนก็หาได้กลายเป็นความถูกต้องได้ไม่
แม้ที่ทำได้แล้วเมื่อวานนี้เองก็เหมือนกัน เหมือนนักเรียนที่ส่งข้อสอบ
ไปแล้วจะกลับมารีทักกังวลเพียงใด ความวิตกนั้นก็ไม้อาจทำให้คำตอบ
ของคุณเปลี่ยนแปลงได้ ทางที่ควรปฏิบัติคือ ถือความผิดนั้นเป็นบทเรียน
เพื่อไม่ทำผิดซ้ำอีก แล้วพยายามทำแต่ความดี ทำคนให้มิประโยชน์แก่ตน
ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ เรื่องของชีวิต ต้องมีทั้งผิดและชอบ
ขอให้เราพยายามให้มีความผิดน้อยที่สุดเท่านั้น" ❀

ค อ น ที่

๒๐

ในที่สุดเรื่องที่ผมอยากรู้หน้าหนา ตามที่บอกท่านไว้แล้วแต่ต้น คือห้องส่วนตัวของพ่อ ก็เปิดเผยออกมาโดยบังเอิญ คือวันหนึ่งขณะที่พ่อไม่อยู่บ้านเกิดไฟช็อตไหม้ขึ้นในห้องนั้น ควันบางๆ ลอดออกมาทางรูเล็กๆ สำหรับระบายอากาศและรับแสงสว่าง แม่คงมีกุญแจอีกดอกหนึ่งค้างหาก จึงรีบไขกุญแจเข้าไป และใช้น้ำยาเคมีดับได้ทัน ขณะที่ไฟกำลังจะไหม้เพดาน แม่บอกว่าถ้าไฟไหม้ห้องนี้ก็เหมือนไหม้หัวใจพ่อ

ผมประหลาดใจในความซื่อสัตย์ของแม่ ผมไม่เคยนึกเลยว่า แม่จะมีกุญแจห้องนี้อยู่ เพราะไม่เคยเห็นแม่ไขกุญแจเข้าไปในห้องนั้นเลย ผมถามแม่ แม่บอกว่า พ่อสั่งไว้ไม่ให้เข้าไปยุ่ง นอกจากกรณีจำเป็นที่สุด

เท่านั้น คราวนี้เกิดไฟไหม้ แม่ต้องถือเป็นความจำเป็นขั้นสุดขยอค จึงต้องเข้าไป แม่จงรักภักดีและเชื่อฟังพ่อถึงขนาดนี้

เมื่อผมได้ใช้เวลาเพียงเล็กน้อยสำรวจห้องนั้นแล้ว ผมก็หมดความประหลาดใจว่า ทำไมแม่จึงเคารพเลื่อมใสพ่อ ไม่เคยโต้เถียง มีแต่เชื่อฟังและปฏิบัติตาม เมื่อสงสัยลงเล็ก็เพียงแค่แสดงออกทางดวงตา เมื่อพ่อขำอีกครั้งหนึ่ง แม่ก็ปฏิบัติตามทันที ถ้าผมจะหากรรยาต่อไป ภายหน้า ผมจะพยายามทำให้ได้อย่างพ่อ ถ้าหาเองไม่ได้ก็ต้องให้พ่อหาให้

ห้องนั้นยาวประมาณ ๗ เมตรครึ่ง กว้าง ๓ เมตรครึ่ง สูงประมาณ ๔ เมตร รอบห้องมีตู้หนังสือเรียงรายทั้ง ๔ ด้าน เว้นประตูทางเข้าเท่านั้น ตู้เหล่านั้นมีหลายชั้น บรรจุหนังสือได้จำนวนมาก มีทั้งภาษาไทย บาลี อังกฤษ และฝรั่งเศส คำราชาภาษานั้นมีอยู่เป็นอันมาก ทั้งพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์อื่นๆ อันเป็นคำราทางพระพุทธศาสนา พ่อเข้าไปหมกตัวอยู่ในห้องนี้นานๆ เสมอ เพราะสิ่งเหล่านี้ดึงดูดเข้าไป สักครู่หนึ่งเมื่อแน่ใจว่าไม่มีไฟหลงเหลืออยู่อีก แม่ก็ชวนผมออกจากห้องและใส่กุญแจไว้อย่างเดิม

ไม่นานนักพ่อก็กลับมา แม่เล่าให้ฟัง ผมคาดคิด คิดว่าพ่อจะแสดงกิริยาตกใจ หรือตื่นเต้น หรือเกรี้ยวกราด เปล่า, เปล่าทั้งนั้น, พ่อหน้าเฉยเรียบ ไขกุญแจไปในห้องนั้น แม่ตามเข้าไปด้วย สักครู่หนึ่งจึงเรียกผมเข้าไป บอกให้ไปตามช่างไฟที่เคยมาทำไฟประจำบ้านเรา พ่อให้เดินสายไฟใหม่หมด และก็นุญาตให้ผมอยู่ในห้องนั้นได้ต่อไปอีก

ในห้องหนังสือของพ่อ หนังสือที่มีมากที่สุดคือคำราทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนา นอกจากนั้นมีประเภทปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา วรรณคดี ประวัติศาสตร์ และอื่นๆ อีก ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ละตู้สูงสุดมือเอื้อมของผม แต่ละชั้นบรรจุหนังสือเต็ม

ไปหมด

ที่ผมเคยเข้าใจมาก่อนว่า พ่ออาจอาศัยห้องนั้นเป็นที่พักนอนนอนหลับนั้นผิดเสียแล้ว ที่แท้เป็นห้องคั่นคั่วของท่านโดยตรง แต่พ่อไม่ใช่คั่วเหมือนผม ผมจึงไม่รู้ พ่อผมมีความรู้ดีทั้งวิชาการโบราณและวิชาการสมัยใหม่ เมื่อท่านรู้ว่าผมได้เข้ามาเห็นห้องส่วนตัวของท่านอย่างไรแล้ว พ่อจึงยอมเปิดเผยความรู้ต่างๆ ที่ท่านมี คราวนี้ผมรู้สึกอายพ่อที่เคยนึกดูหมิ่นท่านในเรื่องความรู้ เพราะความเป็นจริงแล้วความรู้ที่ผมเรียนมาในมหาวิทยาลัยเป็นเวลา ๔ ปีนั้น สักกระผึกหนึ่งของพ่อก็ไม่ได้ ผมเกิดความนิยมยกย่องและเคารพนับถือพ่อเพิ่มพูนขึ้นอย่างประหลาด ยิ่งพิจารณาถึงความประพฤติชอบ และน้ำใจอันประเสริฐของพ่อเข้าอีก ผมคิดว่ามีเด็กไทยน้อยคนนักที่จะโชคคืออย่างผม มีพ่อประเสริฐทั้งความรู้และความประพฤติเช่นนี้ อย่างนี้เเล่แม่ผมจึงเคารพรักพ่อ ไม่เคยล่วงเกินหรือแสดงกิริยาอันไม่เหมาะสมใดๆ เลย ตลอดเวลาที่ผมเห็นมา

เมื่อผมถาม ขณะที่ได้เห็นชมตำราพ่อว่า พ่อเรียนรู้สิ่งเหล่านี้มาได้อย่างไร พ่อตอบว่า เรียนรู้จากครูอาจารย์บ้าง จากการค้นคว้าส่วนตัวโดยไม่หยุดยั้งบ้าง เมื่อนานปีเข้าก็พอกพูนขึ้นตามลำดับ **มีเคล็ดลับสำคัญอยู่ประการเดียวคืออย่าหยุด** เหมือนคนสะสมเงิน เดือนละเล็ก เดือนละน้อย นานปีเข้าก็มากพอที่จะทำอะไรใหญ่ๆ ได้ หรือเหมือนหยคน้ำตาลของต้นตาล มันหยุดไม่หยุด แม้ทีละหยด แต่พอรวันหนึ่งก็ได้หนึ่งกระบอก คืนหนึ่งได้อีกหนึ่งกระบอก ปีหนึ่งได้ ๗๓๐ กระบอก ๑๐ ปีก็ได้ ๗๓,๐๐๐ กระบอก ๒๐ ปีก็ได้ ๑๔,๖๐๐ กระบอก สมมติให้อย่างต่ำสุด ๑ กระบอก = ๑ ลิตร น้ำ ๑๔,๖๐๐ ลิตร ลองคิดดูว่ามากเพียงไร จากการหยดทีละหยด เรื่องการเก็บเงินก็เหมือนกัน สำหรับชาวบ้านจะเก็บได้มากหรือน้อยก็ช่างเถิด แต่ขอให้เก็บไว้ ถ้าอยู่ในฐานะที่พอจะเก็บได้ สมมติว่าคนมีรายได้เดือนละพันบาท

พยายามเก็บออมไว้โดยตัดรายจ่ายฟุ่มเฟือยออกเสีย เก็บเดือนละ ๑๐๐ บาท (หนึ่งร้อยบาท) หนึ่งปีได้ ๑,๒๐๐ บาท ๑๐ ปีได้ ๑๒,๐๐๐ บาท ๒๐ ปีได้ ๒๔,๐๐๐ บาท ถ้าผู้เมียช่วยกันเก็บคนละร้อย ก็จะได้ ๔๘,๐๐๐ บาท หากเห็นว่าเงินจำนวนนี้น้อยไปก็ลองเป็นหนี้เขาสัก ๔๘,๐๐๐ บาท สำหรับคนมีรายได้เดือนละพันบาท ความจริงระยะเวลา ๒๐ ปี จะต้องมียาได้เพิ่มขึ้น รายเก็บก็ต้องเพิ่มขึ้นตามก็จะได้ยอดเงินมากกว่านี้

ที่ส่วนมากทำกันไม่ได้ก็เพราะ**ไม่มีความอดทนพอ** เห็นเป็นเรื่องเล็กน้อย เลยนึกดูหมิ่นเสีย อย่างนี้ว่าเงินทองไม่มีความหมาย เล็กน้อยเท่าไรก็มีความหมายเท่านั้น สิ่งหนึ่งซื้อน้ำแข็งเปล่ากินได้ ๕๐ สตางค์ ซื้อขนมกินแก้หิวได้ ๑ ห่อ หรือมีเงินนั้นใช้ขึ้นรถเมล์จากวัดโพธิ์ไปพระโขนงได้ เพื่อไปรับเงินแสนที่นั่น ถ้าไม่เชื่อลองเดินจากวัดโพธิ์ไปพระโขนงดู จะเห็นค่าของเงิน ๕๐ สตางค์ว่าช่วยบรรเทาความเหนื่อยของเราเพียงใด

คนเรา ถ้าทำงานทำการอยู่ถึง ๒๐ ปียังตั้งตัวไม่ได้ ก็หวังยากที่จะตั้งตัวได้ คงตายไปทั้งๆ ที่ยังตั้งตัวไม่ติดนั่นเอง

เรื่องการทำอะไร อื่นก็อยู่ในหลักเดียวกันนี้ คือรู้จักเริ่มต้น แล้วทำไม่หยุด ไม่ถอยหลัง ทางพระท่านเรียกว่ามี *อาร์มกษาศู* (รู้จักเริ่มต้น) *นิกกมกษาศู* (ก้าวไปข้างหน้า) *ปรักกมกษาศู* (พยายามบากบั่นมั่นคง ไม่หยุด ไม่ถอยหลัง)

พอหันมาพูดเรื่องการศึกษาหาความรู้ใหม่ว่า การศึกษา การหาทรัพย์ การตั้งเนื้อตั้งตัว ต้องค่อยทำค่อยไป แต่ขอให้ทำ ทำอย่างมีรากฐาน

ในการศึกษาความรู้ มันต้องสะสมความรู้ เก็บเล็กเก็บน้อย อ่านมาก เรียนมาก ค้นคว้ามาก (*สุตฺตโร สุตฺตสันนิชฺโย*) พยายามจำข้อความ

ให้ได้ (ฮตา) คนที่จำอะไรไม่ได้เลยหรือได้น้อยเกินไปก็ไม่คุ้มค่าเวลาที่เสียไป เป็นเหมือนคนที่เงินผ่านมือมากแต่เก็บไว้ไม่ได้เลย เหนือยเปล่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ศิษสเถระ) วัดบวรนิเวศ กล่าวสอนศิษย์เสมอว่า **รายได้ไม่สำคัญเท่ารายเหลือ** เมื่อจำได้แล้ว ต้องว่าได้คล่องตัว (วจสา ปริจิตา) เมื่อต้องการใช้ก็ใช้ได้ทันที เหมือนคนมีเงินอยู่ในมือหรือในกระเป๋าตัวเอง ไม่ใช่มีอยู่แต่ในบัญชี ตัวเงินอยู่ในมือคนอื่นทั้งนั้น อย่างนี้ใช้ไม่ได้ ท่านจึงว่า มีความรู้อยู่ในตำรา ๑ มีภรรยาอยู่ที่ไกล ๑ มีทรัพย์อยู่ในมือผู้อื่น ๑ ถึงคราวจำเป็นต้องใช้ สิ่งเหล่านี้ก็ไร้ประโยชน์ มีเหมือนไม่มี

จำได้ ว่าคล่องปากแล้ว ก็ไม่ใช่ว่าอย่างนกแก้วนกขุนทองไม่รู้เรื่องและความหมายอันแท้จริง ต้องหมั่นฟังพินิจพิจารณาด้วยใจ (มนสาณูปกชิตา) จนแทบทะลุปรุโปร่ง ไม่ติดขัด (ทิวฎิชา สุปฏิวิทธา)

พ่อบอกว่า ทั้ง ๕ ประการนี้เป็นลักษณะของผู้เป็นพหูสูต คือผู้คงแก่เรียน learned man ในคำฝรั่ง มาถึงตอนนี้พ่อใช้ภาษาอังกฤษบ้างเหมือนกัน เมื่อเห็นสมควร

ท่านย่อมทราบว่เด็กวัยหนุ่มวัยสาวโดยทั่วไปนั้น ย่อมพอใจเคารพนับถือผู้มีความรู้เหนือคน เขาเป็นผู้ข้องอยู่ในความรู้ แม้จะฟังอะไรก็ต้องการได้ความรู้อันกว้างขวางแปลกและใหม่ มากกว่าฟังเพื่อจะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ชีวิตของเขากองอยู่เบื้องหน้าเป็นอันมาก ผิดกับคนแก่ซึ่งชีวิตอยู่เบื้องหลังเสียหมดแล้ว ข้อพิสูจน์ในเรื่องนี้ท่านลองดูเองก็ได้ คือถ้าท่านนั่งคุยกับคนหนุ่มคนสาว ท่านจะได้ยินได้ฟังแต่เรื่องอนาคต การศึกษาของเขาในอนาคต แผนชีวิตในอนาคต และอะไรอื่นอีกในอนาคต แต่ถ้าท่านคุยกับคนชรา เราจะได้ฟังแต่เรื่องอดีตที่ท่านผู้นั้นเคยผ่านมาอย่างไร ทั้งนี้เพราะข้างหน้าของท่านไม่มี

อะไรแล้ว มีแต่ความหลัง

ผมจึงภาคภูมิใจในตัวพ่อเป็นอย่างมาก เพราะเหตุหลายประการ ตั้งค้นหาความรู้ ความดีงาม ความเป็นตัวอย่างที่ดี แต่เมื่อผมเป็นผู้ใหญ่มากแล้ว ผมจึงประจักษ์ว่าขึ้นชื่อว่าพ่อแม่แล้ว จะเป็นคนมีความรู้หรือไม่มี จะมีฐานะต่ำหรือสูงอย่างไร ลูกก็ควรเคารพสักการะอยู่นั่นเอง เพราะเหตุไร? เพราะน้ำใจอันเปี่ยมด้วยเมตตาและเสียสละที่ท่านมีต่อลูกนั้น สูงส่ง ละเอียดย่อน บริสุทธิ์ เหนือคำพูดจะบรรยายได้ **ความรักลูกของคนเรานั้น เป็นความรักที่แปลกประหลาด**

ผมรู้ความจริงเรื่องนี้ เมื่อผมมีลูกแล้ว บัดนี้ลูกผมมี "ปู่เป็นมหา" แล้ว คำที่ผมท่องมาเป็นเวลานานตั้งแต่ยังอยู่ชั้นมัธยมว่า

"ยามกินเมื่อลูกร้อง ก็ต้องวิ่งเข้ามาหา

ยามนอนหอนเค็มตา เมื่อลูกร้องก็ต้องดู"

นั่นเป็นความจริงที่ประจักษ์แก่ตัวผมเองหลายปีมาแล้ว อย่างไรก็ตาม เมื่อลูกร้องเลย แม้ลูกไม่ร้องก็ต้องดู เป็นห่วงลูกมากกว่าเป็นห่วงตัวเอง เมื่อลูกยังเล็กย่อมแสดงความต้องการและความขัดข้องโดยทางเคียว คือ "การร้องไห้" เมื่อไม่สามารถรู้ความประสงค์ของลูกซึ่งร้องไห้ไม่หยุดอยู่ แม้ก็พลอยร้องไห้ไปกับลูกด้วย ลองถามผู้เป็นมารดาที่เลี้ยงลูกคุณเถิด

ใครว่าพ่อแม่ไม่มีบุญคุณ ผมเป็นเถียงเอาหัวชนฝาเลย บัดนี้ (เมื่อผมเป็นผู้ใหญ่แล้ว) ผมเห็นพ่อแม่เป็นเทพเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งใครล่วงละเมิดจะต้องฉิบหาย ใครปฏิบัติดีต่อท่านจะต้องพบแต่สิริมงคล

LOLUTAYEE 2015

ค อ น ที่

๒๑

ขอย้อนกลับไปเล่าเรื่องพ่อผมคนที่ผมยังเป็นหนุ่มอีก เพราะยังมีเรื่องมากอยู่ ความเป็นหนุ่มกับความเป็นสาวนั้นเป็นของคุณทั้งคู่ เพราะผู้ชายคู่กับผู้หญิงต่างก็ปรารถนาซึ่งกันและกัน คั้งที่สุนทรภู่กล่าวว่า
"หญิงกับชาย ควายกับหญ้า วิพาร์ (แมว) กับหนู เขียดกับงู เป็นของต้องประสงค์"

คั้งนั้น เมื่อผมเรียนสำเร็จเป็นบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยแล้ว ผมก็มีคู่รัก สมัยนี้เรียกกันว่า แฟน

คำว่าแฟนนั้น พ่อผมอธิบายว่า มาจากคำว่า fanatic ซึ่งโดยทั่วไปเข้าใจกันว่า 'คลั่งในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง' จนไร้เหตุผลไป ตัวอย่างเช่น

คนคลั่งศาสนา หรือลัทธิพิธีบางอย่างจนไม่คำนึงถึงเหตุผลที่ถูกที่ควร นอกจากนี้ fanatic หมายถึงความเคยชินบางอย่างจนคิดเป็นนิสัย เช่น คนชอบนอนเปิดหน้าต่างเสมอ แม้หนาวเท่าไรก็ต้องเปิด ปัดเข้าก็รู้สึกอึดอัด นอนไม่หลับ

เพลาลงมากกว่านั้นอีก คนที่ชอบดูหนังสือก็เรียกว่า film fan คนชอบดูฟุตบอลก็เรียก football fan เท่านั้นเอง

แฟนที่ใช้กันในภาษาไทยโดยทั่วไปนั้น ตรงตามความหมายในประการหลังนี้เท่านั้น คือมีความหมายเพียงว่า ชอบพอ นิยม หรือเลื่อมใส แต่ถ้าเลื่อมใสพระรูปใดรูปหนึ่งแล้วบอกว่าเป็น แฟนพระ อย่างนี้มากเกินไป เคี้ยวนี้ดูเหมือนจะพูดกันบ้างแล้ว พ่อบอกว่าไม่ค่อยเหมาะสม

มาถึงระยะนี้ผมสบายมาก เพราะพ่อยอมพูดเรื่องวิชาการสมัยใหม่ ผมซัดซ้องอะไรก็ไปถามพ่อ พ่อตอบได้เสมอ ผมภูมิใจในตัวพ่อมาก

เกี่ยวกับเรื่องบัณฑิตที่ผมได้รับมา ซึ่งมีกระดาษแผ่นเล็กๆ เป็นเครื่องรับรองนั้น ผมภูมิใจมากตามประกาศนียบัตรที่สำเร็จการศึกษาใหม่ๆ แต่พ่อบอกว่าอย่าเอาแผ่นกระดาษนี้ไปดูถูกใคร และอย่าหาโอกาสทำชั่ว 'บัณฑิตกระดาษ' กับ 'บัณฑิตจริงๆ' นั้นผิดกัน บัณฑิตกระดาษใครมีเงิน มีมันสมองพอสมควรก็พอซื้อพอเรียนเอาได้ และส่วนมากก็ไม่ได้ทำอะไร ให้สมคุณค่าแห่งปริญญาที่ได้รับมา สักแต่ว่าเอามาประกอบอาชีพ

ส่วนบัณฑิตตัวจริงนั้นอยู่ที่ตัวคน คือต้องเป็นผู้เว้นชั่ว ประพฤติดี และมีความตั้งใจจริงในการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมที่ตนอาศัย

อนึ่ง ถ้าจะให้ได้รับปริญญาทางพระพุทธศาสนาจริงๆ ก็ต้องรำลึกขโย โทสภขโย โมหักขโย คือ ความสิ้นราคะ โทสะ และโมหะนี้เป็นพระพุทธพจน์ซึ่งปรากฏในสังยุตตนิกาย ส่วนหลักสูตรในการ

ศึกษา**รับปริญญาสิ้นราคา**เป็นต้นนั้น คือ การพิจารณาขันธห้า ให้เห็นไม่เที่ยง เป็นทุกข์และเป็นอนัตตา จนรู้แจ้งแทงตลอด แล้วไม่ยึดมั่นถือมั่นในขันธห้านั้นอีกต่อไป

ขันธห้า นั้น ท่านเรียกว่า *ปริญญาญเฐยธรรม* คือ ธรรมที่ควรรู้ เทียบกับหลักสูตรในการศึกษา ส่วนความสิ้นราคา โทสะ และโมหะนั้น เป็นปริญญา นี่คือทรรคนะเบื้องสูงทางพระพุทธศาสนา

ต่ำลงมา หากทำได้แค่เพียงเป็นกัลยาณปุถุชนก็ยิ่งดีกว่าผู้เป็นพาล

พูดเรื่องแพนผมต่อไป

เวลานั้นผมอายุ ๒๒ ปีบริบูรณ์ อย่างเข้าปีที่ ๒๓ พ่อบอกว่าเรียนก็สำเร็จแล้ว จะมีแพนมีคู่รักก็ตามใจ แต่ถ้าคามใจพ่อ พ่ออยากให้เป็นชเสียก่อนสัก ๑ พรรษาเป็นอย่างน้อยก่อนแต่งงาน

"พ่อกลัวไม่ได้บุญเต็มทีหรือครับ?" ผมถาม

"ทำไมลูกจึงเข้าใจเช่นนั้น?" พ่อย้อนถาม

"ผมเคยได้ยินได้ฟังมาว่า ถ้าแต่งงานแล้วบวช บุญจะตกอยู่แก่เมียมากกว่าพ่อแม่ ถ้ายังโสดอยู่ บุญก็จะตกแก่พ่อแม่ทั้งหมด"

"ลูกไม่ต้องบวชให้พ่อหรือ" พ่อว่า "พ่อบวชมาพอแล้ว สำหรับแม่ก็อีกเหมือนกัน แม่ของลูกเป็นคนดีมีศีลมีธรรมประจำใจ ไม่เคยประพฤดิชั่ว ลูกไม่ต้องบวชโปรด ที่พ่อต้องการให้ลูกบวชนั้น เพื่อโปรดตัวเอง บวชให้ตัวเอง"

"พ่อขยายความหน่อยครับ"

"หมายความว่าการบวชนั้นเป็นการเข้าไปอบรมกาย วาจา ใจ ตามธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งดี กาย วาจา ใจ ที่ได้รับการอบรมแล้วนั้นจะคิดชั่วลูกไปตลอดชีวิต ภาวะแห่งผู้บวชเป็นการฝึกบังคับตัวเอง ไม่ให้กระทำอะไรได้ตามใจชอบ อย่างน้อยก็ชั่วระยะหนึ่ง

สิ่งที่เคยบังคับได้มาแล้วแม่เลยเถิดไปบ้างในบางครั้งบางคราว แต่พ่อต้องการบังคับจริงๆ อีกก็ทำได้ไม่ยาก นอกจากนี้ยังได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมโดยตรง คืออุทิศเวลาทั้งหมด ๓ เดือน หรือ ๑ ปี ศึกษาพระธรรมและระเบียบธรรมเนียมทางศาสนา คนมีพื้นความรู้อยู่แล้วอย่างลูกจะเข้าใจอะไรได้เร็ว ถ้าบวชได้สัก ๑ ปีเป็นอย่างน้อย ก็จะได้ประโยชน์มาก คือบวชมกราคม หรือพฤษภาคม แล้วไปสึกเอามกราคม หรือพฤษภาคมอีกปีหนึ่ง ครบขวบปีพอดี ๓ เดือน รู้สึกจะน้อยไป"

"ผมเคยทราบว่าเป็นคน เมื่อยังไม่บวชก็เลื่อมใสพระ เลื่อมใสวัดคืออยู่ แต่พอบวชได้ ๓ เดือนสึกออกมาเท่านั้น วัดก็ไม่เข้า พระก็ไม่เลื่อมใส เลิกทำบุญให้ทาน ผมกลัวว่าผมจะเป็นอย่างนั้นเข้าบ้าง ไม่บวชเสียไม่ดีกว่าหรือพ่อ?"

"เราจะไปเป็นอย่างนั้นทำไม" พ่อตอบ "คนที่เคยบวชแล้วศรัทธาเลื่อมใสมากขึ้นก็มีถมเถ ทำไมเราไม่เป็นประเภทหลังนี้? พ่อเองก็เคยบวชมา ๑๐ กว่าปี ก็ไม่เห็นถอยศรัทธา ยิ่งสึกออกมาแล้วยิ่งเลื่อมใสพระมากขึ้น เห็นความจำเป็นของศาสนามากขึ้น"

"ข้อนี้ผมสงสัยครับพ่อ คือทำไมบางคนเมื่อยังไม่บวชก็เลื่อมใสพระ ศรัทธาในศาสนา แต่พอบวชได้ ๓ เดือน สึกออกมาจึงเลิกล้นถือพระ ไม่ทำบุญให้ทาน"

"เรื่องส่วนตัวของเขา" พ่อตอบ "อาจเป็นเพราะไปเห็นอะไรไม่ได้ไม่งามบางอย่างที่คนไม่นึกว่าจะได้เห็น ได้ฟังสิ่งที่คนนึกไม่ถึงว่าจะได้ฟัง รวมความว่าเขาผิดหวังในการบวช ออกหัก" พ่อพูดแล้วหัวเราะ ผมและแม่พลอยหัวเราะไปด้วย "จึงเบื่อหน่ายศาสนา เป็นโชคไม่ศิของเขาที่ไปบวชในวัดที่พระประพฤติไม่ดี ถ้าเขามีโอกาสได้บวชในวัดที่พระมีความประพฤติดีแล้ว เขาจะเลื่อมใสศาสนาและพระสงฆ์ไปตลอดชีวิต"

"พระประพาศไม่คีมามากเหมือนกันหรือพ่อ?"

"พระก็คนนะแหละลูก" แม่ผมนั่งฟังอยู่นานแล้วเพิ่งพูดเป็นคำแรก พ่อหัวเราะเบาๆ ในความเห็นของแม่ "ยอมจะต้องมีคีมชั่วเป็นธรรมดา แต่แม้ว่าถ้าผู้บวชตั้งใจประพาศปฏิบัติชอบเป็นส่วนตัว โดยไม่ต้องคูดผู้อื่นที่ประพาศมิชอบก็น่าจะสมควรกว่า เพราะไหนๆ ก็บวชเข้าไปแล้ว จะยอมขาดทุนและออกหักในการบวชทำไมกัน ธรรมวินัยเป็นของกลาง ใครประพาศมิชอบ ความคืดก็ตกแก่ผู้นั้น ใครประพาศมิชอบ ความเสื่อมก็ตกแก่ผู้นั้นเองเหมือนกัน คนที่เห็นพระประพาศไม่คีมเป็นบางรูป บางวัด แล้วเลิกนับถือพระไปทั้งหมดนั้น ไม่ถูก เหมือนแฮมมที่มาจากเมืองไทย ถูกคนไทยคนเดียววิ่งราวกระเป๋ แล้วเหมาคูดคนไทยทั้งชาติว่าเป็นขโมย จะถูกหรือ?" และจะถูกหรือไม่ หากแฮมมนั้นไปขโมยของคนอื่นต่อเพื่อแก้แค้น?"

พ่อเสริมต่อไปว่า "อีกประการหนึ่งคนที่สึกออกมาแล้วไม่ค่อยเลื่อมใสพระนั้น อาจเป็นเพราะเมื่อตนบวชอยู่มิได้เป็นพระที่คืด เมื่อสึกแล้วจึงได้นำเอาคุณสมบัติของตนสมัยเป็นพระไปเทียบกับคุณธรรมของพระอื่นๆ แล้วสรุปลงในความไม่เลื่อมใส เพราะการไม่เลื่อมใสตนเองก่อนเป็นมูลกรณี"

ผมชอบใจในคำพูดของพ่อและแม่ ผมจึงถามต่อไปว่า "ถ้าผมบวชในขณะที่มีแฟนอยู่แต่ยังไม่แต่งงาน แฟนผมจะไปเยี่ยมผมในวัดได้หรือไม่?"

"ได้เหมือนกัน" พ่อตอบ "แต่ไม่ควรบ่อยนัก เดือนหนึ่งสักหนหนึ่งก็ไม่สู้กระไร"

"แย่เลยพ่อ เดือนหนึ่งหนหนึ่ง" ผมอุทาน

"เวลานี้ผมพบกันทุกวัน วันละหลายๆ ชั่วโมง วันไหนมิได้พบก็งุ่นง่าน รำคาญ เหมือนชีวิตไม่สมบูรณ์"

"พ่อบอกแล้วว่า การบวชเป็นการหักบังคับจิตใจตนเอง ถ้าบวชแล้วบังคับจิตใจตนเองไม่ได้ ไปหาแฟนที่บ้านทุกวัน หรือให้แฟนมาหาที่วัดทุกวันจะบวชทำไม สักแต่เอาผ้าเหลืองมาคลุม ให้พอรู้กันว่า 'เข้าบวชแล้ว' เท่านั้น ไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร"

"บวชตั้งปีนี้ ผมเกรงแฟนผมจะเป็นอื่น ในช่วงที่ผมบวชอยู่ หากเจ้าหนุ่มคนไหนแหงเข้ามา ผมก็แย่ สงสัยจะต้องสึกกลางพรรษาเป็นแน่แท้"

"อย่าวิตกเลย เรื่องนั้น" แม่ว่า "ผู้หญิงที่ศิเขาไม่เทียวรักสำส่อนหรือ คนไหนก็คนนั้น คู่รักไปบวชปีเดียวทนไม่ได้รอไม่ได้ ก็ไม่ต้องแต่งงานด้วย ดีแล้ว คนใจไม่แน่นอนนั้นรู้เสียแต่คั้นๆ ก็ดี หากกล้าเข้าไปแล้ว รู้ภายหลังเมื่อสายจะลำบากมาก"

"คุณแม่ว่า ผู้หญิงสิ่งต่อไปนี่อะไรสำคัญที่สุด ซึ่งควรจะขึ้นเป็นเลขหนึ่ง คือความสุข ความดี วิชาความรู้และทรัพย์สมบัติ"

"เรื่องอย่างนี้ต้องให้พ่อเขาตอบ" คุณแม่โยนไปให้คุณพ่อ

"พ่อว่าอย่างไรครับ?"

พ่อกระแอมครั้งหนึ่งก่อนตอบว่า "วันนี้ขอทำตัวเป็นขุนลีลา ศาสตร์สุนทรเสียวี่ พ่อว่า **ความดีต้องมาเป็นอันดับหนึ่ง**"

"ผมนึกแล้ว ว่าพ่อต้องตอบอย่างนี้" แม่หัวเราะชอบใจ

"อย่าเพิ่งขัดคอช" พ่อว่า "ในสามประการหลังนี้แหละจัดอันดับลำบาก"

น้องวีรตีมาถึง ร่วมวงกับเราด้วย

"ลองถามยายวีคูชิ" แม่ว่า

"วีเลือกไม่ถูกคะ คุณสำคัญพอๆ กันทั้งสามอย่าง"

"พ่อว่า ความดีต้องเป็นหลัก อีก ๓ อย่างที่เหลือแล้วแต่ความจำเป็นของผู้ชาย เช่น ผู้ชายร่ำรวยอยู่แล้วได้ผู้หญิงมีความรู้ก็ดี คือควร

ถือเอาวิชาความรู้เป็นอันดับสอง ความสวยเป็นอันดับสาม ต่อไปก็สมบัติ ถ้าผู้ชายมีความรู้ดี มีเกียรติ ควรเลือกผู้หญิงที่ร่ำรวย สวย ความรู้พอประมาณ แต่ที่ว่าเถอะ ถ้าเลือกได้ความใจชอบ ทุกคนก็จะเลือกผู้หญิงที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทั้ง ๔ ประการ ซึ่งหาได้ยาก ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้หญิงเขาไม่ยอมให้ผู้ชายเลือกฝ่ายเดียว เขาก็เลือกผู้ชายด้วยเหมือนกัน แม้ผู้ชายเลือกเขาแล้ว แต่ถ้าเขาไม่ยอมให้เลือก ก็อคเหมือนกัน เรื่องอย่างนี้พูดยาก ผู้ชายทุกคนอยากได้ผู้หญิงที่สาวสวย รวย มีความรู้ และมีความดี การจะได้ อย่างนั้นหรือไม่ก็แล้วแต่วาสนาบารมีของแต่ละคน ผู้หญิงก็เหมือนกัน ปราบปรามมีสามีที่รวยทรัพย์ มีเกียรติ มียศ และเป็นคนดี ร่างสมาร์ท"

"พ่อเคยอ่านตำราเลือกคู่ของ อาจารย์ปิ่น มุทุกันต์ หรือไม่?"

ผมถาม

"เคยอ่านแต่ลืมเสียแล้ว" พ่อตอบ "ลูกจำได้หรือ?"

"จำได้ครับ ผมสนใจ ท่านว่าการเลือกผู้หญิงนั้นต้องให้ได้ 'รูปสวย รวยทรัพย์ นบวิชา มรรยาทชาติผู้ดี มีศีลธรรม' แล้วท่านอธิบายรายละเอียดแต่ละข้อของท่าน"

"คู่ได้ที่ไหนคะ?" น้องวีรดีถาม

"หนังสือเรือนชั้นในใจละ" ผมตอบ

"หาได้ยาก" พ่อบอก "แต่พอมิ ไครวาสนาดี ทำบุญมาดีจึงจะได้อย่างนั้น ขนาครูปสวย รวยทรัพย์ เพียงสองอย่างก็ยากเสียแล้ว"

เมื่อทุกคนนิ่งอยู่ พ่อจึงว่าต่อไปว่า

"คู่ครองนั้น ความเข้าใจกันสำคัญกว่าอะไรหมด ความสุขของครอบครัวอยู่ที่ตรงนี้"

"ขอแถมหน่อยหนึ่ง" คุณแม่ว่า "ต้องมีเงินด้วยจึงจะมีความสุขที่สมบูรณ์"

"หนูขอขออนุญาตถึงเรื่องรูปสวยรอยทรัพย์สินน้อยนะคะ" น้องวีรดีพูด "คือตามความรู้สึกของผู้หญิงนั้น ความสวยเป็นความภูมิใจสูงสุดของผู้หญิง ตรงข้าม ความซีเห่อเป็นปมด้อยอย่างยิ่งของผู้หญิงเช่นกัน ถึงจะมีทรัพย์สินมีเกียรติก็มาชดเชยปมด้อยอันนี้ยาก"

"แต่สำหรับผู้ชาย สมรรถภาพเป็นความภูมิใจสูงสุด" ผมว่า "จริงไหมครับพ่อ?"

"จริง" พ่อรับ "ภูมิใจคนละอย่าง โบราณท่านจึงว่า *วิชา รုပ် ปุริสาน์, นารี รုပ် สุรूपดา* แปลว่า ชายมีความรู้เป็นสำคัญ หญิงมีรูปเป็นสำคัญ"

ค อ น ที่

๒๒

พ่อผมสั่งสอนมากเรื่องการประกอบอาชีพสุจริตอาชีพบริสุทธิ์ ซึ่ง
พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า "อาชีพบริสุทธิ์" หรือ "สัมมาอาชีพ"

ท่านบอกว่า *อาชีพบริสุทธิ์* เป็นความภูมิใจและสุขใจประการ
หนึ่งของมนุษย์ แม้จะจนหน่อยก็ยังมีความสุขใจเป็นเครื่องทดแทน
ส่วนคนที่อาชีพไม่บริสุทธิ์นั้น แม้จะมีอาการเสมือนว่ามีความสุขก็หา
มีความสุขจริงไม่ เมื่อใดเขาได้อยู่กับตัวเอง ตรวจตราตัวเอง ระลึกถึง
การกระทำของตัวเอง เขาก็มีความเคียดแค้นครั้งนั้น เมื่ออายุมากขึ้น
มีลูกมีหลานมีศีลมีธรรมก็อดที่จะละอายลูกหลานไม่ได้ และสิ่งที่โกง
เขามากก็มักไม่ยั่งยืนไปถึงลูกหลานเสียอีกด้วยเพราะเป็นของร้อน พ่อ
จึงกำชับนักหนาให้ยึดอาชีพสุจริตเป็นเครื่องเลี้ยงตน และหมั่นปฏิบัติ
บำรุงคนเฒ่าคนแก่ผู้เป็นบุพการี

ในเมืองเราเวลานี้ มีการพุดกันมากเรื่องข้าราชการทุจริต อาศัยเครื่องแบบหรือหน้าที่ราชการเป็นเครื่องบังหน้า เบื้องหลังเป็นมหาโจรปล้นประชาชน

นอกจากนี้, แทนที่จะสำนึกถึงหน้าที่ผู้รับใช้ประชาชนกลับทำตัวเป็นนาย วางท่า โอหัง ขาดความสุภาพ แสดงวาจาสามหาวแก่ผู้ไปคิดต่อ ทั้งๆ ที่บางคนเป็นเพียงเสมียนหรือมียศแค่สิบเอก ขนาดผมซึ่งจบการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยก็ยังคงเคยโดน เมื่อนึกถึงคาสีตาสา ยายมียายมาจากบ้านนอกแล้ว ผมก็ใจหาย จะมีถูกขู่ตะคอกเหมือนเป็นทาสของพวกนั้นไปหรือ

ที่ว่านี้ ผมหมายถึงข้าราชการ (เฉพะะ) ที่เลวๆ บางคน บางพวกไม่ว่าทหารหรือพลเรือน ข้าราชการที่ตีมีความตรงกันข้ามกับที่ว่ามา ก็มีอยู่ไม่น้อย ถ้าเลิกกันไปหมดทุกคนเมืองไทยก็อยู่ไม่ได้ แต่น่าวิตกว่าพวกเลวได้เพิ่มพูนขึ้นทุกวัน

เรื่องที่เสนอไปทางราชการนั้น หากเจ้าของเรื่องไม่ตามเอง ไม่ไปเดินเรื่องเอง ถือหนังสือจากโต๊ะนี้ไปโต๊ะนั้น...โต๊ะโน้น จากกระทรวงนี้ไปกระทรวงโน้นแล้ว ๓ ปี เรื่องก็ไม่เสร็จ เรื่องที่ควรจะเสร็จภายใน ๗ วัน ไปเสร็จเอาในเดือนที่ ๘ ที่ ๑๐

ความจริงคนเดินหนังสือภายในกระทรวง, กรม, กอง และระหว่างกระทรวงก็มีอยู่ทุกแห่ง แต่ที่เรื่องล่าช้าก็เพราะความเฉยเมย ถือเสมือนว่า "ลู่ระไมโซ" คนพวกนี้ไม่ยอมทำงาน ใจค่ออยู่แต่วันรับเงินเดือน ไม่ได้นึกว่าการไม่ทำงานให้ถูกต้องทันเวลาของคนนั้นเป็นความเสียหายแก่ประชาชนและประเทศชาติ การทำงานดีของคนเป็นผลดีแก่ประชาชน (ซึ่งเป็นนายโดยตรงของคน) และประเทศชาติ รวมทั้งมีผลให้พระประมุขของประเทศมีพระชนมายุยืนนาน พวกเขามักนึกถึงแต่ตนเอง ผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่คั่ง แล้วสรุปลงว่า

"ทำก็เท่านั้น ไม่ทำก็เท่านั้น" หรือ "ทำก็ซาม ไม่ทำก็ซาม" คนที่โงง เป็นจริงได้หลายซาม

เมื่อผมปรารภเรื่องนี้กับพ่อ พ่อพูดพลางเล่นพลางจริงๆ ว่า "มี คนชั้นรัฐมนตรีบางคนพูดว่า 'เมื่อไทม์ไหนในยังข้าวจะไม่ให้มันกิน ข้าวเปลือกบ้างกระไรได้' บ้าง, บางคนพูดว่า 'ตราบดีที่ไถยังกินข้าว เปลือก ข้าวราซการก็ยั้งต้องทุจริต' บ้าง เป็นคำพูดของคนใหญ่คนโต ในเมืองไทยทั้งสิ้น"

พ่อให้ข้อสังเกตว่า ถ้าเข้าไปในสถานราชการ ให้ดูอาคาร ที่ทำการ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น เครื่องทำความเย็น (แอร์คอนดิชั่น) เครื่องทำน้ำเย็นไฟฟ้า ตู้เย็นใบใหญ่ๆ ฯลฯ ถ้าสิ่งเหล่านี้ มีอยู่อย่างหรูหราในสถานที่ราชการใด คนในที่นั้นมักโอหัง อวดดี เพราะสิ่งเหล่านี้ ทำให้คนพวกนั้นรู้สึกว่าคุณคนละชั้นคนละฐานะกับ ประชาชน แม้แต่พวกลูกจ้อกปลายแถวก็พลอยโอหังอวดดีไปด้วย ตรง ข้ามสถานราชการที่โโรโรโง โง จะพังมีพังแหล่ ที่ทำการอยู่บนเรือนไม้ เก่าๆ ลั่นซึกเมื่อคิงออกมาเหมือนจะพังคิมมีออกมาด้วย ข้าราชการ กลับสุขภาพเรียบบร้อย รู้จักเจียมเนื้อเจียมตัว บริการประชาชนด้วยความ เต็มใจและสุภาพนุ่มนวล คิคต่อด้วยแล้วสบายอกสบายใจ พวกที่อวดดี นั้น เป็นพวกเดียวกับกิ้งก่าได้ทอง หาสำนักคุณของผู้ให้อาหารแก่คน ไม่

ต่อจากนั้น พ่อได้อธิบายให้ผมฟังถึง*มหาสุวิหารธรรม* (สาราณีย- ธรรม) คือธรรมเครื่องอยู่ผาสุก ๕ ประการคือ^๑

๑. *เมตตากายกรรม* คือจะทำอะไรก็ประกอบด้วยเมตตา ไม่ทำ เพื่อเบียดเบียนใคร

^๑ นัย ปัญจนิบาต อังคุตตรนิกาย พระไตรปิฎก เล่ม ๒๒ หน้า ๑๘๘

๒. เมตตาวจีกรรม จะพูดอะไรก็ประกอบด้วยเมตตา ไม่มีเพื่อเบียดเบียนใคร

๓. เมตตามโนกรรม คือจะคิดอะไรก็ประกอบด้วยเมตตา ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนใคร

๔. เป็นผู้ที่มีศีลมีธรรมเสมอกันกับผู้ที่อยู่ร่วมกัน

๕. เป็นผู้ที่มีความเห็นตรงกันกับผู้ที่อยู่ร่วมกัน ไม่ขัดแย้งกัน

๖. มีการแบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรมให้แก่ผู้อื่นที่สมควรให้โดยไม่หวังไว้ใช้ หรือบริโภคน้ำแต่เพียงผู้เดียว

พอบอกว่ามนุษย์ที่อยู่ร่วมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หากมีธรรม ๖ อย่างนี้แล้ว ก็มีความสุขความสบายใจ สังคมมนุษย์ถ้ามีหลัก ๖ ประการประจำใจแล้ว สังคมก็สงบสุข ไม่มีใครคิดเบียดเบียนล้างผลาญกัน หรือคิดเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัว

หลักทั้ง ๖ นี้ ผมเชื่อว่า พ่อและแม่ผมปฏิบัติได้ เพราะไม่เคยได้ยันท่านทะเลาะกัน ชีวิตครอบครัวของเรามีความผาสุกพอควรแก่ฐานะ แม้จะไม่ร่ำรวยแต่ก็ไม่ถึงกับลำบากยากจน อยากกินอะไรไม่ได้กิน อยากใช้อะไรไม่ได้ใช้

พอบอกว่า ถ้าเกิดความขัดข้องเพราะความยากจนเล็กน้อยขึ้นมา ก็ให้นึกถึงคนที่ยากจนกว่า แล้วจำกัดขอบเขตความต้องการของเราลงเสีย หากเห็นว่าจำกัดได้ เพราะเป็นของเกินจำเป็นก็จำกัดเสียเลย วิธีจำกัดความทุกข์เพราะความยากจนโดยการจำกัดความต้องการ เป็นวิธีง่ายที่สุด และได้ผลดีที่สุดมาเป็นเวลานับพันๆ ปี

สิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีพจริงๆ ก็คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า และยาแก้โรค

ถ้าเราตั้งใจว่า เราจะกินเพื่ออยู่ ปัญหาเรื่องอาหารการกินก็มีไม่มากนัก

ถ้าเราตั้งใจว่าเราจะอยู่เพื่อบำเพ็ญคุณงามความดี ที่อยู่อย่างไรก็ได้ พอคุ้มแคศ คุ้มฝน ไม้โซ่อยู่เพื่อความหรรุหรมมีหน้ามีตาให้คนเขาล่ำลือว่ารวย มีบ้านเหมือนวังหรือยิ่งกว่า ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยก็ลดน้อยลง

ถ้าเราตั้งใจว่า ใส่เสื้อผ้าเพื่อปกปิดส่วนที่พึงละอายและป้องกันหนาวร้อนเท่านั้นแล้ว การพิถีพิถันในเรื่องเสื้อผ้าอาภรณ์ก็ลดลง และสะดวกสบายขึ้นอีกมาก

เรื่องยาแก้โรคก็ทำนองเดียวกัน

ภาษาทางเทคโนโลยีที่ว่า Man Money และ Management เป็นปัจจัยสำคัญแห่งการพัฒนาชุมชนไปสู่ความรุ่งเรืองสมบูรณ์พูนสุข นั้นเป็นความจริงเหมือนกัน แต่ต้อง *คนดี เงินสุจริต และระเบียบงาน การจัดการที่อยู่ดีธรรม* มิฉะนั้นแล้วย่อมเป็นไปเพื่อความวอดวายอย่างแน่นอน ความบริสุทธิ์ยุติธรรมนั้นจะต้องมีในทุกวงการและจะต้องมีอย่างมากที่สุดจึงจะรุ่งเรืองได้

ใครคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า **ความผาสุกของปวงชนนั้นจะต้องมาจากการเสียสละอันยิ่งใหญ่ของบุคคล อย่างน้อยคนหนึ่งเสมอ**

ตัวอย่างที่เห็นชัดในเรื่องนี้คือความเสียสละอันยิ่งใหญ่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งยังผลให้เกิดความผาสุกแก่ปวงชนผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์มาจนกระทั่งทุกวันนี้

ค อ น ที่

๒๓

เพื่อนของพ่อคนหนึ่งเป็นหมอ อธิยาศัยติ ทำงานประจำอยู่โรงพยาบาล
และมีคลินิครักษาคนไข้ส่วนตัวจนร่ำรวยมาก เพราะคนนิยมรักใคร่

มาระยะหนึ่งภรรยาของหมอมีอาการป่วยเป็นโรคอะไรไม่ทราบ
อยู่ๆ ก็ร้องกรี๊ดกร๊าคออกมาเฉยๆ เป็นเสมอๆ

หมอทางอายุรศาสตร์บอกว่าเป็นอาการของคนอารมณ์เปลี่ยนแปลง
เพราะจวนหมดประจำเดือน อีกสักหน่อยก็จะหายไปเอง

หมอทางโรคประสาทว่าเป็นโรคประสาท เพราะคร่ำเคร่งทำงาน
หนักเกินไป ควรได้พักผ่อนเสียบ้างก็คงหายเป็นปกติ

หมอคู่ทางใน บอกว่าเจ้าที่โนที่คินซึ่งไปซื้อไว้ต่างจังหวัดแรงมาก จึงทำให้มีอาการอย่างนี้

หากไปหาพระผู้เคร่งในกฎแห่งกรรม ท่านคงเฉลยว่า เป็นวาระแห่งกรรมให้ผล จงเร่งสร้างบุญสร้างกุศลเพื่อปิดทางแห่งอกุศลกรรม เรื่องมากหมอมากความเกิดขึ้นอย่างนี้

ผมถามพ่อว่าที่ถูกควรจะเป็นอะไรแน่

"พ่อก็ไม่รู้เหมือนกัน" พ่อตอบ "เห็นญาติบางคนเขาบอกว่าอาจเป็นเพราะนับเงินมากเกินไป" พ่อพูดแล้วหัวเราะเบาๆ "ทราบว่าเป็น ๓ วัน มีรายได้ถึง ๒ หมื่น เดือนหนึ่งเป็นแสน"

"คนมีเงินมากๆ ต้องมีทุกข์ด้วยหรือพ่อ?"

"ก็ทุกข์ไปตามประสาคนมีเงิน" พ่อว่า "บางคนอาจทุกข์มากกว่าคนพอมือพอกินเสียอีก เพราะอยากรวยเป็นเศรษฐีคนที่หนึ่งที่สองของโลก แต่มันรวยไม่ได้ทันใจ เรื่องเงินและอำนาจนั้น ถ้าไม่คอยห้ามใจให้พอ มันก็ไม่รู้สึกพอ ยิ่งมีมากก็ยิ่งอยากมาก เหมือนไฟได้เชื้อ

"ที่จริง, ความรวยมากหรือรายน้อยขึ้นอยู่กับมาตรฐานแห่งการเปรียบเทียบ คนที่รวยอยู่แล้ว แต่เมื่อนำคนเข้าไปเทียบกับคนที่รวยกว่า ก็ย่อมรู้สึกค้อยในความรวย ตรงข้าม หากนำคนไปเทียบกับคนที่รวยเท่าๆ กัน หรือรายน้อยกว่าก็ไม่รู้สึกค้อย กลับรู้สึกเชื่อง

"อนึ่ง มาตรฐานเทียบนั้นก็แล้วแต่ว่าจะเทียบค่านไหน เช่น นาย ก. เก่งทางคนตรี นาย ข. เก่งทางกีฬา หากเทียบทางคนตรี นาย ข. ก็ค้อยกว่านาย ก. แต่นาย ข. จะค้อยกว่านาย ก. ไปทุกทางกีฬาไม่ เพราะเมื่อยกเอาเรื่องกีฬาเป็นมาตรฐานเทียบ นาย ก. ก็ค้อยกว่านาย ข. เป็นอันมากในเรื่องอื่นๆ ก็ทำนองเดียวกัน

"เมื่อคนยังมีความทะเยอทะยานอยากอันไม่มีที่สิ้นสุดอยู่ คอยนำคนไปเทียบกับคนอื่นในค่านนั้นค่านนี้อยู่เสมอ และอยากได้อะไรๆ ไป

หมดทุกอย่างเท่าที่คนอื่นเขามีเขาเป็น ชีวิตก็มีแต่ความกระวนกระวาย และแห่งเกรียม คุณเหมือนไม่สมหวังไปเสียทุกอย่างเพราะความที่ใจไม่รู้จักรพอนั่นเอง"

"ถ้าพอใจเสียแล้ว ความเจริญก้าวหน้าของชีวิตจะไม่หยุดชะงักไปหรือพ่อ?" ผมถาม

"ถ้าอย่างนั้นลูกลองนึกดูอีกด้านหนึ่งบ้าง คือถ้าไม่รู้จักรพพอใจเสียเลย ชีวิตจิตใจจะเป็นอย่างไร **พ่อว่าคนที่มีความทุกข์ทรมาณที่สุด คือคนที่หาจุดแห่งความพอไม่พบ** เหมือนเรือที่วิ่งหาฝั่งไม่เจอ เหมือนคนเดินป่าที่ไม่มีที่พักผ่อนและหลงป่าหาทางออกไม่ได้ จะต้องเหน็ดเหนื่อยทรมาณปานใด ทางพระพุทธรักษาท่านสอนให้ '**รู้จักเพียร และรู้จักพอ**' ความคิมนอยู่ที่ 'พอดี' ไม่ว่าคนหรือชาติควรจะมีลิมิต (limit) คือจำกัดขอบเขตแห่งความต้องการของคนไว้ให้อยู่ในฐานะ 'พอประมาณ' อยู่เสมอ แม้แต่เรื่องง่ายๆ คือการกินอาหารก็ต้องพอประมาณ ไม่มากไม่น้อย จึงจะเป็นประโยชน์แก่ร่างกายจริง

"บ้านเมืองเรายังต้องพัฒนาอยู่มากนะครับพ่อ เราต้องพัฒนาให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ฉะนั้น เวลานี้ประเทศเราควรจะมีแต่ความเพียรอย่างเดียว ไม่ต้องมี 'ความพอ' หรือพอว่าอย่างไร?"

"เมื่อยังไม่ถึงจุดที่เราต้องการ ก็ต้องเพียรเรื่อยไป **แต่ไม่ใช่เราพยายามพัฒนาบ้านเมืองเราให้เป็นอเมริกา**" พ่อตอบ "เราพัฒนาไปแต่เราต้องรักษาความเป็นไทยไว้ และให้เป็นไทยที่ดีที่สุด รูปร่างหน้าตา สีของผิว ของคนไทยและของคนอเมริกันนั้นต่างกันมาก ถึงคนไทยจะอย่างไรก็ให้กลายเป็นคนอเมริกันไม่ได้ ฉันทิด การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทยกับของอเมริกันก็เป็นคนละอย่างฉันทัน เพราะมีพื้นฐานมาต่างกัน อเมริกาก็เจริญอย่างอเมริกา

ไทยก็ควรเจริญอย่างไทย ความเจริญของคนหรือชาตินั้นมิได้หมายถึง การเอาอย่างเขา ตรงกันข้ามหมายถึงความดีที่มีอยู่ในคน หรือในชาติ ทำความดีนั้นให้เจริญงอกงามขึ้นถึงขีดสูงสุด ทำนองเดียวกับต้นไม้ ต่างพันธุ์ ความเจริญของต้นไม้มิได้หมายความว่าทำมะพร้าวให้เป็น ทุเรียน แต่หมายความว่าทำมะพร้าวให้งอกงามมีผลคอกที่สุด และ ผลนั้นต้องเป็นผลมะพร้าว รวมความว่าให้อยู่ในคุณลักษณะแห่งตน แต่ ให้เจริญได้ถึงขีดสูงสุด

"ความลำบากของคนไทยและชาติไทยประการหนึ่งเวลานี้ คือ ความพยายามที่จะเป็นอเมริกัน หรืออังกฤษ ซึ่งเป็นไม่ได้อย่างแน่นอน เหมือนผู้หญิงพยายามจะเป็นผู้ชาย หรือชายพยายามเป็นหญิง จะให้ สนิทแนบเนียนเหมือนชายจริงหญิงแท้้นั้นไม่มีหวัง จะเป็นได้อย่างคิกี้ แค่กระเทย คุณแล้วประคักประเคิดชอบกล"

"พ่อจะไม่ให้คนไทยปรับตัวเลยหรืออย่างไร ถ้าจะให้รักษา ความเป็นไทยแต่โบราณไว้ เราก็ต้องนุ่งผ้าม่วง ใส่เสื้อราชปะแตน พวกเสนาบดีไม่ต้องใส่เสื้อเห็นพุงลงมากองถึงคัก ผมไม่เห็นว่าจะดี อย่างไร"

"พ่อไม่ได้หมายความว่าถึงขนาดนั้นคอกลูก" พ่อพูด "แต่พ่อหมาย เพียงให้เรารู้จักกับสิ่งที่คิงาม เหมาะสมแก่คนไทยและชาติไทย นำสิ่ง ที่คิมมาปรับปรุงให้เข้ากับลักษณะนิสัยของคนไทย และคินฟ้าอากาศ ของเมืองไทย ไม่ใช่ฝรั่งทำอะไรแล้ว เราทำตามคิมทุกอย่าง โดย ไม่คานึงถึงกาละ เทศะและบุคคล ตลอดถึงภูมิประเทศ คินฟ้าอากาศ ผ้าผืนเดียวกัน เมื่อนำไปคัดเสื้อหรือกางเกงให้ค่างคนใช้ เขายังคักให้ ค่างกัน เพื่อให้สมรูปกับผู้ใช้ ลูกลองคิคคูก ถ้าคนไทยคัวค็่อยๆ เล็กๆ เอากางเกงหรือเสื้อที่เขาคักคักไว้สำหรับคนอเมริกันมาสวมใส่โดยไม่ได้ แก้วใจเลย มันจะรุ่มร่ามน่าคตกปานคิ พ่อหมายความว่าอย่างนี้ค่างหาก

อารยธรรมหรือวัฒนธรรมก็เหมือนกัน หากเรานำของต่างชาติมาสวม
เข้าเลย อาจจะเป็นเรื่องตลกมากกว่าน่านิยมชมชื่น"

วันหนึ่ง พ่อผมเล่าให้ฟังว่า มีเพื่อนของพ่อคนหนึ่ง ฐานะดี
มาชวนพ่อไปกินข้าวเย็นนอกบ้าน พ่อก็ไปเพราะไม่ต้องการขังใจเพื่อน
แต่พอไปถึงสถานที่ซึ่งเพื่อนพ่อเจาะจงจะเลี้ยงก็เกิดมีปัญหากันขึ้น

สถานที่นั้นเป็นภัตตาคารที่หรูหราที่สุดแห่งหนึ่งในเมืองไทย
เสียค่าโฆษณาเดือนหนึ่งเป็นแสน ไม่ต้องสงสัยเลย เขาต้องมีรายได้
เดือนหนึ่งเป็นร้อยๆ ล้านบาท

"ผมว่าไปทีอื่นดีกว่า" พ่อบอก

"ทำไม, ที่นี่แหละดีที่สุดแล้ว" เพื่อนพ่อบอก

"ก็เพราะดีที่สุดนะซี ผมจึงบอกให้เปลี่ยนที่" พ่อแกล้ง

"ทำไม?" เขาถามอีก

"ราคาแพงเกินไป" พ่อพูด

"แต่ผมเลี้ยงคุณ" เพื่อนพ่อบอก "คุณจะเดือดร้อนทำไมเรื่อง
ราคาแพงหรือถูก"

"มือนี้นะคุณจะต้องเสียค่าอาหารเท่าไร?" พ่อถาม

"สองพันบาท-สองพันเท่านั้น ผมเคยเลี้ยงเพื่อนที่หนึ่งเป็นหมื่น"
เพื่อนพ่อพูด

"สองพัน สองพันเท่านั้น" พ่อทวนคำอย่างขมขื่น "คุณรู้ไหมว่า
เสมียนพนักงานทำงานทั้งเดือนได้เงินเดือน ๕๕๐ บาท (ห้าร้อยสี่สิบบ
บาท) บางคนเป็นลูกจ้างเขาได้เงินค่าแรงเพียงเดือนละ ๑๕๐-๒๐๐ บาท
เท่านั้น ต้องทำงานถึง ๑๐ เดือน หรือ ๑๒ เดือน จึงจะได้เงินเท่ากับ
ที่คุณนำมากินเพียงหนึ่งมื้อ"

"มันเกี่ยวอะไรกันล่ะ?" เพื่อนพ่อถาม "นี่มันเงินของผม ถ้าผม
ไม่ใช้มันเพื่อความสบายใจสบายใจแล้ว ผมจะหามันมาทำไมให้เหนียว

แรงเปล่า"

"คุณรู้หรือไม่ว่า การที่คุณกินอาหารเพียง ๒ คน กับผมเพียงมือเดียวถึง ๒ พันบาทนั้น เป็นการสุบเลือกสุบเนื้อของคนยากจนมากิน"

"ผมไม่เข้าใจเลยคุณอ๋ิม, มันเรื่องอะไรกัน" เพื่อนพ่อพูดกลางเกาศรีষะเพราะรำคาญ "ผมใช้เงินของผม มันเคือคร้อนอะไรถึงคนอื่น ผมไม่ได้ไปทุจริตคคโกงใครมา"

"แต่เมื่อคุณใช้เงินฟุ่มเฟือย คุณก็ต้องขึ้นราคาของที่คุณขาย เพื่อนำความชคเซยเงินที่ขาดไป คุณขายแพงขึ้นความเคือคร้อนของผู้บริโภคใช้สอยก็เพิ่มขึ้น ผมเองก็เป็นผู้บริโภคใช้สอยคนหนึ่ง ทำไมคุณไม่เอาเงินจำนวนนี้ไปใช้จ่ายเป็นประโยชน์แก่คนจน"

"บ้า บ้าจังเลยคุณอ๋ิม" เพื่อนพ่อปล่อยผรุสวาทออกมา เพราะทนไม่ไหว "พวกมหาเขาคิคกันเซยๆ อย่างนี้ละหรือ?" มันไม่ใช่หน้าที่ของผมที่จะคคคอย่างนี้ ผมมีหน้าที่ให้ความสุขแก่ชีวิตให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เรื่องการช่วยเหลือคนจนเป็นหน้าที่ของรัฐบาล ของกรมประชาสงเคราะห์ และเมื่อคนจนมีมากมายอย่างนี้ ใครจะไปสงเคราะห์ไหว ตัวใครตัวมันกันไว้ยอ๋ิม ใครๆ เขาคิคกันอย่างนี้ทั้งนั้น เมื่อมีเงินอยู่ในมือก็จงใช้มันให้มีความสุข จะตายวันนี้ พรุ่งนี้ก็ไม่รู้ได้ จะทนอคแห่งอคแล้งอยู่ทำไม คนจนที่แกค้องกินเคือนละ ๕๔๐ บาท ก็เพราะความจำเป็นบังคับแก ถ้าแกร่ำรวยเหมือนเราแกก็ค้องกินและใช้เหมือนเรา ใครจะคคค่านเรื่องนี้บ้าง ตัวอย่าง พอมีเงินพิเศษอะไรมาหน่อยแกเลี้ยงกันจนเสียจน ๒ เท่าสามเท่าของเงินพิเศษที่แกได้มาแล้วจะไปมัวนั่งกังวลทำไมให้เสียเวลาเปลืองสมอง เรามีเงิน เราต้องแสวงหาความสุขใส่ตัว ตายไปแล้วก็หมคเรื่องกัน จะเสียใจภายหลัง"

"เพราะคนมีเงินคคคกันอย่างนี้แหละ บ้านเมืองเราจึงอยู่ในสภาพที่เห็นกันอยู่เวลานี้" พ่อพูด

"สภาพอย่างไร?" เพื่อนพ่อถาม

"สภาพที่คนอ้วนก็อ้วนจนเดินไม่ไหว หายใจไม่ออก คนผอมก็ผอมชนิดหนังหุ้มกระดูก บางคนกระดูกออกมานอกหนังเสียอีก เรื่องการช่วยเหลือคนจนนั้น เราต้องช่วยกันทุกฝ่าย ไม่ปล่อยให้มันเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและกรมประชาสงเคราะห์แต่อย่างเดียว"

"ไอ้หะ" เพื่อนพ่ออุทานออกมา "ไม่ควรมาเกิดในสมัยนี้เลย คุณควรมาเกิดสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชหรือเกิดเป็นลูกน้องของอนาถปิณฑิกะเศรษฐีเมืองสาวัตถีโน้น ผมตราหน้าไว้เลย คนอย่างคุณเกิดอีกก็ชาติก็ไม่รวย"

วันนั้นพ่อกลับบ้าน ไม่ยอมกินอาหารที่ภัตตาคารแห่งนั้น พ่อมากินข้าวมือเย็นกับพวกเรา ซึ่งจ่ายค่าอาหารเพียงมี้อละ ๖-๗ บาทเท่านั้น เลี้ยงกันได้ถึง ๔ คน คือ พ่อ แม่ และ ลูก ๒

ค อ น ที่

๒๕

วันที่ผมบันทึกเรื่องตอนนี้เป็นวันหลังวิสาขบูชาหนึ่งวัน จึงใคร่ขอเล่าเรื่องเกี่ยวกับวิสาขบูชาซึ่งครอบครัวของผมคุยกันสู่ท่านฟัง

โดยปกติเมื่อถึงวันวิสาขบูชา พ่อผมจะชักชวนแม่และลูกสองคน สวดมนต์ไหว้พระบูชาพระรัตนตรัยแต่เช้า เรื่องใส่บาตรนั้นครอบครัวผมไม่ได้ใส่ในเทศกาลเช่นนี้ เมื่อผมถาม พ่ออธิบายว่า

"วันอย่างนี้พระท่านได้อาหารเหลือเฟือ ยิ่งวันขึ้นปีใหม่ ท่านต้องบิณฑบาตถ่ายใส่เ่งใหญ่ๆ ก็มี, กินกันไม่หมด เเท้ถึงเสียมาก เราใส่บาตรวันธรรมดาที่พระท่านไม่ค่อยได้อาหารอยู่แล้ว วันอย่างนี้เปิดโอกาสให้คนที่ไม่ค่อยได้ใส่บาตรในวันปกติทำกัน"

"ถ้าคิดอย่างพอกันหมด, วันสำคัญๆ ทางศาสนา ก็คงไม่มีคนใส่บาตร ไม่มีคนทำบุญ" ผมท้วงติง

"เป็นไปไม่ได้ดอกลูก" แม่ตอบ "พ่อก็คอย่างนี้มา ๒๕ ปีแล้ว แต่ วันสำคัญทางศาสนา และวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ พระก็ยังรำรวย บิณฑบาตอยู่นั่นเอง ไม่มีวันที่ใครจะคิดอย่างพ่อกันได้ แต่ก็คงมีอยู่บ้างที่มีความคิดตรงกัน"

"เขาว่าทำบุญในวันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนา ได้บุญมากกว่า ทำในวันธรรมดาจริงหรือพ่อ?"

"เรื่องนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา *ทักษิณียบุคคล* และ *ไทยธรรม* มากกว่า ขึ้นอยู่กับวันพระหรือไม่ใช่วันพระ หมายความว่า การทำบุญที่จะได้บุญมากหรือน้อย ย่อมแล้วแต่เจตนาของผู้ทำบริสุทธิ์เพียงใด มีความเลื่อมใสเพียงใด สมบูรณ์ด้วยเจตนาทั้ง ๓ หรือไม่เพียงใด"

"อะไรบ้างครับ เจตนาทั้ง ๓?"

"ประการแรก ท่านเรียกว่า *บุพพเจตนา* คือความตั้งใจก่อนจะ ให้มีความเลื่อมใส มีการตัดสินใจแน่วแน่ ไม่ลังเล ประการที่สอง ขณะที่กำลังให้ก็มีใจมุ่งใส เลื่อมใส ประการที่สาม ให้แล้วก็มีใจขึ้นบาน ไม่เสียดาย ประการที่สองท่านเรียกว่า *มูญจนเจตนา* ประการที่สาม เรียก *อปราปรเจตนา* โดยลำดับ

"ต่อจากนั้นให้สำรวจ *ไทยธรรม* คือของที่จะให้ นั่นต้องเป็นของ ที่ได้มาโดยสุจริต โดยชอบธรรม และแล้วก็เลือก *ปฏิคาหก* คือผู้รับ หากผู้รับบริสุทธิ์มากผลบุญก็มาก ผู้รับมีคุณธรรมน้อย ผลบุญก็น้อย

"เมื่อประกอบพร้อมด้วย ๓ ประการคือ เจตนา ไทยธรรม และทักษิณียบุคคลอย่างนี้ ท่านจึงจะมีผลมาก หากขาดไปอย่างใด อย่างหนึ่ง ท่านก็ให้ผลน้อยลงตามลำดับ

"การทำบาปก็เหมือนกัน ไม่เลือกวันดอก ทำวันไหนก็ได้บาป

วันนั้น จะมากหรือน้อยแล้วแต่องค์ประกอบในการทำ"

"ถ้ายังมีคนใส่บาตรอยู่ พระจะรับสักก็บาตรก็ได้หรือพ่อ ไม่มีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องนี้หรือ?"

"โดยธรรมดา ท่านมิได้ห้ามไว้โดยตรง แต่โดยมรรยาทก็ไม่ควรรับมากเกินไป เพราะเอาไปทิ้งเสียเปล่า เด็กวัดช่วยกินสามมื้อแล้วก็ไม่หมด หมาวัดช่วยกินอีกก็ยังเหลือ ในพระวินัยบางแห่งท่านห้ามรับบิณฑบาตให้ล้นขอบปากบาตรขึ้นมา เพราะดูน่าเกลียด ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใส"

"ถ้าอย่างนั้น รับหลายๆ บาตร จะมียิ่งหนักไปอีกหรือพ่อ?"

"ท่านรับหลายบาตร แต่ละบาตรก็ไม่ล้นขอบปากบาตร คงจะพ้นอาบัติในเรื่องนี้ไปได้"

"เสียงบาลีหรือเปล่าครับ?"

พ่อหัวเราะเบาๆ ก่อนตอบว่า "บางทีพระก็ต้องยอมทำผิดเพื่อรักษาศรัทธาของชาวบ้านเหมือนกัน ชีวิตพระเนืองอยู่ด้วยชาวบ้านอะไรพอสงเคราะห์เขาได้ ท่านก็สงเคราะห์ บางทียอมเป็นอาบัติ คือผิดวินัย เพื่อไม่ให้รุ่นวาย และรักษาศรัทธาของชาวบ้านไว้"

"เช่นอย่างไรครับ?"

"เช่นการนั่งหรือนอนบนที่นั่งที่นอนอันขัดด้วยนุ่นหรือสำลีท่านห้าม ทีนี้สมมติว่าท่านไปเทศน์ ท่านขึ้นนั่งบนธรรมมาสน์แล้ว จึงรู้ว่าอาสนะที่เขาปูไว้บนธรรมมาสน์นั้นขัดด้วยนุ่นหรือสำลี ถ้าท่านจะรักษาวินัยก็ต้องให้รื้อออก เอาผ้ามาปูแทน ทำอย่างนั้นเป็นการทำให้ชาวบ้านรุ่นวาย ถ้าชาวบ้านนั้นเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ก็เป็นการหักหน้าเขาเหมือนกัน พระที่ท่านมีมรรยาทดีจึงมักทำเฉยเสีย แล้วมาปลงอาบัติเอาที่วัด เล็กๆ น้อยๆ รักษาศรัทธาและความสงบเรียบร้อยไว้ดีกว่าไม่ควรเคร่งจนเกินงาม"

"ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง คือการสวมรองเท้าแตะใส่บาตร โดยธรรมดาเราต้องถอดรองเท้า เพราะพระท่านไม่สวมรองเท้ามารับบิณฑบาต พอจำไม่ได้แม่นยำ จะมีพระวินัยห้ามพระรับบิณฑบาตจากผู้สวมรองเท้าแตะหรือไม่ แต่รองเท้าหุ้มส้นอย่างของผู้ชายนั้นใส่ได้"

"ดังนั้นเมื่อสวมรองเท้าแตะ เราจึงถอดรองเท้าเสมอ ลูกลงไปใส่บาตรกับพ่อเสมอ ได้เห็นพ่อทำลูกก็ทำตาม การใส่รองเท้าแตะใส่บาตร มองดูแล้วไม่สุภาพ คุณคล้ายๆ ขาดการระมัดระวังรูปท่านจึงทักเอาไว้ให้ถอดรองเท้าเสียก่อน"

"แต่พระนั้นไม่เคย เพราะท่านมีประสบการณ์มากกว่า ถ้าจะเป็นอาบัติท่านก็ไปปลงเอาที่วัด ท่านต้องการรักษาหน้าชาวบ้าน และถนอมน้ำใจ ไม่ให้จิตใจของผู้ทำบุญต้องหม่นหมอง"

"พูดถึงเรื่องใส่บาตร รับบิณฑบาต พ่อนึกถึงเรื่องสามเณรวัดหนึ่งในกรุงเทพฯ นี่เอง วันขึ้นปีใหม่เณรรับบิณฑบาตมากมายหลายเที่ยว กลับมาถ่ายบาตรแล้วออกไปอีก พระรูปหนึ่งกฏิกอยู่ใกล้ซุ้มประตูนั่งมองดูเณรเข้าออกอยู่ถึง ๘ เที่ยว ๘ บาตร เห็นว่ามากเกินไปจึงนำเรื่องไปฟ้องท่านเจ้าคุณเจ้าอาวาส พอสายหน่อยท่านเจ้าคุณก็เรียกเณรไปถามว่าทำไมจึงบิณฑบาตมากนักถึง ๘ บาตร จะเอาไปทำไม พระเณรเขาไม่ให้โลกมาก"

"ใครบอกได้เท้าว่ากระผมบิณฑบาต ๘ บาตร?" เณรถามเจ้าอาวาส

"นี่ไงล่ะ พยานนั่งอยู่ที่นี่" ท่านเจ้าคุณพูดพร้อมทั้งชี้ไปทางพระผู้ฟ้อง

"ท่านฟ้องผิดไปแล้ว" เณรว่า "ความจริงผมจนถึง ๑๐ บาตรเข้าทางประตูนั้นสองเที่ยว ท่านไม่เห็น"

"เมื่อเณรพูดอย่างนั้น ทั้งท่านเจ้าคุณและพระผู้ฟ้องจึงหัวเราะ

เห็นเป็นเรื่องขบขันไป และไม่คุ้นเคยอีก

"อย่างนี้เขาเรียกว่าคุณมีปฏิภาณไว เอาตัวรอดได้เมื่อเข้าเหตุการณ์คับขัน การทำให้เรื่องจริงจิงเป็นเรื่องขบขันนั้นช่วยให้ความตึงเครียดทางอารมณ์ลดหย่อนลงมาก แล้วก็แล้วกันไป" พ่อพูดในที่สุด

กลางวันพ่ออ่านหนังสือธรรมะโดยตลอด ส่วนมากเกี่ยวกับพระจริยาของพระพุทธเจ้า ตกกลางคืนเราไปเวียนเทียนกันที่วัด การเวียนเทียนนั้น พ่ออธิบายว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อพระรัตนตรัย สมัยเมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้น ผู้ที่มาเฝ้าพระองค์เมื่อลากลับมักจะเดินเวียนขวาพระคันธกุฎีสามรอบ เรียกว่าทำประทักษิณ เป็นการแสดงความเคารพอย่างสูงต่อพระพุทธเจ้า

ในการไปเวียนเทียนคืนนั้น ผมมีข้อสังเกตบางอย่างหนึ่งจึงเอามาถามพ่อ และได้ความรู้เพิ่มเติมขึ้นอีก

"ผมเห็นพระรูปหนึ่งรับพ่อ เดินนำสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระสังฆราชเสด็จดำเนินเป็นองค์ที่สอง ผมเข้าใจว่า สมเด็จพระสังฆราชนั้นทรงเป็นผู้สูงสุดแล้วในหมู่สงฆ์ ทำไมพระองค์จึงยังเสด็จตามหลังพระอีกรูปหนึ่ง ต่อมาก็เป็นพระผู้น้อยลงมาตามลำดับ พระรูปนั้นยิ่งใหญ่กว่าสมเด็จพระสังฆราชอีกหรือพ่อ?"

"ไม่ใช่ยิ่งใหญ่โดยสมณศักดิ์คือกลุ่" พ่อตอบมีแววพอใจในคำถามของผม "แต่ท่านมีอายุพรรษามากกว่าสมเด็จพระสังฆราช ในวินัยของพระพุทธเจ้านั้น ผู้พรรษาน้อยกว่าต้องเคารพผู้พรรษามากกว่า สมเด็จพระปฏิบัติตามพระวินัย จึงไม่ทรงยอมเสด็จนำพระเถระที่มีพรรษามากกว่าพระองค์"

"มองในแง่นี้แล้ว ทำให้รู้สึกประทับใจในพระจริยาของพระองค์ท่านมากขึ้น มิได้ทรงถือพระองค์ว่าเป็นถึงสมเด็จพระสังฆราช

"พ่อทราบมาว่า เมื่อถึงวันเข้าพรรษา มีพระเถระวัดใดใน

พระนคร ธนบุรี ที่มีอายุพรรษามากกว่าพระองค์ท่าน ก็เสด็จไปถวายเครื่องสักการะแสดงความเคารพเสมอมา ตั้งแต่ยังมีได้เป็นสมเด็จพระสังฆราช และเมื่อทรงได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชแล้ว ก็ยังทรงกระทำอยู่ไม่ขาดได้

"มีพระเถระบางวัดเป็นเจ้าของวัด และเป็นพระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่ถึงชั้นธรรมพิเศษ มีพระลูกวัดรูปหนึ่งสมณศักดิ์เพียงพระครูสัญญาบัตรธรรมดาๆ เท่านั้น แต่พรรษามากกว่า เมื่อถึงคราวรับกฐินท่านก็ให้ทายกถวายผ้ากฐินแก่ท่านพระครูรูปนั้นทุกปีเสมอมา

"จริยาอย่างนี้ก็น่าเลื่อมใส โดยปกติพระที่มีพรรษามาก แต่มีความรู้ความสามารถน้อย ก็มีความนับถือยำเกรงผู้มีพรรษาน้อยแต่มีความรู้ความสามารถมากอยู่แล้ว การที่พระผู้มีความรู้ความสามารถมากแต่พรรษาน้อย เคารพพระผู้มีความรู้ความสามารถน้อย เป็นการสมานสามัคคีอย่างดียิ่ง มิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องค้อยจนเกินไป"

"เวลานี้พระชั้นธรรมพิเศษมีกี่รูปครับ พ่อ?"

"ดูเหมือน ๗ รูป" พ่อตอบ "ลองนับดูก่อน"

๑. พระศาสนโสภณ

๒. พระธรรมวโรดม

๓. พรหมมุนี

๔. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์

๕. พระธรรมปัญญาบดี (แทนตำแหน่งพระพิมลธรรม)

๖. พระวิสุทฐิวงศาจารย์ (แทนตำแหน่งพระมหาโพธิวงศาจารย์?)

๗. พระธรรมปัญญาจารย์

"รวม ๗ รูป เดิมที่มี ๕ รูป ตั้งแต่หมายเลข ๑-๕ รูป ต่อมาเพิ่มเป็น ๗

"ส่วนสมเด็จพระราชาคณะ คงมี ๔ อย่างเดิม รูปใดรูปหนึ่ง

มรณภาพจึงจะทรงสถาปนาพระเถระอื่นขึ้นรับสมณศักดิ์นั้นแทนต่อไป"

"สมณศักดิ์สมเด็จพระ ๔ รูป มีใครบ้างครับ?"

"มี

๑. สมเด็จพระวันรัต
๒. สมเด็จพระพุทธิโชษาจารย์
๓. สมเด็จพระพุฒาจารย์
๔. สมเด็จพระมหาวีรวงศ์

"ทั้ง ๔ นี้ เป็นทำเนียบสมณศักดิ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะ ซึ่งจะได้รับเลือกสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชต่อไป"

"สมเด็จพระสังฆราชมีพระนามเหมือนกันทุกพระองค์ หรือต่างกันอย่างไรบ้างครับ?"

"ที่ไม่ทรงเป็นเชื้อพระวงศ์ คือมาจากตระกูลธรรมคาสามัญ เมื่อได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราชจะมีพระนามเหมือนกันหมด คือ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ พระสังฆราช ส่วนที่มีเชื้อพระวงศ์ จะมีพระนามแตกต่างกันไป เช่น สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช, หรือสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ หรือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ฯลฯ"

"พระนามของสมเด็จพระสังฆราชที่ได้เป็นเชื้อพระวงศ์นั้น ผมเห็นมีใช้อยู่ ๒ อย่าง คือ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ *สมเด็จพระสังฆราช* และ
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ *พระสังฆราช* อย่างไหนถูกต้อง?

"พ่อว่าอย่างหลังถูก คืออย่างข้อที่สอง แต่ดูเหมือนประกาศของกรมการศาสนาจะให้ใช้อย่างที่หนึ่ง มีสมเด็จพระสองคำ พ่อว่าอย่างหลังน่าจะถูก เพราะคำว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณนั้นเป็นสมณศักดิ์ ส่วนคำหลังที่ตามมาคือ *พระสังฆราช* เป็นตำแหน่งการบริหารคณะ

สงฆ์ของพระองค์ท่าน ไม่จำเป็นต้องมีคำว่า *สมเด็จพระ* นำหน้าอีก ส่วนที่เราเรียกกันติดปากว่า *สมเด็จพระสังฆราช* นั้น เป็นการนำเอาคำว่า *สมเด็จพระ* คำหน้า *อริยวงศาคคณฺยาณ* มาต่อกับคำว่า *พระสังฆราช* คั้งนั้น ถ้าจะเขียนให้ถูกต้องเขียนว่า *สมเด็จพระสังฆราช* ละนามอันเป็นสมณศักดิ์ไว้ (คืออริยวงศาคคณฺยาณ) ดูเหมือนในหนังสือหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร^๑ ก็แนะนำให้เขียนแบบอย่างที่สอง ลูกอยากรู้แน่ๆ ไปค้นหาเอาเอง"

เมื่อผมนั่งอยู่ พ่อจึงพูดต่อไปว่า

"พูดเรื่องพระสงฆ์เสียนาน จนเกือบลืมเรื่องความสำคัญของวันวิสาขบูชา ความจริงเป็นเรื่องเก่าแต่ฟังไม่เบื่อ พูดแล้วทำให้ระลึกถึงพระพุทธรุคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ ทำนองเดียวกับพ่อถึงวันที่ ๒๖ ตุลาคม ทุกปี ชาวไทยก็นำเอาพระประวัติตอนนั้นบ้างตอนนี้บ้าง ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาเล่าสู่กันฟังเพื่อเทอดพระเกียรติ

"พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นลงสู่พระครรภ์พระมารดาในเดือน ๘ (อาสาฬหะ) ประสูติ ครัสรู้ และ ปรีนิพพานในกลางเดือน ๖ (วิสาขะ) ท่านประพันธ์เป็นคาถาไว้ดังนี้

'อาสาฬหปุณฺณํ โยทุกนฺโต วิสาขเ เอว นิภยมิ

วิสาขปุณฺณมฺมี สมพุทฺโธ วิสาขเ ปรีนิพพุโต'

"เป็นการยากเหลือเกินที่บุคคลจะเกิด ประสพผลสำเร็จอย่างสูง และตาย ในวันเดียวกัน เดือนเดียวกัน ครบทั้งสามกาล เช่นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วันเพ็ญกลางเดือน ๖ นั้นมีความหมายแก่พระองค์ถึงสามวาระ และล้วนแต่เป็นวาระสำคัญทั้งแก่พระองค์เองและแก่โลก

^๑ หลักภาษาไทย หน้า ๑๖๒ ของพระยาอุปกิตศิลปสาร

ทั้งหมด

"พระพุทธเจ้านั้นมีพระคุณแก่โลกหาที่สุคติได้ ไม่มีใครเสมอเหมือน

"ในวันวิสาขบูชาเช่นนี้ พวกเราจึงควรระลึกถึงพระคุณของพระองค์เป็นพิเศษ"

ต่อจากนั้น พ่อได้พรรณนาพระคุณของพระพุทธเจ้าให้พวกเราฟังอีกยี่คยาประมาณ ๑ ชั่วโมง

ค อ น ที่

๒๕

พ่อผมเอาสุภาษิตเยอรมันมาพูดเสมอว่า "สัญชาติลิง ยิ่งปีนสูงขึ้นไป
เพียงไร ก็ยิ่งแสดงว่าเป็นลิงมากขึ้นทุกที" เมื่ออยู่บนที่สูง มันแสดงความ
เป็นลิงได้ถนัด ไม่ต้องกลัวใครทำร้ายมัน เวลาอยู่บนพื้นดินมันอาจซ่อน
หัวจุกหาง หรือทำกิริยาอาการคล้ายสัตว์สกุลสูง แต่พอปีนขึ้นยอดไม้
ความเป็นสัญชาติลิงของมันก็แสดงออกชัดเจน ทำนองเดียวกับเสือ
ยิ่งโต ยิ่งเห็นลาย

มนุษย์เราที่คล้ายลิงนั้นก็มิอยู่ เมื่อยังต่ำต้อย น้อยทรัพย์ อับยศ
อยู่ก็เสวยมเจียมตน แต่พอมากทรัพย์ มากยศ มากวาสนา มีตำแหน่ง
ฐานะสูงขึ้น ก็ให้เห็นกันค่อนนั้นว่าสัญชาติหรือสันดานเป็นอย่างไร

คนที่ไม่ได้รับการศึกษาเพียงพอ ไม่ได้รับการอบรมเพียงพอ เมื่อ
ขึ้นสู่ฐานะสูงโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง จะเพราะวาสนาหรือเพราะเหตุการณ์
บ้านเมืองผันผวน พลอยติดร่างแหขึ้นสู่ที่สูงกับเพื่อนฝูงไปด้วยก็ตาม
ยิ่งอยู่ตำแหน่งสูงก็ยิ่งแสดงความต่ำช้า และความโง่เขลามากขึ้น ยิ่ง
ต้องการจะอดฉลาด ความโง่ก็ยิ่งปรากฏให้เห็นมากขึ้น

พ่อบอกว่า เรา รู้จักต้นไม้โดยผลและใบของมันฉันใด เราก็รู้จัก
คนโดยการกระทำและคำพูดของเขาฉันนั้น แม้เขาจะปิดบังซ่อนเร้น
ไว้บ้างเป็นบางคราวแต่ก็ต้องแสดงตัวแท้ของมันออกมาจนได้ พ่อย้ำ
พระพุทธรูปที่ใกล้เคียงกับเรื่องนี้ว่า

"เราจะรู้จักปกติของคนด้วยอยู่ร่วมกัน"

"รู้จักความสะอาดของคนด้วยการงานของเขา"

"รู้จักปัญญาของคนด้วยการสนทนา"

"รู้จักความกล้าหาญของคนเมื่อมีอันตราย"

ทั้งหมดนี้ต้องประกอบด้วยกาล คือใช้เวลานาน, ต้องมีความใส่ใจ
และมีปัญญากำกับจึงจะได้"

มนุษย์เรานั้นมีความสลับซับซ้อนทางอารมณ์และจิตใจ ยิ่งกว่า
สัตว์โลกประเภทอื่นใดทั้งสิ้น จึงดูยาก หยั่งยาก พ่อยกธรรมบทในคัมภีร์
ทางพระพุทธศาสนามาอ้างอิงสนับสนุนคดีนี้ว่า

"มนุษย์นี้รักและลึก ส่วนสัตว์ดิรัจฉานนั้นคั้น เข้าใจได้ง่าย บาลีว่า
คหนฺ เหคฺ ยทิทํ มนุสฺสา อุตฺตานํ เหคฺ ยทิทํ ปสโว"

พวกสัตว์จึงไม่มีอาการอย่างหนึ่ง ใจอย่างหนึ่ง คือ มันแสดง
อาการตามที่มันรู้สึก ส่วนมนุษย์นั้นมันปากอย่างใจอย่าง

"ก็เพราะสัตว์มันไม่ได้รับการศึกษา มนุษย์ได้รับการศึกษาปะซี-
พ่อ มนุษย์เราจึงรู้ว่าอะไรควรพูด อะไรไม่ควรพูด แต่สัตว์มันไม่รู้ มนุษย์
เรา รู้จักควบคุมกาย วาจา แม้รู้อย่างหนึ่ง ก็แสดงอีกอย่างหนึ่งได้"

"นั่นนะซี" พ่อพูด "มนุษย์จึงเข้าใจยาก คบยาก เพราะรู้สึกอย่างหนึ่งแสดงอีกอย่างหนึ่งได้ ใจจึงคิดแต่การเอารักเอาเปรียบ จึงคิดชิงเด่นเป็นศัตรูกัน แต่พอพบกันก็ยิ้มแย้มแจ่มใสเข้าหากัน จับมือกันอย่างแน่น และพูดจากันเสมือนว่าฉันรักคุณเหลือเกิน ไปงานศพก็ต้องตีหน้าเศร้าไปงานแต่งงานขึ้นบ้านใหม่ก็ต้องทำรีนเริงเบิกบาน"

"ทางจิตวิทยาสอนเรื่องนี้มักมีใช้หรือครับ?"

"แต่จิตวิทยาไม่ได้สอนให้เราขาดความสุจริตใจ" พ่อตอบ "ตรงข้าม พ่อว่า*การแสดงความรู้สึกเป็นจิตวิทยาอย่างสูง* แต่ขอเพียงให้รู้จักกาลเทศะ และเลือกใช้คำพูดให้เหมาะเจาะเท่านั้น เพราะคำเตือนเพียงเล็กน้อยด้วยความสุจริตใจได้ทำให้ชีวิตคนเปลี่ยนแปลงไปในทางดีมานักต่อนักแล้ว พระคำรัสของพระพุทธเจ้าที่ตรัสแก่หิงสกมานพ เป็นตัวอย่างหนึ่ง พระองค์ตรัสว่า '*เราหยุดทำบาปแล้ว แต่ท่านยังไม่หยุด*' ทำให้อหิงสกะรู้สึกตัวและกลับตัว เปลี่ยนจากใจรองคุณิมาลมาเป็นพระองคฺุสิมาลผู้ประเสริฐ

บางทีก็ทรงนำเอาคำพูดจ้วงจาบของผู้อื่นนั่นเอง ส่งกลับไปให้เขาด้วยการคัดแปลงเพียงเล็กน้อย เช่นที่মনขปริพพาชก ญาติพระสารีบุตร เทียวถามหาพระสารีบุตร เมื่อพบว่ามาขอมคนเป็นศิษย์ของพระพุทธเจ้าเสียแล้วก็ไม่พอใจ กล่าวเป็นเชิงรนวนว่า 'ทุกสิ่งทุกอย่างข้าพเจ้าไม่พอใจหมด'

"มองตามทรรศนะทางตรรกศาสตร์ คำพูดอย่างนี้ย่อมหมายรวมถึงพระพุทธเจ้าด้วย เพราะมิได้ทรงแยกออกจาก 'ทุกสิ่งทุกอย่าง' รวมความว่าเขาไม่ชอบพระพุทธเจ้า

"พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า 'ถ้าอย่างนั้น ท่านก็ควรไม่ชอบความเห็นอย่างนั้นของท่านเสียด้วย'

"ความเห็นอย่างนั้นหมายถึงอะไรพ่อ?"

"หมายถึงความเห็นที่ว่า 'ทุกสิ่งทุกอย่าง ข้าพเจ้าไม่พอใจหมด'"

"คมคายจริงๆ" ผมชม

"ทรงมีพระปฏิภาณในการโต้ตอบปัญหาอย่างผู้เสมอเหมือน
ได้ยาก" พ่อพุดอย่างอímอกอímใจ

"คำ 'ปฏิภาณ' มีความหมายอย่างไรพ่อ?"

"เป็นความรู้อย่างสูง" พ่อตอบ "สูงกว่า empirical knowledge
และ Scientific Knowledge"

พ่ออธิบายต่อไปว่า

"Empirical Knowledge นั้นหมายถึงความรู้ที่ได้จากประสาท
สัมผัสทั้ง ๕ เช่น ตาได้เห็น หูได้ฟัง เป็นความรู้ชั้นมูลฐาน ซึ่งคนมีตา
มีหู ย่อมจะรับรู้ได้เท่าๆ กัน เช่น เห็นรถสีแดงวิ่งมา คนที่มีตาดีทุกคน
จะต้องรู้เท่ากันว่า รถนั้นสีแดง เป็นต้น"

"Scientific Knowledge หมายถึงความรู้ที่เป็นศาสตร์ ที่จัด
ระบบแล้ว ต้องศึกษาเล่าเรียนจึงจะรู้ได้ เช่น นิติศาสตร์ อักษรศาสตร์
หรือแพทยศาสตร์ เป็นต้น"

"ส่วนความรู้ชั้นที่สาม ซึ่งสูงกว่าสองประการแรกนั้น ท่านเรียก
ว่า Intuitive Knowledge อันนี้แหละคือปฏิภาณ ความหมายว่า ใ้
นึกรู้ขึ้นเองว่า คำพุดอย่างนั้น ควรจะตอบอย่างไร เหตุการณ์อย่างนั้น
ควรแก้ไขอย่างไร มีเรื่องร้ายแรงเกิดขึ้นเฉพะหน้าควรกระทำอย่างไร
จึงจะคลี่คลายเหตุร้ายให้กลายเป็นดีได้ คำทางพระพุทธศาสนาที่เรียก
ว่า 'ปฏิภาณปฏิสัมภิตา' นั้น หมายถึง การเข้าใจทำให้สเหมาะสมทันที
ในเมื่อมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น

"พระนเรศวรมหาราชทรงเอาพระองค์รอดได้ ในขณะที่ทรง
ขับช้างทรงเข้าไปในวงล้อมของข้าศึก คือคณะของพระมหาอุปราชา
แห่งพม่าได้ ก็ด้วยพระคุณสมบัติคือปฏิภาณนี้"

"คำปฏิภาณนี้ น่าจะตรงกับคำไทยว่าไหวพริบ แต่พ่อเข้าใจว่า ไหวพริบเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปฏิภาณเท่านั้น ปฏิภาณยังมีความหมาย กว้างออกไปอีกหลายแง่ ซึ่งไหวพริบเอื้อมไปไม่ถึง

คำว่าปฏิภาณนั้นตรงกับคำอังกฤษว่า Intuition ซึ่งมีความหมาย ว่า The power of the mind to know something without conscious reasoning or study แปลว่า อำนาจทางใจอย่างหนึ่งซึ่ง สามารถรู้บางสิ่งบางอย่างได้โดยไม่ต้องศึกษาเล่าเรียน

"ปฏิภาณนั้นเป็นสิ่งคิดตัวคนมาแต่กำเนิด สอนกันไม่ได้ เทียบ คำทางพระพุทธศาสนาน่าจะตรงกับคำว่า *สหชาติปัญญา* แปลว่า ปัญญาที่คิดมาแต่เกิด ส่วน Scientific Knowledge นั้นเทียบกับ *โยค-ปัญญา* แปลว่า ปัญญาที่เกิดจากการประกอบหรือการศึกษาเล่าเรียน

"ลูกจะสังเกตว่า เหตุไรคนเรียนเท่ากัน ความแตกฉานจึงไม่เท่ากัน"

"แต่ปฏิภาณก็พอปลูกกันได้บ้าง ท่านว่าวิธีปลูกนั้นคือพยายาม จำคำสุภาษิตไว้มากๆ แต่จะให้คล่องแคล่วว่องไวเหมือนคนซึ่งมีมา แต่กำเนิดนั้นไม่ได้"

"คนมีปฏิภาณมาแต่กำเนิดนั้นเป็นคนโชคดีมาก เพราะมันเป็น ปัญญาอันดีเลิศ สามารถแทงทะลุอุปปรุง **เห็นความจริงที่ซ่อนเร้น อยู่** ซึ่งคนธรรมดา มองไม่เห็น รู้เท่าถึงการ, เป็นคุณธรรม หรือคุณสมบัติอันประเสริฐแท้จริงอย่างหนึ่ง

"พ่อได้บอกแล้วว่า พระพุทธเจ้านั้นทรงสมบูรณ์ด้วยปฏิภาณ อันเลิศ ทรงอาศัยพระคุณสมบัตินี้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาได้อย่าง มั่นคง และแผ่ออกอย่างกว้างไกล ทรงเป็นที่ปองของโลก"

"ประทีปต้องเป็นไฟ ใช่ไหมพ่อ?" ผมถาม

"ใช่" พ่อตอบ

"ธรรมคาไฟเป็นของร้อนใช่ไหมพ่อ?"

"ใช่"

"เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเป็นประทีปของโลก พระพุทธเจ้าก็ต้องเป็นไฟซึ่งเป็นของร้อน แต่ทำไมจึงว่าเมื่อเข้าใกล้พระพุทธเจ้าจึงมีแต่ความเอือกเย็นเป็นสุข?" ผมถามพ่อแล้วยิ้มขบขัน นึกว่าสอบปฏิภาณของพ่อเล่น ความจริงผมถามไม่เข้าเรื่อง"

"ห้องแอร์คอนดิชั่น ทำด้วยไฟฟ้าใช่ไหม?" พ่อถาม

"ใช่ครับ"

"ไฟฟ้าร้อนหรือเย็น?"

"ร้อนครับ"

"ทำไมห้องแอร์คอนดิชั่นจึงเย็น?" พ่อถาม "ทำไมตู้เย็นจึงเย็น ทั้งๆ ที่ต้องมีไฟฟ้าเป็นตัวสำคัญ?"

"ไม่ทราบเหมือนกันครับ" ผมตอบ

"ทำไมเตาไฟฟ้าจึงไม่เย็นเหมือนตู้เย็น ทั้งๆ ที่ต้องเสียบปลั๊กไฟฟ้าเหมือนกัน"

"น่าแปลก" ผมพูด

"นั่นสิ" พ่อพูดแล้วยิ้มขบขันและพูดต่อไปว่า "พระพุทธเจ้าก็ทรงเป็นไฟชนิดหนึ่ง ท่านเรียกว่า *อาหุเนยยัคคิ* ไฟคือ อาหุเนยยบุคคล อาหุเนยยบุคคล คือคนที่ควรเคารพบูชา ใครปฏิบัติชอบต่อ ก็เป็นคุณมากแก่คนนั้น ใครปฏิบัติผิดต่อก็เป็นโทษมาก ทำนองเดียวกับไฟธรรมคา คนที่ไปเล่นกับไฟคือพระพุทธเจ้าโดยอาการมิชอบนั้น ได้ประสบภัยพิบัติมามากแล้ว และคนที่บูชาไฟดวงเดียวกันนั้น ได้ประสบความสุขความเจริญมานักหนา จำนวนนับไม่ได้แล้วเช่นกัน"

ขณะที่คุยมาถึงตรงนี้ ก็พอคิดของพ่อมาคิดไฟแดงตรงสี่แยกมุมสวนจิตรลาคำ่านสนามม้าข้างวัดเบญจมบพิตร มีรถคันหนึ่งมา

จอดเทียบทางเลนขวา เจ้าของรถชะโงกคอกออกมาเรียกชื่อพ่อ ค่อยจากนั้นพ่อและท่านผู้นั้นก็คุยกันได้ ๔-๕ คำก็พอคือสัญญาณไฟเขียว ซึ่งจะต้องไป ท่านผู้นั้นเลียขวา ส่วนรถของเราพุ่งตรงมาทางหน้าอนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า

"ใครครับพ่อ? ทำทางน่านับถือจัง" ผมถามพ่อเมื่อรถพ้นสี่แยกมาแล้ว

"ทวีป เพื่อนพ่อเอง, ลูกเคยเห็น หรือเคยอ่านเรื่องของ 'เกาะกลางน้ำ' มีใช่หรือ?"

"เคยครับ เจ่มั่นคิ"

"นั่นแหละ เขาละ ทวีปใช้นามปากกา 'เกาะกลางน้ำ' เขียนนวนิยายก็ได้ บทวิจารณ์การเมืองก็เผ็ดร้อนถึงพริกถึงขิงดี เป็นนักประพันธ์ที่มีอุดมคติ 'เพื่อเมืองไทย' เขาเป็นคนอยู่ง่ายกินง่าย ไม่ชอบความฟุ่มเฟือย นิสัยน่ารักมาก"

"ไม่ชอบความฟุ่มเฟือย ทำไมจึงมีรถยนต์ครับพ่อ?"

"บางคนก็มีรถยนต์เพราะความจำเป็นบังคับให้มี ไม่ใช่มีเพราะต้องการหรูหราฟุ่มเฟือยอะไร เช่นทวีปเป็นตัวอย่าง เขาใช้ชีวิตอย่างคนธรรมดาที่สุด แม้รถที่ใช้ก็เพียงพอใช้ได้สำเร็จประโยชน์เท่านั้น เสื้อผ้าที่ใช้ก็เลือกที่มีราคาถูก อาหารก็เหมือนกัน แต่ความคิดสูงมาก และมีการกระทำที่สูงส่งน่าสรรเสริญ เข้าหลัก plain living, high thinking หรือ plain living high doing โดยแท้"

"หมายถึงอะไรครับพ่อ plain living, high thinking?"

"แปลว่า อยู่อย่างต่ำ ทำหรือคิดอย่างสูง" พ่อตอบ "คำว่าอยู่อย่างต่ำนั้น หมายความว่า อยู่อย่างง่าย อยู่ง่าย กินง่าย กินอยู่อย่างพื้นๆ ไม่ฟิธิพิถัน คำว่า plain ถ้าเป็นคำพหูคุณศัพท์ของคำพูด เช่น plain speech ก็หมายความว่า คำพูดที่เข้าใจได้ง่าย ความอยู่ง่าย

กินง่ายนั้น เป็นคุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งของคนสำคัญ ที่เคยทำประโยชน์แก่โลกมาแล้ว คนสำคัญนั้นมักมีนิสัยมุ่งทำอะไรให้สำเร็จ ประโยชน์มากกว่าเพื่อความหรรุหรมามีหน้ามีตา บทประพันธ์ของทวีป จึงมีเข็มอันตรงคิง 'เพื่อเมืองไทย' โดยมีได้หัวนเกรงอะไรทั้งสิ้น"

"แต่การที่ทวีปมีรยณคั้นนั้น นอกจากเพื่อใช้ประโยชน์แล้ว อาจเพื่อเหตุบางประการทางสังคมด้วยก็ได้"

"ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นครับพ่อ ไหนว่าเป็นคนมีอุดมคติอันสูงส่ง?"

"การมีรยณคแต่พอใช้นั้นไม่เห็นทำให้เสียอุดมคติตรงไหน อีกประการหนึ่ง ทวีป หรือ 'เกาะกลางน้ำ' เป็นนักประพันธ์ ไม่ใช่ปรัชญาเมธี นักประพันธ์ยังต้องวิจารณ์โลก และดำรงตนอยู่ในโลกตามแง่ของคนทั่วไป ความสุข ความทุกข์ ความงาม และความที่ริ้วปรากฏแก่คนทั่วไปอย่างไร ก็ปรากฏแก่นักประพันธ์อย่างนั้น **นักประพันธ์ยังต้องยอมรับมาตรฐานเทียบของโลก หรือของคนทั่วไป** จึงยังยึดเหนี่ยวสิ่งภายนอกเป็นทางดำเนินอยู่เหมือนกัน

"ส่วนปรัชญาเมธินั้น วิจารณ์โลกตามแง่ของความรู้แต่อย่างเดียว สำหรับปรัชญาเมธินั้น มนุษย์จะเป็นอย่างไรคือ ดี หรือชั่ว สูง หรือต่ำ ก็แล้วแต่จิต ปรัชญาส่องให้เห็นว่า การเหนี่ยวรั้งอยู่ในรูปกายเป็นการไม่ถูกต้อง มิใช่ทางไปสู่ความจริง คั้งนั้นปรัชญาเมธีจึงไม่แคร์ค่อมติของโลก แต่จะดำเนินในทางที่ตนเห็นว่าชอบ และเป็นทางของคน"

"คำว่ามาตรฐานเทียบของโลก พ่อหมายความว่าความเพียงใด?"

"หมายความว่าถึงสิ่งที่ชาวโลกเขานำมาวัดคน ว่าใครสูง ต่ำ ดี ไม่ดี เช่น ปริญาบัตร, ตำแหน่งการงาน, เงิน และความอยู่ดีกินดี ตัวอย่าง นาย ก. อาจเคารพนบนอบต่อ นาย ข. เพราะรู้สึกว่่านาย ข.

เป็นถึงรัฐมนตรี แต่ไม่ได้แสดงอาการเช่นนั้นแก่นาย ค. เพราะรู้สึกว่ นาย ค. เป็นเพียงเสมียนแก่ๆ คนหนึ่งในกระทรวง นี่แสดงว่า นาย ก. ได้เอาตำแหน่งทางการเมืองมาเป็นมาตรฐานเทียบ สำหรับผู้ที่คน จะแสดงความเคารพนบอบ หากยกเอามาตรฐานอย่างอื่นมาเทียบ นาย ก. อาจเคารพนับถือ นาย ค. มากกว่านาย ข. ก็ได้ เช่น นาย ค. อาจมีจิตใจบริสุทธิ์สะอาดกว่านาย ข. เมื่อเอาจิตใจมาเป็นมาตรฐาน เทียบ นาย ค. ย่อมน่าเคารพยกย่องกว่านาย ข. เป็นธรรมดา"

"ฉะนั้นเมื่อลูกได้ยินใคร พูดว่า คนนั้นดีกว่าคนนี้ ก็น่าจะสอบเขา ต่อไปว่า ที่พูดเช่นนั้น **เอาอะไรมาเป็นมาตรฐานเทียบ**"

ค อ น ที่

๒๖

ในระยะหลังๆ นี้ ผมได้ฟังพ่อเป็นส่วนมาก เพราะเลื่อมใสพ่อ เคารพ
พ่อมากเสียแล้ว ประกอบด้วยอายุมากขึ้น มองเห็นพระคุณของมารดา
บิดาชัดเจนยิ่งขึ้น

ในชีวิตมนุษย์ มีสิ่งน่าประหลาดอยู่มากมาย, หนึ่งในหลายอย่าง
คือ ยิ่งตาเนื้อของคนเรามีคมัวลงเพราะชรามากเท่าใด ดวงตา คือ
ปัญญาก็ยิ่งแจ่มใสขึ้น มองเห็นอะไรบางอย่างที่เมื่อสมัยเด็กเรามอง
เห็นไม่ได้ ที่ผมพูดนี้หมายถึงเฉพาะคนแก่ที่รู้จักใช้ความแก่ของตนให้
เป็นประโยชน์ในทางธรรม ไม่ใช่คนแก่ชนิดยิ่งแก่ยิ่งโลภมาก อยาก
ใหญ่ หรือใช้สากๆ วิทยุเป็นเครื่องชลอความแก่ของตน

พอให้ข้อคิดแก่ผมว่า เมื่ออายุ ๑๐-๒๐ ปี รู้สึกว่าเป็นการง่ายเหลือเกินที่จะรู้ว่าอะไรคืออะไร และตัดสินได้ง่ายว่าใครเป็นคนดี ใครเป็นคนชั่ว แต่พออายุ ๖๐ ปีแล้ว ปัญหาเรื่องนี้กลับเป็นของยากแก่การตัดสิน

"ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นครับพ่อ?" ผมถาม

"เพราะ**ชั่วล้นๆ หรือดีล้นๆ** หายาก" พ่อตอบ "มักจะมีชั่วปนดี ตีปนชั่วอยู่เสมอ ทำให้แยกลำบาก ยิ่งศึกษาวิเคราะห์ถึงเจตนาเบื้องหลังการกระทำด้วยแล้ว ก็ยิ่งลำบากมากขึ้น การกระทำบางอย่างของคนบางคน มองเผินๆ ก็เหมือนพอจะตัดสินได้ว่าดี แต่พอสำรวจลึกซึ้งลงไปถึงเจตนาเบื้องหลังการกระทำ กลายเป็นมีชั่วมาปนเสียแล้ว ในการที่คนบางคนทำชั่วบางอย่างก็เหมือนกัน สำรวจดีๆ อาจมีความดีปนอยู่ด้วย ฉะนั้นจึงเป็นการยากแก่การตัดสิน"

"เรามีอะไรเป็นเครื่องวัดว่าอะไรคืออะไรชั่ว?" ผมถาม

"ปัญหานี้ตอบยาก" พ่อว่า "ถ้าตอบตามคำราที่พ่อเคยศึกษาเล่าเรียนมากกว่า การใดๆ ที่ทำให้ตนเองเดือดร้อน ผู้อื่นเดือดร้อน ทั้งตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนและไม่มีประโยชน์ การนั้นเรียกว่า ความชั่ว ตรงกันข้ามเป็นความดี"

"ฟังคำจำกัดความของพ่อแล้ว ผมมีปัญหาเยอะ"

"อย่าถามดีกว่า มันเป็นปัญหาทางปรัชญา พุทธสัก ๑๐ วันก็ไม่จบ" พ่อบอก "เอาง่ายๆ ก่อน คืออะไรที่เราเห็นว่าดีก็ทำไป อะไรที่เห็นว่าชั่วก็เว้นเสีย เอาแค่นี้ก่อน เมื่อทำได้หมดแล้วจึงค่อยแสวงหาใหม่ ว่า อะไรนอกความชั่วที่ยังไม่ได้ละ อะไรนอกความดีที่เรายังไม่ได้ทำ"

ผมจึงเปลี่ยนไปถามปัญหาใหม่ว่า ทำไมเมื่อพ่อได้ทราบถึงความทุกข์ยากลำบาก จึงพูดเสมอว่า **ลำบากเสียบ้างก็ดีเหมือนกัน**

"เพราะความทุกข์ ความลำบากนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้"

"ไม่ยกเว้นใครเลยหรือพ่อ?"

"ไม่ยกเว้น" พ่อตอบหนักแน่น "ในมรรคาแห่งชีวิต ทุกคนต้องพบกับความทุกข์ความลำบาก"

"แม้แต่พระราชามหากษัตริย์ พระสงฆ์องค์เจ้าหรือพ่อ?"

"ไม่ยกเว้นใครทั้งนั้น" พ่อยืนยัน "จะต่างกันบ้าง ก็ที่แบบของความทุกข์ และปริมาณเท่านั้น"

"อึ้ง พ่อเห็นว่าความทุกข์ยากนำมาซึ่งความเคยชิน ความเคยชินนำมาซึ่งความอดทน และความอดทนนำมาซึ่งชัยชนะในที่สุด"

"ยิ่งกว่านั้นอีก ความทุกข์ ทำให้คนคิด, ความคิดทำให้คนฉลาด ความฉลาดทำให้คนมีความสุข ความสุขทำให้คนเพลิน, ความเพลินทำให้คนประมาท ความประมาททำให้คนทำผิด, ความผิดทำให้คนเป็นทุกข์ ความทุกข์ทำให้คนคิด"...

"ก็เวียนอยู่อย่างเดิม?" ผมว่า

"ถ้าคนฉลาดจริงเขาก็ตัดตอนเสียแค่ความฉลาดทำให้คนมีความสุข เอาเพียงแค่นั้น ไม่ต่อมาถึงความเพลินและความประมาท"

"ความเพลินเพลินเป็นสิ่งประสงค์อย่างยิ่งประการหนึ่งของชีวิตฆราวาส กิจกรรมของฆราวาสนั้นต้องมีความเพลินแทรกอยู่ด้วยเสมอ เช่น คนตรี การกินเลี้ยง สนุกสนาน เฮฮาและอะไรอื่นๆ ทำนองนั้น มิฉะนั้นก็แห้งแล้งไม่มีใครอยากไปร่วม หรือพ่อว่าอย่างไร?"

"ความเพลินเพลินของฆราวาสเรา ส่วนมากมักเอียงไปในทางฟุ่มเฟือย สรุ่ยสร้อย ถ้าไม่อย่างนั้นแล้ว เขาไม่รู้สึกว่าเพลิน บางทีเขาลืมนึกไปว่า คนสรุ่ยสร้อยนั้น โกงลูกหลานโดยไม่รู้สึกรู้สั บ้านเมืองหรือรัฐบาลที่สรุ่ยสร้อยก็เหมือนกัน เป็นการก่อกวนให้ลูกหลาน ส่วน

คนตระหนี่เหนียวแน่นเป็นผู้โกงตนเอง เพราะทำตนให้ลำบากแร้นแค้น โดยไม่จำเป็น คนทนลำบากเพราะไม่มีจะกินก็ควรอยู่ แต่คนทำตนให้แร้นแค้น ทั้งๆ ที่มีพอจะจับจ่ายใช้สอยนั้น เป็นผู้เบียดเบียนตนเองอย่างทารุณ" พ่อพูด

"ความตระหนี่ กับประหยัด และมัธยัสถ์ต่างกันอย่างไรครับ พ่อ?"

พ่ออธิบายว่า

"*ความตระหนี่* คือจำเป็นก็ไม่ยอมใช้ ทั้งๆ ที่ทรัพย์ก็มีอยู่ บางคนเก็บของไว้ ไม่กินไม่ใช้เพราะเสียดาย พอจะเสียแล้วจึงเอาออกมากินมาใช้ เป็นกรรมอะไรของเขาก็ไม่รู้ จึงไม่นิยมใจไปเพื่อบริโภคใช้สอยทรัพย์สมบัติที่มี"

"*ฟุ่มเฟือย* คือไม่จำเป็นก็ใช้ ถ้าจะถามว่าอะไรคือสิ่งจำเป็นอะไรคือสิ่งไม่จำเป็น ก็ตอบยาก เพราะความจำเป็นของคนไม่เหมือนกัน **แต่ความจริงแล้ว ในจิตสำนึกของคนทุกคน ย่อมสำนึกรู้อยู่ด้วยตนเองว่าจะอะไรจำเป็นแก่ตนหรือไม่จำเป็น** ที่ทำไม่ได้ เพราะยอมแพ้แก่ความต้องการอันฟุ่มเฟือยต่างหาก

"*มัธยัสถ์* นั้นคือใช้ทรัพย์เมื่อจำเป็น, ไม่จำเป็นก็ไม่ใช้ เดินสายกลาง ไม่ตึงเกินหย่อนเกิน"

"ส่วน*ประหยัด* คือการใช้ของไม่ให้เสียเปล่า ไม่กินครึ่งทิ้งครึ่ง ทำนองหุงข้าวประชดหมา ปิ้งปลาประชดแมว หรือค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำ คายประชดป่าช้า

"คนมีนิสัยประหยัด ย่อมหาช่องทางอยู่เสมอว่า จะเอาของชิ้นนี้ไปทำประโยชน์อะไรต่อไปได้บ้าง เช่นเสื้อผ้าเก่าแทนที่จะทิ้งเสียเฉยๆ เขาเอาไปให้เด็กที่ยากจน หรือมีฉะนั้นก็ใช้จนกว่าจะใช้ไม่ได้อีก แล้วเอาทำผ้าปูนอน ผ้าขี้ริ้ว หรืออื่นๆ เท่าที่พอจะทำได้ต่อไป เครื่องใช้

ในบ้านในเรือนที่ซำรุคก็รู้จักซ่อมแซมใช้ อย่างนี้เรียกว่าประหยัด
ใช้ของคุ้มราคาและค่าของมัน"

"ทางที่คืที่สุดในการสอนให้ลูกหลานเป็นคนประหยัดก็คือ พ่อแม่
หรือผู้ใหญ่ประหยัดให้คุณ เช่นกินข้าวเกลี้ยงจานไม่ให้เหลือทิ้ง น้ำอาบ
น้ำใช้ก็ใช้อย่างประหยัด ไม่ทิ้งเสียเปล่ามากมาย" พ่อพูด

"ถ้ากินไม่หมดจริงๆ ทำอย่างไรครับพ่อ?" ผมถาม

"ถ้ากินไม่หมดจริงๆ ก็ต้องทิ้ง ทำอย่างไรได้ หรือใครมีหมา
มีแมว ก็ให้หมาให้แมวไป แต่ถ้ากินข้าวที่บ้านเขาก็มีวิธีประหยัดง่ายขึ้น
คือตักทีละน้อย หากไม่อิ่มก็ตักใหม่ ไม่ใช่กำลั้งหิว ตักทีเดียวล้นจาน
พอกินไปได้สักครึ่งจานก็รู้สึกอิ่ม กินไม่ลงอีก อย่างนี้แหละเขาเรียกว่า
กินครึ่งทิ้งครึ่ง ไม่ประหยัด ธรรมชาติคนกำลั้งหิว เห็นอะไรน้อยไปเสีย
หมด ท่านจึงว่า ให้คนหิวหุงข้าว ๑ ให้คนโลกครองเมือง ๑, ให้คนโง่
เป็นทูตเจรจากรการเมือง ๑ มีแต่ทางฉิบหาย"

"บางคน บางพวกถือว่าการกินข้าวให้เหลือไว้หนึ่งในสี่ส่วนนั้น
เป็นสมบัติผู้ดี การถืออย่างนั้นไม่ถูก ผู้ดีควรจะต้องรู้และสำเหนียกว่า
อะไรเป็นทางเสื่อม อะไรเป็นทางเจริญ จริงอยู่บางคนรวยมาก จะกิน
หนึ่งส่วนทิ้งสามส่วนก็มีเหลือกินเหลือใช้ไปตลอดชาติ แต่ถ้าจิตใจ
ของเขาเป็นผู้ดีด้วยแล้ว เขาควรจจะระลึกถึงเพื่อนร่วมชาติหรือเพื่อน
ร่วมโลกที่กำลังอดอยากหิวโหยอยู่บ้าน คนยากจนเหล่านั้นทำงาน
หนักเหนื่อยตลอดวัน ได้รับความบอบซ้ำทั้งร่างกายและจิตใจ เพียง
เพื่อได้อาหารมาเลี้ยงตนและครอบครัวพออิ่มไปวันๆ เท่านั้น ที่อดมี
กินมีอยู่ก็จำนวนไม่น้อย"

"การสอนคนโดยการทำให้คุณั้น มีผลมากกว่าการสอนด้วยปาก
ตามหลักวิชาการมากมายนัก ไม่ว่าในทางดีหรือทางเสีย โรงเรียนจะ
สอนเด็กให้ประพฤติดี มีศีลธรรมสักปานใดก็ตาม จะเพิ่มชั่วโมงวิชา

ศีลธรรมขึ้นเป็นสัจพจน์ ๗ ชั่วโมงก็ตาม ย่อมจะไม่ได้ผลอะไรหาก การกระทำของผู้ใหญ่ครูอาจารย์ที่เด็กเห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อกันนั้นเป็นไปในทางจีฉ้อคอแหล เอารัดเอาเปรียบ, โรงเรียนราษฎร์ที่คิดแต่จะขึ้นเงินแป๊ะเจี๊ยะในรูปของการบำรุงนั้นบำรุงนี้ อาศัยครูผู้ยากจนเป็นเครื่องมือสร้างความร่ำรวยให้แก่คนอย่างมหาศาล แล้วบ่นทุกปีว่า ขาดทุน แต่พอสิ้นปีการศึกษาที่ไรก็ไปเที่ยวต่างประเทศกันเหมือนไปซื้อของบางลำพู

"ครูสอนศีลธรรมให้เด็กประพฤติดี มีศีลธรรม สละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม แต่สิ่งที่เด็กได้เห็นในโรงเรียน นิทรรศการเส้นสายในการเข้าเรียน การสอบเข้าที่ต้องมีเงินช่วยสติปัญญา เป็นอันมากนั้น จะให้เด็กมีความรู้สึกอย่างไรต่อโรงเรียนนั้น อย่างนี้จะไม่ให้สงสารครูสอนศีลธรรมกระไรได้

"เพราะเหตุนี้ด้วยเหมือนกันที่ทำให้เด็กสมัยนี้ไม่รักโรงเรียนของตน ไม่ภูมิใจในโรงเรียนของตน เพราะเห็นโรงเรียนเป็นแหล่งการค้า มีคนตั้งหน้าตั้งตาแต่จะคักตวงผลประโยชน์จากตนไปให้ได้มากที่สุด

"พวกครูโรงเรียนราษฎร์นั้น เป็นลูกจ้างที่น่าสงสารที่สุดพวกหนึ่ง แล้วแต่นายจ้างจะกรุณา จะขึ้นเงินเดือนให้หรือไม่ขึ้นให้ก็ต้องทำงานไป เพื่อปากท้องของคนและครอบครัว ไม่ทำ ไม่มีกิน หางานใหม่ไม่ใช่ของง่าย กว่าจะได้อาจหิวตายเสียก่อน ระหว่างที่อยู่ก็ต้องทนถูกสับถูกโขกจากเจ้าของและผู้จัดการโรงเรียนก็ต้องทนเอา ต้องทนเห็นคเหน้อยกายและเจ็บหัวใจไปตลอดชีวิต โดยเฉพาะครูที่มีวุฒิ น้อยหรือไม่มีวุฒิทางครูเลยยิ่งถูกหนัก

"ครูทั้งหลายเลยกลายเป็นเครื่องมือให้เจ้าของโรงเรียนบูครีคนักเรียนตาต้าๆ ไปโดยไม่รู้ตัว อย่างนี้แล้วจะทำอย่างไรต่อไป ใครจะ

เป็นคนรับผิดชอบในเรื่องนี้ ในเมื่อโรงเรียนได้ประทับตราแห่งความเห็นแก่ตัวไว้ให้นักเรียนตั้งแต่เริ่มแรก เมื่อเด็กไทยพวกนี้โตขึ้น มีอำนาจวาสนาขึ้นในเมืองไทยต่อไป เขาจะเป็นอย่างไร เขามีค่านิยม รอยตามสิ่งที่เขาได้รู้ได้เห็นเมื่อตอนเป็นเด็กนักเรียนหรือ? นั่นคือความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้อันไม่มีขอบเขต และไม่คำนึงถึงความควรไม่ควร ประเทศไทยชาติไทยจะเป็นอย่างไร"

พ่อพูดจบหยิบแก้วน้ำขึ้นจิบ แล้วเอนศีรษะลงพิงพนักเก้าอี้ เป็นอาการของผู้เหนื่อยใจ ผมสงสารพ่อเป็นที่สุด ขณะนั้นบังเอิญมีรถแห่กฐินผ่านมาทางหน้าบ้านเรา ป้ายผ้าอันติดอยู่ข้างรถคันซ้ายบอกว่าเป็นกฐินของทางราชการแห่งหนึ่งไปทอดต่างจังหวัด มีรถตำรวจนำคอยบอกให้รถอื่นๆ ชิดซ้าย ผมบอกให้พ่อทราบถึงหัวหน้าหน่วยส่วนราชการนั้น พ่อถอนหายใจใหญ่ ยาว และลึกแล้วพูดว่า

"โกงเขามาทั้งปี พอถึงปีก็ไปทอดกฐินล้างบาปเสียทีหนึ่งจะไหวหรือ?"

ค อ น ที่

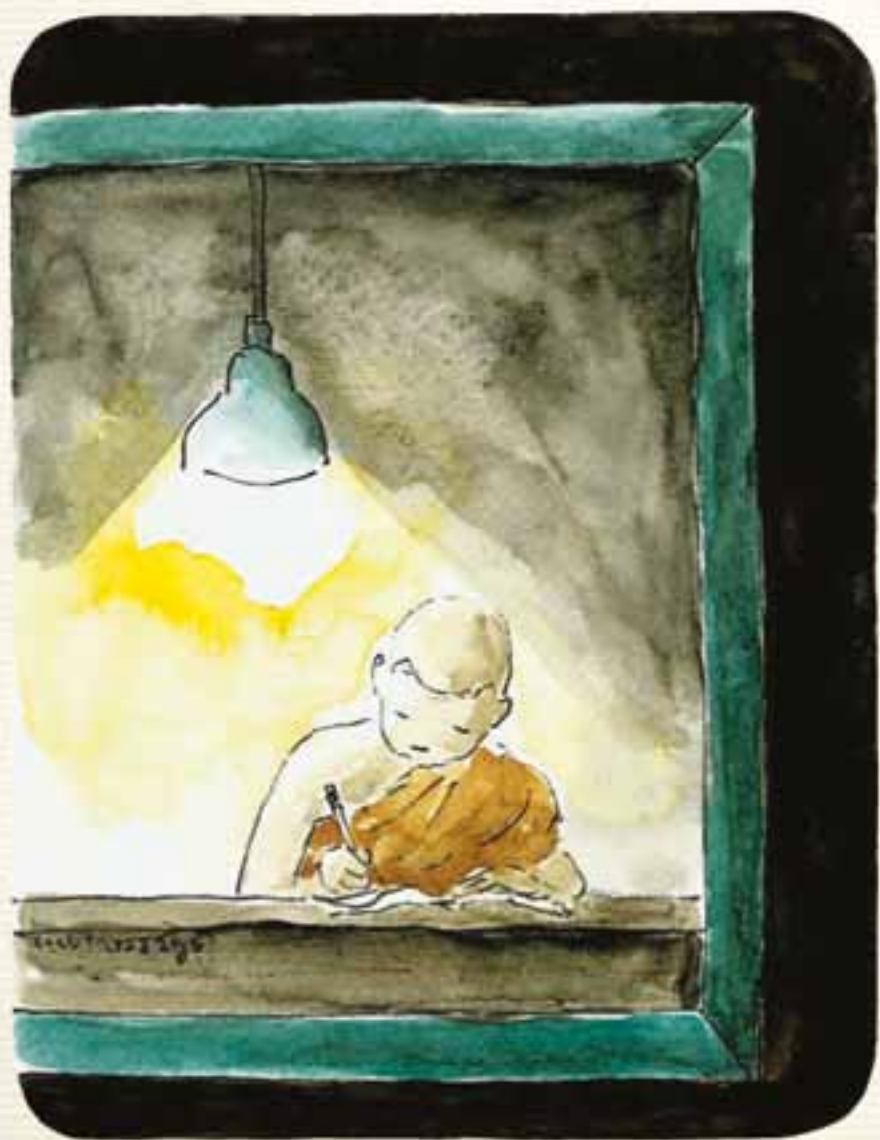
๒๗

พ่อผมมีเพื่อนคนหนึ่งชื่อ นวล เป็นคนช่างแย้ง ชอบขัดคอ โดยเฉพาะ
ขัดคอพ่อผม เพราะรู้ว่าขัดคอแล้วพ่อไม่โกรธ อายุรุ่นราวคราวเดียวกับ
พ่อ แต่คงจะแก่กว่าสักปีสองปี เพราะพ่อสอนให้ผมเรียกลุง

แม้จะเป็นคนช่างแย้ง ชอบขัดคอ แต่ลุงนวลก็เป็นคนใจดีกับ
พวกเรา เราจึงรักและนับถือลุงนวลกันทุกคน

เรื่องหนึ่งที่ลุงนวลชอบขัดแย้งพ่อและใครๆ เสมอ คือเรื่องตาย
แล้วเกิด ซาคิก่อน ซาคิหน้า ลุงนวลเป็นคนหัวสมัยใหม่ และมีท่าที
ไม่ค่อยชอบพระเท่าไรนัก

"สมัยใหม่เกินไป พระสมัยนี้" ลุงนวลพูดในวันหนึ่งขณะมาเยี่ยมพ่อ

"เช่นอย่างไร?" พ่อถาม

"เรียนทางโลกมากไป ทำตัวเป็นคนทันสมัย ทันโลก กลัวชาวบ้านจะหาว่าครี ว่าไม่รู้อะไร จึงอยากจะเรียนทุกอย่างที่ชาวบ้านเขาเรียนกัน เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ชีววิทยา ยังมีอย่างอื่นอีกเยอะแยะ ไม่เห็นเกี่ยวข้องกับวิชาของพระตรงไหน"

"แล้วจริงหรือเปล่าล่ะ?" พ่อถาม

"อะไร จริงหรือเปล่า?" ลุงนวลย้อนถาม

"ที่บ้านชอบว่าพระครี, ไม่รู้อะไร รู้แต่ สัตถา อันว่าพระศาสนานะ จริงหรือเปล่า" น้ำเสียงของพ่อเป็นทำนองชวนลุงนวลพูดเล่นมากกว่าเป็นจริงเป็นจัง

"ก็เคยได้ยินบ้างเหมือนกัน" ลุงนวลยอมรับ

"ส่วนมากจากคนที่ได้รับการศึกษามาก หรือได้รับการศึกษาน้อย?" พ่อถาม

"จากคนมีการศึกษามากซิ คนมีการศึกษาน้อยไม่ค่อยเอาใจใส่เรื่องนี้" ลุงนวลว่า

"คุณนวลเองก็เคยพุกมีไ้หรือ?" พ่อถาม

"พุกอะไร?"

"พุกว่าพระไม่มีความรู้อะไร รู้แต่ภาษาบาลี ธรรมะก็ไม่รู้จริง"

ลุงนวลนิ่ง

พ่อจึงพุกต่อไป

"พอท่านจะเรียนเพื่อรู้อะไรๆ ขึ้นมาบ้าง คนก็ว่าท่านอีก ว่าไปเรียนอะไรก็ไม่รู้ ไม่เห็นเกี่ยวกับพระ ท่านไม่เรียนก็หาว่าท่านโง่งมอยู่ แต่นักธรรมบาลี พอท่านเรียนอย่างอื่นบ้าง ก็หาว่าท่านออกนอกกลุ่ม"

นอกทาง แล้วจะให้ท่านทำอะไรล่ะ คุณนวลลองเสนอมานะ"

"ผมว่าท่านเรียนเพื่อเตรียมตัวสึกมากกว่า" ลุงนวลขำคอคอต่อไป "ไม่ใช่เพื่อเผยแผ่ศาสนา หรือจรรโลงพระศาสนาอะไรหรอก พ่อเรียนได้แล้วก็สึกมาประกอบอาชีพมาแย่งอาชีพชาวบ้าน ที่เขาเรียนต้องเสียเงินเสียทองมากมายกว่าจะได้ปริญญา หรือประกาศนียบัตรสักแผ่นหนึ่งมาประกอบอาชีพ"

"คุณพูดเหมือนพระไม่ใช่คนไทย" พ่อผมพูดพร้อมกับเอนหลังพิงพนักเก้าอี้

"ทำไม?" ลุงนวลถาม

"ถึงท่านจะเป็นพระ ท่านก็เป็นคนไทย เกิดในเมืองไทย พูดภาษาไทยและรักชาติไทย รวมความว่าเป็นพี่น้องชาวไทยของเราเอง ท่านมีสิทธิเท่าเทียมกับคนไทยทุกอย่าง ทำไมคุณจึงเห็นเป็นว่าท่านมาแย่งอาชีพชาวบ้าน ในเมื่อขณะที่ท่านประกอบอาชีพนั้น ท่านก็เป็นชาวบ้านเหมือนผมเหมือนคุณแล้วเหมือนกัน ทีคนต่างค้ำ ท้าวต่าง-แดนมาประกอบอาชีพในเมืองไทย ร่ำรวยกันจนจะซื้อประเทศไทยทั้งประเทศได้อยู่แล้ว มีหน้าซ้ำหอบเงินในเมืองไทยส่งไปเลี้ยงญาติพี่น้องในบ้านเกิดเมืองนอนของเขา ปีหนึ่งๆ มากมาย ทำไมคุณจึงไม่เห็นเป็นเรื่องสำคัญ กลับมากระแนะกระแหนเอากับพระซึ่งส่วนมากเคยเป็นลูกชานาชาวสวนที่ยากจน บางคนพ่อแม่ไม่มีทุนรอนจะส่งให้เล่าเรียนได้ และรัฐบาลไทยก็ยังยากจนมากอยู่ ไม่อาจให้การศึกษาล่าเรียนแก่เด็กไทยทั้งชาติโดยทั่วถึงได้ องค์กรทางศาสนาจึงรับเด็กเหล่านั้นไว้อุปถัมภ์ให้ศึกษาเล่าเรียนธรรม-บาลี และศีลธรรม จรรยา ระเบียบประเพณีอันดีงาม ในเพศแห่งสามเณรบ้าง ภิกษุบ้าง

"การศึกษาเล่าเรียนและความเป็นอยู่ของภิกษุ สามเณรทั้งหลายนั้น ได้อาศัยชาวบ้านผู้ใจบุญช่วยอุปถัมภ์เลี้ยงดู ด้วยจิตใจที่

เปี่ยมด้วยเมตตากรุณา หวังบุญ และต้องการคำชูพระศาสนาไว้ ในการอุปการะนั้น เขามีได้ทำจนตัวเขาต้องเคียดกร้อน แต่เขาทำอย่างสบายใจ มีความสุขใจเป็นผลตอบแทนมาทุกครั้ง

"ผู้ที่อยู่ในเพศบรรพชิตได้ตลอดชีวิตก็ได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ สังคม ประเทศชาติ ผู้ที่อยู่ไม่ได้ สึกออกมาก็ได้มีวิชาความรู้มาช่วยเหลือตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป ถ้าพระมีความรู้ดีขึ้น หากสึกออกไปประกอบอาชีพดี มีรายได้ดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คนเหล่านั้นคือใคร? คือคนไทยใช่หรือไม่? เมื่อคนไทยมีการศึกษาดีขึ้น ฟังตัวเองได้มากขึ้น สังคมไทยก็ดีขึ้น คุณก็รู้อยู่แล้วว่า บุคคลเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม มันเรื่องเรื่อล่มีในหนองแท้ๆ ไปอะอะโวยวายทำไม เรามีเรื่องอื่นๆ ที่จะต้องช่วยกันปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วนอีกมาก"

"คุณพูดเหมือนช่วยๆ ให้พระสึก" ลุนนวลว่า

"ไม่ใช่อย่างนั้น" พ่อปฎิเสธ "ท่านจะสึกหรือจะอยู่เป็นเรื่องส่วนตัวของท่าน ปากผมไม่ศักดิ์สิทธิ์ขนาดพูดให้คนเชื่อได้ทุกอย่างหรอก ผมจะพูดหรือไม่พูด องค์กรที่จะอยู่ท่านก็อยู่ องค์กรที่จะสึก ท่านก็สึก"

"ทำไมพระบวชแล้วจะต้องสึก ไม่สึกไม่ได้หรือ?" ลุนนวลถาม

"ไม่สึกก็ได้ อย่างที่ท่านไม่สึกกันถมเถไป มรณภาพในผ้าเหลือง แต่ใครจะสึก พระพุทธเจ้าหรือพระเถระในสมัยนี้ก็ไม่ห้าม อยู่ตามสมัครใจไปตามสบาย"

"เห็นวัด เห็นศาสนา เป็นศาลาพักร้อนไปได้" ลุนนวลเถียง "เคียดกร้อนขึ้นมาก็มาพึ่งพาอาศัย พอสบายเอาตัวรอดได้ ก็โฉผินบิณฑิกันไปหมด"

พ่อผมนี่

"หรือคุณยังมีข้อแก้ว่าอย่างไร?"

"ไม่ต้องแก้" พ่อพูด

"ทำไม?"

"ก็คุณพูดถูกแล้ว จะต้องแก้ทำไม"

"ถูกในข้อไหน?"

"ชื่อว่า ศาสนาและวัด เป็นศาลาพักร้อน"

"ผมพูดอย่างนี้ ทำไมบางคนจึงโกรธผม" ลุงนวลพูดต่อไป

"ไม่รู้เหมือนกัน" พ่อว่า "แต่สำหรับผมเอง ใครเห็นผมเป็นศาลาพักร้อน ผมภูมิใจ"

"ทำไม?" ลุงนวลถาม

"คุณเห็นอาชีพหมอบเป็นอาชีพที่มีเกียรติไหม?" พ่อถาม

"มีซิ, ผมส่งลูกให้เรียนหมอสำเร็จไปคนหนึ่งแล้ว"

"คุณเคยเห็นคนไม่ป่วย ไม่เจ็บไม่ไข้มาให้หมอรักษาบ้างหรือ?"

"ไม่เคย" ลุงตอบ "คนเจ็บพอหายแล้วก็ไม่เห็นหน้า ป่วยอีกจึงเห็นอีก"

"คุณว่าเขาเห็นโรงพยาบาล หรือคลินิกของลูกชายคุณเป็นศาลาพักร้อนของเขาหรือเปล่า เขาร้อนจึงมา ไม่ร้อนไม่มา"

"ฮือ น้าคิด" ลุงนวลพูดเสียงอยู่ในลำคอ

"หน้าที่การบำบัดทุกข์ของเพื่อนมนุษย์นั้นเป็นหน้าที่อันมีเกียรติสูงส่ง" พ่อผมพูด "การที่คนทั้งหลายเคารพบูชาสถาน วัควาอาราม และเคารพนับถือพระสงฆ์ ก็ด้วยเห็นว่าวัดและพระสงฆ์เป็นศาลาพักร้อน ผ่อนคลายความตึงเครียดได้ เขาได้เห็นคุณค่าของวัดและพระ ต้นไม้ใดไม่มีร่มเงา ใครเล่าจะเข้าพักใต้ต้น วัดได้ช่วยคนมามาก ทั้งช่วยบรรเทาความเศร้า และช่วยสร้างความเจริญให้แก่คน **สิ่งที่มีค่าในชีวิตคน คือสิ่งที่สามารถช่วยเหลือได้ในยามต้องการความช่วยเหลือ ช่วยบรรเทาได้ในยามทุกข์ ใครจะเรียกว่าศาลาพักร้อน**

หรือเรียกอะไรก็ตามใจ

"อีกประการหนึ่ง ถ้าพระที่บวชแล้วไม่สึกบ้าง วัดจะไม่พ่อยู่ หรือมิฉะนั้นก็จะมีใครบวชเลย จะมีบวชก็เฉพาะคนแก่ที่จะเข้าโลง อยู่แล้ว แต่เพราะมีคนบวช มีพระสีกอยู่อย่างนี้แหละ คนรุ่นหลังจึงได้ ผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปบวชไม่ขาดสาย เหมือนกระแสน้ำที่ไหลอยู่ตลอดเวลา โอกาสที่จะเนาเหม็นเกือบไม่มีเลย ถ้า น้ำตาย ไมไหล อะไรตกลง ไปก็เนาเหม็นอยู่นั้น เพราะเมืองไทยเรา พระบวชได้สึกได้นี้แหละ จึงยังมีพระที่อุ้มคัมค้วยสืลาจารวัตรให้เราราบไหว้อยู่ได้จนกระทั่งบัดนี้"

"คุณยิ้มมองคนในแง่ดีเกินไป" ลุนนวลพูด "คุณอาจต้องซ้ำใจ เพราะเรื่องนี้สักครั้งหนึ่ง"

"เมื่อยังมีดีให้มองอยู่ก็ต้องมองไว้ก่อน" พ่อตอบ "ผมยังคิดใจ ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ถึงวิธีระงับความไม่พอใจต่างๆ ถ้าเราไม่รู้จักรงับเสียบ้าง เราก็เดือดร้อนเอง เหมือนเอาขยะทิ้งเมืองมาสูมไว้บนหัวเรา"

"พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างไรบ้าง?"

"พระองค์สอน^๑ ให้เจริญเมตตา ปราบณาตีสต่อเขา ให้มีกรุณา ปราบณาจะช่วยเหลือเขา มีอุเบกขา วางเฉย วางใจเป็นกลางเสียบ้าง หรืออย่าเอาใจใส่ถึงบุคคลนั้น และประการสุดท้ายให้ทำในใจว่าคนทุกคน มีกรรมเป็นของตัว ใครทำไว้อย่างไร ก็ย่อมได้รับอย่างนั้น เขาจะต้องรับมรดกแห่งกรรมอย่างแน่นอน"

"น่าคิดดีเหมือนกัน" ลุนนวลพูด "มีอะไรเพิ่มเติมอีกไหม?"

"วิธีของพระพุทธเจ้าเป็นวิธีที่ดีเสมอ ถ้าเราปฏิบัติตามได้เราก็มีความสุขสงบเอง พระสารีบุตรก็ได้แสดงวิธีระงับความไม่พอใจ

^๑ นัย อังคุดครนิกาย ปัญจกนิบาต พระไตรปิฎกเล่ม ๒๒ หน้า ๒๐๗

หรือความอาฆาตพยาบาทไว้เหมือนกัน ท่านสอนให้มองหาแง่ดีของคน ชาวบ้านทั่วไปนั้นมักมองคนในแง่ร้ายก่อน เมื่อหาร้ายไม่ได้แล้วจึงมอง ความดี แต่พระท่านสอนให้มองหาดีให้พบเสียก่อน เมื่อหาไม่ได้แล้ว จึงค่อยตำหนิ"

"พระสารีบุตรว่าอย่างไร?"

"พระสารีบุตรโอวาทพระทั้งหลาย ท่านองว่า คนที่จะดีพร้อม ทุกทาง คือทั้งกาย วาจา ใจ นั้นหาได้ยาก บางคนทำไม่ดี แต่พูดดี บางคนทำดี แต่พูดไม่ดี บางคนทำและพูดไม่ดี แต่ใจดี บางคนดี ทุกอย่าง บางคนไม่ดีสักอย่าง

ท่าน^๕สอนว่า คนฉลาดต้องพยายามนึกถึงส่วนที่ดี ที่บริสุทธิ์ ของคนอื่น คัดส่วนที่ไม่ดีออกไป

๑. เปรียบเหมือนพระถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เห็นผ้าคลุมฝุ่น ต้องการนำมาเป็นผ้าบังสุกุล เมื่อดึงออกมาแล้ว เห็นส่วนไหนยังดีอยู่ ก็ถือเอาส่วนนั้น ทิ้งส่วนที่เสียไป

๒. เปรียบเหมือนคนเดินทางไกลกระหายน้ำ มาพบน้ำมีจอกแหน ลอยคลุ่มอยู่ คนฉลาดพึงแหวกจอกแหนออกแล้วคิมน้ำ

๓. เปรียบเหมือนคนกระหายน้ำ มาพบน้ำในหลุมเท้าโคอัน น้อย ครั้นจะวกขึ้นคิมด้วยมือก็เกรงน้ำกระเพื่อม ตะกอนจะลอยขึ้นมา จะนั่งคุกเข่าก้มลงคิมน้ำนั้น

๔. ถ้ายังทำใจไม่ได้ก็ให้นึกเสียว่าเหมือนพบคนที่กำลังป่วย หนักในระหว่างทางที่ไกลจากหมู่บ้าน จะทิ้งเขาไว้ก็จะเป็นคนขาด มนุษยธรรม จึงช่วยเหลือเขา เพื่ออนุเคราะห์เขา"

^๕ นัย ปัญจกนิบาต อังคศตริกนิกาย พระไตรปิฎก เล่ม ๒๒ หน้า ๒๐๗-๒๑๒

"พระพุทธเจ้าเอง ยังเคย ครัสเรื่องพระเทวทัตว่า ถ้าพระเทวทัต จะฟังมีส่วนคืออยู่ข้างเพียงเล็กน้อย ก็จะไม่ทรงพยากรณ์ว่า พระเทวทัต จะต้องตกนรก แต่เพราะมองไม่เห็นส่วนคิของพระเทวทัตแม้เพียง เล็กน้อย แม้เพียงเท่านั้นที่สลัดออกจากขนทราย จึงทรงพยากรณ์ ว่า พระเทวทัตจะต้องตกนรกแน่นอน เปรียบเสมือนหลุมอุจจาระ ลึกประมาณท่วมหัวคน เต็มด้วยอุจจาระเสมอขอบปากหลุม บุรุษหนึ่ง ตกลงไปในหลุมนั้นจนมิดศีรษะ คนบางคนมุ่งประโยชน์ อยากช่วย เหลือ ได้เห็นเวียนหลุมอยู่ ก็ไม่เห็นอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งที่ ไม่เปื้อน कुछ พอจะจับยกขึ้นมาได้ พระองค์ก็เหมือนกัน ถ้าเห็นส่วนคิ ของพระเทวทัตแม้เพียงเล็กน้อย ก็จะไม่ทรงพยากรณ์ว่าพระเทวทัต จะต้องตกนรกอย่างแน่นอน"

"ทำไมคนช่วยเหลือจึงไม่ยอมเปื้อนบ้าง ถ้ายอมเปื้อน कुछ เสีย บ้าง ก็น่าจะช่วยคนตกในหลุม कुछ ได้ อย่างหมอผ่าคักคนไข้ต้องยอมให้ มือเปื้อนเลือด จะช่วยคนตกน้ำก็ต้องยอมเปียกน้ำ" ลุนवलพุดแย้ง

"จะให้ช่วยคนชั่วโดยวิธีร่วมทำชั่วด้วยอย่างนั้นหรือ?" พ่อถาม "เมื่อคนนั้นเปื้อนอุจจาระ คือความชั่วแล้ว มีคนบอกแล้วว่าให้ขึ้นมา เสียจากหลุมอุจจาระ และชำระร่างกายให้สะอาด แต่เจ้าตัวไม่ยอมขึ้น จะลงทุนถึงกับกระโดดลงไปหลุมอุจจาระด้วย เพื่ออ้อมเขาขึ้นมา กระนั้นหรือ"

"ถ้ามีความกรุณาจริง ก็น่าจะทำอย่างนั้นได้" ลุนवलพุด

"ไม่ใช่วิสัยของพระพุทธเจ้าที่จะทำชั่วเพื่อช่วยเหลือคนชั่ว เรา

^๑ เรื่องนี้พระศาสดาตรัสกับพระอานนท์ เมื่อพระอานนท์มาทูลว่า มีภิกษุรูปหนึ่งถาม ท่านว่า พระศาสดาทรงกำหนดรู้เหตุทั้งปวงแล้วหรือ จึงพยากรณ์พระเทวทัตว่าจะ ต้องตกนรก (นัย อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต เล่ม ๒๒/๔๘๘)

จะสอนคนให้เลิกทจริตโดยวิธีที่เราเลิกทจริตก่อน มีใช้วิถีกระโดดลงไปคลุกคลีกับความทจริตนั้นเสียเองด้วย"

"พระพุทธเจ้า บางทีก็ตรัสอะไรที่ไม่ควรจะตรัส" ลุงนวลพูด
"ไม่อาจเอือมเกินไปหรือ?" พ่อถาม แต่สีหน้ายังคงปกติเหมือนเดิม

"ไม่ใช่อาจเอือม แต่ผมรู้สึกอย่างนั้นจริงๆ พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่ผมเคารพเลื่อมใส แต่บางอย่างผมเห็นว่าพระองค์ไม่ควรตรัส"

"เช่นอย่างไร" พ่อถาม

"เช่น ตรัสค่านางมาคันทิยาว่า ร่างกายเต็มไปด้วยมูตรและกรีส ไม่ปรารถนาและต้องแม่ด้วยแท้"

"ว่ากันว่าทรงมุ่งประโยชน์แก่พราหมณ์และพราหมณ์ผู้เป็นบิดามารดาของนางมาคันทิยา" พ่อตอบ

"มุ่งประโยชน์แก่นางมาคันทิยาบ้างไม่ได้หรือ?" ลุงนวลเถียง
"จริงอยู่พระคำรัสนั้นสำเร็จประโยชน์แก่พ่อแม่ของนางมาคันทิยา แต่นางมาคันทิยาต้องพินาศอควาย ต้องถูกฆ่าตายอย่างทารุณที่สุดในภายหลัง ไม่ตายคนเดียวยังพญาพิที่น้องไปตายเสียมากมายด้วย"

"ที่นางมาคันทิยาถูกฆ่าตายอย่างทารุณนั้น เป็นคนละเรื่องกับเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัส คุณต้องแยกแยะตัดตอนให้ถูกด้วย มิฉะนั้นเรื่องมันจะยุ่งกันหมด สงามไม่ออก ว่าอะไรเป็นอะไร" พ่อตอบ

"ถ้าอย่างนั้น นางมาคันทิยาถูกฆ่าตายเพราะอะไร?" ลุงนวลถาม

"เพราะไปจุกไฟเผาปราสาทของพระนางสามาวดี" พ่อตอบ

"ทำไมจึงเจาะจงจุกไฟเผาปราสาทของพระนางสามาวดี?"

"เพราะเคียดแค้นชิงชังพระนางสามาวดี ที่ยอมเป็นสาวกอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธเจ้า เป็นพวกของพระพุทธเจ้า"

"ทำไมจึงเกลียดแค้นชิงชังพระนางสามาวดี ในเมื่อพระนางยอมเป็นสาวกของพระพุทธเจ้า?"

"เพราะนางเกลียดชังพระพุทธเจ้า"

"ทำไมจึงเกลียดชังพระพุทธเจ้า"

"เพราะพระพุทธเจ้า นอกจากไม่ต้องการนางแล้ว ยังตรัสคำแรงๆ ให้นางเจ็บช้ำน้ำใจ เช่น ร่างของนางเต็มไปด้วยอุจจาระ ปัสสาวะนี้ ไม่ทรงต้องการ ไม่ปรารถนาถูกต้องแม้ด้วยเท้า"

"นั่นเห็นไหมว่าเรื่องมันเกี่ยวกันอยู่" ลุนนวลพูด "คุณจะว่าเรื่องการตายของนางมาคันทิยา ไม่เกี่ยวกับพระคำรัสของพระพุทธเจ้าอย่างไร แม้ความตายของพระนางสามาวดีกับพวกฟองถึง ๕๐๐ คน ก็มีสาเหตุมาจากเรื่องเดียวกัน ผมว่าอย่างนี้ คุณยี้มจะว่าอย่างไร? หนึ่งที่ว่าทรงมุ่งประโยชน์แก่พราหมณ์และพราหมณี พ่อแม่ของนางมาคันทิยา เพราะฟังแล้วได้สำเร็จเป็นอนาคามีบุคคลนั้น ก็ยังฟังไม่สนิท พระธรรมเทศนาอย่างอื่น คำพูดอย่างอื่นที่เหมาะสมกว่านี้ ไม่มีอีกแล้วหรือ จึงต้องตรัสคำอันให้คุณแก่ฝ่ายหนึ่ง และให้โทษแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ไหนชมเชยกันนักหนาว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นสัตพัตถุญ ทรงประกอบด้วยธรรมเทศนาโกศล ฉลาดในการแสดงธรรม ทรงประกาศธรรมเป็นอนเอกปริยาย เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่บุคคล ทุกเพศ ทุกวัย ทุกวรรณะ พระธรรมเทศนาเป็นประโยชน์เกื้อกูล แม้แก่สัตว์ดิรัจฉาน แต่ไหนจึงให้โทษแก่นางมาคันทิยาถึงปานนี้"

"พูน่าฟัง" พ่อชมลุนนวล

"น่าฟังแล้วถูกหรือเปล่านั้น?" ลุนนวลถาม

"ไม่รู้ซี" พ่อตอบ "ผมจะไปรู้จักว่าพระพุทธเจ้าได้อย่างไรว่าคำไหนควรพูด คำไหนไม่ควรพูด"

นิ่งกันไปครู่หนึ่ง

พ่อจึงพูดว่า

"ถ้าพิจารณาเรื่องทำนองเดียวกับที่คุณว่ามานี้ ก็ยังมีเรื่องอื่นอีกมาก ที่จะต้องพิจารณาโทษของพระพุทธเจ้า"

"เช่นอะไร?" ลุณวลถาม

"เช่นเรื่องที่พระเทวทัตต้องประกอบกรรมหนัก ทำร้ายพระพุทธเจ้า ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน และยุยงให้พระเจ้าอชาตศัตรูปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร ก็เพราะพระพุทธเจ้ามีพระพุทธเจ้าเป็นเหตุ"

"ทำไมอย่างนั้น?" ลุณวลถาม

"ก็เพราะพระพุทธเจ้าทรงยอมให้พระเทวทัตบวชนะซี" พ่อตอบ

"และทรงให้อุปสมบทเองเสียอีกด้วย"

"ไหนว่าหากพระเทวทัตไม่ได้บวชจะทำกรรมหนักกว่านี้อีก และไม่มีความคิดคิดชั่วเลย ได้บวชบ้างยังดี ยังเคยได้ฆานโลกีย์ และยังได้ถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึงเมื่อแผ่นดินกำลังสับสน"

"ใครว่า?" พ่อถาม

"พระพุทธเจ้าครัส" ลุณวลตอบ

"เฮ้ ทืออย่างนี้ ทำไมเชื่อพระองค์ท่านได้?" พ่อพูด "ว่าทรงเห็นกาลไกลเพียงใด จึงทรงยอมให้พระเทวทัตบวช ถ้าพูดกันแบบเรื่องพระนางมาคันทियाแล้ว แม้แต่เรื่องที่พระเจ้าอชาตศัตรู ปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร พระราชบิดา ก็มีสาเหตุมาจากพระพุทธเจ้าเหมือนกัน"

"อย่างไร?" ลุณวลถาม

"พระเทวทัตไปยุอชาตศัตรูทำไม?" พ่อถามบ้าง

"เพื่อให้อชาตศัตรูเป็นใหญ่ทางอาณาจักร" ลุณวลตอบ

"เพื่ออะไร" พ่อถาม

"เพื่อสนับสนุนคน เป็นกำลังของคนในการปลงพระชนม์ พระ-

พุทธเจ้า และคนจะเป็นพระพุทธรูปเจ้าเสียเอง"

"ทำไม?" พ่อถาม

"เพราะไม่ชอบพระพุทธรูป ไม่ชอบอุบาสกอุบาสิกาที่เคารพ
เลื่อมใสในพระพุทธรูป และพระสาวกผู้ใหญ่อื่นๆ" ลูกตอบ

"ทำไมจึงไม่ชอบเขา?" พ่อถามอีก

"เพราะท่านเหล่านั้นไม่เอาใจใส่ต่อพระเทวทัตเท่าที่ควร"

"เห็นไหมว่าเรื่องพั้วพันมาถึงพระพุทธรูปเจ้าอีก พระเทวทัต
คงนึกว่า พระพุทธรูปของอุบาสกอุบาสิกาไม่ให้ทำบุญกับตน ไม่ให้
เอาใจใส่ตน แม้สมัยปัจจุบันล่วงมา ๒๕๑๓ ปีแล้ว บางคนยังลงโทษ
พระพุทธรูปว่า ที่เมืองไทยยากจนก็เพราะพระพุทธรูปเจ้า คือทรงสอน
เรื่องสันโดษ และคนไทยเชื่อ ปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ เมือง
ไทยจึงจน" พ่อพูดเสียดยาว

"ที่มันจี้เกียจ และโกงกันสะบันหัน้แหละทำไมไม่พูดบ้าง ว่า
นั่นแหละคือผู้ก่อการร้ายในเมืองไทย และทำให้คนไทยจน" ลูกนवल
ระเบิดออกมา

ค อ น ที่

๒๘

ชีวิตการแต่งงานของลุงนวลนั้นไม่สู้จะราบรื่นนัก เพราะเหตุที่น้องฝ่ายเมียของแกยุ่งยามเกินไป เมียลุงนวลชื่อป้าнім รวม ๒ คน เป็น "німนวล" แต่ชีวิตสมรสของท่านทั้งสองนี้มิได้ "німนวล" สมชื่อเลย เส้นทางชีวิตบนความผูกพันของครอบครัวมักเป็นเส้นทางที่ขรุขระเต็มไปด้วยหัวหลักหัวตออันจะต้องสะดุดอยู่เสมอ ลุงนวลบ่นให้ฟังบ่อยๆ ว่ารู้อย่างนี้ไม่แต่งงานดีกว่า อยู่คนเดียวแสนสบาย หาเงินได้มาใช้มันได้อย่างเต็มไม้เต็มมือ ไม่ต้องเจียจเพื่อนันเพื่อนี่ ไปไหนนอนที่ไหนได้ทุกแห่ง ไม่ต้องเป็นห่วงใครและไม่ต้องให้ใครเป็นห่วง

"คนแต่งงานแล้วร้อยคู่ ๘๘ คู่บ่อย่างนี้ทั้งนั้น" พ่อผมพูด "จะมีสักคู่หนึ่งเท่านั้นที่รู้สึกว่ามีความสุขพอสมควรและไม่อยากออกนอกนั้นน้ออยากออก"

"คนโบราณพูดถูก" ลุงนวลเปรย

LOUISIANA 2015

"คนในอยากออก คนนอกอยากเข้าใช้ไหม?" พ่อถาม

"ใช่, เรื่องเงินนี่เองเป็นสาเหตุแห่งความยุ่งทั้งหลายของครอบครัว"

"มีส่วนอยู่มาก" พ่อยอมรับ "แต่คนที่ไม่ยุ่งเรื่องเงินก็ต้องยุ่งเรื่องอื่นอีก **เกิดมาเป็นคนไม่พันยุ่ง**"

"เรื่องอะไร?" ลุงนวลถาม "ผมเห็นแต่เรื่องเงินเท่านั้นที่ทำให้สามีภรรยาต้องทะเลาะกัน เสื่อมคลายความเคารพนับถือกัน แดกจากญาติพี่น้องของฝ่ายหญิงบ้างฝ่ายชายบ้าง ถ้ามีเงิน ปัญหาอื่นๆ ก็ระงับได้"

"คนจนยอมเห็นเงินเป็นเรื่องสำคัญเสมอ เพราะชีวิตประจำวันของเขากระเสือกกระสนหาแต่เงิน เพื่อเงิน อุปสรรคต่างๆ ในชีวิตของเขาอยู่ที่ไม่มีเงิน ถ้ามีเงินก็สามารถแก้อุปสรรคนั้นได้ เหมือนน้ำแก้วเดียวสำคัญเหลือเกินในแหล่งที่ขาดน้ำ เงินสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ไม่มีเงินขาดแคลนเงิน **แต่คุณนวลไม่ใช่คนอยากจนขนาดนั้น** ทำไมจึงให้ความสำคัญแก่เงินนัก คุณนวลไม่เคยเห็นคนมั่งมีต้องหย่าร้างต้องแตกแยกกันบ้างหรือ? ทั้งๆ ที่ปัญหาเรื่องเงินไม่มีเลย"

"ไม่รู้เพราะอะไร ใจจ้งเลย" ลุงนวลพูด "ถ้าเรามีเงินมากขนาดมั่งมี ผมคิดว่าปัญหาอื่นๆ คงแก้ได้หมด แต่ตัวอย่างที่เห็น อย่างคุณว่า ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นไปได้"

พ่อผมจึงกล่าวว่า

"คนจน มีแต่จิตคิดหาเงินมาบำบัดทุกข์ของครอบครัว จึงไม่มีเวลาคิดถึงปัญหาอย่างอื่น ส่วนคนมั่งมี เมื่อไม่ต้องยุ่งกับเรื่องเงินเท่าไรนักแล้ว จิตใจก็ส่ายไปหาเรื่องอื่น เช่นความทะยานอยาก ในกามารมณ์ให้ยิ่งขึ้นไป ความปรารถนาในเกียรติ ในอำนาจ สามีภรรยาไม่จ้องกัน มีทิวฉิวแรงค้ำยันทั้งสองคน มีเรื่องอะไรนึกอะไร

หน่อยก็หัวแข็งเข้าหากัน ผู้หญิงฟุ้งเพื่อ เสริมแต่ความงาม เย่อหยิ่ง ถือตัว นึกอยู่เสมอว่าจะหาตัวสักวันละก็คนก็ได้ ฝ่ายชายก็มีเหมือนกัน มีเงินอยู่ในมือมาก ก็หาความสนุกนอกบ้าน ตำแหน่งฐานะดีเป็นที่ยั่วคา ยั่วใจของสาวอื่นๆ เห็นเมียตัวเก่าแล้วเก็บเข้าอยู่ ไปไหนก็อยากมีสาว เล็กๆ เด็กน้อยๆ ควาง พอชื่นตาชื่นใจ ปัญหาครอบครวก็เกิดขึ้น นี่คือ เรื่องของคนมั่งมี ยังมีปัญหาอื่นๆ อีกแยะ รวมลงในปัญหาครอบครว"

"ผมไม่ชอบมากๆ อีกอย่างหนึ่ง คือเรื่องญาติพี่น้องของผู้หญิง มายุ่มย่ามในชีวิตส่วนตัวของเรา" ลุงนวลระบาย

"ทำให้สามีภรรยาแตกแยกกันมานานักค่อนักแล้ว ควรต้องระวัง เรื่องนี้ เรื่องของเรื่องก็คือญาติฝ่ายหญิงเห็นภรรยาของเราเป็นเด็ก อยู่เรื่อยไป คอยพูดนั่นพูดนี่ ธรรมดาผู้หญิงชอบฟังเสียง "เขาว่า" เป็นนิสัยอยู่แล้ว พอได้รับความทุกข์ยากลำบากอะไรขึ้นมา และญาติ คนนั้นพูดอย่างนั้นที ญาติคนนี้พูดอย่างนี้ทีก็หวั่นไหว ตัดสินใจอะไร ไม่ได้ ทำอะไรไม่ถูก"

"ความจริงแล้วปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นแก่ครอบครัวนั้น สามีภรรยา มักแก้ไขได้เสมอ หากมีความอดทนพอสมควร และญาติของฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งไม่ยุ่มย่าม ทำตัวเป็นนักปราชญ์คอยแนะนั่น นำนี้ พูดโน่น โน้ให้รอกหู รำคาญใจ จนสามีภรรยาเขาต้องมีปากมีเสียงกัน"

"ผมก็ว่าอย่างนั้น" ลุงนวลคล้อยตาม "เมื่อสามีเขายังรับผิดชอบ อยู่ ไม่เห็นจำเป็นที่จะต้องมีใครมายุ่ง การเข้ามายุ่งของญาติ พี่น้องนั้นแหละทำให้ครอบครัวเขายุ่งโดยไม่จำเป็น เมื่อครอบครัวยุ่ง ขึ้นมา ญาติพี่น้องเหล่านั้นเกิดช่วยอะไรไม่ได้ เรียกว่ารู้แต่ก่อนแต่ไม่รู้ ทางคืบ ทางที่คืออย่าไปยุ่งกับเขาคิดว่า นอกจากเมื่อเขาลำบากก็ ช่วยเหลือไปหากช่วยได้ ช่วยไม่ได้ก็แล้วไป

"คิดๆ คุณแล้วไม่น่าแต่งงาน ไม่น่ามีครอบครัว แต่คนที่คิดได้

อย่างนี้ก็มักจะแต่งงานเสียแล้วทุกคนไป" ลุงนวลพูดในที่สุด

"คนในอยากออกคนนอกอยากเข้า" พ่อผมเปรย "ดูเหมือนจะทุกเรื่องไป ไม่เพียงแต่เรื่องการแต่งงานเรื่องเดียว คนบวชไม่ได้ก็อยากบวช (เช่นผู้หญิงชอบพูดว่า ถ้าบวชอย่างพระจะได้จะไม่สึก) คนที่บวชแล้วก็อยากสึก คนไม่ได้งานก็วิ่งหางานทำ คนมีงานทำแล้วก็พยายามเลี้ยงงานไม่ยอมทำงาน (แต่อยากได้เงิน) **ภวัตถุหา และวิภวัตถุหาของคนเรามีมากเกินไป จึงไม่อาจเอาใจให้ถูกได้ แม้แต่ใจของตนเอง"**

"ปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องมากและยืดยาว" ลุงนวลย้อนมาทางปัญหาครอบครัวอีกตามหลักที่ว่าคนมีอะไรอัดอยู่ในใจมาก หากมีโอกาสระบายก็จะระบายสิ่งนั้นออกมา "มีความทุกข์ยากลำบากมากกว่าความสบาย มีความทุกข์มากกว่าความสุข ผมเคยได้ยินใครพูดก็ไม่รู้ว่า เมื่อก่อนนี้มีแต่ผู้ชาย โลกนี้มีแต่ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่มีความทุกข์แต่ประการใด เมื่อไม่มีความทุกข์ พวกผู้ชายก็เพลิดเพลินหลงระเริงไปจนลืมนึกถึงพระเจ้า พระเจ้าจึงส่งผู้หญิงลงมาเพื่อให้มนุษย์ผู้ชายมีความทุกข์เสียบ้าง เพื่อจะได้ระลึกถึงพระเจ้า (นี่ก็เป็นธรรมคาของอีก คือไม่ทุกข์ก็ไม่ค่อยนึกถึงพระ ถึงกฎแห่งศีลธรรมจรรยาต่างๆ) เมื่อผู้หญิงลงมาแล้วอยู่ร่วมกับผู้ชาย ความยุ่งเหยิงความทุกข์ต่างๆ จึงเกิดตามขึ้นมาไม่ขาดสาย"

"คุณนวลก็เลยโยนกลองไปว่า ความทุกข์ทั้งหลายของโลกเกิดขึ้นเพราะมีผู้หญิง?" พ่อผมถาม

"ผมก็ว่าอย่างนั้น" ลุงนวลรับ

"ถ้าผู้หญิงเขาพูดบ้างว่า ความทุกข์ทั้งหลายมีขึ้นเพราะมีผู้ชาย คุณจะว่าอย่างไร?"

"ก็ไม่ว่าอย่างไร เพราะจริงเหมือนกัน" ลุงนวลว่า

"มนุษย์เรามีเคราะห์กรรมด้วยกันทุกคน" พ่อพูด "แต่คนฉลาด เมื่อประสบเคราะห์กรรมก็จะหาบทเรียนว่า ได้อะไรบ้างจากเคราะห์กรรมอันนี้ เพราะเหตุการณ์ทุกอย่างมันสอนให้มนุษย์ฉลาดขึ้น ความผิดพลาดย่อมเป็นบทเรียนอันสำคัญของชีวิต ในการปรับปรุงแก้ไขการกระทำคราวต่อไป เพื่อมิให้ผิดพลาดอีก ความผิดพลาดทั้งหลายส่วนมากมาจากการคาดไม่ถึงว่าจะเป็นอย่างนั้น แต่พอทำไปแล้วมันจึงเป็นจนแก้ไขไม่ทัน เหตุการณ์ทุกอย่างอาจเป็นผลดีกับเรา หากเรารู้จักคิด ถ้าโรสุทธิของเรา คือเราได้เรียนรู้ กำหนดจดจำ และทำให้เราฉลาดขึ้น **สิ่งที่ดีที่สุดนั้นมักจะได้มาอย่างลำบากที่สุด** ความลำบากในเบื้องต้นจึงอาจเป็นบันไดหรือพื้นฐานให้เราได้รับสิ่งที่ดีที่สุดในภายหลัง ท่านจึงสอนไม่ให้เรากลัวความลำบาก เพราะมันเป็นสูตรประการแรกแห่งความสำเร็จในอนาคต"

"จนเสียอย่างเดียว ทำให้ได้รู้รายละเอียดแห่งความทุกข์อื่นๆ แทบทุกอย่างในโลก เพราะความจนย่อมนำปัญหาทุกข์ยากต่างๆ มาสู่ชีวิต และนำชีวิตไปสู่ปัญหาทุกข์ยากต่างๆ อีกด้วย ความทุกข์ทั้งทางกายและทางใจ **กายและใจของคนจนนั้น ไม่เคยขาดแคลนความทุกข์ยากเลย** มองในทางไหนก็มีแต่ความมืด ทำอะไรก็มีแต่เรื่องติดขัด คนจึงเกลียดความจน ถึงกระนั้นคนจนก็ยังมิอยู่เกลื่อนกล่น เต็มบ้านเต็มเมือง" ลุนนวลพูด

"ครอบครัวที่ยากจน น่าสงสารมาก" พ่อว่า "คนที่ไม่เคยจนเด็กที่ไม่เคยรู้จักความขัดข้อง ทำให้ขาดความรู้ในเรื่องนี้ไปอย่างสำคัญ"

"ผมว่าไม่จำเป็นต้องรู้เองหรอก" ลุนนวลแย้ง "เห็นคนอื่นเขาจนก็พอรู้ว่ามันเป็นของทุกข์ยาก เหมือนเห็นคนอยู่ในตระรางก็พอรู้ว่าไม่สบายเหมือนคนอยู่นอกตระราง"

"คนส่วนมากเข้าใจว่า" พ่อพูด "ถ้ามีรายได้เพิ่มขึ้น ปัญหา

ความทุกข์เรื่องการเงินจะสิ้นสุดลง เรื่องนี้เป็นความจริงสำหรับบางรายเท่านั้น แต่โดยทั่วๆ ไปแล้ว ไม่จริง"

"ทำไมไม่จริง?" ลุงนวลรีบถาม

"ถ้ามีรายจ่ายเพิ่มขึ้นด้วยก็จะยิ่งทำให้ปวดหัวมากขึ้น เพราะส่วนมารายจ่ายมักเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่ารายได้ ยิ่งทำให้เสียคยาว่ารายได้มากถึงเพียงนี้แล้วยังไม่พออีก คนส่วนมาก (ไม่ใช่ทุกคน) ต้องประสบปัญหาเรื่องทุกข์ทางการเงินเพราะไม่รู้จักประมาณในการใช้เงินที่ตนได้มา แล้วมานั่งบ่นว่าเงินไม่พอใช้ ทั้งนี้เพราะจ่ายเงินโดยไม่มีแผนการจ่ายโดยคำนึงถึงรายได้ ไม่รู้จักเก็บออม เพราะเชื่อมั่นเงินว่าน้อยเกินไป เก็บอย่างนี้สักเท่าไรจึงจะได้พันได้หมื่น อาจตายเสียก่อน สู้เอาเงินนั้นมาใช้จ่ายหาความสำราญไปวันๆ คิดว่า เวลาล่วงไป เมื่อมีความจำเป็นเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว และต้องจ่ายเงินก้อน เขาไม่มีเงินต้องกู้หนี้ยืมสิน หนีนั่นพอกพูนขึ้นเรื่อยๆ ตามความจำเป็นที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ความลำบากทางการเงินของเขาจึงเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก เพราะประมาทในเบื้องต้นนั่นเอง"

"แม้บางคนจะไม่ประมาท" ลุงนวลพูด "แต่เขาถูกเอารัดเอาเปรียบเรื่องแรงงานมากเกินไปก็ไม่อาจตั้งตัวให้มีหลักฐานมั่นคงได้ ต้องสู้ทนกับความยากจนต่อไป และมองไม่เห็นว่ามันจะสิ้นสุดลงได้อย่างไร เมื่อใด โดยวิธีการใด แม้เขาจะออกแรงอย่างมาก แต่เขาไม่มีสิทธิแม้เพียงตั้งค่าแรงงานของเขาเอง กลับเป็นว่าแล้วแต่ผู้มีเงินจะกำหนดให้ พวกเขาเป็นคนน่าสงสาร แต่คนส่วนมากเห็นแก่ตัวพยายามแต่จะรวบรวมกอบโกยเอาความสุขทั้งหลายมาใส่ตัว รู้สึกว่าความไม่ผาสุกและความผาสุกของตัวนั้นเป็นความสำคัญยิ่งใหญ่กว่าอะไรหมกในโลกลี้ คอยคั่งหน้าตั้งตาแต่จะปล้นความสุขอันเป็นสิทธิที่ผู้อื่นพึงได้มาเป็นของตัวเอง"

"คนที่ตรงกันข้ามกับคนอย่างนั้นก็มี" พ่อออกความเห็น "คือ สละหมคทุกอย่าง คำนี้ถึงแต่ความต้องการและความสุขของผู้อื่น หากคิดถึงความสุขของตัวเอง"

"เช่นใคร?"

"เช่นพระพุทธเจ้า มหาत्मคานธี และมหาบุรุษผู้มีใจสูงอื่นๆ อีกมาก" พ่อพูด

"แต่เราไม่ใช่คนขนาดนั้น" ลุงนวลแย้ง "เราทำอย่างท่านไม่ได้"

"แต่การที่เรานึกถึงท่านเสมอ ย่อมดีกว่านึกถึงแต่คนเห็นแก่ตัว"

"ทำไม?"

"เพราะถ้าเรานึกถึงแต่คนเห็นแก่ตัว เราก็จะเห็นแก่ตัวไปด้วย ถ้าเรามีอนุสสติระลึกถึงคนเสียสละอยู่เสมอๆ อหยาศัยของเราก็น้อมไปในทางเสียสละเช่นกัน มันเกี่ยวกับการอบรมและเสพคุ่น ใครมองสิ่งใดมากก็จะเห็นสิ่งนั้น เสพคุ่นกับสิ่งนั้น นักเข้าก็จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสิ่งนั้น ทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้เพ่งธรรม ระลึกถึงธรรม เพื่อจะได้นึกถึงธรรม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรม"

ท่านได้อ่านบันทึกเรื่องพ่อผมมา ๒๘ ตอนแล้ว บางท่านอาจหมั่นไล่ผมและพ่อ บางท่านอาจเฉยๆ หรือบางท่านอาจเคารพนับถือ ยกย่องชมเชย แต่ท่านจะรู้สึกอย่างไรก็ตาม ผมได้เขียนเล่าตามเป็นจริงแล้ว คือพ่อผมเป็นอย่างนั้น มีลักษณะนิสัยอย่างนั้น

ผมเคารพนับถือพ่อ รักพ่อ และผมสงสารและรักแม่ ท่านอาจพูดอย่างเย้ยผมว่า เจ้ากตัญญูนี้เป็นบ้าหรือไรจึงพูดออกมาอย่างนี้ได้ ก็พ่อแม่ของใคร ใครก็ต้องรักเคารพนับถือ ถูกละ ใครก็เคารพนับถือ ถ้าอย่างนั้นผมขอร่วมด้วยคนหนึ่ง

ค อ น ที่

๒๕

ผมได้เคยบอกไว้ว่า หากมีโอกาสผมจะเล่าเรื่องพ่อผมสู่กันฟังอีก
ตอนนี้ผมมีเวลาบ้างแล้ว จึงขอนำเรื่องของพ่อ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับพ่อ
และผมมาคุยกันต่อไป

วันหนึ่ง ผมจำได้ว่าเป็นวันพระกลางเดือนตอนเย็น พ่อชวนผม
ไปหาท่านเจ้าคุณสมณศักดิ์สูงรูปหนึ่ง เวลาที่เราไปถึงมีแขกนั่งคุยกับ
ท่านอยู่แล้ว ได้ยินท่านเรียกหญิงคนนั้นว่าคุณหญิง มาฝากลูกชาย
คนหนึ่งให้บวชเรียน ลูกชายนั่งอยู่ใกล้ๆ แม่ ผมยาว ใส่เสื้อแขนยาว
สีชมพูรัดพอดีตัว กางเกงคับตัวขาบานตามสมัยนิยม

"ไม่ไหวเจ้าค่ะ ชินเอาไว้คงเสียคนแน่ ไม่เอาเรื่องเอาราวกับการเรียน การงาน เอาแต่เที่ยว คบเพื่อนสนุกไปวันๆ ถ้าอยู่ได้นานๆ หรือตลอดชีวิตได้ยิ่งดีเจ้าค่ะ" คุณหญิงกราบเรียนท่านเจ้าคุณเป็นเชิงตำหนิลูก แต่สายคายังบอกว่า "แม่รักลูก" อยู่นั่นเอง

ท่านเจ้าคุณยิ้มน้อยๆ มองเด็กหนุ่มหน้อยหนึ่งเป็นเชิงตรวจตราทั่วไป ก่อนจะถามว่า

"คุณหญิงมีลูกกี่คนนะ เจริญพร อาตมาลืมนะ?"

"มี ๔ เจ้าค่ะ"

"เขาอยู่ที่ไหนกันบ้าง?"

"อยู่อเมริกา ๒ คนเจ้าค่ะ คนนี้คนที่ ๓ เรียนอะไรก็ไม่เอา ลูกหญิงคนหนึ่งเรียนอยู่มหาวิทยาลัยปี ๒ เจ้าค่ะ"

"ทำไมไม่ส่งแกไปอเมริกาเสียด้วย?"

"หมายถึงคนไหนเจ้าค่ะ?"

"คนนี้แหละ คนที่นั่งอยู่ที่นี่แหละ"

"ไม่ไหวเจ้าค่ะ คนนี้ไม่อยากให้บวช เพราะแกไม่ชอบเรียน ไม่อยากทำงาน เหลวไหล พระเดชพระคุณช่วยสงเคราะห์ฝึกฝนอบรมหน้อยเถอะเจ้าค่ะ"

"คุณหญิงเห็นวัดเป็นที่เก็บรวบรวมคนไม่ชอบเรียน ไม่อยากทำงาน คนเหลวไหล อย่างนั้นหรือ?" ท่านเจ้าคุณพูดเชิงเล่นเชิงจริงเสียงของท่านอ่อนโยน จนใครๆ ฟังก็โกรธไม่ลง

คุณหญิงก้มหน้ายิ้มเจื่อนๆ เหมือนรู้สึกอาย

ผมเหลียวคู้พ่อ เห็นรอยยิ้มของพ่อที่นานๆ จะได้เห็นสักครั้งหนึ่ง เป็นรอยยิ้มแห่ง "ความสะใจ"

ครู่หนึ่งผ่านไป ท่านเจ้าคุณจึงว่า

"แต่เอาเถอะ อาตมาจะลองพยายามฝึกฝนอบรมให้ แต่ผู้บวช

ต้องช่วยตัวเองด้วย ว่าแต่ว่าเต็มใจบวชหรือเปล่าละ" ท่านหันมาถามเด็กหนุ่ม

"บวชก็ได้ครับ" เขาตอบอ้อมอ้อม

"ความจริง ถ้ารักพระศาสนา อยากให้พระศาสนาเจริญ ก็ควรจะให้ลูกที่เรียนดีมีความประพฤติดีมาบวชกันบ้าง เพราะพระก็มาจากคน" ท่านเจ้าคุณพุดยิ้มๆ อย่างเคย "อย่างพระเจ้าอโศก ท่านให้โอรสองค์ดีๆ บวชช่วยพระศาสนา"

เมื่อคุณหญิงและลูกชายกลับไปแล้ว พ่อผมคุยกับท่านเจ้าคุณอยู่อีกพักหนึ่งก็กราบลาท่านกลับ

กินข้าวกันเสร็จแล้ว พ่อ ผม แม่ และน้องวีรศักดิ์นั่งคุยเรื่องต่างๆ เรื่องการบ้านการเมืองบ้าง เรื่องศาสนาบ้าง เรื่องการครองชีพบ้าง

"กัตถัญญเคยอยากจะบวชบ้างหรือเปล่า?" คอนหนึ่งคุณพ่อถามผม

"เฉยๆ ครับ" ผมตอบอย่างจริงใจ

"ถ้าแกบวชแล้วไม่สึกจะทำอย่างไร" คุณแม่พุดพร้อมกับวางเข็มโครเซท^๑ และค้ายัดกลงบนตัก

"ก็ดี ไม่สึกก็ดี จะได้อยู่ช่วยพระศาสนาอย่างที่ท่านเจ้าคุณท่านว่า" พ่อพุดอย่างพอใจ

"เรามีลูกชายอยู่คนเดียววนะคะคุณ แล้วก็เรียนดีมีความประพฤติดี ควรให้อยู่เจริญทางโลก ถ้าแกไม่เอาถ่านก็อีกเรื่องหนึ่ง จับบวชเสียก็ไม่ว่าอะไร"

"มาอีกคนหนึ่งแล้ว" พ่อพุดพลางหัวเราะ "เหมือนคุณหญิง"

แม่ทำหน้าสงสัย ผมจึงเล่าให้คุณแม่ฟังถึงเรื่องที่ท่านเจ้าคุณคุย

^๑ เข็มสำหรับถักค้ายให้เป็นกระโปรง หรือเสื้อ หรืออะไรก็ได้ที่ต้องการ

กับคุณหญิงตอนเย็นที่เราไปวัด

"ก็มันจะอย่างนั้น" แม่พูดเมื่อฟังผมจบ ยกเข็มโครเซทขึ้นถักต่อไป เมื่อคุยกันในครอบครัวหรือคูทิวี่ แม่จะมีเข็มนี้อยู่ในมือเสมอ

"อย่างไรหนครับแม่?" ผมถาม

"คือคนทั้งหลายเห็นว่า วัดเป็นที่ตักนินสัยคน อบรมฝึกฝนคน ทำคนร้ายให้เป็นคนดี เหมือนโรงพยาบาลทำคนป่วยให้หาย เมื่อคนไหนคืออยู่แล้วก็ไม่ต้องให้ไปบวชเรียนก็ได้ ถ้าบวชก็ทำพอเป็นประเพณี ที่โบราณว่าบวชโปรคพ่อโปรคแม่"

"ผมก็ว่าอย่างนั้น" ผมเสริม

"ก็มีส่วนถูกเหมือนกัน" พ่อว่า "แต่ถ้าเรามีความเห็นกันอย่างนี้ เราต้องเห็นใจพระให้มากๆ เพราะใครมีลูกไม่ดีก็เอาไปให้พระทำให้ดี ใครมีลูกสกปรกก็เอาไปให้พระล้าง ไม่ใช่วันสองวันจะดีได้สะอาดได้ ต้องใช้เวลานาน ระหว่างฝึกฝนอยู่ก็ต้องเที่ยวทำอะไรเลอะเทอะ ตามสันคานเค็มบ้าง คนที่ได้เห็นก็เหมาเอาว่า "พระ" ทำชั่วอย่างนั้นทำไม่ใช่ออย่างนี้ รวมเอา "พระ" ทั้งหมดเข้าไว้ใน "พระ" องค์กรเดียวที่ให้เห็น บางคนความชั่วเกาะจนหนาแน่นเสียแล้ว ชำระล้างขจัดดูเท่าไรก็ไม่สะอาดขึ้น จึงเป็นพระเลอะเทอะอยู่ตลอดชีวิต เลอะเทอะมาแล้วตั้งแต่เป็นฆราวาส บางคนคิดเฮโรอื่น มาบวชด้วยคิดว่าจะเลิกเฮโรอื่น หยุคได้ ๒-๓ วัน ทนไม่ไหวต้องสูบอีก สูบทั้งเป็นพระ เอาผ้าเหลืองออกไม่ทัน คนเห็นเข้าก็ว่า "พระสมัยนี้สูบเฮโรอื่นยังมี เสื่อมเสียสถาบันสงฆ์หมด" อะไรทำนองนี้ คนไม่ใช่ปลาที่จะใส่ตะแกรงล้างน้ำให้หายควาได้ ถ้าคนตีมีความรู้มาบวชกันมากๆ หรือบวชกันบ้างก็จะทำให้หมู่สงฆ์สว่างามขึ้น ไม่ใช่เอาแต่คนที่ "ไม่ไหวแล้ว" มาบวช คนที่มีลูกชายหลายๆ คน เป็นคนดีทุกคน ลองส่งเสริมให้เอาทางดี ทางศาสนาบ้าง (ถ้าเขามีอุปนิสัยทางนี้) พ่อแม่จะชื่นใจไม่น้อย

เหมือนกัน บางทีอาจชื่นใจกว่าที่เห็นลูกเป็นใหญ่เป็นโตทางโลกเสียอีก เพราะความเป็นใหญ่เป็นโตทางโลกนั้นอาจแปดเปื้อนด้วยบาป ส่วน ความรุ่งเรืองทางศาสนา หมายถึงการไม่แปดเปื้อนด้วยความชั่ว

"แต่คนอื่นเขาไม่ได้คิดอย่างพ่อ" ผมว่า

"พ่อก็ไม่ได้บังคับให้ใครมาคิดอย่างพ่อ ใครคิดอย่างพ่อก็ถือว่า บังเอิญมาตรงกัน"

"ผมไม่เห็นใครส่งเสริมให้ลูกหลานศิๆ มาเอาดีทางศาสนา เห็น เขาส่งเสริมให้ไปทางโลกกันทั้งนั้น" ผมเปรย

"มีบ้างเหมือนกัน" พ่อพูด "ท่านเป็นผู้ประเสริฐมีสายพระเนตร ไกลและกว้าง ทรงมองอะไรลึกซึ้ง รอบคอบ ไม่ทรงมองแต่เพียงด้าน เดียว"

"ใครครับพ่อ?"

"พระปิยมหาราช" พ่อพูดพร้อมด้วยยกมือประนมขึ้นเสมอออก "ทรงส่งเสริมให้พระองค์เจ้าชายมยุษนาคมานพทรงผนวช ซึ่งต่อ มาก็คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรง ตั้งพระทัยให้พระองค์เจ้ามยุษนาคมานพ พระอนุชาต่างพระมารดา รุ่งเรืองทางศาสนาจริงๆ เพื่อช่วยราชการ^๖ในค้ำศาสนาจักร"

ต่อจากนั้น พ่อเล่าให้ผมฟังโดยย่อว่า พระองค์เจ้าชายมยุษนาคมานพนั้น ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว และเจ้าจอมมารดาแพ พระสนมเอก ทรงมีพระอัยยาคัย น้อมไปในทางธรรมตั้งแต่ทรงพระเยาว์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเกลี้ยกล่อมให้ทรงผนวช

^๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส : พระประวัติคริสเล่า : มหา มกุฏราชวิทยาลัยพิมพ์ ๒๕๐๗

พ่อได้เปิดหนังสือพระประวัติครัสเล่าตอนหนึ่งและบอกให้ผมอ่าน ข้อความดังนี้

"ตั้งแต่เข้ารับราชการแล้ว เราปลงใจว่าจักหาได้บวชเลยไปไม่ ถ้าทำอย่างนั้นคุณเป็นทั้งราชการ เห็นแก่ประโยชน์ตัวมากเกินไป ในเวลานั้นเสียงพวกสยามหนุ่มก่อนพระสงฆ์ว่า บวชอยู่ ไม่ได้ทำประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่แผ่นดิน ชี้เกียจ กินแล้วก็นอน รับบำรุงของแผ่นดินเสียเปล่า ฝ่ายเราไม่เห็นถึงอย่างนั้น เห็นว่าพระสงฆ์ยังตั้งใจจะทำดีแต่เป็นเฉพาะตัว เพราะไม่มีการอย่างอื่นเช่นเรา เท่านั้นก็จะจัดว่าเป็นคนดี จึงไม่อาจปฏิเสธคำที่ว่าไม่ได้ทำประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่แผ่นดิน ยังไม่มีญาณพอจะเห็นกว้างขวางไปว่าพระสงฆ์ได้ทำประโยชน์แก่แผ่นดินมากเหมือนกัน มีสิ่งสอนให้ประพฤติกดี เอาธุระในการเล่าเรียนของเด็กกบฏรชาษฎรเป็นอาทิ **ข้อสำคัญคือ เป็นทางเชื่อมิให้สนิท ระหว่างรัฐบาลกับราษฎร** ในครั้งก่อน พระสงฆ์ยังเป็นกำลังของแผ่นดินมากกว่าเดี๋ยวนี้ ญาณเช่นนี้ไม่ผูก จึงกระดากเพื่อจะละราชการไปบวชเสีย แต่ยังคงไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว^๑ พระอุปฮาดมาเยะ และเรียนภาษามคธอยู่เดิม แต่ชะตาของเราเป็นคนบวชกระมัง วันหนึ่งเมื่อญกรมพระเทววงศ์วิโรปการทรงล้อเราว่า เป็นผู้เข้าวัดต่อหน้าพระที่นั่ง แต่ลั่นเกล้าฯ^๒ หาได้ทรงสำรวจตามไม่ **ทรงถือเอาเป็นการทรงเกลี้ยกล่อมจะให้เราสมัครบวช** เรากราบพูลความเห็นว่าเกรงจะเป็นทั้งราชการ **พระราชทานกระแสพระราชดำริว่า ถ้าเราบวชจักได้ราชการเพียงไร ไม่เป็นอันตั้ง** จนเราหายกระดากใจเพื่อจะบวช ครัสปลอบอย่าให้เราห้วงถึงขาย เพราะท่านชราแล้วก็คงตายมือหนึ่ง ครัสขอปฏิญญาของเราว่าจะบวช

^๑ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ

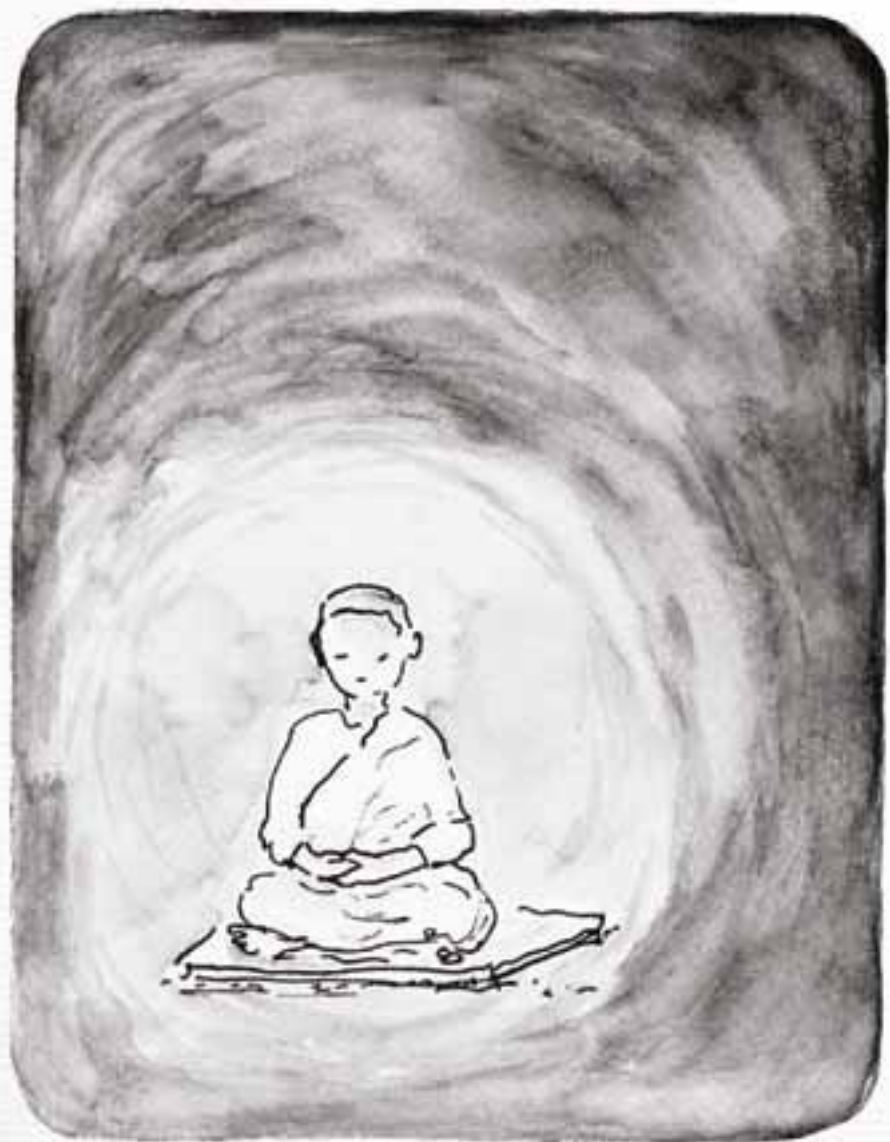
^๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เราเกรงจะไปไม่ตลอด เพราะยังไม่ไวใจตัวเองอันเปลี่ยนเร็วเมื่อครั้ง
รุ่นหนุ่ม จึงไม่กล้าถวายปฏิญญา เป็นแต่กราบทูลว่าถ้าจะสึก จะสึก
เมื่อพ้นพรรษาแรกแล้ว ฟันนั้นเป็นอันจะไม่สึก พระราชทานปฏิญญา
ไว้ว่า บวชได้ ๓ พรรษาแล้ว จักทรงตั้งเป็นค่างกรม ทรงอ้างสมเด็จพระ
กรมพระปรมาธิบดีชิโนรส ครั้งเป็นกรมหมื่นนุชิตชิโนรสเป็น
ตัวอย่าง ครั้งนั้นเจ้านายพวกเราได้เป็นค่างกรมแล้วเพียง ๔ พระองค์
เป็นเจ้าของที่ชั้นใหญ่ทั้งนั้น และเราจะมาเป็นที่ ๕ เหลือที่จะคิดเอื้อม
ไปถึง จึงไม่ได้เอามาเป็นอารมณ์เสียเลย"

ผมอ่านมาถึงตรงนี้ พ่อก็บอกว่าพอแล้ว และท่านพูดต่อไป
ว่า "สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสพระองค์นั้น
ได้ทรงทำประโยชน์แก่พระศาสนามากเพียงใดที่สุดที่จะกล่าวให้หมด
สิ้นได้ ลูกลองนึกอย่างนี้ก็ได้ ทางฝ่ายบ้านเมืองพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าได้ทรงวางรากฐาน วิริเม่งงาน วางแผนการศึกษาชาติ
 ฯลฯ มากมายยิ่งใหญ่มากเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทั้งในเวลานั้น
และกาลต่อมาอย่างไร ทางฝ่ายศาสนา สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรม
พระยาวชิรญาณวโรรส ก็ได้ทรงบำเพ็ญพระกรณียกิจมากมาย อัน
เป็นประโยชน์แก่พระศาสนาทั้งในเวลานั้นและในกาลต่อมาอย่างนั้น
ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา และแบบธรรมเนียมอันดี ทรงแต่ง
ตำราไว้มาก ที่พระเรียนอยู่เวลานี้ก็ได้อาศัยตำราของท่านเป็นส่วน
ใหญ่และเป็นหลัก"

"ลูกจะเห็นว่าเมื่อคนดีเข้ามาบวช ได้ประโยชน์ทั้งทางพระ
ศาสนาและทางราชการเพียงใด" พ่อพูดในที่สุด

"แล้วพระศึฯ ทำไมถึงสึกเสียล่ะ? ควรจะอยู่ช่วยพระศาสนา"
คุณแม่เงยหน้าขึ้นถาม น้ำเสียงและท่าทางมิได้มีความจริงจังอะไร ผม
คิดว่าพ่อคงหาคำตอบได้ยาก

ค อ น ที่

๓ ๐

พ่อหัวเราะเบาก่อนถามย้อน (ปฏิบัติ) ว่า

"ก็ทำไมคนดีๆ บางคนจึงตายล่ะ? ที่คนชั่วบางคน มีแต่คน
แข่งชักหักกระดูก กลับอายุมันขาววัยยืน"

"นั่นสิ" แม่หัวเราะบ้าง "ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น?"

"อย่างนั้นคืออะไรล่ะ? อย่างไหน? พระดีๆ สึก หรือ คนดีๆ
ตาย?"

"ทั้งสองอย่างนั้นแหละ"

"เรื่องการบวชการสึก เป็นเรื่องของเนกขัมมบารมีของแต่ละ
คน ส่วนการเป็นการตายเป็นเรื่องของกรรม"

"ยังไม่ค่อยเข้าใจครับพ่อ?" ผมถาม

"ไม่เข้าใจอะไร?"

"เนกขัมมบารมีอะไรของพ่อน่ะครับ"

"เนกขัมมบารมี คือ การที่ได้สั่งสมมาทางการบวช เว้นจากการครองเรือน คนที่สะสมมาน้อยก็บวชอยู่นานไม่ได้ พอถึงเวลาก็ให้ร้อนใจอยากสึก ใครระงับก็ไม่อยู่ เอาธรรมอะไรมาสอนก็ไม่ฟัง ใจคิดสีกอย่างเดียว เห็นบ้านเล็กบ้านน้อยน้อยๆไปหมด ส่วนวัควาอารามสวยอย่างไรก็ไม่ปรารถนาเข้าไป ไม่ปรารถนาอยู่ คนที่มีเนกขัมมบารมีมาดี คือเคยสั่งสมมาทางนี้มาก ก็บันดลให้ใจนุ่มไปในบรพชาโดยไม่ต้องมีใครบังคับ เมื่อบวชแล้วก็อยู่เป็นสุข แม้จะคิดสีกบ้างบางครั้งบางคราวตามฐานะที่ยังเป็นพระปุถุชน ก็มีสิ่งมาช่วยระงับได้ จึงอยู่ไปได้ตลอด"

"ฝ่ายการอยู่การตายที่ว่าเป็นเรื่องของกรรมนั้น คือ ใครทำกรรมอันเป็นเหตุให้อายุสั้นก็สั้น ใครทำกรรมอันเป็นเหตุให้อายุยืนก็ยืน"

"พ่อเชื่ออย่างนี้จริงๆ หรือ?" ผมถาม

"เชื่อจริงๆ" พ่อยืนยัน "พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างนั้น พ่อเชื่อตามพระพุทธเจ้า เพราะพ่อเชื่อความตรัสรู้ของพระองค์ คนทุกคนหนีกรรมของตนไม่พ้น"

"คนที่ประสบภัยก็เพราะกรรมเหมือนกัน คือ เพราะมีกรรมจึงมีเวร และเพราะมีเวรจึงมีภัย ถ้าไม่มีกรรมก็ไม่มีเวรคิดตาม ถ้าไม่มีเวรก็ไม่มีภัย ดังนี้"

"ถ้าอย่างนั้น เราก็ไม่ต้องระวังภัย?" ผมถาม

"ก็ควรระวังไว้บ้าง เพื่อความไม่ประมาท" พ่อตอบ "การประพฤติธรรม เราต้องประพฤติพร้อมๆ กันหลายอย่าง ไม่ใช่เพียงอย่างเดียว เหมือนรถคันหนึ่งจะวิ่งไปได้โดยไม่ติดขัด จะต้องมีการพร้อม

มากมาย เครื่องของมันทุกส่วนต้องทำงานตามหน้าที่ ล้อต้องดี คนขับเป็น ถนนไม่มีสิ่งกีดขวาง และวิ่งตามกฎจราจร เป็นต้น"

"อะไรคือเหตุให้คุณอายุสั้น อายุยืนคะ?" แม่ถาม

"พระพุทธเจ้าท่านว่า คนอายุสั้นเพราะชาติก่อนเคยฆ่าสัตว์ คือผิดศีลเนืองๆ ในข้อปาณาติบาต ส่วนคนอายุยืนเพราะไม่ฆ่าสัตว์ คนไข้โรคเพราะเบียดเบียนสัตว์ คนสุขภาพดีเพราะไม่เบียดเบียนสัตว์"

"ผมว่าเหตุมันไกลเกินไป มองไม่ค่อยชัด" ผมแย้ง "ที่ชัดก็คือ คนไข้โรค ก็คือคนจน เมื่อจนก็ทำให้อายุสั้น"

"ต่อไป" พ่อว่าผมมองผมอย่างปราณี

"ความจนทำให้ขาดแคลน อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยา บำบัดโรค ความขาดแคลนสิ่งเหล่านี้ **ทำให้ไข้โรค** อาหารไม่พอแก่ความต้องการของร่างกาย คุณภาพไม่ดี เสื้อผ้าไม่พอป้องกันหนาวร้อน บ้านอยู่ในสลัม อุดมด้วยเชื้อโรคนานาชนิด เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยยากจะรักษา ก็ไม่มี ถึงมีคุณภาพก็ไม่ดีเหมือนยาของพวกมั่งมี เมื่อเป็นดังนี้ความไข้โรคก็เกิดขึ้น โรคเป็นสิ่งบั่นทอนสุขภาพ เมื่อสุขภาพทรุดโทรม ชีวิตก็สั้น ส่วนคนมั่งมีมีโอกาสที่จะอายุยืนนั้นมีมาก เพราะร่างกายต้องการสิ่งใดก็ได้สิ่งนั้นมาตามต้องการ อาหารมีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอ เสื้อผ้าดี ที่อยู่อาศัยสบาย เมื่อเจ็บป่วยแม้เพียงเล็กน้อย ก็ได้หมอได้ยาอย่างดี นอกจากยาบำบัดโรคเป็นอย่างไร ไปแล้ว ยังมียาบำรุงให้สุขภาพแข็งแรง นอกจากนี้แม้ไม่ได้ทำงานด้วยแรงกาย แต่เขามีเรื่องออกกำลังกายอันช่วยบำรุงสุขภาพอนามัยมากมาย เช่น กีฬาประเภทต่างๆ มีสระว่ายน้ำอย่างดี มีสนามเด็กเล่น มีการพักผ่อนหย่อนใจ ล้วนเป็นประโยชน์แก่ชีวิตจิตใจทั้งนั้น ผมว่าความจนทำให้ไข้โรคและอายุสั้น ส่วนความมั่งมีทำให้สุขภาพอนามัยดี และอายุยืนเหตุค่อเนื่องมันมีอยู่อย่างนี้"

"พ่อเห็นลูกของคนมั่งมีบางคนเป็นโรคเรื้อรังรักษาไม่หายและต้องตายตั้งแต่อายุน้อย ตัวคนมั่งมีเองก็เป็นโรคสารพัด และอายุสั้นก็มี แม่ลูกเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินบางพระองค์ก็มีโรคภัยมาก และอายุสั้นเหมือนกัน ตรงกันข้าม คนธรรมดาที่ยากจน มีอาชีพเป็นชาวนาชาวสวน หรือกรรมกร ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางอันตรายรอบด้าน แต่ก็ไม่มีโรค และอายุยืน บางคนมีโรค แต่อายุยืน รำคาญโรคอยู่ตลอดเวลา บ่นอยู่ทุกวันว่าเมื่อไรจะตายเสียทีก็ไม่ตาย บางคนไม่เป็นโรคร้ายไข้เจ็บอะไร แต่อายุสั้นตายตั้งแต่ ๒๐-๓๐ หรือ ๔๐-๕๐ ก็มี ที่ลูกพุดมาทั้งหมด จึงไม่แน่เสมอไป เรื่องราว เรื่องจน ก็ไม่ใช่เกณฑ์ตัดสินอันแน่นอน พ่อเชื่อว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคลมากกว่า"

"ในกรณีของอาหารการกิน บางคนจน อาหารไม่พอก็ตาย บางคนมั่งมี กินมากเกินไปก็ตาย มันเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลจริงๆ หรือลูกว่าอย่างไร?"

"ก็น่าคิดเหมือนกันครับพ่อ" ผมพูด "เมื่อผมอยู่มหาวิทยาลัย ผมได้ยินอาจารย์คนหนึ่งพูดในห้องเรียนว่า "การรับเชื่อเรื่องเวรกรรมชาติก่อนชาติหน้านั้น เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ เพราะฉะนั้น เราต้องการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้ารวดเร็วกว่าอารยประเทศทั้งหลาย เราควรหยุดสอน เลิกเชื่อเรื่องเวรกรรม เรื่องชาติก่อน ชาติหน้ากันเสียที"

"แล้วตอนนั้นลูกเชื่อหรือเปล่า?"

"เชื่อไปมากเหมือนกันครับพ่อ"

"เขามีเหตุผลอย่างไร?" พ่อถาม

"อาจารย์บอกว่า ถ้าเราเชื่อเรื่องเวรกรรม เราก็ไม่ควรจับคนร้ายเข้าคุก เพราะการทำอย่างนั้นเป็นการสร้างเวรกรรม ถ้าคนร้ายคนนั้นไปฆ่าใคร ก็เพราะเวรกรรมของผู้ถูกฆ่าเอง ไปปล้นใครก็เพราะ

เวรกรรมของผู้ถูกปล้นที่เคยทำให้ ปล่อยให้กรรมมันสนองกันเองจะมีดีหรือ ไปลงโทษเขาทำไม ถ้าเราปกครองกันด้วยกฎแห่งเวรกรรมดังกล่าวมา ประเทศก็ไม่ใช่ประเทศ สังคมมนุษย์ก็จะตกต่ำลงอยู่ในสภาพเดียวกับความเป็นอยู่ของศิรัจฉาน"

"ก็น่าคิดเหมือนกัน" พ่อว่า "แต่พ่อคิดว่า การไม่เชื่อเรื่องเวรกรรม เรื่องชาติก่อน ชาติหน้า ก็ทำให้สังคมมนุษย์วุ่นวายไม่น้อย เพราะไม่เชื่อเรื่องเวรกรรมจึงไปทำการร้าย ผลร้ายตกแก่ตนเองบ้าง ครอบครัวบ้าง สังคมและประเทศชาติบ้าง ถ้าเขาเชื่อเรื่องเวรกรรม เขาจะไม่ทำกรรมชั่ว จริงอยู่ ข้อนี้ไม่จริงเสมอไปหรอก แต่ช่วยได้มากทีเดียว อนึ่ง เราพิจารณากับอีกด้านหนึ่ง การที่คนไปทำการร้ายและต้องติดคุกนั้นก็เป็นเวรกรรมของเขาเอง ใช่หรือไม่ แสดงว่าเวรกรรมมีอยู่จริง เขาจึงได้รับผลของเวรกรรมในปัจจุบันทันตาเห็น แต่ถ้าเขาทำการร้ายแล้วไม่ติดคุกกระวาง ยังครองชีวิตอยู่อย่างสบายในสายตาของคนทั้งหลายอื่น **แต่เคราะห์กรรม ซึ่งเกิดขึ้นแก่ตัวเขาเองตลอดเวลา** เขาต้องทนทุกข์ทรมานใจ เพราะกรรมชั่วร้ายที่เขาทำไปแล้วคอยวนเวียนมาเคื้อนอยู่เสมอนั้น เป็นเวรกรรมที่ผู้ทำเห็นเพียงคนเดียว และก็เห็นด้วยใจซึ่งเป็นผู้รับสุขทุกข์โดยตรง แม้กฎหมายจะลงโทษเขาไม่ได้ในบางกรณีเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็ตาม แต่กฎแห่งกรรมจะต้องลงโทษเขาจนได้ ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า"

"พ่อคิดว่า ถ้าคนตั้งอยู่ในศีลธรรม ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน คั้งหน้าทำมาหากินโดยสุจริต ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อเรื่องเวรกรรมไม่กล้าทำความชั่วเพราะความเชื่อนั้น เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น"

"การจับคนผิดลงโทษเช่นขังคุกเป็นต้น เป็นเรื่องของกฎหมาย บ้านเมือง ซึ่งเมืองไหนๆ เขาก็ทำกัน เพื่อความสงบสุขของคนดี เพื่อ

ให้คนทำชั่วเจ็ดหลาบไม่ทำอีก เป็นหน้าที่ของนักปกครองที่จะต้องทำอย่างนั้น จะเชื่อเรื่องเวรกรรมหรือไม่เชื่อก็ตาม เพราะกฎหมายระบุไว้แล้ว เขามีหน้าที่ต้องรักษากฎหมาย ก็ทำไปตามกฎหมาย"

"เกี่ยวกับเรื่องศาสนากับการพัฒนาประเทศนั้น มีท่านผู้รู้แสดงความคิดเห็นไว้มากแล้วว่าธรรมในศาสนาไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ"

มีผู้ถาม หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมชว่า "ปัจจุบันมักมีคำกล่าวเป็นทำนองว่า คำสอนทางศาสนาเป็นอุปสรรคของการพัฒนาประเทศ พุทธศาสนิกชนมักเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น จริงหรือไม่?"

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ตอบว่า^๑

"คนที่พูดอย่างนั้น ไม่รู้จักคำสอนของศาสนาพุทธ ความจริงศาสนาพุทธสอนให้คนประกอบกิจการงานด้วยความสุจริตและความขยันขันแข็ง สอนให้ใช้จ่ายทรัพย์ด้วยความระมัดระวัง สอนมิให้เบียดเบียนประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์ผู้อื่น สอนมิให้เห็นแก่ตัว เหล่านี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาทั้งสิ้น"

"ถ้าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยส่วนมาก สอนนิสิตนักศึกษาของเราไม่ให้เชื่อเรื่องเวรกรรม หรือเรื่องชาติหน้า ชาติก่อน เรื่องตายแล้วเกิด พ่อก็ไม่อยากให้ลูกหลานเข้าไปเรียนในมหาวิทยาลัย เพราะถึงจะได้ความรู้ทางวิชาซีพม่าก็ไม่คุ้มกับความสูญเสียทางจิตใจ อันเป็นความสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ของบุคคล ของสังคมและชาติ ความวุ่นวายในสังคมของเราในปัจจุบันไม่ได้มีสาเหตุมาจากความขาดแคลนวัตถุ แต่สาเหตุใหญ่มาจากความสูญเสียทางจิตใจ มาจากความเห็นแก่ตัว

^๑ คึกฤทธิ์ ปราโมช สยามรัฐรายวัน ๒ มกราคม ๒๕๑๖

อย่างเหนียวแน่นของคนบางกลุ่ม บางพวก และมาจากการไม่ประพฤติ
ธรรมให้สมควรแก่ฐานะและหน้าที่ของตนๆ ของแพ่งขึ้นอย่างพรวด
พราดขึ้นอยู่ทุกเดือน ข่าวสารแพ่งอย่างที่ไม่น่าจะแพ่งก็เพราะคน
เห็นแก่ตัวบางพวก บางกลุ่มฉวยโอกาสกอบโกย กักตุนและโดยวิธี
อื่นๆ ไม่เห็นแก่ความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนส่วนใหญ่ ถ้าทุกฝ่าย
มีความสุจริต ประพฤติตามหลักธรรมของศาสนา เรื่องเดือดร้อน
เหล่านี้ก็ไม่เกิดขึ้น ความเดือดร้อน วุ่นวายของสังคมเกิดขึ้นเพราะ
ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทางศาสนาสอนให้
ละ แต่คนพยายามเพิ่มพูนมัน เพื่อแข่งขันกันในเรื่องลาภผล ในเรื่อง
ความมัวเมา"

"ปัญหาทางเศรษฐกิจจะแก้ไม่ได้เป็นอันขาด ถ้าเราไม่ตั้งต้น
แก้ไขจากคนของเรา ถ้าเราไม่สร้างค่านิยมทางสังคมขึ้นมาใหม่ ให้คน
ของเรามีทัศนะอันถูกต้องว่า อะไรคือเกียรติ? อะไรคือความสุข?
ชีวิตอย่างไรคือชีวิตที่มีคุณค่า? จะต้องให้เขาเรียนรู้และเข้าใจทัศนะอัน
ถูกต้องว่า 'Morality is simply the best way of living'. รัฐบาล
ของเราจะอับปาง ถ้าเรายังมีค่านิยมทางสังคมอยู่ว่า คนมีเกียรติคือ
คนฟุ้งเฟ้อหรูหรา ความสุขคือการสามารถตามใจตัวเองได้ทุกอย่าง
และค่าของชีวิตอยู่ที่การได้เสวยความสุขทางอารมณ์อย่างเต็มที่ และ
เมาอยู่ในอารมณ์สุกนั้น เราต้องสร้างค่านิยมกันใหม่ว่า คนมีเกียรติ
คือคนที่ทำงานด้วยใจรัก และงานนั้นสุจริต ความสุขคือการได้ประกอบ
กรรมดี และชีวิตที่มีค่าคือชีวิตของผู้ได้ทำประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ว่า
โดยตรงหรือโดยอ้อม"

ค อ น ที่

ค อ น ที่ ๓๑

"เรื่องที่พ่อพูดหนักสมองมาก ไม่ใช่เรื่องเบาเลย" ผมพูด แม่เงยหน้า
จันมองผมเป็นทำนองเห็นด้วย

"หนักหรือเบา มันไม่ได้อยู่ที่เรื่อง" พ่อบอก "แต่มันอยู่ที่สมอง
คน"

"อย่างไรคะ?" แม่ถาม

พ่อตอบว่า

"คนสมองน้อย เรื่องนิดหน่อยก็เห็นเป็นเรื่องหนัก เหมือนคน
มีแรงน้อย ยกของนิดหน่อยก็ไม่ไหว"

"ได้ความรู้เพิ่มอีกอย่างหนึ่ง" แม่เปรย "เรื่องหนักหรือเบาสมอง
ไม่ได้อยู่ที่เรื่อง แต่อยู่ที่สมองคน"

"ใช่ มันอยู่ที่การเปรียบเทียบและส่วนสัมพันธ์" พ่อย้ำ "เรื่อง เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดีก็ขึ้นอยู่กับมาตรฐานที่เราตั้งไว้สูงค่าเพียงใด เช่น มาตรฐานความประพฤติของฆราวาส เราตั้งไว้ค่า ทำความดีเพียง เล็กน้อยก็เป็นฆราวาสที่ดีได้ ส่วนมาตรฐานความประพฤติของพระ เรา ตั้งไว้สูง ต้องมีความประพฤติดีอย่างสูง จึงจะเป็นพระที่ดีได้"

"ผมได้ยินบ่อยๆ คนเขาพูดว่า ความเป็นอยู่อย่างพระ เป็นกาฝาก สังคม พ่อมีข้อแก้ตัวอย่างไรในเรื่องนี้?"

"เป็นกาฝากในแง่ไหน?" พ่อถาม

"ในแง่ที่เป็นผู้บริโภคนโยบายของสังคมอย่างเดียว ไม่ช่วยผลิต อะไรให้แก่สังคม เป็นผู้กินแรงของสังคม เอาเปรียบสังคม"

"ที่ว่าไม่ได้ผลิตนั้น ไม่ได้ผลิตอะไร?" พ่อถาม

"ไม่ได้ผลิตข้าว ผลไม้ เสื้อผ้า เป็นต้น อย่างนั้นใช่ไหม?"

"ก็คงหมายความว่าอย่างนั้นครับพ่อ คือไม่ได้ช่วยผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สังคมเลย มีแต่บริโภคปัจจัยของสังคมให้หมดไป อย่างเดียว"

"แล้วอย่างพ่อ อย่างลูก และคนอื่นๆ อีกมากมายก็ไม่ได้ผลิต เหมือนกัน ชวานากับชาวสวนเท่านั้นที่ผลิตข้าวและผลไม้ พวกอุตสาหกรรมได้ผลิตเครื่องมือเครื่องใช้อันนับเป็นเครื่องอุปโภค คนอาชีพอื่นๆ อีกมากก็ไม่ได้ผลิตอะไรให้แก่สังคม พวกนี้จะไม่เป็นกาฝากสังคมไปหมดหรือ? ตัวอย่างเช่น ข้าราชการในกระทรวงต่างๆ ทหาร ตำรวจ ครู นิสิตนักศึกษา นักเรียน หมอ ล้วนแต่ไม่ได้ผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคอะไรเลย ทำไมจึงไม่ว่าเขาเป็นกาฝากสังคม? ทำไมจึงใจจมาว่าแต่พระ?"

"คนอื่นๆ เขามีอาชีพ เขาทำงานตามหน้าที่ของเขาแล้ว แม้จะ ไม่ได้ผลิตอย่างชวานาชาวสวน ก็ถือว่าเป็นผู้ได้ช่วยสังคมตามหน้าที่

ของเขา" ผมว่า

"พระท่านก็ได้ช่วยเหลือสังคม ตามหน้าที่ของท่านเหมือนกัน"
พ่อคอบ

"หน้าที่อะไร?" ผมถาม

"เราต้องรู้จักก่อนว่า คนทำงานมีอยู่ ๓ ประเภท คือ ผู้ทำงานใช้สมอง (Mental labour) ผู้ทำงานโดยใช้กำลังกาย (Skilled or unskilled labour) และผู้ทำงานโดยการรับผิดชอบ (Responsible) พระสงฆ์นั้นจัดอยู่ในประเภทผู้ทำงานโดยใช้สมองและรับผิดชอบ ท่านองเดียวกับครู ข้าราชการ และนักเรียน"

"ท่านทำอะไรครับ? ชาวบ้านทั่วไปเข้าใจว่า ท่านอยู่เฉยๆ ฉันท่านก็อ่านหนังสือบ้าง นอนบ้าง แล้วก็ออกไปนั่นไปนี่บ้าง เล็กๆ น้อยๆ ไม่ได้ทำอะไรแก่สังคม"

"ท่านก็ทำงานตามหน้าที่ของท่าน ซึ่งมีมากมายหลายประเภท ท่านที่กำลังเรียนอยู่ก็เรียนอย่างขะมักเขม้น เรียนอย่างหนัก เพราะแนวการศึกษาของพระนั้นต้องการให้ท่านรู้จริง"

"คุณนเรศ นโรปรกรณ์ คอลัมนิสต์ ของสยามรัฐได้เขียนไว้ในคอลัมน์ของเขา ประจำวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ ว่า^๑ "กระบวนการเรียนกันแล้ว ผมรู้สึกว่าพระท่านมีโอกาสรู้จริง เพราะเรียนจริงกว่านิสิตนักศึกษามากมายนัก นี่กล่าวโดยส่วนรวมนะครับ"

"ที่ท่านทำงานการสอนก็มี ที่ทำการก่อสร้างก็มี ท่านที่เรียนหนังสือได้พอสมควรแล้ว ก็มักสอนคนอื่นไปด้วย เรียนไปด้วย ต้องทำงานสังคมสงเคราะห์ไปด้วย กล่าวคือช่วยเหลือชาวบ้าน เมื่อเขามาขอความช่วยเหลือ พระท่านมีเจ้าหน้าที่หลายฝ่ายเหมือนกัน แต่ละฝ่าย

^๑ คุณนเรศบอกว่าเคยเป็นเด็กวัดเก่า

ก็ทำหน้าที่ของท่านไป เช่น ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายก่อสร้าง ฝ่ายเทศนา สั่งสอนเผยแผ่ ฝ่ายปกครอง ผู้ที่มีความสามารถน้อย ทำอะไรออกหน้า ออกตาไม่ได้ก็อยู่ช่วยเหลือผู้ที่สามารถ ช่วยคัมภ์น้ำร้อนน้ำชา ช่วยกวาด วัด ช่วยรักษาโบสถ์วิหารการเปรียญและเสนาสนะสงฆ์ อันเป็นส่วนรวมเป็นต้น นอกจากนี้ ยังช่วยขนขวายในกุศลจริยาต่างๆ ที่ชาวบ้านต้องการทำ เช่น งานศพ งานบวชนาค งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่"

"มีคนเขาพูดว่า พระไม่น่าจะต้องไปวุ่นวายกับการก่อสร้าง ท่านควรจะอยู่อย่างสงบๆ ชาวบ้านเขาศรัทธา เขาสร้างให้เอง พ่อว่าอย่างไรครับ?"

ถ้าเป็นอย่างนั้นได้ก็ดี พระท่านก็ไม่อยากวุ่นวายนักหรอก ถ้ามีคนศรัทธามาสร้างให้จริงๆ แต่เมื่อกุฏิวิหาร การเปรียญ โบสถ์ ชำรุดทรุดโทรมเหลือเกิน คอยแล้วคอยอีกก็ไม่มีคนศรัทธามาซ่อมให้สักที ท่านก็ต้องขนขวายทำเอง ถ้าไม่ทำ ปล่อยไว้เฉยๆ ชาวบ้านมาเห็นเข้าก็ตีเตือนท่านอีกเหมือนกันว่านั่งนอนอยู่เฉยๆ ปล่อยให้วัดวาอารามสกปรกทรุดโทรม พอท่านทำเข้าก็ว่าท่านอีก ทำเขาก็ว่าไม่ทำเขาก็ว่า ทำดีกว่า มีผลบ้าง ทำนองเดียวกับทำดีเขาก็ริษยา ทำชั่วเขาก็ินทา คำหนักใจเตือน ทำดีดีกว่า เอาอะไรกับปากคน"

"พูดถึงการบริโภคปัจจัย ๔ ของพระ ท่านก็บริโภคใช้สอยแต่น้อย คือน้อยกว่าชาวบ้าน อาหารก็เพียง ๒ มื้อ และก็เป็นการธรรมดาๆ เท่าที่ชาวบ้านศรัทธาถวาย พระส่วนมากยังอยู่ในสภาพที่ขาดแคลน ไม่ได้มีอาหารอุดมสมบูรณ์อะไรเลย มีบางรูปเท่านั้นที่มีอย่างเหลือเฟือ เพราะชาวบ้านศรัทธามาก เครื่องนุ่งห่มท่านก็ใช้จิวรสบงเพียงเล็กน้อย ไม่มากชุกเหมือนของชาวบ้าน รองเท้าก็ราคาถูก เครื่องตกแต่งร่างกายชนิดฟุ่มเฟือยอย่างชาวบ้านก็ไม่มี น้ำมันใส่ผม

ของผู้ชายกับลิปสติกของผู้หญิง ๒ อย่างเท่านั้น เราต้องเสียเงินให้ต่างชาติปีหนึ่งๆ เท่าไร พระท่านไม่ต้องง้อใช้ ท่านช่วยประหยัดปัจจัยของชาติไว้ได้มากทีเดียว ท่านยังได้มีส่วนช่วยนโยบายคุมกำเนิดของรัฐบาลด้วย นอกจากช่วยคุมกำเนิดแล้ว **ใครมีลูก ท่านยังช่วยเลี้ยงให้อีก** พระบางองค์ช่วยเลี้ยงลูกชาวบ้านถึง ๒๐-๓๐ คน ช่วยสอนหนังสือให้ด้วย เด็กวัดนั้นไง ท่านช่วยเลี้ยงดูสั่งสอนโดยไม่คิดค่าเลี้ยงดูสั่งสอนอะไรเลย วัดหนึ่งๆ เวลานี้ โดยเฉพาะวัดในเมือง มีเด็กวัดมากกว่าจำนวนพระ"

"พระรูปใด ท่านอยู่ไม่ได้ สึกออกมา ท่านก็มาเป็นประโยชน์แก่สังคมไทย เพราะท่านเป็นคนไทย รักแผ่นดินไทยเหมือนคนทั้งหลาย"^๖

"การมองอะไร เราควรมองกว้างๆ อย่ามองเพียงด้านเดียว คนทุกอาชีพ ทุกชั้น เป็นโครงสร้างของสังคม เขามีประโยชน์ต่อสังคมในด้านใดด้านหนึ่ง ตามหน้าที่และความถนัดของเขา กล่าวโดยเฉพาะพระไทย วัดไทย และคำสอนทางศาสนาพุทธนั้น เป็นประโยชน์กับสังคมไทยอย่างสุกจะพรรณนาได้"

"สถาปัตยกรรม ศิลปกรรมทางศาสนาพุทธนั้น เป็นเครื่องเชิดหน้าชูตาของประเทศไทย ชาวต่างประเทศมาเที่ยวเมืองไทยก็ไม่พ้นวัดพระแก้ว วัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพน) วัดเบญจมบพิตร วัดสุทัศน์ วัดมหาธาตุ เจดีย์นครปฐม อยุธยา เป็นต้น ส่วนมากก็เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และโบราณวัตถุทางศาสนาทั้งนั้น อย่างอื่นเรามีอะไรให้เขาดูบ้าง นอกจากความร่ำรวยแค้นยากจนของชาวนา"

"พูดถึงชาวนาแล้วน่าสงสาร" แม่เปรย "ทำงานหนักกรำแดด

^๖ โปรดดู "พระสงฆ์กับสังคม" ในหนังสือสายธารที่เปลี่ยนทาง ของว. คิน อินทสระ, บรรณาธิการพิมพ์ ๒๕๐๘ และเรื่องพอมเป็นมหา ตอนที่ ๒๗, บรรณาการ ๒๕๑๑

กรำฝน แต่ผลที่ได้ไม่เท่าไร"

"พอเลี้ยงชีพไปวันๆ เท่านั้น" พ่อเสริม "ผลได้ไม่คุ้มแรงงานที่ลงไป"

"มันไปตกอยู่ที่ใครห่มครีบก้อ?" ผมถาม

"คนกลาง" พ่อตอบ มีแววมยุราอยู่ในน้ำเสียง "ถ้าจะจัดคนพวกใดพวกหนึ่งในสังคมไทยให้เป็นกาฝากสังคมละก็ พ่อเห็นว่าคุณคนกลางนี่แหละเป็นกาฝากสังคม เป็นพวกเอารัดเอาเปรียบ ชูครีคทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไปกดซื้อของจากเกษตรกรผู้ยากจนมาด้วยราคาถูกลง แล้วมาโกงราคาขายเอากับผู้บริโภค ซึ่งเป็นคนยากจนเหมือนกัน ด้วยราคาแพง ผู้ผลิตก็ขาดทุน ผู้บริโภคก็ต้องซื้อของแพงเกินเหตุ กำไรและความมั่งคั่งไปอยู่ที่คนกลาง พวกซื้อถูกขายแพง แต่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคก็ต้องยอมมัน ยอมเพราะความจำเป็นบังคับให้ยอม ชาวนาผลิตข้าว ชาวสวนผลิตผลไม้จริง แต่สิ่งจำเป็นในชีวิตของพวกเขาไม่ได้อยู่เพียงข้าวและผลไม้อย่างเดียว เขาต้องมีเสื้อผ้า ยา วิชาโรค ที่อยู่อาศัย และสิ่งจำเป็นอื่นๆ อีกมาก รวมทั้งการศึกษาของบุตรด้วย สิ่งเหล่านี้พวกเขาได้มาด้วยผลิตผลทางเกษตรเพียงประการเดียว พวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในราคาขาย แต่ก็ต้องขาย เพราะความจำเป็นอย่างอื่นคอยบีบคั้นอยู่ ฝ่ายผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งเป็นคนยากจนเหมือนกัน แม้ไม่อยากซื้อก็ต้องซื้อ ของมันขึ้นราคาไปวันละบาทวันละ ๕๐ สตางค์ก็ต้องซื้อ เพราะไม่ซื้อก็ไม่มกินไม่มีใช้ ความจำเป็นบังคับให้ต้องซื้อ ไม่ซื้อก็ต้องอดตาย อย่างข้าวสารแพง น้ำมันปรุงอาหารแพง ไข่แพง ยาแพง เสื้อผ้าแพง วัสดุก่อสร้างแพง ผักบุ้ง ฟริกซ์หนูแพง มันของจำเป็นในการครองชีพทั้งนั้น"

"ถ้าของเหล่านั้นแพงขึ้น ผลกำไรไปตกอยู่กับผู้ผลิตจริงๆ ผู้บริโภคก็ยังพอยินดีด้วยได้ ถือว่าเขาลงทุนลงแรงไปมาก แต่เป็นผู้ผลิตก็

ขาดทุน ขากจนลงทุกวันๆ ผู้บริโภคก็กั๊กพินิน พวกที่ยัมแป้นคือพวกพ่อค้าคนกลาง เราจะทำอย่างไรกับสภาพอย่างนี้ในเมืองไทย ?" พ่อจบลงด้วยเสียงเครียด

"ผมคิดว่าพวกคนกลางก็มีส่วนช่วยเหลือ ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเหมือนกัน คือเขาช่วยซื้อผลิตผลของเกษตรกร และช่วยให้ถึงมือผู้บริโภค เมื่อเขาหลงแรงและเสียเวลารุ่นอยู่กับธุรกิจเช่นนี้เขาก็ต้องเอากำไรบ้าง ถ้าซื้อมาเท่าไรขายเท่านั้น เขาก็ไม่มีกินเหมือนกัน วันหนึ่งๆ ในสมองพวกนี้ไม่มีเรื่องอื่นนอกจากกำไรขาดทุน" ผมแย้งพ่อ "เวลานี้เราพร้อมหรือไม่ที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนโดยบริการของรัฐ ถ้าเราไม่ยอมให้ร้านค้าย่อยเอกชนจำหน่ายผลิตผลทางเกษตรกรรม คือรัฐเข้าควบคุมจัดทำเสียเอง จะมีปัญหาใหม่เกิดขึ้นหรือไม่? เช่น การขนส่ง การเดินทางไปซื้อของในสถานที่ที่รัฐจัดไว้ให้ เช่น อยู่พระราม ๖ ต้องเดินทางไปซื้อข้าวสาร ๑ ถึงที่บางลำพู เพื่อให้ได้ราคาถูกลงกว่าที่พระราม ๖ สัก ๕-๑๐ บาท เมื่อบวกค่าพาหนะแล้ว อาจแพงกว่าที่พระราม ๖ ก็ได้ การต้องรอคิว ต้องเสียเวลามากมาย อะไรทำนองนี้จะเกิดขึ้นหรือไม่ ผมเห็นคนเข้าคิวซื้อข้าวสารตามสถานที่จำหน่ายในราคาควบคุมแล้วก็ใจหาย วันหนึ่งผมขึ้นรถเมล์ผ่านกรมการค้าภายใน เห็นคนยืนซื้อข้าวสารหน้ากรมการค้าภายใน แถวยาวเหยียด รดจอก มีชายคนหนึ่งอายุประมาณ ๒๕ ปี แบกถุงข้าวสารขึ้นมา ยังไม่ทันได้นั่งก็ล้มลง ผู้โดยสารอื่นๆ ช่วยกันพยุงแกลให้นั่ง ผมเดินเข้าไปถามแกลว่ามาคอยอยู่นานเท่าไร ? แกลบอกว่า ๓ ชั่วโมง ผมคุนาคพิกา เวลานั้น ๘.๓๐ น. แสดงว่าแกลยืนคอยอยู่ตั้งแต่ ๐๖.๓๐ น. ได้ข้าวสารไป ๑ ถึง"

"เรื่องกำรนั้นพ่อไม่ว่าหรอก ใครประกอบการใดก็ยอมหวังกำไรเป็นธรรมดา แต่อย่าให้มากเกินไป เช่น พ่อค้าคนกลางตั้งร้าน

อยู่ในตลาด มีผู้มาเสนอขายผลิตภัณฑ์ รับซื้อไว้ในราคา ๑๕ บาท ได้กำไรถึง ๓๐ บาท โดยไม่ต้องทำอะไรเลย อย่างนี้พ่อว่ามากเกินไป คนพวกนี้แหละที่ร่ำรวยอยู่ในเมืองไทย"

"แต่พ่อโอนกิจการไคไปให้รัฐดำเนินการ พวกเจ้าหน้าที่ของรัฐก็โกงกินเสียอีก" ผมระเบิดออกมา "คั้งที่มีข่าวทางวิทยุและหนังสือพิมพ์ อยู่เวลานี้ว่า ข้าราชการบางคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องข่าวสาร โกงข่าวสาร จริงหรือไม่ฉันไม่ทราบ แต่ข่าวออกมาอย่างนั้น"

"มันเป็นเสียอย่างนี้" พ่อพูดอย่างท้อแท้ "ใครเข้าไปเกี่ยวข้องกับอะไรก็โกงสิ่งนั้น กินสิ่งนั้น อย่างนี้ประเทศชาติของเราจะไปไหนหรือ?"

ค อ น ที่

๓๒

ระยะนี้ใครๆ ก็พูดถึงประชาธิปไตยว่า เราได้ประชาธิปไตยมาแล้ว
ทั้งๆ ที่รัฐบาลทุกรัฐบาล ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ประกาศว่า
รัฐบาลนั้นๆ เป็นประชาธิปไตย แม้รัฐบาลโดยการนำของจอมพลสฤษดิ์
และจอมพลถนอม ซึ่งปกครองเมืองไทยมาเกือบ ๒๐ ปี ก็ประกาศ
ว่าพวกคนปกครองแบบประชาธิปไตย ผมได้คุยเรื่องนี้กับพ่อเสมอ
เหมือนกัน แต่ไม่ค่อยจะสนุกนัก เพราะพ่อไม่ค่อยพูด

วันหนึ่งเพื่อนของพ่อซึ่งเป็นอัยการมาหาพ่อและคุยกันถึงเรื่อง
ต่างๆ มากมาย เรื่องสุดท้ายคือเรื่องการปกครองบ้านเมือง

* หมายถึงเหตุการณ์หลังวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ได้เปลี่ยนแปลงจากรัฐบาลทหาร
โดยจอมพลถนอม-ประภาส มาเป็นรัฐบาลพลเรือน

Louisa 2015

"การปกครองไม่สำคัญเท่าคนปกครอง" พ่อเอ๋ยขึ้นในตอนหนึ่ง
"ทำไมคุณจึงมีความเห็นอย่างนั้น?" น้าวิเชียรถาม

"ผมคิดว่า ระบอบการปกครองเป็นเพียงสักแต่ชื่อ" พ่อตอบ
"จะชื่ออย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นคนๆ นั้น มันก็คือคนนั้น คือมีการกระทำ
และความคิดอย่างคนๆ นั้น อย่างคุณวิเชียร ถึงจะเปลี่ยนชื่อเป็นวิจิต
วิชม หรืออะไรอื่นก็ตาม แต่บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย นิสัยและอัธยาศัย
ก็หาเปลี่ยนไม่ คงเป็นคุณวิเชียรคนเดิมอยู่นั่นเอง นอกจากคุณจะ
พยายามเปลี่ยนบุคลิกของคุณเองเสียก่อน"

"แต่ผมว่าไม่เหมือนกัน" น้าวิเชียรออกความเห็น "ระบอบการ
ปกครองมีความสำคัญมาก ประเทศต่างๆ จึงพยายามที่สุดที่จะเปลี่ยนแปลง
การปกครองให้เหมาะสมแก่ประเทศชาติและประชาชนของตน
ระบอบการปกครองเปรียบเหมือนบรรทัดหรือรางที่บังคับให้รัฐบาลเดิน
ผมยกตัวอย่าง เช่น ระบอบเผด็จการ Dictatorship, the state of
being ruled by a dictator..."

ผมลืมบอกท่านไปว่า น้าวิเชียรนั้นชอบพูดภาษาอังกฤษควบคู่
คำศัพท์ภาษาไทยเสมอ เป็นความเคยชินของท่านอย่างนั่นเอง

"ผู้ปกครองในระบอบเผด็จการ" น้าวิเชียรพูดต่อ "มีอำนาจ
เด็ดขาดแต่ผู้เดียว เรียกว่า absolute power คล้ายกับราชาธิปไตย
หรือ absolute monarchy เป็นแต่พวกนั้นไม่ได้ตั้งคนเป็นกษัตริย์
ตัวอย่างเช่น สตาลิน ฮิตเลอร์ มุสโสลินี สมัยใดประเทศใดผู้เผด็จการ
ร้าย ประชาชาติจะล่มจม ประชาชนจะเดือดร้อน เหมือนคนถูกไฟไหม้
บ้านที่เดียว ระบอบราชาธิปไตยก็เหมือนกัน ประวัติศาสตร์บอกเรา
ว่าสมัยใดได้กษัตริย์ดี ประเทศชาติก็ดี แต่ถ้าได้กษัตริย์ร้ายประเทศ
ชาติก็เสียหายเสื่อมโทรม ประชาชนเสียขวัญ กวากษัตริย์ดีจะมา
บูรณะประเทศและจิตใจของประชาชนเรียกขวัญกลับมาได้ก็ต้อง

ใช้เวลานาน ถ้าบังเอิญเคราะห์ไม่ดี ได้กษัตริย์ร้ายติดต่อกันสัก ๒-๓ รัชกาล ประเทศและประชาชนก็เคราะห์ร้ายมากทีเดียว ระบอบ ประชาธิปไตย เป็นการจำกัดอำนาจของผู้ปกครองให้อยู่ในขอบเขต ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญมอบไว้ให้ และมีด้วยกันหลายคนช่วยกันได้ โอกาสที่จะเสียมีน้อย นอกจากนั้นเรายังมีอำนาจถึงสามอำนาจถ่วงกัน ไว้ คืออำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ และอำนาจนิติบัญญัติ"

"แม้ระบอบประชาธิปไตยเองก็ยังมีข้อแตกต่างกันอยู่บ้างมีใช่ หรือ? ผมหมายความว่า ไม่ได้เหมือนกันทุกประเทศ?" พ่อถาม

"ข้อนี้ใช่" น้าวิเชียรตอบ "คือประชาธิปไตยของบางประเทศ ผู้บริหารรับผิดชอบแต่ผู้เดียว คนอื่นๆ เป็นเพียงตัวประกอบ เช่น ประชาธิปไตยในสหรัฐอเมริกา เรียกว่า A Single Executive ประธานาธิบดีรับผิดชอบแต่ผู้เดียว คณะรัฐมนตรีหรือองค์การอื่นใด จะใช้อำนาจบริหารไม่ได้ เพราะมีบทบัญญัติให้รัฐธรรมนูญมาตรา ๒ ว่า "อำนาจบริหารนั้นเป็นของประธานาธิบดีสหรัฐ" ประธานาธิบดี สหรัฐจึงมีอำนาจในการบริหารมาก ตำแหน่งประธานาธิบดีมีความ สำคัญเทียบเท่ากษัตริย์ของประเทศ เพียงแต่เป็นกษัตริย์ที่ได้รับ เลือกตั้งจากประชาชน เขาต้องทำหน้าที่ทั้งสองอย่างคือ หน้าทีกษัตริย์ และนายกรัฐมนตรีพร้อมกันไป เรียกว่ามีทั้งอำนาจและวาสนา เป็นทั้ง ประมุขของรัฐและผู้บริหาร"

"ส่วนประเทศที่ปกครองแบบมีประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรีด้วย เช่นอินเดียเป็นต้นนั้น ประธานาธิบดีเป็นเพียงประมุข ของรัฐ ทำหน้าที่คล้ายกษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยที่กษัตริย์ อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ บทบาททางการบริหารอยู่ที่นายกรัฐมนตรีและ คณะรัฐมนตรี ประเทศไทยเราก็อยู่ในลักษณะนี้ ต่างแต่เพียงประเทศ เราประมุขของรัฐทรงเป็นกษัตริย์ ประชาธิปไตยแบบนี้เรียก Plural

Executive ฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบร่วมกันหลายนาย คณะรัฐมนตรี
อังกฤษก็เหมือนกัน"

"เลคเชอร์ยาวดี น่าฟัง" พ่อพูดพร้อมหัวเราะชอบใจ น้าวิเชียร
ก็พลอยหัวเราะด้วย

"ก็มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ " น้าวิเชียรว่า "แต่ไม่รู้เอามะพร้าว
ห้าวมาขายสวนหรือเปล่า?"

"ไม่หรอก" พ่อว่า "ถ้าเป็นสวนที่นี้ก็เป็นสวนมะละกอไม่ใช่
สวนมะพร้าว มีแต่ไม้ล้มลุก ไม่มีไม้ยืนต้นทนนานอย่างสวนของคุณ
แต่เอาเถอะ ผมอยากฟังคุณพูดต่อ คือผมอยากรู้ว่า ผลได้ผลเสีย
ของการบริหารแบบ A Single Executive กับ Plural Executive
มีอย่างไรบ้าง?"

"ก็มีบ้างเหมือนกัน แบบ Single มีผลดีที่การปกครองบังคับ
บัญชาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กำหนดตัวผู้รับผิดชอบไว้เป็นการแน่นอน
คือ ประธานาธิบดี ส่วนผลเสียก็คือ อำนาจไปอยู่ที่คนๆ เดียวมากเกินไป
ไป อาจทำอะไรเลยเถิดไปได้ง่าย ฝ่าย Plural มีผลดีตรงที่หลายคน
รับผิดชอบร่วมกัน กระจายอำนาจออกไป การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
ผลเสียอยู่ที่อาจชักช้าไปบ้างและไม่ระบุตัวผู้รับผิดชอบเป็นการแน่นอน"

นิ่งกันไปครู่หนึ่ง น้าวิเชียรจึงว่า "คุณยิ้มเห็นหรือยังว่าระบอบ
การปกครองนั้นมีความสำคัญมาก?"

"เห็นแล้ว" พ่อตอบ "แต่ผมว่าคนผู้มาปกครองก็มีความสำคัญ
ไม่น้อยกว่าระบอบ ถ้าเราได้ผู้ปกครองดี มีความยุติธรรม ปราศจาก
อคติ ปราศจากความเห็นแก่ตัว เขาย่อมบันทึบความยุติธรรมให้
เกิดขึ้นแก่สังคมได้เท่าที่อำนาจเขามีอยู่ ระบอบอย่างเดียวไม่
เป็นการเพียงพอ คนผู้ปกครองต้องมีธรรมด้วย..."

พ่อหันเหเข้าจุดของพ่อจนได้

"และให้ธรรมนั้นเป็นอำนาจ ความยุติธรรมในสังคมย่อมมาจาก ผู้ปกครองที่มีธรรม ถ้าผู้ปกครองไม่ยึดยึดมบิคเป็นความจริงต่างๆ ให้ เป็นประโยชน์ข้างตัวและพวกพ้องของตัวเอง แม้กฎหมายก็กลายเป็น เครื่องมือของผู้รักษากฎหมายไปได้ และเป็นอันตรายต่อประชาชน เป็นเครื่องประหัตประหารประชาชนไปทันที ดังมีเรื่องปรากฏอยู่ใน สังคมทั่วไป ผมคิดว่า คนผู้มาปกครองถึงจะไม่สำคัญกว่าระบอบ การปกครอง แต่ก็คงจะสำคัญไม่น้อยกว่าเป็นแน่"

"แม้ในการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เราเห็นว่าดีที่สุดในนี้เอง ถ้าประชาชนเรารู้เท่าไม่ทันนักการเมือง ก็จะเป็นเครื่องมือให้นักการเมือง ลามกแสวงหาประโยชน์เพื่อคนบนความเสียหายและบนความ ไม่รู้ของประชาชนได้ โดยเฉพาะคนในชนบทบ้านนอกที่ยังไม่ได้ศึกษา เล่าเรียน ยังไม่รู้เรื่องการเมือง ใครเข้าถึงตัวเขาก่อน เขาก็ลงคะแนน ให้คนนั้นเข้าไปนั่งในสภาเป็นตัวแทนของเขา โดยที่เขาไม่เคยรู้เลยว่า ผู้แทนเขามีหน้าที่ทำอะไร"

"เมืองไทยเราเรียกตัวเองว่าปกครองระบอบประชาธิปไตยมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ แต่ไม่เคยเป็นประชาธิปไตยจริงๆ การเมืองเป็นเรื่องของการเล่นมาตลอดเวลา จนเรียกกันติดปากว่า "เล่นการเมือง" เราว่าต่อไปนี่ (หลัง ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖) เราจะเป็นประชาธิปไตยกันจริงๆ เสียที ก็ไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรรู้จักคนส่วนมากของเรายังไม่ค่อย รู้จักรับผิดชอบตนเอง พอเขาเข้ามางวอดเขาก็ร้องว่าเขาสิทธิเสรีภาพ ไม่เห็นใจคนยากคนจน พอเขาอนุโลมให้บ้างก็ทำตามใจตัวเองจนเลยเถิด ขาดความรับผิดชอบตนเองและความรับผิดชอบต่อความผาสุกของส่วนรวม คุณแม่ค้าพ่อค้าที่วางของขายตามทางเท้า เป็นตัวอย่าง วางเสียจนไม่มีทางให้คนเดิน เมื่อทางเดินกลายเป็นตลาด ขายของเสียแล้ว คนก็ต้องลงเดินข้างถนนเฉียดกันไปมากับรถยนต์

อย่างน่ากลัวอันตราย ประชาธิปไตยจะงอกงามดีมาก ถ้าเรารู้จัก
รับผิดชอบตนเอง และรู้จักเคารพต่อสิทธิของส่วนรวม ประชาธิปไตย
เป็นเรื่องของการรับผิดชอบตนเอง เมื่อเราปกครองเด็ก เราจะบังคับ
เด็กที่ไม่รู้จักรับผิดชอบตนเองมากกว่าเด็กที่รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง
คนใดรับผิดชอบตนเองได้มากที่สุดย่อมได้เสรีภาพจากการปกครอง
มากที่สุด เพราะเห็นว่าเขาปกครองตนเองได้แล้ว นี่คือจุดเริ่มต้นของ
ประชาธิปไตย การปลูกฝังประชาธิปไตย เราต้องเริ่มต้นกันที่ความ
รับผิดชอบต่อตนเองโดยการสอน โดยการทำตัวอย่างให้ดู"

"ตามป้ายรถเมล์ประจำทาง เราจะเห็นเศษแก้วโดยสารทิ้งเกลื่อน
แสดงว่าพอลรถก็ทิ้งเศษแก้วทันที จะถือไปอีกสักหน่อยหนึ่ง เมื่อพบที่
ทิ้งเศษของแล้วจึงค่อยทิ้งลงไปหรือใส่กระเป๋าทิ้งตัวเองไปก่อนไปทิ้งที่
ถังขยะแห่งใดแห่งหนึ่งหรือที่บ้านของตัวเอง ก็ไม่น่าจะหนักหนาอะไร
นี่คือเรื่องของความรับผิดชอบต่อเล็กๆ น้อยๆ "

"คงกลัวคนกวาดถนนจะไม่มียานทำกระมัง?" น้าวิเชียรเข้าเล่น

"ก็ให้มันจริงเถอะ" พ่อว่า "ขอให้เราได้เลิกกิจการตำรวจเพราะ
ไม่มีผู้ร้ายกันทีเถอะ เมืองไทยจะได้เป็นสวรรค์ในพื้นที่พิภพ และตำรวจ
กองปราบก็คงจะยินดีหาน้อยไม่"

"ประชาธิปไตยสมัยแรกๆ เป็นอย่างไร?" น้าวิเชียรตั้งเข้าหา
ประชาธิปไตยอีก "ผมหมายถึงประวัติของการปกครองระบอบประชา
ธิปไตยที่มีอยู่ในโลก ไม่หมายถึงเมืองไทย?"

"อันนี้เห็นจะย้อนไปถึงกรีกโบราณ ว่ากันว่าประชาธิปไตยของ
ยุโรป **เริ่มต้นที่ประเทศกรีซ** คุณเหมือนโซลอน (Solon) จะได้รับเกียรติ
เป็นผู้เริ่มประชาธิปไตย โซลอนเกิดก่อน ค.ศ. (คริสต์ศักราช) ๖๓๘
ปี ก่อนพระพุทธเจ้าของเรา ๑๕ ปี (พระพุทธเจ้าประสูติก่อน ค.ศ.
๖๒๓ ปี) นับว่าเป็นนักปราชญ์ร่วมยุคกัน และเริ่มประชาธิปไตย

มาด้วยกัน โคลอนเริ่มในกรีซ พระพุทธเจ้าทรงเริ่มในอินเดีย แต่ดูเหมือนของพระพุทธเจ้าจะก้าวหน้ากว่า เพราะของพระพุทธเจ้า เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ในสมัยของพระองค์ทีเดียว แต่ประชาธิปไตยในกรีซสมัยโคลอนนั้นเป็นระยะเริ่มต้น นักประวัติศาสตร์บางคนยังปฏิเสธด้วยซ้ำไป คือบอกว่าสมัยโคลอนนั้นยังเป็นอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) อยู่ ราชรัฐสามัญยังไม่มีสิทธิ์ปกครองตนเอง"

สมัยที่สอง คือยุคของคลีสเธนิส (Cleisthenes) ๕๐๘ ปี ก่อน ค.ศ. คือ ๒๕ ปีต่อจากสมัยของโคลอน คลีสเธนิสได้ช่วยสานต่อประชาธิปไตยของโคลอน ทำให้ประชาชนได้มีเสรีภาพมากขึ้น สมัยแรกเพียงตัดอำนาจของอภิชนไปบ้างเท่านั้น

สมัยที่สาม ยุคของเปอริคลีส (Pericles) ๔๖๑ ปีก่อน ค.ศ. คือ ๔๘ ปีต่อมา เปอริคลีสได้ช่วยให้ประชาธิปไตย เจริญก้าวหน้าไปมาก ยุคนี้เองที่เรียกกันว่ายุคทองของกรีก (The Golden Age) ไสจระตีส (Socrates) เพลโต (Plato) และ อริสโตเติล (Aristotle) นักปราชญ์กรีกทั้ง ๓ ท่าน ก็เกิดตามกันมา มาร่วมยุคทองของกรีกและมีส่วนช่วยให้ยุคนั้นมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงยิ่งขึ้น นักศึกษาต้องเรียนความคิดเห็นของท่านเหล่านั้นตลอดมา แม้จนกระทั่งวินาทีที่เรานั่งคุยกันอยู่นี้ และคงตลอดไปจนกว่าคนจะเลิกเรียนหนังสือ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้กษัตริย์กรีกและกษัตริย์ของยุโรปได้สิ้นพระชนม์มากมายโดยไม่มีใครระลึกถึง โลกไม่รู้จัก คนทำประโยชน์เป็นคนไม่ตายอย่างนี้ ส่วนคนเกิดมาเพียงแค่สักว่า กินนอน เมลุน เที้ยว มีลมหายใจอยู่วันๆ ก็เหมือนตายแล้วตั้งแต่เกิด

"นักปราชญ์ใหญ่ ๓ คนของกรีก คือ ไสจระตีส, เพลโต และ อริสโตเติลนั้นได้ทำประโยชน์ทางการปกครองและทางวิชาการไว้มากจนใครๆ ลืมไม่ได้ เรื่องน่าประหลาดอย่างหนึ่งของคนทั้ง ๓ นี้คือ

เกิดห่างกันคนละ ๔๑ ปี ลองคิดดูก็ได้"

โสกราตีส เกิดปี ๔๗๐ B.C. (ก่อน ค.ศ.)

เพลโต เกิดปี ๔๒๗ B.C.

อริสโตเติล เกิดปี ๓๘๔ B.C.

"คนแรกเป็นนักปรัชญาอุดมคติอย่างเดียว สองคนหลังเป็นนักวิชาการหลายด้าน ทั้งนักประพันธ์ มีผลงานที่โลกต้องศึกษามาก"

"แม้มาในสมัยของเพลโตแล้ว ทศนะทางการเมืองแห่งการปกครองรัฐก็ยังเป็นแบบอภิชนาธิปไตยอยู่นั่นเอง (Aristocracy) คือปกครองโดยอภิชน คืออยู่น้อยหนึ่งที่เพลโตบอกว่า *ต้องเป็นอภิชนโดยปัญญา มิใช่โดยกำเนิดหรือโดยความมั่งคั่ง*"

"สมัยที่เพลโตเป็นหนุ่ม เป็นสมัยที่คนชั้นสูงและคนมั่งคั่ง ๓๐ คนมีอำนาจและบำนาญ เขาเบื่อหน่ายเรื่องนี้มาก..."

หยุดครุ่นหนึ่ง พ่อหยิบแก้วน้ำขึ้นจิบ แล้วนั่งเฉย

"พูดต่อสิ" น้าวิเชียรขอร้อง

"พอแล้ว" พ่อว่า

"ทำไมหยุดไปเฉยๆ กำลังเพลิน"

"ไปหาหนังสืออ่านเอาเองบ้าง จี้เกียจพูด" พ่อบอก

"อูวะ" น้าวิเชียรอุทาน "ลงเอวังเอาคี่ๆ เออ นึกได้แล้วตอนบวชเราเคยฟังเทศน์คุณยิ้มเทศน์กำลังฟังเพลิน นึกจะจบก็ลงเอวังเฉยๆ อย่างนี้เหมือนกัน อย่างนี้เป็นนักบินไม่ได้ ไม่ค่อยๆ ร่อนลง" แล้วเราก็หัวเราะกันครั้นแครง

ค อ น ที่

ค อ น ที่ ๓๓

วันต่อมาได้พูดถึงประชาธิปไตยในพุทธศาสนา พ่อได้เล่าให้ผมฟังว่า
ประชาธิปไตยในพระพุทศาสนา มีขึ้นตั้งแต่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์
อยู่ ทรงวางรากฐานประชาธิปไตยครั้งแรก โดยการทรงมอบอำนาจ
ให้สงฆ์เป็นใหญ่ในสังฆกรรมทุกอย่าง เริ่มตั้งแต่อำนาจในการให้
อุปสมบทกุลบุตรต่อผู้ศรัทธาใคร่บวช

พิธีอุปสมบทดังกล่าวนี้เรียกว่า *ญัตติจตุคคกรรม* อุปัชฌายะ
ต้องขอความเห็นชอบจากสงฆ์ *อุปัชฌายะ* คือภิกษุผู้เป็นประธานใน
การให้อุปสมบท ในการนี้มีภิกษุรูปหนึ่งหรือสองรูปสวดประกาศใน
ท่ามกลางสงฆ์ ขอความเห็นชอบจากสงฆ์ถึง ๓ ครั้ง รวม ๔ ครั้งทั้ง

ญาติ (ญาติจตุตถกรรม มีญาติเป็นที่ ๔ หรือ ๔ ครั้งทั้งญาติ) ญาติ หมายถึง การประกาศเรื่องให้รู้ก่อนว่า จะสวดประกาศเรื่องอะไร เมื่อสงฆ์ผู้มาประชุมทราบแล้ว ก็ประกาศต่อไปว่าบุคคลผู้นี้มีศรัทธา ขอบวช มีท่านผู้นี้ (เอ่ยชื่อ) เป็นอุปัชฌายะ ท่านผู้ใดไม่เห็นด้วยกับการบวชของท่านผู้นี้ก็ขอให้พุดขึ้น ถ้าเห็นด้วยก็ขอให้นิ่งอยู่ ประกาศอย่างนี้ ๓ ครั้ง เมื่อสงฆ์ทั้งปวงนิ่งอยู่ ก็ถือว่าเรื่องนี้ได้ผ่านไปโดยความเห็นชอบของสงฆ์ด้วยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ ถ้าภิกษุรูปใดรูปหนึ่งคัดค้านขึ้น ก็ต้องระงับการอุปสมบทไว้ชั่วคราว แล้วซักถามผู้คัดค้านว่ามีเหตุผลอย่างไร? ผู้บวชมีข้อบกพร่องอันพึงรังเกียจอย่างไร? ถ้าผู้คัดค้านมีเหตุผลพอ และเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริง การอุปสมบทก็เป็นอันระงับ ตัวอย่างเช่นผู้บวชจะต้องไม่มีหนี้สิน แต่เมื่อมีคนประกาศซักถามแล้วในโบสถ์นั่นเอง ผู้บวชบอกว่าไม่มีหนี้สิน แต่เมื่อมีคนทักท้วงขึ้น เมื่อสอบแล้วได้ความเป็นจริง การอุปสมบทก็เป็นอันระงับ จนกว่าจะใช้หนี้สินแล้วหรือเจ้าหนี้ยกให้ เป็นอันเลิกแล้วต่อกัน หรือมีคนใดคนหนึ่งมารับประกันว่าจะรับใช้หนี้สินให้เอง

เรื่องพิธีกรรมก็เหมือนกัน พ่อเล่าว่า พิธีกรรมที่ทำก็เป็นแบบประชาธิปไตย คือ ต้องขอความเห็นชอบของสงฆ์เสียก่อนว่า การจะมอบผ้านี้ให้แก่ภิกษุรูปนี้ (เอ่ยชื่อ) เป็นความเห็นชอบของสงฆ์หรือไม่ แต่ประกาศเพียงครั้งเดียว รวมเป็น ๒ ครั้ง ทั้งญาติ เรียกว่า ญาติทุติยกรรม

แม้ในการบัญญัติสิกขาบท (พระวินัย) พระพุทธเจ้าต้องประชุมสงฆ์ ทรงบัญญัติสิกขาบทโดยความเห็นชอบของสงฆ์ แล้วประกาศให้ทราบทั่วกัน เมื่อทรงบัญญัติแล้วถ้ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องผ่อนผันไปอย่างไรก็ทรงผ่อนผันให้ เมื่อจำเป็นจริงๆ อาจยกเลิกไปเลยก็ได้ เมื่อหมดความจำเป็นแล้วก็ทรงบัญญัติใหม่

เมื่อจวนจะปรินิพพานก็มีพระพุทธรูปคำรัสว่า สิกขาบทเล็กน้อย
เมื่อสงฆ์ประชุมกันพิจารณาเห็นว่าควรจะยกเลิก ก็ให้ยกเลิกได้

ตามที่ยกตัวอย่างมาเพียงเล็กน้อยนี้ พอให้มองเห็นว่า การ
ปกครองคณะสงฆ์ของพระพุทธเจ้าเป็นประชาธิปไตยเพียงใด

ผมถามพ่อว่า ในพิธีอุปสมบทภิกษุใหม่ เจ้าภาพจัดปัจจัยไทย
ธรรมไปถวายพระหัตถบาตร (พระที่มาประชุมร่วมในการอุปสมบท) ด้วย
จะเป็นการเอาลาภสักการะไปซื้อคะแนนเสียงมิให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง
คัดค้านการอุปสมบทไปหรือไม่? คล้ายๆ ไปซื้อเสียงที่ประชุมอย่าง
ที่พวกรัฐสภาบางกลุ่ม บางคนเขาทำกัน

พ่อยิ้ม มองผมอยู่ครู่หนึ่งแล้วว่า

"ไม่มีใครเขาคิดมากอย่างแกหรอก กตัญญู" แล้วพ่อหัวเราะ
"เขาจัดไปเพียงเพื่อต้องการทำบุญเท่านั้น คงไม่มีใครเคยนึกว่าจะมี
พระบางรูปคัดค้าน ต้องเตรียมของไปถวายเสียหน่อย และของนั้น
เขาก็ถวายเมื่อบวชพระเสร็จแล้ว ไม่ได้ถวายก่อน"

"สินบนให้ก่อนหรือทีหลัง มันก็เหมือนกันแหละพ่อ คนไทยนิยม
ให้สินบนก่อน คนจีนให้ทีหลังเมื่อกิจเสร็จแล้ว"

"ทำไมแกไม่เห็นของทำบุญเป็นสินบนไปได้ ของทำบุญเขาให้เพื่อ
บูชาคุณ สินบนเขาให้เป็นสินจ้าง แกก็รู้อยู่แล้วว่าการให้อะไรใครนั้น
เพื่อสงเคราะห์บ้าง และเพื่อบูชาคุณบ้าง"

"แต่เวลานี้ ผมว่าเขาให้กันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นนอกจากนี้
ก็มีมาก สำหรับพระเองนั้น ผมเคยได้ยินคนบางกลุ่มเขาพูดกันว่า พระ
ไปรับจ้าง เช่น รับจ้างสวดศพ รับจ้างสวดมนต์ฉันทเพล รับจ้างสอน
หนังสือ เพราะไม่ว่าท่านไปทำอะไรเข้า เป็นต้องได้ลาภสักการะ อันเป็น
วัตถุประสงค์มาเสมอ"

"ก็สุดแล้วแต่เขาจะคิดไป แต่พ่อไม่เคยเห็นนายจ้างคนไหน

เคารถพนบนอบ กราบไหว้บูชาลูกจ้าง เหมือนอย่างที่บ้านถวายของพระ พ่อคิดว่าท่านเพียงแต่ทำหน้าที่ของท่าน เมื่อเขาเห็นความดีของท่าน เขาก็ต้องตอบแทนด้วยวัตถุบ้าง น้ำใจบ้าง"

"ผมว่าถ้าพระไปทำอย่างนั้นแล้วไม่ได้รับอะไรมาเลย จะเป็นคุณค่า และสร้างคามนิยมได้มาก"

"ร่างกายท่านยังเป็นวัตถุอยู่ แกเอ๊ย ก็ต้องอาศัยปัจจัย ๔ เป็นอยู่ ท่านได้มาโดยชอบธรรมก็ดีแล้ว ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้ใคร ท่านไม่เคยตั้งราคาว่าเท่านั้นเท่านั้นจึงจะสวดศพ สวดมนต์ฉันเพล ท่านไปทำให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ แล้วเขาก็ถวายจตุปัจจัยท่านมา เพียงเพื่อยังชีพ เพื่อท่านได้ศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติหน้าที่ของสงฆ์ต่อไป"

"ผมเห็นด้วยกับพ่อในข้อว่า ท่านทำด้วยจิตอนุเคราะห์ เราถึงบูชาคุณท่าน แต่ถ้าท่านทำไปด้วยจิตที่มุ่งลาภสักการะเล่าครับ จะมิกลายเป็นลูกจ้างไปหรือ?"

คุณพ่อนิ่ง

"ก็เหมือนครู ครูอาจเป็นลูกจ้างเด็ก หรือเป็นปุชนียบบุคคลของเด็กก็ได้" พ่อเปรยขึ้น เมื่อนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้ว

"คืออย่างไรครับ?" ผมถาม

"ครูที่สอนเด็กด้วยมุ่งลาภสักการะ เงินทอง มุ่งอยู่แต่เรื่องอย่างนั้นก็เป็ลูกจ้างเด็ก ลูกจ้างรัฐบาล แต่ครูที่สอนด้วยใจมุ่งอนุเคราะห์เด็กเป็นที่ตั้ง มีเมตตาธรรม มีความหวังดี ก็เป็นปุชนียบบุคคลของเด็ก **เจตนาเบื้องหลังการกระทำจึงสำคัญไม่น้อย** พระพุทธเจ้าท่านจึงว่า 'เจตนาหํ ภิกขเว กมมํ วทามิ' เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม (การกระทำ) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์ไว้ว่า 'การงานทั้งปวงจะเป็นกิจที่ควรสรรเสริญ ก็เพราะเกิดจากน้ำใจที่ควรสรรเสริญ เป็นกิจที่ควรคิดเคียนก็เพราะเกิดจากน้ำใจ

ที่ควรคิดเทียบ ไม่ใช่เพราะชนิดของการทำงาน' ดังนี้"

"แล้วถ้าเป็นโจร คือ ชนิดของการทำงาน เป็นชนิดโจรกรรมละครับ?"

"ทรงหมายเอาการทำงานที่ชอบธรรม" พอว่า "แต่ถึงกระนั้น ก็เถอะ งานโจรกรรมมิใช่จะชั่วร้ายเลวทรามเสียทุกอย่างไป สมมติว่า ผกก. (ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์) มีแผนประทุษกรรมประเทศไทย ลูกรู้เข้า ลูกไปโจรกรรมแผนนั้นเสีย โจรกรรมเครื่องอุปกรณ์แห่งประทุษกรรมนั้นเสียด้วย คนไทยผู้รักชาติจะเห็นว่าการโจรกรรมของลูกเป็นเรื่องเลวร้ายหรือ?" มีแต่จะได้รับเสียงสรรเสริญในความฉลาดและกล้าหาญ อีกตัวอย่างหนึ่ง ทหารที่ออกรบเพื่อประเทศชาติของคน หรือปราบปรามผู้เป็นเสี้ยนหนามแห่งชาติ ต้องฆ่าคนที่ควรฆ่า กรรมนั้นเป็นกรรมที่เลวทรามหรือ? ทุกคนและทุกชาติลงความเห็นว่าเป็นกรรมที่ควรสรรเสริญ"

"อนึ่ง พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ พระองค์นั้น ทรงมุ่งไปทำนองว่า ผู้มีหน้าที่อย่างใด เมื่อได้เอาใจใส่ทำหน้าที่อย่างนั้น ของคนดีที่สุดแล้วก็ควรได้รับการสรรเสริญ ส่วนชนิดของการทำงาน เช่น จะเป็นเสมียนหรืออธิบดีนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เขาได้ทำงานในหน้าที่ดีที่สุด เป็นผู้ไม่บกพร่องในหน้าที่ เมื่อเป็นอย่างใดก็เป็นดีที่สุดของอย่างนั้น ทำนองว่าเป็นครูที่ดี คิดว่าเป็นรัฐมนตรีที่เลว เป็นต้น"

"ครูบางคนก็ทำงานสักแต่เพียงว่าเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง เหมือนพ่อค้าขายวิชา" ผมว่า "เพื่อรับเงินเดือนไปเดือนหนึ่งๆ ครูที่สอนเป็นรายชั่วโมงก็สอนสักแต่ให้ได้ค่าชั่วโมง ไม่มีความรับผิดชอบ ไม่เตรียมการสอน เอาเปรียบโรงเรียน เอาเปรียบนักเรียน ถ้าเป็นพ่อค้าก็เป็นพ่อค้าที่ขายของแพง คุณภาพเลว ด้วยการบังคับขาย ผู้ซื้อไม่มีทางเลือก ไม่มีทางเลือก จะไปฟ้องร้องผู้ใหญ่ระดับบริหาร

โรงเรียน ท่านก็เป็นพวกเดียวกับพ่อค้าวิชาพวกนั้นเสียอีก"

"การทำงานเพียงเพื่ออาชีพนั้น เป็นของสามัญ" พ่อรับต่อ "ไม่ประเสริฐอะไร สัตว์โลกทุกชนิดทำได้ แต่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงนิพนธ์ไว้ว่า 'เป็นการเลว' คงทรงหมายว่า เป็นอย่างต่ำ คือไม่ประเสริฐสูงส่งอะไร ไม่ว่าหน้าที่นั้นจะมีตำแหน่งสูงเพียงใด ถ้าทำเพื่ออาชีพเลี้ยงปากเลี้ยงท้องก็เป็นของสามัญ พระองค์ท่านทรงนิพนธ์ไว้ดังนี้"

"ควรใส่ใจไว้ว่า ความสำเร็จแห่งการหาเลี้ยงชีพนั้น นับว่าเป็นการเลว ไม่เป็นที่สุดอยู่เพียงนั้น...ธรรมคามิได้แต่งเราให้เกิดมาสำหรับหาเงินถ่ายเดียว...นักปราชญ์ทั้งหลายได้พิจารณาเห็นโดยถ่องแท้แล้วว่า ความมีลาภอย่างใหญ่ที่สุด ทำคนให้สุขโดยถ่ายเดียวไม่ได้ และความหาลาภมิได้ จะทำคนผู้รู้จักผิดรู้จักชอบและมีใจอันซื่อสัตย์ ให้เป็นทุกข์ด้วยประการทั้งปวงก็ไม่ได้"

"ถ้าท่านถามว่า ในชีวิตของท่านๆ จะมุ่งหมายอะไรดี ข้าพเจ้าขอตอบว่า ท่านจงมุ่งเพื่อปฏิบัติงานของท่านให้ชอบ เพราะชื่อเสียงมีอยู่ในนั้น ทุกคนเกิดมาในโลกนี้ สำหรับจะทำการด้วยปัญญาที่เหมาะสมแก่เขา มีสำหรับกรนั้นมาแต่แรก เมื่อเขาพบสิ่งไรว่าเป็นหน้าที่ของเขา เขาต้องทุ่มเทกำลังความคิดของเขาทั้งหมดลงในสิ่งนั้น แสวงหาความสำเร็จของสิ่งนั้น อย่าแสวงหาสง่าราศีของตัวเอง"

"ลูกจะเห็นว่าสมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงนิพนธ์ไว้น่าคิด น่าคริกตรอง และน่าปฏิบัติตามเพียงไร คนเราทุกคนเกิดมาเพื่อจะทำงานอะไรอย่างหนึ่งหรือสองอย่าง เมื่อค้นหาความสามารถอย่างนั้นในคนพบแล้วก็ควรทุ่มเทกำลังทั้งหมดลงในงานนั้น การงานนั้นแหละคือ ยศ เกียรติ สุข และเป็นที่พึ่งทุกอย่างของบุคคลผู้นั้น ไม่ควรคิดฟุ้งซ่านไปในสิ่งอันมิใช่วิถีชีวิตของคน เพราะถ้ามิใช่วิถีชีวิตแล้ว ถึงจะไปทำงาน

อย่างนั้นเขาก็ทำได้ไม่ตี เสียเวลาเปล่า อาจพาให้เสียคนไปด้วยก็ได้ มีตัวอย่างให้ดูมากแล้ว"

"บางคน มีความสามารถและความเหมาะสมเพียงแค่ว่าอยู่ในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง แต่ไปพลไปเป็นนายกรัฐมนตรืเข้า ความสามารถอย่างนั้นไม่มี ก็พาให้เสียคนได้ง่ายและก็พาให้เสียมาหลายคนแล้ว"

สมเด็จพระท่านว่า 'อย่าแสวงหาสง่าราศีของตัว' นี้ถูกใจพ่อนัก คนบางคนจับทำงานอะไรเข้าเพียงเล็กน้อยก็คิดแต่ชื่อเสียง ความมีหน้ามีตา ความเด่น อันรวมลงในสง่าราศีของตัว คนที่คิดอยู่อย่างนี้มักไม่ได้ชื่อเสียง แต่จะได้ชื่อเสียง (ไม่มีตัว ง) เพราะเล่นเกินไป ภาษาพระท่านเรียก *อติธาวุนโต* ทำอะไรผิดพลาดได้ง่าย คนที่มีชื่อเสียงอันโด่งดังขึ้นมา นั้น เพราะเขาทำหน้าที่ของเขาดีที่สุด ชื่อเสียงเป็นเรื่องบังเอิญหรือเป็นผลพลอยได้ (By product) แต่ที่นั่นแหละบางคนก็แรกที่ไม่ได้หวังชื่อเสียง แต่พอมีชื่อเสียงขึ้นมาโดย by product คึงกล่าวมา เกิดมัวเมาในชื่อเสียง หลงตัวเอง มองคนอื่นต่ำไปหมด การทำ การพูดและการคิดของใครอื่นไม่ถูกต้องเสียสิ้น ต้องของเขาจึงจะใช้ได้หรือดี อย่างนี้เสียอีก พอตกลงมาก็เจ็บมาก เพราะตกจากที่สูงบางคน เมื่อยังไม่มียศศักดิ์ก็ดี ๆ อยู่ พอได้ยศศักดิ์สูงขึ้นมา ก็เมาศอกนึกว่าตัวมีอำนาจนามามากแล้ว ไม่มีใครทำอะไรได้ จึงเที่ยวแสดงความพาลสันดานหยาบให้ปรากฏอยู่ทั่วไป นานเข้าอภุชกรรมหนักขึ้น จนกุศลที่เคยทำมาบ้างทรงไว้ไม่อยู่ พังครืนลงมา มีตัวอย่างให้ดูมไปแบบช้างใหญ่เที่ยวเกเรสัตว์เล็กสัตว์น้อยในป่า นั่นแหละ เห็นนกก็เหยียบบกด เห็นรังมดแดงอยู่บนกิ่งไม้ หักกิ่งมากระทุบเสีย เห็นนกไข่ไว้ตามพื้นดินก็เหยียบเสีย" ใครจะทำไม ข้าใหญ่ที่สุดในป่านี

"สัตว์เล็กสัตว์น้อยทนเจ็บใจไม่ไหว วันหนึ่งจึงนัดหมายกันเป็น

ที่แน่นอน วางแผนเป็นขั้นๆ เรียบร้อยแล้ว นกไปจิกตาจนข้างตาบอด
มดแดงช่วยกันกัดตา ข้างบอดเสบตาเที่ยวเดินโซเซอยู่ กระหายน้ำเป็น
กำลัง กบรู้คั่งนั้นจึงพากันไปร้องเซ็งแซ่อยู่ปากเหว ข้างเข้าใจว่าตรงที่
กบร้องเป็นหนองน้ำ จึงเดินไปถามเสียงนั้น ตกเหวตาย"

"นิทานเรื่องนี้สอนว่า ผู้เป็นใหญ่ไม่ควรทะนงตน รังแกผู้น้อย
เมื่อผู้น้อยรวมกำลังกันเข้า ข่มก่อกวามวอดวายให้ผู้ใหญ่ได้เหมือนกัน
เพราะฉะนั้นท่านจึงเตือนไว้ว่า ยโส ลพฺถาน มชฺเชยฺย ได้ยศแล้ว
ไม่พึงเมา"

"พ่อพูดเรื่องนี้ ผมนึกถึงทรราช คำนี้เขียนอย่างไรถูกแน่ครับ
พ่อ ทรราช หรือทรราชย์ หรือทุรราช?"

"ความเห็นของพ่อว่าเขียน 'ทรราช' (ไม่มี ย. การ์รันค์) น่าจะถูก
กว่า คำนี้หมายถึงผู้ได้อำนาจมาโดยไม่ชอบธรรมและเมื่อได้มาแล้ว
ก็ใช้อำนาจนั้นกดขี่ข่มเหงประชาชน ส่วนที่มี ย. การ์รันค์นั้นมีนัยไป
ทาง การหรือความเป็นใหญ่ ไม่หมายถึงบุคคล ตัวอย่างเช่น "การ
ครองราชย์" เป็นต้น

"กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ปรากฏทางอักษรศาสตร์และ
นิรุกติศาสตร์ของไทย ทรงมีพระมติว่า 'ทรราช'^๑ หมายถึง ผู้ที่ช่วงชิง
อำนาจโดยที่คนไม่มีสิทธิ์ ส่วนราชาที่ทารุณแต่หากมีสิทธิโดยชอบ
ธรรมแล้วก็ไม่เป็น Tyrant (ทรราช)

"ตามพระมตินี้ ราชาหรือผู้มีอำนาจแม้จะทารุณ แต่ถ้าได้
อำนาจมาโดยชอบธรรม โดยสิทธิ์แห่งคน ไม่ชื่อว่าทรราช ตัวอย่างที่
ทรงใช้เช่น ปิซิสตราตัสทรราช (Pisistratus) บุคคลผู้นี้เป็นหลานของ

^๑ ชุมมนุพระนิพนธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรวรรธน สำนักงาน
ธรรมเสวี, ๒๔๘๔

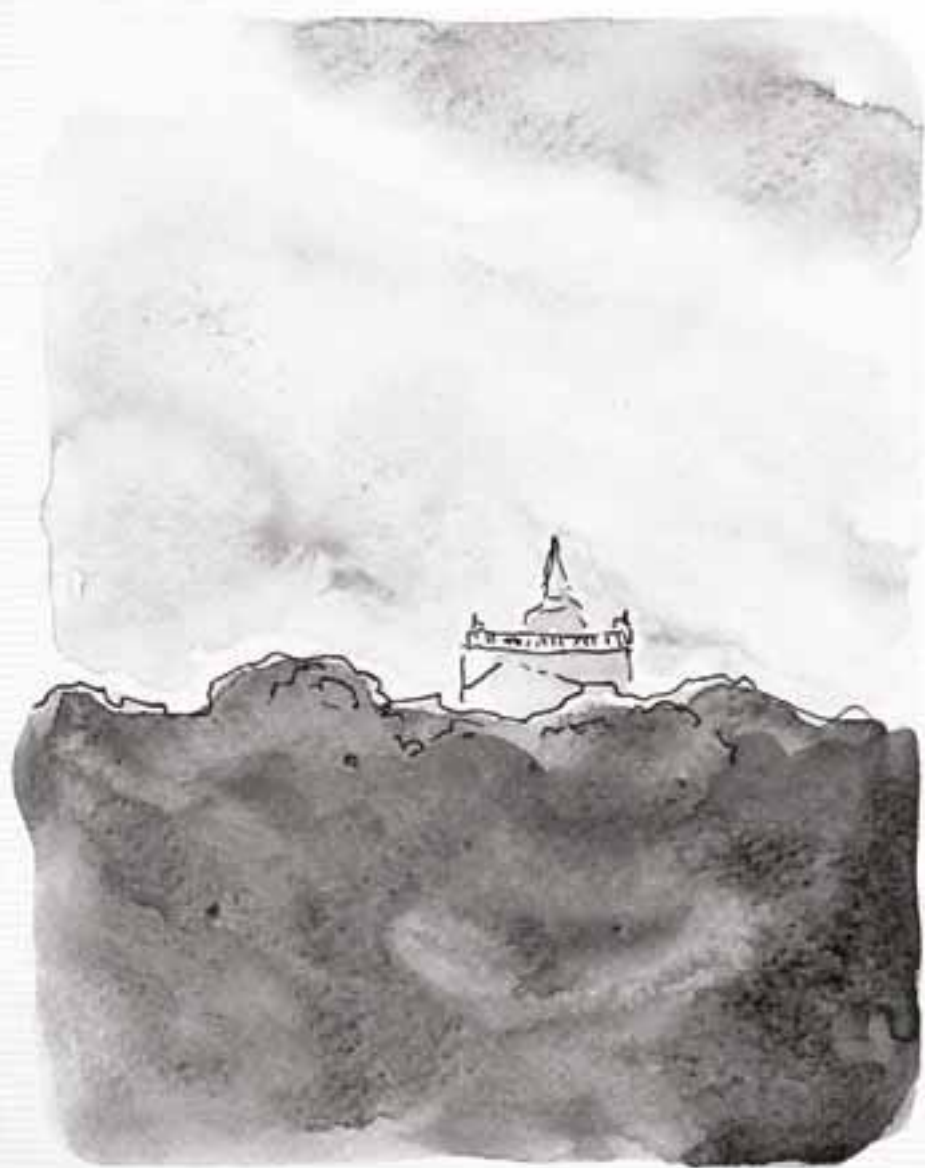
โซลอน (Solon) ผู้เริ่มประชาธิปไตยไว้ไนกรีซ ปิซิสตราคัสสนับสนุนประชาชนเข้ายึดอำนาจและปกครองอย่างสิทธิขาด แต่เมื่อได้อำนาจมาแล้วก็ปกครองอย่างละมุนละม่อม ยุติธรรมดี นำความสมบรูณ์รุ่งเรืองมาให้กรุงเอเธนส์เป็นอันมาก"

"แล้วราชาหรือผู้มีอำนาจที่ได้อำนาจมาโดยชอบ แต่ทากรุณโหดร้ายเหลือเกิน เราควรจะเรียกอย่างไร?" ผมถามพ่อ

"ก็น่าเรียก 'ทากรุณราช' ตรงตัว" พ่อตอบ

"อย่างไรก็ตาม" พ่อพูดต่อ "ในความเข้าใจของคนทั่วไป ทรรราชคือผู้ปกครองที่ทากรุณโหดเหี้ยม ใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงราษฎร ปกครองเพื่อประโยชน์ของคนและพวกคน ยิ่งคนและพวกคนร่ำรวยมากขึ้นเพียงใด ประชาชนทั่วไปก็จนลงมาเพียงนั้น เป็นการเดินที่หันหลังให้กัน ทำให้มีช่องว่างระหว่างผู้มีอำนาจและประชาชนมากเกินไป จนอีกฝ่ายหนึ่งเป็นทเวคา อีกฝ่ายหนึ่งเป็นสัศว์นรก"

ค อ น ที่

๓ ๕

ผมยังไม่เมื่อที่จะคุยกับพ่อเรื่องการเมือง การปกครอง ทั้งฝ่ายอาณาจักร และศาสนจักร ผมเห็นเป็นความรู้ความเพลิดเพลิน ผมไม่ต้องพูอะไร มาก เพียงคอยป้อนปัญหาให้พ่อบ้าง และตั้งใจฟังเท่านั้น เราก็มีเรื่อง คุยกันได้เสมอ ผมได้ทราบมาจากพ่อว่าการยกย่องชมเชยและให้ เกียรติคนนั้นมีอยู่หลายวิธี วิธีหนึ่งคือการตั้งใจฟังเขาพูดคุยในวงสนทนา คนที่ฟังเป็น ได้รับความนิยมชมชอบมากกว่าคนพูดมาก โดยเฉพาะ พุคเสียดคนเดียว ขณะที่ฟังนั้น คอยจับประเด็นและถามปัญหาบ้าง

ในจุดที่เราคิดว่าเขาถนัดและพอใจตอบ เพียงเท่านี้เราก็เป็นเพื่อนสนิทนาที่ศิของผู้อื่นได้ ศิลปะแห่งการฟังนี้ เห็นเรียกในหนังสืออังกฤษบางเล่มว่า^๑ A Fine Art of Listening "ศิลปะ" ไม่เหมือนกับ "วิทยา" วิทยามีสูตร มีทางให้เดิน มีบทเรียนจากหนังสือให้เรียน แต่ศิลปะเราต้องเรียนด้วยตนเอง เรียนจากความสังเกต และด้วยการลองปฏิบัติทีละน้อย เมื่อได้ผลเป็นอย่างไรแล้ว ก็มีใช้ว่าจะสรุปผลได้โดยง่ายเหมือนวิทยา ศิลปะจะต้องใช้ให้เหมาะกับบุคคลเป็นสำคัญกว่าอย่างอื่น วิธีการอันเดียวกันซึ่งใช้ได้ผลกับคนหนึ่ง เมื่อเอาไปใช้กับอีกคนหนึ่งอาจไม่ได้ผลเลย ถึงกระนั้นก็ตาม เพื่อนของพ่อผมคนหนึ่งอุทิศส่ำหทัยศิลปะแห่งการเกี้ยวสาวออกมาจนได้ ผมเคยเห็นเขาให้พ่อมาอ่าน พ่ออ่านไปหัวเราะไป และพึมพำว่า "เข้าที เข้าที" แต่เรามันแก่เสียแล้ว เห็นจะเอาของเขามาใช้ไม่ได้" จนบัดนี้ผมทราบว่าเพื่อนของพ่อผมคนนั้นยังไม่แต่งงาน แต่การไม่แต่งงานอาจเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการเกี้ยวสาวก็ได้

ผมนำท่านออกไปนอกทางเสียหน่อยหนึ่ง ท่านคงไม่รำคาญ ผมเกรงท่านจะเบื่อ เพราะมีเรื่องค่อนข้างจะไม่ค่อยสนุกและมากไปด้วยวิชาการ ตอนนั้นผมเป็นผู้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม ทั้งค้ำอายุและการศึกษา รวมทั้งประสบการณ์ด้วย จึงคุยกับพ่อในเรื่องที่ค่อนข้างจะหนักสักหน่อย แต่ผมหวังว่าคงไม่หนักเกินไปสำหรับท่านที่คิดว่านั่งคุยกับผมและพ่อผมเล่นๆ แล้วได้ความรู้เล็กๆ น้อยๆ คิดพกคิดห่อกลับไปบ้านบ้าง

^๑ หนังสือ Strategy in Handling People โดย Ewing T. Webb และ John Morgan, หลวงวิจิตรวาทการ เก็บความแปลเป็นไทยแล้วให้ชื่อว่า "กุศโลบาย" เสริมวิทย์บรรณาคาร ๒๕๑๗

ผมบอกไว้แล้ว เรากำลังเพลินในการคุยกันเรื่องการเมืองและการปกครอง วันนั้นผมถามพ่อว่า

"การปกครองคณะสงฆ์ เวลานี้เป็นอย่างไรครับพ่อ?"

พ่อยิ้มด้วยความพอใจก่อนตอบ

"ก็แบบ **มหาเถรสมาคม** (The Council of the Elders)" พ่อค่อยช่วยภาษาอังกฤษ แปลตามตัวว่า "สภาผู้เฒ่า" และก็มีความหมายตรงตามตัวอักษรเวลานี้ กรรมการมหาเถรสมาคมมีแต่พระเถระผู้เฒ่าทั้งนั้น ความจริงระบอบการปกครองแบบนี้ เขาเคยทำกันมาในประเทศกรีซ เมื่อ ๘๐๐ ปี ก่อน ค.ศ. คิดถึงเวลานี้ ก็ประมาณ ๒,๘๐๐ ปีมาแล้ว ตั้งแต่สมัยลิเคอร์กัส (Lycurgus) จัดทำประมวลกฎหมาย หรือนิติบัญญัติขึ้นในสปาร์ตา (นครหนึ่งของกรีซ เป็นเมืองคู่แข่งของเอเธนส์) สมัยนั้นแม้จะมีกษัตริย์แต่ก็มีอำนาจน้อย อำนาจส่วนใหญ่ไปอยู่กับสภาผู้เฒ่า ตั้งแต่อายุ ๖๐ ขึ้นไป มี ๒๘ คน เป็นสมาชิกตลอดชีพ

"สมาชิก หรือกรรมการมหาเถรสมาคมของเรา ดูเหมือนไม่ได้จำกัดอายุว่าต้อง ๖๐ แล้ว แต่กำหนดคุณสมบัติ คือต้องเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป แต่ส่วนมากพระราชาคณะชั้นธรรม โดยเฉพาะธรรมพิเศษนั้น มักมีอายุเลย ๖๐ ไปแล้วแทบทั้งสิ้น"

"เวลานี้พระราชาคณะชั้นธรรมพิเศษเพิ่มขึ้นอีก ไซ้ใหม่ครับพ่อ? คราวก่อนพ่อบอกผมว่ามี ๗ รูป"

"เพิ่มขึ้นอีก ๕ รูป รวมเป็น ๑๒"

"ชื่ออะไรบ้างครับ ที่เพิ่มขึ้น?"

"เมื่อก่อนนี้มี ๕ คือ พระศาสนโสภณ, พระพิมลธรรม, พระธรรมวโรคม, พระพรหมมุนี, พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ต่อมาเพิ่มขึ้น ๒ คือ พระธรรมปัญญาจารย์ และวิสุทธวิงศาจารย์ เอาพระธรรม

ปัญญาบศิมาแทนตำแหน่งพระพิมลธรรมซึ่งถูกยกเลิกไป เวลานั้นชื่อ
พิมลธรรมก็ยังมี ต่อมาเพิ่มอีก ๕ รูป เมื่อเร็วๆ นี้เอง คือ

พระวิสุทธาธิบศิ
พระพุทพจนวราภรณ์
พระพุทอิวงศมุนี
พระญาณวโรคม
พระพรหมคุณาภรณ์"^๖

สมณศักคิ์ชั้นสมเด็จ ก็เพิ่มขึ้นอีก ๒ รวมกับสมณศักคิ์เก่า ๔ รูป
เวลานี้มีสมเด็จพระราชาคณะ ๖ รูป ไม่นับสมเด็จพระสังฆราช คือ

๑. สมเด็จพะพุทอิโฆษาจารย์
๒. สมเด็จพะพุฒาจารย์
๓. สมเด็จพะมหาวิรวงศิ์
๔. สมเด็จพะญาณสังวร
๕. สมเด็จพะวันรัต
๖. สมเด็จพะธีรญาณมุนี

"ที่เพิ่มขึ้น ๒ คือ สมเด็จพะญาณสังวรและสมเด็จพะธีร-
ญาณมุนี"^๗ ต่อไปอาจจะเพิ่มอีก หากมีท่านที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น เวลานั้น มี
พระสมณศักคิ์ ตั้งแต่ชั้นพระราชาคณะสามัญขึ้นไป ๔๗๘ รูป"^๘ คือ

สมเด็จพะสังฆราช	๑
สมเด็จพะพระราชาคณะ	๖
รองสมเด็จฯ	๑๒

^๖ ทำเนียบสมณศักคิ์ พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยนายสนธิ์ แสงวงบุญ กองศาสนูปถัมภกั กรม
การศาสนา

^๗ เพิ่มเมื่อ ธันวาคม ๒๕๑๕

^๘ ทำเนียบสมณศักคิ์ ๒๕๑๖ รวบรวมโดยนายสนธิ์ แสงวงบุญ

พระราชาคณะชั้นธรรม	๒๐
พระราชาคณะชั้นเทพ	๔๕
พระราชาคณะชั้นราช	๑๐๘
พระราชาคณะชั้นสามัญ	๒๘๗

"การปกครองคณะสงฆ์ในรูปมหาเถรสมาคม ก็อยู่ในความรับผิดชอบของพระเถระชั้นสมเด็จ และรองสมเด็จเพียงไม่กี่รูป คือ คณะกรรมการมหาเถรสมาคม"

"เมื่อก่อนเคยมีการปกครองแบบสังฆสภา"

"ใช่ เพิ่งมาเปลี่ยนเป็นมหาเถรสมาคม เมื่อสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นหัวหน้าคณะรัฐบาล ความจริงเคยมีระบอบมหาเถรสมาคม มาแล้วในสมัยราชาธิปไตย ต่อมาเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะสงฆ์เป็นแบบสังฆสภา มีสังฆนายก สังฆมนตรี สมาชิกสังฆสภา โดยการแต่งตั้ง ไม่ใช่เลือกตั้ง ไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนพระอย่างเลือกตั้งผู้แทนราษฎร สภาผู้แทนพระจึงไม่มี"

"สมาชิกสังฆสภา เลือกจากพระชั้นไหนครับ?"

"ตามระเบียบก็เลือกจากพระ ๓ ระดับชั้น คือ พระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป พระคณาจารย์เอก พระเปรียญเอกเฉพาะ ๘ ประโยค รวมทั้งหมดจำนวน ๔๕ รูป พระเปรียญเอกนั้น ท่านนับตั้งแต่ ๗ ประโยคขึ้นไป แต่ที่มีสิทธิได้รับเลือกเป็นสมาชิกสังฆสภา เฉพาะเปรียญ ๘ ประโยคเท่านั้น"

ในระบอบการปกครองแบบสังฆสภานี้ สมเด็จพระสังฆราช อยู่ในฐานะเดียวกับพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย คือไม่ทรงบริหารเอง อำนาจบริหารอยู่ที่คณะสังฆมนตรีซึ่งมีสังฆนายกเป็นผู้นำ

"สังฆมนตรีมีเท่าไรครับพ่อ?"

"ดูเหมือนมีสังฆมนตรีว่าการ และสังฆมนตรีลอย คล้ายระบอบ

การบริหารของรัฐเหมือนกัน แต่จำนวนน้อยกว่า สังฆมนตรีว่าการ มีเพียง ๔ รูปเท่านั้น มีสังฆมนตรีช่วยว่าการอีก ๔ นอกนั้นเป็นสังฆมนตรีลอย ตามความเหมาะสมหรือแล้วแต่จะเห็นใครสมควรก็แต่งตั้งเป็นสังฆมนตรีลอยอีกหนึ่งรูป"

"ระบอบการบริหารแบ่งเป็นองค์การ เทียบเท่ากระทรวงมี ๔ องค์การ คือ

องค์การศึกษา รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์

องค์การปกครอง เกี่ยวกับการปกครอง

องค์การเผยแผ่ เกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธศาสนา

องค์การสาธารณูปการ เกี่ยวกับการก่อสร้าง"

"แต่ละองค์การมีสังฆมนตรีว่าการ ๑ รูป และสังฆมนตรีช่วยอีก ๑ รูป ถ้าสังฆมนตรีเป็นมหานิกาย สังฆมนตรีช่วยก็เป็นธรรมยุต ถ้าสังฆมนตรีเป็นธรรมยุต สังฆมนตรีช่วยก็เป็นมหานิกาย นิยมทำกันอย่างนั้น"

"ในการปกครองสองแบบนี้ ตามความเห็นผม ผมว่าแบบสังฆสภา มีสังฆมนตรีจะดีกว่า คุณจะ active กว่า พ่อว่าอย่างไร?"

"ได้ยินเสียงเขาพูดกันอย่างนั้น" พ่อตอบ "เขาว่ากันว่า ระบอบมหาเถรสมาคมอีกอาจเชื่อถือซ้ำ งานคณะสงฆ์ไม่เดินเท่าที่ควร ชาติผู้รับผิดชอบในงานด้านต่างๆ เช่นด้านเผยแผ่ ปกครองเป็นต้น ไม่มีสังฆมนตรีรับผิดชอบเป็นส่วนเฉพาะ"

"แล้วพ่อเห็นอย่างไร?" ผมถาม

"พ่อยังไม่เห็นอย่างไร แต่เคยเรียนถามพระเถระผู้ใหญ่ ผู้เคยร่วมบริหารมาทั้งสองระบอบ ว่าระบอบบริหารแบบสังฆสภากับระบอบมหาเถรสมาคม ไหนมีผลดีกว่า ท่านตอบว่า แบบมหาเถรสมาคมดีกว่า พ่อเรียนถามท่านว่าคืออะไร?" ท่านบอกว่า

"ในระบอบบริหารแบบสังฆสถานันั้น มีพระเปรียญหนุ่มๆ หรือ เป็นเพียงพระผู้น้อยมักเถียงพระเถระผู้ใหญ่ในกรณีต่างๆ อันคนเห็น ว่าดีกว่า ทำให้ดูเหมือนเสียการวะหรือขาดความเคารพไป อีกประการ หนึ่งงานในระบอบสังฆสถานันั้นล่าช้ามากกว่างานในระบอบมหาเถร สมาคม รวมความว่า ไม่ว่าจะพิจารณาในแง่ขนบธรรมเนียมทาง ศาสนา หรือความก้าวหน้าของการทำงาน เห็นว่าระบอบมหาเถรสมาคม ดีกว่าระบอบสังฆสภา"

"ผมคิดว่า ระบอบสังฆสภาจะดีกว่าเสียอีก" ผมพูด

"คนส่วนมากอาจคิดอย่างนั้น แต่เราต้องเชื่อท่านที่เคยร่วม บริหารมาทั้งสองระบอบ ท่านย่อมเทียบเคียงได้ดีกว่า ชาวบ้านหรือ พระที่ไม่คลุกในวงในจะรู้ได้อย่างไร ว่าอย่างไรดี อย่างไรไม่ดี"

"พ่อบอกว่า การปกครองระบอบมหาเถรสมาคมนี้คล้ายกับ การปกครองแบบสภาผู้เฒ่า (Council of Elders) สมัยกรีก เมื่อ ประมาณ ๒,๗๐๐ ปีมาแล้ว ซึ่งสมาชิก ๒๘ คนตลอดชีพ สมาชิกหรือ คณะกรรมการมหาเถรสมาคมมีจำนวนเท่าไรครับ ?"

"ตามระเบียบนั้น สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน มหา เถรสมาคม สมเด็จพระราชาคณะ (เวลานี้มีอยู่ ๖ รูป) เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง นอกจากนั้น ทรงแต่งตั้งพระเถระตั้งแต่ชั้นธรรมจันไป อย่างน้อย ๔ รูป อย่างมากไม่เกิน ๘ รูป"

"ที่ว่าทรงแต่งตั้งนั้น ใครเป็นผู้แต่งตั้ง ?"

"สมเด็จพระสังฆราช" พ่อตอบ

"ก็ทรงมีอำนาจเหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระ ราชอำนาจเลือกองคมนตรีได้ตามพระราชอัธยาศัย" ผมว่า

"อย่างนั้น" พ่อตอบ

"พ่อลองเล่าถึงลักษณะระดับการปกครองคณะสงฆ์ ตั้งแต่สูง

ลงไปหาระดับต่ำสักหน่อยได้ไหมครับ?"

"ได้" พ่อตอบอย่างยินดี

"องค์การสูงสุดคือ มหาเถรสมาคม แล้วก็เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ก็มีเท่านี้"

"ผมเห็นเป็นเรื่องน่าแปลกอยู่อย่างหนึ่ง คือ ในการปกครองสงฆ์นั้น ไม่ต้องเสียงบประมาณแผ่นดินในการปราบปรามผู้ทำความผิดเลย ซึ่งในการนี้ทางบ้านเมืองกระทรวงมหาดไทยต้องเสียงบประมาณแผ่นดินในการปราบปรามผู้ร้ายปีหนึ่งๆ จำนวนไม่น้อยเลย"

"นี่ก็เป็นสังขคุณอย่างหนึ่งที่น้อมมาระลึกได้" พ่อว่า

"พูดถึงเรื่องการศึกษาอีก" ผมว่าต่อ "รัฐเสียงบประมาณเพียงเล็กน้อยในการศึกษาของพระทั่วประเทศ ซึ่งมีแม่กองบาลี และแม่กองธรรมเป็นผู้ดำเนินการ แต่ผลของการศึกษาดกแก่ชาติสูงสุดประมาณได้ ผมคิดว่างบประมาณที่รัฐให้แก่คณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี ทั่วประเทศปีหนึ่งๆ คงไม่เท่าที่ให้แก่มหาวิทยาลัยของรัฐเพียงแห่งเดียว"

"นี่ก็เป็นสังขคุณอีกอย่างหนึ่ง" พ่อว่า

ค อ น ที่

๓ ๕

เมื่อพูดถึงการศึกษาของพระสงฆ์แล้ว ผมและพ่อก็คุยกันต่อไปถึงการ
ศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีอยู่ ๒ แห่ง เวลานั้นคือมหามกุฏราช
วิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหามกุฏราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ในวัดบวรนิเวศวิหาร บางลำพู
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ในวัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์
มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้ ได้ผลิตบัณฑิตทางศาสนา
ออกไปมากมายแล้ว ที่บวชอยู่ไม่ได้ สึกออกไปก็ไปประกอบอาชีพ
มากมายหลายอาชีพ มีแทบทุกอาชีพที่สุจริต ที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ
ทั้งในเอเชีย ยุโรป อเมริกา ได้ปริญญาโท ปริญญาเอก กลับมาแล้ว
ก็หลายท่าน เข้ารับราชการอยู่ในมหาวิทยาลัยแทบทุกแห่งในเมือง

ไทย แต่รัฐบาลไทยยังไม่รับรองปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งสองแห่งนี้ อย่างไรก็ตาม ศิษย์ของสองสถาบันนี้ได้เอาปริญญาตรีของเขาไปต่อในต่างประเทศได้ แปลว่าต่างประเทศรับรอง

ขณะที่ผมคุยเรื่องนี้กับพ่ออยู่ น้ำซัยเพื่อนของพ่อคนหนึ่งก็มาหา เมื่อรู้ว่าเรากำลังคุยกันเรื่องอะไรแล้ว น้ำซัยก็ร่วมสนทนาด้วย ผมกลายเป็นผู้นั่งฟัง นานๆ จึงจะถามอะไรสักครั้งหนึ่ง

"ทำไมจะต้องมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ด้วย ผมไม่เห็นจำเป็น" น้ำซัยเริ่มอภิปราย "นักธรรมบาลีที่ท่านมีให้เรียนอยู่แล้ว ก็เรียนไปเถอะ เป็นวิชาของพระโคตมครุฑ ไปเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็เลยเลิกเรียนนักธรรมบาลี"

พ่อเอามือลูบหน้า ญไปมาอยู่ที่หน้าผากหลายครั้ง พร้อมกับหลับตาแล้วเลื่อนมือลงมาคลำคาง ตายังคงปิดอยู่ พอลืมตาก็พูดว่า

"ผมว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นแหละ ทำให้พระต้องเรียนนักธรรมบาลี"

"เป็นงั้นไป" น้ำซัยอุทาน "ทำไมเป็นงั้น?"

"ก็ท่านมีระเบียบว่า ผู้ที่จะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้จะต้องได้นักธรรมชั้นโท หรือชั้นเอก เปรียญ ๔ หรือ ๕ ประโยคเป็นอย่างน้อยเสียก่อน เหมือนกับมหาวิทยาลัยของรัฐบังคับให้นักเรียนต้องได้ ม.ศ. ๕ หรืออาชีวศึกษาชั้นสูง หรือ ป.กศ. สูง เสียก่อนฉะนั้น"

"ก็คงได้อยู่เท่านั้นเอง เพราะมันเอาเวลามาทุ่มเสียกับการเรียนในมหาวิทยาลัย การเรียนบาลีนักธรรมเลยหยุดชะงัก" น้ำซัยว่าต่อไป

"ไม่จริง" พ่อคัดค้านและอธิบายต่อไปว่า "มีพระนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่มาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์เมื่อได้เปรียญ ๔ หรือ ๕ ประโยค และจบหลักสูตรการศึกษาปริญญาตรีพร้อมกับเปรียญ ๔ หรือได้เปรียญ ๕ ก่อนจบปริญญาตรี บางท่านได้เปรียญ ๔ และ

ปริญญาตรี แล้วไปศึกษาต่อปริญญาโทในอินเดีย จบแล้วมาสอบ
เปรียญ ๘ กันหมดเมื่อไร ค้างอยู่แค่ ๓-๔-๕ ก็หมดเถไป"

"พุกก็พุกเถอะ" พ่ออธิบายต่อไป "เปรียญ ๘ นักธรรมเอานั้น
๖๐ ปีก่อนก็จึกว่าเพียงพอ แต่มาถึงบัดนี้ผมว่าไม่พอ เมื่อ ๖๐ ปี ก่อน
การศึกษาของชาติยังอยู่ในระดับต่ำ มหาวิทยาลัยแห่งแรกของรัฐ คือ
จุฬาลงกรณ์ เพิ่งมีอายุได้ ๕๗ ปีเท่านั้นเอง คนที่ต้องการศึกษาระดับสูง
ในสมัยนั้นต้องไปเรียนต่างประเทศ พระสงฆ์เป็นกลุ่มผู้นำกลุ่มหนึ่ง
ของสังคมไทยท่านควรรอบรู้วิทยาการสมัยใหม่บ้างเพื่อประโยชน์
แก่ตัวท่านเองและสังคม การที่ท่านรู้ดีทั้งทางโลกและทางธรรมนั้น
เป็นประโยชน์ทั้งแก่ทางโลกและทางธรรม"

"เขว่ากันว่าหลักสูตรการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์หนักไปทาง
โลกมาก เช่น เรียนวิทยาศาสตร์, สังคมวิทยา, จิตวิทยา, การศึกษา
ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น ชีวิตวิทยาเรื่องการสืบพันธุ์ของพืช
ของสัตว์ก็เรียน ควรแก่พระหรือ?" น้ำชายรุก

"วิชาการต่างๆ มันเกี่ยวข้องกัน" พ่อยังคงอธิบายอย่างใจเย็น

"ช่วยเหลือกันคลี่คลายปัญหา โดยเฉพาะปัญหาทางพระพุทธ
ศาสนา ซึ่งเป็นนามธรรมอันลึกซึ้งบางประการ ถ้าได้อาศัยวิทยาการ
สมัยใหม่ช่วยบ้าง ก็อาจช่วยให้แจ่มแจ้งขึ้น"

"ตัวอย่าง?" น้ำชายถาม

พ่อตอบว่า "เช่นปัญหาเรื่องคนเกิดมาอย่างไร เรื่องเกิดเรื่องตาย
มีคนสนใจมาก พระพุทธเจ้าท่านเคยตอบว่า 'ปรม์ กลล่ โหติ'^๑ เบื้อง
แรกเป็นกลล่' ถามว่า กลล่ คืออะไร? ถ้าผู้ตอบไม่ได้เรียนวิชาการ
สมัยใหม่ ก็อาจบอกว่า กลล่ คือวัตถุสิ่งหนึ่งใสแจ้ว เล็กนิดเดียว มอง

^๑ อินทกสูตร ยักขสังยุตต์ สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ๑๕/๓๐๑ ข้อ ๘๐๑

ไม่เห็นด้วยตาเปล่า ถามว่าเล็กขนาดไหน? ตอบว่าเอาผมของเราเส้นหนึ่งผ่าออกเป็น ๑๖ ส่วน ส่วนที่ผ่าแล้วนั้นผ่าออกอีก ๑๖ ส่วน แล้วเอาจุ่มลงไปใต้น้ำมัน แล้วสลัด ๑๖ ครั้ง น้ำมันที่ติดอยู่ที่ปลายผม นั้นแหละเท่ากับกลละหนึ่ง เล็กมาก แต่ถ้าผู้ที่ได้เรียนวิชาการสมัยใหม่บ้าง อาจตอบว่า กลละ ก็คือเซล (cell) สัตว์เซลเดียวที่เป็นปฐมชีวิตนี้ น่าจะได้แก่ โปรโตซัว (Protozoa) เป็นภาษากรีก แปลว่า *ปฐมชีวิต* ก็ตรงกับของพระพุทธเจ้าที่ว่า *ปฐม กลล โหติ* ส่วนว่า cell จะเจริญเติบโตยังยืนต่อไปอย่างไรนั้น ก็แล้วแต่เหตุต่อเนื่อง ที่เรียกว่า *ปัจจัยการ* หรือ *ปฏิจสมุปบาท* ที่เรียกอีกภาษาหนึ่งว่า Causal law หรือ Dependent origination

"สัตว์เซลเดียวที่มีชีวิตอยู่อย่างง่ายที่รู้จักกันมากก็เห็นจะได้แก่ ตัวอมีบา (ameoba) มีแต่หนึ่งบางๆ หุ้มน้ำ ที่เรียกว่าโปรโตพลาสซึม (Protoplasm)"

"ใช่" น้ำชัชยรับ "แล้วไงต่อไป"

"เรื่องตายแล้วเกิด เรื่องสังสารวัฏ เราอาจเอาหลักวิทยาศาสตร์มาช่วยอธิบายได้ คนที่รู้วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานอยู่แล้วก็อาจเข้าใจหลักธรรมทางศาสนาได้ง่ายขึ้น"

"เรื่องนิพพานละ เอาหลักวิทยาศาสตร์ช่วยอธิบายได้ไหม?"

น้ำชัชยถาม

พอนิ่งอยู่ครู่หนึ่ง เอามือลูบหน้า และลูบหน้าผากออกไปมา ข้อศอกทำอู้งอนบนแขนเก้าอี้ น้ำชัชยหันมายิ้มกับผม เป็นเชิงว่าพ่อแกคงจะแย่คราวนี้

"ก็พอได้บ้าง" พ่อลืมหาคา เงยหน้าขึ้นตอบ

"ว่าไป เราจะฟัง" น้ำชัชยพูด

"คุณพ่อของคุณชัชยเป็นเจ้าของสวนทุเรียน ตัวคุณชัชยเองเป็น

บัณฑิตทางวิทยาศาสตร์ เราทุกคนเรื่องทุเรียนก่อน การนิพพานของทุเรียนก็มีเหมือนกัน"

"อู๋ปะ เพิ่งเคยได้ยิน" น้ำชายว่า "คุณยี่นี่เป็นเอามาก"

"คืออย่างนี้" พ่ออธิบาย "ทุเรียนที่ดีถึงที่สุด มีแต่เนื้อล้วนๆ เมล็ดลีบ ปลูกไม่ขึ้นอีก อย่างนั้นใช่ไหม?"

"อ้อ ใช่" น้ำชายรับ "ทุเรียนไม่มีแค่เมล็ด เนื้อนิคเคียว สัมโอที่ีจริง บางลูกไม่มีเมล็ดเลย มีแต่เนื้อล้วนๆ หวานอร่อย"

"นั่นคือการนิพพานของเมล็ดพืช" พ่อบอก "คนเราก็เหมือนกัน เมื่อสั่งสมความดีมากขึ้นๆ ความชั่วค่อยลีบเล็กลงๆ ในที่สุดก็เหลือแต่ความดีล้วนๆ ไม่มีความชั่วหลงเหลืออยู่ในใจเลย ไม่ต้องเกิดใหม่ ปลูกในภพไม่ขึ้นอีกต่อไป เพราะหมกคยงเห็นยวคือคัณหาอันเห็นยวรั้งชักพาไปในภพ"

"เข้าที" น้ำชายชม "มีตัวอย่างอื่นอีกไหม ที่จะเอาหลักวิทยาศาสตร์มาอธิบายนิพพานได้?"

"สสารมันก็มีตัวชั้นใน ที่เรียกว่า 'มวล' ใช่หรือไม่?"

"ใช่" น้ำชายรับ

"เมื่อมวลยังไม่ถูกทำลาย สสารก็จะหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดไป เป็นการเปลี่ยนสภาวะธรรมทางฟิสิกส์ใช่หรือไม่?"

"ใช่"

"การทำลายตัวตนของสสาร ก็คือการทำลายโครงสร้างพื้นฐานทางปรมาณู (Atomic structure) ของมัน ที่เรียกว่า Atomic Fission โดยการยิงธาตุที่เป็นกลาง เช่น นิวตรอน (Neutron) ซึ่งไม่มีประจุไฟฟ้า ทั้งบวกและลบอยู่ในตัวของมันเข้าไป นิวตรอนก็จะเข้าไปกระแทกโครงสร้างทางปรมาณูนั้นพังทลายลง จนหมดคุณสมบัติที่จะกลับมาเป็นธาตุเดิมอีก มวลทั้งหมดจะแปรสภาพเป็นพลังงานขึ้นมาทันทีฉับใด

นิพพานของพุทธศาสนาก็นั้น คือ การทำลายกิเลส ได้แก่ ค้นหาอุปาทานให้สิ้นสูญไป เพราะค้นหาอุปาทานเป็นตัวสร้างชาติสร้างภพ เป็นสิ่งที่ทำให้จิตมีคุณสมบัติพอที่จะเกิดอีก เมื่อทำลายค้นหาอุปาทานเสียแล้ว จิตก็หมดคุณสมบัติที่จะท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏ ไม่ต้องเกิดอีกต่อไป"

"ส่วนวิชาการสาขาอื่นๆ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา ปรัชญา เป็นต้น ก็เป็นอุปการะในการอธิบายธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น ผมว่าพระท่านเรียนไว้ดีกว่าไม่เรียน แม้จะไม่ใช่มาช่วยอธิบายธรรม เมื่อใครพูดขึ้นพอฟุดกับเขาได้บ้างก็เป็นประโยชน์ในทางให้เขาเชื่อถือ เป็นสะพานให้เขายอมรับนับถือในขั้นต้นไว้ขั้นหนึ่งก่อน เป็นการเปิดทางให้เขาเชื่อถือในทางธรรมต่อไป"

"ก็เข้าที่ตีเหมือนกัน" น้ำชายเสียงอ่อนลง "แต่ผมเห็นพระเถระบางรูป เช่น ท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านปัญญาวัณโพนิกขุ ไม่เห็นท่านต้องผ่านมหาวิทยาลัยสงฆ์ ท่านก็สามารถทำประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างกว้างขวาง"

"ท่าน ๒ รูปนี้หาได้ยากจริงๆ" พ่อยอมรับ "แต่นั้นแหละ คุณช่วยผู้ที่มีบารมีมาพร้อมอย่างท่านทั้งสองนั้นไม่ใช่หาได้ง่าย ถ้าเปรียบเหมือนไม้ ท่านก็เป็นประเภทเจริญเติบโตได้เอง ขึ้นอยู่ทางสี่แพร่งเป็นที่พึ่งอาศัยของมวลชนและฝูงวิหค แต่ยังมีมวลไม้อีกเป็นอันมากที่ต้องบำรุงรักษาจึงจะเจริญเติบโตได้ มหาวิทยาลัยสงฆ์จะมีสวนช่วยพันธุ์ไม้ประเภทนั้นได้พอควร"

"เอ ฟังคุณยิ้มเล่าให้ฟังนี่ก็เข้าที่ตี แต่ทำไมรัฐบาลยังไม่รับรองฐานะหรือปริญญาของมหาวิทยาลัยนี้ หรือถ้ารับรองเข้าจะมีผลเสียอย่างไรบ้าง?"

"เท่าที่ผมตรวจดู และมองเห็นเวลานี้ ยังมองไม่เห็นผลเสียเลย

ผมก็พยายามมองหาผลเสียมาหลายปีแล้ว ว่าถ้ารับรองเข้าจะมีผลเสียตามมาอย่างไร ก็มองไม่เห็น มองเห็นแค่ผลดีนานาประการแก่คนทุกฝ่าย รวมทั้งประเทศชาติด้วย"

"เขาคงกลัวพระท่านจะสึกเสียหมดกระมัง?"

"ข้อนี้ไม่จริง" พ่อตอบอย่างมั่นใจ "พระที่ท่านจะสึก จะรับรองหรือไม่รับรองท่านก็สึก พระที่ท่านจบปริญญาโทมาจากต่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลรับรองฐานะแห่งปริญญาของท่าน ถ้าท่านสึก ท่านก็คงหางานทำได้ดี แต่ท่านก็ยังบวชอยู่ได้ตลอดชีวิตก็มี เรื่องการอยู่ การสึก เป็นเรื่องของเนกขัมมบารมี ความตั้งใจและความเหมาะสมของแต่ละท่าน มีพระเถระผู้ใหญ่จำนวนมากที่ท่านอยู่เวลานี้ สมัยที่ท่านหนุ่มๆ ได้เปรียญสูงๆ เช่น เปรียญ ๗ เปรียญ ๘ ซึ่งเมื่อ ๕๐ ปีก่อนนี้ ถ้าท่านสึกไป ท่านก็จะครองชีวิตอยู่ในโลกได้อย่างสุขสบาย พยานหลักฐานก็คือเพื่อนๆ รุ่นเดียวกับท่านที่มีศีกิรเท่ากับท่านหรือต่ำกว่าท่าน ออกไปแล้วก็ได้ศีกิรอยู่จำนวนมากมาย ไม่มีใครคอยหาหรือเอาตัวไม่รอด แต่ท่านที่ไม่สึก บวชอยู่ต่อไปก็มีมาก ได้เป็นใหญ่เป็นโตในทางพระ เป็นถึงสมเด็จพระสังฆราช ก็มีอย่างนี้เป็นต้น

"ผมทราบว่า มีนายก รัฐมนตรีคนหนึ่ง" พ่อพูดต่อ เมื่อเห็นทุกคนนั่งเฉยอยู่ "ไปหาสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่ง เรียนถามท่านว่า ถ้ารับรองปริญญาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งจะดีหรือไม่? มีผลดีผลเสียอย่างไร? สมเด็จฯ ตอบว่า ถ้าไม่รับรอง พระท่านก็ต้องคืนรนไปเรียนในที่ที่เขารับรองต่อไป"

"ท่านตอบอย่างพระผู้ใหญ่ ให้ผู้ใหญ่ทางบ้านเมืองนำไปคิดเอาเองบ้าง" พ่อพูด

"บางคนเขาบอกว่า มีศีกิรอยู่หลังเคียวจะให้ป็นมหาวิทยาลัยได้อย่างไร?" ผมถามขึ้น

พ่อว่า

"ข้อนี้ก็น่าคิดเหมือนกัน แต่เราลองมาคิดดูกันอีกทีว่า ปริญญาบัตรนั้นแสดงระดับความรู้ ไม่ได้แสดงปริมาณของศึกเรียน ถ้าเอาศึกเรียนเป็นเกณฑ์ โรงเรียนมัธยมบางแห่งมีศึกเรียนมากมาย มีนักเรียนถึง ๖-๗ พันคน แต่ระดับความรู้ที่เรียนไม่ถึงขั้นปริญญาตรี ท่านจึงไม่ให้ปริญญาแก่สถานศึกษาแห่งนั้น"

"มหาวิทยาลัยสงฆ์มีพระเรียนจำนวนน้อย เพียงจำนวน ๓-๔ ร้อยรูป หรือพันรูป สถานที่เรียนกับผู้เรียนก็สัมพันธ์กันดีแล้ว จะสร้างศึกทำไม่มากมายเมื่อผู้เรียนมีเพียงเล็กน้อย ที่มีน้อยก็เพราะจำนวนพระเปรียญที่มีสิทธิเรียนได้ มีจำนวนน้อยนั่นเอง"

"บางคนว่าไม่มีอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย" ผมถามต่อ

"อันนี้เห็นจะเป็นเพราะผู้เรียนเป็นผู้ใหญ่แล้ว พุคให้เข้าใจได้โดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์มากนัก ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง วิชาที่เรียนอันเป็นจุดมุ่งจริงๆ เป็นนามธรรม เช่น วิชาศาสนา ปรัชญา เป็นต้น ก็ไม่ต้องใช้อุปกรณ์อะไรมาก นอกจากตำราและการขบคิด ส่วนภาษาอังกฤษก็มีอุปกรณ์การสอนบ้างเท่าที่จำเป็น มหาวิทยาลัยสงฆ์ไม่มีคณะวิทยาศาสตร์ จึงไม่มีอุปกรณ์การศึกษาทางวิทยาศาสตร์"

"บางคนว่าไม่ได้เรียนวิชาทางศาสนาสักเท่าไรเลย ไม่สมเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนา" นำชัยก่อนขอตอบไป

"อันนี้เท่าที่ผมรู้ ท่านเรียนเรื่องศาสนากันมากทีเดียว เช่น พระไตรปิฎก ทั้งพระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ศาสนาต่างๆ ศาสนาเปรียบเทียบ ประวัติศาสตร์ศาสนา ทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายาน"

"ท่านเรียนอยู่ ๗ ปี วิชาศาสนาต้องเรียนทุกปีและต้องเรียนทุกภาคการศึกษาด้วย"

"บางคนว่า ท่านไม่มีความรู้เบื้องต้น คือความรู้ขั้นประถมและ

มัธยม แต่กลับมีปริญญาซึ่งเป็นเรื่องน่าหัวเราะ" น้ำซัยคอดค่อไปและหัวเราะออกมาจริงๆ

สีหน้าของพ่อสลดลง ครู่หนึ่ง ผมและน้ำซัยสังเกตเห็นน้ำตาเอ่อออกมาเต็มเบ้าตาของพ่อแล้วหายไป มันคงไหลกลับลงไปเสียแล้ว แต่ใครจะรู้ว่ามันไหลกลับลงไปไหน มันอาจลงไปเซาะหัวใจของพ่อให้ปวดลึกๆ ผมสงสารพ่อมาก น้ำซัยเห็นคังนั้นก็ทำที่ไม่ค่อยสบายใจเหมือนกัน

พ่อพูคออกมาซ้าๆ ว่า

"เมื่อพระท่านขวนขวายเรียนและสมัครสอบ ม.ศ. ๕ ป.กศ. หรือ ปป. ปม. คนก็ชวนกันค่อนขอคว่าไปเรียนวิชาอันมีใช้ของสงฆ์ พอท่านไม่ได้ ม.ศ. ๕ ปม. หรือ ป.กศ. แต่ได้ปริญญา ศ.บ. หรือ พธ.บ. ก็ค่อนขอคค่อไปว่าได้ปริญญาแต่ไม่มีความรู้สามัญ แม้แต่ชั้น ป.๗ หรือ ม.ศ. เวลาคนี้พระที่เรียนจบมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงมักมีประกาศนียบัตร ม.ศ. ๕ หรือ ป.กศ. สูงด้วย โดยการสมัครสอบเท่าที่กระทรวงศึกษาธิการเปิดโอกาสให้ ท่านยังต้องเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์และสอนหนังสือที่วัดด้วย ต้องเรียนและท่างานหนัก ต้องอคทนค่อความหิวในเวลาเย็น ค่อทนร้อน ทนหนาว ทนเปลือยเท้า เปลือยศีรษะ ร้อนทั้งเบือ่งล่าง เบือ่งบน ทนยืนคอยรดเมล์เป็นชั่วโมงๆ เพื่อให้ได้คที่นั้งคอนหลัง ทนค่อสายคาคอันไม่ค่อยจะพอใจรับขของรดเมล์ประจำท่าง ทนค่อเสียงปนว่าขของสมภารเจ้าวัดคว่าเรียนเพื่อประโยชน์ของตัว ขาคคให้พระสวคมนตรีคอนเย็น ยังค่อทนค่อเสียงค่อนขอคเยาะเย้ยขของขวโลกที่มอ่งท่านในแง่ร้ายอีก

"พระเนรเหล่านี้คือเด็กไทยจนๆ ที่ใคร่การศึกษา รักความก้าวหน้าในชีวิค ทนหนักเอาเบาสู้ ศึกษาเล่าเรียนเพื่อยกฐานะขของคนให้คี่ขึ้นผลได้คกแก่สังคมไทย พระเนรเหล่านี้ เมื่อสิ๊กออกคไปแล้ว

การอบรมในวัดทำให้เขาไม่กล้าทุจริตคดโกง เพราะเหตุผลหลายอย่าง เช่น กลัวบาป กลัวเสียชื่อเสียงว่าเคยบวชเรียนมาแล้ว เกรงอุปัชฌายะ อาจารย์ผู้เคยอบรมสั่งสอนมาจะตำหนิ เขาพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้สังคมยอมรับเขาว่าเป็นสมาชิกธรรมคาของสังคมคนหนึ่ง เขาพร้อมที่จะยกย่องคนทั้งหลายอื่น แต่...แต่ คนทั้งหลายอื่น..."

เสียงของพ่อลื่นลึกลงไปในลำคอ

"ถูกละ คนที่เคยบวชเรียนมิใช่ว่าจะเป็นคนดีทั้งหมด" พ่อพูดเมื่อหยุดอยู่ครู่หนึ่ง "สันดานของคนบางคนหยาบ และหนาด้วยกิเลส ยากที่จะถากถางขัดเกลาให้ดีได้ในระยะอันสั้นเพียง ๕ ปี ๑๐ ปี หรือชาติเดียว นั่นเป็นธรรมชาติของกลุ่มคนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะกลุ่มใด ย่อมจะต้องมีคนชั่วคนเลวอยู่ด้วย มากหรือน้อยเท่านั้น"

ค อ น ที่

ผมได้ปรารภกับพ่อว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งเป็นที่เชิดหน้าชูตาของชาติไทยอยู่ไม่น้อย ได้จัดรูปการศึกษามัธยมใหม่ แต่มิได้ทอดทิ้งเอกลักษณ์ของคน คือเน้นหนักในเรื่องศาสนา

รู้สึกว่่าพ่อพอใจในคำพูดของผมมาก น้ำคำของผมคงจะซึมซาบลงไปหล่อเลี้ยงดวงใจของพ่อ ให้เบิกบานแทนน้ำกรดซึ่งเซาะดวงใจของพ่ออยู่เสมอๆ ดวงหน้าของพ่อฉายแววแห่งปราโมชออกมาอย่างชัดแจ้ง พ่อพูดให้ผมฟังว่า

"เมื่อชาวต่างประเทศมาเยือนเมืองไทย ผู้ใหญ่ในวงการที่เกี่ยวข้องพูดอย่างภาคภูมิใจว่า เรามีมหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่ ๒ แห่ง เป็นที่เชิดชูเกียรติของชาติ พ่อเห็นว่า การสนับสนุนมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้มั่นคง

เจริญรุ่งเรืองนั้น เป็นการเชิดชูเกียรติของชาติไทยด้วย เพราะชาติไทยเรานับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ผู้ที่ต้องเข้าประชุมเรื่องศาสนาในต่างประเทศอยู่เนืองๆ ย่อมจะเข้าใจดีว่าสถาบันชั้นสูงทางศาสนาเป็นเกียรติแก่ชาติเพียงใด

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระสังฆราช พระอนุชาของพระปิยมหาราชเจ้า ทรงเห็นการณ์ไกล ได้ทรงดำริให้จัดการศึกษาของพระในรูปมหาวิทยาลัยขึ้น เพื่อให้ก้าวหน้าทันกับการศึกษาของโลกที่กำลังรุกคืบไปอย่างไม่หยุดยั้ง ยังไม่ทันได้จัดทำก็สิ้นพระชนม์เสียก่อน โครงการนั้นจึงหยุดชะงักไปชั่วคราว

"เริ่มดำเนินการศึกษาเป็นรูปเป็นร่างขึ้นในสมัยของสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (ม.ร.ว. ชื่น นพวงศ์) ณ วัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๔ ได้พระราชทานคณะหนุ่มผู้ปรีชาสามารถรูปหนึ่งเป็นเลขาธิการ ดำเนินการการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัย พระราชาคณะหนุ่มผู้ปรีชาสามารถรูปนั้นคือพระศรีวิสุทธิญาณ^๑ (สุชีโว ภิกขุ ป.ธ.๘) วัดกันมาตุยาราม การศึกษาได้ดำเนินมาจนบัดนี้เป็นเวลา ๒๕ ปีแล้ว

ผมถามพ่อเรื่องทีพระไทยไปเรียนต่อปริญญาโท ปริญญาเอก ที่อินเดียว่าเป็นอย่างไร พ่อมีความคิดอย่างไรบ้าง เห็นมีผู้เขียนลงหนังสือพิมพ์โจมตีอยู่เสมอว่า เมื่อไปถึงอินเดียแล้ว พระมักประพฤติตัวตามใจชอบ ไม่เอื้อเฟื้อต่อวินัย ฉันท้าวยืน หนีคูหนั่ง และอาจทำปู้ยี่ปู้ยำอะไรอีกหลายอย่างเท่าที่นึกว่าไม่มีใครรู้เห็น หรืออาจสมคบกันทำในกลุ่มอลัชชีด้วยกัน คนที่เขียนลงหนังสือพิมพ์นั้นเป็นพวกไปเที่ยวแล้วได้รู้เห็น บ้างเป็นพวกนักเรียนไทยที่เรียนอยู่ประจำ ในเมืองต่างๆ

^๑ ปัจจุบัน คือ สุชีพ ปุญญานภาพ

ของอินเดียบ้าง การประพาศเช่นนั้นเป็นการเสื่อมเสียเกียรติของชาติ และพุทธศาสนาในเมืองไทยอย่างยิ่งทีเดียว คนอินเดียอาจถือเอา ความประพาศของพระเหล่านั้นเป็นกระจกส่องคูเมืองไทย แล้ว ลงความเห็นว่าพระไทยทั้งปวงก็คงเป็นอย่างนั้น อีกอย่างหนึ่ง โยมในเมืองไทยที่อุคหนุนให้ท่านไปเรียน เมื่อรู้อย่างนั้นอาจเสีย กำลังใจเสียศรัทธาไปมาก พ่อมีความเห็นอย่างไร ?

'พ่อว่า พระอย่างที่เขาว่าก็คงมีบ้าง แต่คงไม่ประพาศเสื่อมเสีย อย่างนั้นไปเสียทั้งหมด รูปที่ท่านประพาศคือ มีสมณสัญญาอยู่เสมอก็คงมี แต่เมื่อเขาว่า เขาก็ว่ากราบไปทั้งหมด รูปที่ประพาศคือก็พลอย ถูกไปด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าคนนิยมชมชอบพระวัดไหนก็ชมว่า พระวัดนั้นดี คำชมมีความหมายคลุมไปทั้งวัด ความจริงอาจมีพระไม่ดี ปะปนอยู่บ้างก็ได้ แต่ก็พลอยคิดชื่อว่าเป็นพระดีกับเขาไปด้วย เหมือน เขาชมส้มบางมด ทูเรียนเมืองนนท์ หรือส้มโอนครชัยศรี คือทุกลูก ก็เรียกว่าเชื่อผิด เพราะมันต้องมีที่ไม่ดีปะปนอยู่บ้าง ส่วนที่ว่าไม่ดีก็ เหมือนกัน จะไม่ดีไปทั้งหมดก็หาไม่ ใครเชื่ออย่างนั้นก็เชื่อผิด เพราะ ฉะนั้นไม่ว่าที่ใด หมู่ใด ย่อมจะต้องมีคนดีบ้างไม่ดีบ้าง ปะปนกันไป เราก็ค่อยเลือกเอาที่ดีๆ แม้ในตัวเราเองก็มีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดี และในส่วนที่เราชมตัวเองก็ดีแล้ว ก็มีบางวันหรือบางเวลาที่ไม่ดี

"ถ้าจะโจมตีพระที่ไม่ดีกันแล้ว ในเมืองไทยก็มีให้โจมตีเยอะแยะ ถ้าจะสรรเสริญพระดี ก็มีให้สรรเสริญมากเหมือนกัน" พ่อพูดในที่สุด

"พ่อเคยไปอินเดีย ?"

"ไม่เพียงแต่เคยหรือ เคยอยู่เป็นปีๆ" พ่อตอบ

"พ่อเห็นอย่างไร ?"

"เมืองอินเดีย คนอินเดีย อะไรๆ ของอินเดีย ?"

"ก็มีดีบ้าง ไม่ดีบ้าง อย่างที่พ่อบอกแล้ว แต่ประวัติศาสตร์อินเดีย

และชีวประวัติของคนบางคนน่าสนใจมาก โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ การต่อสู้เพื่อเอกราช โดยการนำของมหาตมคานธี"

"ลูกรู้แล้วว่าอินเดียเป็นประเทศใหญ่มีพลเมืองมากถึง ๓๐๐ ล้านคน (ในเวลานั้น) ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ชาวเกาะเล็ก นิดเดียวเพราะความพลั่งพลาคอย่างไร ความที่อินเดียไม่เคยรวมกัน ได้จริงนั่นอีกประการหนึ่ง และอังกฤษมีเล่ห์เหลี่ยมสารพัด นั่นอีก ประการหนึ่ง และมีประการอื่นๆ อีกมากมายที่เป็นเหตุให้อินเดีย ต้องเสียเอกราช"

"บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษได้นำประเทศใหญ่ทั้งประเทศ พร้อมทั้งทรัพย์สินสมบัติเพชรนิลจินดามากมายไปให้แก่พระราชินีผู้มี บุญหนักศักดิ์ใหญ่ของตน คือพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระนางได้ดำรงศักดิ์ เป็นจักรพรรดินีแห่งอินเดีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๑๘ และหลังจากนั้น กษัตริย์อังกฤษทุกพระองค์ ก็ดำรงตำแหน่งจักรพรรดิแห่งอินเดียด้วย เรื่องนี้ได้ก่อความโทมัสอย่างใหญ่หลวงให้แก่อินเดีย เมื่อรู้ว่าตน ได้ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษเสียแล้ว อินเดียก็พยายามดิ้นรนตลอดมา แต่มาสำเร็จเอาในสมัยของมหาตมคานธี ผู้ถือเอาอหิงสาธรรมเป็น ธงไชย"

"ก่อนคานธีเกิด^๑ ก่อนที่อินเดียจะตกเป็นของอังกฤษ เมื่อ ประชาชนชาวอินเดียรู้ว่าตนได้ดำเนินนโยบายผิดพลาคเสียแล้ว เสมือน ชุกคลองนำจระเข้เข้ามา จึงได้ต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อช่วงชิงเอาเสรีภาพ อันเป็นสิทธิโดยกำเนิดของตนกลับคืนมา การประทัดประท้วงกันระหว่าง อินเดียและอังกฤษได้เปิดฉากขึ้นในครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ฝ่ายหนึ่งต้องการชิงอิสรภาพที่ตนเสียไปด้วยความพลั่งเปลอลกลับคืนมา

^๑ คานธี เกิดตุลาคม ค.ศ. ๑๘๖๘ พ.ศ. ๒๔๑๒

ธารเลือกได้หลังลงอาบแผ่นดินอินเดียอยู่ทั่วไป"

"เมื่อทั้งสองฝ่ายคืนรณเพื่อตนเอง คือ ฝ่ายหนึ่งเพื่อปกครอง และถือเอาผลประโยชน์ อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้หลุดพ้นจากแอกแห่งการ กตจีอยู่นั้น คานธีมหาบุรุษก็ก้าวขึ้นสู่เวทีการเมือง พร้อมกับปักธง อหิงสาธรรมขึ้นท่ามกลางความตกตะลึงของชาวโลก เพราะยังไม่เคย มีนักการเมืองคนใดใช้อหิงสาเป็นทางดำเนินเพื่อเอาชนะอำนาจแห่ง วิหิงสาเลยในอดีต โลกเคยเห็นแต่วิหิงสาค่อสู้กับวิหิงสา ปีนกับปีน ยังไม่เคยเห็นใครเอาชนะอำนาจแห่งเมตตาต่อสู้กับอำนาจปืน คานธีได้ยึด หลักของอหิงสาของพระมหาบุรุษพุทธเจ้ามาเป็นทางดำเนินทางการเมืองจนประสบชัยชนะในที่สุด ทำลายประวัติแห่งความมีชัยของประเทศต่างๆ เสียสิ้น เพราะโดยทั่วไป ประวัติแห่งความมีชัยนั้นได้ จารึกลงด้วยเลือดของทั้งสองฝ่าย ความเป็นใหญ่เป็นโต ความมีอำนาจ ของจักรพรรดิทั้งหลาย จึงมักมีกองกระดูกแห่งชาติที่อ่อนแอกว่าเป็น พื้นฐาน"

"อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญที่ทำให้ท่านคานธีกลายเป็นปูชนีย- บุคคล นำท่านขึ้นสถิต ณ ดวงหทัยของอินเดียนั้นคือ **ความเสียสละ อันยิ่งใหญ่, ความเห็นใจผู้ยากจน และการดำเนินชีวิตอย่างสมณะ** นั้นเอง"

"ระพินทรนาถ ฐากูร ปราชญ์และนักประพันธ์ใหญ่แห่งอินเดีย ได้สรรเสริญท่านคานธีไว้ว่า"

'ท่านไม่ยอมได้อำนาจ^๑ ไม่ยอมได้ฐานันครศักดิ์ ไม่ยอมได้ ทรัพย์สินสมบัติ ไม่ยอมได้ชื่อเสียงและเกียรติศักดิ์ใดๆ ถ้าชาวอินเดีย จะให้ราชบัลลังก์แก่ท่าน ท่านจะไม่ยอมนั่งบนบัลลังก์นั้น ตรงกันข้าม

^๑ มหาตมะ คานธี ผู้ปฏิวัติอินเดีย; - สวามี สัตยานันทบุรี, แพทย์พิทยา, ๒๕๑๑

ท่านจะแกะเอาเพชรพลอยจากบัลลังก์นั้นมาแจกจ่ายแก่คนยากจนเสียอีก

'ผู้ที่ถือตนว่าเป็นผู้รับใช้ประชาชน มักเสียสละโดยเห็นแก่ตัว เช่น การครองตำแหน่งสูงๆ การเสียสละชนิดนี้เปรียบเหมือนการลงทุนเพื่อหากำไร แต่ท่านคานธีมิใช่เช่นนั้น ความดีของท่านหาที่เปรียบมิได้ ชีวิตของท่านเต็มเปี่ยมไปด้วยความเสียสละ ตัวท่านก็คือความเสียสละนั่นเอง'

"สำหรับรายละเอียดต่างๆ ลูกต้องหาหนังสืออ่านเอาเอง" พ่อผมพูดต่อไป "มีผู้เขียนไว้มากแล้ว ที่ท่านเขียนเล่าความในใจของท่านเองก็มีชื่อ 'An Autobiography or the story of my experiments with truth'

"บัณฑิต เนห์รู ได้เขียนยกย่องท่านคานธี^๕ ไว้ว่า 'แม้ร่างกายของท่านจะบอบบาง แต่ใจของท่านเป็นเหล็กกล้า ไม่รู้จักจำนนต่ออำนาจใดๆ ภายในเครื่องแต่งกายผ้าเดี๋ยวนั้นรอบสะเอวและเปลือยครึ่งท่อนบน ก็ยังทรงไว้ซึ่งบุคลิกลักษณะของความเป็นเจ้าและเป็นกษัตริย์ สามารถโน้มน้าวใจคนทั้งหลายให้คล้อยตามคำสั่งอย่างเต็มอกเต็มใจ แม้จะเป็นผู้ไม่ถือยศศักดิ์ แต่เปี่ยมไปด้วยปณิธานอันเด็ดเดี่ยว บางคราวต้องเดินบทธาพอย่างมหาจักรพรรดิ แวดตาสงบั้ง แต่เมื่อจ้องมองผู้ใดแล้ว ก็ทะลุถึงเข้าไปในวิถีประสาท เสียงกังวานแจ่มใส ก้องอยู่ในหัวใจของผู้ฟัง แม้ผู้ฟังจะมีเพียงคนเดียวหรือพันคน ก็จะต้องหลงเคลิบเคลิ้มไปตามกระแสจิตของท่าน ท่านสามารถมัดใจคนด้วยถ้อยคำอันนุ่มนวล อำนาจอันยิ่งใหญ่ของท่านคือการเอาชนะศัตรู หรืออย่างน้อยที่สุด ก็ให้ศัตรูวางอาวุธซึ่งบางทีก็กลายเป็นมิตร

^๕ เนห์รู, เลียง ไชยกาล แปลจาก Towards to Freedom ท่านเนห์รู บรรยายชีวิตประวัติของท่านเอง, อาศรมวัฒนธรรมไทย-การศะ ๒๔๕๐

'อาภักดิ์ปรีชาของท่านทุกอิริยาบถ ล้วนมีความหมายและเป็นสง่า ท่านไม่มีมรรยาทของคนต่ำช้าแฝงอยู่ในกายเลยแม้เท่าปรมาณู ซึ่งตามธรรมดา มักจะมีอยู่ในชนชั้นกลาง' เช่นเรา เมื่อใดที่ท่านมีความสงบทางใจ ท่านจะส่งกระแสความสุขนั้นไปยังผู้อื่นด้วย ท่านก้าวไปในชีวิตอันเต็มไปด้วยความทรमान แต่เป็นก้าวที่มั่นคงและไม่หวั่นไหวต่ออะไรเลย

"เป็นการยากที่คนผู้มีความสำคัญขึ้นมาพร้อมๆ กัน กล่าวยกย่องกันถึงขนาดนี้ แสดงว่าเขาต้องจริงจัง และผู้กล่าวยกย่องนั้นก็มีความสุจริตใจ ตั้งใจให้เกิดจริงจัง" พ่อพรธรรณา

"คนที่จริงจังๆ นั้น พรธรรณาความดีของเขาให้หมดได้ยาก คุณธรรมบางอย่างของเขา คนสามัญขึ้นไม่ถึง อาจพิจารณาไปในทางไม่ดีก็ได้"

"เกี่ยวกับเรื่องเสน่ห์ของคานธีนั้น คงจะมีมากจริง" พ่อพูดต่อไป, "ฝรั่งเมืองอังกฤษยังต้องสังเสียเพื่อนฝูงที่จะมาปกครองอินเดียว่า อย่าพยายามเข้าใกล้คานธี เพราะถ้าเข้าใกล้และได้สนทนาด้วยแล้ว ก็เป็นการยากที่จะหักห้ามใจมิให้นิยมรักใคร่ เคารพนับถือ"^๖

"พ่อเชื่อว่าเสน่ห์อันรุนแรงของคานธีนั้น มาจากดวงใจที่เปี่ยมด้วยเมตตาของตัวคานธีเอง กระแสแห่งเมตตาได้ฉายออกมาทางแววตาควงหน้า น้ำเสียง และกิริยาอาการอื่นๆ ก่อให้เกิดมหานิยมแก่ผู้พบเห็นและได้สนทนาด้วย"

"อีกอย่างหนึ่ง คานธี ถือสัจจวาจาอย่างเคร่งครัด ไม่กลัว

^๖ ท่านคานธีเกิดในตระกูลไวศยะ คือพวกพ่อค้า นามสกุล คานธีก็บอกอยู่แล้วว่าเคยมีอาชีพในทางค้าขายเครื่องเทศ - ว.ศ.

^๖ เซอร์ ซามูเอลฮอร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอินเดียของอังกฤษ พுகกับลอร์ดควิลลิงตัน ผู้จะไปเป็นอุปราชคนใหม่ของอินเดีย

อันตรายใดๆ ไม่เคยหลบเลี่ยงความจริง แม้ความจริงนั้นเมื่อเผยออกมาแล้วจะทำลายต่อความตาย ท่านเป็นคนถือธรรมว่ามีความสำคัญเหนือชีวิต"

"ท่านคานธีได้อุทิศชีวิตทั้งหมดให้อินเดีย ดังวาตะของท่านเองว่า"

'ผู้มีใจสูงยอมไม่อาทอนคุณความดีของชาติคือไปได้ และคงต้องหาทางระบายนความเคียดแค้นที่คุกรุ่นอยู่ในอกให้เหือดหายโดยวิธีการรุนแรง แต่เท่าที่เคยประจักษ์แก่ข้าพเจ้ามา วิธีการเช่นนั้นรังแต่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่ความตายเสียก่อน ก่อนที่จะฉุดตัวเองให้หลุดพ้นจากความเคียดแค้นและฉุดชาติให้พ้นจากความต่ำต้อยได้'

'หากอินเดียนิยมลัทธิใช้ดาบแล้ว ก็จะมีประสพผลแต่เพียงชั่วแฉ่นเท่านั้น อินเดียก็จะไม่เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าภาคภูมิใจและรักยิ่งดวงใจ ข้าพเจ้าได้แต่งงานกับอินเดียก็เพราะข้าพเจ้าเป็นหนี้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่อินเดีย'

"คนสำคัญเคียงบำเคียงไหล่ของคานธีในการกู้เอกราชอินเดียคือ บัณฑิต เนห์รู, แน่นอนทีเดียวท่านเป็นคนสำคัญมาก เสียสละอย่างใหญ่หลวง เมื่อชนะอังกฤษ โดยได้เสรีภาพทางการเมืองมาเป็นเครื่องตอบแทนแล้ว ท่านเป็นคนแรกที่หาญเข้าไปแบกภาระอันยิ่งใหญ่ของชาติคือ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นภาระอันหนักกว่าการต่อสู้กับอังกฤษเสียอีก นั่นคือ การต่อสู้กับความอคอยาก โรคภัยไข้เจ็บ และความค้อยการศึกษาของประชากรอินเดีย นับจำนวนร้อยๆ ล้าน ท่านต้องสละทรัพย์สมบัติส่วนตัวมากมาย เพื่อการเมืองและเพื่ออินเดีย มาคุณูมิของท่าน"

"อีกท่านหนึ่งซึ่งพ่อเห็นว่าควรกล่าวถึง คือ ท่านจิครัญชันทาส^๑ ท่านผู้นี้สำเร็จวิชากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษ เป็นเนติบัณฑิต

^๑ สวามี สักยานันทบุรี, มหาตมะ คานธี ผู้ปฏิวัติอินเดีย หน้า ๒๒๗-๒๒๘

ว่าความที่ศาลฎีกา ณ เมืองกัลกัตตา ชื่อเสียงในทางว่าความของท่าน
แผ่ไปทั่วอินเดีย ระหว่างเวลาที่มหาत्मคานธีกำลังเตรียมหลักการ
ไม่ร่วมมือขึ้น เป็นหลักการปฏิบัติของคองเกรสนั้น รายได้ของท่านผู้นี้
มีจำนวนสูงมาก ตกเดือนละ ๕๐,๐๐๐ (ห้าหมื่น) รูปี^๘ ยิ่งกว่านั้น ใน
ขณะนั้นท่านกำลังรับจ้างรัฐบาลอินเดีย เป็นทนายว่าความคดีรายหนึ่ง
ตกลงราคาค่าจ้างเป็นงวดๆ ละ ๘๐,๐๐๐ (แปดหมื่น) รูปี"

"ในเรื่องหลักการไม่ร่วมมือ ความเห็นของท่านมีอยู่ว่า คอง-
เกรสไม่ควรบอยคอตรัฐธรรมนูญที่เพิ่งได้รับมาใหม่ แต่ควรสมัครเป็น
สมาชิกตามรัฐธรรมนูญใหม่นั้น แล้วเข้าควบคุมกิจการของรัฐบาล โดย
อาศัยอำนาจของสภาเป็นเครื่องมือ แต่สำหรับในการประชุมคองเกรส
ที่เมืองนาคปุระ ท่านมหาत्मคานธี ได้ขอร้องให้ท่านดำเนินตามหลักการ
ไม่ร่วมมือไปพลางก่อน ต่อเมื่อหลักการนั้นไม่บรรลุผลสำเร็จ จึงค่อย
ดำเนินตามหลักของท่านในภายหลัง ท่านจิตร์จันทาสได้ยอมปฏิบัติ
ตามคำขอร้องของท่านคานธี ญัตติของท่านคานธีจึงได้ผ่านสภาไปโดย
ไม่มีเสียงค้านเลย"

เมื่อท่านจิตร์จันทาส ตกลงยอมรับหลักการนั้นเป็นทางดำเนิน
แล้วก็ต้องเลิกว่าความ และต้องคืนเงินค่าจ้างว่าความจำนวน ๘ หมื่น
รูปีให้แก่รัฐบาล แล้วท่านก็ยอมพลีกาย วาจา ใจ เพื่อประเทศชาติที่รัก
จนกระทั่งถึงมรณกรรมเพราะการรับใช้ประเทศชาติของท่าน นอกจาก
นั้น **ท่านยังได้อุทิศบ้านกอปรค้ำยลักษณะที่คหิยมปราสาทให้แก่ชาติ
เพื่อตั้งเป็นโรงพยาบาลสตรีค้ำย** แล้วนำบุตรภรรยาไปอาศัยอยู่ ณ
บ้านหลังเล็กๆ หลังหนึ่ง ชาติหวนระลึกถึงความเสียสละอันใหญ่หลวง
ของท่านผู้นี้ จึงให้สมญาว่า 'ท่านวีระและเทศพันธุ์' (เพื่อนประเทศ)

^๘ ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ (แสนห้าหมื่น) บาท

จิตรัญชันทาส สืบมา"

"คุณเกิด คุณตัวอย่างของคนดี" พ่อพูดต่อ, "เขามีความสุขจากความเสียสละเพื่อส่วนรวม แต่นักการเมืองบ้านเราบางคน ก่อนเล่นการเมืองอยู่กระต๊อบ พอเล่นการเมืองได้ไม่กี่ปี ก็มีบ้านอันกอบปรัก้วย ลักษณะทัศนคติเทียบปราสาทหลายแห่ง มีเงินทองฝากธนาคารในประเทศต่างประเทศเป็นสิบลูๆ ล้าน"

"เวลานี้ คนหนุ่มไทย เขามีทรรศนะใหม่แล้วครับพ่อ" ผมว่า
"มีทรรศนะอย่างไร?" พ่อถาม

"เห็นคนไหนรวยมาก ก็ตราหน้าได้เลยว่าโกง เวลานี้คนไทยที่มีอุดมคติเพื่อชาติและประชาชนเห็นว่า ความมั่งคั่งเป็นการประกาศตนให้สังคมรู้ว่า โกงเขามา เวลานี้ผมเกิดละลายความรวยขึ้นมาเสียแล้วที่พ่อไม่รวยนะ ผมว่าดีแล้ว เป็นการประกาศความสุจริต"

"มันไม่แน่เสมอไปหรอก กตัญญู คนจนเพราะเกียจคร้านก็มี เพราะไม่มีช่องทางทำมาหากินให้ทรัพย์สินพอกพูนขึ้นก็มี ส่วนคนรวย-รวยเพราะหมั่นทำมาหากินในทางสุจริต มีช่องทางดี ทำมาค้าขึ้นก็มี รวยเพราะโกงก็มี เห็นเขารวยแล้ว จะเหมาว่าเขาโกงทั้งหมด จะไม่ผิดไปหน่อยหรือ?"

"แต่ผมว่าคนที่รวยด้วยสัมมาชีพนั้นน้อย" ผมเถียงพ่อ

ค อ น ที่

๓๗

"แต่ไม่ใช่โงงแล้วรวยได้ทุกคน" พ่อแย้ง "คนโงงต้องโงงเป็นค้ำวย บางคนเขาโงงอยู่ได้นานๆ โงงจนรวย แต่คนที่โงงไม่เป็น เห็นเขาโงงแล้วรวย อยากเอาอย่างบ้าง โงงที่เดียวก็ถูกจับติดคุกเสียแล้ว คนเรามันทำอะไรขึ้นกันเป็นอย่างไร ไม่ใช่คนเดียวจะทำอะไรสำเร็จไปเสียทุกอย่าง แต่สุจริตไว้ดีกว่าทุจริต"

"ตามความเห็นของพ่อเวลานี้ พ่อว่าความร่ำรวยไม่ใช่สิ่งจำเป็นของชีวิต ถ้าโทษของความจนมีอยู่ ๕ ประการ ความรวยจะมีโทษถึง ๒๐ ประการ คือมีโทษ ๗ เท่าของความจนเสมอ"

"พ่อมองในแง่ไหนครับ จึงเห็นอย่างนั้น?"

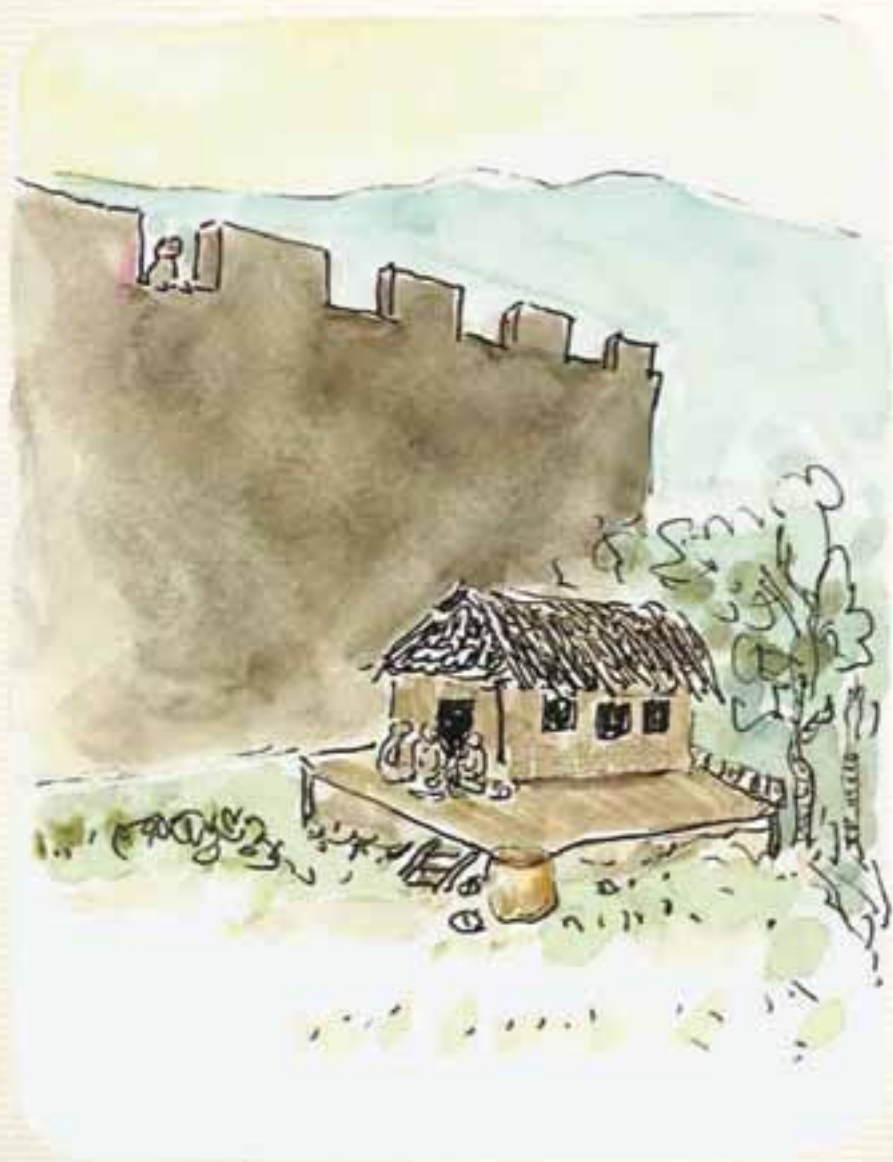
พ่อเล่านิทานให้ฟังว่า คนเข้ญใจครอบครัวหนึ่งปลูกบ้านอยู่ใกล้บ้านเศรษฐี แก่ทำมาหากินของแกตามเรื่องตามราว หากินไปวันๆ เหมือนนก กลับมากินข้าวแล้วก็ร้องรำทำเพลงไปตามเรื่อง หัวร่อต่อกระซิก

กับลูกเมียของแกได้ทุกวัน เศรษฐีได้เห็นได้ฟังแล้วประหลาดใจว่า จนออกอย่างนั้นแล้วมีความสุขอยู่ได้อย่างไร ตัวแกเองปวดหัวทุกวัน เรื่องทรัพย์สมบัติ เรื่องลูกเมีย เรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย เรื่องบริวาร เรื่องสังคม จิปาถะ แกเกิดริษยาคนจนขึ้นมา คิดว่าทำอะไรหนอ คนจนข้างบ้านแกจะมีทุกข์เหมือนแก แกก็คิดว่า ที่เราทุกข์ก็เพราะเรามีเงินมาก ลองเอาเงินไปให้คนจนพวกนี้ดูซิ จะเป็นอย่างไร ก็เอาเงินไปให้จำนวนหนึ่ง เป็นจำนวนที่คนจนไม่เคยมี

"เย็นวันนั้นเอง เสียงร้องรำทำเพลง เสียงหัวเราะต่อกระซิก ก็เงียบลงทันที ความกังวลร่อยแปดอย่างกรายเข้ามาในกระท่อมน้อย กลัวโจร กลัวเงินหาย ตัวไม่ไว้ใจเมีย เมียไม่ไว้ใจตัว พ่อแม่ไม่ไว้ใจลูก ลูกไม่ไว้ใจพ่อแม่ เก็บเงินตรงไหนก็คุ้มไม่ปลอดภัยไปหมด ได้ยินเสียงหมาที่สะดุ้ง ได้ยินเสียงคนเดินที่ระแวง ได้ยินเสียงจิ้งจกที่กักก็กังวลว่า มันอาจเตือนให้ระวังเงินให้ดี เคยนอนหลับเป็นสุขก็กลายเป็นนอนไม่หลับ เสียงหัวเราะกลายเป็นเสียงร้องไห้ เสียงเพลงกลายเป็นเสียงทะเลาะวิวาท ไม่เว้นแต่ละวัน เศรษฐีก็ชอบใจว่าเวลานี้เงินทำให้เพื่อนบ้านผู้ยากจนของแกเป็นทุกข์แล้ว คนจนแกก็รู้เหมือนกันว่าเงินทำให้แกเป็นทุกข์เพียงใด แกจึงพร้อมใจกันเอาเงินไปคืนเศรษฐี แล้วแกก็มีความสุขเหมือนเดิม" พ่อพูดจบพร้อมกับหัวเราะชอบใจ

"นั่นมันโบราณเหลือเกินแล้วครับพ่อ" ผมแย้ง "คนสมัยนี้มีเงินเท่าไรก็ไม่เคียดร้อน ธนาคารมีมากมาย ฝากเท่าไรก็รับไหว คนจนก็ต้องเคียดร้อนมากมาย เสียเปรียบสังคมทุกอย่าง อยากรู้รายละเอียดแห่งความทุกข์ในชีวิตเท่าไร ความจนบอกเราได้หมด ผมคิดว่าพ่อเข้าใจเรื่องนี้ดี แต่ทำไมพ่อจึงเห็นความจนดีกว่าความรวย ผมไม่เข้าใจเลย"

พ่อทำเป็นเหมือนไม่ได้ยินคำแย้งของผม ท่านพูดต่อไปว่า

"พระพุทธเจ้าตรัสว่า ความสุขเกิดจากความไม่ต้องกังวล คนยังมีทรัพย์สมบัติมาก ก็ยังมีความกังวลมาก"

"แต่ผมว่า คนจนมีเรื่องกังวลมากกว่าคนรวย คนจนต้องมีสุขน้อยกว่าคนรวย"

"อเล็กซานเดอร์มหาราช ยังอยากเป็นคนจนอย่างโคโธนิส อเล็กซานเดอร์ผู้มั่งคั่งทั้งทรัพย์ ยศ เกียรติยศ" พ่อพูดเรื่อยๆ เหมือนไม่สนใจคำแย้งของผม

"ขอรายละเอียดหน่อยครับ"

"เมื่ออเล็กซานเดอร์เสด็จเมืองคอร์ินธ์ ในกรีซเข้าวันหนึ่ง เสด็จไปเยี่ยมโคโธนิส นักปราชญ์ นักจาริกแสวงบุญ เพราะทรงสลับชื่อเสียงของบุคคลผู้นี้มาก่อน โคโธนิสมีเพียงผ้านุ่งผืน ห่มผืน มีกะลามะพร้าวสำหรับดักน้ำดื่มอีก ๑ ใบเท่านั้น อเล็กซานเดอร์ตรัสว่า ต้องการอะไรบ้าง จะพระราชทาน โคโธนิสพูดว่า ต้องการอย่างเดียวคือ ขอให้พระองค์เสด็จไปเสียให้พ้น อย่ามายืนบังแดดที่เขากำลังนั่งอยู่"

"อเล็กซานเดอร์ผินพระพักตร์มาตรัสกับนายทหารคนสนิทว่า 'เขาช่างมีความสุขจริง ถ้าฉันไม่เป็นอเล็กซานเดอร์ ฉันจะเป็นอย่างชายคนนี้'"

"คนอย่างอเล็กซานเดอร์เป็นคนจริง ถ้าไม่เด่นอย่างหนึ่งก็ต้องเด่นอีกอย่างหนึ่ง คนเก่งจริง เป็นตัวของตัวเอง ใครจะเหนียวรั้งไว้ กคให้จม ถมให้มึนคก็ไม่ได้ เหมือนควงอาทิตย์"

ก่อนโคโธนิส (Diogenes) พระพุทธเจ้าก็ทรงกระทำมาแล้ว ทรงสละความมั่งคั่งแห่งสมบัติบรมจักรออกเป็นอนาคาริก อยู่อย่างผู้ไม่มีอะไร แต่ก็มิมีผลงานที่ยกย่อง

"เป็นคนสมัยไหนครับ โคโธนิส (Diogenes)?"

"ก็สมัยอเล็กซานเดอร์" ฟ่ตอบ "ก่อน ค.ศ. ๓๕๖-๓๒๓ ปี"
"ต่อมาโสกราตีสเองก็ทำตัวเป็นคนยากจน มีผลงานทางความคิด
มาก"

"ในอเมริกา เมื่อ ค.ศ. ๑๘๑๗ ไม่นานมานี้เอง *เควิต ธอโร* ได้
อุบัติขึ้น สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ต่อมาได้สร้าง
กระท่อมไม้หยาบๆ ด้วยตนเองอยู่ที่ฝั่งทะเลอันเจียบสงคของวอลเดิน
พอนด์ รัฐแมสซาชูเซตส์ อยู่ในกระท่อมนั้นอย่างฤๅษีไซไฟร ธอโรเป็น
นักปรัชญา นักธรรมชาตินิยม"

"๘ ปีก่อน ธอโร คือเมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๘ ลินคอล์น มหาบุรุษ
ผู้มีชีวิตอันเป็นตัวอย่างแก่โลกได้อุบัติขึ้น ท่ามกลางความยากจนใน
ดินแดนส่วนหนึ่งอันรกร้างว่างเปล่าในรัฐเคนตักกี ซึ่งเป็นรัฐที่ยากจน
ที่สุดของสหรัฐแม้จนกระทั่งบัดนี้ เขาเกิดมาท่ามกลางความยากจน
แต่ความยากจนมิได้เป็นอุปสรรคให้ลินคอล์นพลาดจากความสำเร็จ
อันยิ่งใหญ่เลย เขาเป็นประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่ของสหรัฐ และได้ทำ
ประโยชน์ให้สหรัฐมากที่สุดคนหนึ่ง เขาเป็นนักการเมืองที่ทำทุกอย่าง
เพื่อประชาชน มิใช่เพื่อตัวเอง เขาผู้ประกาศการเลิกทาส เมื่อ ๒๒
กันยายน ค.ศ.๑๘๖๒ เมื่อเขาอายุ ๕๓ ปี นับเป็นงานที่ใหญ่ยิ่ง ไม่เพียง
แต่สำหรับสหรัฐเท่านั้น แต่สำหรับโลกด้วย"

"กับการเลิกทาสในเมืองไทยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นไฉนครับพ่อ?"

"ความจริง ท่านทั้งสอง คือพระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชกับ
ท่านลินคอล์นนั้น เรียกว่าอยู่ในสมัยเดียวกันได้ ลินคอล์นเกิดก่อน
พระปิยมหาราชเพียง ๔๔ ปี เมื่อลินคอล์นประกาศเลิกทาส ค.ศ.
๑๘๖๒ นั้น พระปิยมหาราชของเรามีพระชนมายุ ๘ พรรษา และอีก
๖๖ ปีต่อมา (ค.ศ.๑๘๐๘) พระปิยมหาราชก็ทรงประกาศการเลิกทาส

ในเมืองไทย"

"ข้อที่เหมือนกันอย่างน่าอัศจรรย์ของท่านทั้งสองก็คือ หลังประกาศเลิกทาสแล้ว ๒-๓ ปีก็เสียชีวิต คือลินคอล์นประกาศเลิกทาสเมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๒ เสียชีวิตเมื่อ ๑๘๖๕ พระปิยมหาราชทรงประกาศเลิกทาส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๑ และสวรรคตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗"

"แต่การตายของลินคอล์นไปเหมือนกับขงมหาคณคานธี คือถูกยิงตาย ลินคอล์นถูกยิงในโรงละคร คานธีถูกยิงเมื่อเดินไปสวนมนต์ ณ บริเวณที่เขาเคยร่วมกันชุมนุมสวนมนต์ทุกวันๆ พ่อคิดว่าคนที่ยิงได้ซึ่งคนอย่างคานธีและลินคอล์นนั้น ต้องเป็นคนบ้าแน่ๆ"

"เรากำลังคุยกันเรื่องความมีความจน" พ่อพูดต่อ "ลูกจะเห็นว่าความจนมิได้เป็นอุปสรรคในความยิ่งใหญ่ของท่านเหล่านี้เลย คนมั่งมีส่วนมากด้วยซ้ำไป ที่มัวเพลิดเพลินหลงใหลอยู่ในความมั่งมี ความฟุ่มเฟือย การกินนอน และเมถุน จนชีวิตเป็นหมันไปทั้งชีวิต"

"แต่บางคนเขาว่า นั่นคือการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง" ผมแย้งพ่อ "เพราะคนเราเกิดมาเพื่อหาความสุขให้กับชีวิต ความสำเร็จของชีวิตก็คือความสุข ความสุขคือสิ่งที่ชีวิตต้องการ เมื่อชีวิตได้ความสุขก็ชื่อว่าชีวิตได้รสที่ต้องการ ชีวิตที่มีความสุขจึงน่าปรารถนา ไม่เป็นหมันอย่างที่ คุณพ่อว่า ชีวิตที่เกิดมามีแต่ทุกข์นั้นต่างหากเล่า น่าจะเป็นหมัน"

"คราวนี้เรามาถึงปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของปรัชญาและจริยศาสตร์ จะผ่านพ้นไปหรือจะคุยกันก็ตามใจลูก แต่ก่อนอื่นพ่อขอบอกให้ลูกทราบว่าปรัชญาให้ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนอย่างล้นเหลือ เพราะคนแต่ละคนย่อมดำเนินชีวิตตามปรัชญาในใจของเขา คนมีใจอย่างไร ย่อมดำเนินชีวิตอย่างนั้น คนที่เห็นว่าความสุขของชีวิตคือความสุข เขาย่อมทำทุกอย่างเพื่อความสุขของเขา ไม่ว่าต้นทุนแห่งความสุขนั้นจะเป็นอย่างไร"

"ผมเคยคุยกับพวกเพื่อนๆ เขาบอกว่า 'ความสุขก็เหมือนเงิน คือเมื่อมันอยู่ในมือเราแล้ว เราจะใช้มันอย่างไรก็ได้สมประสงค์ ส่วนทางที่จะได้เงินมานั้นไม่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ขอบใจได้มา เมื่อมันมาอยู่ในมือเราแล้ว ย่อมมีคุณค่าตามราคาของมันอย่างแน่นอน หรืออีกนัยหนึ่งเหมือนอาหาร จะได้มาอย่างไรช่างมัน แต่เมื่อเรากินเข้าไปแล้ว มันย่อมกลายเป็นเลือดเนื้อกระดูกและชีวิตของเรา เพราะฉะนั้นเสียเวลาที่มานั่งนึกนอนตรองว่ามันจะได้มาโดยชอบด้วยศีลธรรมหรือไม่ชอบศีลธรรมก็เป็นเพียงสิ่งสมมตอย่างหนึ่งของศาสนา ซึ่งเป็นเงาของความมมงาย พวกที่สอนศาสนาเองอย่างพวกพระ เมื่อคนนำของไปถวายก็เห็นรับทั้งนั้น ไม่เคยสอบถามว่าได้มาอย่างไร' เขาว่ากันอย่างนั้น"

"ลัทธิอุบาทว์นะซี ที่สอนกันอย่างนั้น" พ่อพูดอย่างเคร่งขรึม "เมืองไทยเวลานี้มีสถิติอาชญากรรมคดีอันดับสองของโลก^๑ รองจากเลบานอน ก็เพราะคนพากันคิดอย่างที่ลัทธิอัปรียอย่างนั้นสอน คนที่พูดอย่างนั้นแหละ ลองใครมาทำกับตัวเขาเองซี จะเดือดร้อนสักเพียงใด เช่น ใครมาปล้นจี้อาเงิน เอานาฬิกาซึ่งมีอยู่จำกัดไปเสีย เขาจะเห็นด้วยตนเองว่า วิธีการหาทรัพย์ของนักจี้อันนั้นไม่เป็นธรรมเลย"

"เมืองไทยเป็นเมืองพุทธศาสนา ไม่น่าจะมาเป็นที่สองของโลกในเรื่องอาชญากรรมฆ่ากันตาย" ผมว่า "จะโทษพุทธศาสนาก็ไม่ถนัด ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นไปได้ครับพ่อ"

"โทษพุทธศาสนาไม่ได้แน่ เพราะพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้คนฆ่ากัน ครองกันขำม สอนให้คนมีเมตตาต่อกัน ออกกัณฑ์ต่อกัน ออมชอมกัน แต่ที่มีข่าวการฆ่ากันตาย การจี้อันทรัพย์อยู่ทุกวันนี้ เพราะคนไม่ประพฤติตามธรรมที่ทางศาสนาสอนไว้"

^๑ ข่าวหนังสือพิมพ์หลายฉบับ มีสยามรัฐ เป็นต้น ประจำวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๑๓ อ้างว่าเป็นสถิติที่องค์กรตำรวจทำไว้เมื่อปีก่อนๆ

"พวกก็พูดเถาะ พ่อว่าคนไทยจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะผู้มีการศึกษาสูง มักมีท่าทีคูหมิ่นหลักธรรมและเรื่องราวทางศาสนาเหยียดหยามผู้ประพฤติธรรมว่าโง่ พวกเขายึดแกมเยาะต่อผู้มีธรรมเห็นผู้สอนธรรมเป็นคนคร่ำครึ ล้าสมัย ไม่ทันโลก เมื่อทรรศนคติของการผู้มีการศึกษาที่เรียกตัวเองว่าปัญญาชนเป็นอยู่อย่างนี้ คนส่วนมากก็พลอยเป็นไปด้วย พวกเขาคูหมิ่นการประพฤติธรรมว่าเป็นความไม่เจริญในโลก เมื่อไม่ประพฤติธรรมกันมากๆ เข้า สังคมก็เดือดร้อนอย่างที่เห็นกันอยู่เนี่ย ความเดือดร้อนของสังคมนั้น อย่าไปโทษอะไรอื่นโทษที่สังคมไม่ประพฤติธรรม ละเลยต่อธรรม คูหมิ่นธรรม เหยียดข่าธรรมนั้นแหละ"

"แม้ในเรื่องผู้นำรัฐบาล คือ ทัwnายกรัฐมนตรีก็มีเรื่องน่าคิดกล่าวคือ เมื่อได้นายกรัฐมนตรีที่เป็นชาวบ้านล้วนๆ ไม่สนใจในการประพฤติธรรม เขาก็ได้มองเห็นช่องคือความทุจริตคดโกงในบ้านเมืองคือทัwnายกรัฐมนตรีและพวกพ้องนั่นเองเป็นคนโกงเสียเอง จนมีข่าวอื้อฉาวทัwb้านทัwเมือง ตลอดจนไปถึงต่างประเทศ แต่พ่อได้นายกรัฐมนตรีที่อยู่ในศีลธรรม เป็นธรรมมหาอำมาตย์ พวกเขาโดยเฉพาะพวกหนังสือพิมพ์บางคน บางกลุ่มก็พากันค่อนข้างอคติ กระทบกระทั่งเปรียบเปรย เรียก 'ขรัวตา' บ้าง 'หลวงตา' บ้าง 'ต้องนั่งวิปัสสนาเสียก่อนจึงจะออกคำสั่งอะไรออกมาสักอย่างหนึ่ง' บ้าง มากมาย แล้วแต่จะสรรมาว่า"

"เมื่อทรรศนคติของสังคมที่มีต่อผู้ประพฤติธรรมมีอยู่อย่างนี้ คนที่ไม่หนักแน่นจริงๆ ก็ไม่ยากแสดงคนว่าเป็นผู้ประพฤติธรรม แม้คนที่เคยเป็นเปรียญส่วนมากก็ไม่อยากให้ใครรู้ว่าตัวเป็นอย่างนั้น ก็ด้วยเหตุผลอย่างเดียวกัน"

"คนส่วนมากหันไปสยบและภักดีให้แก่เงินตราเสียแล้ว ยอม

ละทิ้งคุณความดีมีสัจจะ เป็นต้น คังที่ทอยน์บี^๑ได้กล่าวไว้ว่า

"โลกตะวันตก^๒ซึ่งเป็นแ่งความรู้และความเจริญนั้น ปัจจุบันนี้เสื่อมไปมากในทางสัจจะ ระหว่างประเทศไม่มีสัจจะต่อกัน คิกันเฉพะต่อหน้า ในส่วนเอกชนนั้น ศีลธรรมเสื่อมไปมาก ผู้คนมักมองความสำเร็จทางวัตถุเป็นเกณฑ์ นี่คือการเสื่อมอีกอย่างหนึ่ง เกียรติที่เรา รู้ๆ กัน เมื่อก่อนนั้น เคียวนี้หมายถึงทรัพย์สินไปเสียแล้ว ศีลธรรมของครอบครัวตกต่ำไปมาก ตามประวัติศาสตร์นั้น ประเทศจะเสื่อมหรือเจริญก็อยู่ที่ศีลธรรมของครอบครัว หากผู้นำของประเทศส่งเสริมอุคมการณ์ของประชาชนในด้านดีงาม แทนที่จะยุให้เห็นแต่เงินแล้ว โลกจะเป็นสุขกว่าแต่ก่อน"

"พวกอาเสี่ยเลวๆ กลับกลายเป็นผู้มีเกียรติในสังคม" พ่อพูดต่อ "คนพวกนั้นเห็นแต่ตัวมันและพรรคพวกของมัน มันบริจจาคเงินเป็นสาธารณกุศลนานที่ปีหน ลงข่าวหนังสือพิมพ์ออกข่าวโทรทัศน์กันเกรียวกราว แต่ที่ซุกเลือกซุกเนื้อ ซุกกระดูกคนยากจนมาเท่าไร รวมทั้งราคาสินค้าเอาเปรียบคนจนมาเท่าไร ไม่มีใครรู้ หรือรู้ก็ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นเสีย รัศมีเงินของมันเข้าหูเข้าตา"

ผมดูท่าที่พ่อเบื่อหน่ายต่อความเป็นไปของสังคมมาก สังคมที่ค่อยๆ วิปริตแปรผันไปในทางเลวที่ละน้อย คิคต่อกันมาเป็นเวลานาน เมืองไทยซึ่งควรจะเรียบร้อยที่สุด น่าอยู่ที่สุด กลายเป็นเมืองที่มีรายการฆาตกรรมสูงเป็นที่ ๒ ของโลก เป็นเรื่องน่าตกใจมากที่เคียว คนไทยเวลานี้ฟูดฝิดคูดคากันนิกคหนอยก็ฆ่ากันถึงชีวิต พวกคนหนุ่มจำนวน

^๑ อาโนลด์ ทอยน์บี นักปราชญ์และนักประวัติศาสตร์ ชาวอังกฤษ อายุ ๘๑ ปี เมื่อ ๒๕๑๖ เขาติดตามการศึกษาและความเป็นไปของโลก โดยเปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์ที่เป็นมา

^๒ บทบรรณาธิการ วิทยาสาร มกราคม ๒๕๑๖

มากได้ทอดทิ้งวัฒนธรรมอันดีงามของตน แล้วปล่อยตัวปล่อยใจให้หลงใหลมัวเมาในสิ่งเลวของพวกฝรั่ง เช่น ลัทธิชิปปี๋, การปฏิบัติทางกามอันเสรี, การแต่งตัวรุงรัง และสกปรก, ผู้ใหญ่ได้ทอดทิ้งจารีตอันดีงาม เช่น การสนใจศึกษาทางศาสนา เข้าหาบรรพชิตผู้ทรงศีลธรรมเพื่อถามอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรเว้น อะไรควรทำ ยิ่งเป็นใหญ่เป็นโตยิ่งเห็นห่างศาสนา หันหลังให้ความสุขทางใจ มุ่งหน้าหาวัตถุนิยมอันดีลงไปคิ่งลงไป พวกครูบาอาจารย์และแพทย์ได้ทอดทิ้งจรรยาบรรณของตน พวกครูทำตนเป็นคนแจวเรือจ้าง หรือพ่อค้าขายวิชา พวกหมอก็ทำตนเป็นเพียงพ่อค้าขายยาที่มีความรู้ทางแพทย์ มีคนรับรองเมื่อเข้าหลอมของเราเป็นอยู่อย่างนี้ ผลผลิตที่ออกมาจะเป็นอย่างไร ความเสื่อมโทรมของสังคมมองเห็นได้อย่างชัดเจน เพราะคนในสังคมเราฝากใฝ่ในวัตถุนิยมมากเกินไป

"พ่อครับ ตะกี้ พ่อบอกว่า เรามาถึงปัญหาสำคัญทางศาสนา และจริยศาสตร์อย่างหนึ่งแล้ว ผมอยากให้พ่ออธิบายถึงเรื่องนั้น คือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสุข"

"เดี๋ยวก่อน" พ่อพูด "ขอแก้ววาทะของพวกมิชฌาธิฐิเสียหน่อยก่อน ไม่แก้เสียก่อนแล้ว พูดเรื่องอื่นไม่สนุก มันค้างใจอยู่"

"ข้อที่พวกเพื่อนแถบวงกลุ่มเห็นว่า เงินทองได้มาอย่างไรไม่สำคัญ ที่สำคัญคือขอให้ได้มาเป็นดี เหมือนการกินอาหาร เป็นต้นนั้น พ่อขอถามว่า อาหารที่เป็นพิษ กินอึดเหมือนกันใช่ไหม?"

"ใช่ครับพ่อ?"

"แล้วผลมันเป็นอย่างไร?"

"ท้องเสีย ปวดท้อง อาจอาเจียน และถึงตายได้"

"นั่นปะไร" พ่ออุทาน, "อาหารที่กินอึดท้อง มีไว้ว่าจะมีคุณแก่ร่างกายอย่างเดียว ที่มีโทษแก่ร่างกายก็มี ทำนองเดียวกัน เงินเสียได้"

มาโดยทุจจริต มันทำพิชแก่ชีวิตจิตใจเหมือนกัน แต่คนทั้งหลายอาจไม่เห็น ไม่เหมือนคนท้องร่วง"

"บาปมันอยู่ที่ใจ ค้ำอยู่ที่ใจ พอนึกถึงก็ให้สะอึกหวาคเสียว แต่เขาไม่ยอมบอกใคร เพราะละอายบ้าง เพราะเกรงความลับจะเปิดออก ได้รับโทษทัณฑ์ตามกฎหมายบ้าง เสียชื่อเสียงบ้าง คนที่กินของเสียเข้าไปแล้ว ท้องจะไม่เสีย หรือไม่ป็นพิชแก่ร่างกาย เป็นไปไม่ได้ฉันใด คนที่ประกอบอาชีพทุจจริต จะไม่มีผลเป็นพิชแก่จิตใจ อยู่อย่างสบายใจ ย่อมเป็นไปไม่ได้ฉันนั้น คนทั้งหลายอาจไม่รู้ แต่ตัวเขาเองนั้นแหละรู้ว่า เขาสุขทุกข์อย่างไร คนที่มีตึกสวย มีรถหรู มีเมียงาม อาจนอนไม่หลับ เป็นอาทิตย์ๆ ก็ได้ ใครจะรู้ดียิ่งกว่าตัวผู้นั้นเอง บางคนอาจแย้งว่าเขาไม่คิดเสียก็หมดเรื่อง ขอตอบว่า เป็นไปไม่ได้ๆ เขาจะฝืนธรรมชาติของจิตไปไม่ได้ ธรรมชาติของจิตย่อมต้องคิดถึงสิ่งที่ทำที่พูดไว้อย่างไร มันเป็นไปไม่ได้ที่จะไม่คิด เหมือนคนเป็นโรคไส้ติ่งอักเสบ แล้วไม่ให้ปวดท้องย่อมเป็นไปไม่ได้ฉันนั้น"

"ข้อที่ว่า พวกที่สอนศาสนาเองอย่างพวกพระ เมื่อคนนำของไปให้ก็รับทั้งนั้น ไม่เคยสอบถามว่าได้มาอย่างไรนั้น พ่อว่า เหมือนกับเราไปซื้อของที่ร้านขายของ เราไปถึงก็ซื้อเอามา ไม่เคยถามคนขายว่า ของนั้นหนีภาษีมาหรือเปล่า เมื่อเราไปซื้อหมู ซื้อเนื้อที่ตลาด ก็ไม่เคยถามคนขายว่าเขาขโมยมาหรือเปล่าหรือเขาฆ่ามาอย่างไร พระที่รับของถวายจากฆราวาสก็อย่างนั้น แต่ถ้าท่านรู้จริงๆ ว่าขโมยเขามา ท่านก็ไม่รับเหมือนกัน"

"ส่วนข้อที่ว่า ศีลธรรมเป็นเพียงสิ่งสมมติอย่างหนึ่งของศาสนา ซึ่งเป็นเงาของความมงายนั้น คมมาก แต่เป็นความคมที่มีแต่อันตราย เหมือนความคมของมีดที่ทำไว้เพื่อฆ่าคนอย่างเดียว ไม่เป็นประโยชน์ มีแต่จะนำโทษมาให้เจ้าของมีด วาจาที่แสดงความฉลาดบางอย่างนั้น

มิได้มีผลดีแก่ใครเลย นอกจากบาคคนอื่นแล้ว ยังเป็นเครื่องเชือดเดือนตนเองอีกด้วย เหมือนเจ็ยวสุ่น้ำ"

"ศาสนามีความจำเป็นอย่างไร ศีลธรรมเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร คนที่มีปัญญาอันถูกต้องเพียงตรงเพียงเล็กน้อยก็พอมองเห็น ถ้าคนเลิกประพฤติตามศีลธรรมให้พร้อมๆ กันเพียงวันเดียวเท่านั้น โลกของเราก็จะกลายเป็นทะเลเลือก ที่มีแต่ภูคมีปีศาจผู้กระหายเลือด และทรพียสิน, ที่โลกเรา ประเทศเรา จังหวัดเรา อำเภอเรา ตำบลและหมู่บ้านเราคำรงอยู่ได้อย่างนี้ ก็เพราะมีแรงถ่วงทางศีลธรรมคอยถ่วงเอาไว้ มิฉะนั้นแล้ว สังคมของเราก็จะมีแต่ความวุ่นวายยิ่งกว่านี้ มนุษย์จะกลายเป็นสัตว์ที่เลวร้ายยิ่งกว่าสัตว์ป่า ชีวิตเรา ชีวิตของพ่อแม่พี่น้องเรา และทรพียสินของเราคำรงอยู่ได้ เพราะศีลธรรมคุ้มครองไว้ ศีลธรรมที่มีอยู่ในใจของคนอื่นและในใจของเรา ถ้าปราศจากศีลธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเสียแล้ว อย่างว่าแต่อยู่กันเป็นประเทศเลย แม้อยู่กันเพียง ๒ คน คือ สามภรรยาก็ต้องทะเลาะกัน ฆ่ากัน มีตัวอย่างให้ดูอยู่ถมไป ศีลธรรมมาจากศาสนา ศาสนาและศีลธรรม จึงเป็นเหตุต่อเนื่องกันเหมือนต้นไม้กับผลไม้ คนที่เคยเรียนหนังสือผ่านมัธยมมา น่าจะเคยอ่านเทศนาเสือป่าของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถิ่นท์แรกก็ทรงแสดงให้เห็นว่า **มีความจำเป็นเพียงไร ที่คนเราจะต้องมีศาสนา** เพราะฉะนั้นคนที่กล่าวว่าศีลธรรมเป็นเพียงสิ่งสมมตินั้น ขอมรับว่าเป็นสิ่งสมมติจริงแต่เป็นสิ่งสมมติที่ดี ไม่ควรถือไว้หรือ? ส่วนข้อที่ว่าศาสนาเป็นเงาของความมมายนั้น ไม่เป็นความจริงเลย ความจริงแล้วศาสนาเป็นแสงสะท้อนของดวงแก้ว คือปัญญาอันประเสริฐของพระศาสดาผู้ได้ถึงแล้ว พบแล้วซึ่งปัญญาเช่นนั้น" ✨

ค อ น ที่

๓๘

เมื่อพ่อได้พูดถึงสิ่งที่ต้องการจนค่อนข้างจะจุใจแล้ว ท่านจึงได้หันมาพูดถึงเรื่องความสุขตามคำถามของผม

ท่านบอกว่า ปัญหาเรื่องความสุขกับความคิ นั้น มีความเห็นแตกต่างกันอยู่ พวกหนึ่งคือพวกสุขนิยมหรือพวก Hedonist เห็นว่า ความคิคือความสุข ความสุขความเพลิดเพลินคือความคิ ถ้าเราไปถามเขาว่าความคิคืออะไร? เขาจะตอบว่า ความคิคือความสุขหรือสิ่งที่ทำให้มีความสุขหรือมีผลเป็นความสุขแก่ผู้ทำ สุขนิยมก็มีอยู่หลายสาย เช่น สายจิตวิทยา และสายจริยศาสตร์ สายจิตวิทยาที่เรียกว่า Psychological Hedonism นั้นถือว่า มนุษย์และสัตว์แสวงหาความสุข หลบเลี่ยงความทุกข์ นั้นเป็นโดยธรรมชาติ ส่วน Ethical Hedonism คือสุขนิยมฝ่ายจริยศาสตร์นั้นถือว่า ความสุขคือความคิอันสูงสุดแห่งชีวิตมนุษย์ มนุษย์ไม่ได้แสวงหาความสุขอยู่เสมอไป อย่างที่จิตวิทยาว่า แต่มนุษย์ควรแสวงหาความสุขให้แก่ชีวิต พ่อสรุปว่า

"รวมความว่า ทางจิตวิทยาแสดงถึง Facts ส่วนจริยศาสตร์แสดงถึง ideal or end of human life นักจริยศาสตร์ผู้สนับสนุนมตินี้ มี เบนแธม (Bentham ๑๗๘๔-๑๘๓๒) และมิลล์ (J.S.Mill ๑๘๐๖-๑๘๗๒) เป็นอาทิ อ่าพุดมากเลย มันเป็นวิชาการเกินไป เคี้ยวเปื้อ เอาง่ายๆ แค่นี้ก่อน ส่วนชื่อทางวิชาการนั้นเขามีมาก เช่น Egoistic Hedonism, Gross Egoistic Hedonism, Refined Egoistic Hedonism, Altruistic Hedonism เป็นต้น ถ้าจะพูดกันจริงๆ ก็มีเรื่องพุดกันมากมาย ไม่รู้จบ

ความคิดอย่างนี้ จะถูกหรือผิด ก็สุดแล้วแต่จะพิจารณาในแง่กว้างหรือในวงแคบ พวกที่เห็นแก่ความสุขของคนฝ่ายเดียว แล้วพยายามกอบโกยความสุขใส่ตัวโดยไม่เหลียวมองความทุกข์ยากลำบากของผู้อื่น จัดว่าเป็นอย่างเลว ที่เรียกในวิชาการว่า 'สุขนิยมที่เห็นแก่ตัว' (Gross Egoistic Hedonism) ส่วนบางพวกเห็นว่าความดีคือความสุขเหมือนกัน แต่ต้องเป็นความสุขของผู้อื่น ความสุขของคนทั้งปวง ประโยชน์ของประชาคม พวกนี้คือ ที่เรียกในวิชาการว่า Altruistic Hedonism หรือ Utilitarianism แต่บางคนมองในวงแคบคือเห็นแก่ตัว ส่วนบางคนมองในวงกว้างเห็นแก่ผู้อื่น บางทีจนถึงยอมเสวยทุกข์เสียเองเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข

"ส่วนนักจริยศาสตร์บางคน เช่น มัวร์ (Moore) เป็นต้น เห็นว่า ความสุขกับความดีไม่ใช่สิ่งเดียวกัน สิ่งที่เป็นความดีอาจไม่ให้ความสุขก็ได้ สิ่งที่ทำให้ความสุขอาจไม่ใช่ความดีก็ได้ ความสุขส่วนความสุข ความดีส่วนความดี แต่บางกรณี มันมีเหตุผลต่อเนื่องกันได้ ถ้าให้คำจำกัดความว่า ความสุขคือความดีอันสูงสุดแล้ว เป็นการง่ายเหลือเกินที่จะทำความดี คือหาความสุขใส่ตัวเท่านั้น

"อย่างไรก็ตาม ลูกจะเห็นว่า ในชีวิตคนเรา เราหาต้องการ

เพียงความสุขอย่างเคียวเท่านั้นไม่ เราต้องการอะไรอื่น อีกตั้งหลายอย่าง ที่สำคัญที่สุดคือต้องทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ที่สุดตามฐานะของตน บางท่านถึงกับกล่าวว่า คำสอนทางศาสนาทั้งปวง รวมลงในคำเพียง ๒ คำ คือ หน้า+ที่ หรือ ๔ คำในภาษาอังกฤษ คือ D-U-T-Y"

"เพื่อทำหน้าที่ของมนุษย์ให้สมบูรณ์นี้เอง เราจึงต้องอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากต่างๆ ยอมเสียสละความสุขความเพลิดเพลิน ซึ่งเราจะสามารถหาให้แก่วิถีได้โดยง่าย ถ้าเราไม่คำนึงถึงหน้าที่ เพราะฉะนั้นถ้าจะถามว่าอะไรสำคัญที่สุดในชีวิตมนุษย์ ตอบว่า หน้าที่ Duty คงไม่มีใครคัดค้านว่าผิด คนที่ดีที่สุดคือคนที่ทำหน้าที่ดีที่สุกสมบูรณ์ที่สุดนั่นเอง"

"หน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งของพวกเราซึ่งเป็นชาวพุทธ คือช่วยกัน บำรุง รักษา คุ้มครอง และส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับชาติไทย ไม่ทำลายเสียเองและไม่ให้ใครมาทำลาย ไม่แตกสามัคคีกันเองในหมู่ชาวพุทธ ไม่ถือนิกายว่า ฉันทเป็นธรรมยุค แกเป็นมหานิกาย หรือฉันทเป็นมหานิกาย แกเป็นธรรมยุค จะเป็นนิกายอะไรก็ช่างเถิด แต่เราเป็นข้าพระพุทธเจ้าด้วยกัน เป็นคนไทยด้วยกัน รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์อย่างเดียวกัน อุคมคคิของเราควรจะอยู่สูงกว่าเรื่องนิกาย ไม่ควรให้เรื่องนิกายมาเป็นกำแพงกันไมตรีจิตของพวกเรา หน้าที่อันเรามีอยู่ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์นั้น ควรจะสูงส่ง จนลืมเรื่องนิกายอันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ..."

ผมถามว่าบังเอิญอย่างไร ?

พ่ออธิบายว่า ก่อนสมัยของพระเจ้าจุมจอมเกล้าฯ พระประพฤติเหลวไหลหลายเรื่อง เมื่อพระเจ้าจุมจอมเกล้าฯ ทรงผนวช ทรงเห็นว่าพระประพฤติเหลวไหลหนัก จะทรงแก้ไขอย่างไรก็ยาก เพราะทรงเป็นผู้น้อย จึงปลีกพระองค์ไปประพฤติปฏิบัติส่วนพระองค์ให้ถูกต้องตาม

ธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ทรงบัญญัติไว้ ต่อมาพระอื่นๆ ที่เป็นผู้ใคร่ธรรม ใคร่วินัย เห็นว่า การประพฤติพรหมจรรย์อย่างที พระจอมเกล้าฯ ประพฤติอยู่เป็นทางที่ถูกต้อง จึงมาเข้าเป็นพวก นานปีก็ยิ่งมากขึ้น นิกายธรรมยุตก็เกิดขึ้นอย่างนี้

"พ่อว่า การมีนิกายธรรมยุตขึ้น มีคุณมีโทษอย่างไรบ้าง?"

"เรื่องนี้พูดได้หลายแง่" พ่อตอบ "แต่อย่าทะเลาะกับใคร ในเรื่องนี่ก็แล้วกัน รัชกาลที่ ๖ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) ท่านว่ามีคุณมาก ครัสไว้ดังนี้:-

'พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว^๑ ทรงทอดพระเนตรเห็นว่า ถ้าจีนปล่อยให้ไปเป็นไปตามที่กล่าวแล้ว (คือปล่อยให้ประพฤติเหลวไหล ไม่ศึกษาเล่าเรียน...) ในไม่ช้าพระศาสนาของเราจะเสื่อมทราม ไม่มีทางแก้ได้ จึงทรงตั้งธรรมยุตคตินิกายขึ้น ถึงใครจะว่าอย่างไรก็ตาม แต่การทรงตั้งธรรมยุตคตินิกายขึ้นนี้ นับว่าทรงทำประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาหาที่เปรียบได้โดยยาก เพราะทรงสั่งสอนให้พระสงฆ์ต้องพยายามรู้ข้อปฏิบัติที่ดีงาม อย่างน้อย ให้รู้จักถือตามพระวินัยอย่างเคร่งครัด ต้องพยายามเรียนพระธรรมวินัยด้วยความเข้าใจเช่นนี้ นับว่าเป็นประโยชน์มากมาย เท่ากับได้ต่ออายุพระศาสนา..."

"แต่พระมงกุฎเกล้าฯ ก็ทรงติพระธรรมยุตไว้บ้างเหมือนกัน" พ่อพูดต่อเช่นทรงศิไว้ว่า "พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตไปไม่กี่ปี สาวกของพระองค์ท่านคือ พวกธรรมยุต ความคิดแคบลงไปเท่าใด ในเวลานี้แคบลงมาจนแลเห็นว่าสิ่งใดไม่สำคัญหมคนอกจากหมแหวกอยู่แล้วเป็นพอ ถ้าเราหมแหวกแล้วเราเก้พอแล้ว ทางวินัยไม่ต้องเรียน ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากเห็นว่าคนนับถือมาก นับถือว่า

^๑ เทศนาเสือป่า หน้า ๘๑, โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๐

ดีหมดทุกอย่าง ถือว่าคนเชื่อถือนิยมแล้ว จะประพาศคดีจริงหรือไม่ดีจริง เขาก็นิยม ความคิดเห็นเช่นนี้เป็นอันตั้งอยู่ในความประมาท.. แท้จริงพระมหานิกายนั้น ตั้งแต่เขาารู้สึกว่าพระธรรมยุคพยายามมา คืออย่างไรแล้ว จนได้รับความนิยมนิยมเชื่อถือของคนทั้งหลายอย่างไรแล้ว ฝ่ายมหานิกายได้ตั้งใจบำเพ็ญเล่าเรียนศึกษาธรรมวินัย จนในเวลานี้ ได้เกิดมีพระมหานิกายขึ้นจำพวกหนึ่ง ซึ่งถือจริงความรู้ไม่มีผิดกับธรรมยุค ปฏิบัติก็ไม่ผิดกับธรรมยุคเลย ยังผิดกันอยู่แต่ห่มคลุมเท่านั้น... ฝ่ายมหานิกายรู้สึกว่าคุณทั้งหลายนิยมธรรมยุคมาก เขาเองเสียเปรียบอยู่ จึงได้ขะมักเขม้น พยายามขึ้น เขาจะกลับคิดขึ้นในไม่ช้า จะข้ามหน้าธรรมยุคไป ข้อนี้สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ^๖ เจ้าพระทัยดี จึงทรงพยายามอยู่เสมอที่จะทรงคัดค้านว่าพระธรรมยุคก็ดี พระมหานิกายก็ดี ควรถืออยู่ว่าเราเป็นเจ้าพระพุทเจ้าด้วยกัน ส่วนนามของคณะเราจะเรียกว่าอย่างไรไม่สำคัญ ข้อสำคัญมีอยู่อย่างเดียวว่า เราต้องพร้อมใจกันจงรักภักดีต่อพระพุทเจ้า ต้องพยายามปฏิบัติตามคำที่พระพุทเจ้าทรงสั่งสอนนั้นอย่างดีที่สุดเท่าที่เราจะปฏิบัติได้"

"อีกอย่างหนึ่งเป็นข้อสำคัญ จะเป็นธรรมยุคก็ดี มหานิกายก็ดี ย่อมเป็นพระไทยด้วยกันหมด ถ้าพระไทยเราแตกกันแล้ว จะเป็นข้อเสื่อมเสีย ไม่เฉพาะแก่ชาติไทยเราเท่านั้น ยังจะเป็นเครื่องทำลายพระพุทศาสนาด้วย เพราะเหตุใด? ต้องเข้าใจว่าพุทศาสนาในเวลานี้ไม่มีแห่งใดในโลก ที่จะถือจริงรู้จริงเท่าในเมืองไทยเรา เมืองไทยเปรียบเหมือนป้อมอันใหญ่ ซึ่งเป็นแนวที่สุดของพุทศาสนา...เมื่อเรารู้สึกว่ามีหน้าที่สำคัญจะต้องยึดแนวที่สุด เราทั้งหลายต้องรู้สึกพร้อมใจกันว่าเราจะต้องรู้สึกภาคภูมิใจในใจของเรา เหมือนหนึ่งทหาร

^๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

ที่ได้รับมอบให้รักษาหน้าที่สำคัญ เมื่อเป็นแนวที่สุดเช่นนี้ ข้าศึกตี
พันแนวไปได้เป็นหมื่น เราทั้งหลายเป็นผู้รักษาแนวนี้ ถ้าเราไม่รักษา
จริงๆ แล้วมีอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งมาถึงพระพุทธศาสนา เรา
ทั้งหลายจะเป็นผู้ได้รับความอับอายด้วยกันเป็นอันมาก"

"บางคนเขาว่า พระจอมเกล้าฯ เป็นสังฆเภท ทรงทำอนันตริย-
กรรม ข้อทำสงฆ์ให้แตกกัน เป็นบาปหนัก พ่อว่าอย่างไรครับ?"

"พ่อไม่ค่อยกล้าพูดเรื่องนี้เลยลูก" พ่อพูดสายคายบออยู่ที่กิ่ง
ตะขบเบื้องหน้า "แต่กับลูก พ่อคงพูดได้ อาจเป็นประโยชน์แก่ความ
เข้าใจของลูกเองด้วย ในความรู้สึกของพ่อ พ่อว่าพระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าฯ ไม่ได้ทำสังฆเภท เพราะพระองค์ท่านมิได้มีเจตนา
เช่นนั้น พระองค์ท่านทรงมีเจตนาดี ทรงเป็นนักปฏิรูป (Reformer)
ลูกจะเห็นว่าเมื่อทรงผนวชอยู่ ได้ทรงปฏิรูปศาสนาให้ดีขึ้นอย่างไร และ
เมื่อครองราชย์ได้ทรงปฏิรูปบ้านเมืองอย่างไร การตั้งนิยายธรรมยุคขึ้น
ถือว่าเป็นการปฏิรูปศาสนาอย่างหนึ่ง มีผลดีหลายประการ อย่างน้อย
ที่สุดก็ทำให้พระพวกราชวงศ์เข้มแข็งในการศึกษา และมีความประพฤติ
ดีขึ้นเพื่อให้ทัดเทียม ผลดีอันนั้นได้เป็นผลต่อเนื่องมาจนถึงเวลานี้ และ
เวลานี้ ในด้านการศึกษา ทางคณะมหานิกายได้ล้าหน้าคณะธรรมยุต
ไปแล้ว พระจอมเกล้าฯ ทรงทำแก่พระศาสนาอย่างเดียวกับพระเจ้าตาก
ทรงทำแก่บ้านเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนแตก เราเทอคพระเกียรติ
ของพระเจ้าตากที่ทรงกระทำแก่บ้านเมืองในสมัยกรุงศรีอยุธยาอย่างไร
เราก็ควรเทอคพระเกียรติของพระจอมเกล้าฯ ที่ทรงปฏิรูปทางศาสนา
ในสมัยของพระองค์อย่างนั้น

"พระองค์ทรงมีพระคุณต่อศาสนาและบ้านเมืองมาก มากจน
ไม่ควรที่ใครๆ จะพึงล่วงละเมิดกล่าวจ้วงจาบหมิ่นประมาท ทำให้เสื่อม
เสียพระเกียรติยศ คนที่ค้ำว่าท่านนั้นแหละ ควรจะบาปหนัก"

"ประโยชน์ทางบ้านเมืองได้ทรงทำให้มากเหลือเกิน นอกจาก ทรงปฏิรูปแล้ว ยังทรงเป็นผู้กล้าในการริเริ่มด้วย เช่น ทรงริเริ่มในการ คิดต่อทำสัญญาไมตรีกับประเทศทางตะวันตก เช่น ประเทศอังกฤษ, อเมริกา, เคนมาร์ก, รัสเซีย, เยอรมัน และฮอลแลนด์ เป็นต้น ใน สมัยของพระองค์ ประเทศไทยได้เป็นไมตรีกับประเทศสำคัญๆ ใน ยุโรปและอเมริกาจำนวนมาก"

"อัครราชทูตอังกฤษ ในสมัยพระนางเจ้าวิคตอเรีย คือ เซอร์- ยอน เบาริง ซึ่งเชิญพระราชสาส์นของพระเจ้ากรุงอังกฤษมาถวาย พระจอมเกล้าฯ ได้ทูลว่า ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินพระองค์แรกในตะวัน ออกที่ทรงทราบภาษาอังกฤษ"

"ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ พระราชโอรสของพระองค์ท่าน ได้เป็นผู้มีคุณค่าสำหรับเมืองไทยอย่างเหลือล้น ได้ก่อประโยชน์ให้เกิด แก่สยามประเทศอย่างไพศาล ตัวอย่างเช่น พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, สมเด็จพระยาบรมราชานุภาพ ฯลฯ ทาง ศาสนจักร คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งได้พบกับลูกมาบ้างแล้ว พระนามของพระองค์ท่านก็บอกอยู่แล้วว่า เป็นพระราชโอรสของพระจอมเกล้า"

"ไม่เข้าใจครับพ่อ"

"คือรัชกาลที่ ๔ นั้นสมัยทรงผนวช มีพระนามฉายาว่าวชิรญาณโณ (มีญาณเหมือนเพชร) วชิรญาณวโรรส แปลว่า พระโอรสของวชิร- ญาณนั่นเอง"

"ทั้งพระชนกนาถ และพระราชโอรส ทรงมีพระคุณต่อชาติ บ้านเมืองและพระศาสนาอย่างไร เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้มีการศึกษา อย่างดีแล้ว" พ่อกล่าวในที่สุด ❀

ค อ น ที่

๓๕

เพื่อนของพ่อคนหนึ่งชื่อน้ำเตียร สนใจปัญหาวัยรุ่นมาก วันหนึ่งมาหาพ่อคุยกันเรื่องปัญหาวัยรุ่น

"เด็กสมัยนี้แย่มากจริงๆ" น้ำเตียรเปรย

"แย่อะไร?" พ่อถาม

"ก็คุณครูที่แกเป็นอะไรไปแล้ว ผมเฝ้าขารูปร่างเหมือนคนป่า ถ้าขารแล้วสะอาดก็ไม่สู้กระไรนัก ขารแล้วสกปรกคิ้ว มันน่าเกลียด กางเกงที่นุ่งก็ไม่เอาเรื่องเอาราวอะไร ทั้งผู้หญิงผู้ชายเหมือนกัน สมัยพวกเราเป็นวัยรุ่น ต้องแต่งตัวเรียบร้อย ผมเฝ้าตัดเล็บเรียบร้อย"

"เอ้าก็มันคนละสมัยกันนี่" พ่อว่า "ถ้ามันเหมือนกันทุกสมัยก็ผิดหลักธรรมชาติ"

"ธรรมคาอะไร ?"

"ธรรมคาของความเปลี่ยนแปลง" พ่อว่า "ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลง พวกเราก็คงยังต้องอยู่ถ้า นุ่นไปไม่ ใช้ขวานหิน กินเนื้อดิบเหมือนมนุษย์สมัยหิน แต่เพราะเรากล้าเปลี่ยนแปลง เราจึงได้มาเป็นอย่างที่เป็นอย่างเวลานี้"

"นั่นมันเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี" น้ำเตียรว่า "ก็ควรเปลี่ยนแปลง"

"เรามีอะไรเป็นเครื่องพิสูจน์หรือทำให้เราแน่ใจว่า การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีจริงๆ ไม่มีโทษเลย"

"อะไรทำให้คุณคิดอย่างนั้น?" น้ำเตียรถาม

"เมื่อก่อนคนรบกันด้วยท่อนไม้ ก้อนหิน และขวานหิน แต่เดี๋ยวนี้เขารบกันด้วยระเบิดปรมาณู ทำให้คนตายได้ครั้งหนึ่งเป็นแสนเป็นล้านอาวุธที่ร้ายแรงนั้นมาพร้อมกับความเจริญของมนุษย์เหมือนกัน ความเจริญของมนุษย์ไม่ได้นำเอาคุณมาอย่างเดียว ได้นำเอาโทษมาด้วยเป็นอันมาก ลองคิดดูเถิด ยิ่งคิดยิ่งเห็น"

"แต่ผมว่าคุณมันมากกว่าโทษ" น้ำเตียรแย้ง "ส่วนที่เป็นโทษนั้นเพราะมนุษย์ใช้มันไม่ถูกเรื่อง"

"บางทีมันก็ถูกเรื่อง คือถูกตามจุดมุ่งหมายเดิม เช่น สร้างระเบิดทำลายไว้ เพื่อทำลายข้าศึกก็ได้ทำลายจริง สร้างปืนที่มีอนุภาพร้ายแรงไว้เพื่อยิงศัตรูก็ได้ยิงจริง คุงสงครามเกาหลี เวียดนาม ลาว และเขมรชิต ทำลายมนุษย์ไปเท่าไร ชีวิตเลือดเนื้อเหล่านั้นสิ้นลง เพียงเพื่อสังเวมิจฉาปฏิญญาของพวกมันใหญ่ใฝ่สูงเพียงไม่กี่คน"

"คุณอยากให้ถอยหลังไปอยู่อย่างในสมัยหินหรือ?" น้ำเตียรถาม

"ไม่อยากจะขนาดนั้น" พ่อว่า "แต่อยากให้มนุษย์เจริญขึ้นทางวัตถุ พร้อมๆ กับจิตใจให้เคียงคู่กันไป ไม่ใช่มุ่งแต่ความเจริญทางวัตถุ"

อย่างเคียวอย่างน่าเป็นห่วง อย่างที่เป็นอยู่เวลานี้น่าเป็นห่วงเด็กรุ่นหลัง
เพียงใด"

"ผมว่าเด็กวัยรุ่นสมัยนี้แกฉลาดกว่ารุ่นเรา" น้ำเศียรพูด "เพราะ
สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้แกดีกว่ารุ่นเรามาก แต่ผมไม่อยากให้รุ่งรั้ง
อย่างที่เห็น"

"แต่ก็ไม่ได้เป็นหมดทุกคนมิใช่หรือ?" พ่อถาม

"ไม่หมดหรอก แต่ไม่อยากให้มีเลย"

"ถ้าทุกอย่างหรือส่วนมากเป็นไปตามที่เราอยากหรือตามที่มนุษย์
อยาก โลกมันจะวุ่นวายยิ่งกว่านี้"

"ทำไม?"

"ก็คุณไม่รู้จริงๆ หรือว่าความอยากของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่ง
ได้ยิ่งอยาก ธรรมชาติได้ช่วยเหลือมนุษย์ไว้ได้มาก โดยไม่ยอมให้
มนุษย์สมหวังไปเสียทุกอย่าง เขาจึงได้เรียนรู้ความจริงของชีวิตได้เร็ว
ขึ้น ไปนิพพานหรือละกิเลสได้เร็วขึ้น"

"วัยรุ่นคงมีความสุขที่เขาได้ไว้ผมยาว ใส่เสื้อผ้าตามสบาย วัย
รุ่นหญิงได้ใส่เสื้อยืดคอวคหน้าอก เวลานี้มองจากข้างหลังมักดูไม่ออกว่า
เป็นหญิงหรือชาย จนได้ยินเสียงจึงรู้"

"มันไม่เพียงแต่วัยรุ่นหรอก คุณเศียร พวกครู อาจารย์บางแห่ง
ก็เอาคิ้วเหมือนกัน"

"เพื่ออะไร?" น้ำเศียรถาม

"เขาว่าคนจะดีหรือไม่ดี หรือคนจะเลวหรือดีไม่ใช่เพราะผมสั้น
หรือผมยาว น เกสา วสโล โหติ ว่างั้นเถอะ อีกอย่างหนึ่งว่าโดยสิทธิ
มนุษยชน เขามีสิทธิจะไว้ผมยาวหรือสั้นได้ตามใจสมัคร เป็นสิทธิส่วน
บุคคล ผมของเขาและอยู่บนหัวของเขา ทำไมคนอื่นจึงไปหนักแทน
เขาด้วย"

"ไม่ใช่หนักหรือคุณยิ้ม แต่มันขวางตา"

"คุณควรจะปรับตาตนเองมากกว่าที่จะไปเที่ยวเกะกะระรานกับผมบนหัวของเขา" พวกเขาบ๊วผมยาวเขาได้มาว่าอย่างนั้น "คุณรู้หรือเปล่าว่าเขาได้ผมประชดกระโปรงผู้หญิงวัยรุ่น คือ หญิงวัยรุ่นนุ่งกระโปรงสั้นขึ้นไปเท่าไร เขาก็จะไว้ผมยาวลงมาเท่านั้น"

"ทำไม?"

"เอาก็ประชดใจละ, แล้วก็เวลาไปนั่งคุยนอนคุยกันในที่สาธารณะเมื่อชายนอนหนุนท่อนขาของเธอ หญิงก็จะได้อาตมของชายปิดท่อนขาที่ชายกระโปรงปิดลงมาไม่ถึง ดีไหมละ? มีผู้ใหญ่บางคนขอร้องให้พวกผู้หญิงช่วยกันแอนตีพวกผู้ชายผมยาว โดยวิธีไม่ยอมเป็นแฟนกับชายอย่างนั้น, ไม่สำเร็จ, หญิงสมัยนี้เขาชอบผู้ชายผมยาว เขาว่าทันสมัยดี กางเกงและเสื้อต้องฟิตพอดีตัว คือไม่ให้เหลือ เป็นการประหยัดผ้าด้วย บางคนพ่อแม่ขอให้บวชให้พ่อแม่สักหน่อย ไม่ยอมบวช ถามไปถามมาได้ความว่าเสียคายผมที่ท้ายทอย นักร้องเวลานี้ไว้ผมทรงเดี๋ยวกันหมด กางเกง เสื้อเหมือนกัน Fashion!

"แต่วัยรุ่นสมัยนี้ ความคิดก้าวหน้ามาก" พ่อพูดต่อ "แกไม่ได้ผมยาวอย่างเดี๋ยว ปัญญาแกลยวด้วยเหมือนกัน ก็เด็กผมยาวๆ กางเกงฟิตๆ นี่แหละที่ถือกระบองสู้กับบรรดถึงในการปฏิวัติใหญ่ ขับไล่ทรราช ๑๔ ตุลาคม (๒๕๑๖)"

"สิ่งที่น่าวิตกจริงๆ สำหรับวัยรุ่นสมัยนี้ ไม่ใช่ผมยาว ไม่ใช่เรื่องกางเกงฟิต หรือขาบาน ขาลีบอะไร แต่ผมเห็นว่าเป็นเรื่องการไม่ได้เรียนหนังสือเท่าที่ควร ไม่มีงานทำและการคิดยาเสพติด พวกผิงขาว"

"คนไทยถนอมลูกมากเกินไป ที่เรียกว่า over protection จนลูกไม่รู้จักโต ไม่มีโอกาสได้ต่อสู้ดิ้นรนด้วยตนเอง อันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งประการหนึ่งของชีวิตที่จะยังยืนรุ่งโรจน์ต่อไปในภายหน้า การ

ถนอมลูกมากเกินไปทำให้ลูกขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง"

"ลูกจีนและลูกฝรั่งอเมริกัน เขาเลี้ยงให้อคทนแจ็งแกร่ง พอหาเงินใช้เองได้บ้าง เขาก็ให้ออกหา จะเป็นขายขนม ส่งหนังสือพิมพ์ หรืออะไรอื่นที่พอเป็นเงินเป็นทองก็ให้ทำ เป็นการฝึกนิสัยลูกให้มีความอดทน เห็นค่าของเงิน ถึงเขาจะร่ำรวย เขาก็ไม่ให้เงินลูกง่ายๆ คนที่ได้เงินมาง่ายมักใช้คล่องแล้วก็ขอใหม่ เห็นพ่อแม่เป็นโรงกาษาปณ์ที่ต้องจ่ายเงินให้แก่คนคาที่ต้อการ"

"เรื่องทำนองนี้สำคัญเอาการอยู่" นำเคียรคล้อยคา "ผู้หญิงบางคนยากจนมาก่อน โชคดีมาได้แต่งงานกับผู้ชายรวย เธอต้องการชดเชยสิ่งที่ตนขาดสมัยเด็ก จึงชอบซื้อเสื้อผ้าราคาแพงให้ลูก ให้เงินใช้มากๆ เกินความจำเป็นของเด็ก ทำให้เด็กฟุ่มเฟือยจ่ายเคิบตั้งแต่อายุน้อย อย่างนี้เรียกว่ารักลูกผิดทาง เมื่อเคยเสียแล้วทำให้เด็กจมไม่ลง เด็กวัยรุ่นโดยปกติชอบฟุ้งเฟ้ออยู่แล้ว เมื่อได้อุปกรณ์ให้ฟุ้งเฟ้อก็จะฟุ่มเฟือยเรื่อยไป เห็นการเลี้ยงเพื่อนและจ่ายเงินเคิบเป็นเรื่องมีหน้ามีคา ความจริงเป็นเงินของพ่อแม่ เด็กได้เงินนั้นไปเที่ยวเตร่คบเพื่อนสนุกสานเรื่อยไป จึงเปื้อน่ายการศึกษา เห็นการเรียนเป็นของไม่จำเป็นเพราะอยู่สบายอยู่แล้ว"

"ความจริงการใช้จ่ายของตะวันออกกับตะวันตกนั้นค่อนข้างจะผิดกัน คนตะวันตก เช่น อเมริกัน แม้จะรวยก็มัธยัสถ์ถึงวันในเรื่องการใช้จ่าย จะใช้เงินแต่ละเหรียญ แต่ละเซ็นต์คิคแล้วคิคอีก ที่เขาเป็นคนรวยก็เพราะรู้จักทำตัวเป็นคนจน เจียมตัวเจียมใจอยู่เสมอ ส่วนคนไทยนั้นตามความเป็นจริงแล้วส่วนมากเป็นคนจน แต่ทำตัวเป็นคนรวยกันทั้งเมือง มีการน้คเลี้ยงกันไม่หยุดหย่อน ตัวอย่างที่เด็กได้เห็นอยู่จำเจนั่นเอง เป็นบทเรียนชีวิตของเด็กโดยไม่ต้องพรั่าสอน สิ่งที่พรั่าสอนแต่ขัดกับตัวอย่างที่เด็กได้เห็น ก็เลยกลายเป็นสักแต่ว่าพुकไป"

"ตัวแทนของคนยากจน เมื่อเข้าประชุมต้องใส่เสื้อชุดสากล
นิยมเข้าประชุม"

"เมื่อมหาคมนานธี เดินทางเพื่อต่อสู้กับรัฐบาลอังกฤษใน
เรื่องภาษีเกลือ คานธีถือว่าตนเป็นตัวแทนของคนยากจนทั่วประเทศ
เวลาเช้าตรู่วันหนึ่งในระหว่างเดินทางเพื่อไปให้ถึงเมืองชายทะเล เพื่อ
เริ่มจัดขึ้นกฎหมายเกลือขึ้น คานธีได้ทำการสวดมนต์ภาวนาเสร็จแล้ว
นุ่งผ้าสีนํ้า เพียงท่อนเดียวใช้ผ้าอีกผืนหนึ่งคลุมตัว ถือไม้เท้าอันหนึ่ง
ออกจากบริเวณอาศรม แล้วปฏิญาณตนว่า"

**'ตราบไคที่ชาวอินเดียทุกคนยังไม่มีเสื้อสวมใส่ ฉันจะไม่สวม
เสื้อ จะนุ่งผ้าสีนํ้า และห่มผ้าเพียงผืนเดียว'**

"นี่คือตัวแทนคนยากจนของอินเดีย ผู้ที่พอออกมาให้ประชาชน
เห็นเท่านั้น มหาชนก็ร้องขึ้นว่า 'วณฺเฑ มาตรมฺ มหาคมนานธี กิ ชัย'
เป็นต้น คานธีผู้ซึ่งถือว่าการดำรงชีวิตโดยใช้เงินเหนื่อไปกว่ากำลังของ
ประเทศที่ยากจน เท่ากับรับประทานอาหารที่ขโมยมานั่นเอง คานธี
ผู้ไม่ยอมรับของขวัญใดๆ เป็นสิ่งตอบแทน และเมื่อรู้แน่ว่าดังนั้นแล้ว
ไม่มีใครกล้าให้ของขวัญแก่คานธี แต่เมื่อท่านตัดหนทางการให้
ของขวัญแก่ท่าน ทัวอินเดียได้สถาปนาภาพของท่านไว้ในห้วงหทัย
เพื่อสักการบูชาตลอดไป"

น้ำเศียรหยดพุด

พอบอกว่า คำพุดของน้ำเศียรทำให้ท่านชื่นชมและสุขใจ
เหลือเกินทำให้มีใจมั่นคง รักอุดมคติ รักการทำงานเพื่อสาธารณ
ประโยชน์ ทำอย่างไรเราจะปลูกฝังทรนศคคืออย่างนี้ให้แก่เด็กของเรา
ตั้งแต่อายุยังน้อย เพราะโดยปกติวิสัยใจยังไม่มั่นคงพอ คือยังไม่เป็น
ตัวของตัวเองเพียงพอ มักคัดสินคุณค่าของการกระทำและวัดผล
จากสิ่งที่สังคมยกย่องว่าดี ว่าถูก

"ความจริงวัยรุ่นน่มีอุดมคติอยู่แล้ว ทั้งเรื่องชีวิตและศีลธรรม" นำเคียวรว่า "เด็กวัยรุ่นน่เป็นนักอุดมคติ วางมาตรฐานของชีวิตไว้สูง สูงจนเกือบจะขึ้นไม่ถึง หรือไม่อาจขึ้นให้ถึงได้เลย แต่เนื่องจากวัยรุ่นน่เป็นวัยไฝ่ฝัน จึงมักฝันไว้สูงเสมอทั้งหญิงและชาย พ่อเคิบโตเป็นผู้ใหญ่ จึงรู้ว่าความสำเร็จในชีวิตตามที่ต้องการนั้นยากเพียงไร"

"ความต้องการอย่างหนึ่งของวัยรุ่นน่ คือ ปรัชญาชีวิต ซึ่งเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของเขา เด็กวัยรุ่นน่มีความว่าวุ่นมาก วัยรุ่นกับวัยรุ่นน่จึงเป็นของคู่กัน เขาสงสัยในสิ่งลึกลับต่างๆ มีบ่อยครั้งที่ไม่เข้าใจว่าชีวิตของคนเพื่ออะไร การมีปรัชญาชีวิต คือหลักในการดำเนินชีวิตสำหรับให้เด็กยึด จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก"

"อุดมคติของเด็กวัยรุ่นน่จะเกิดจากพ่อแม่ที่บ้าน ครูที่โรงเรียน ผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่น่าสนใจในวงอาชีพต่างๆ ประวัติของวีรชน เป็นต้น"

"อย่างท่านคานธี" พ่อเสริม "มีอุดมคติชีวิตมาตั้งแต่อายุน้อย ตามประวัติของท่านว่า เมื่ออายุ ๑๒ ขวบ มีละครคณะหนึ่งเดินทางมาแสดงในนครราชโกฐ เรื่องแรกที่ละครแสดงคือเรื่องท้าวหริศจันท ท่านคานธีได้เห็นได้รู้ความเสียสละของท้าวหริศจันท ผู้ยอมเสียสละราชสมบัติ พระมเหสี พระราชโอรส และยอมขายพระองค์ลงเป็นทาส เพื่อรักษาความสัตย์ไว้"

"เรื่องนี้ประทับใจท่านคานธีมาก เด็กน้อยคานธีได้รำพันอยู่ในใจว่า โฉนหนอมมนุษย์ชาติจึงไม่ดำรงมั่นอยู่ในคุณธรรม คือความสัตย์อย่างท้าวหริศจันท คตินั้นเองเด็กคานธีได้เกิดความเลื่อมใสอย่างสูงสุด จนปฎิญาณไว้ในใจคนว่า จะดำรงมั่นอยู่ในสัจจะตลอดชีวิตและท่านก็ทำได้จริง คานธีไม่กล่าวเท็จเลย ท่านได้เคยกล่าวไว้ว่า "ตามแง่แห่งประวัติศาสตร์ ท้าวหริศจันทคงไม่มีตัวจริง แต่ในดวงหทัยของฉันท

พระองค์ท่านดำรงพระชนมชีพอยู่เสมอ"

"อุคมคคิที่ฝังอยู่ในใจของวัยรุ่นแล้ว เป็นการยากที่จะลบเลือน เขามักดำเนินชีวิตไปตามนั้นตลอดชีวิตของเขา เด็กส่วนใหญ่เห็นว่าการโกงไม่ดี เงินไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต"

"เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใหญ่มีใจเหมือนเด็กในเรื่องนี้ สังคมเราก็จะลดคนโกงและคนหิวเงินลงได้มากทีเดียว" น้ำเตียรพุด

"คนสมัยนี้เห็นอะไรเป็นเงินทองไปหมด เป็นสมัยหิวเงิน หิวอำนาจ หิวเกียรติยศ" พ่อว่า "มองเห็นไปว่าต้องมีเงินมาก มีอำนาจมากจึงจะมีความสุข จึงวิ่งหาเงินกันให้ร่วนวาย ขอมแลกทุกอย่างในชีวิตของตนกับเงิน ขอมแลกแม้ศักดิ์ศรีอันควรทรงงของลูกผู้ชายกับเงิน"

"เขาคงถือว่า ถ้ามีเงินแล้วศักดิ์ศรีมันมีมาเอง" น้ำเตียรออกความเห็น "คนสมัยนี้มีความเห็นอย่างนี้จริงๆ เขาไม่มมอยู่อย่างคุณยิ้มหรอก"

"ก็คงไม่เห็นอย่างนั้นไปหมดทุกคน คนอย่างผมก็คงมีไม่น้อยเหมือนกัน"

"ก็เห็นจะมีแต่พวกมหานั่นแหละ"

"ก็น่าภูมิใจ" พ่อพุดอย่างภูมิใจจริงๆ "มนุษย์เราจะเอาอะไรกันนักหนา พออยู่ไปได้ ได้ทำความดี ได้ประพฤติธรรมก็พอแล้ว คายแล้วก็เอาตีก เอารถยนต์ไปไม่ได้ พระเจ้ามหาสุทฺสสนะ จักรพรรดิแห่งกุสาวดีท่านว่าจะมีทรัพย์สิน เครื่องใช้มากมายปานใด ก็ใช้มันครั้งละอย่างเท่านั้น เช่น มีเตียงสักร้อยเตียงก็นอนได้เพียงเตียงเดียว อีก๘๘ เตียงมีไว้อย่างนั้น ไม่มีประโยชน์อะไรกับคน มีที่ดินอยู่สักแสนไร่ที่ใช้จริงๆ ก็ไม่เท่าไร จะละโมภกันไปถึงไหนมนุษย์เอ๊ย ความสุขความสบายก็อยู่ที่ใจเสียเป็นส่วนมาก และใจนี้เราก็มีมาแล้วตั้งแต่เกิด"

"คิดอย่างคุณ ซาคิกิไม่เจริญ" น้ำเตียรว่า

"ทำไมจะไม่เจริญ" พ่อเถียง "ถ้าคิดอย่างผมอยู่อย่างผมกันจริงๆ ซี ประเทศไทยจะเจริญที่สุดในโลก โจรผู้ร้ายไม่มี การทุจริต คนโกงไม่มี อบายมุขต่างๆ ไม่มี ประเทศไม่เจริญเพราะคนอย่างนี้ แล้วจะไปเจริญเพราะคนอย่างไร อยากรู้จัก"

ทั้งสองท่านหัวเราะขึ้นพร้อมกัน ผมก็เลยหัวเราะไปด้วย

"ผมว่าวัยรุ่นไม่น่าห่วงเท่าคนรุ่นคุณรุ่นผม" น้ำเตียรเวียนไปคุยเรื่องวัยรุ่นอีก

"ใช่" พ่อรับ "วัยอย่างเรานี่แหละคือวัยโกงบ้าน โกงเมือง วัยมีเล่ห์เหลี่ยมกลโลบายร้อยแปด พวกเด็กๆ แก่ไม่มีอะไรมาก ถ้ามีตัวอย่างดีๆ ให้แก่คุณมากๆ แก่ก็ดีไปเอง ตัวอย่างสำคัญที่สุดของวัยรุ่น แก่ต้องการแบบ อย่างว่าแต่เด็กวัยรุ่นเลย พวกเรายังต้องการแบบเหมือนกัน"

"ทำอะไรอย่างไรอย่าให้ชีวิตยุ่งยาก?" น้ำเตียรถาม

"ก็อยู่อย่างง่าย ๆ ซี, ไม่เห็นมันยากอะไร ปัดความอยากตั้งอยากมีหน้ามีตา อยากรวย ความวิตกกังวลในอนาคตออกไปให้หมด เหลืออยู่แต่วันนี้ คือทำวันนี้ให้ดีที่สุด พรุ่งนี้มันจะดีเอง"

"มันทำยาก" น้ำเตียรว่า

"แต่ก็ทำได้ ไซ้ไหม?"

"ทำได้ แต่ทำยาก" น้ำเตียรยืนยัน

"สิ่งที่ทำยากนั้นแหละ ใครทำได้อะไรจะได้รับผลที่คนอื่นได้รับโดยยากเหมือนกัน เข้าหลักของพระพุทธเจ้า 'ทุกกรํ ภโรติ ทุลลภํ ลภติ'

"แล้วอะไรอีก?" น้ำเตียร

"อะไร?" พ่อ

"ทางชีวิต" น้ำเตียร "คือทำอะไรอย่างไรอย่าให้ชีวิตมันยุ่งยาก?"

"ต้องไปถามท่าน ส.ร. ชี, ท่านเขียนทางชีวิตเอาไว้เยอะ น่าอ่าน
ทุกเรื่อง" พ่อตอบ

"ท่าน ส.ร. คือใคร?"

"ก็ท่านอุทิศส่าห้ใช้นามแฝงแล้ว เพื่อไม่ให้รู้นามจริงของท่าน ผม
จะเปิดเผยได้อย่างไร ถ้าท่านอยากให้คุณรู้นามจริง ท่านก็ไม่ต้องใช้
นามแฝง"

"คุณอย่างนี้ยวนกันนี้หว่า" น้ำเตียร

"ไม่ยวนหรอก พุดจริง" พ่อหัวเราะหึหึ "พวกกันเรื่องวัยรุ่น ทำไม
ทะเล่อออกมานี้ได้"

"เออ, ทำไมพวกเด็กวัยรุ่นจึงเป็นสิวกันมาก?" น้ำเตียรถาม

"พูดว่ามีสิวจึงจะถูก เด็กไม่ได้เป็นสิว แต่แกมีสิวที่ใบหน้า"
พ่อพูด

"อูะ ชักเป็นเอามาก" น้ำเตียรทำท่ากึ่งหมั่นไส้กึ่งขื่น "ถ้าจั้น
พูดทำไมใบหน้า หน้ามันมีใบด้วยหรือ? แล้วต้นหน้า โคนหน้า รากหน้า
ละอยู่ที่ไหน?"

"เอาละพอกัน" พ่อตัดบท "เขาว่าต่อมที่ใบหน้ากลั่นเหงื่อออก
มามาก แต่ท่อทางเดินของเหงื่อเล็ก ทำให้เหงื่ออุดอยู่ เกิดสิวหัวค้ำขึ้น
ถ้าเอามือสกปรกไปแกะบ่อยๆ จะทำให้เกิดสิวมากขึ้น เด็กส่วนมาก
อดแกะสิวไม่ค่อยได้ด้วย ชอบบีบชอบแกะ สิวยิ่งขึ้นใหญ่ ยิ่งแกะยิ่งขึ้น
ยิ่งแกะ เป็นวัฏจักรอยู่อย่างนั้น ถ้าหยุดแกะ สิวจะหายเร็ว ความทุกข์
ส่วนมากในชีวิตคนก็เหมือนสิว คือมันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วคราว แล้ว
ดับไปเองโดยธรรมดา แต่คนส่วนมากมักทนไม่ได้ เมื่อความทุกข์
เกิดขึ้นก็รู้สึกเสมือนว่ามันจะอยู่กับคนไปตลอดชีวิต จึงวิ่งวนตีโพย
ตีพายเสียมากมาย นั่นหาใช่ทางดับทุกข์ไม่"

ค อ น ที่

น้ำเตียรเวียนมาคุยเรื่องความมั่งคั่งและความยากจนต่อไปอีก ทั้งความมั่งคั่งของปัจเจกชนและของรัฐ น้ำเตียรมีความเห็นว่าความมั่งคั่งเป็นความดี เป็นความต้องการของคนแทบทุกคน คนส่วนมากก็เห็นว่าสง่าราศี เกียรติ สุข และชีวิตที่ดีมีอยู่แล้วในเงิน คนมั่งคั่งย่อมเป็นเจ้าของแห่งสง่าราศี เกียรติ สุข และสิ่งที่ชีวิตต้องการอื่นๆอีก รวมทั้งสุขภาพอนามัยด้วย แต่พอเห็นว่าชีวิตที่ดีไม่จำเป็นต้องมั่งคั่งเสมอไป พ่อยังยืนยันอยู่ว่าชีวิตที่ดีคือชีวิตที่ประกอบด้วยธรรม มีจริย

ธรรมเป็นเครื่องดำเนิน พ่อว่าความมั่งคั่งมิได้มีคุณค่าในตัวมันเอง มันจะดีก็ต่อเมื่อ ผู้มั่งคั่งใช้ทรัพย์สินของตนไปในทางที่ถูกที่ควร คนโลกเท่านั้นจึงจะเห็นว่าความมั่งคั่งมีค่าในตัวมันเอง การเป็นเจ้าของเงินและมีอำนาจเงิน ไม่ว่าจะเงินนั้นจะเป็นมรดกหรือหามาได้ด้วยตนเองก็ตาม ไม่เป็นความดี เงินจะดีก็ต่อเมื่อใช้มันในทางที่ชอบ ความมั่งคั่งจึงมิใช่จุดหมายปลายทางในตัวมันเอง มีคนจำนวนไม่น้อยที่ใช้เงินไปในทางทำลายตัวเอง ทำลายเพื่อนมนุษย์ ทำลายคุณความดีและจริยธรรมของตนและสังคม แต่ก็ยังมีอยู่เหมือนกันที่ผู้ฉลาดใช้เงินไปในทางสร้าง ความดีงามต่างๆ ให้แก่ตนและสังคม เงินจึงเป็นเพียงเครื่องมือไปสู่สิ่งอื่น มันไม่มีค่าในตัวของมันเอง

พ่อมีความเห็นต่อไปว่า คนรวยมักให้ค่าแก่เงิน เห็นว่าเงินเป็น สิ่งมีค่าสุดยอด จึงยอมอุทิศพลังทั้งปวงที่เขาถืออยู่ให้แก่เงิน ผลที่ตามมาก็คือ เขาไม่รู้จักคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต และไม่รู้จักคุณค่าอย่างอื่น เช่น ความงามและความรู้ เขาอุทิศชีวิตทั้งชีวิตให้แก่คุณค่าที่จอมปลอม เช่น เงิน และเสียงสรรเสริญของผู้ประจบสอพลอ มุ่งผลประโยชน์จากเขา เมื่อจวนตายเขาจึงได้รู้ว่าสิ่งที่เขาหลงใหลนั้นไม่มีคุณค่าอะไรแก่ชีวิตของเขาเลย

คนที่หมกมุ่นอยู่กับเงินมากเกินไป ชีวิตจิตใจก็กลายเป็นเงิน เพราะให้ค่าแก่เงินและอำนาจเงินไปนั่นเอง ความสนใจในความงามและความรู้จะลดลง เขาจะลดตัวเองลงเท่ากับสัตว์โลกประเภทอื่นๆ ที่แสวงหาและห่วงหาอาหาร ที่อยู่และคู่สืบพันธุ์ของมันอย่างเดียวเท่านั้น ไม่สนใจ ไม่มีความรู้ในเรื่องความงาม ความดี ความจริง และความซื่อสัตย์สุจริตใดๆ เอาแต่ให้ได้มา

มนุษย์ทำอะไรหลายๆ ก็กลายเป็นสิ่งนั้นไป **ประชาคมที่เห็นว่าความมั่งคั่งคือจุดหมาย คือประชาคมที่มีพลเมืองโง่เขลา** ไม่รู้

จุดหมายที่แท้จริงของชีวิต ไม่รู้ว่าควรจะใช้ชีวิตอย่างไร เขายอมสละคุณค่าอันแท้จริงของชีวิตคือความดีงามมาทุ่มเทให้กับค่าอันจอมปลอมคือความมั่งคั่งและเสียงสรรเสริญ ท่าที่อันพินอบพิเทาของผู้ประจบสอพลอ

"คุณหวังอะไรมากเกินไป" น้ำเตียรพุด เมื่อพ่อพุดจบ "คนในโลก และในสังคมของเราเวลานี้เขาไม่ได้คิดมากอย่างคุณ เขาต้องการแค่ความสุขเฉพาะหน้า ความนับหน้าถือตาที่มองเห็นเป็นตัวตนเกียรติยศที่สังคมเขายอมรับในปัจจุบันเท่าที่มองเห็นๆ เขาจะเข้าทำงานก็เพื่อเลี้ยงชีพ ไม่จำเป็นว่าจะต้องตรงตามอุดมคติหรือตามจุดมุ่งหมาย จะทำประโยชน์ให้แก่แรงงานที่เขาทำอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ไม่สำคัญ ความสำคัญอยู่ที่เขาได้เงินมากน้อยเพียงใด ผมว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่คุณจะคิดถึงคุณค่าที่แท้จริงหรือไม่แท้จริงของชีวิต ตัวชีวิตเองมันก็ไม่มีค่าอะไรอยู่แล้ว มันเป็นเพียงของปลอมของชั่วคราว เพชรที่ผู้หญิงเขาใส่กันวูบวาบเวลานี้ ก็เป็นเพียงของปลอมเสียเป็นส่วนมาก เราอยู่ในโลกแห่งความปลอม คุณจะไปแก้ อยู่คนเดียวได้อย่างไร"

"ทำไมเราจะต้องทำอย่างที่คนทั้งหลายเขาทำกัน ทำไมเราจะต้องเป็นทาสของแฟชั่น (Fashion) แฟชั่นให้ผลกับเราอย่างไร" พ่อเถียง "แฟชั่นและการเดินตามสังคม ทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จขึ้นคับแค่นมากเพียงใด คนมั่งมีประดิษฐ์แฟชั่นกันขึ้นมา คนจนเอาตามต้องเคือคร่อนเรื่องค่าใช้จ่ายเท่าไร ฝรั่งประดิษฐ์เครื่องแต่งกายสำหรับเมืองหนาว เหมาะสมกับภูมิอากาศในเมืองเขา คนไทยเอาตามอย่างร้อนแคไหนด ร้อนตัว ร้อนเงินเพียงใด ก็เห็นกันอยู่แล้ว ทำไมเราไม่ชวนกันเลิกความนิยมอันพากันลงนรกเสียที"

"สำหรับอุดมคติในการทำงาน และคุณค่าของชีวิตนั้น ใครจะ

คำเ็นอย่างไรก็เรื่องของเขา แต่ผมจะไม่ยอมทำตาม ผมจะทำงาน เพื่ออุดมคติ ผมจะดำเนินชีวิตในทางที่มีคุณค่า และคุณค่านั้นไม่ใช่ ความมั่งคั่ง อำนาจหรือเกียรติ"

"คุณนี่คือจ้งเลย" น้ำเสียวครึ่ง

พ่อหัวเราะและพูดต่อ

"แต่ผมไม่ได้หมายความว่า ความจน หรือคนจนจะดีเสมอไป ความจนทำให้มีอุปสรรคบางประการเหมือนกัน เช่น ความเป็นอยู่อย่างเลว ค้อยการศึกษา ความสามารถที่มีอยู่ไม่อาจแสดงตัวได้เต็มที่ อยู่ในโลกที่แคบเกินไป ไม่ได้ทำงานที่ส่งเสริมจินตนาการและสติปัญญาเป็นต้น"

"พวกเขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม" น้ำเสียวว่า

"อะไรคือความเป็นธรรมในสังคม?" ผมถาม

"การกระจายความมั่งคั่ง หรือวัตถุของประชาคมอย่างยุติธรรม; การช่วยให้คนพ้นจากความขาดแคลน ความเป็นธรรมในสังคม หมายถึงความอยู่ดีกินดี ค่าจ้างเป็นธรรม งานมั่นคง มีหลักประกันตนเองและครอบครัว ยามเจ็บป่วย และเมื่อออกจากงานแล้ว มีบ้านน่านอยู่ การคมนาคมสะดวก สุขาภิบาลดี โรงพยาบาลและหมอเพียงพอ ทั้งนี้ต้องมีอยู่อย่างทั่วถึง ไม่ใช่มีเพียงเพื่อคนหยิบมือเดียว แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศไม่เคยได้รับสิ่งเหล่านี้เลย พวกเขาต้องจมอยู่ในความมืดมน ไม่เคยมีไฟฟ้า น้ำประปา ไม่มีถนนเดิน ไม่มีสุขาศาลา ไม่มีหมค ไม่มีหลักประกันชีวิตใดๆ ยังทำงานได้อยู่ ก็มีชีวิตอยู่ต่อไป พ่อแก่ชราทำงานไม่ไหวก็ต้องอดอยากแร้นแค้น หรือต้องทำงานหนักเหลือเกิน ทั้งๆ ที่อยู่ในวัยชราแล้ว"

"คุณคิดว่าสิ่งเหล่านี้มันมีคุณค่าในตัวมันเองหรือ?" พ่อถาม

"ไม่รู้" น้ำเสียวตอบ "คุณว่าอย่างไร?"

"ความจริงสิ่งเหล่านั้นไม่ได้มีคุณค่าในตัวมันเอง มันมีค่าสำหรับคนที่ขาด แต่มันเป็นของธรรมดาเหลือเกิน สำหรับคนที่มีอยู่แล้วอย่างพร้อมมูล ตัวอย่างสุขภาพ คนที่สุขภาพดีย่อมถือว่าสุขภาพเป็นของธรรมดา แต่สำหรับคนที่เจ็บออกแอด ไปไหนไม่ได้ กินอะไรก็ไม่ค่อยได้ สุขภาพมีความหมายมาก คนที่กำลังจะขาดลมหายใจย่อมเห็นลมหายใจเป็นสิ่งมีคุณค่าเหลือเกิน ถ้าเขาจำนวนจะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีก เขาจะยอมซื้อลมหายใจเข้าและออกเพียง ๒ ครั้งด้วยเงินจำนวนล้าน ถ้าเขามีเงินพอที่จะซื้อมันได้ แต่คนที่หายใจเป็นปกติอยู่ย่อมเห็นว่าลมหายใจเป็นของธรรมดาที่ทุกคนมีได้และมีอย่างเหลือเฟือ เรื่องอื่น ๆ ก็ทำนองเดียวกัน เช่น นัยน์ตา แขน ขา เป็นต้น"

"เรื่องไฟฟ้า น้ำประปา ถนน โรงพยาบาล เป็นต้น ก็ทำนองนี้ มีคุณค่ามากสำหรับคนที่ขาดมัน หรือต้องการมัน แต่คนที่มีอยู่แล้ว ก็เห็นเป็นของธรรมดา เรื่องความทั่วถึงของสิ่งเหล่านี้ อย่าว่ามันจะกระจายไปในชนบทบ้านนอกเลย แม้ในกรุงนี้เอง บางครอบครัว ท่อน้ำประปาและสายไฟฟ้าอยู่หน้าบ้านของคนแท้ๆ ยังไม่มีปัญญาใช้มัน เพราะมันผ่านไปบ้านคนมั่งมี ส่วนคนยากจนซึ่งอยู่เคียงกับคนมั่งมีนั่นเอง ยังคงต้องใช้ตะเกียงสังกะสี และน้ำที่กรองค่อไปอย่างน่าสงสาร"

"ทำไมเขาไม่ขอต่อไฟฟ้าและน้ำประปาบ้าง?" น้ำเศียรถาม
พ่อแสดงสีหน้ากังวลปวคร้าวอยู่ลึกๆ ก่อนพุดว่า

"เขาจะเอาเงินที่ไหนมาเสียค่าการติดตั้งประปา ตั้ง ๒-๓ พันบาท และการติดตั้งไฟฟ้าอีก ๘-๘ ร้อยบาท ในเมื่อเขามีเงินเดือนเดือนละไม่ถึงพันบาท ในขณะที่ข้าวสารราคาถึงละ ๗๐ เขาอยู่ด้วยกัน ๗-๘ คน พ่อแม่ลูก คุณเศียรลองคิดดู คน ๗-๘ คนกินข้าวเดือนหนึ่งเท่าไร เรื่องอื่นๆ อีก เพียงกินอยู่ธรรมดา เงินที่ได้ก็ไม่พอจ่ายเสียแล้ว"

จะมีเหลือมาเสียค่าบริการไฟฟ้า ประปา ๑-๔ พันบาทได้อย่างไร"

"ผมว่าเรื่องน้ำประปานั้น เมื่อท่อเมนไปถึงไหน การประปาควรติดตั้งก๊อกสาธารณะไว้ให้คนยากจนได้ใช้บ้าง ไม่ต้องเสียเงิน สงสารคนพวกนี้จริงๆ ถ้าพวกเขาอยู่ห่างไกลท่อประปา คือในชนบทอันห่างไกล ในกลุ่มของพวกเขาไม่มีใครใช้กันเลยก็ไปอย่างหนึ่ง เพราะไม่มีสิ่งไหนก็เปรียบเทียบ แคนในเมืองที่คนมีเงินเขามีใช้กันให้คำหุคำตาอยู่ การประปาควรจะติดตั้งก๊อกสาธารณะไว้ให้คนพวกนี้ใช้บ้าง" ผมพูด

"ก๊อกสาธารณะอะไรกัน" น้ำเคียวว่า "ก๊อกที่ต้องเสียเงินของชาวบ้านทั่วไปนี่แหละ น้ำก็ไหลบ้างไม่ไหลบ้าง บางทีขาดหายไปตั้ง ๑-๔ วัน ความจริงราคาไม่แพง ถ้าประปาจะบริการให้ดีกว่านี้แล้วเก็บค่าน้ำให้สูงขึ้น ผู้ใช้ก็คงไม่ว่าอะไร อย่างบริการไฟฟ้ารู้สึกว่าคุณไม่ได้ยินใครบ่น นี่ผมพูดเฉพาะที่ผมอยู่ ที่ผมไม่รู้ไม่เห็นก็ไม่ทราบได้"

"พูดเรื่องนี้แล้วไม่สบายใจ" พ่อว่า "ถ้ามนุษย์เราลดโลก โกรธหลง ลงเสียบ้าง สังคมมนุษย์ก็จะดีกว่านี้"

"ดึงเข้าวัดอีกแล้ว" น้ำเคียวเข้า

"หรือไม่จริง?"

"จริง, แต่ไม่มีใครเขาพูดกัน" น้ำเคียวว่า "ไปสัมมนาหรือไปฟังสัมมนาที่ไหน มีแต่คนพูดกันถึงค้องอย่างนั้น ค้องอย่างนี้ เพิ่มนั่นเพิ่มนี่ ไม่เห็นมีใครเขาพูดเรื่องลด โลก โกรธ หลง ในการแก้ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ"

"ความจริง โลก โกรธ หลง นี่แหละคือมูล หรือต้นตอแห่งความเสื่อมโทรมของเศรษฐกิจและสังคม ที่ลงไปเสียเปล่า เช่น การทำรั้วบ้าน เหล็กคัตใส่หน้าต่าง ญูญแจบ้าน ญูญแจตู้ ฯลฯ เพื่อกันคนโลกอยากได้ของๆ คนอื่นนั่น ทั่วประเทศจำนวนเท่าใด สิ่งเหล่านั้นถ้าไม่มีขโมยก็เป็นของไม่จำเป็นต้องทำ บางคนสร้างรั้วบ้าน

เสียแข็งแรงและสวยงามมาก ทูบที่ลงไปนั้นนำมาปลูกบ้านให้คนจน อยู่ได้หลายหลัง ยังมีเรื่องอื่นๆ อีกมากที่ต้องลงทุนไปเสียเปล่าเพราะ คนโลก เช่น เมื่อมีขโมยมากขึ้น ก็ต้องเพิ่มจำนวนตำรวจมากขึ้น เพื่อจับผู้ร้าย กำลังของคนหนุ่มเหล่านั้นอาจนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ ได้มากกว่าเที่ยวตามจับผู้ร้าย นี่ก็หมดเปลืองพลังงานของชาติและ ทรัพย์ของชาติ คนโลกประพศิทุจริตได้อีกมากมายหลายอย่าง... ล้วน นำความเสื่อมเสียมาสู่สังคม"

"คนมักโกรธใช้อาวุธเป็นทางระบายความแค้นเคืองของตน มองสบตากัน สายตาไม่กินกันหน่อยยิ่งเปรี้ยวปร้าง นั่งกินข้าวอยู่ใน ร้าน โຕะหนึ่งคุยเรื่องถูกใจหัวเราะกันมากไปหน่อย อีกโຕะหนึ่งลุก ขึ้นมาถามว่าหัวเราะอะไร เพียงเท่านั้นก็ยิงกันเสียแล้ว สมมติว่าคน ที่ถูกยิงตายต้องทำงานเลี้ยงครอบครัวอยู่ เมีย ๑ ลูก ๒ ขาดหัวหน้า ครอบครัว ขาดคนหาเลี้ยง เตรียมตัวไม่ทัน ต้องออกขอยกมีหนี้สิน เด็ก ต้องเลิกเรียนหนังสือ แม่ต้องออกทำงาน ลูกเป็นเด็กเถร หักลักเล็ก ขโมยน้อย"

"ฝ่ายคนที่ยิงเขาคาย ก็มีภาระต้องเลี้ยงแม่ เลี้ยงลูกเมียเหมือนกัน แต่เขาต้องไปติดตะรางเพราะความผิดนั้น พ่อแม่ลูกเมียต้อง ลำบากเช่นเดียวกับรายที่ตาย นอกจากนี้ ทางเรื่อนจำยังต้องเพิ่ม อาหาร ที่อยู่ และยารักษาโรคเพื่อเขาขึ้นอีก ลองคิดดูว่าเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ต้องเสียไปเท่าใดเพราะความโกรธเป็นเหตุ"

"ส่วนความหลงนั้น เป็นเครื่องทำลายเศรษฐกิจสังคมเพียงใด คูที่สิ่งฟุ่มเฟือยอันมอมเมาประชาชนให้หลงจมอยู่ในสิ่งอันไร้สาระเป็น โทษแก่ตนเอง ครอบครัวสังคมและชาติ เช่น อบายมุขประเภทต่างๆ มีการพนัน เป็นคัน สิ่งลามกอนาจาร, การเสพสิ่งเสพคิให้โทษ การ ทุ่มเงินเพื่อสร้างสถานเริงรมย์อันชักจูงไปทางเสื่อมศีลธรรม สิ่งเหล่านี้

เป็นภาระอันหนักของรัฐบาลเพียงใด เห็นกันอยู่แล้ว ถ้าเอากการลงทุนเหล่านี้ไปลงทุนเสียในทางที่ดี จะมีประโยชน์มาก"

"บางคนบอกว่า ถ้าอยากรวยเร็ว ต้องประกอบอาชีพที่มอมเมาประชาชนให้หลง เพราะพอเมา พอหลง พอติดแล้ว จ่ายเงินเท่าไร ก็ไม่อัน" น้ำเสียงว่า "แต่น่าจะบาปมาก"

"ทำไมจะไม่บาป" พ่อว่า "คุณลองคิดว่าใครค้ายาเสพติดแล้ว ลูกคุณไปติดเข้า คุณจะโทษมันเพียงใด ลูกของคุณจะต้องเสียอนาคต เสียไปทั้งชีวิต วันหนึ่งเร็วๆ นี้ผมได้อ่านหนังสือพิมพ์ มีเด็กผู้หญิงคนหนึ่งเขียนมาเล่าให้หนังสือพิมพ์ฟังว่า พ่อของเธอค้ายาเสพติด เธอพยายามอ้อนวอนคุณพ่อให้เลิก แต่พ่อไม่ยอมเลิก เธอกลัวใจมาก เกรงพ่อจะถูกจับ ครอบครัวยุจะพากันลำบาก เวรกรรมตามมาสนอง ครอบครัวยของเธอ โดยที่คุณแม่ติดกาแฟที่เจือยาเสพติดอยู่ด้วย เธอต้องถีบรถไปซื้อกาแฟ (โอเลี้ยง) ให้แม่ทุกวัน วันละ ๓-๔ ครั้ง ระยะทางห่างจากบ้านเธอประมาณ ๒ กิโลเมตร เพราะแม่ติดกาแฟร้านนั้น เธอบอกว่าจะซื้อกาแฟมาซงให้แม่เอง และเคยลองทำ โดยซื้อกาแฟงมาจากร้านนั้น แม่บอกว่าไม่ร่อยเหมือนที่ร้านนั้นเขาซง เธอจึงต้องมีหน้าที่เวียนซื้อกาแฟให้แม่ต่อไป ถ้าแม่ไม่ได้ซื้อกาแฟร้านนั้น แม่จะหงุดหงิด ฉุนเฉียว มือสั่น ปากสั่น เธอรู้จากเพื่อนบ้านว่า ร้านนั้นซงกาแฟใส่ยาเสพติดผสมด้วย เธอกลัวใจมาก ไหนจะเป็นห่วงอาชีพของพ่อ ไหนจะต้องกังวลเรื่องสุขภาพและจิตใจของแม่"

"คุณเคียรพอมองเห็นไหมว่า ผลกรรมมันมีวิธียกย่อนอย่างไร เพราะการค้ายาเสพติดนั้น ทำให้ลูกเมียของคนอื่นลำบากเพียงใด ความทุกข์นั้นยกย่อนมาหาลูกเมียของตัวเอง โดยที่ตัวเองยังไม่ทันรู้ด้วยซ้ำไป อีกหน่อยก็ต้องมาถึงตัวผู้ทำเอง"

"เราต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและให้ดีขึ้น"

น้ำเตียรพุด "การศึกษาจะช่วยพลเมืองไว้ได้มาก"

"ก็ไม่แน่ว่าเสมอไป" พ่อว่า "จริงอยู่ จิตใจที่ได้รับการศึกษา เป็นที่ยอมรับกันว่า อาจทำความสำเร็จให้ได้มากกว่าจิตใจที่ด้อยการศึกษา แต่เราต้องไม่ลืมว่า เขาอาจทำอันตรายสังคมได้มากเหมือนกัน **โดยปกติกการศึกษาไม่มีคุณค่าในตัวมันเอง คุณค่าของการศึกษานั้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าจะศึกษาไปทำอะไร**"

"ยิ่งคุยยิ่งลึก" น้ำเตียรเปรย, เอามือเกาหัวแกรก

"เรื่องนี้เป็นความจริง" พ่อย้ำ "ถ้าเราจะตั้งโรงเรียนโครงการสอนวิธีขโมยแก่เด็ก ผู้สอนก็เป็นครู เด็กก็เป็นนักเรียน หลักสูตรก็เป็นหลักสูตรการศึกษา คุณลองคิดดูว่า การศึกษาเช่นนั้นมันมีคุณค่าอะไร นอกจากสอนคนให้เป็นโจร ให้ทำความเลว"

"นักเรียนกฎหมาย ๒ คน สำเร็จออกมาจากสถาบันเดียวกันพร้อมๆ กัน คนหนึ่งออกมาว่าความช่วยคนจน อีกคนหนึ่งออกมาว่าความข่มขู่คนจน เป็นเครื่องมือของคนรวย โกงเงินลูกความ นักเรียนแพทย์ ๒ คน คนหนึ่งช่วยชีวิตเพื่อนมนุษย์มากมายด้วยจิตเป็นกุศล อีกคนหนึ่งฉีดยาให้เมียตัวเองตาย เพราะเพียงแต่ระแวงว่าเมียจะมีชู้ นี่คืออานุภาพแห่งเครื่องมือที่คนได้มาเหมือนกัน แต่จิตของเขาไม่เหมือนกัน"

ค อ น ที่

ค อ น ที่ ๕๖

**"แต่การศึกษาที่มีส่วนช่วยให้คนหมดความรู้สึกค้อยในสังคม พ้นจาก
ความค้อยพัฒนาในความรู้ความสามารถ" น้ำเตียรพุด**

"ความค้อยหรือความเขื่อง มันก็ขึ้นอยู่กับ การเปรียบเทียบ" พ่อ
พุด "คือเมื่อเทียบกับคนที่ค้อยกว่า เราก็รู้สึกเขื่อง แต่เมื่อเทียบกับ
คนที่เขื่องกว่า เราจะรู้สึกค้อย เทียบกับคนรวยกว่าเรารู้สึกจน เทียบ
กับคนจนกว่า เรารู้สึกรวย เรื่องสวยไม่สวย มีความรู้มากรู้น้อย สูงต่ำ
คำขาวยาวสั้นก็อยู่ในลักษณะเดียวกัน"

"แต่ความค้อยความเขื่องนั้นเป็นปมอย่างหนึ่ง เรียกว่าปมค้อยหรือปมเขื่อง คำว่าปมต้องการให้ตรงกับที่ภาษาอังกฤษใช้ว่า Complex ซึ่งตามตัวแปลว่าความสลับซับซ้อนหรือรวมๆ กัน ในภาษาอังกฤษมีคำว่า Inferiority Complex ไทยแปลว่า *ปมค้อย* ส่วน Superiority Complex แปลว่า *ปมเขื่อง* คำว่าปมค้อยดูเหมือนท่าน น.ม.ส.^๑ จะนำเข้ามาใช้ในภาษาไทยเป็นท่านแรก รู้สึกว่ามีความหมายตรงดีมาก"

"ปมค้อย หรือปมเขื่อง เกิดจากอะไรครับพ่อ?" ผมถาม

"เราพูดกันถึงเรื่องปมค้อยก่อนดีกว่า แล้วค่อยพูดเรื่องปมเขื่องทีหลัง" พ่อว่า "ปมค้อยคือการที่บุคคลมีความรู้สึกคนว่าต่ำค้อยกว่าผู้อื่น จะเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็ตาม เหตุแห่งปมค้อยนั้นมีมากมาย และยังพฤติกรรมของผู้มีปมค้อย คือ พฤติกรรมที่ผู้มีปมค้อยแสดงออกด้วยแล้ว ยิ่งสลับซับซ้อนเหลือเกิน ทำให้ยากแก่การวินิจฉัยว่าอันไหนเป็นการแสดงออกเพราะมีปมค้อยเป็นมูลฐาน อันไหนเป็นการแสดงออกอย่างธรรมดา เพราะเหตุที่ "ค้อย" นั้นเป็นปม ปมมีลักษณะสลับซับซ้อน ยุ่งเหยิง เหมือนค้ายที่เป็นปม ยากที่จะแก้ หรือเรื่องราวที่เป็นปม ยากที่จะเข้าใจ"

"นักจิตวิทยาบางท่านเห็นว่าปกติธรรมชาติมนุษย์เราปรารถนาแสดงคนให้เด่น เมื่อถูกกีดขวางเพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็เกิดปมค้อยขึ้นสิ่งที่มาก็คขวางนั้นอาจมีหลายอย่าง เช่น ความบกพร่องทางร่างกายหรือความพิการ ความบกพร่องทางสติปัญญา และการไม่มีสิ่งที่สังคมเขามี เขานิยมกันว่าดี เป็นต้น"

"หญิงสาวโดยปกติชอบความสวยงาม ถือว่าความสวยงามแห่ง

^๑ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์

รูปร่างเป็นเครื่องมือในการเช็ดชูคนให้เด่นแต่เมื่อคนเป็นคนขี้ริ้วขี้เหร่ ความขี้ริ้วนั้นเป็นเครื่องกีดขวางไม่ให้คนเด่น จึงเกิดปมค้อยทางรูปร่างขึ้น ผลที่ตามมาคือไม่อยากจะอยู่ในกลุ่มของคนสวย เพราะยังอยู่ในกลุ่มของคนสวยมากกว่าเท่าใด คนก็ขี้เหร่มากเท่านั้น"

"ข้อนี้อาจไม่จริงก็ได้" น้ำเตียรแย้ง "ผมเห็นหญิงสาวบางคนขี้เหร่มาก แต่ชอบคบสาวสวยเป็นเพื่อน ไม่ว่าจะเปลี่ยนเป็นเพื่อนคนใด เพื่อนของเขาต้องสวยเสมอ หญิงเคี้ยบางคนชอบคบหญิงสูงเป็นเพื่อนนั้นเพราะเหตุใด?"

"อาจเป็นเพราะเหตุผลอย่างอื่น เช่น ชอบพอนิสัยของเพื่อนคนนั้นเป็นพิเศษ ส่วนความสวยและความสูงนั้นเป็นเหตุบังเอิญ แต่ผมเชื่อว่าในส่วนลึกเธอต้องมีปมค้อยอยู่"

"ก็น่าคิด" น้ำเตียรว่า

"คนที่ยังรู้สึกเด่นหรือค้อยนั้น" พ่อพูดต่อ "เพราะยังไม่มีความสำเร็จในตน คนที่มีความสมบูรณ์ในตนจะไม่รู้สึกเช่นนั้น คือไม่ต้องอาศัยสิ่งภายนอกมาเป็นเครื่องเช็ดชูคนให้เด่น และไม่รู้สึกค้อยกว่าใคร เพราะไม่นำตนเข้าไปเปรียบเทียบกับใคร และไม่นำใครเข้ามาเปรียบเทียบกับตน"

"คนที่มีความรักก็หวังว่าตนจะมีความสมบูรณ์เพราะรักหรือที่รัก เป็นผู้นำมา แต่ถ้าความรักหรือที่รักไม่อาจนำความสำเร็จมาสู่จิตใจของผู้รักได้ ความทุกข์ก็เกิดขึ้นที่ว่า 'ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์' ก็ด้วยเหตุผลอันนี้"

"คนที่มีความรักก็มีความหวัง หวังว่าเขาจะต้องพะนอตน เป็นเพื่อนของคน เอาใจใส่ เอาอกเอาใจคน เช็ดชูคนให้เด่น เห็นคนเป็นคนสำคัญและมีความหมายต่อเขาอย่างมาก แต่พอเนิ่นนานไป ใครจะไปนั่งเอาอกเอาใจอยู่ ใครจะพะนออยู่ตลอดเวลา ผู้มีความรักก็รู้สึก

พร่องขึ้นในตน จึงเกิดทุกข์ ความจริงถ้าเขาพยายามทำความสมบูรณ์ ให้เกิดขึ้นในตนทดแทน ชดเชยส่วนที่ต้องพร่องไปเพราะคนอื่นเขา ขาดความเอาใจใส่ เขาก็จะค่อยๆ มีความสมบูรณ์ในตนขึ้นทีละน้อย จนสมบูรณ์เต็มที่ เมื่อมีความสมบูรณ์แล้ว ย่อมมีความสุขอยู่ได้ด้วยลำพังตน ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครหรือสิ่งใดในทางจิตใจอีกต่อไป ความเค่นหรือความค้อยก็พลอยหายไปจากจิตใจของผู้มันด้วย **การแสวงหาความสมบูรณ์ทำให้ชีวิตดำเนินไปในกระแสต่างๆ** คนหาเงิน เพราะรู้สึกว่าเขาเงิน หรือหิวเงิน แสวงหาอาหารเพราะขาดอาหาร แสวงหาวิชาเพราะขาดความรู้ หรือกระหายต่อความรู้ เป็นต้น ฉะนั้น ถ้าจะให้รักคุณถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง น่าจะพูดว่าบุคคลแสวงหาความสมบูรณ์ให้แก่ตน ถ้าบุคคลใดสมบูรณ์แล้วในตน ความกระตือรือร้นในการแสดงตนให้เค่นจะดับไปทันที เหลืออยู่แต่ดวงใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตากรุณาและหวังประโยชน์ต่อผู้อื่น ตัวอย่างเช่นพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า"

"เมื่อปมค้อยเกิดขึ้น จะมีวิธีลคหรือทำลายปมค้อยอย่างไร?"

น้ำเศียรถาม

"อันนี้ก็สุคแล้วแต่เป็นปมค้อยชนิดไหน ตัวอย่างหญิงสาวมีปมค้อยทางความสวยงาม รู้ตัวว่าทางความสวยงามแล้ว ตนสู้คนอื่นไม่ได้ ก็ต้องพยายามเบนกระแสดิจไปทางอื่น คือเอาดีเสียทางอื่น เช่น ทางความรู้ความสามารถ เมื่อคนมีความรู้ความสามารถคิจจริง ก็จะไม่ไปในทางนั้น มีคนเคารพนับถือ ยกย่องให้เกียรติในเชิงความรู้ความสามารถ มีความรู้สึกอิมเอิบ ภูมิใจจนลิมนึกถึงความไม่สวยของคนหรือเห็นว่าความไม่สวยมิได้เป็นอุปสรรคปิดกั้นทางแห่งความเค่นของคน โดยปกติโลกให้เกียรติคนมีความรู้ความสามารถมากกว่าคนสวยงาม"

"ชายที่ค้อยทางบุคลิกลักษณะ ไม่อาจอาศัยบุคลิกลักษณะไปสู่ความเด่นได้ ก็ต้องหาทางอื่นที่ไม่ต้องอาศัยบุคลิก เช่น นักประพันธ์ นักวิชาการ นักปราชญ์ หรือนักประดิษฐ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อประสบผลสำเร็จ มีความภูมิใจในตน และสังคมได้ให้เกียรติยกย่องแล้ว ความรู้สึกค้อยในบุคลิกก็จะหายไป"

"อนึ่ง ความรู้สึกค้อยเกิดขึ้น เพราะไปเทียบกับด้านเก่งของคนอื่นกับด้านค้อยของเราเอง แต่ถ้าเอาด้านเด่นของเราไปเทียบกับด้านค้อยของเขา เราก็เด่นกว่าเขา ตัวอย่าง หมอที่รูปร่างอ้วนเตี้ยไม่พอใจในรูปร่างของตน อยากมีรูปร่างอย่างพระเอกหนัง พอเอารูปร่างของตนไปเทียบกับรูปร่างของพระเอกหนัง ตัวก็รู้สึกค้อย แต่ถ้าเอาความรู้ทางแพทย์ของตนเป็นมาตรฐานเทียบ พระเอกหนังก็ค้อยกว่าหมอมาก"

"อีกอย่างหนึ่งที่ทำให้คนรู้สึกตนว่าค้อย คือความรู้สึกว่า 'เราทำไม่ได้' ความจริงถ้าเราพยายามจริง กำลังที่มีอยู่ภายในตัวเราอาจมีมากกว่าคนบางคนที่เราเห็นว่าทำได้ แต่เพราะเราขมแพ้เสียตั้งแต่ยังไม่ได้ทำ เราจึงทำไม่ได้ค้อยนั่นเอง ความรู้สึกที่ยึดมั่นอยู่เนื่องนิคย์ว่า 'เราทำไม่ได้' นั้นเป็นสิ่งที่คขวางความเจริญแห่งชีวิตอย่างร้ายแรงใจของเราอยากทำ แต่ความรู้สึกว่า 'ทำไม่ได้' มาคอยกีดกันการลงมือกระทำไว้ นั่นคือเหตุแห่งความเสื่อมของชีวิต เป็นพิษแห่งปมค้อย แต่**ถ้าใจเราไม่อยากทำ ก็จะไม่มีความรู้สึกว่า 'เราทำไม่ได้'** อย่างนั้นไม่เป็นไร เราต้องเตือนใจเราไว้เสมอว่า เราต้องทำได้และค้อยๆ ทำไปที่ละเล็กทีละน้อย ผิดบ้างถูกบ้าง อย่างเด็กสอนเดิน เด็กเดินได้ทุกคนเพราะแกอยากจะเดินและพยายามเดิน เมื่อเราตั้งใจมั่นอยู่อย่างนี้ กระแสจิตของเราจะเปลี่ยนจากความท้อถอยเป็นความบากบั่นก้าวไปข้างหน้า จะก้าวไปได้เพียงไหนนั่นสุดแล้วแต่กำลัง โอกาส และ

สิ่งแวดล้อมอื่นๆ แต่ชีวิตเราก้าวไปข้างหน้าอยู่เรื่อยๆ ในวิถีทางของเรา อย่าลืมนะว่า 'ในวิถีทางของเรา' คือไม่จำเป็นจะต้องคิดหรือเดินในทางที่คนอื่นเขาคิดแต่ แต่เราไปในทางที่เหมาะสมกับตัวเรา **การพัฒนาคน ไม่ได้หมายความว่าให้เหมือนคนอื่น แต่หมายถึงการทำเอกลักษณ์หรือส่วนที่ดีในตัวเราให้ได้เจริญเติบโตถึงที่สุด** เราปลูกขนุนให้เป็นทุเรียนไม่ได้ แต่เราทำมันให้ดีที่สุดในสภาพของขนุนได้ฉันใด การพัฒนาคนของบุคคลก็ฉันนั้น"

"คุณสมบัติที่ควรจะได้เปรียบคู่กับคุณสมบัติดังกล่าว คือ ความมีอุทิศตน อุทิศตนไม่จำเป็นจะต้องสูงส่งเลิศลวยอะไร **อุทิศตนหมายถึงความตกลงใจอย่างแน่วแน่ ที่จะทำอะไร จะดำเนินชีวิตอย่างไร จะเป็นอะไร** แล้วบากบั่นมันคง ประคับประคองชีวิตและการกระทำให้อยู่ในร่องรอยนั้น สิ่งที่เราอยากได้ อยากเป็น อาจมีได้สูงส่ง มีความหมายสำหรับคนอื่นเลย แต่มันมีความหมายมากสำหรับเรา เพราะมันทำให้เราพอใจและเอิบอím เช่น เด็กหนุ่มคนหนึ่ง มีอุทิศตนว่าจะทำงานเกี่ยวกับศิลปะการเขียนภาพ นั่นคือ อุทิศตนเรื่องงานของเขา แปลว่า เขาคกลงใจจะเป็นศิลปิน และเขาคกลงใจว่าในการประกอบอาชีพเป็นศิลปินนั้น เขาจะไม่หลอกลวงตนเอง ไม่หลอกลวงผู้อื่น จะยึดมั่นในสัจจะ นั่นคืออุทิศตนในการดำเนินชีวิตของเขา ดังนี้ เป็นต้น

"จำเป็นอย่างไรที่คนเราจะต้องมีอุทิศตน? ตอบว่า อุทิศตนเป็นเครื่องมือสำคัญไม่ให้เราเขวออกนอกทาง ไม่ให้เราอ่อนน้อมต่อสิ่งชั่วยวนใจที่เข้ามาทำให้เราเขว อย่างเช่น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีอุทิศตนทางพระโพธิญาณ ก็ทรงมุ่งบำเพ็ญกรณียกิจต่างๆ เพื่อพระโพธิญาณ ทรงปักสิ่งชั่วยวนต่างๆ ออกไปนอกทางของพระองค์ ไม่ว่าสิ่งชั่วยวนนั้นจะใหญ่โตหรือหยา ในสำนึกของคนทั้งหลายเพียงใด

เช่น ทรงปัดราชสมบัติที่พระราชบิดาจะทรงมอบให้ ราชสมบัติที่พระเจ้าพิมพิสารทรงเชื้อเชิญ เมื่อทรงผนวชแล้ว ทรงจาริกอย่างนักพรตไปสู่แคว้นมคธ"

"อุคมคคิทำให้เราวัดคุณค่าของตนได้ว่า เราเป็นคนเหลวไหลหรือคนเอางานเอាកาร เราได้ดำเนินตนเข้าไปใกล้อุคมคคิเพียงใด คนไม่มีอุคมคคิ ไม่มีการตกลงใจอะไรแน่นอน ย่อมไม่สามารถทำอะไรให้สำเร็จเป็นชิ้นเป็นอันได้ ปล่อยตนให้ลอยไปตามเรื่องตามราวใจไม่มั่นคง"

"อุคมคคิเป็นเครื่องมือคล้ายปมด้อยหรือลคมด้อยให้หมกสิ้นไป เพราะ**คนมีอุคมคคิย่อมไม่เทียบตนกับคนอื่น แต่เขาเทียบตนกับอุคมคคิของตน** การเทียบตนกับคนอื่น ถ้ารู้สึกด้อยเป็นโทษ รู้สึกเจือหรือเค่นก็เป็นโทษ แต่การเทียบตนกับอุคมคคิของตนมีแต่คุณอย่างเดียว ไม่ว่าจะรู้สึกด้อยหรือรู้สึกเค่น เพราะถ้ารู้สึกด้อยก็ทำให้พยายามมากขึ้น ถ้ารู้สึกเค่นก็ทำให้ชื่นชมยินดีกับผลงานของตน เป็นกำลังใจและแรงหนุนให้ทำต่อไปอย่างไม่เบื่อหน่าย"

"ขอยกตัวอย่างเรื่องของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกสักตอน คือตอนที่ทรงเลิกทุกกรกิริยา ทรงพิจารณาเห็นว่าทุกกรกิริยาไม่ใช่ทางศรีสรู้แน่แล้วก็ทรงเลิกเสีย ทั้งๆ ที่ทุกกรกิริยาเป็นที่นิยมของนักพรตทั่วไปในสมัยนั้น ปัญจวัคคีย์ซึ่งยอมคนเป็นศิษย์ปฏิบัติรับใช้อยู่นานได้ละทิ้งพระองค์ไป เห็นว่าพระองค์ไม่มีทางสำเร็จแน่ เพราะหันมาหาความสบายเสียแล้ว เทียบกับนักพรตทั่วไป ซึ่งนิยมทุกกรกิริยาและทรศนะของชาวเมืองที่มีต่อนักพรตในสมัยนั้นแล้ว พระองค์ก็ด้อยลง แต่ในสำนักแห่งพระองค์เอง พระองค์หาดีด้อยลงไม่ เพราะไม่ได้ทรงเทียบพระองค์กับนักพรตอื่นๆ แต่ทรงเทียบกับอุคมคคิของพระองค์เองคือ โภธิญาณ ทางใดที่จะให้บรรลุโพธิญาณได้ก็ทรงทำทางนั้น"

ในที่สุดพระองค์ก็ทรงบรรลุป้าหมาย เป็นพระบรมศาสดา ศิษย์ห้าคนที่เห็นว่าพระองค์ทรงทำผิดในครั้งนั้น ก็ต้องยอมรับว่าพวกตนผิดไปเอง"

"ความจริงคนที่ทำเช่นนั้น ได้แสดงถึงความเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวทางใจอย่างยิ่ง คนส่วนมากจะไม่กล้าเดินออกนอกทางที่คนทั้งหลายเขาเดินกันอยู่ แม้จะรู้ว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อันใด แต่ก็ไม่กล้าเลิกเพราะเกรงว่าคนจะด้อยลงในสำนึกของคนทั้งหลาย ไม่กล้าแก้ไข ไม่กล้าวางหลักใหม่ เพราะรู้สึกหวั่นไหวต่อเสียงคำหยาบของคนอื่น เกรงคนนั้นจะว่าอย่างนั้น คนนี้จะว่าอย่างนี้ หรือคนจะด้อยกว่าคนอื่นที่เขาทำกันอยู่ รวมความว่ายังเทียบคนกับคนทั้งหลายอยู่ แต่พระพุทธเจ้ามิได้ทรงเทียบพระองค์กับใคร หรือนักพรตคนใด ทรงยึดเอาอุดมคติเป็นที่หมาย ไม่ทรงหวั่นไหวต่อเสียงติของโลกรคนอย่างนี้แหละที่โลกต้องบูชา ในฐานะเป็นผู้นำโลกไปสู่แสงสว่าง"

"แล้วปมเชือกเล่าครับพ่อ?" ผมถาม

"ปมเชือกเห็นจะตรงกับที่พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า *อสมิมานะ* คือความรู้สึกทะนงตน คนส่วนมากมีปมเชือกกันอยู่ทุกคน มากหรือน้อยแล้วแต่กรณี คนที่ต้องทะเลาะกัน ฆ่าฟันกัน ก็เพราะอีกฝ่ายหนึ่งไปลดปมเชือกของเขา หรือเขาารู้สึกไปเองว่าถูกลดปมเชือก จึงต้องต่อสู้เพื่อพิทักษ์ปมเชือกไว้ งานพิทักษ์ปมเชือกคูเหมือนจะเป็นภาระของมนุษย์ไปตลอดชีวิต และต้องการให้เื่องยิ่งขึ้นๆ นายที่ฉลาดต้องการให้ลูกน้องรัก เคารพ และทำงานให้เกินค่าจ้าง ย่อมต้องพยายามช่วยเขารักษาปมเชือกของเขาไว้ให้ได้มากที่สุด เช่น ชมเชยงานที่เขาทำ ยกย่องให้ปรากฏเป็นครั้งคราว ยกความคิดแห่งผลงานให้เขาเสีย เป็นต้น"

"คู่รักหรือผัวเมียที่ยังรักใคร่ครองคู่กันอยู่ได้ ก็เพราะต่างฝ่ายต่างก็ถนอมและพยายามช่วยรักษาปมเชือกของกันและกันไว้ ถ้าทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าลดปมเชือกของเขาลงอยู่เรื่อยๆ ปัญหาเรื่องแตกร้าง

หย่าร้างก็ต้องตามมา และอาชญากรรมก็จะเกิดขึ้นได้ด้วยเพราะการลคมปะเจื่องนี้"

"มิตรภาพที่ยั่งยืนอยู่ได้ ก็เพราะต่างฝ่ายต่างก็หล่อเลี้ยงปมเจื่องของกันและกันไว้ และยังหล่อเลี้ยงไว้สม่ำเสมออยู่ เมื่อใดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสดงอาการผิดปกติไปให้เห็นว่าไม่ได้หล่อเลี้ยงปมเจื่อง หรือลคมปะเจื่องของเขาหลง มิตรภาพก็เสื่อมสลายไป สุนัขตัวเล็กหรือตัวเมียที่มันคมจุมูกสุนัขตัวผู้ที่กำลังกัด ก็เพราะท่าทีของมันยอมรับปมเจื่องของสุนัขตัวใหญ่ตัวนั้นอย่างซัดแจ้งแล้ว ลูกน้องที่นายรักและไว้ใจมาก ก็เพราะสามารถหล่อเลี้ยงและเชิดชูปมเจื่องของนาย ให้สูงเด่นนั่นเอง และนายที่ลูกน้องรักก็ทำนองเดียวกัน"

"คนใช้ที่ก่ออาชญากรรมต่อนายของคุณ ส่วนมากก็เพราะนายไปลคมปะเจื่องของเขามากเกินไป หรือไปทำลายปมเจื่องซึ่งเขามีน้อยอยู่แล้วนั้นให้หมดไป นอกจากนี้การชดเชยปมเจื่องที่เสียไปมีอยู่เสมอทั้งในคนและในสัตว์ สุนัขที่กัดกันแพ้ตัวอื่นมา อาจมาไล่เบียดเอากับสุนัขตัวเล็กๆ ที่นอนอยู่เฉยๆ ได้เป็นการแก้แค้น เมื่อเพียงสุนัขยังรู้จักแก้แค้นอย่างนี้แล้ว คนที่ถูกลคมปะเจื่องลงไป จะไม่ไปไล่เบียดเอากับคนอื่นฯ ต่อไปอีกได้อย่างไร ดังเราจะเห็นได้ คนที่ถูกลคมปะเจื่องมากในที่ทำงานก็มาไล่เบียดเอากับครอบครัว มาแสดงปมเจื่องมากๆ เอากับลูกกับเมียเป็นการชดเชย และคนที่ถูกลคมปะเจื่องมากๆ ในครอบครัว ก็ไปไล่เบียดเอากับลูกน้องในที่ทำงาน จึงจับความได้ว่า ถึงอย่างไรๆ เขาก็พยายามจะต้องหล่อเลี้ยงรักษาปมเจื่องไว้จนได้ ความรู้สึกเจื่องและค้อยจึงเป็นมูลเหตุแห่งการทะเลาะวิวาท อาชญากรรมมากมาย"

ค อ น ที่

๔๒

นานๆ เราก็ค่อยกันเรื่องมคเรื่องหมอเสียทีหนึ่ง สาเหตุที่จะต้องคุยก็มาจากคนในครอบครัวของเราคนใดคนหนึ่งเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย จำเป็นต้องไปหาหมอ ก่อนไปก็มักมาอภิปรายกันก่อนว่าจะไปไหนดี มีทางเลือกอยู่หลายทางเหมือนกันคือ

- โรงพยาบาล
- สถานีอนามัยชั้นหนึ่ง
- คลินิกส่วนตัวของหมอคนใดคนหนึ่ง
- ร้านขายยา

หลังจากอภิปรายกันแล้ว โรงพยาบาลมักแพ้เสมอ คือไม่มีใครอยากไป หมอนั้นแนะนำเสมอทั้งทางบทความในหนังสือวารสาร

การแพทย์บ้าง บทความทางวิทยุบ้าง ตอบปัญหาสุขภาพทางวิทยุและหนังสือพิมพ์บ้างว่าให้คนไข้รีบไปหาหมอที่โรงพยาบาลหรือคลินิก (ร้านส่วนตัวของหมอคนใดคนหนึ่ง) แต่หมอจะรู้หรือไม่ผมไม่ทราบว่า การไปหาหมอที่โรงพยาบาลนั้น ยากเย็นเจ็บใจเพียงไหน ต้องรีบออกจากบ้านตั้งแต่เช้ามืดเพื่อไปวางบัตร (ถ้าเป็นคนไข้เก่า) หรือขอบัตร (ถ้าเป็นคนไข้ใหม่) เสร็จแล้วก็นั่งรอกันไปเถอะเกือบเที่ยง พยาบาลจึงออกมาเรียกชื่อให้เข้าไปในห้องตรวจคนไข้ทั่วไป หมอก็เอาเครื่องฟังจิมตรงนั้นนิคตรงนี้หน่อย กคท้อง ๒ ที เคาะหัวเข่า ๒ ที แหกตาคู ๒ ที แล้วสั่งยา ออกมานั่งรอคอยรับยา ว่าจะได้ยาสัก ๒ ขวด (ในราคายุติธรรม Reasonable price) ก็ประมาณบ่าย ๒ โมง หมอสั่งว่ายาหมดแล้วให้ไปใหม่ ก็คงดำเนินเรื่องไปอย่างเดียวกับวันก่อน เมื่อสภาพการณ์ของโรงพยาบาลเป็นอย่างนี้ ใครจะอยากไปหาหมอ ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ หมอบอกว่าถ้าใครไม่ออกไป ทำไมโรงพยาบาลทุกแห่งแน่นเอี้ยคไปหมด ตรวจกันไม่ทัน รับกันไม่ไหวจนเอือมระอา ผมบอกว่ามันแหละเขาจำเป็นจริงๆ ความจำเป็นบังคับให้เขาเลือกเอาโรงพยาบาล เพราะโรคนั้นหมอคลินิกรับไม่ไหว หรือเขาไม่มีเงินเสียให้หมอที่คลินิกอย่างใดอย่างหนึ่ง คือคนรวยเข้าโรงพยาบาลเพราะเป็นโรคร้ายแรงจนสุดกำลังของหมอคลินิก คนจนเข้าโรงพยาบาลอดทนเอาหน่อยเพราะไม่มีเงิน

ที่เคียดรอนมากอีกพวกหนึ่งก็คือ พวกไม่รวยไม่จน จนเสียเลย ก็จะได้ตั้งหน้าคทนเข้าฟังหมอโรงพยาบาลไป รวยเสียเลยก็เจ็บไข้ได้ป่วยไปหาหมอคลินิกรู้แล้วรู้รอดไป แต่พวกที่จนก็ไม่ใช่ รวยก็ไม่เชิงนี้ซี คัดสินใจลำบาก จะอดทนฟังหมอโรงพยาบาลก็ไม่อยากจะอดทน เพราะมีเงินอยู่บ้าง ครั้นจะไปหาหมอคลินิกหรือที่เคียวพันไปก็ไม่สู้กระไรนัก แต่ถ้าต้องไปติดๆ กันสัก ๒-๓ วัน ก็เคียดรอนแน่ เพราะ

หมอบกแกเรียกทีหนึ่งควักกระเป๋ากันมือสั้น ให๋ยามากินวันหนึ่ง ๖๐ บาท ให๋ยามากิน ๓ วัน ๑๐๐-๒๐๐ บาท ฉิคยาเต็มหนึ่งราคาจริงๆ สามบาท หมอบกแกเรียก ๕๐ บาท ต่อไม่ได้คำเดียว บอกเท่าไรต้องจ่ายเท่านั้น บางคนในครอบครัวมีรายได้รวมกันสามพันบาท แต่มีใช้ส่วนตัวจริง เพียงสองร้อยบาทเท่านั้น นอกนั้นต้องให้จ่ายไปเกี่ยวกับข้าวปลาอาหาร เสื้อผ้า ค่าเล่าเรียนลูก...แกมีใช้ส่วนตัวจริงๆ เพียงสองร้อยสำหรับ อาหารกลางวันเมื่อไปทำงานและค่ารถ ถ้าไปหาหมอบกคลินิกทีเดียว งบประมาณประจำเดือนของแกก็เกลี้ยงเสียแล้ว จะทำอย่างไร ? ไปโรงพยาบาลก็ไม่ไหว คลินิกก็ไม่ไหว ลองหันเข้าพึ่งสถานื่อนามย ชั้นหนึ่งคู การบริการพอใช้ได้เพราะคนน้อย แต่บางวันหมอบกไม่มา คิค ประชุมบ้าง ป่วยเสียเองบ้าง คนไข้ไปเสียเที่ยว ในวันที่พบหมอบกได้ยาก ก็คิคใจ แต่ยาเก่าเหลือเกิน และคุณภาพต่ำ บางคนกินเข้าไป ๒-๓ วัน จะตายเอา ต้องเลิก สถานื่อนามยจึงมีคุณภาพเพียงทำแผลสด ยา เหลือง ยาแดง ปวดหัวตัวร้อนเล็กน้อยเท่านั้น ก็ยังคิคว่าไม่มีเสียเลย

ค้วยประการฉะนี้ คนส่วนมาก (แม้ผู้มีการศึกษาคิแล้ว) จึงหัน เข้าพึ่งร้านขายยา บอกอาการของตัวว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ คนขายยากิจคยาให้ในราคาพอสมควร บางคนก็หาย หรือบรรเทาไปได้ บางคนก็ขอคูกคุณภาพยาและวิธีรับประทานที่โรงงานผลิตคิคไว้ที่ขั้วคยานั้นเอง แล้วก็ซื้อกิน

พวกหมอบกแอนคี้ (คัคค่าน ขั้วคขวาง...) การซื้อยากินเองนี้มาก บอกว่าเป็นอันคราย เพราะยาบางอย่างแม้มีคุณภาพจริง แต่หมอบกให้กินเพียง ๓ วัน ๓ วันเท่านั้น ต่อคันั้นต้องเปลี่ยนยาเป็นอย่างอื่น คนไข้ไม่รู้ เมื่อเห็นว่ายากินนั้นแล้วค้อยคิขึ้น ก็กินเรื่อยไป อาจเป็นอันครายได้

ผมว่าเรื่องนี้นักป่วยบางคนก็รู้เหมือนกัน แต่เขาไม่มีทางเลือก

ไม่มีทางออกอย่างอื่น จึงจำต้องเอาชีวิตเข้าเสี่ยงกับความตาย หรือความตาย

วันนั้นเราอยู่กันพร้อมหน้า ๔ คน และคุยกันถึงเรื่องเหล่านี้ ผมว่าหมอคลินิกทั้งใจกัซงูคแพงเกินไป หมอโรงพยาบาลก็ทำงาน สักแต่ทำให้พันหน้าที่ ไม่ได้มีใจรับผิดชอบอะไรนัก

"หมอก็คือคนธรรมดา" พ่อว่า "อยากรวย อยากมีหน้ามีตา เมียหมอก็คือผู้หญิงธรรมดา (แม้จะเป็นแพทย์หรือเภสัชกร หรือพยาบาลก็ตาม) ที่ชอบนับเงิน ยิ่งได้มากก็ยิ่งอยากได้ให้มากขึ้น"

"แต่ผมว่า เวลานี้หมอได้ทำตัวเป็นคนอีกชั้นหนึ่งของพลเมือง ไปแล้วนะครับพ่อ รู้สึกพวกเขาจะเป็นบุคคลพิเศษ ที่ใครๆ ต้องเคารพ และเอาใจ ขณะเดียวกันก็พากันหิวเงินกันไปหมด"

"ลูกจะไปว่าเขาทั้งหมดก็ไม่ได้" พ่อท้วงติง "แพทย์ที่ดีจริงๆ ก็คงมีอยู่ มิฉะนั้นสถาบันแพทย์เขาจะตั้งอยู่ได้อย่างไร"

"แต่หนูว่าหมอเวลานี้ตะกละตะกรามเงินมากจริงๆ ค่ะพ่อ" น้องวีรตีพูดเข้าข้างผม "พวกเขาเห็นรุ่นพี่ๆ รวยกันก็อยากจะรวยบ้าง ดูเหมือนจะเป็นสุภาษิตประจำใจพวกหมอเสียแล้ว "เป็นหมอต้องรวย ไม่รวยเป็นหมอกำไร" คือเอาความรวยกับความเป็นหมอมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน"

"หนูว่า" น้องวีรตีพูดต่อเมื่อทุกคนนิ่งอยู่ "อุดมคติและเป้าหมายในการศึกษาแพทย์ได้ล้มเหลวเสียแล้ว เพราะแพทย์ทำตัวเป็นนักการค้า เป็นนักทำเงิน ถือเอาคนไข้เป็นลูกค้าที่ไม่มีทางต่อรองกับค้ายา ค่าตรวจ และค่ารักษาแต่ประการใด 'สุดแล้วแต่จะเรียก' แทนการ 'สุดแล้วแต่จะให้' มีคนเคยเปรียบแพทย์เหมือนพระ แต่พระยังคงรักษา จรรยาบรรณ 'สุดแล้วแต่จะศรัทธาถวาย' อยู่ในกัจฉนิมนต์ทุกอย่าง ถ้าเมื่อใดพระเกิดตั้งราคาในการสวดมนต์ ทำพิธีกรรม เมื่อนั้นจรรยา-

บรรณของพระกัลป์ลงทันที"

"แต่พระกับแพทย์มีอะไรหลายอย่างที่ไมเหมือนกันนะลูก" พ่อ
ออกความเห็น "พระท่านบ้านไม่ต้องเช่า ข้าวไม่ต้องซื้อ แต่แพทย์ก็คือ
คนธรรมดาอย่างเรา เพียงแต่มีอาชีพทางหมอเท่านั้น แพทย์เป็นอาชีพ
อย่างหนึ่ง แพทย์มีลูกมีเมีย มีภาระต่างๆ ทางสังคมมากมายเหมือน
กับพวกเรา"

"เดี๋ยวนี้พระบ้านไม่ต้องเช่าจริง แต่ข้าวต้องซื้อแล้วนะครับพ่อ"

"พ่อรู้" พ่อบอก "อีกอย่างหนึ่งหมอเขาต้องเสียเงินทองไป
มากมายในการเรียน คุณเหมือนเวลานี้เฉพาะค่าเล่าเรียนอย่างเดียวก็
ปีละหมื่นแล้ว ยังค่าอื่นๆ อีกมากมาย หนังสือทางแพทย์ก็แพงมาก
เมื่อเขาต้องลงทุนลงแรงมาก สำเร็จแล้วเขาก็ต้องเรียกทุนคืนบ้าง อีก
อย่างหนึ่งการตั้งคลินิกของหมอก็ต้องเลือกตั้งในที่ชุมนุมชน ที่อย่างนั้น
ราคาแพงมาก ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน หรือตัวอาคาร จะเป็นการเช่าหรือเช่า
ซื้อ หรือเช่าชั่วคราวก็แพงทั้งนั้น หมอจึงต้องเรียกหนักหน่อยเพื่อใช้หนี้
ให้หมดไปโดยเร็ว และเพื่อมีรายได้ไว้เลี้ยงตัวและครอบครัว ส่งเสีย
ลูกให้เล่าเรียนและบริการสังคมอื่นๆ"

"แต่หนูว่า เพียงแต่เงินที่พ่อแม่เสียให้เรียน ต้องไม่พอที่จะทำให้
พวกเขาสำเร็จออกมาเป็นหมอได้แน่นอน แต่เงินงบประมาณที่รัฐบาล
จัดให้แก่มหาวิทยาลัยแพทย์แต่ละปีนั้นมากมาย เงินจำนวนนี้มาจาก
ภาษีอากรที่ประชาชนทั่วประเทศออกให้ จึงกล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งเขา
เรียนด้วยเงินของราษฎร แพทย์จึงควรมีใจเพื่อส่วนรวม (public
mind) บ้าง ไม่ใช่คิดแต่จะทำเงินเพื่อร่ำรวยอย่างเดียว ถ้าคิดแต่จะ
แสวงหาความร่ำรวย แพทย์ก็คือมนุษย์อีกพวกหนึ่งที่เอาเปรียบสังคม
เป็นที่สุด แสวงหาความมั่งคั่งจากความทุกข์ยากของผู้อื่น มีความสุข
อยู่ในความทุกข์ของคนอื่นผู้ไม่มีทางต่อรอง ไม่มีทางต่อสู้ ผู้ซึ่งความ

จำเป็นรุ่นหลังให้เข้าไปในคลินิก"

"ถ้าพระร่ำรวย ย่อมร่ำรวยจากศรัทธาประชาชนที่อุทิศเงินและปัจจัยทั้งหลายอื่นเพื่อบำรุงพระศาสนาฉันใด ถ้าแพทย์ร่ำรวยก็เป็นเครื่องบ่งอย่างชัดแจ้งว่าเขามั่งคั่งจากความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ ไข้หวัดใหญ่ระบาดที่หนึ่งหมอรวยกันอ้อเลย หนูว่าถ้าหนูเป็นแพทย์ หนูจะละอายถ้ารวยมาก"

"ผมเคยนั่งรถผ่านเห็นคลินิกบางแห่งมีคนไข้เต็มอยู่เสมอ ผมสอบถามดูได้ความว่า หมอใจดี เรียกเงินน้อย ชาวบ้านจึงไปอุดหนุนกันมาก ความจริงเขาไปเพื่อตัวเขานั้นเอง ไม่ได้คิดจะไปอุดหนุนหมอหรืออะไร ถึงกระนั้นหมอก็ยังอยู่ในฐานะร่ำรวยอยู่นั่นเอง เพราะแม้จะได้กำไรรายละไม่มาก แต่คนไปมากรายเหมือนพ่อค้าขายของถูก แต่ขายได้ปริมาณมากก็ได้กำไรมากอยู่ดี นอกนั้นยังได้น้ำใจไมตรีกับคนไข้หรือลูกค้าอีกด้วย ผมรู้สึกทางนี้จะดีกว่า"

"อีกอย่างหนึ่ง" ผมพูดต่อ "ผมเคยอ่านหนังสือพิมพ์หลายเดือนมาแล้ว ดูเหมือนหมอที่สำเร็จมาใหม่เขียน เขาบอกว่า **ตัวเข้าในการผลิตแพทย์เหยเก บุคเนี้ยว ผลผลิตที่ออกมาก็เป็นผลผลิตที่ดีไม่ได้ นั่นคือ พวกแพทย์รุ่นครูบาอาจารย์ รุ่นพี่ๆ ได้ตั้งหน้าตั้งตากอบโกยเงินจากคนไข้จนรวยไปมากมาย กันหมดแล้ว** จะให้รุ่นพวกเรามีอุดมคติอย่างไร ผลผลิตของสถาบันไคย่อมบ่งบอกถึงครูอาจารย์และผู้ใหญ่ของสถาบันนั้น ใครจะสนใจไปทำประโยชน์ในชนบท ในเมื่อในกลุ่มครูอาจารย์และรุ่นพี่ๆ เขาคุยกันแต่เรื่องเมืองนอก ใครสำเร็จแพทย์ในเมืองไทยแล้วไม่ได้ไปเมืองนอกก็คุยกับเขาไม่รู้เรื่อง เขาคุยกันแต่เรื่องมหาวิทยาลัยแพทย์เมืองนอก ที่นั่นอย่างนั้นที่เป็นอย่างนี้ พวกที่ยังไม่ได้ไปก็กลายเป็นผู้ฟังที่เคอะค้ำไม่รู้เรื่อง ในการประชุมแพทย์แต่ละครั้ง เมื่อจะวินิจฉัยอะไร เขาก็มักจะอ้างการกระทำของวงการแพทย์เมือง

นอก โดยมีเค้าเฉลี่ยว่า สภาพแวดล้อมของคนเมืองอังกฤษ อเมริกา กับคนเมืองไทยนั้นแตกต่างกันอย่างไร"

"เมื่อเป็นดังนี้แพทย์รุ่นหลังๆ ก็ต้องทะเยอทะยานที่จะไปเมืองนอกบ้าง การไปนอกของแพทย์และความขาดแคลนแพทย์ในเมืองไทย จึงกลายเป็นปัญหาเรื้อรัง แก้ไม่ตกมาจนถึงทุกวันนี้"

"ตามสถิติเท่าที่ทราบกันเวลานี้ (พ.ศ. ๒๕๑๗) นื่องวีรคิพุด "เมืองไทยมีอัตราส่วนแพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๗,๐๐๐ (เจ็ดพัน) คน นับว่าจำนวนประชากรท่วมทับจำนวนแพทย์มากทีเดียว ในประเทศที่พัฒนาดีแล้ว เขาบอกว่าอัตราส่วนแพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๑,๐๐๐ (หนึ่งพัน) คนลงมา ลองดูประเทศต่างๆ เท่าที่หาตัวเลขได้ในเวลานี้ มีอัตราส่วนแพทย์กับประชากรดังนี้"

เวียดนาม	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๒๘,๐๐๐ คน
พม่า	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๑๕,๐๐๐ คน
ปากีสถาน	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๘,๐๐๐ คน
อินเดีย	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๒,๕๐๐ คน
สวีเดน	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๑,๑๐๐ คน
ญี่ปุ่นและฝรั่งเศส	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๘๖๐ คน
สหรัฐอเมริกา	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๗๘๐ คน
รัสเซีย	แพทย์ ๑ คนต่อประชากร ๖๖๐ คน"

"ไทยเราดีกว่าเวียดนาม พม่า และปากีสถาน แต่แพ้อินเดีย เกือบ ๒ เท่าตัว รัสเซียคือเป็นที่ ๑ รองลงมาสหรัฐ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และสวีเดน"

"ความจริงอีกอย่างหนึ่งที่เราต้องยอมรับ คือเราขาดแคลน ไม่เพียงแต่แพทย์อย่างเดียว แต่เราขาดแคลนแทบทุกอย่าง อะไรๆ ก็ ดูเหมือนจะไม่พอทั้งนั้น เช่น วิศวกร ช่างเทคนิค ผู้พิพากษา ตำรวจ

เป็นต้น"

"ที่ว่าแพทย์ ๑ คน ต่อประชากร ๗,๐๐๐-๘,๐๐๐ คนนั้น คิดเฉลี่ยทั่วประเทศ แต่ในกรุงเทพฯ ได้ตัวเลขคือมากคือ ๑ ต่อ ๘๐๐ (แปดร้อย) คน เท่ากับอัตราส่วนของสหรัฐอเมริกา ส่วนในชนบทนั้น แพทย์ ๑ คนต่อประชากรหลายหมื่นคนที่เดียว ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งคือ ประชาชนชาวชนบท ชาวไร่ ชาวนา และชาวสวน ไม่มีแพทย์เลย สถานือนามัยชั้นไหนๆ ก็ไม่มี ถ้าเขาต้องการแพทย์ต้องเดินทางเข้ามาในเมือง คือตัวจังหวัดหรืออำเภอใหญ่ๆ ไม่มีใครต้องการไปอยู่ชนบท สาเหตุก็คือ ชนบทของเราค่อยพัฒนาทางวัตถุมาก ไม่มีถนน ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำประปา ไม่มีโรงหนัง ไม่มีแพทย์ ไม่มีสุซุศาลา หรือสถานือนามัย ไม่มีแทบทุกอย่างที่ในกรุงหรือในตัวจังหวัดมี"

"เมื่อความเป็นอยู่แตกต่างกัน เหมือนหน้ามือหลังมือ ห่างไกลกัน เหมือนฟ้ากับดินเช่นนี้ ใครละคะที่อยากไปอยู่ชนบท ที่ชาวชนบทเขายังอยู่กันได้ก็เพราะความเคยชิน เคยชินมาตั้งแต่คลอดจากท้องแม่"

"เด็กชนบทที่มาเรียนในเมืองแล้ว ก็เชื่อได้ว่าเขาหลุดลอยไปเลย เขาจะก้าวไปข้างหน้าเรื่อยไป จากเมืองเข้ากรุง จากกรุงไปเมืองนอก อยู่เมืองนอกไปเลย หรือกลับมาอยู่กรุงเทพฯ หรือมิฉะนั้นก็จังหวัดใด จังหวัดหนึ่งที่เจริญแล้ว"

"โครงการกลับสู่ชนบทนั้น หนูว่าจะไม่ประสบความสำเร็จ จนกว่ารัฐจะพัฒนาชนบทให้ดีขึ้น อย่างน้อยก็คือเรื่องถนน ไฟฟ้า ประปา"

"โรคที่คุกคามชาวชนบทอย่างหนักอยู่ก็คือโรคขาดอาหาร และโรคพยาธิต่างๆ โรคขาดอาหารเกิดจากความขาดแคลน (ถ้าเป็นที่คนมั่งมีก็เพราะไม่ยอมกินเพราะกลัวอ้วน) ส่วนโรคพยาธิต่างๆ นั้น เพราะกินผิดๆ เช่น กินปลาดิบ หรืออาหารที่ไม่สะอาด บางคำบลมี

คนเป็นโรคพยาธิต่างๆ ถึง ๘๐% เมื่อปี ๒๕๑๐ ผู้ป่วยเป็นโรคขาดอาหาร มารับการรักษาตามโรงพยาบาลและสถานอนามัยทั่วประเทศ ถึง ๑๒๐,๐๐๐ (หนึ่งแสนสองหมื่น) คน ที่ไม่ได้มารักษาอีกไม่รู้เท่าไร"

"เมืองไทยเรา โดยสภาพของบ้านเมือง และทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างอุดมสมบูรณ์จริง แต่คนส่วนใหญ่ของเรายังยากจนขาดแคลน สุขภาพไม่ดี ไร้คุณภาพทางการงาน การดำรงชีวิต หลักประกันทางสังคม ถ้าสังคมเราอยู่ในสภาพอย่างนี้ต่อไป เราจะต้องเผชิญปัญหาหนักในการเพิ่มขึ้นของพลเมือง ที่จริงคิดเฉลี่ยตามเนื้อที่แล้ว พลเมืองเรายังไม่หนาแน่น แต่คนของเราขาดคุณภาพ จึงเป็นเหมือนครอบครัวที่มีลูกมากเสียเปล่า ไม่ได้รับการศึกษา ไม่ได้ประกอบอาชีพหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว ภาระการหาเลี้ยงคอกอยู่ที่คนส่วนน้อย คนที่ต้องรับการเลี้ยงดูมีมาก"

"พ่อทราบว่าเป็นประเทศสวีเดน^๑ คนในวันทำงาน ๑๐๐ คน ต้องรับเลี้ยงดูแลเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี เพียง ๑๒ คน ส่วนในเมืองไทยของเรา คนในวันทำงาน ๑๐๐ คน ต้องรับเลี้ยงดูแลเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ถึง ๘๘ คน"

"ยังปัญหาเรื่องคนพิการ ทูพพลภาพอีก ซึ่งต้องตกเป็นภาระของครอบครัวบ้าง ของสังคมบ้าง ในปี ๒๕๑๖ โครงการสำรวจคนพิการ กระทรวงสาธารณสุขได้แถลงออกมาว่ามีคนพิการทั่วประเทศ ๒๘,๕๘๖ คน มีรายละเอียดดังนี้"

^๑ ปัญหาจากการเพิ่มประชากรของไทย โดย รศ.ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

คนคาบอด ๒ ข้าง	จำนวน ๕,๘๐๘ คน
คนหูหนวก	จำนวน ๓,๐๓๑ คน
คนใบ้	จำนวน ๔,๕๗๐ คน
คนมือด้วน	จำนวน ๗๐๔ คน
คนมือแป	จำนวน ๔๕๐ คน
คนแขนด้วนค้ำกว่าข้อศอก	จำนวน ๕๐๐ คน
คนแขนด้วนเหนือศอก	จำนวน ๔๖๑ คน
คนเท้าด้วน	จำนวน ๑,๑๑๐ คน
คนขาด้วนใต้เข่า	จำนวน ๑,๐๔๐ คน
คนขาด้วนเหนือเข่า	จำนวน ๘๑๓ คน
คนแขนขาเป็นอัมพาต	จำนวน ๘,๖๑๘ คน

“ในจำนวนนี้ อาจมีบางคนที่ประกอบอาชีพได้บ้าง เช่น นาย ลีออตเตอร์ เล่นดนตรี เป็นต้น เมื่อไม่กี่วันมานี้ (เมษายน ๒๕๑๗) มี ข่าวทางวิทยุและหนังสือพิมพ์ว่ามีคนไทยคนหนึ่งคาบอดทั้งสองข้าง สำเร็จปริญญาโทจากสหรัฐอเมริกาแล้วจะทำงานด้านสุขวิทยา ทางจิต รู้สึกว่าเหมาะสมมาก อย่างน้อยที่สุดตัวของเขาเองนั่นแหละเป็น ตัวสุขวิทยาทางจิตอยู่แล้ว คือ เมื่อคนคาบอดทั้ง ๒ ข้างยังสามารถ บรรลุความสำเร็จได้ถึงเพียงนั้น ไฉนท่านที่ตาดีและมีอวัยวะสมบูรณ์ ทุกอย่างไม่พยายามเพื่อความสำเร็จของท่านบ้าง”

“พ่อจึงมีความเห็นว่าประชากรจะเพิ่มมากขึ้นอีก ๑๐๐ ล้านก็ ไม่เป็นไร แต่ขอให้ประชาชนของเรามีคุณภาพในการทำงาน มีจริย- ธรรมดี ที่นี้ทำอย่างไรให้เป็นอย่างนั้นได้ ก็ต้องช่วยคิด ช่วยกันทำ ตัวอย่างทางดี”

ค อ น ที่

๕๓

คราวนี้มาถึงปัญหาประชากรซึ่งพูดถึงกันมากอยู่ในเวลานี้ เราก็นำมาอภิปรายในครอบครัวของเราเหมือนกัน เพื่อนๆ ของพ่อหลายคนบอกว่าอย่างพ่อ และฐานะทางเศรษฐกิจอย่างครอบครัวของเรา ควรจะมีลูกสัก ๔-๕ คนจึงจะดี หรือยังมีมากยิ่งขึ้น จะเป็นประโยชน์แก่ครอบครัวและประเทศชาติ แต่ใครก็ขอฟ่อไม่ขึ้น พ่อยังคงยืนยันว่ามี ๒ คนนี้พอแล้ว เลี้ยงให้ดีก็แล้วกัน คงจันทร์เพ็ญคงเดี่ยวยังให้แสงสว่างแก่โลกมากกว่าดวงดาวทั้งท้องฟ้า จริงอยู่คุณภาพย่อมมาจากปริมาณ แต่ปริมาณที่มากเกินไปอาจทำให้เสียไปทั้งหมดก็ได้ เพราะเราไม่อาจทำให้มีคุณภาพขึ้นได้จากปริมาณที่ท่วมท้น ปัจจัยต่างๆ อันจะอำนวย

ให้เกิดคุณภาพ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข อาชีพที่เหมาะสม สภาพอนามัย กำลังในการผลิตและปัจจัยอื่นๆ ในการผลิต ตลอดจน ศีลธรรมจรรยาที่ดี

ปัจจุบันนี้ ประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากและอย่างรวดเร็ว นักวิชาการได้ให้ตัวเลขแก่เราว่า เมืองไทยต้องใช้เวลาดัง ๗๐๐ ปี หรือไม่ต่ำกว่า ๗๐๐ (เจ็ดร้อย) ปี คือนับจากสมัยสุโขทัยมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๕๓ (ประมาณ ๖๕ ปีมาแล้ว) จึงได้มีประชากร ๘ ล้านคน คิดเสียว่าเป็น ๘ ล้านที่ ๑ พอ ๘ ล้านที่ ๒ ใช้เวลา ๓๒ ปี ๘ ล้านที่ ๓ ใช้เวลา ๑๕ ปี ๘ ล้านที่ ๔ ใช้เวลา ๘ ปี ๘ ล้านที่ ๕ ใช้เวลา ๗ ปี และ ๘ ล้านที่ ๖ ใช้เวลา ๖ ปี ถ้าเพิ่มอยู่ในอัตรานี้ เรื่อยๆ อีกสักหน่อยเรามีประชากรเพิ่มขึ้นปีละ ๘ ล้านคนก็ได้

นักวิชาการเรื่องประชากรและวางแผนครอบครัวจึงเห็นว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยในเวลานี้ ที่จะต้องรีบวางแผน ครอบครัวด้วยการคุมกำเนิด

แพทย์ได้เคยประสบผลสำเร็จมาแล้วในอดีตและปัจจุบันในเรื่อง การชะลอการเจ็บและการตาย บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่แพทย์และนักวิชาการ ฝ่ายประชากรศาสตร์ จะต้องแสดงบทบาทเรื่องชะลอการเกิด ขอให้ประชาชนช่วยกันวางแผนครอบครัว จำกัดการมีบุตรให้เหมาะสมกับ สภาพครอบครัวของตน

"บางคนบอกว่า คนไทยที่มีการศึกษาดี มีมันสมองดี มัคว่อม กำเนิดวางแผนครอบครัวกันอยู่ ส่วนคนจีนผลิตลูกอย่างไม่หยุดยั้ง อีกหน่อยเมืองไทยก็จะมีแต่คนจีน เขาบอกว่าคนจีนไม่ค่อยคุมกำเนิด ปล่อยให้มีลูกตามสบาย อีกหน่อยจำนวนคนจีนจะสูงกว่าคนไทย"

พ่อตอบว่า

"พ่อมีเพื่อนเป็นแพทย์อยู่หลายคน และเป็นนักวิชาการของ

สถาบันประชากรศาสตร์ เขาบอกว่าที่ว่าคนจีนไม่ค่อยคุมกำเนิดนั้น เป็นความเข้าใจผิด เขาบอกว่าจากสถิติผู้ไปรับการผ่าตัดทำหมันและใส่ห่วงคุมกำเนิดตามโรงพยาบาลต่างๆ นั้น ปรากฏว่าคนจีนมีเปอร์เซ็นต์ สูงกว่าคนไทย"

"อาจเป็นไปได้ไหมคะว่า" น้องวีรคิดถาม "คนจีนส่วนมากอยู่ใน เมืองไทยหรือในย่านชุมชนคน เพราะมีอาชีพทางการค้า มีหูตาไว วกว้างขวางกว่าคนไทยซึ่งส่วนมากอยู่ชนบท เป็นชาวไร่ชาวนา ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวางแผนครอบครัวหรือคุมกำเนิด เพราะตาม สถิติว่าคนไทย ๘๐-๘๐% เป็นชาวไร่ชาวนา และทารก ๘๐% เกิด เป็นลูกของชาวไร่ชาวนา เมื่อสภาพแวดล้อมต่างกันอย่างนี้ ในจำนวน คนไทย ๑๐๐ คน กับคนจีน ๑๐๐ คน ย่อมจะมีคนจีนที่คุมกำเนิด มากกว่า"

"แต่หมอเขาบอกว่า" พ่อตอบ "ชาวจีนที่อยู่ในประเทศใกล้เคียง กับเมืองไทยก็นิยมคุมกำเนิดกันมาก เช่น ในมาเลเซีย ชาวจีนนิยม วางแผนครอบครัวมากกว่าชาวมลายูถึงเท่าตัว ในสิงคโปร์ก็นิยมกัน มาก ส่วนในฮ่องกง ได้หัวนั้น การวางแผนครอบครัวได้ผลมาก อัตรา การเกิดจึงต่ำกว่าอัตราของเมืองไทยมาก ส่วนจีนแดง คือจีนในผืน แผ่นดินใหญ่นั้นได้วางแผนครอบครัวมานานหลายปี และเปิดเผยออก มาว่าการวางแผนครอบครัวของจีนแดงได้ผลดีที่สุดในโลก"

"อนึ่ง จากการเปรียบเทียบอัตราการเจริญพันธุ์ระหว่างสตรีของ ชาติต่างๆ ปรากฏว่าสตรีไทยมีอัตราเจริญพันธุ์หรือความสามารถ ในการมีบุตร อยู่ในระดับสูงที่สุดของโลก เวลานี้เรามีอัตราการเพิ่ม ประชากรถึงร้อยละ ๓ ต่อปี ถ้าเรายังเพิ่มอยู่ในอัตรานี้อีก ๗๐ ปี ข้างหน้า เราจะมีประชากรถึง ๒๕๐ ล้านคน ซึ่งเราจะลำบากเรื่องการ ทำมาหากินเป็นอันมาก เพราะเนื้อที่ของเราไม่ได้ขยายออกไปเลย

ไรรุ่นที่เคยทำกันก็มีไม่พอให้คนทำ คนชนบทก็จะหลั่งไหลกันมาอยู่ในเมืองมากขึ้น แหล่งสลัมจะมีมากขึ้น การแออัดยัดเยียดของประชากร และความคับคั่งติดขัดของการขนส่งและการคมนาคม จะมีมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เวลานี้"

"ทำไมประชากรจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วคะ?" แม่ถาม "ก่อน พ.ศ. ๒๔๕๓ ถอยหลังไปถึง ๗๐๐ ปี คือ เวลาถึง ๗๐๐ ปี ประชากรไทยมีเพียง ๘ ล้านคน (ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาถึง พ.ศ. ๒๔๕๓) แต่พอระยะหลังๆ ประมาณ ๖๐ กว่าปีมานี้เอง ประชากรได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

๓๒ ปี ต่อ ๘ ล้าน

๑๕ ปี ต่อ ๘ ล้าน

๘ ปี ต่อ ๘ ล้าน

๗ ปี ต่อ ๘ ล้าน

๖ ปี ต่อ ๘ ล้าน

"อันนี้น่าจะต้องโทษหมอเหมือนกัน" พ่อว่า "หมอเขาบอกว่าเมื่อก่อนพวกเขาพยายามรณรงค์ต่อสู้กับความเจ็บและความตายของพลเมือง คิดค้นวิธีต่างๆ ที่จะต่อสู้กับโรคร้ายไข้เจ็บชนิดต่างๆ ที่ทำลายชีวิตมนุษย์ปีละมากๆ เช่น อหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ กาฬโรค ไข้มาลาเรีย เป็นต้น อัตราตายของคนไทยในสมัยที่การแพทย์และการสาธารณสุขยังไม่เจริญพอจึงอยู่ในระดับสูงมาก ประมาณ ๓๐ คนต่อพันคน ทารกที่เกิดในสมัยนั้น (เมื่อ ๖๐ ปีก่อนถอยลงไป) จะรอดชีวิตพันวัย ๔ ขวบไปได้เพียง ๔๐-๕๐ คนเท่านั้น ประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๓ ต่อปี แต่เดี๋ยวนี้เมื่อการแพทย์เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว อัตราการตายของประชากรก็ลดลงอย่างรวดเร็วเหมือนกัน เวลานี้ทารก ๑๐๐ คนจะมีโอกาสรอดชีวิตเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ได้ถึง ๘๐-๘๕

คน ทำให้มนุษย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกินปริมาณอาหารและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ การวางแผนครอบครัวเพื่อให้อัตราการเกิดลดลงพอๆ กับอัตราการตาย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แพทย์และนักประชากรศาสตร์จึงต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ และเป็นปัญหาสองด้านคือทั้งด้านเกิดและด้านตาย อนึ่ง นักเศรษฐศาสตร์ได้คำนวณแล้ว ผลลัพธ์ออกมาว่า การลงทุนในการวางแผนครอบครัวนั้น จะได้กำไรตอบแทนประมาณ ๕๐-๑๐๐ เท่าตัว คือลงทุนไป ๑ บาท จะได้ผลเพิ่มพูนทางเศรษฐกิจจริง ๕๐-๑๐๐ บาท เป็นเรื่องที่รัฐควรสนใจลงทุนและประชาชนควรสนับสนุนอย่างยิ่ง"

"ผมคิดว่า อุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งในการวางแผนครอบครัวของไทยคือ ประชากรของเราส่วนใหญ่ยังเป็นคนยากจน มีการศึกษาน้อย, อ่านออกเขียนได้ก็จริง แต่ระดับการศึกษายังต่ำ คือส่วนมาก จบแค่ประถม ๔ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิดเพียงพอหรือการวางแผนครอบครัว ชาวนาที่แต่งงานตั้งแต่อายุ ๑๘-๒๐ จึงมักมีลูกเป็นสิบๆ คน"

"เรื่องนี้จริง" พ่อรับ, "คนที่มีลูกมากมักเป็นคนจน เพราะค้อยทางการศึกษา ยังไม่เข้าใจปัญหานี้ และบางที่แม้พอเข้าใจบ้างก็ทำการป้องกันได้ไม่เต็มที่ เพราะไม่มีเงินพอที่จะซื้ออุปกรณ์ในการคุมกำเนิด และไม่มี ความเข้าใจพอที่จะกล้ารับวิชาการสมัยใหม่มาใช้ ผู้ใหญ่รุ่นคุณย่าคุณยายบางคนยังเชื่อว่า การคุมกำเนิดโดยไม่ให้คนเกิดมานั้น เป็นบาปเสียอีก จึงห้ามลูกหลานของตนไม่ให้ทำเพราะกลัวบาป"

"ส่วนผู้มีฐานะทางสังคมเศรษฐกิจและการศึกษาคี้นั้น มักมีลูกน้อย เพราะเข้าใจและรู้จักวิธีวางแผนครอบครัวแล้ว กลัวความลำบากเกี่ยวกับการมีบุตรมากเกินไป ไม่สามารถให้การศึกษากับบุตรได้เต็มที่ ยิ่งในสมัยปัจจุบันซึ่งการศึกษาของเยาวชนคนต้องใช้เวลาติดต่อกันไป

หลายปีด้วยแล้ว พ่อแม่ที่มีฐานะทางสังคมและการศึกษาคี๋ยงมีความ
ระมัดระวังในการมีบุตรยิ่งขึ้น เพราะตระหนักว่า ตนจะต้องหาเงินเพื่อ
การศึกษาของบุตรเป็นเวลาหลายปี คิดคร่ำวๆ ว่าเกือบ ๒๐ ปี หรือ
ถ้าบุตรเรียนตกต้องซ้ำชั้นบ้างก็อาจถึง ๒๐ ปี ถ้าเขาเรียนต่อปริญญาโท
ในประเทศหรือต่างประเทศอีก ระยะเวลาการศึกษาก็ขยายออกไปอาจถึง
๒๐-๒๕ ปี"

"ลูกจะสังเกตว่า เวลาที่สังคมได้ให้ความสำคัญแก่ผู้ที่สำเร็จ
การศึกษาระดับอุดมศึกษา คือผู้ที่มีปริญญา มากกว่าผู้สำเร็จทางสาขา
อาชีพะแขนงใดแขนงหนึ่งประการหนึ่ง, อีกประการหนึ่งผู้ที่สำเร็จ ม.ศ. ๕
แล้ว ทางราชการหรือองค์กรใดๆ ไม่ได้สนับสนุนให้ประกอบอาชีพ
เลย เห็นได้จากการพิจารณาอัตราเงินเดือนตามคุณวุฒิไม่ได้พิจารณา
ผู้ที่จบ ม.ศ. ๕ เลย ดังนั้น ผู้ที่จบทางสายอาชีพะจึงพยายามดิ้นรน
และร่ำร้องเพื่อให้มีการศึกษาระดับปริญญาในสาขาของตนขึ้น หรือ
มิฉะนั้นก็ไปต่อในมหาวิทยาลัยที่พอจะไปได้ ส่วนผู้ที่จบ ม.ศ. ๕ แม้
พยายามจะประกอบอาชีพก็มองเห็นว่าไม่มีทางจะไปได้ไกล จึงต้อง
ดิ้นรนชวนขวยเพื่อเรียนต่อในชั้นอุดมศึกษา ถ้าไม่มีทุนรอนก็ยอม
ทำงานได้เงินเดือนน้อยไปก่อน เพื่อเอาเงินเดือนนั้นไปเรียนต่อภาคค่ำ
ในชั้นอุดมศึกษา เมื่อมาทำงานกลางวัน บางคนก็ทำการบ้านไป ทำงาน
ราชการไปด้วย"

"เพราะเหตุอย่างน้อย ๒ ประการดังกล่าวมา ผู้ต้องการเรียน
ในระดับอุดมศึกษาจึงมีมากกว่าที่สถาบันชั้นอุดมศึกษาจะรับได้ รัฐบาล
จึงหาทางออกโดยการสร้างมหาวิทยาลัยใหม่ หรือเปิดคณะใหม่ใน
มหาวิทยาลัยเก่า คณะใหม่ดังกล่าว หมายถึง คณะมนุษยศาสตร์ และ
สังคมศาสตร์ ซึ่งต้องการอุปกรณ์การสอนและอาจารย์น้อยกว่าสาขาอื่น
แต่ความต้องการค้ำแรงงานก็มีไม่มากนักในสาขานี้ เพราะไม่ใช่ความ

จำเป็นเร่งด่วน"

"พ่ออยากจะพูดเสียด้วยเลยว่า อุดมคติของการศึกษาในเมืองไทยนั้นยังไม่น่าพอใจเลย ส่วนมากตั้งเข็มทางการศึกษาไว้เพื่อหาเงินในอนาคต หลังจากจบการศึกษาแล้ว, คือมีความคิดเรื่องการหาเงินเป็นเรื่องแรกและเรื่องสำคัญ จึงมุ่งเรียนวิชาที่จบแล้วจะหาเงินได้มาก รวยเร็ว ไม่ค่อยคำนึงว่าตนจะเหมาะสมเพียงใด และจะเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม หรือประเทศชาติอย่างไรบ้าง ทรรศนคติเรื่องการศึกษานี้ของเยาวชนไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะผู้ที่เดินไปก่อนและเข้าหลอมไม่ดีพอ การเห็นเงินเป็นอำนาจ, เกียรติยศ, ความรุ่งเรือง และความสำเร็จในชีวิตเป็นค่านิยม เป็นบ่อเกิดแห่งความเสื่อมโทรมของสังคมในด้านศีลธรรม"

"ข้อที่บางคนเชื่อถือว่า ถ้าคนทุกคนหรือส่วนมากมีฐานะดี มีเงิน มีความเป็นอยู่อย่างสะดวกสบายแล้ว ศีลธรรมของสังคมจะดีเองนั้น ไม่เป็นความจริงเสมอไป ความสะดวกสบายเช่นนั้นอาจเป็นที่มาแห่งความมัวเมาของกลุ่มชน เช่น มัวเมาในการพนันชนิดต่างๆ ในการเสพสุรา การเที่ยวในสถานโสเภณี และความทะนงตนอื่นๆ ตลอดถึงการมัวเมาในกามารมณ์และอำนาจ เท่าที่กำลังเงินจะอำนวยให้ อาชญากรรมต่างๆ นั้นส่วนมากที่สุดเกิดเพราะใจของคนไม่ได้รับการควบคุมโดยศีลธรรม **พ่อยังเชื่ออยู่ว่า สาเหตุชั้นมูลฐานแห่งความเสื่อมโทรมของสังคมนั้นมาจากคนไม่ได้ปฏิบัติธรรมให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน จึงต้องเวียนว่ายอยู่ในความทุกข์"**

นั่งกันไปครู่หนึ่ง เราหวนมาคุยกันเรื่องการวางแผนครอบครัวอีก ผมถามพ่อว่า "พุทธศาสนาสอนเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด, การวางแผนครอบครัวการคุมกำเนิดจำกัดการเกิดเอาไว้ จะไม่เป็นการขัดขวางไม่ให้มนุษย์เวียนว่ายตายเกิดตามผลกรรมของเขาหรือ?"

พ่อนั่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วตอบว่า

"ความจริง, พระพุทธศาสนาสอนว่า ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นความทุกข์ การทำให้คนเกิด (Birth Control) จึงเป็นการตัดความทุกข์หรือสาเหตุแห่งทุกข์ตั้งแต่แรกเสียแล้ว การคุมกำเนิดไม่ใช่การทำลายกรรม หรือทำลายทารกแรกเกิด แต่เป็นการป้องกันการปฏิสนธิ การไม่ยอมให้เขาเกิด กับการยอมให้เกิดมาลำบาก เป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ขาดแคลนอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ตั้งอยู่แหล่งเสื่อมโทรม ต้องกระเสือกกระสนทนทุกข์ทรมานไปหลายสิบปีนั้น ลูกว่า **อย่างไรจะดีกว่า ?**"

"โดยทั่วไปก็น่าจะเห็นว่า การไม่ยอมให้เกิดดีกว่าแต่ยังมีแง่คิดบางอย่างอยู่อีกเหมือนกัน คือมีคนสำคัญของประเทศชาติและของโลก จำนวนไม่น้อย ที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจน ต้องต่อสู้กับความทุกข์ยากลำบากมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ต่อมาได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างใหญ่หลวง เช่น ลินคอล์น มหาบุรุษ และมาคามคูรี เป็นต้น ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ได้เกิดมา โลกก็คงขาดบุคคลสำคัญจริงๆ ไป ๒ คน หรือพ่อว่าอย่างไร ?"

พ่อนั่ง

นั่งอึ้งคิดออกความเห็น ว่า "คนจนที่ทำได้เป็นได้อย่างลินคอล์น และมาคามคูรีนั้น เป็นหนึ่งในที่สิบล้านหรือที่ร้อยล้านคน ถ้าคนเกิดมาจนส่วนมากหรือสักครึ่งหนึ่งทำได้อย่างท่านทั้งสอง เราก็น่าจะสนับสนุนให้มีคนจนกันมากๆ เพื่อจะได้มีนักปกครองและนักวิทยาศาสตร์ชั้นเยี่ยมเพิ่มขึ้นในโลกอีก"

"ถ้าคำที่ว่า **"ความจำเป็น เป็นพ่อเกิดแห่งความสำเร็จ** (Necessity is the mother of success) เป็นความจริงละก็ ผมว่า "ความจน เป็นสิ่งหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดความจำเป็นในการดิ้นรนขวนขวายทำอะไร

สักอย่างหนึ่งเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ หรือเพื่อหนีความจน แต่ผลงานที่ทำเพื่อสองอย่างนั้น กลายเป็นผลงานอันดีและยั่งยืนเป็นประโยชน์แก่สังคม หรือนำคนขึ้นไปสู่ความสำเร็จจนเป็นตัวอย่างของคนรุ่นหลังได้ ดังนั้นความจนจึงน่าจะมีส่วนคืออยู่บ้าง คนที่เกิดมารวยส่วนมากมักไม่ค่อยได้ทำประโยชน์แก่สังคม พวกเขาอยู่คึกคัก มีความสุข จึงชอบหาความสุขใส่ตัวไปเรื่อยๆ จากการเที่ยวเตร่ จากการใช้ชีวิตตามสบาย"

"พ่อคิดว่าเรื่องทำคนให้เสมอกันนั้น ไม่สามารถทำได้ โลกต้องมีทั้งคนรวยและคนจน ความหวังของพ่อมีเพียงว่า อย่าให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมีมากเกินไป คืออย่าให้ห่างกันเกินไปเท่านั้น ขอให้แรงงานคนจนได้สักครึ่งหนึ่งของรวยก็ยินดี แต่สภาพสังคมไทยปัจจุบัน รายได้ของคนรวยกับคนจนห่างกันลิบลิบ นอกจากนี้คนจนยังมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรมากกว่าคนรวยเสียอีก เพราะคนจนยังคุมกำเนิดวางแผนครอบครัวไม่เป็น คังกล่าวแล้ว"

"ถ้าพูดในทางศาสนา, พ่อคิดว่าไม่มีศาสนาใดส่งเสริมวิธีคุมกำเนิดมากเท่าศาสนาพุทธ จะเห็นได้จากคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า 'ความเกิดเป็นความทุกข์' และทรงสอนเรื่องดับ ความเกิดที่เรียกว่า นิพพาน การที่ให้ถืออุโบสถ เว้นอพรหมจรรย์เป็นครั้งคราว ก็มี ส่วนช่วยชะลอการเกิด และการที่พระบวชอยู่ตลอดชีวิตบ้าง คนหนุ่มผลัดเปลี่ยนกันเข้าไปบวชคนละ ๓ เดือน หรือ ๑ ปี เป็นต้นบ้าง ก็เป็นการช่วยไม่ให้ประชากรเพิ่มจำนวนเร็วเกินไป ยิ่งคนเกิดขึ้นมากเท่าใด ก็ยิ่งเห็นแจ้งชัดเท่านั้นว่า การเกิดมาเป็นความทุกข์ และเป็นความทุกข์ที่ไม่มีใครสามารถเลี่ยงได้" ❀

ค อ น ที่

๔ ๔

เพื่อนของพ่อหลายคนมาคุยที่บ้านพ่อเสมอ ท่านเหล่านั้นเป็นทหาร บ้าง เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยบ้าง ทำราชการในกรมกองต่างๆ บ้าง ทำงานส่วนตัวบ้าง รวมความว่ามีอยู่แทบจะทุกสาขาอาชีพ

วันหนึ่ง เพื่อนพ่อที่เป็นทหารและอาจารย์มหาวิทยาลัย ๒ คน มาหาพ่อ คุยกันเรื่องต่างๆ หลายเรื่อง รวมทั้งเรื่องเปรียญด้วย

"เราจะตั้งสมาคมเปรียญกันแล้วรู้ไหม?" พ่อถามเพื่อนทั้งสอง

"รู้" นายร้อยเอกสัน อนุศาสนจารย์กองทัพบกกับ "ว่าจะไป เป็นสมาชิกกับเขาเหมือนกัน"

"แล้วคุณสอนล่ะ?" พ่อถาม

"คิดๆ อยู่เหมือนกัน" น้ำสอนบอก "เห็นจะต้องไปเป็นแน่
อย่างน้อยก็มีเรื่องได้คุยกับพวกเปรียญด้วยกัน"

"ไม่อายุลูกศิษย์หรือ ถ้าลูกศิษย์เขารู้ว่าเป็นเปรียญหรือที่ชาวบ้าน
ทั่วไปเขาเรียกว่าเป็น 'มหา' น่ะ?" พ่อถาม "บางคนเขาเป็นอาจารย์
ในมหาวิทยาลัยก็ออก จึงต้องปิดไม่ให้ใครรู้ว่าตัวเองบวชเรียนเป็น
เปรียญ นายทหารบางคนก็เหมือนกัน ใครเห็นเป็นนายร้อยนายพันก็
คิดว่ามาจาก จปร. ทั้งนั้น หรือมาจาก รร. นายเรือ นายเรืออากาศ
แต่ความจริงมาจาก มมร. (มหามกุฏราชวิทยาลัย) บ้าง มจร. (มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) บ้าง ที่เป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ
เช่น จุฬาฯ เกษตร รามคำแหง เป็นต้น ก็ได้ปริญญาโทมาจากต่าง
ประเทศทั้งสิ้น สมัยนี้ พวกเปรียญก้าวหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง คือก้าวเข้า
สอนในมหาวิทยาลัยกันมาก"

"จะต้องอายุทำไม" น้ำสอนว่า "แต่บางทีก็มีเรื่องซ้ำเหมือนกัน
คือเราอยู่มหาวิทยาลัยสอนหนังสือในมหาวิทยาลัย สำเร็จปริญญามา
จากนอก (ส่วนมากจากอินเดีย) เมื่อคุยกันในวงสมาคมในมหาวิทยาลัย
บ้าง ในงานเลี้ยงบ้าง เขามักถามว่า เราสำเร็จอะไรมาจากไหน เรา
ก็บอกว่าสำเร็จปริญญาโท สาขา...มาจากต่างประเทศ เขาสนใจมาก
ถามว่าประเทศไหนคะ? หรือประเทศไหนครับ? พอเราบอกว่าจาก
อินเดีย ความกระตือรือร้นของเขาลดลงมาก (ทำนองว่าอ้อ แค่นั้นเอง
หรือ) ถามต่อไปว่าแล้วคุณจบปริญญาตรีสาขาอะไร ที่ไหนคะ? หรือ
ที่ไหนครับ? พอมาถึงตอนนี้บางคนจะอีกอึกเล็กน้อยก่อนตอบ บางคน
ก็เฉยเสีย บางคนก็บอกเลียงไปทางอื่น บางคนก็บอกตรงๆ..."

"เราเป็นทหารก็เหมือนกัน มีปัญหาอีกอึดเยื้อที่เดียว...ตอนคุย
กันแรกๆ เราเป็นทหารบก เขาก็คงคิดว่าเรามาจาก ปจร. จึงถาม
ไล่เลียงว่า รุ่นไหน สำเร็จ พ.ศ. เท่าไร รุ่นเราพอตอบได้ เพราะของ

เราก็มีรุ่นเหมือนกัน แต่พอบอกว่ารุ่น ๑๐ (สมมติ) หรือรุ่น ๕ คนฟังปากอ้าตาค้างเพราะเห็นเราเพิ่งเป็นร้อยเอกและยังหนุ่ม จปร. รุ่น ๕ นะตั้งก็สิบปีมาแล้วก็ไม่รู้ ถามไปถามมา จึงรู้ว่าเราสำเร็จจากโรงเรียนนายร้อยพระจอมเกล้าฯ (มหามกุฏราชวิทยาลัย) ไม่ใช่จาก ร.ร. จปร. (จุลจอมเกล้าฯ) รวมความว่าสำเร็จมาจากโรงเรียนวัดบวรฯ หรือวัดมหาธาตุฯ บางทีเขามองและพูดออกมา จนเราเหนียมเหมือนกัน"

"นี่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกเราบางคนปกปิดภูมิหลังของตน" นำสอนพูด "ธรรมคาของมนุษย์ย่อมกระหายต่อการยกย่องหรืออยากให้คุณเด่นในสังคม เมื่อเห็นว่าอันใดทำให้คุณด้อยในความรู้สึกของสังคม ก็พยายามเลี่ยงอันนั้นเสีย บางคนถึงกับอ้างเอาสถาบันอื่นว่าเป็นแหล่งที่ตนสำเร็จออกมา"

"เราควรจะพูดเปิดอกกันเสียสักทีดีไหม?" พ่อว่า "เมื่อผมสึกออกมาใหม่ๆ มีเพื่อนบางคนมาอบรมสั่งสอนผมว่าอย่าให้ใครรู้ณะว่าเป็นมหา (เปรียญ) ผมถามว่าทำไม? เขาบอกว่าพวกผู้หญิงพอรู้ว่าเราเป็นมหา (เปรียญ) เขาถอยหมด บางคนพะนอนหญิงจวนจะได้ร่วมหออยู่แล้ว ไปทำเข้าทำไหนไม่รู้ เขารู้ว่าเป็นมหา (เปรียญ) เลยถอยเสีย"

"แล้วคุณตอบเขาว่าอย่างไร?" นำสันถาม

"ตอบใคร?"

"ตอบคนที่อบรมสั่งสอนคุณนะ"

"ผมว่า ผมไม่กลัวหรอก คนที่ไม่ถอยยอมจะมีตัวอย่างในอดีตส่องให้เห็นอยู่แล้ว พวกเปรียญสึกออกไป เห็นมีเมียมีลูกกันทุกคน บางคนมีเมียตั้ง ๒-๓ คน อย่างนี้หรือเรียกว่าถอยหมด อาจถอยเป็นบางคน แต่ที่ไม่ถอยนั้นแหละมาก"

"ผมก็ว่าอย่างนั้น" นำสอนพูด "คนไม่ถอยต้องมี"

"อย่างผม" นำสันพูดบ้าง "ถ้าเมียผมตาย หรือผมหย่ากับเมีย"

เมื่อผมอายุสัก ๕๐ ผมจะหาเมียใหม่อายุ ๑๘-๑๙ หรือ ๒๐-๒๕ สัก ๒-๓ คน ก็ยังได้ อย่างหาว่าคุยเลย ผู้หญิงไม่เหมือนกันหรอก"

"ผมว่าคุยมากกว่า" น้ำสอนยั่ว "ผมไม่เชื่อว่า คุณจะหาได้"

"ไม่ใช่คุย" น้ำสันยีนยัน "ผมหาได้จริงๆ ผู้หญิงหาง่ายจะตายไป แม้เวลานั้นถ้าผมต้องการจะเอาสักกี่คน ผมเป็นทหารเครื่องบินก็ทำได้อย่างนี้ ถึงจะมีความเป็นมหาอยู่ภายใน แต่ภายนอกมันนายร้อย คนต้องเห็นข้างนอกผมก่อน"

"วันก่อนผมไปเผาศพมารดาของอาจารย์ผม" พ่อพูด "จากลับนั่งรถเพื่อนมา ในรถมีพวกเราเปรียญ ๓ คน ภรรยาของเพื่อนผม และหญิงชราอีกคนหนึ่ง หญิงชราคนนั้นพูดว่า ถ้าเขาเป็นสาว จะไม่ยอมแต่งงานกับคนที่เคยบวชพระนานๆ (พวกเปรียญ-ว่าจั้นเถอะ) ผมถามว่าทำไมจึงเป็นอย่างนั้น เขาบอกว่า"

"ดูหลวมๆ ยังไงชอบกล"

"หมายความว่ายังไง หลวมๆ นะ?" น้ำสอนถาม

"ผมก็ถามเหมือนกันว่า เขาหมายความว่าอย่างไร เขาอธิบายว่า ทำอะไรไม่ค่อยกระฉับกระเฉง คำว่าหลวมๆ ของเขาหมายความว่าอย่างนั้น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งอย่างที่ว่าภาษาฝรั่งเขาว่าไม่ active (แอคทีฟ)"

"ความจริง งานศพที่เขาไปมาก็เป็นศพมารดาของเปรียญ (๘ ประโยค) และรถคันที่เขานั่งมาก็เป็นรถของเปรียญ (๘ ประโยค) เหมือนกัน"

"แล้วคุณว่าอย่างไร?" น้ำสอนถาม

"ผมจะว่ายังไง" พ่อตอบ "ผมก็นิ่ง เขาก็คุยของเขาไปคนเดียว ภรรยาของเพื่อนผมก็นั่งอยู่ใกล้ๆ เขาทำหน้าที่ชอบกล"

"แล้วเพื่อนเราที่ขับรถว่ายังไง?"

"เขาไม่ค่อยได้ยิน เพราะมัวสนใจแต่พวงมาลัย แต่ตอนหนึ่งเขาบอกว่า นี่คืออานิสงส์ของการสีก"

"อะไร?"

"ก็ที่มาขับรถให้ใครต่อใครนั่งนั่นไง"

"คุณรู้สึกเสียใจไหมที่ได้ยินผู้หญิงเขาพูดอย่างนั้น" น้ำสันถาม

"เสียใจทำไม" พ่อตอบ "ผมมีคนที่ไม่ถอยอยู่แล้วและยังมีอยู่บ้างที่อยากจะทำเข้ามา ถ้าผมก้าวออกไปบ้างก็คงได้เจอกัน ผมนึกคอบอยู่ในใจว่าพวกเปรียญที่คืนันมาก ชั่วก็มีลูกของเปรียญที่เยี่ยมๆ นั้นมีมาก"

"ลั่นเกล้ารัชกาลที่ ๔ ก็ทรงเป็นเปรียญ ๕ ประโยค^๑ เมื่อทรงผนวชอยู่ ทรงลาผนวชเพื่อครองราชย์เมื่อพระชนมายุ ๔๗ พรรษา ทรงมีพระราชโอรสธิดาถึง ๘๒ พระองค์ เรียกว่ามากที่สุดอยู่ในราชวงศ์จักรี ทรงครองราชย์อยู่ ๑๘ พรรษา สวรรคตเมื่อพระชนม์ ๖๕ พระราชโอรสของพระองค์ท่านเป็นมหัศจรรย์ะเพียงใด คนไทยทั้งชาติก็เห็นอยู่แล้ว ลองดูสัก ๔ พระองค์ก่อนก็พอ

- พระบาทสมเด็จพระปิยมหาราชเจ้า
- สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ
- สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

"นักปราชญ์ทั้งนั้น ร. ๖ พระราชนักคาคอีก ก็ทรงเป็นยอดปราชญ์ ความเป็นเปรียญของรัชกาลที่ ๔ นั้นได้เป็นประโยชน์ใหญ่หลวง ทั้งแก่ชาติและศาสนา"

"บางคนเขาว่าคนบวชนาน ทำมาหากินไม่ทันเพื่อน มัวแต่เฉื่อยชา

^๑ แต่ตามพระประวัติว่า ร. ๖ พระราชทานพักเปรียญ ๘ ถวาย เพราะทรงเห็นว่าทรงเชี่ยวชาญมาก

ถืออุคมคติ รักษาศีล ประพฤติธรรม"

"ใครบอก" พ่อเถียง "คนบวชนานเป็นมหาเปรียญหรือที่เคยเป็นเจ้าคุณด้วยเข้าไป ที่โง่งงสะบัดหันแหลกก็มี กะล่อนใครจับไม่ติดก็มี เต้นรำจันตังมีคนคอยถือน้ำไว้รดพลอร์ก็มี ที่ตีพอดีๆ ก็มี ที่โง่งง่าเซอะเซะก็มี มีให้ดูทุกแบบเหมือนกับคนทั้งหลายอื่น สันดานคนแก้ได้ง่ายๆ เสียเมื่อไร มันเป็นเรื่องของแต่ละคน คนที่ไม่เคยบวชเรียนก็อย่างนี้แหละ บางคนก็ศิโรตยา บางคนก็ร้ายวาวอด"

"ทำไมพวกเปรียญบางคนจึงตั้งอกตั้งใจเอาเสียจริงๆ ที่จะปกปิดภูมิหลังของตน คือ ปกปิดความเป็นเปรียญและสถาบันที่ตนเรียนสำเร็จมา?" นำสอนถาม

"เขาคงรู้สึกค้อย ธรรมคามาบุษย์ก็เป็นอย่างนั้น ปกปิดส่วนที่ตนรู้สึกว่าจะทำให้ตนค้อย และอวดอ้างสิ่งๆ ที่คิดว่าจะทำให้ตนเด่น บางคนเป็นลูกชานา ชาวสวน พ่อแม่ส่งเงินให้เรียนจนจบนายร้อยนายเรือ หรือจบมหาวิทยาลัยได้ปริญญา เรียกว่าเด่นขึ้นมา พ่อแม่มาเยี่ยมทำเป็นไม่รู้จักเสียนี้ กลัวเสียเกียรติที่มีพ่อแม่เป็นชานา ชาวสวน ลูกอย่างนี้เรียกว่าลูกเลวระยำได้ไหม?" พ่อถาม

สองคนพยักหน้ารับ

พ่อพูดต่อไปว่า

"คนที่มาบวชเรียนแล้วได้เป็นเปรียญ (มหา) บ้าง ได้ปริญญาทางศาสนา (ศบ. พอบ.^๖) บ้าง สถาบันเป็นแหล่งประสาทวิชาความรู้ให้ช่วยยกฐานะของคนให้สูงขึ้นจนลอยตัวอยู่ได้ สถาบันของเราก็เหมือนพ่อแม่ของเรา ใครคุณถูกสถาบันของคนก็เหมือนคุณหมื่นพ่อแม่ของคน **พ่อแม่ของเราถึงเขาจะเป็นเพียงชาวไร่ ชานา ไม่มียศศักดิ์ ไม่มีใคร**

^๖ ศบ. พอบ. (ศาสนศาสตร์บัณฑิต พุทธศาสตร์บัณฑิต) ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น ศนบ. (ศาสนศาสตร์บัณฑิต)

รู้จัก ไม่มีใครให้เกียรติ แต่เราผู้เป็นลูกต้องรู้จัก ต้องเคารพ ต้องให้เกียรติ พ่อแม่ของคนอื่นถึงจะรำรวย มียศศักดิ์ชื่อเสียง พ่อเอ๋ยชื่อถึงใครๆ ก็รู้จัก เป็นขุนนาง พระยาพานทอง เป็นนายพล รัฐมนตรี แต่น้ำใจแห่งความเป็นพ่อแม่นั้น ก็ไม่เกินน้ำใจของชาวนาชาวสวนไปได้ เวลาเราลำบาก คนที่จะเวียนเยี่ยมเฝ้าไข้เราคือพ่อแม่ของเรา ยอมเสียสละความสุขของท่านเพื่อเรา พวกขุนนาง พระยาพานทอง นายพล รัฐมนตรี ไม่เคยสนใจถึงความทุกข์ยากของเรา นอกจากเราจะไปเป็นคนรับใช้ท่าน ให้ท่านสับโงกได้บ้าง"

"บางคนพอใจที่จะอวดอ้างว่าคนเป็นคนรับใช้ของพระยา หรือ นายพล รัฐมนตรี แต่ละอายุที่จะบอกใครว่าคนเป็นลูกชานา ชาวสวน เขาพยายามปกปิด เขาเห็นฐานะการเป็นคนรับใช้นายพล, รัฐมนตรี เป็นฐานะอันมีเกียรติกว่าการเป็นลูกชานาชาวสวนที่ไม่มีใครรู้จักความจริงแล้ว **ฐานะแห่งบุตรเป็นฐานะอันประเสริฐ มีความอบอุ่น ในอ้อมอกของมารดาบิดาอย่างประหลาด** ส่วนฐานะของคนรับใช้นั้น ไม่ว่าจะรับใช้สวรรค์วิมานไหน มันก็คือคนรับใช้นั่นเอง สุภาษิตว่า 'เป็นนายอยู่ในนรก ดีกว่าเป็นคนรับใช้อยู่ในสวรรค์' นั่นเป็นความจริง"

"ก็มหามกุฏฯ มหาจุฬายฯ นั้น ชาวโลกไม่ค่อยรู้จักกัน เราภูมิใจของเราไปฝ่ายเดียว บางคนพอรู้เข้า ทำท่าคุณถูกหมิ่นเสียอีก พวกเราบางคนก็พลอยละอายไปด้วยที่จะบอกใครว่าสำเร็จมาจากมหามกุฏฯ หรือมหาจุฬายฯ จึงพยายามเลี่ยงบอกไปเสียทางอื่นที่ Well-known อยู่แล้ว" น้ำสันพูด

น้ำสอนพูดต่อว่า

"เพื่อนของเราบางคนบ่นให้ฟังว่า เมียของเขาไม่ยอมบอกให้ใครรู้เลยว่า เขาสอนอยู่ที่มหามกุฏฯ มหาจุฬายฯ เขาคงละอาย หรือมิดะนั่นก็กลัวว่า บอกไปแล้วไม่มีใครรู้จัก เสียเวลาบอก จึงโพลไป

บอกที่อื่นแทน"

"เกินไป" พ่อพูดด้วยเสียงคำหนิ "เหมือนลูกสะใภ้ที่คูหมิ่นแม่ผิวของตัวเอง หนสองหนอาจพอทนได้ ถ้าหลายครั้งเข้า ผิวของเขาคจะทนไหวหรือ ความจริงแม่ผิวเป็นคนดีเหลือเกิน, ค้อยอยู่เพียงว่าไม่ค่อยมีคนรู้จัก ลูกสะใภ้ผู้ทะเยอทะยาน อยากรเป็นลูกสะใภ้ของคนมีชื่อเสียง จึงคูหมิ่นแม่ผิวของคนที่ดีอยู่ในเรื่องชื่อเสียง ทรัพย์สิน แต่ไม่ค่อยในเรื่องความดีและน้ำใจอันประเสริฐ ถ้าเมียผมคูลูกสถาบันของผม ผมจะขอหย่า แล้วไปแข่งงานใหม่กับเด็กบ้านนอกที่พออ่านออกเขียนได้ หรืออยู่อย่างสงบไปคนเดียวจนตาย"

"พวกเราเองบางคนก็เป็นเสียเองด้วย" พ่อพูดต่อ

"คนมีลูกมากๆ ก็ต้องมีลูกทรพีบ้าง" น้ำสอนพูด

"อย่าคิดอะไรมันเลย คนดีของเราก็มีเยอะเหมือนกัน"

พ่อบอกว่านึกถึงนิทานเรื่องหนึ่งแล้วเล่าให้ฟังว่า

"เนื้อตัวหนึ่งถูกนายพรานตามล่า มันวิ่งหนีอยู่นานไปได้พุ่มไม้คันหนึ่งเป็นที่หลบซ่อนตัว นายพรานไม่เห็นมัน แต่พรานก็คงซุ่มอยู่แถวนั้น เนื้อคิดว่าปลอดภัยแล้ว จึงกินใบไม้ที่ปกคลุมตัวมันจนโปร่งตา พรานซึ่งสอดสายสายตาอยู่ จึงมองเห็นและยิงมันตาย ก่อนตายมันรำพึงในใจว่า เราต้องพิบัติเช่นนี้เพราะทำลายที่พึ่งของตน"

"แต่บางอย่างก็ต้องเพียงแต่อาศัยก้าวขึ้นไป เหมือนบันได ถ้าไปคึดค้อยู่เพียงบันไดก็ขึ้นเรือนไม่ได้" น้ำสอนออกความเห็น "บางทีก็เหมือนนั่งร้าน เมื่อทำงานเสร็จแล้วก็ต้องทำลายเสีย เขาอาศัยเพียงเพื่อทำงานให้เสร็จเท่านั้น ใครเขาเอานั่งร้านไว้บ้าง"

"ไม่เหมือนกัน" พ่อว่า "นั่งร้านมันเกาะเกาะและไม่มีใครต้องอาศัยมันอีกแล้ว รื้อไปทำนั่งร้านที่อื่นเพื่อทำงานอย่างอื่นอีก นั่นถูกแล้ว แต่บันไดยังต้องเป็นที่อาศัยขึ้นของคนอื่นๆ อีกมาก ใครขึ้นแล้วทำลายบันได

เสียก็เป็นการทำลายหนทางของคนอื่น คือรุ่นน้องๆ ของตัวที่จะโตเต้าขึ้นมา เขาเป็นคนเห็นแก่ตัวเกินไป อนึ่ง ตัวเขาเองไม่ใช่ว่าขึ้นไปแล้วจะไม่ลงมาอีก เขาต้องใช้บันไดเป็นทางลง **คนที่ขึ้นไปไหนแล้วมองไม่เห็นทางลงนั้นลำบากมากกว่าคนไม่ขึ้นเสียอีก ทำนองเดียวกับคนที่เข้าไปไหนแล้วมองไม่เห็นทางออก**

"แต่บางคนก็เสียสละอย่างน่านับถือ" นำสอนพูด "ขึ้นไปได้แล้วคอยนั่งเฝ้าหัวบันได จับหัวบันไดไว้ คอยบอกน้องๆ ให้ปีนป่ายขึ้นมาทำนองเดียวกับที่พระพุทธรูปเจ้า ท่านทรงเปรียบพระองค์เองว่าเหมือนยามเฝ้าคลัง คอยบอกให้คนข้ามสังสารนที (แม่น้ำคือสังสารวัฏ) ในท่าที่ถูกต้อง ทรงได้รับความเคารพนับถือจากชาวโลกเพราะเหตุนี้"

พ่อเสริมต่อว่า

"คนที่ตั้งใจจะทำความดีนั้น ต้องเป็นคนเสียสละ, ความบริสุทธิ์ใจในการเสียสละนั้นแหละทำให้เขาทำความดีได้ยั่งยืน เขาต้องพร้อมที่จะทอดคนลงเป็นสะพานให้คนทั้งหลายเหยียบผ่านไป เขาต้องไม่ต้องการเกียรติ ไม่ต้องการชื่อเสียง คนที่ทำประโยชน์ให้แก่โลกมากเป็นคนประเภทนี้ทั้งนั้น ความดีของโลก ความสุขของสังคมมาจากความเสียสละอันยิ่งใหญ่ของใครคนหนึ่ง เพื่ออุทิศเพื่ออุทิศมุ่งหมายอันแน่นอน เขาเป็นดวงประทีปในที่มืด เขาจะต้องเป็นเพชรเม็ดงามส่องแสงแวววาวอยู่ท่ามกลางโคลนตมและจะต้องเป็นคอกบัวที่ผูกเด่นชูคอกอยู่ท่ามกลางความขุ่นข้นของน้ำโสโครก"

"อนึ่ง มนุษย์เราจะหนีอะไรก็หนีได้บ้าง แต่จะหนีเวรกรรมและหนีตัวเองนั้น หนีไม่พ้น มนุษย์ที่ดีจะต้องยอมรับสภาพที่แท้จริงของตน ไม่ใช่คอยหลอกตัวเองให้หลงผิดอยู่เรื่อยไป ยอมรับเสียเถิด และมีใจกล้าพอที่จะเผชิญความจริงทุกอย่าง ความจริงเป็นสิ่งไม่ตาย และทำให้ความยุ่งยากในชีวิตผ่อนคลายลง" ❀

ค อ น ที่

๑ ๒

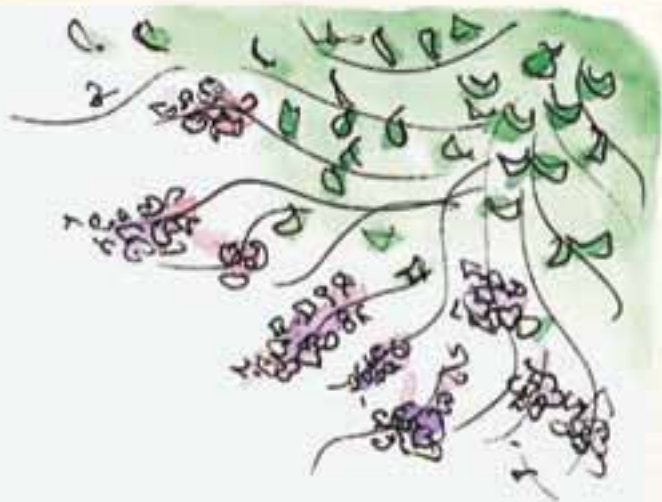
น้ำประสิทธิ์ลาออกจากราชการ วันหนึ่งมาหาพ่อ พ่อถามว่าทำไมจึงลาออกเสีย งานราชการนะ ใครๆ ก็แสวงหา ยึดมัน และพิศวาสกันนัก ในเมืองไทย มีแต่คนเขาเที่ยวหา นี่ลาออกเสียได้ง่ายๆ

"จี้เกียจขั้บรดเก้งตามหลังเกวียน" น้ำประสิทธิ์ว่า

"อย่างไร?" พ่อถาม

"คนเดินหน้าอู้ยอ้าย กว่าจะย่างเท้าแต่ละทีก็เกวียนนั้นแหละ คนขั้บรดเก้งตามหลังก็รำคาญ จะแซงขึ้นหน้าก็ไม่ได้ ระเบียบบังคับเอาไว้ว่าแกมาทีหลังแกต้องเดินตามหลัง จะเดินขึ้นหน้าก็อันตรายถูกปัดแข้งปัดขา ถูกหมั่นไส้ Red Tape^๑ ก็มาก"

^๑ Red Tape ระเบียบราชการที่จุกจิกหยุ่มหยมเกินไป และยุ่งยาก ทำให้ล่าช้า

พ่อหัวเราะ

"เขารู้กันมานานแล้ว เขาคำกันมาเหลือหลายแล้ว แต่ราชการไทยก็คงเป็นราชการไทยอยู่นั่นเอง" พ่อว่า "คนหนุ่มมีพลังมากอยากทำงานให้ก้าวหน้ารวดเร็ว ทั้อดยตามๆ กันไปหมด อยากริเริ่มทำอะไรใหม่ก็ทำไม่ได้ ชักนั้นคิดนี้ ในที่สุดทนไม่ไหว ถ้าพอมีทางอื่นก็ผละออกไป ถ้ายังไม่มีทางก็ทนสู้เรื่อยไปก่อน หัวหน้างานส่วนมากไม่รับความคิดเห็นของผู้น้อยที่มีประสบการณ์ในหน้าที่ของตนมากกว่า หัวหน้างาน หัวหน้ามันงุ่มง่าม มะงุมมะงาหราอยู่กับทฤษฎีที่มีอยู่ในตำรา งานราชการบางอย่างเคยทำกันมาอย่างไรก็ทำกันไปอย่างนั้น ๒๐-๓๐ ปีไม่มีเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นหรือให้เหมาะสมรวดเร็วขึ้น"

"เอาพลังคนไปทุ่มเสียในราชการมากมาย" น้ำประสิทธิที่ว่า "แรงงานต้องสูญเปล่า สูญไปกับเวลาที่ล่วงไปโดยที่ราชการ ไม่ได้ทำอะไรให้มีคุณค่าสมกับเงินที่เสียไป เวลาที่ล่วงไป"

"น้ำว่าเกิดจากอะไรครับ?" ผมถาม

"เกิดจากคนล้นงาน ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง การจัดคนให้ทำงานไม่ถูกตามความถนัด ทำให้คุณค่าของเขาลดลงไป และคุณค่าของงานก็พลอยลดลงไปด้วย ทำงานไม่ตรงสาย ทำให้เบื่อหน่าย ไม่ได้ใช้วิชาความรู้ หมดความภาคภูมิใจ ข้าราชการส่วนมากจึงทำงานอย่างจืดชืด ไม่มีชีวิตชีวา Red Tape และเข้าขามเย็นขามคือไปทำยังงั้นเอง เหมือนเครื่องจักร แรงงานเสียเปล่าเสียมากมาย ไม่ได้ใช้แรงงานให้เหมาะสมหรือให้ได้สัดส่วนกับที่มีอยู่ งานราชการบางแห่งหยุดนิ่งเหมือนน้ำคาย เป็นความสูญเปล่าทางแรงงานของข้าราชการ"

"ผมคิดว่าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือการใช้คนไม่เหมาะสมกับงาน" ผมออกความเห็น "งานบางอย่างคนจบ ป.๗ ก็ทำได้ กลับไปใช้คนมี

ปริญญาทำ มีผลเสียอย่างน้อย ๒ ประการ คือ ๑. รัฐต้องจ่ายเงินให้มากตามวุฒิของเขา ๒. คนมีปริญญาย่อมต้องการงานที่เหมาะสมแก่ตน เมื่อได้งานที่รู้สึกว่าคุณจบเพียง ป.๗ ก็ทำได้ จึงรู้สึกด้อยและไม่อยากทำ ไม่มีความภูมิใจ ความจริงตอนที่เข้าไปก็หวังไว้ว่าจะได้ทำงานที่เหมาะสมแก่ตน แต่พอเข้าไปแล้ว ระบบราชการก็สุดแล้วแต่หัวหน้าจะโยกย้ายให้ไปทำ ไม่พอใจก็จำใจทำงานก็เลยเซ็ง จะลาออกอย่างน่าประสทธิก็ไม่น่า เพราะยังไม่มีที่หวังอย่างอื่น"

"งานหายากออกจะตาย" พ่อว่า "แต่คุณประสทธิไม่เป็นไร มีทางมาก"

"ที่ผมออกนี่ก็คืออย่างหนึ่ง คือเพื่อนคนหนึ่งก็ไม่สนิทมากนัก สำเร็จมาจากที่เดียวกัน เข้ามาเป็นลูกจ้างรายวันอยู่เพราะไม่มีอัตรา ผมออกมานี้เขาคงเข้าสวมตำแหน่งผมได้ ผมพอมีทางอื่นอยู่ ทำไม่ทันอยู่แล้ว การออกของผมเป็นการเปิดช่องให้เพื่อนได้เข้าทำ นึกแล้วผมก็ปลื้มใจ"

"ครวก่อนนี้ทีหนึ่งแล้ว" พ่อพูด "เพื่อนมาชวนคุณไปทำงาน คุณรู้ว่ามีรุ่นน้องคนหนึ่งกลับจากต่างประเทศ กำลังหางานทำ ไม่มีเงินสำรอง คุณหลีกทางให้เขา ทำที่เป็นปฏิเสธรว่าไม่ต้องการ ความจริงคุณต้องการ แต่คุณเห็นว่ารุ่นน้องที่กลับมามีความจำเป็นเร่งด่วนกว่า คุณเองมีทางอื่นอยู่บ้างแล้ว คุณจึงหลีกทางให้เขา"

"ช่างรู้ดี" นำประสทธิพูดพร้อมหัวเราะ

"คุณไม่คิดว่าคุณจะคิเกินไปหรือในสังคมปัจจุบัน" พ่อถามต่อ

"คิเกินไปอะไรกัน ยังมีเรื่องซั่วๆ อยู่อีกตั้งแยะ โลก โกรธ หลง ยังมีอยู่พร้อม ยังละไม่ได้เลย ส่วนที่ซั่วยังละไม่ได้หมด จะว่าคิเกินไปได้อย่างไร"

"จะต้องละชั่วเสียก่อนหรือครบน้า จึงจะทำความดีได้เต็มที?"

ผมถาม

"ต้องถามคุณพ่อของกัทญญูจึงจะถูก"

"ความจริงน่าจะต้องทำพร้อมกันไป" พ่ออธิบาย "เพราะมันอาศัยกัน คือขณะใดบุคคลทำชั่ว ความดีย่อมไม่ปรากฏ และขณะใดทำความดี ความชั่วย่อมลดลง เหมือนอะไร เหมือนอะไรดี?" เหมือนแสงสว่างเกิดขึ้นพร้อมกับกำจัดความมืด เหมือนการรับประทานยาพร้อมกับการทำลายโรค และพร้อมๆ กับที่โรคถูกทำลายลง สุขภาพดีย่อมปรากฏขึ้น เพราะฉะนั้นการละความชั่วและการทำความดี จึงเป็นไปด้วยกันอย่างอัตโนมัติ"

"ความสุขของคนเราไม่เหมือนกัน" นำประสิทธิ์พูด "บางคนมีความสุขจากการเสียสละ บางคนมีความสุขเมื่อได้มาเอาเปรียบคนอื่น ได้มากเท่าไรยิ่งรู้สึกว่าร่ำรวยมากเท่านั้น แต่บางคนรู้สึกว่าการเอาเปรียบคนอื่น การทำให้คนอื่นเดือดร้อนเป็นบาปหนัก จะรวยก็ไม่กล้ารวยมาก"

"ทำไมเป็นอย่างนั้นครับน้ำ?" ผมถาม

นำประสิทธิ์ตอบว่า

"การร่ำรวยมั่งคั่งอย่างมากของคนหนึ่ง ย่อมหมายถึงความยากจนของคนอื่นจำนวนมาก เพราะทรัพยากรสมบัติของโลกซึ่งมีอยู่จำกัดมากองอยู่ที่คนๆ เดียวมากเกินไป ตัวอย่างมีเงินหมุนเวียนอยู่ในประเทศเรา สามพันล้านบาท (ตัวเลขสมมติ) มาอยู่ที่กัทญญูเสียหนึ่งพันล้านบาท เหลืออีกสองพันล้านบาท เป็นของผมเสียอีกห้าร้อยล้าน ของคุณยิ้มเสียห้าร้อยล้านบาท ยังเหลือเงินอีกเพียงหนึ่งพันล้านสำหรับคนทั่วประเทศแบ่งกันคนละคนละหน่อย ถ้ามีคนอยู่ในครอบครัว ๑๐ คน มีเสื่ออยู่ ๑๐ ตัว แบ่งกันใส่คนละตัวพอดี แต่ถ้าใครโลกจืดและมีอำนาจ ด้วย ยึดครองเสื่อเสียคนเดียวตั้ง ๕ ตัว เหลือเสื่ออยู่ ๕ ตัว สำหรับ

คน ๕ คน ย่อมไม่พอ เมื่อยึดครองคนละตัว แล้วเหลือคนอีก ๔ คน ไม่มีเหลือสวม นี่คือ ความร่ำรวยของคนหนึ่ง หมายถึงความยากจนของคนอีกหลายคน คนที่มีภูมิธรรมสูงจริงๆ จึงไม่ต้องการความร่ำรวย แต่ต้องการให้มีการกระจายวัตถุเพื่อความเป็นธรรมในสังคม"

"ความเป็นธรรมในสังคม" ผมทวนคำและหัวเราะอย่างขมขื่น "นึกคิดว่าใครจะจัดให้มีความเป็นธรรมในสังคมขึ้นได้ ในเมื่อพวกที่มีอำนาจพอจะจัดได้เป็นพวกที่มีผลประโยชน์อย่างมหาศาล จากความไม่เป็นธรรมของสังคม เขาต้องการรักษาความไม่เป็นธรรมในสังคมไว้เพื่อผลประโยชน์ของเขา และพวกพ้องของเขาเพียงไม่กี่คน ชาวไร่ ชาวนา กรรมกรหาเช้ากินค่ำ ได้รับความเป็นธรรมอะไรในสังคมบ้าง ทำงานสายตัวแทบขาด เป็นกำลังอันสำคัญของสังคม แต่ไม่มีหลักประกันสังคมเลย ไม่มีอะไรทั้งนั้น ไม่มีอภิสิทธิ์ อิทธิพล ไม่มีเงินค่ารักษาพยาบาล ไม่มีเงินค่าเลี้ยงชีพในวัยชรา ต้องคั้นรอนขวานขวายเลี้ยงปากเลี้ยงท้องไปจนตาย ในขณะที่คนอีกพวกหนึ่งกลุ่มหนึ่งมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบาย มีอภิสิทธิ์อิทธิพลรอบด้าน มีหลักประกันอนาคตอย่างมั่นคง ทำงานเบา แต่ได้รับประโยชน์จากสังคมมากที่สุด"

"แล้วจะอย่างไร?" นำประสิทธิ์ถาม "เราก็มองเห็นๆ ปัญญาอยู่ แต่แก้ไม่ตก"

"เราต้องให้ใจคนมีธรรมเสียก่อน ความเป็นธรรมในสังคมจึงจะเกิดขึ้นได้" พ่อคงพูดตามลีลาของพ่ออย่างเดิม "ความเป็นธรรมต้องมาจากจิตใจคนที่มีธรรม"

"แล้วทำอย่างไรให้ใจคนมีธรรม?" นำประสิทธิ์ถาม

"เราต้องอบรมสั่งสอนไปตั้งแต่เล็กๆ" พ่อตอบ

"ใครเป็นคนอบรมสั่งสอน?"

"ก็พ่อแม่ของเด็ก, ครูบาอาจารย์ รัฐบาล, พระสงฆ์เป็นต้น"

นั่นแหละสอน เด็กเกิดมาใหม่ๆ เหมือนผ้าขาวทั้งผืน จะข้อมสีใดหรือ
เติมแต้มให้มีลวดลายอย่างไรก็ทำได้ง่าย"

"สมัยนี้ลำบากนะครับพ่อ" ผมว่า "พ่อแม่ก็ไม่ค่อยมีเวลามัว
แต่ทำมาหากินและทำส่งให้ลูกเรียน ครู อาจารย์ ก็สอนแค่วิชาสำหรับ
ให้ออกไปทำมาหากินอย่างเดียว ไม่ได้ปลูกฝังศีลธรรม ทรรตคทิตีดี
และจิตใจเพื่อส่วนรวม รัฐบาลก็มัวยุ่งอยู่กับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ
เพิ่มเงินเดือนข้าราชการ เพิ่มเท่าไรๆ ก็ไม่รู้จักพอ พระสงฆ์องค์เจ้าก็
มัวยุ่งอยู่กับเรื่องการก่อสร้าง สมณศักดิ์ กิจนิมนต์ การศึกษาอันกว้าง
ขวางไม่มีที่สิ้นสุด จนไม่มีเวลาสำหรับอบรมลูกศิษย์"

"คนส่วนมาก คิดแต่จะอบรมคนอื่นด้วยการพูดให้ฟัง" พ่อว่า
"แต่ความจริงการอบรมที่ดีที่สุดคือการทำให้ดู จริยาและปฏิบัติอันงาม
ของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ รัฐบาล และพระสงฆ์เหล่านั้นแหละ คือการสอน
ที่ดีเลิศ"

ค อ น ที่

๕๖

เราคุยกันต่อไปถึงเรื่องมารดา บิดา ครู อาจารย์ รัฐบาล และพระสงฆ์ที่จะต้องรับผิดชอบต่อวัยรุ่น และสังคมของเรา ความจริงบุคคลดังกล่าวมีอิทธิพลต่อชีวิตของเยาวชนหรือแม่ของคนที่เป็นผู้ใหญ่แล้วเป็นอันมาก

ผมคิดใจในคำพูดของพ่อมาก คือคำพูดที่ว่า "คนส่วนมากคิดแต่จะอบรมผู้อื่นด้วยการพูดให้ฟังแต่ความจริงแล้ว การอบรมที่ดีที่สุดคือการทำให้คุณ จริยาและปฏิบัติอันงามของพ่อแม่ ครูอาจารย์ รัฐบาล และพระสงฆ์นั้นแหละ คือการสอนที่ดีเลิศ"

ผมยอมรับว่า ตัวผมเองได้รับอิทธิพลจากความประพฤติกหรือจริยาของพ่อแม่เป็นอันมาก พ่อเป็นคนขยัน มีเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจคนที่ลำบากคำคำต่อยกว่า ไม่ดูหมิ่นใคร แม่รักความสงบ ไม่ฟังเพื่อเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อผมบักใจว่า สิ่งเหล่านี้เป็นคุณธรรมอันดี และได้เห็นตัวอย่างอยู่ในบ้านทุกเมื่อเชิ่วันแล้ว ทำไมเล่ามันจะไม่แทรกซึมเข้าไปในนิสัยสันดานของผมบ้าง

พ่อพูดแต่เรื่องอุคมคติ จริยธรรม การทำงานเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม การยอมทอตนลงเป็นสะพานให้ผู้อื่นอาศัยข้ามไปสู่ความสุข ความเจริญ ความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคลและสถาบันที่มีอุปการะต่อคน พ่อไม่เคยเปลี่ยนคำพูดอย่างนี้เป็นอื่น ไม่เคยลังเลในผลดีของคุณธรรมเหล่านี้ เพราะพ่อถือว่าผลแห่งความดีที่เราทำไม่จำเป็นจะต้องกลับมาหาเราอย่างเดียว มันจะไปตกที่ใครก็สร้างความชื่นใจแก่เราทั้งนั้น ถ้าเราเป็นคนรักความดีอย่างสุจริตใจ

เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีแต่ความระหองระแหง ความจิ้งจิกเกลียดชัง ใ้ไปคมคเท็จ พูดจาแต่เรื่องความดีของการเอาเปรียบสังคม และทำงานเพื่อชื่อเสียง เงิน และเกียรติ เป็นต้น ไม่เคยพูดถึงความดีภายในเลย จิตใจของเด็กได้ถูกข่มให้เมาคั่งแต่อายุยังน้อย เมื่อไปโรงเรียนก็มีแต่เรื่องแข่งดี ชิงดีชิงเด่นกัน ได้รับการขุบข้อมในทางเมาซ้ำเข้าอีก ลองคิดดูเถิด เมื่อสภาพของบ้านและของโรงเรียนเป็นอยู่อย่างนี้ จิตใจของเยาวชนจะเป็นอย่างไร เยาวชนเสียต้องเป็นความผิดของผู้ใหญ่ด้วย อย่าโทษแต่เยาวชนข้างเดียว

ฝ่ายครูบาอาจารย์เวลานี้ ส่วนใหญ่ก็เป็นเสมือนมดคุเทศก์ที่หลงทาง มุ่งทำแต่เงินจนไม่ค่อยมีเวลาได้เอาใจใส่กับศิษย์อย่างจริงจัง ไม่มีเวลาได้อยู่อย่างสงบเพื่อชำระโสทรจสรงควงจิตที่หมักหมมด้วย โลกโกรธ หลง ให้ทุเลาเบาบางลง วุ่นวาย สับสน วิ่งหาเงิน หาเกียรติในสังคมจนลืมคุณค่าภายใน คือคุณค่าแห่งความเป็นผู้นำทางวิญญาณที่จะต้องอยู่อย่างสงบ เพื่อจะได้เอาความสงบนั้นไปเผื่อแผ่ให้แก่กันเรียนบ้าง ตรงกันข้ามกลับแข่งกันว่าใครจะทำเงินได้มากกว่าใคร

อนุศาสนาจารย์นั้น เป็นงานที่มีเกียรติ เพราะเป็นงานประกาศธรรม ดังที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงให้จารึกไว้ในศิลาจารึกว่า "ธรรมทานเป็นงานที่มีเกียรติที่สุด ถ้าปรากฏว่าประชาราษฎร์ประพฤติธรรม

และชักชวนกันประพฤติธรรม ตามความมุ่งหมายของพระองค์อยู่ จักเป็นเกียรติสูงสุดสำหรับพระองค์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต"

ดังนั้น คนที่มุ่งเข้าไปรับหน้าที่อนุศาสนาจารย์ จึงต้องตั้งเจตนาไว้ให้สูง เจตนาเพื่อประกาศธรรม รายได้ เงินทอง ยศศักดิ์ ชื่อเสียง นั้น ถือเป็นผลพลอยได้อันไม่มีความสำคัญต่อความรู้สึกรักของตน ใครที่เข้ารับหน้าที่อนุศาสนาจารย์ด้วยจุมุ่งหมายเรื่อง ลาภยศ ชื่อเสียงแล้วอย่าเข้าไปเลย เจตนาของท่านไม่บริสุทธิ์เสียแล้วตั้งแต่ต้น ยิ่งถือว่าเป็นอนุศาสนาจารย์เป็นอาชีพอย่างหนึ่งก็ยิ่งหลงทางไปใหญ่ อนุศาสนาจารย์เป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้นำทางวิญญาณ

ที่ผมพูดมาทั้งหมดนี้ ผมถ่ายทอดเอาความคิดเห็นของพ่อมา และผมก็เห็นด้วยกับพ่อในเรื่องนี้ ตัวผมเองไม่มีปัญญาจะพูดอย่างพ่อได้

พ่อบอกว่างานทุกสายต้องให้เป็นที่สถิตอยู่และเป็นทางเดินแห่งธรรม เช่น งานสายมหาคไทย (ปกครอง) เป็นทางเดินแห่งเมตตา กรุณาอันไพศาล สายบุคลากรเป็นทางเดินแห่งความยุติธรรม สายการศึกษาเป็นทางเดินแห่งดวงประทีปคือปัญญา

สิ่งค้ำจุนต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นนั้นเป็นตัวแทนแห่งคุณธรรมที่มีอยู่ในใจคน ส่วนสิ่งชั่วร้ายที่เห็นกันอยู่ก็เป็นตัวแทนแห่งอธรรมในใจคนเหมือนกัน ตัวอย่าง การช่วยเหลือนั้นเป็นตัวแทนแห่งเมตตากรุณา ความสำนึกในหน้าที่ การทำร้ายกันเป็นตัวแทนแห่งความเหี้ยมโหด โทสะและพยาบาท คั้นไม้สักคั้นหนึ่งก็เป็นตัวแทนแห่งคุณธรรมได้ ถ้าผู้ปลูกมันทำด้วยเมตตากรุณาเป็นต้นนำ คือความหวังให้คนทั้งหลายได้อาศัยร่มเงา ได้คอกได้ผล

ครูบาอาจารย์ผู้มีใจหนักแน่น ตั้งคนไว้ในธรรม น้อมธรรมไว้ในคน ย่อมทำคนเป็นสะพานให้ธรรมได้เดินไปหาศิษย์ เมื่อศิษย์ได้เห็น

ธรรมในตัวครูบาอาจารย์แล้วจึงเคารพกราบไหว้อย่างสนิทใจ ได้เห็นตัวอย่างที่ดี ได้แบบที่สวयงามไม่ปิดเขี้ยว

พ่อได้อ้างถึงจริยาของท่านเจ้าคุณพระจันทรโคจรคุณ วัคมกุฎกษัตริยาราม ผู้เป็นพระกรรมวาจาจารย์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อพ.ศ. ๒๔๒๒^๑ ประมาณ ๘๕ ปีมาแล้ว สมเด็จพระเถรทรงเรียกท่านเจ้าคุณพระจันทรโคจรคุณว่า "เจ้าคุณอาจารย์" เสมอ สมเด็จพระเถรทรงนิพนธ์ไว้ในพระประวัติคริสต์เล่าตอนหนึ่งว่า

"เหตุไฉน เจ้าคุณจันทรโคจรคุณ ผู้เป็นเพียงพระราชาคณะยก **จึงเป็นพระกรรมวาจาจารย์ของเรา** มีธรรมเนียมในราชการ พระอุปฌายะหลวงเลือก พระกรรมวาจาจารย์เจ้าตัวผู้บวชเลือก เราเลื่อมใสอยู่มากในเจ้าคุณจันทรโคจรคุณ เห็นอาการของท่านเคร่งครัดและเป็นสมณะดี **มีฉายาอันเย็น** เช่น พระราหุลครั้งยังเป็นพระทารกกล่าวชมสมเด็จพระบรมศาสดานั้น ทำทางผู้รู้จักกับท่านไว้ก่อนแล้ว ครั้นถึงเวลาบวช จึงเลือกท่านเป็นพระกรรมวาจาจารย์ ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงทุกวันนี้.."

"เราขออนุญาตเจ้าคุณอาจารย์ เข้าไปอยู่อุปฐากท่านในกุฏิเดียวกัน ด้วยปรารถนาจะได้คุ้นเคยสนิทและจะได้เห็นการปฏิบัติของท่านในเวลาอยู่ตามลำพังด้วย ท่านไม่ได้เป็นเจ้าของและเป็นเพียงพระราชาคณะสามัญ เราเป็นเจ้าของลูกหลวงห่างกันมาก แม้เป็นศิษย์ก็ยากที่จะเข้าสนิท จึงปรารถนาจะหาช่องผูกความคุ้นเคย เข้ายากแต่ในชั้นแรก พอเข้าสนิทได้แล้วเป็นกันเองดี..เข้าสนิทได้คราวหนึ่งแล้ว แม้อยู่ห่างจากกันคงสนิทอยู่ตามเดิม เมื่อเรากลับมาอยู่วัดบวรนิเวศ

^๑ สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงผนวชเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๒๒ - ว.ศ.

วิหารและเป็นช่างกรม มีสมณศักดิ์ในพระแล้ว ท่านก็ยังคุ้นเคยสนิทสนม
ด้วยตามเดิม"

"ตั้งแต่เรามาอยู่กับท่าน ยังเห็นจรรยาของท่านนำเลื่อมใสอยู่
เสมอ เมื่อเข้าไปอยู่ใกล้ซิคเห็นว่าเป็นปกติของท่านอย่างนั้นจริง ยิ่งนำ
เลื่อมใสขึ้นอีก ปกติของท่านรักษาไตรทวารให้บริสุทธิ์ ปราศจากโทษนี้
เป็นลักษณะสมณะแท้ คุณสมบัติของท่านที่ควรระบุนุ เราไปอยู่ในสำนัก
ของท่าน ๒ ปี ๒ เดือน อยู่อยู่จากเกือบปีเต็ม ในระหว่างนี้ **ไม่ปรากฏ
ว่าได้แสดงความโกรธแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง เป็นผู้มีใจเย็น ไม่เคยได้ยินคำพูด
ของท่านอันเป็นสัมผัปปลาป^๑** การณ์ที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่พุดถึงเสียเลย
จึงไม่แสดงความเข้าใจเขาให้ปรากฏ ความถือเขาถือเรา ท่านไม่ปรากฏ
เลย เป็นผู้มีสติมาก สมตามคำสอนของท่านว่า จะทำอะไรหรือพุด
อะไร จงยั้งนึกก่อน ข้อที่แปลกกว่าผู้ใหญ่อื่นโดยมาก คือไม่ดูหมิ่นคน
เกิดทีหลังว่าเด็กและคั้น แม้ผู้เป็นเด็กพุด ท่านก็ฟังโดยฐานะเป็นผู้
มีเมตตาอาวารี หาใช่มีใจคับแคบตามวิสัยของพระผู้ตั้งตัวเป็นผู้เคร่งไม่
เช่นเราเข้าไปขออยู่ด้วยในสำนัก ท่านมีอัธยาศัยเผื่อแผ่พอที่จะรับไว้
และอนุเคราะห์ให้ได้รับประโยชน์จริงๆ อูบายคำเนนการของท่าน
ปกครองบริษัทด้วยผูกใจให้รักและนับถือ แม้เราเป็นเจ้านายก็ปกครอง
ไว้อยู่ ตลอดถึงในน้ำใจ **สอนคนด้วยทำตัวอย่างให้เห็นมากกว่าจะพุด
เมื่อพุดสั่งสอนอย่างไร เห็นว่าท่านปฏิบัติมาอย่างนั้นด้วย** เมื่ออิภรณ์
เกิดขึ้น ควรจะนิคคหะ (ลงโทษ) ก็รีบทำ แต่ชี้โทษให้ผู้ผิดเห็นเอง ทำ
อย่างที่เรียกว่าบัวไม่ช้ำ น้ำไม่ขุ่น รักษาความสม่ำเสมอในบริษัท...ชอบ
ผู้ใดผู้หนึ่งไม่แสดงให้ปรากฏ ท่านเป็นอันควาสึก (ศิษย์) ของ
ทูลกระหม่อม (รัชการที่ ๔ เมื่อยังทรงผนวชอยู่) ได้พระเจ้าลูกเธอ

^๑ เพื่อเจ้า ไร้สาระ

ของท่าน เรียกตามโวหารสามัญว่า ลูกครุมาไว้เป็นศิษย์ น่าจะยินดีเท่าไร แต่ท่านระวังจริงๆ... ระวังไม่ตีสนิทกับเราเกินพอดี ที่จะพึงเห็นว่าเป็นประจบหรือเอาใจเรามากเกินไป... ท่านไม่ได้เป็นบาเรียนก็จริง ถึงอย่างนั้นท่านที่เป็นบาเรียนมีชื่อเสียงมาทุกยุคถึงเราเองในบัดนี้ นับถือท่านแทบทั้งนั้น **เราไม่เคยเสียใจว่ามีอาจารย์วาศนาค่ำเลย** ยังเป็นที่พอใจของเราอยู่จนทุกวันนี้"

ผมถามพ่อว่า "กรรมวาจาจารย์" หมายถึงอะไร?"

พ่อตอบว่า คือ พระผู้สวดในพิธีอุปสมบท สวดประกาศให้สงฆ์ทราบ ขอความเห็นจากสงฆ์

พ่อได้พูดยังฟังต่อไปว่า จรรยาอันน่านับถือ น่าเคารพเลื่อมใสของอาจารย์เป็นที่ประทับใจของศิษย์ แม้มีศักดิ์สูงปานนั้นเพียงใด ได้เห็นแล้วจากพระประวัติคริสต์เล่าของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ที่ว่าสอนคนด้วยการทำอย่างให้เห็นมากกว่าจะพูดพาล่ามไปอย่างเดียว และสอนอย่างใดปฏิบัติอย่างนั้นด้วย ยิ่งเป็นทางเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธาแก่ศิษย์อย่างมาก

อีกอย่างหนึ่ง ศิษย์บางคนอาจเคารพอาจารย์เฉพาะเรียนหนังสือในห้องเรียน หรือเคารพประจบไว้เพื่อเอาคะแนน แต่เมื่อพบกันในที่อื่นก็ทำเป็นไม่รู้จักรู้จัก ไม่ทักทาย ไม่เคารพ ด้วยเห็นว่าอาจารย์เป็นคนยากจนกว่าคนบ้าง วาศนาค่ำกว่าคน คนเป็นลูกเจ้า หรือลูกคนใหญ่คนโต ส่วนอาจารย์เป็นคนสามัญ มาจากตระกูลชาวไร่ชาวนาบ้าง อาจารย์เดินถนน ขึ้นรถเมล์ ส่วนคนมีรถยนต์นั่งคันใหญ่หรูหราราคาแพงบ้าง รวมความว่า อาจารย์สู้คนไม่ได้ในหลายๆ ทาง แม้แต่วิชาความรู้ก็สักหน่อย คนก็จะก้าวล้ำอาจารย์ไป จึงนึกคู่มือนายอาจารย์ขึ้นในใจ แต่ลูกศิษย์ที่ดีย่อมไม่ทำอย่างนั้น ลูกศิษย์ที่ดีย่อมเคารพนับถือครูอยู่เสมอ เห็นครูเสมือนเทพผู้ศักดิ์สิทธิ์ และไม่เสียใจหรือน้อยหน้าเลยที่อาจารย์มี

วาสนาคำ ฟังเห็นตัวอย่างศิษย์ที่ดีอีกหลายท่าน เช่น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๖) ทรงเคยเป็นศิษย์ของเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม เปรียญ ๓ ประโยค) ลูกชานาเมืองสุพรรณ ได้ทรงเติมสร้อยสมญาเจ้าพระยายมราชลงในสุพรรณบัตรว่า *ฉวีสุรราชครูฐานา-โรปการี* แปลว่า ผู้มีอุปการะฐานเป็นครูของรัชกาลที่ ๖ ไว้เป็นหลักฐานในความสำนึกในคุณครูของพระองค์ และได้เคยมีพระราชดำรัสว่า เจ้าพระยายมราชตายเมื่อใด จะทรงพระภูษาขาวให้เป็นเกียรติ พระกระแสน้ำนั้นก่อให้เกิดปีติปราโมชแต่เจ้าพระยายมราชผู้เป็นครูอย่างเหลือล้น แต่พระมหาธีรราชเจ้าสวรรคตเสียก่อน เจ้าพระยายมราชจึงต้องนุ่งขาวถวายพระบรมศพ

ยังมีอีกคือ พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, กรมหลวงปราจิณกิติทิบตี และกรมหลวงนครชัยศรี-สุรเดช ได้เป็นศิษย์ของเจ้าพระยายมราชตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ เมื่อทรงเจริญวัยและไปศึกษาต่อในต่างประเทศแล้ว ก็ยังทรงเคารพเจ้าพระยายมราชอย่างไม่จืดจาง เมื่อเจ้าพระยายมราชป่วย ศิษย์ผู้สูงศักดิ์บางพระองค์ก็เสด็จไปรักษาพยาบาล โดยมีได้ทรงถือว่าเจ้าพระยายมราชเป็นเพียงลูกชานาเมืองสุพรรณ ส่วนตัวท่านเองเป็นลูกเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดิน แต่ทรงสำนึกว่าพระองค์เป็นศิษย์ เจ้าพระยายมราชเป็นครู

ศิษย์ที่ดี ย่อมหาช่องทางเชิดชูเกียรติครูของตนให้ปรากฏเด่นขึ้นมา เมื่อคนเป็นคนเด่น ไม่ใช่เด่นแล้วทับถมครู **เข้าตำราศิษย์คิดล้างครู** ศิษย์เช่นนั้นไม่มีวันเจริญรุ่งเรืองไปได้ตลอด

ส่วนครู ก็ไม่ควรคิดแต่จะสอนหนังสืออย่างเดียว ควรเหลียวแลถึงความประพฤติและจิตใจของนักเรียนด้วย ความพยายามทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังความรู้ เพื่อเจียรไนเพชรคือศิษย์ของคนให้งามที่สุด เป็นผู้นำทางวิญญูณ กล่อมเกลาวินญูณของศิษย์ เปี่ยมไป

ด้วยความหวังดี มีความกรุณาอย่างสูง

ครูที่เพียงแต่สอนศิษย์ให้มีความรู้ประกอบอาชีพได้อย่างเดียว ไม่แลเหลียวถึงจริยธรรมในใจของศิษย์ ไม่ปลูกฝังอุดมคติอันดีงามให้แก่ศิษย์นั้น เหมือนการคิกปีกให้เสีย ให้พิษแกงูร้าย มอบอาวุธไว้ในมือโจร เขารังแต่จะนำสิ่งที่ครูให้ขึ้นไปทำความพินาศให้แก่คนอื่น และความพินาศนั้นจะยกย้อนมาทำลายตัวเขาเองในภายหลัง คนมีความรู้แต่ไม่มีจริยธรรม น่ากลัวกว่าคนไม่มีความรู้มากนัก

ลูกศิษย์ที่เป็นเหมือนมหาत्मคานธินั้น ค่อนข้างจะหายาก คือท่านไม่ถึงเอาความบกพร่องของครูมาเป็นอารมณ์เสียเลย ครูจะทำผิดอย่างไร ท่านก็จะถือว่าเป็นเรื่องของครู ส่วนการเคารพครูเป็นเรื่องของท่านผู้เป็นศิษย์ คานธิดีถือว่า **ศิษย์ไม่ควรทำตัวเป็นผู้พิพากษาการกระทำของครู**

พอถึงบทที่คานธีแสดงเป็นครู ท่านก็เป็นครูชั้นเยี่ยม คือเป็นโดยทำตัวอย่างให้ดู อะไรดี คานธีต้องเริ่มทำก่อน อะไรไม่ดี คานธีเว้นก่อน ด้วยจิตใจที่มานะเด็ดเดี่ยว คานธีจึงเป็นครูของชาวอินเดียทั่วประเทศ และของชาวโลกด้วย

พระพุทธเจ้าท่าน ทรงเป็นพระบรมครู พร้อมด้วยพระคุณสมบัติอันยิ่งใหญ่ ๓ ประการคือ **พระปัญญาอันสว่างไสว พระกรุณาอันไพศาล และความบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว** ปรากฏจากมถินทั้งปวง

ถ้าชีวิตครู ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๓ ประการนี้ คือ มีปัญญาความรู้ที่จริง, มีความกรุณาต่อศิษย์อย่างลึกซึ้งจริง และมีชีวิตที่บริสุทธิ์สะอาดจริง ครูคนนั้นย่อมก้าวขึ้นสู่แท่นแห่งคุรุฐานียบุคคล ปุชนียบุคคล อภิวันถนียบุคคล อย่างแน่นอน ไม่ต้องกลัวความด้อย ไม่ต้องเกรงความจน เพราะความด้อยและความจนย่อมไม่มีในใจของครูเช่นนั้น

ค อ น ที่

๕๗

"ได้ช่างฝีมือดี ดีกว่าวิศวกรก่อสร้างดี แต่ช่างฝีมือเลว" พอบอกว่า คตินี้ได้มาจากประสบการณ์การก่อสร้าง เพราะช่างก่อสร้างที่ฝีมือเลว นั้น แม้ซื้อวัสดุอย่างดีมาให้ก็ทำป่นปี้หมด กะไม่เก่ง วัสดุไม่พอดี ทำไปแล้วใช้ไม่ได้ต้องรื้อทำใหม่ ไม้ซี้ แดก รูปร่างเบี้ยวบิด หมดความ สลวยสวยงาม แต่ถ้าช่างฝีมือดี แม้วัสดุไม่ค่อยจะดีนัก เขาก็ทำให้ดีที่สุดสวยงามที่สุดเท่าที่วัสดุนั้นจะอำนวยให้ ถ้าเขาได้วัสดุดีด้วย ไม่ต้อง สงสัย สิ่งก่อสร้างนั้นจะสวยงามมาก"

แม่บอกว่า เหมือนช่างตัดเสื้อ แม่ผ้าราคาถูๆ แต่ถ้าช่างฝีมือ คัดเย็บเรียบร้อยแล้วก็น่าใช้ สวย สวมใส่สบาย ทรงกันข้ำม แม้จะ เอาผ้าเมตรละ ๕๐๐ บาทไปให้ช่างตัดเสื้อฝีมือเลวทำ เขาก็หันเสีย ป่นปีหมก หลวมไปบ้าง คับไปบ้าง รูปทรงบูดเปี้ยว แก่แล้วแก้อีก ถ้า ช่างนั้นนิสัยเลวเข้าด้วย ก็หันมาโทษเจ้าของผ้าว่า เพราะซื้อผ้าอย่างเลว มาให้เขาทำ จึงเป็นอย่างนี้

พ่อและแม่ผมสรุปว่า ในการก่อสร้างหรือตัดเย็บเสื้อผ้า ขอให้ หาช่างดีเอาไว้ก่อน ถ้าเงินมีน้อยก็ให้ยอมเสียค่าช่างให้มากไว้ ยอมลด คุณภาพของวัสดุเสียดีกว่าที่จะหาวัสดุดี มาให้ช่างฝีมือเลวทำ

พ่อบอกว่า ความจริงข้อนี้นำไปสู่ความจริงอื่นๆ อีกมาก เช่น สถาบันการศึกษา งานราชการ เป็นต้น **ในสถาบันการศึกษา ได้ครุฑ สัก ๒-๓ คน เสียค่าจ้างให้แพงไว้ ดีกว่าได้ครุฑชั้นเลว แม้หลายคน เพราะครุฑชั้นเลว ไม่มีความรับผิดชอบ สอนแต่พอให้พ้นตัว** ถ้าวัสดุ คือนักเรียนเลวเข้าด้วยก็ยิ่งไปกันใหญ่ สถาบันการศึกษานั้นมีแต่จะ ทรุดลง หาครุฑๆ ไว้สัก ๒-๓ คนดีกว่า

ในวงราชการ หัวหน้าสายงานเปรียบเหมือนนายช่างใหญ่ ข้าราชการเหมือนลูกน้องช่าง จะต้องทำตามคำสั่งของนายช่างใหญ่ ถ้าช่างใหญ่ไม่มีฝีมือ มีความรู้น้อยรู้ผิด และไม่รู้จักให้เกียรติลูกน้อง แล้ว ข้าราชการในลำดับรองลงมา จะมีความรู้ความสามารถปานใด ราชการนั้นก็ป่นปี คนที่มีฝีมือจริงก็ไม่อยากร่วมรับราชการเช่นนั้น อยู่ด้วย จึงผละออกมาเสีย

ตัวอย่างในประวัติศาสตร์ สมัยกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ ๒ พ่อ เป็นอุทาสรรณีให้เห็นได้

บ้านจะแข็งแรงทนทาน รากฐานและหลักต้องสำคัญ หลักคือ เสาศา ถ้าเสาหักพื้นทรุดเสียแล้ว ตัวอื่นๆ ก็อยู่ไม่ได้ ไม้คร่าวซึ่งเป็นตัว

ยิด ถ้ามันดูไป ฝาก็อยู่ไม่ได้

ในสังคมมนุษย์เราก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่เป็นหลักมีความสำคัญอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่พ่อบ้านแม่เรือนซึ่งเป็นหลักของครอบครัว ถ้าพ่อบ้านแม่เรือนเป็นหลักดูเสียแล้ว สิ่งอื่นๆ ที่ยึดหลักอยู่ก็อยู่ไม่ได้ ต้องพังลงมา กลายเป็นบ้านแตกสาแหรกขาด พิณาศกันไปหมด ว่าเรื่องไปจนถึงหลักของวัดคือสมภาร หลักของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ ผู้ที่เป็นหลักต้องทำตนเป็นหลักอันมั่นคง ไม่อ่อนแอจนคลอนแคลน ส่วนพวกฝา พวกกระแฉ่งเล็กน้อย มันจะดูไปบ้างก็เปลี่ยนได้ง่าย

เมืองไทยเราเวลานี้มีปัญหาเรื่องสังคมมาก เนื่องจากรัฐบาลได้พัฒนานครหลวงคือกรุงเทพฯ คิดต่อกันมาเป็นเวลานาน สภาพของกรุงเทพฯ ห่างจากชนบทเป็นอันมาก ชนบทถูกทอดทิ้งให้แห้งแล้ง ทुरกันดาร ประชากรในชนบทเพิ่มมากขึ้นทุกปี ที่ทำมาหากินไม่พอทำคนชนบทจึงทะลักเข้ากรุงเทพฯ แต่ในกรุงเทพฯ ได้แออัดไปด้วยผู้คนจากสารทิศไปหมดแล้ว พวกที่ต้องการขายแรงงานใหม่ไม่มีที่อยู่ จึงไปรวมกันอยู่ในแหล่งสลัม บางคนก็หางานทำได้ บางคนก็หางานทำไม่ได้ เมื่อความอดอยากหิวโหยบีบคั้นหนักเข้า อาจก่ออาชญากรรมได้เหมือนกัน

ผู้ใช้แรงงานจากชนบทที่เอาแรงงานมาขายในกรุงเทพฯ นั้น มักจะอยู่ตามโรงงานต่างๆ เช่น โรงเลื่อย โรงไม้ โรงงานอุตสาหกรรมอื่นๆ ความจำเป็นบีบคั้นให้เขาต้องจำใจรับค่าแรงงานถูกๆ เพียงพอดำรงชีวิตไปได้วันๆ เท่านั้น นายทุนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นคนจีน ใช้คนพวกนี้อย่างไม่ปรานีปราศรัย ถือว่าหาได้ง่าย ทำนองเดียวกับครูโรงเรียนราษฎร์ เจ้าของโรงเรียนนี้จะไล่ออกเมื่อไรก็ได้ ไล่ออกเช้า บ่ายก็มีครูคนใหม่มาทำงานแล้ว ในค่าจ้างที่ถูกเช่นเดียวกัน

สภาพของผู้ใช้แรงงานในเมืองไทย น่าสงสารสังเวชเป็นที่สุด ถูกบีบเค้นขูดคองเบียดบังอย่างเหลือหลาย คนมั่งมี คนชั้นสูงได้อาศัยแรงงานของคนพวกนี้ร่ำรวยอย่างมหาศาล แม้เจ้าของโรงเรียนราษฎรก็เหมือนกัน อาศัยแรงงานของครูต่างๆ ที่ผลัดเปลี่ยนหน้ากันเข้ามาสร้างฐานะจนร่ำรวยไปตามๆ กัน แต่สภาพของครูโรงเรียนราษฎรยังเหมือนเดิม ยิ่งนานวันยิ่งแย่ เพราะกำลังลดน้อยถอยลง เหมือนม้าแก่ๆ ตัวหนึ่งซึ่งลากรถมาจนต้นคอเป็นแผลและค้ำน ในที่สุดก็ล้มลงตายเพราะหมคกำลังและชรา ผลกำไรต่างๆ เป็นของเจ้าของม้า เขาอยู่คี่ขึ้น กินคี่ขึ้น แต่ม้ายังคงต้องอยู่อย่างเดิม กินอย่างเดิม หรืออาจอยู่เร็วกว่าเดิมเสียอีก

ชวานากับพ่อค้าข้าว

กรรมกรผู้ใช้แรงงานกับนายทุน

ครูโรงเรียนราษฎรกับเจ้าของโรงเรียน

อยู่ในสภาพเดียวกันทั้งนั้น พวกแรกแย่ พวกหลังรวย ทั้งๆ ที่รู้อย่างนั้น พวกแรกก็จำต้องทำ เพราะไม่มีทางเลือก

ไม่มีใครเถียง ถ้าจะกล่าวว่า พวกหลังมีประโยชน์กับพวกแรก อยู่เหมือนกัน คือชวานาต้องอาศัยพ่อค้าข้าว, กรรมกรผู้ใช้แรงงานต้องอาศัยนายทุน และครูโรงเรียนราษฎรต้องอาศัยโรงเรียน แต่เมื่อต้องอาศัยซึ่งกันและกันแล้ว เมื่อกิจการเจริญขึ้น ก็ควรจะเจริญไปด้วยกัน รวยก็รวยด้วยกัน ขาดทุนก็แยกด้วยกัน อย่างนี้จึงจะเรียกว่ามีความเป็นธรรมในสังคม แต่สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหาเป็นเช่นนั้นไม่ ฝ่ายหนึ่งอ้วนขึ้นๆ แต่อีกฝ่ายหนึ่งผอมลงๆ **นักเขียนอาชีพกับสำนักพิมพ์ก็เหมือนกัน**

ใครจะช่วยแก้ปัญหานี้? ใครจะช่วยบันดาลให้ความเป็นธรรมในสังคมเกิดขึ้น คำตอบก็คือต้องช่วยกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

รัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล

ผู้ก่อการร้ายในเมืองไทยนั้น ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพราะได้รับการกดขี่ข่มเหงจากข้าราชการฝ่ายปกครองในท้องที่ต่างๆ ในชนบท เมื่อเหลือทนเข้าก็ทำร้ายเจ้าหน้าที่เอาบ้าง และแล้วก็ถูกตามจับในฐานะเป็นผู้ร้ายฆ่าคนตาย และคนที่ตายนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ทางบ้านเมืองเสียอีก จึงมีโทษหนัก เขาหนีการจับกุมไปอยู่ในป่าเขาลำเนาไพร ในที่สุดก็กลายเป็นผู้ก่อการร้ายไป

ราชการ คือการปกครองโดยธรรม, พิพากษาโดยธรรม เพิ่มพูนความสุขให้แก่ราษฎรโดยธรรมและการพิทักษ์โดยธรรม รวมความว่า ราชการต้องเป็นงานโดยธรรมไม่ใช่ขอธรรม ต้องอาศัยธรรม ฟังฟังธรรม ให้ธรรมเข้าไปดำเนินการในสายงานต่างๆ ของรัฐบาล นั่นแหละความเป็นธรรมในสังคมก็จะเกิดขึ้น แต่ราชการในเมืองไทยเป็นไปโดยธรรมพอสมควรหรือไม่?

กลุ่มข้าราชการในเมืองไทย เป็นกลุ่มบุคคลที่มีทั้งอำนาจ อภิสิทธิ์ และอิทธิพล สำนึกของคนไทยส่วนใหญ่มองเห็นว่า ต้องเป็นข้าราชการเท่านั้นจึงจะมีเกียรติ ข้าราชการจึงทำตัวเป็นนายเหนือประชาชนตลอดมา และคนส่วนมากก็มุ่งมองงานราชการเป็นงานอันดับหนึ่ง แม้จะได้เงินน้อย แต่ก็ทำงานสบาย มีเกียรติ (ในสำนึกของคนทั้งหลาย) และมีหลักประกันอนาคต รวมทั้งอภิสิทธิ์ที่ลูกเมียพ่อแม่จะได้รับด้วย **นอกจากนี้เมื่อเป็นใหญ่เป็นโตขึ้น ยังมีสิทธิ์ใช้คนของราชการและทรัพย์สินของทางราชการ** ในกิจการส่วนตัวได้ด้วย บริษัทบริวารมาก เพราะมีอำนาจทางราชการที่จะให้คุณให้โทษแก่คนในอาณาจักรศมีของตน เมื่อมีอำนาจมากขึ้น คนสอพลอใกล้ซิคก็จะมีมากขึ้นด้วย ทั้งยก ทั้งยอ ทั้งล่อ ทั้งหลอก ผู้ใหญ่ก็ติดลม เหลิงไป ลงสुकท้ายก็เสียคน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่เป็นคนดีจริงๆ จึงค่อนข้างจะหายาก **อำนาจเป็นของ**

**หวานยอมใจให้เมาได้ง่าย คนมีอำนาจ คนใหญ่คนโต ไม่ค่อยมีโอกาส
ได้รู้จักตัวเองที่แท้จริง** ประการหนึ่ง เพราะไม่ค่อยมีคนกล้าเสนอ
ความจริง, ประการที่สอง เพราะผู้ใหญ่ตัวเองไม่ชอบฟังความจริง
อันไม่ถูกอารมณ์ หว่าผู้้น้อยผู้หวังดีเลือกไม่เข้าเรื่อง

ราชการบางแห่งมีพฤติกรรม หรือมีคำสั่งออกมาเหมือนหนึ่ง
สนับสนุนให้ผู้ใ้ได้บังคับบัญชารายงานเท็จยกเมฆ เหมือนพ่อแม่โง่ๆ ให้
ลูกรายงานว่ากินข้าววันละกี่เม็ด ลูกก็ต้องรายงานยกเมฆเพราะใคร
เล่าจะมัวนับเม็ดข้าวอยู่ในการกิน แต่เมื่อลูกรายงานแล้ว พ่อแม่ก็เชื่อ
คานั้น อย่างนี้จะไม่เรียกว่าสอนให้ลูกโกหก จะเรียกว่าอะไร ทำไม
จะต้องรายงานว่ากินข้าวกี่เม็ด

ข้าราชการบางคน ละอายใจที่จะต้องรายงานเท็จอยู่ทุกวัน จึง
ลาออกไปเสีย โดยเอาเหตุผลอื่นมาอ้าง เช่น เพื่อประกอบอาชีพอื่น
เป็นต้น แต่ความจริงเขาบังเกียจระบบราชการที่จะต้องรายงานเท็จอยู่
ตลอดเวลา

พ่อบอกว่า ข้าราชการบางคนที่เป็นหัวหน้ากอง เจ้ากรม หรือ
อธิบดีขึ้นมาได้ หรือเป็นผู้อำนวยการกองขึ้นมาได้ ก็ไม่ใช่มีความรู้
ความสามารถพิเศษอะไรนักหนา เป็นได้เพราะมีอายุราชการสูงกว่า
คนอื่น อยู่ในกรมนั้นมานานเท่านั้นเอง ทำนองเดียวกับสมภารบางวัด
เป็นสมภารเพราะอยู่นาน จริงอยู่ที่ท่านอาจมีที่อยู่บ้าง แต่ไม่ถึงขนาด
ที่จะอยู่ในตำแหน่งสูงอย่างนั้น

ผมต้องขออภัยข้าราชการที่ดีๆ ซึ่งมีอยู่เหมือนกัน แต่น่าเสียดาย
ที่คนดีๆ อย่างนั้นก็ไปไม่ได้ไม่ตลอด เพราะคนส่วนมากเขาไม่ได้ทำกัน
ท่านจะทำไปคนเดียวได้อย่างไร **คนส่วนมากเขาไม่ได้ทำราชการเพื่อ
ราชการหรือเพื่อประชาชนผู้เป็นสปอนเซอร์ของราชการ แต่เขาทำ
เพื่อตัวของเขาเอง เพื่อพ่อแม่ลูกเมียของเขาเอง** เขาเห็นผิดไปว่า

สปอนเซอร์เป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพาอาศัยพวกเขา ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งมาจากคนบ้านนอกส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักสิทธิและอำนาจของตนจึงยอมเป็นลูกน้องเขา ทั้งๆ ที่ความจริงตนเป็นนายจ้างของเขา คนไทย ๕๐% ยังมีการศึกษาน้อย พ่ออ่านออกเขียนได้จริงๆ แต่พื้นฐานนั้นไม่พอที่จะศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางออกไปเพื่อให้รู้จักสิทธิ์และหน้าที่อันแท้จริงของตน ข้อนี้เป็นช่องให้คนใจทราวมผู้มีหน้าที่ปกครองได้แสวงหาประโยชน์เพื่อคนและพวกพ้องของตน อธรรมจึงยังคงแผ่อำนาจครอบคลุมในวงการปกครองทั่วไป

พ่อบอกว่า เราต้องเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการกันใหม่ ต้องอบรมสั่งสอนและทำตัวอย่างให้ดู จนเขาได้ตระหนักเห็นแจ้งว่าพวกเขาเป็นลูกจ้าง เป็นผู้รับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นกันเพียงปาก แต่ในพฤติกรรมต่างๆ หาได้เป็นไม่ ยังคงเป็นเจ้าขุนมูลนายกดขี่ประชาชนอยู่

ความทุกข์ทรมานอันเกิดจากความขาดแคลน เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความทุกข์ทรมานจากโรคร้ายเบียดเบียน ยังคงครอบงำคนไทยส่วนใหญ่อยู่ ข่าวน่าเศร้าของหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับ รายงานถึงความทุกข์ยากแร้นแค้นของประชาชน และปัญหาสังคมอันสลับซับซ้อน แต่หน้ากลางๆ เป็นข่าวสังคมของคนมั่งมีในเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่ๆ การเลี้ยงส่ง เลี้ยงรับรอง เลี้ยงเพื่อนันเพื่อนี่มากมาย ในสถานที่ที่โอ้อ่า ต้องจ่ายเงินเป็นหมื่นๆ

พ่อเล่าว่า เมื่อไม่กี่วันมานี้ไปงานเลี้ยงแต่งงานรายหนึ่ง ที่สโมสรแห่งหนึ่ง พ่อบอกว่า อาหารดี แต่มองดูสภาพแวดล้อมแล้วกินไม่ค่อยลง กลับมาบ้านปรารภกับแม่และลูกๆ ว่า อยากจะเลิกไปกินเลี้ยงในงานรื่นเริงต่างๆ

"ทำไมครับพ่อ?" ผมถาม

"เห็นพวกเด็กจนๆ ไม่ใส่เสื้อ เพราะไม่มีเสื้อใส่ นุ่งกางเกงขาด
วันมานั่งคุกกันหน้าสลอน แล้วมันกลืนไม่ค่อยลง"

"ทำไมเขาปล่อยให้เข้ามาได้คะ?" แม่ถาม

"ก็ที่สโมสรนั้นคามปกติเด็กแกมาเล่นกันที่สนามอยู่เป็นประจำ
สนามกว้าง เหมาะสำหรับเด็กเล่น สโมสรเป็นคิกซ์คันเดียว มีชายขายยื่น
ออกมาสำหรับตั้งโต๊ะเลี้ยงแขกเมื่อมีงาน ถ้าแขกมากก็ขยายออกไปถึง
สนามได้ พวกเด็กแกล่เล่นอยู่แถวนั้น เมื่อมีงานเลี้ยงแก่ก็มานั่งดู คุณเจ้าบ่าว
เจ้าสาว คุณคนแต่งตัวสวยๆ มาในงาน คุณเขากินอาหารราคาแพงๆ ซึ่ง
พวกแกไม่มีโอกาสได้ลิ้มรสแม้แต่เศษของมัน พ่อเห็นแล้วกินไม่ค่อยลง
และต้องรีบถอดเสื้อนอก (ซุคสากล) ออก"

"เกี่ยวอะไรกับเสื้อของคนนอกของพ่อครับ?"

"ก็เด็กพวกนั้นเสื้อจะใส่สักตัวก็ไม่มี เราใส่เสื้อ ๓ ตัว เสื้อกั๊ก
เสื้อเชิ้ตแขนยาว (แถบผูกคอเสื้ออีก) แล้วเสื้อนอกหนาๆ อีกหนึ่งตัว
พวกเราแต่งกันมากเกินไปกระมังเด็กจึงขาด ผู้หญิงก็นุ่งเสียาวลาก
พื้น พวกที่นุ่งสั้นก็สั้นเต๋อพอปิดตะโพก พวกผู้หญิงนี้หาความพอดียาก
เสียจริงๆ"

ผมแอบชำเลืองคุณแม่ เห็นแม่อมยิ้มในท่วงทำนอง "ฉันเข้าใจ
คุณดีค่ะ พู๊ดไปเถอะ"

"แต่เรื่องที่คุณจะจะไปทานเลี้ยงในงานมงคลต่างๆ นั้น เห็นจะ
ยังทำไม่ได้" แม่ออกความเห็น "เพราะคุณมีเพื่อนมาก เพื่อนที่
สนิทสนมรักใคร่กันจริงๆ ก็มีหลายคน ลูกชายหรือลูกสาวเขาแต่งงาน
คุณก็ต้องไปทานเลี้ยง ไปรดน้ำ หลีกเลี้ยงได้ยาก งานสังคมพวกนี้
เกือบจะกลายเป็นของจำเป็นในสังคมไทยไปแล้ว"

"ก็น่าคิดเหมือนกัน แต่บ่อยครั้งๆ ใจจริงไม่อยากไปแล้ว อยาก
จะทำเพียงส่งของขวัญให้เขาแล้วกลับบ้าน ไม่ต้องทานเลี้ยง"

"คิดอย่างคุณพ่อกันมากๆ เข้า ก็ไม่ต้องส่งการ์ดเชิญใคร" น้องวีรดีพูดขึ้น "เพราะเกรงใจเขา ต่างคนต่างก็เอาของขวัญมาให้แล้วกลับบ้าน ส่งการ์ดเชิญไปก็เหมือนกับขอของขวัญหรือขอเงินเขา โดยเจ้าของงานไม่ต้องเสียอะไร มีแต่ทางได้ คนเชิญก็กระตาคไม่กล้าเชิญ การสมาคมกันก็หคสั้นเข้าทุกที จนหมดไปเป็นที่สุด หนูคิดว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังทำไม่ได้ค่ะ"

"และคนส่วนใหญ่ก็ยังคิดที่จะจัดงานให้ใหญ่ที่สุดเท่าที่กำลังความสามารถของตนจะทำได้ เป็นการอวดกันไปในตัวด้วย" ผมว่า "หรืออย่างน้อยก็บอกว่า ทางฝ่ายหญิงเขาต้องการอย่างนั้น"

"ลูกลองนึกถึงว่าเราเป็นเจ้าของฝ่ายหญิงบ้าง" แม่พูด "การที่เขาจัดการแต่งงานเป็นพิธีใหญ่โต เราย่อมถือว่าเป็นการให้เกียรติแก่เจ้าสาวของเรา และมีเพียงครั้งเดียวในชีวิตที่ลูกผู้หญิงจะจดจำไว้เป็นเรื่องภาคภูมิใจ บางคนหลวมตัวไปแล้ว ฝ่ายชายเขาไม่มีกำลังจัดให้สมใจได้ ฝ่ายหญิงจึงร่วมกันจัดเสียเอง"

"ความจริงหญิงที่มีการศึกษา ควรจะคิดกันบ้างว่าอาการแห่งความหุหุราฟุ่มเฟือยเหล่านั้นไม่มีประโยชน์อะไร สิ้นเปลืองเปล่าๆ ไม่ใช่ชีวิตสมรสจะอยู่เย็นเป็นสุขเพราะการจัดงานหุหุรา แต่มันอยู่ที่ความเข้าใจกัน"

"เขาคิดกันไม่เป็นหรอกค่ะคุณ"

คุณพ่อหัวเราะชอบใจคำสั้นๆ ของคุณแม่ แต่มีความหมายดีพอจึงว่า

"จริงซี ฉันมักจะลืมไปเสมอ"

"คุณนึกว่า คนทั้งหลายจะคิดเป็นและคิดได้อย่างคุณหรือ? เขาคิดกันไม่ค่อยเป็นหรอกค่ะ คนส่วนมากถึงจะมีความรู้ดีปริญญาสูง แต่ไม่ได้หมายความว่า จะคิดเป็นและคิดถูกไปด้วย เขาคิดได้แต่เรื่อง

ความก้าวหน้า ความสุข ความรุ่งเรือง ความสำราญ และโก้ ของตัวเขาเองเรื่องที่เขาไปทานเลี้ยง เห็นพวกเด็กจนๆ มานั่งคู่แล้วทานไม่ลง ต้องรีบถอดเสื่อออกเพราะเด็กไม่มีเสื่อสวมนั้น ใครเขาคิดกันบ้างเวลานั้นเขาคิดแต่เรื่องอาหารในจาน คนศรี เจ้าสาว เจ้าบ่าว ชุดของหญิงผู้แต่งกายประกวดกันมาในงานเช่นนั้นว่าใครแต่งอย่างไรเพื่อจะได้เอาอย่างไปใช้บ้าง หรือมีฉะนั้นก็นั่งนินทาคนอื่นพอหอมปากหอมคอแล้วแยกย้ายกันกลับ พวกผู้ชายก็มีว่สมจับกลุ่มกันกินเหล้าเฮฮาไปตามเรื่อง การสมาคมที่มองเห็นหรรษา ก็มีเพียงเท่านั้น"

"อันที่จริง เนคโท (ผ้าผูกคอ) และเสื่อออกนั้น ผมว่าเป็นเครื่องแต่งกายส่วนเกินของคนเมืองร้อนอย่างพวกเรา มันเหมาะสำหรับคนเมืองหนาว เสื่อออกก็คือเสื่อหนาวนั่นเอง ทำไมจะต้องเอามาใส่ในหน้าร้อน และทุกคนก็บ่นว่าร้อน พวกที่ใส่ชุดสากลทำงานก็ต้องเปลืองเงินค่าเครื่องปรับอากาศ (Air Conditioned) อีก มันอะไรกัน ถ้าคนจนในเมืองไทยมัวทำตามคนมั่งมีในเรื่องเหล่านี้แล้ว พวกคนจนนั้นแหละจะตายก่อน คนมั่งมีเขาไม่ค่อยเดือดร้อน เขามีรถปรับอากาศนั่งโฉบไปโฉบมา แต่คนจนไปงานแล้วเอาอย่างคนมั่งมี นุ่งขาวจั้นรดเมล็ดไม้ได้ ใส่ชุดสากลนั่งรดเมล็ดไม้ได้ต้องนั่งแท็กซี่ แทนที่จะเสียค่ารถ ๓ บาท กลายเป็น ๓๐ ไปมา ๖๐ ค่าของขวัญอีก ๘๐-๘๐ บาท รวมแล้วร่อยกว่า เดือนหนึ่งถูกเข้าสัก ๕ รายก็เดือดร้อน" ผมพูดเสียยาว

"ความจริงก็เดือดร้อนกันอยู่ทั้งนั้น" แม่ว่า "คนจัดงานก็เดือดร้อน กลัวเสร็จงานแล้วไม่มีเงินใช้หนี้ บางรายต้องเป็นหนี้เขาไป ๒-๓ ปี จึงเปลื้องหมค คนไปก็เดือดร้อนเพราะต้องเจียดเงินที่มีไม่คอยพอกินพอใช้อยู่แล้ว ไปช่วยงานตามภาระหน้าที่ที่สังคมบัญญัติไว้ แต่ก็ต้องยิ้มแยมแจ่มใส แสดงความยินดีกันไปตามเรื่อง บางคนลูกป่วย

จะพาไปหาหมอสักทีก็ฉัดแล้วฉัดอีก หายากินพอประทังไป แต่พอ
การดำเนินงานสังคมมา ต้องรีบควักกระเป๋าให้ไป ๑๐๐-๒๐๐ ไม่รู้ว่าจะไป
เอาความผิดกับใคร"

"รายลูกป่วยพอฉัดเพื่อนได้ก็ผลัดไป แต่งานสังคมเขากำหนด
วันและเวลามาเลย ฉัดเพื่อนไม่ได้ ถ้าฉัดเพื่อนได้คงผลัดกันเหมือน
ทำนองเดียวกับค่าเทอมลูก ถ้าเจ้าของโรงเรียนบอกว่า เมื่อไรก็ได้
ไม่กำหนดวัน หรือภายในกำหนดนั้นแล้ว คงมีคนไม่เสียค่าเทอมกัน
มากมายเพราะคนไทยส่วนมากเวลานี้ เปิดเทอมทีก็ต้องเป็นหนี้เขา
ทุกเทอม"

พ่อนิ่งอยู่ครู่หนึ่งแล้วพูดต่อไปว่า

"ความทุกข์ยากของประชาชนเท่าที่เรารู้เห็นนี้เป็นเพียงส่วนน้อย
ส่วนที่เราไม่เห็นมีมากมาย หลายสิบหลายร้อยเท่า เหมือนน้ำแข็งก้อน
ใหญ่ที่ลอยอยู่ในแม่น้ำ ส่วนที่เราเห็นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนที่จมอยู่
ใต้น้ำมากกว่าหลายเท่า ความทุกข์อันมหิมาของคนเรานั้นมาจาก
การที่เราคิดถึงแต่ตัวเอง ไม่เหลียวดูความทุกข์ของคนอื่นบ้าง ซึ่งมี
อยู่มากมาย และอาจทุกข์มากกว่าเราคั้งหลายร้อยเท่า การช่วยบำบัด
ทุกข์ของผู้อื่นมีหลายวิธี แต่วิธีที่ได้ทันทีคือการเห็นแก่ตัวให้น้อยลง"

ค อ น ที่

๕๘

ผมพูดกับพ่อว่า ความจริงทรัพย์สินสมบัติในโลกนั้นมีมากมาย เช่น อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ยวดยานพาหนะ และถนนหนทาง แต่สิ่งเหล่านั้นมันไม่ได้เป็นของเรา ผมออกไปบ้านนอกที่ไรก็บังเกิดความคิดอย่างนี้ เพราะได้เห็นว่ามันมีมากมายจริงๆ ตัวอย่าง รถยนต์ราคาแพงเป็นเงินแสนก็ยังมียู่เกลื่อน ที่ดินก็มีอยู่มากมายทั่วประเทศทั่วโลก แต่ไม่เป็นของเราเลยแม้แต่ตารางฟุตเดียว เสื้อผ้าอาหารจะซื้อสักเท่าไรก็ได้ แต่เราไม่มีเงินซื้อ เราเป็นคนจนเพราะไม่มีสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติของตัวเอง

"ทำไมจะไม่ใช่ของเรา" พ่อว่า "มันเป็นของเราเหมือนกัน มิฉะนั้นเราจะใช้มันได้อย่างไร เช่น รถยนต์คันใหญ่ๆ คันหนึ่ง ราคาหลายแสน

เราเสียเงินเพียง ๗๕ สตางค์ เขาก็พาเราไปถึงที่หมายได้ เขามีคนขับให้เสร็จและเก็บรถล้างรถให้ มันเสีย เขาก็ซ่อมให้ หรือมันเกิดเสียระหว่างทาง เขาก็ขึ้นคันใหม่ซึ่งเข้ามาจอดเทียบรับเราทันทีหรือเกือบจะทันที ฝนตกเขาก็ปิดหน้าต่างให้ แถมยังให้เพื่อนนั่งแก็งหาไปอีกจำนวนมาก เราใช้รถเหล่านี้ได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง รถไฟ เครื่องบินก็เป็นของเรา เพราะเราขึ้นได้ เขาจะพาเราไปสู่ที่หมายเหมือนกัน เรามีได้จำนวนไม่จำกัด ถนนหนทางก็เป็นของเรา สนามหญ้า สวนสาธารณะ แม่น้ำลำคลองทั้งหลาย ล้วนเป็นของเราทั้งนั้น เพราะเราใช้สอยมันได้เท่าที่จำเป็น ลูกต้องคำนึงถึง**จุดประสงค์ของการมี** ว่าเพื่ออะไร?"

"แล้วพ่อว่า เพื่ออะไร?"

"ก็เพื่อใช้สอย เพื่อบริโภค ของเหล่านั้นท่านเรียกว่าเครื่องอุปโภคบริโภค เมื่อเรามีจะใช้สอยและบริโภคอยู่แล้ว จะต้องไปเคื้อคร้อนทำไม การทำนาก็เพื่อให้มีข้าวมาบริโภค ที่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของที่นาด้วย ก็เพื่อจะได้ผลผลิตเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่ต้องถูกแบ่งไปให้นายทุนหรือคนกลาง แต่เมื่อเราไม่ได้ทำนา แต่มีข้าวบริโภคเท่าที่ต้องการตามหลักของการแลกเปลี่ยนแล้ว จำเป็นอย่างไที่เราจะต้องคืนรนเพื่อเป็นเจ้าของที่นาอันมหาศาล การไปไหนมาไหนก็เพื่อให้ถึงที่หมาย เมื่อรถยนต์ส่วนกลางหรือรถของบริษัทที่เรียกกันทั่วไปว่ารถเมล์คอยบริการให้ถึงที่หมายอยู่แล้ว จำเป็นอย่างไรรักหนาที่จะต้องมีรถยนต์ส่วนตัว นอกจากผู้มีกิจธุระมากที่จำเป็นต้องใช้มันเพื่อความสะดวกในธุรกิจหรือผู้หลักผู้ใหญ่, หรือผู้มีเงินพอที่จะมีมันได้โดยไม่เคื้อคร้อน แต่ถ้ามีแล้วเคื้อคร้อนอยู่เสมอเพราะความมีนั้น ก็อย่ามีมันเลยดีกว่า ใช้วิธีเช่าเป็นคราวๆ คือบริการรถเมล์ หรือรถแท็กซี่จะดีกว่า แม้มันจะส่งไม่ถึงที่ที่เดียว ก็เดินต่อเอาบ้างนิดหน่อย ได้ออกกำลังไปในตัว รวมความตามความเห็นของพ่อว่า **ถ้ามีแล้วเคื้อคร้อนก็อย่ามี** ถ้า

ไม่เคียดกร้อนก็ไม่เป็นไร"

"ตามหลักของพระพุทธเจ้า เราอยู่ในโลกอย่างผู้อาศัยโลก ไม่ใช่
เป็นเจ้าของโลก เราเพียงแต่อาศัยมันชั่วคราวชั่วครั้งชั่วคราว **อยู่อย่างผู้มีทุก
สิ่งทุกอย่าง แต่ไม่มีอะไร**"

"ไม่เข้าใจครับพ่อ"

"ลูกคุณตัวอย่างความเป็นอยู่ของพระพุทธเจ้า หรือของพระสงฆ์
สาวกของพระองค์ มีภูมิลำเนาอาศัย มีวัดที่สวยงาม แต่ไม่มีภูมิลำเนาเป็น
ของพระองค์ใดโดยเฉพาะ ท่านเพียงแต่อาศัยอยู่ ของเหล่านั้นเป็น
สมบัติส่วนกลาง เป็นของคนทุกคน"

"แต่ฆราวาสทำอย่างนั้นไม่ได้" ผมว่า "ถ้าอยากอยู่อย่างพระก็
ต้องบวชเป็นพระ ทรัพย์สินสมบัติของฆราวาสต้องมีเจ้าของ"

"ก็ของรัฐนั้นไง ที่เป็นสมบัติส่วนกลางของคนทุกคน เช่น สถานที่
ราชการ ถนนหลวง เครื่องสาธารณูปโภคต่างๆ แต่ท่านตั้งเจ้าหน้าที่
ไว้เพื่อคุ้มครองรักษา ทรัพย์สินสมบัติของรัฐทั้งหลายนั้นแหละที่เรามีส่วน
เป็นเจ้าของอยู่ด้วย และเราควรต้องถนอมใช้เหมือนอย่างที่เป็นสมบัติ
ส่วนตัวของเราเอง เช่น ถนน, ไฟฟ้า, ประปา ซึ่งท่านทำไว้ให้เป็น
ของสาธารณะ รวมทั้งของอื่นๆ ด้วย เช่น โรงเรียน, สวนสาธารณะ
ห้องน้ำสาธารณะ เป็นต้น ถ้าของเหล่านั้นต้องสูญเสียไป เราก็พลอย
เสียประโยชน์ไปด้วย"

"เขาคิดอย่างนี้กันไม่ค่อยเป็นหรอกค่ะคุณ" แม่พูดด้วยอารมณ์
ราบเรียบอย่างเดิม "ในเมืองเราคนส่วนมากหวงแหนแต่สมบัติของตัวเอง
ส่วนสมบัติของสาธารณะ เขาไม่ค่อยรู้จักคุณค่า เขาพูดคำว่า 'ช่างมัน
ไม่ใช่ของเรา' เพราะคิดกันแบบนี้ การทำลายสาธารณสมบัติของชาติ
จึงมีอยู่อย่างมากมายคาศึกเห็นแล้วใจหาย"

"อาจเข้าหลักไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง กระทบกับแม่"

ผมพูด

"ไม่รู้ซี ต้องถามพ่อเขาคุณ"

"ไอ้ความเลวทรามที่สุด กับความดีที่สุด มันมักจะใกล้เคียงกัน คิดไม่คืออาจทำให้เข้าใจผิดได้ง่ายๆ เหมือนเส้น ๒ เส้นที่โค้งเข้าหากัน ปลายสุดของทั้งสองเส้นก็อยู่ชิดกันมาก คนอัจฉริยะกับคนบ้าก็ใกล้เคียงกัน เพียงแต่เขาไม่ยอมก้าวต่อไปอีกเท่านั้น เหมือนคนป็นจิ้นไปถึงยอดเขาแล้ว (คนอัจฉริยะ) เบื้องหน้าของเขามีแต่ความว่างเปล่าทางที่เขาเดินสุดสายแล้ว ถ้าเขาก้าวอีกก้าวเดียวก็จะต้องตกภูเขา แต่เขาไม่ยอมก้าวอีก เขาจึงยืนสง่าอยู่บนยอดเขา เป็นอัจฉริยะ"

"คนทำลายสมบัติของชาติโดยไม่มีเหตุผลนั้น เป็นคนทรามทำไปเพราะมีอัสมีมานะจัด 'ฉันจะทำ ใครจะทำไม' ส่วนคนไม่ยึดมั่นถือมั่นจะรักชาติทรัพย์สินสมบัติของชาติหรือส่วนกลางอย่างดีที่สุด เพราะใจเขาสูง เขาเห็นว่าเขาไม่มีสิทธิอะไรที่จะทำลายทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมของมหาชน เขาจะอาศัยใช้สอยอย่างถนอม เพื่อคนอื่นจะได้ใช้ต่อไป ถ้าเป็นสิทธิส่วนตัวของเขาเสียอีก เขาอาจทำลายมันได้ง่ายกว่า ความแตกต่างระหว่างคนใจทรามกับคนใจสูง มีอยู่ดังนี้"

"พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนและทรงบัญญัติพระวินัยให้สาวกของพระองค์ใช้ของกลางคือของสงฆ์อย่างถนอมที่สุด เช่น เคียงจะนอนลงไปเฉยๆ โดยไม่มีเครื่องปูลาด เช่น ผ้าปู เป็นคัน ไม้ไผ่ ไม้ไผ่หนึ่งฟิงฝ่าให้เป็นรอย ของสงฆ์ใช้แล้วต้องเก็บงำให้ดี อยู่ในที่ปลอดภัย ถ้าชำรุดต้องซ่อมแซม อันที่จริงพระองค์ทรงเป็นยอดของผู้ไม่ยึดมั่นถือมั่น ทรงสอนให้บริโภควัตถุใช้สอยปัจจัยอย่างเห็นโทษและมีปัญญา สลัดออก (อาทีน *วทสฺสาวิ นิสฺสรณปณฺโณ ปรีฏณฺขติ*)^๑ แต่เพราะเหตุที่มีพระทัยบริสุทธิ์ยิ่ง ทรงเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

^๑ อริยวงสิกสูตร ทรงสอนถึงการบริโภคปัจจัยแบบบวชของพระอริยะ

จึงทรงกวัดขັນเรื่องการรักษาทรัพย์สินสมบัติสาธารณะดังกล่าวแล้ว"

"คนส่วนมากเขาไม่ได้เห็นอย่างนั้น" คุณแม่พูด "เขายึดมั่นถือมั่นส่วนที่เป็นของเขา และมีอัสมีมานะในการทำลายทรัพย์สินสมบัติสาธารณะ และคนส่วนมากเห็นกันว่า เรื่องความไม่ยึดมั่นถือมั่นนั้นนำมาใช้ในชีวิตการงานและชีวิตประจำวันไม่ได้"

"ทำไมจะใช้ไม่ได้" พ่อว่า "แต่ขอให้ใช้ให้ถูกเรื่องเถอะ คุณลองคิดดู คนที่ต้องทะเลาะกันก็เพราะความยึดมั่นถือมั่นว่า เขาค่าเขา เขา นิินทา เขาคุหมีนเรา ถ้าไม่ยึดมั่นก็ไม่ต้องทะเลาะกัน คนที่เก่งแย่งกันก็เพราะมีอัสมีมานะจัดว่า เราต้องอย่างนั้นอย่างนี้ เราต้องเก่งกว่าใครหมด สิ่งนั้นควรต้องเป็นของเรา เรา เรา และเรา ลัทธิอีโกอิสซึม (Egoism) นั้น ทางปรัชญาถือว่าเลวที่สุด"

"การยอมรับว่าตนยังปฏิบัติไม่ได้ เพราะเป็นหลักกรรมที่ค่อนข้างสูงนั้น ยังน่ารัก น่าเอ็นดู และน่านับถือกว่าการเหยียบย่ำธรรมที่ตนเข้าไม่ถึงว่าเป็นของไร้ประโยชน์ การเหยียบย่ำธรรม คุหมีนธรรมที่ตนปฏิบัติไม่ได้ว่าไร้ค่า นั้น เป็นโมหจริตอย่างหนึ่งของผู้อ้างตนว่ามีปัญญา"

"เริ่มหนักเข้าทุกทีแล้วครับพ่อ"

"ก็หาเรื่องเบาๆ มาคุยซิ พ่อก็ชอบเหมือนกัน คุยหนักนานๆ ไม่ค่อยไหว"

"มีผู้หญิงคนหนึ่งเขาบอกว่าคุยกับพ่อเหมือนนั่งคุยกับขมบาล"

คุณแม่สะอึกร้องขึ้นว่า "อะไรกัน? ใครเป็นคนพูด?"

"ก็น้าอู๊ดใจล่ะครับ แม่"

"อ้อ" คุณแม่ร้องอย่างโล่งอก "เขาเคยเปรยกับแม่เหมือนกันว่า ฟังคำพูดของพ่อบางคำเขาขมลูก เพราะนึกถึงขมบาลที่ปลอมมาเป็นมนุษย์ในเรื่องเงาของคุณโรสลาเรนาไซไหม?"

"ใช่ครับ, น้ำอุ๊คบอกว่าพ่อพุทธธรรมเหมือนยมบาลในเรื่องนั้น
น้ำอุ๊คเลยกลัวๆ บอกว่าพ่อเหมือนไม่ใช่คนธรรมดา"

พ่อหัวเราะและบอกว่า "กลัวอะไรกัน เห็นเขามาคุยกับพ่อบ่อย
และคุยได้นานๆ"

"เป็นไปได้หรือครับพ่อ ที่ยมบาลจะมาในโลกมนุษย์"

"ไม่รู้ซี แต่เคยเห็นหนังสือเล่มหนึ่ง พระท่านเขียนเล่าไว้ว่า ท่าน
ประสบการณ์ด้วยตนเองสมัยเป็นคฤหัสถ์ เห็นดังนั้นจึงออกบวช"

พ่อลุกขึ้นไปหยิบหนังสือในตู้เล่มหนึ่งมาส่งให้ผม พลังกล่าวว่า
"นี่ไง"

เป็นหนังสือเล่มบางๆ เพียง ๔๐ หน้าขนาด ๑๖ หน้ายก

"เอาไปอ่านเสียก่อน" พ่อบอก "เชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามใจลูก เชื่อ
ก็ดี ไม่เชื่อก็แล้วไป เรื่องที่คนสลับไปพบยมบาลนั้นมีมากมายเหลือเกิน
แต่รายนี้ยมบาลท่านเอาตัวมาส่งเอง จึงมีโอกาสดูคุยกับพี่ชายและ
ญาติมิตรของผู้เล่า อ่านก็แล้วกัน เชื่อหรือไม่เชื่ออีกเรื่องหนึ่งต่างหาก"

ค อ น ที่

เรื่องกฎแห่งกรรม สังสารวัฏ และการเกิดใหม่เป็นเรื่องที่เราคุยกันมากที่สุดเรื่องหนึ่ง รู้สึกว่าพ่อชอบคุย และมีความสุขจากการคุยเรื่องนี้ คัวยเหมือนกัน ทำให้ผมได้รับความรู้เพิ่มเติมมาก การคุยให้ฟังบ่อยๆ คราวละเล็กคราวละน้อย เป็นอุบายซึมซาบสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปใจของเขารชชได้คัยง จนในที่สุดก็เชื่อไปเอง

พ่อบอกว่า เรื่องกฎแห่งกรรม สังสารวัฏ และการเกิดใหม่นั้น แยกกันไม่ได้ ต้องไปคัวยกันเสมอ ขาคอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้อีกอย่างหนึ่งไม่สมบูรณ์และอาจลั้มลงได้โดยง่าย เช่น เรื่องกรรม ถ้าไม่มีเรื่องสังสารวัฏก็อธิบายกรรมให้แจ่มแจ้งไม่ได้ เรื่องสังสารวัฏก็คือ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิดนั้เอง ซึ่งพุทธศาศนิกควรสนใจเป็นพิเศษ

พ่อได้นำพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมา อ้างอิงว่า

"สำหรับพระพุทธศาสนานั้น ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าสิ่งที่ควรสอน ให้เข้าใจและให้เชื่อมั่นเสียตั้งแต่ต้นทีเดียว คือสิ่งที่เป็นหลักสำคัญของ พระพุทธศาสนา นั่นคือ วัฏฏสงสาร การเวียนว่ายตายเกิดและกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะ หนทางปฏิบัติของพุทธศาสนิกก็เพื่อพ้นจากวัฏฏสงสารอันเป็นทุกข์ แต่ สิ่งที่ดีประเสริฐยิ่งนั่นคือความเชื่อในกรรม แต่จะสอนเรื่องกรรมอย่าง เดียว ไม่สอนเรื่องวัฏฏสงสารก็ไม่สมบูรณ์"^๑

"ความเชื่อในกรรม ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นของประเสริฐยิ่ง ควร เพาะให้มีขึ้นในใจของคนทุกคน และถ้าคนทั้งโลกเชื่อมั่นในกรรมแล้ว มนุษย์ในโลกจะได้รับความสุขใจขึ้นไม่น้อย โดยที่ไม่ทำให้รู้สึกท้อถอย อย่างไม่รู้"

"ข้าพเจ้าเห็นว่า เราควรพยายามสอนเด็กให้เข้าใจและให้เชื่อมั่น ในกรรมเสียแต่ต้นทีเดียว ยิ่งให้เชื่อได้มากเท่าไรยิ่งดี ควรให้ฝังเป็นนิสัย ที่เดียว"

ผมถามพ่อว่า มีวิธีพิสูจน์อย่างไรหรือไม่ว่าคนตายแล้วเกิดชาติ หน้ามีจริง ?

พ่อตอบว่า

"ก็มีอยู่บ้าง เช่น เรื่องเค็ดกระลิกชาติได้ ซึ่งมีอยู่ทุกทวีปในโลก"

"แต่ก็เป็นเฉพาะบางคนครับพ่อ, ส่วนใหญ่ระลึกไม่ได้"

"ที่ระลึกไม่ได้นั่น เพราะอยู่ในโลกแห่งวิญญูณเสียนาน" พ่อ ตอบ "ถ้าเราอ่านประวัติของคนที่ระลึกชาติได้ มีข้อสังเกตอยู่อย่างหนึ่ง

^๑ เก็บความจากพระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปราชญ์เมื่อ

ว่า ท่านเหล่านั้นมิได้ใช้ชีวิตอยู่ในโลกแห่งวิญญานนาน แต่พอตายได้ไม่นานเท่าไร ก็ไปเกิดเป็นมนุษย์อีก อย่างนี้แทบทุกคน"

"เป็นยังไงครับ อยู่ในโลกแห่งวิญญาน?"

"คืออยู่ในโลกทิพย์ อาจเป็นเทวดา หรือโลกแห่งโอปปาติกะ อย่างอื่น เช่น นรก เปรต อสุรกาย เป็นต้น"

"อันที่จริงเรื่องที่ว่าจำไม่ได้นั้น ไม่ต้องระยะไกลถึงพันๆ ปี แม้เพียงปีเดียวสองปี เราก็จำรายละเอียดอะไรไม่ค่อยได้ เราจำได้แค่สาระสำคัญเท่านั้น เมื่อวานนี้ เราพูดอะไรไปเท่าไร เราจำได้ไม่หมด เพียงแต่จำได้บ้างเท่านั้นเอง ไม่ต้องพูดถึงชาติก่อนๆ ซึ่งใช้เวลานาน และมีบางสิ่งบางอย่างบังอยู่"

"อะไรครับ บางสิ่งบางอย่าง?"

"ก็จะอะไรเสียอีกเล่า ก็เลส โลก โกรธ หลง นั่นเอง โดยเฉพาะตัวโมหะ ซึ่งเป็นตัวมีด เหมือนมีของอยู่ในห้องนี้มากมาย แต่พอมัดเราก็มองไม่เห็นอะไร ของอยู่แค่มือเอื้อมก็มองไม่เห็น การที่เรามองไม่เห็นไม่ได้หมายความว่าของนั้นไม่มี แต่เพราะความมืดมาบังไว้ ทำนองเดียวกัน ใจเรามีความมืดคือโมหะมาบังไว้ ทำให้มองไม่เห็นอดีตอนาคตและแม้ในชั่วโมงหน้า เราก็มองไม่เห็นว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นแก่ชีวิตเรา พอโลก โกรธ หลง หายไปจากใจ โลกก็สว่างไสวขึ้นทันที"

"บางคนเขาว่า ตายแล้วเกิดเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ ไม่เป็นจริง เพราะอะไรจะไปเกิด ในเมื่อพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์มีแค่สมองเป็นผู้บัญชางาน" ผมถาม

"พอเชื่อว่ามันสมองมีความสำคัญ แต่มันสมองไม่ใช่จิต หรือวิญญาน มันสมองเป็นเพียงเครื่องมือของวิญญาน เหมือนเครื่องดนตรีเป็นเครื่องมือของนักดนตรี เครื่องกำเนิดไฟฟ้าและอุปกรณ์แห่งไฟฟ้าทั้งมวลมิใช่ตัวไฟ มันเป็นเพียงเครื่องอุปกรณ์ให้ไฟปรากฏขึ้น และต้อง

ทำถูกวิธีด้วยจึงจะปรากฏ อนึ่ง นักเขียนจะมีความสามารถปานใดก็ตาม เมื่อไม่มีเครื่องมือในการเขียน เช่น กระดาษ ปากกา เป็นต้น เขาก็เขียนอะไรออกมาไม่ได้ มันสมองเป็นเพียงเครื่องมือของวิญญาน ตัวมันสมองเองไม่ได้คิดอะไรเลย ผู้ที่คิด เก็บ ระลึก สะสม อารมณ์ และความชั่ว ความดีต่างๆ ก็คือจิตหรือวิญญาน เครื่องจักรไม่เคยบันทึกอะไรไว้ แต่เจ้าของเครื่องจักรนั้นค้างหาก ที่เป็นผู้บันทึกเรื่องราวต่างๆ อันเกี่ยวกับเครื่องจักร แต่ทั้งสองอย่างต้องอาศัยกัน คือทั้งสมองและจิต บางคนมันสมองดีแต่จิตไม่ดี จึงนำเครื่องมือคือมันสมองไปคิดเรื่องเสียหายร้ายแรง บางคนมันสมองไม่ค่อยดีแต่จิตดี จึงทำประโยชน์ได้เท่าที่เครื่องมือจะอำนวย พ่อว่ามันสมองกับจิตหรือวิญญานเป็นคนละอย่าง แต่อาศัยกัน"

"อีกอย่างหนึ่งที่พ่อเป็นข้อพิสูจน์ว่าคนตายแล้วเกิด อคติชาติมีจริง คือความแตกต่างกันของบุคคล แม้แต่ในวัยต้นๆ แม้จะมีมารดาบิดา สิ่งแวดล้อม และการศึกษาอย่างเดียวกัน แต่เด็กก็มีความโน้มเอียงในเรื่องต่างๆ ไม่เหมือนกัน เพราะความเคยชินในอดีตของแตกต่างกัน ตามประวัติแห่งคนสำคัญในโลก แสดงว่าคนสำคัญในทางใด มักมีท่าทีในทางนั้นมาตั้งแต่วัยคั่นแห่งชีวิตที่เดียว เด็กฝาแฝดแท้ๆ ยังสนใจในสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน ร่องรอยแห่งอดีตยังคงติดมาจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่คุณทำไว้ด้วยกาย วาจา ใจ จึงไม่สูญไปพร้อมกับการสลายของร่างกาย"

"พันธุกรรม สิ่งแวดล้อม และการอบรม ย่อมมีส่วนทำให้คนแตกต่างกัน" ผมว่า

"ข้อนี้ พ่อไม่เถียง แต่มีข้อน่าคิดอยู่บ้างเหมือนกันว่า เด็กบางคน พ่อแม่ดีเหลือเกิน แต่ลูกก็ไม่ดี พยายามอบรมสั่งสอนอย่างไรก็ไม่ได้ผล เด็กบางคนพ่อแม่ไม่ดี แต่ตัวเด็กเองแสดงอุปนิสัยอันดีเลิศออกมา

ข้อนี้แสดงว่าคนทุกคนได้นำเอา **คุณสมบัติทางใจของคนในอดีต** มาในปัจจุบันด้วย"

"เด็กดี ทำไมจึงไม่ไปเกิดกับพ่อแม่ที่ดี หรือว่าเลือกเกิดไม่ได้?"

ผมถาม

"เลือกเกิดได้ก็มี เลือกไม่ได้ก็มี" พ่อตอบ

"คืออย่างไรครับ?"

"คือวิญญานที่ยังค้างอยู่ เลือกเกิดไม่ได้ ต้องสุกแล้วแต่กรรมกรรมมีอำนาจพิเศษในการสำรวจอดีตของวิญญาน แล้วกำหนดหมายให้ใครไปเกิดที่ใดอย่างเหมาะสมที่สุดกับกรรมในอดีตของเขา เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่างๆ ตามสมควร ไม่มีสิ่งใดยุ่งยากสับสนเท่ากับโยชิตาชีวิตมนุษย์ ส่วนคนที่เลือกเกิดได้ คือผู้ที่พัฒนาจิตใจของตนจนจะสมบูรณ์อยู่แล้ว อย่างเช่น พระโพธิสัตว์ เมื่อจะลงมาเกิดเพื่อตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเลือกพระมารดา และสถานที่อันเหมาะสมแก่จุดมุ่งหมายในการมาเกิดของพระองค์ วิญญานชั้นสูงเหล่านั้นลงมาเกิดด้วยจุดมุ่งหมายอันแน่นอน"

"ทำไมบางคนซึ่งเป็นวิญญานชั้นสูง จึงไปบังเกิดกับมารดาที่ทุกข์ยากลำบาก ในหมู่บ้านที่แร้นแค้น?"

"รู้ได้อย่างไร?" พ่อถาม

"สังเกตที่เขาเป็นคนดี และเมื่อเติบโตขึ้นได้ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติมากมาย แสดงว่าเป็นวิญญานชั้นสูงมาเกิด"

"อันนี้เข้าใจได้ง่าย" พ่อตอบ "เขาถูกส่งไปหรือได้รับการขอร้องให้ไปเกิด เพื่อหาประสบการณ์ในสภาพสังคมเช่นนั้นชั่วคราว แล้วก็กลับสู่สังกัดเดิม"

"ยังไม่ค่อยเข้าใจครับพ่อ?"

"เปรียบเหมือนข้าราชการที่สังกัดอยู่ในกรม หรือกระทรวง

ในกรุงเทพฯ แล้วถูกส่งไปอยู่ในแคนธูรกันคารชั่วคราว เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงบางอย่าง หรือเพื่อถ่ายถอนโทษบางประการของคุณ หรืออาจเป็นเพราะความสมัครใจของคุณเองที่จะหาประสบการณ์ในสภาพอย่างนั้นชั่วคราว แล้วกลับเข้าสู่ศักดิ์เดิม"

"เปรียบอีกอย่างหนึ่งเหมือนนักเรียนทหารที่ออกฝึกภาคสนามเมื่อปิดเทอมปลาย เพื่อหาประสบการณ์ในภูมิประเทศและใช้ชีวิตทหารของคุณให้แข็งแกร่ง"

"แล้วคนที่ตรงกันข้ามเล่าครับ?"

"อย่างไร?"

"คือวิญญาณชั้นต่ำ แต่ไปเกิดกับมารดาบิดาที่ดีมีศีลธรรม มีทรัพย์สินมาก สังเกตได้ว่าเป็นวิญญาณชั้นต่ำก็คือ เขาประพฤติแต่เรื่องต่ำทราม และทำตัวต่ำลงเรื่อยๆ จนเป็นคนเลวในที่สุด"

"พวกนี้คงเคยทำความดีบางอย่างอันเป็นเหตุให้เกิดในทีอย่างนั้น แต่บุญที่จะคุ้มครองตนไว้ไม่มี จึงอยู่ในที่สูงไม่ได้ ให้เคียดแค้นรำคาญต้องลงมาเกลือกกลั้วกับความต่ำทรามตามสันดานของตน เราจะเลี้ยงหมูไว้บนบ้านที่สวยงาม ให้อาหารอย่างดี มันก็คงไม่พอใจเหมือนได้ไปเกลือกกลั้วกับโคลนตมและกินอุจจาระ สันดานของมันเป็นอย่างนั้น การพัฒนาวิญญาณเพื่อให้รักความดี จึงมีความหมายมากในความก้าวหน้าของชีวิตวิญญาณ"

"คนที่ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏ ย่อมต้องเกิดเป็นหญิงบ้าง เป็นชายบ้างใช่ไหมครับ?"

"ใช่"

"ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น? ทำไมไม่เกิดเป็นเพศเดียวให้ตลอดไปเลย เพื่อพัฒนาคุณสมบัติของคุณให้เจริญถึงขีดสุดอย่างรวดเร็วเหมือนคนทำงานด้านเดียว"

"เรื่องนี้ค่อนข้างจะพูดยาก" พ่อว่า "แต่ก็พอพูดได้ คือ การที่ต้องเกิดเป็นชายบ้างหญิงบ้างนั้น เป็นความจำเป็นเพื่อให้เรามีประสบการณ์ด้านต่างๆ และเพื่อให้การพัฒนาของเราเป็นไปได้อย่างดี เราจะได้เห็นได้จากประวัติบุคคลสำคัญของโลก ผู้ทำประโยชน์อันยิ่งใหญ่ให้แก่โลก ย่อมมีคุณธรรมทั้งแบบชายและแบบหญิงผสมกลมกลืนกัน อย่างดี เช่น ความเข้มแข็งทนทาน ความกล้าหาญ ความเสียสละ อันเป็นคุณธรรมของชาย และความอ่อนหวานนุ่มนวล ความเห็นอกเห็นใจ ความรักครอบครัว เป็นต้น อันเป็นคุณสมบัติของหญิง เมื่อคุณธรรมทั้งสองฝ่ายมาผสมผสานกันก็ทำให้บุคคลผู้นั้นมีอุปนิสัยอันดีเลิศ สมควรเป็นตัวแทนของสิ่งดีงามทั้งหลาย คือเขาเป็นที่สถิตอยู่แห่งสิ่งดีงาม ใครอยากรู้ว่าความดีเป็นอย่างไร ดูได้ที่บุคคลอย่างนั้น เขาเกิดมาเพื่อเป็นโลกนายก ผู้นำโลก"

ผมถามพ่อว่า "เมื่อคนที่เกิดมาต้องรับผลกระทบบางอย่างที่เขาเคยทำเหตุไว้ แต่เขาระลึกไม่ได้ว่าเขาได้ทำผิดอะไร จึงต้องมาทนทุกข์ทรมานอยู่ในสภาพอย่างนั้น วิญญาณของเขาไม่มีทางพิจารณาผลเทียบเคียงกับเหตุได้ การเกิดใหม่ก็ไร้ความหมาย ผลดีหรือชั่วที่เกิดขึ้นในระยะหลัง เป็นเหมือนการลงโทษหรือให้รางวัลแก่คนที่ไม่รู้เรื่องอะไรเลย ส่วนคนที่เกิดมาดี อยู่ดี กินดี ก็รู้สึกตัวแต่เพียงว่าคนเกิดมาโชคดี ไม่รู้สึกในคุณค่าของความดีแต่ประการใด ฝ่ายคนที่เกิดมาไม่ดีก็ทนแต่ลงโทษสิ่งแวดล้อมและโชควาสนาของตัว คุณจะไม่เป็นประโยชน์อะไร"

"ความจริงไม่มีใครลงโทษ และไม่มีใครให้รางวัล แต่มันเป็นไปตามผลแห่งกรรมของเขาเอง เป็นความยุติธรรมสากลที่ไม่มีอะไรยุติธรรมยิ่งกว่า, เจ้าตัวจะรู้หรือไม่รู้เป็นเรื่องของเจ้าตัว แต่การให้ผลเป็นหน้าที่ของกรรม ผู้ทำกรรมบางคน พอดวงตาคือปัญญาแจ่มใสขึ้น

จิตสะอาด วิญญาณสงบ ก็รู้ได้ด้วยตนเอง ว่าคนได้ทำกรรมอะไรมา จึงได้รับผลอย่างนี้ เมื่อมีแสงสว่างก็มองเห็นรูป ไม่มีแสงสว่าง แม้รูปมีอยู่ก็มองไม่เห็น อนึ่ง คนตาบอดถึงมีแสงสว่างอยู่ก็หาเห็นสิ่งใดไม่"

"เขาจำไม่ได้ เล่าไม่ได้ก็จริง แต่ท่าทีของจิตหรือวิญญาณที่แสดงออก เหมือนจำได้ในสาระสำคัญ นั่นคือมนุษย์เราเกลียดกลัวและนิยมชมชอบสิ่งต่างๆ ไม่เหมือนกัน เช่น บางคนรังเกียจการฆ่า บางคนรังเกียจการขโมย บางคนรังเกียจจากเมสสุมิจณาจารย์ บางคนรังเกียจการกล่าวเท็จ และบางคนรังเกียจการเสพสุราเมรัย บางคนรังเกียจหมกมุ่นทุกอย่าง นั่นแสดงว่าเขาเคยได้รับผลร้ายแห่งการล่วงธรรมอย่างนั้นๆ มาแล้ว จนจิตของเขาหวาดหวั่นต่อผลชั่วอันนั้น ร่องรอยเก่ายังเหลือมาจนถึงชาติปัจจุบัน ในทางตรงกันข้ามคือความนิยมชมชอบก็ทำนองเดียวกัน ร่องรอยแห่งความทรงจำในอดีตที่เห็นได้ชัดที่สุดคือเรื่องเด็กอัจฉริยะ ซึ่งเด่นออกมาโดยที่หลักแห่งพันธุกรรมอธิบายไม่ได้ ความจริงอันนี้ แสดงว่ามนุษย์จำอดีตของตนได้ แต่จำอยู่ลึกๆ แสดงออกทางความโน้มเอียง หรืออุปนิสัยที่ได้สั่งสมมาเป็นเวลานานในอดีต"

"มนุษย์ทุกคนย่อมได้รับผลชั่วจากเหตุชั่วซึ่งเราได้สร้างไว้เอง เขาย่อมเกิดสะดุ้งกลัวต่อการทำเหตุชั่ว เพราะจากประมวลความจำในอดีต บอกเขาว่าเหตุชั่วก่อให้เกิดทุกข์ ความรู้นี้ทำให้พลังใจของเขาแข็งแกร่งและเริ่มงดเว้นการทำชั่วทีละน้อย

"มนุษย์เวียนว่ายอยู่ในโรงเรียนโลก เกิดชาติแล้วชาติเล่า ได้ผ่านความสุขบ้าง ทุกข์บ้าง ความสำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้าง เป็นบทเรียนเพื่อพัฒนามีปัญญาให้รู้จักผิดชอบชั่วดี และก้าวสูงขึ้นไป ในโรงเรียนโลกก็เหมือนในโรงเรียนธรรมดา คือมีวิญญาณชั้นสูงซึ่งกำลังจะออกจากโลกไป และมีวิญญาณซึ่งยังอ่อนไต่เต้าตามขึ้นมาไม่มีที่สิ้นสุด"

"มนุษย์ชาติทั้งสิ้น กำลังเดินบนบันไดขั้นบันไดอันยิ่งใหญ่ ส่วน

ล้างสุขของขบวนกำลังไหล่ออกมาจากจุดเบื้องต้นอันมีคสลับ ส่วนบนสุขของขบวนกำลังหายเข้าไปในแสงสว่างอันเรืองรองของทิพยภาวะ (Divinity)"

"อะไรครับพ่อ ทิพยภาวะ?"

"ความเป็นทิพย์"

"อะไรครับ ความเป็นทิพย์?"

"ความประเสริฐสูงส่ง ความละเอียดอ่อน"

"เราจะเข้าถึงความเป็นทิพย์ในชีวิตนี้ได้หรือไม่?"

"ได้" พ่อตอบ "ความจริงเราเข้าถึงภาวะอันเป็นทิพย์กันออกบ่อย แต่เราไม่รู้จัก"

"อย่างไรครับ?"

"ลูกลองนึกถึงอย่างนี้ เมื่อเราดูหนัง ละคร ฟังดนตรี อ่านนวนิยาย หรือกวีนิพนธ์ที่ตรงกับความรู้สึกของเรา เรารู้สึกดีมีค่าในรสของสิ่งนั้นๆ มีปีติสุขซาบซ่าน เรารู้สึกเสมือนว่า วิญญาณของเราได้ล่องลอยออกจากกายเนื้อไปแนบสนิทอยู่กับสิ่งนั้น นี่เพียงแต่เราได้ลิ้มรสปลอมแห่งทิพยภาวะ ยังให้ความสุขความเบิกบานแก่เราถึงปานนี้ ถ้าเราได้ลิ้มรสทิพยภาวะจริงๆ โดยตัวของเราเองเป็นผู้สร้างขึ้น จะมีความสุข ปีติซาบซ่านสักปานใด"

"ชายหนุ่มหญิงสาวที่รักกันมากๆ รักกันอย่างซาบซึ้งครึ่งใจ ในเวลานั้น ใจของเขาทั้งสองแนบสนิทอยู่ด้วยกัน เหมือนดวงเคียวกัน ความรักที่เอบอบดวงใจทั้งสองอยู่ นั้น สามารถเพิกถอนเครื่องกีดขวางหยาบๆ คือร่างกาย แล้วไปชื่นชมอยู่ด้วยกัน เป็นความรักที่ละเอียดอ่อน ประณีตกว่าความรักทางร่างกาย กล่าวให้สั้นก็คือ **ความรักเป็นเรื่องของใจต่อใจ ส่วนกายต่อกายนั้นเป็นเรื่องของความใคร่**"

"ความรักที่มีแค่ใจต่อใจนั้น จะมีประโยชน์อะไรครับพ่อ? ผม

เห็นต้องเลิกร้างกันไปทุกราย ถ้าไม่มีเรื่องของกายต่อกายเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย"

"ส่วนมากก็เป็นอย่างนั้น" พ่อว่า "เพราะคนส่วนใหญ่ยังต้องการทั้งสองอย่าง คือทั้งรักและใคร่ เมื่อได้พร้อมทั้งสองอย่าง **ความรักจึง** ดำเนินไปด้วยดี บางคนต้องการเพียงความใคร่อย่างเดียวเสียด้วยซ้ำไป แต่ก็จีตจางเร็วและอาจกลายเป็นเกลียดได้ง่าย ความรักของหนุ่มสาวที่ยังยืนมั่นคง สูงส่งเป็นทิพย์อยู่เสมอก็คือความรักที่ไม่สมหวัง โดยที่ทั้งสองยังรักกันอยู่ แต่มีอุปสรรคไม่ให้เขาใกล้ชิดสนิทสนมกันได้ ไม่ล่วงเกินทางกายกัน ความรักอย่างนี้แหละ สูงส่งละเมียดละไมนัก แต่พอสมหวัง แต่งงานกันแล้ว ก็เป็นธรรมดาไป คนที่รักกันอย่างคุณตี๋มมักถูกชักนำให้พบกันชาติแล้วชาติเล่าในลักษณะต่างๆ เช่น เป็นพ่อ แม่ พี่ น้อง เป็นคนรัก เป็นเพื่อน ทั้งนี้เพื่อให้ความรักสมบูรณ์ทุกๆ ด้าน"

"ระหว่างเวลาจากชาติหนึ่งถึงอีกชาติหนึ่ง จะใช้เวลานานเท่าใดครับ?"

"อันนี้ไม่แน่, ถ้าวิญญาณก้าวหน้ามาก มีคุณธรรมสูงมาก จะอยู่ในโลกทิพย์นาน เพื่อย่อยประสบการณ์ต่างๆ ลงสู่อุปนิสัย ท่านว่ามนุษย์สามัญ เวลาระหว่างชาติอยู่ในระหว่าง ๕ ปี แต่วิญญาณชั้นสูง จะมีเวลาระหว่างชาติถึง ๒,๓๐๐ (สองพันสามร้อย) ปี แล้วมาเกิดอีกเพื่อหาโอกาสเรียนบทเรียนที่ยังเหลืออยู่บางบท และสมัครใจกลับมาเกิดเพื่อทำหน้าที่เป็นครูสอนจริยธรรมแก่มนุษย์, หรือช่วยเหลือมนุษย์ในการพัฒนาจิตใจ การตายแล้วเกิด เป็นกระบวนการที่สิ้นสุดได้ ถ้าเราสามารถพัฒนาวิญญาณให้สมบูรณ์จนไม่มีความชั่วหลงเหลืออยู่เลย"

"แต่ต้องเกิดหลายชาติ?"

"ใช่ ต้องเกิดหลายชาติ" พ่อตอบ, "ชีวิตเพียงชาติเดียวไม่เพียงพอ

ที่จะหาประสบการณ์ให้แก่วิญญาณได้ และไม่พอที่จะพิสูจน์ผลแห่งกรรม เหมือนนักเรียนมาโรงเรียนเพียงวันเดียว จะได้ทันเรียนรู้อะไร และจะได้ทันพิสูจน์สติปัญญาความสามารถอย่างไร เรียกว่าเกือบจะไร้ความหมายเอาทีเดียว เด็กที่เกิดในแหล่งสลัมในนครใหญ่ นั้น จะมีประโยชน์อะไร ถ้าเขาเกิดมาเพียงชาติเดียว หรือเด็กที่เกิดมาแล้วตายเสียภายในปีสองปีแรกจะมีประโยชน์อะไร แต่เพราะเหตุที่ไม่มีอะไรสูญ ไม่มีอะไรถูกลืม ไม่ว่าชีวิตจะสั้นเพียงใด ย่อมมีบางสิ่งบางอย่างอันมีคุณค่าควรแก่ความทรงจำของวิญญาณ หรือมีฉะนั้นก็เป็นการใช้หนี้เก่าบางอย่างที่เคยทำมาในชาติอดีต"

"คนส่วนมากมักตีคุณค่าของชีวิตด้วยลาภผลที่หาได้ เช่น ความสุขสำราญใจ ตำแหน่ง ยศ ความสนุกสนานเพลิดเพลินในโลกียารมณ์ รัชนียามรณม์ ความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้มีคุณค่าแก่ชีวิตน้อย สิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิตจริงๆ คือ สิ่งที่ทำให้เราสามารถพัฒนาจิตใจของเราให้ขึ้นสู่ระดับสูง เช่น ความทุกข์ยาก และความล้มเหลว ซึ่งทำให้เรารู้จักโลกและชีวิตดีขึ้น มันมีคุณค่าในฐานะเป็นบทเรียนให้เราระมัดระวังมากขึ้นเพื่อจะได้มีความผิดพลาดน้อยลง และความทุกข์ก็จะน้อยลงด้วยเหมือนกัน **ประสบการณ์ทุกชนิดไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ เป็นส่วนหนึ่งแห่งบทเรียนของเรา** แต่คนส่วนมากมักลืมความจริงอันนี้เสีย จึงเศร้าโศกอย่างมากเมื่อผิดหวัง และดีใจจนลืมตัวเมื่อสมหวัง"

"ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด กรรม และสังสารวัฏ มีผลคืออย่างไร ครับพ่อ?"

"อย่างน้อยที่สุด ทำให้เราเชื่อมั่นว่าในโลกนี้มีกฎแห่งจริยธรรมอันเที่ยงตรง ไม่มีอะไรเกิดขึ้นโดยบังเอิญ **สิ่งที่เรียกกันว่า 'โชคชะตา'** นั้น แท้ก็คือผลรวมแห่งกรรมในอดีตของเขาเอง สิ่งต่างๆ ที่เราได้รับอยู่และเป็นอยู่ในบัดนี้ ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางกายหรือทางจิต ย่อมเป็น

ผลแห่งกรรมในอดีตของเรา ถ้าเป็นทางดีก็เป็นผลแห่งความปรารถนา ความคิดและความตั้งใจของเราเองในอดีต โชคชะคามิใช่สิ่งที่ใคร จะหยิบยื่นให้ใครได้ง่ายๆ ความต้องการในอดีตของเรา เป็นผู้กำหนด โอกาสในปัจจุบันให้เรา คนที่เห็นว่าเขามีโอกาสดีนั้น ความจริงเขา ทำไว้เอง คือเขาสร้างไว้เองในอดีต เหมือนนักเรียนที่สอบได้คะแนนดี มีโอกาสได้รับทุนไปเล่าเรียนเมืองนอก ก็เพราะการหมั่นสั่งสมความรู้ ของเขาเอง โอกาสจึงเปิดให้เขา ถ้าเขาทำดียิ่งขึ้นไป โอกาสก็ย่อมมี มากขึ้น"

"ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด ทำให้บุคคลมั่นคงในความดี ไม่ท้อถอยง่าย เขาอาจเป็นคนที่ไม่มีความรู้จัก ตายอย่างเงิบเงียบ แต่เขาจะ ได้รับการต้อนรับอย่างมโหฬารในโลกทิพย์ โลกที่เมล็ดพืชแห่งความดี ที่เขาสะสมไว้จะผลิดอกออกผลอย่างเต็มที่ ไม่มีอะไรกีดกันไว้ได้"

"ผู้ที่ฝึกสมาธิจนได้ญาณพิเศษที่เรียกว่า ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ แล้วนั้น จะสามารถสอบสวนชีวิตของตนและของคนอื่นในอดีตได้เป็นอย่างดี เรื่องชาติก่อนชาติหน้ามิใช่ของประหลาดสำหรับบุคคลเช่นนั้น แต่มันเป็นความจริงที่แน่นอน"

ค อ น ที่

พ่อเดือนพวกเราเสมอว่า ปากมนุษย์อย่าไปเอานิยมนิยายอะไรมากนัก เมื่อใครได้ก็มีสุขก็สรรเสริญเจริญพรกันไปพักหนึ่ง แต่พอโชคร้ายได้ทุกข์ก็หาทางซ้ำเติมนานาประการ หน้าที่ของเราคืออย่าประมาท เมื่อเราเซ คนจะซ้ำ และเมื่อเราล้มลง เขาจะกระที่บเรา ระวังอย่าให้เซและล้ม ให้ทรงอยู่ได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งอันชอบธรรม มีชีวิตอยู่อย่างสงบ ประกอบสัมมาชีพ คนส่วนมากจะตัดสินเราจากผลได้ทางวัตถุของเรา ไม่ได้ตัดสินเราจากเจตนาของเรา หรือตัวการกระทำของเราจริงๆ

ตัวอย่าง เราทำงานอะไรสักอย่างหนึ่ง ด้วยความมานะพยายาม คนทั้งหลายก็จะคอยคุณผล ถ้าผลออกมาดีเขาก็จะสรรเสริญเยินยอ แต่ถ้าผลออกมาเสีย เขาก็จะตำหนิติเตียนนินทาว่าร้ายว่าเพราะอย่างนั้น อย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราจึงควรทำสิ่งที่เหมาะสมกับตัวเรา

พอยกตัวอย่างน้ำประสิทธิ์ซึ่งลาออกจากราชการไปประกอบอาชีพอื่น ถ้าน้ำประสิทธิ์เจริญรุ่งเรืองในอาชีพใหม่นั้น คนทั้งหลายก็มองเห็นน้ำประสิทธิ์เป็นคนสายคาไกลคคฺสินใจอะไรถูกต้อง เก่ง แต่ ถ้าน้ำประสิทธิ์ล้มเหลวในอาชีพใหม่ ลำบากจนต้องไปออกปากขอความช่วยเหลือเพื่อนฝูง, เพื่อนฝูงหรือคนส่วนมากก็จะตำหนิติเตียนนินทาว่าร้าย ว่าทำราชการดีๆ อยู่แล้ว ออกเสีย ถ้าอยู่ เวลานี้ก็คงเป็นหัวหน้ากอง เป็น...ไปแล้ว นี่คือปากคนซึ่งเอาแน่นอนอะไรไม่ได้ คนบางคนมีปากเพียงไว้นินทาคนอื่นกับกินข้าวกินเหล้าเท่านั้น สรรเสริญยกย่องใครไม่เป็น ให้กำลังใจใครไม่เป็น ทำเป็นแต่ทำลายกำลังใจเพื่อนฝูง

เรื่องการประกอบอาชีพนั้น พ่อย้ามากกว่าขอให้พิจารณาเลือกทำอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเรา ที่เราถนัด ไม่ใช่งานที่คนทั้งหลายนิยมชมชอบ เพราะงานเช่นนั้น เมื่อเราไม่ถนัดแล้วก็จะประสบผลดีไม่ได้ รังแต่จะก่อความรำคาญให้คนอื่นและลำบากใจตนเอง ตัวอย่าง อาชีพสอนหนังสือ คนที่ไม่ถนัดทางการสอน ไม่มีศิลปะทางการถ่ายทอดวิชา แม้จะมีปริญญาสูงก็ทำการสอนให้เป็นที่พอใจของนักเรียนไม่ได้ นักเรียนไม่ชอบครูอย่างนั้น ครูก็เกิดไม่พอใจนักเรียน บรรยายภาคในห้องเรียนดิ่งเครียด ไม่มีความเป็นกันเอง ชั่วโมงการสอนกลายเป็นชั่วโมงแห่งความทรมานทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้น จึงควรเลือกอาชีพที่เราถนัดพอใจ แม้จะมีรายได้น้อย หรือค่าค้อย ไม่มีเกียรติอะไรในสายตาของสังคม แต่เรามีความสุข ความสุขใจของเรา ทำให้เรารู้สึก

ว่าชีวิตมีความหมาย รื่นรมย์ บุคคลผู้มีความรู้สึกเช่นนี้ คิดว่าคนมีรายไ้มาก มีเกียรติในสังคม แต่ไร้ความสุขใจ

จากความสังเกตของตัวผมเอง ผมรู้สึกว่ พ่อเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก พ่อไม่เคยเคียดแค้นว่าคนอื่นจะมองพ่ออย่างไร พ่อทำในสิ่งที่เหมาะสมกับตัวพ่อ ตรงตามที่พ่อพูดสอนพวกเรา

สิ่งหนึ่งซึ่งทัศนคติของพ่อเปลี่ยนไป ผิดจากเมื่อก่อน คือ พ่อไว้ใจคนยากขึ้น พ่อบ่นให้ฟังเสมอๆ ว่า "คนในโลกนี้ไว้ใจยาก เชื่อถือยากขึ้นทุกวัน ไร้สัจจะ เหลาะแหละ เห็นแก่ตัว ไม่ถือคำมั่นสัญญา ทำให้คนอื่นเสียประโยชน์ คำนวณแต่ผลประโยชน์ของตัวเอง"

"มันเป็นอย่างนี้มานานแล้วครับพ่อ" ผมพูด

"คุณคิดว่าคนอื่นเหมือนคุณ" แม่เสริม "นั่นไม่ตรงตามความเป็นจริง" แม่เลียงคำว่า 'ไม่ถูกต้อง' เป็น 'ไม่ตรงตามความเป็นจริง' คนที่คิดอย่างคุณได้และทำอย่างคุณ เห็นจะหนึ่งในล้าน"

"แปลว่าในเมืองไทย มีคนที่คิดอย่างฉันและทำอย่างฉันเพียง ๔๐ คนเท่านั้นหรือ?" พ่อถาม

"ถึงหรือเปล่าก็ไม่รู้" แม่ว่า "ฉันอยู่กับคุณมาจากนรกโคเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็ยังคิดไม่ได้ ทำไม่ได้อย่างคุณ ฉันเชื่อว่า คนแทบทุกคน คิดถึงประโยชน์ของเขาก่อนอื่น ก่อนประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ เวลารถเสีย เราขึ้นรถเมล์ไปอุดระด้วยกัน ลงรถเมล์แล้วคุณเก็บเศษตั๋วใส่กระเป๋ากางเกง ไม่ยอมทิ้งริมถนน ซึ่งคนอื่นเขาทิ้งกันเกลื่อนเมื่อต่อรถเมล์หลายๆ ทอด เศษตั๋วก็สูมอยู่ในกระเป๋ากางเกงคุณนั่นเอง พอหมดระยะ จะต้องต่อระยะใหม่ในรถคันเดียวกัน กระเป๋ารถเมล์ทำเฉยเพราะขี้เกียจเก็บ หรือนึกว่าเก็บแล้ว คุณเรียกเขามาเก็บ คนอื่นเขาพยายามเดินหนีนายตรวจ นายตรวจขึ้นข้างหน้า เขาเดินไปทำท่าลงข้างหลัง พอนายตรวจเดินไปข้างหลัง เขาก็เบียดเสียดมายืนเสียดข้าง

หน้า รอคไปได้ ๗๕ สดางค์ แต่คุณฟุ้งเข้าหาเลยทีเดียว, วันหนึ่งคุณไปเห็นลูกจ้างของเทศบาลขนขยะไปทิ้งในแม่น้ำเจ้าพระยา คุณกลับมานอนไม่หลับ บ่นว่าคนพวกนี้ไม่รู้จักรับผิดชอบ ทำงานแต่พอพ้นตัว"

"แล้วจริงหรือเปล่านั้น?" พ่อถาม

แม่หัวเราะก่อนตอบ "ก็จริงนะซี, ก็คนเพียงระดับนั้น จะให้แกคิคลิกซึ่ง กว้างขวาง ละเอียดย่อมอย่างคุณได้อย่างไรคะ"

"ฉันยังไม่ได้เศษหนึ่งส่วนร้อยของท่านมหาत्मคานธี" พ่อพูด

"ท่านคานธีนั้นหนึ่งใน ๔๐๐ ล้าน หรืออาจจะหนึ่งในโลกยุคปัจจุบันก็ได้" แม่ว่า "ยกเว้นพระพุทธเจ้าเสียแล้ว ใครทำได้อย่างท่านบ้าง"

"ความจริง เราควรมีการอบรมปลูกฝังคนของเราให้มีอุคมคติกันบ้าง"

"ผมว่าทั้งอบรมทั้งหยาบและหยาบ แต่มันไม่รับเสียอย่าง อบรมเท่าไรก็ไม่ได้ผล เพราะคนส่วนมากยังเห็นแก่ตัวและความสะกดกสบายของตัวเป็นประมาณ สังคมเป็นอย่างไร ช่างมัน บ้านเมืองไม่ใช่ของเราคนเดียว เขาคิดกันอย่างนี้"

คุณแม่ยิ้ม คุณพ่อเอนหลังลงพิงเก้าอี้โยกครั้งนั้งครั้งนอนของพ่ออย่างเหนื่อยหน่าย พูดว่า

"มันคิดกันอย่างนี้ บ้านเมืองถึงปั่นป่วนหมด ไม่คิดถึงศีลธรรมกันบ้าง"

"เขาว่าศีลธรรมกินไม่ได้" ผมพูด

"แต่ศีลธรรมช่วยให้เรามีชีวิตอยู่ได้" พ่อว่า

"อย่างไรครับ?"

"ลองเลิกถือศีลข้อ ๑ กันให้หมดพร้อมๆ กันสักวันเป็นไร จะไม่ฆ่ากันตายหมดหรือ ลองเลิกข้อ ๒ อีกสักวัน ทั้งเมืองมีแต่ขโมยจะ

อยู่กันอย่างไร ข้อ ๓-๔-๕ ก็เหมือนกัน"

"เลิกศีลธรรมเสีย สภามนุษย์ก็เหมือนสัตว์ดิรัจฉานทั่วไป เราได้พัฒนาสังคมมนุษย์มาถึงขั้นนี้แล้ว ไม่น่าจะให้ย้อนกลับไปตั้งต้นใหม่ อย่างในระยะแรกๆ อีก"

"แต่สังคมมนุษย์กำลังบ่ายหน้าไปทางนั้น" ผมว่า "พ่อคิดว่าอะไรพอจะยับยั้งมนุษย์ไว้ได้บ้าง?"

"ธรรมในศาสนาที่แต่ละลูกจะช่วยได้ ขอให้สังคมมนุษย์เรานำไปใช้เท่านั้น นายทุนที่โกงชวานาคด้วยวิธีการอันน่าบัดสี ทำให้ชวานาคเดือดร้อนกันเหลือเกินเวลานี้ ก็เพราะพวกมันหันหลังให้ธรรม โกงคนไม่รู้หนังสือ เช่นแต่ชื่อไว้ ตัวเลขเขาเติมเอาเอง หนังสือพิมพ์ เป็นสองหมื่น, สองหมื่นเป็นสองแสน คังนี้เป็นต้น"

"แต่พวกมันสบาย มั่งคั่ง มีอำนาจ ธรรมชนะธรรม" ผมว่า

"แต่ในที่สุดธรรมต้องชนะธรรม" พ่อว่า

"กว่าจะถึง 'ที่สุด' ชวานาก็แย้ไปตามๆ กัน ใจของเขาเป็นอย่างไรนะ จึงทำได้อย่างนั้น ทมิฬหินชาติมาจากไหน แสงธรรมในศาสนาพุทธ ไม่ฉายเข้าไปในใจของพวกนี้บ้างเลยหรือ?"

"เหมือนพวกโลกกันตนรก" พ่อว่า "ตายแล้วคงไปอยู่ในโลกกันตนรกกันหมด คนพวกนี้"

"เขาคงไม่ได้คิดหรือครับพ่อ"

"ทำไมไม่คิดกันเสียบ้าง"

"คงคิดไม่เป็นค่ะ" แม่ว่า

"คุณพ่อควรเกิดในสมัยเพลโต (Plato)" น้องวีรศิพุดเป็นคำแรก "หรือมีฉะนั้นก็สมัยขงจื้อ นักอุดมคติ"

"สมัยเพลโตก็มีคนชั่วเยอะเหมือนกัน โดยเฉพาะในวงการเมือง ตอนที่เพลโตเป็นหนุ่มนั้นเป็นสมัยหายนะในประวัติศาสตร์ของเอเธนส์"

มีความลำบากยากแค้นอยู่ทั่วไป มีการคืนรนต่อสู้กับอำนาจธรรมของฝ่ายปกครอง สงครามระหว่างเอเธนส์กับสปาร์ต้าสิ้นสุดลงพร้อมกับความล่มจมของเอเธนส์ในด้านอำนาจทางการเมือง เหตุการณ์ยุ่งยากทั้งภายในและภายนอก พวกคนชั้นสูงของเอเธนส์กลับมีอำนาจพร้อมกับพวกคั้งอำนาจทั้ง ๓๐ คน ซึ่งมีญาติของเพลโตร่วมอยู่ด้วย มันเป็นสมัยแห่งการหลังเลียด แห่งความประหวั่นพรั่นพรึง และแห่งความกตัญญู ทารุณ เพลโตเป็นผู้คิดเกินไป ทั้งโดยกำเนิดและโดยสติปัญญา เขาจึงไม่อาจทนอยู่ในความบ้ำคั้งของพวกบ้ำอำนาจได้ เขาขมขื่นปวร้าวอยู่ลึกๆ เมื่อมองเห็นความเหลวแหลกแห่งประชาธิปไตยในเอเธนส์ เขาจึงแยกตัวไปอยู่โคคเคียว ตลอดชีวิตอันยาวนานของเขา เพลโตไม่เคยเข้าไปพุกในสภาเลย เขาเห็นว่ารัฐธรรมนูญของเอเธนส์ไร้ความหมาย"

"ในสมัยขงจื้อก็เหมือนกัน มีความเหลวแหลกทางการเมืองมากมาย จนขงจื้อซึ่งเป็นปราชญ์ทางการเมืองและจริยธรรมต้องระเห่ร่อนไปทั่วสารทิศในแคว้นต่างๆ ของจีน ขงจื้อเป็นคนรักความยุติธรรม เกลียดชังการช่วงชิงอำนาจอย่างที่สุด แต่การเมืองในสมัยของขงจื้อเต็มไปด้วยการช่วงชิงอำนาจ"

"รวมความว่า ความชั่ว ความเลวมีอยู่ทุกยุคทุกสมัย" ผมว่า "และคุณเหมือนนักปราชญ์ก็มักจะเกิดขึ้นในยุคที่มีความเลวร้ายอย่างนั้นเหมือนกัน"

"ลักษณะของปราชญ์จึงเด่น" ฟอว่า "เหมือนคอกบัวในโคลนตม เพชรในความมืด และร่มไม้ในแสงแดดแห่งทุ่งกว้าง แม้องค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ก็เสด็จอุบัติขึ้นท่ามกลางความมืดของสังคมอินเดียในยุคนั้นเหมือนกัน มีค้ำด้วยความมมายนานาประการ ทรงสาดแสงสว่างคือพระธรรมอันก่อปรค้ำด้วยเหตุผล เข้าสู่สังคมอินเดีย

แสงสว่างนั้นได้ขยับยื่นต่อมา และแผ่กระจายไปทั่วมุมโลกแล้วในบัดนี้" นิ่งกันไปครู่หนึ่ง พ่อจึงกล่าวขึ้นว่า

"เหตุการณ์ของโลก ของบ้านเมือง และของสังคม สับสนุ่นวายนานาประการ มนุษย์ที่ไม่มีศีลธรรมคอยเหนี่ยวรั้งกลายเป็นสัตว์โลกที่โหดร้ายน่ากลัว, ในอาณาจักรสัตว์ พวกสัตว์นานาชาติ ย่อมประหัดประหารกันเพื่อเป็นอาหาร สัตว์ใหญ่กินสัตว์เล็ก สัตว์มีกำลังมากทำลายสัตว์มีกำลังน้อย เพราะแย่งอาหารกัน หรือแย่งตัวเมียกัน มันเบียดเบียนกันเพื่อเกม เพื่อกิน หรือบางตัวเพื่อครองความเป็นใหญ่ เป็นเจ้าฝูง ในหมู่มนุษย์ก็ยังมีพฤติกรรมทำนองเดียวกันนั้น คือมีการประหัดประหารทำร้ายกัน เพื่อเกม เพื่อกินและเพื่อเกียรติ หรือช่วงชิงอำนาจความเป็นใหญ่ มองดูแล้วน่าสมเพชเวทนายิ่งนัก มนุษย์พยายามสรรสร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวก แต่แล้วมนุษย์ก็ชวนกันทำลายเสียเอง เพราะไฟ คือ ความโลภบ้าง โกรธบ้าง หลงบ้าง เผลอให้ร้อนแล้วทำลายกัน"

"การกินเป็นปัญหาเฉพาะหน้า และปัญหาเร่งด่วนของคนทุกคน พวกเขาจึงดิ้นรนด้วยประการต่างๆ เพื่อหาอาหารมาใส่ปากใส่ท้องของตน ลูกเมีย และคนเกี่ยวข้อง ปัญหาเฉพาะหน้านี้นำไปสู่ปัญหาอื่นๆ อีกมากมายเป็นลูกโซ่ที่เชื่อมต่อกันยาวยืค **พอท้องหิว มนุษย์ก็หมดความทะเยอทะยานในเรื่องอื่นๆ แต่พอท้องอิ่ม มนุษย์ก็เริ่มมีคึดหาอย่างอื่นทยอยเข้ามาในหัวนึก** เข้ามาเป็นแถว เช่น คึดหาในกาม ในความมีความเป็น ในอำนาจวาสนา มนุษย์ไม่ค่อยรู้สึกพอ ไม่พอใจในความเป็นต่างๆ ที่ตนเป็นแล้วได้แล้ว กระเสือกกระสนดิ้นรนต่อไป บางที่เขาไม่รู้เหมือนกันว่า เพื่ออะไร เห็นคนอื่นดิ้นรนก็พลอยดิ้นรนกับเขาไปด้วย หารู้ไม่ว่าคนอื่นดิ้นรนเพราะความจำเป็นจนหลังอยู่ ส่วนตนไม่มีความจำเป็นอันใดก็พลอยดิ้นรนกับเขาไปด้วย เพราะความโง่เขลา

รู้เท่าไม่ถึงการณ์"

พ่อสั่งสอนพวกเราเสมอว่า ทำอะไรอย่ามุ่งเกียรติยศชื่อเสียง ขอให้มุ่งความสำเร็จของงานและความสงบสุขเป็นเกณฑ์ ให้เลือกทำงานที่สบายใจ แม้จะได้เงินน้อย เพราะความสุขใจมีค่าเหนือเงินอยู่แล้ว

"เพราะความสุขใจมีค่าเหนือเงินอยู่แล้ว" ซ้ำยังเป็นคำสั่งสอนและแนวทางที่จริงจัง พวกเราทุกคนยอมรับเอาคำสอนของพ่อมาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต พวกเราทำงานโดยไม่คิดถึงเงิน มุ่งแต่ความสำเร็จของงานและความสุขใจจากงานที่เรารัก ชีวิตของพวกเราจึงมีความสุข ความราบรื่น พวกเราไม่ต้องแย่งสิ่งใดกับใคร ไม่ว่าจะเป็้นตำแหน่งหรือเงินทอง เราเห็นการประพฤติธรรมและความสุขโดยธรรมมีค่าเหนือความสำเร็จทางวัตถุ เราอยู่ในโลกโดยไม่เป็นทาสของโลก

พ่อ แม่ ผม และน้องวีรดี มีความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง ความรักของเราระหว่างพ่อแม่ พี่น้อง และลูก เป็นความรักอันแนบสนิท มีความชื่นชมต่อกันอย่างไม่จีจจาง ความสัมพันธ์ของเรานั้นคงลึกซึ้งยากที่จะพรรณนาเป็นคำอักษรได้ เราได้เข้าถึงแล้วซึ่งภาวะอันเป็นทิพย์ในโลกมนุษย์นี้เอง

จบบริบูรณ์ ✨

.....

‘เกียรติของคนอยู่ที่ความดีนะลูกจำไว้
คุณค่าของคนอยู่ที่ผลงาน
มนุษย์เราจะมีความสุขหรือทุกข์
อยู่ที่ใจของเราเอง
ไม่ใช่อยู่ที่คนทั้งหลายนี่’

.....

พ่อสั่งสอนพวกเราเสมอว่า ทำอะไรอย่ามุ่งเกียรติยศชื่อเสียง ขอให้มุ่งความสำเร็จของงานและความสงบสุขเป็นเกณฑ์ ให้เลือกทำงานที่สบายใจ แม้จะได้เงินน้อย เพราะความสุขใจมีค่าเหนือเงินอยู่แล้ว

"เพราะ**ความสุขใจมีค่าเหนือเงินอยู่แล้ว**" ช่วงเป็นคำสั่งสอนและแนวทางที่ค้ำจุนชีวิต พวกเราทุกคนยอมรับเอาคำสอนของพ่อมาเป็นแนวทางดำเนินชีวิต พวกเราทำงานโดยไม่คิดถึงเงิน มุ่งแต่ความสำเร็จของงานและความสุขใจจากงานที่เรารักชีวิตของพวกเราจึงมีความสุขความราบรื่น พวกเราไม่ต้องแย่งชิงใครกับใคร ไม่ว่าจะตำแหน่งหรือเงินทอง เราเห็นการประพฤติธรรมและความสุขโดยธรรมมีค่าเหนือความสำเร็จทางวัตถุ เราอยู่ในโลกโดยไม่เป็นทาสของโลก

Facebook : อาจารย์วศิน อินทสระ

Facebook : Wasin Indasara

www.ruendham.com

www.kanlayanatam.com

Facebook : Kanlayanatam